LUCIA DEMETRIUS

TRIPTIC

OGLINZI ABURITE

ROMAN

editura Eminescu

Lucia Demetrius

TRIPTIC

*

Oglinzi aburite

COPERTA DE VIOREL POPESCU

Lucia Demetrius

TRIPTIC

*

Oglinzi aburite

ROMAN

1981

Editura Eminescu

BUCUREȘTI, PIAȚA SCÎNTEII 1

Din oglindă o priveau doi ochi imenşi, verzi ca frunza de nuc, cu gene dese, negre. Genele astea le-a moştenit Agata. Eh, se poate să i se mai răărească, să se decoloreze. Nici părul Agatei nu e atît de negru ca al ei, ochii îi sînt albaştri, spălăciţi, ca ochii lui taică-său. Şi ea toată e mai şuie, pare şubredă, nu va avea niciodată asemenea umeri largi şi albi, asemenea decolteu strălucitor. Dar ce i-a venit să se gîndească deodată la Agata ? Stă bine acolo unde stă, în pensionul de la Paris, *„chez les Dames Augustines"*, e încă o adolescentă, dacă n-o are aici, în coasta ei, nimeni nu se apucă să socotească vîrsta mamei şi să gîndească în ce măsură îi va semăna fata mai tîrziu. Nu, n-are să-i semene niciodată, va fi palidă, nesărată şi lipsită de vlagă ca taică-su.

Zenobia îşi netezi cu o periuţă mătăsoasă, dulce ca un fulg, multa pudră pe care şi-o pusese pe obraz. Îşi zîmbi larg în oglindă ca să vadă dacă dinţii îi erau tot atît de strălucitori. Nici o grijă, erau egali, albi, cu sclipiri diamantine. Sigur că în zilele în care Georges venea acasă în permisie de la şcoala de ofiţeri de la Saint-Cyr, prietenii cei mai buni ai familiei, ei mai întîi, îşi spuneau că dacă el are nouăsprezece ani Zenobia Movilă se apropie de patruzeci, adică îi mai dăruiau şi cîţiva pe deasupra, de parcă cei treizeci şi şapte ai ei nu i-ar fi ajuns. Noroc că Georges venea rar, de cum îi trimiteai bani de drum îi şi toca, la cărţi poate, pe muieri, el ştie pe ce.

Cine mai are asemenea talie după ce a născut cinci copii? Dar și fără copii, ce domnișoară sau doamnă din oraș mai are asemenea talie înaltă și subțire? Cinci copii! Asta a știut blegul de Iorgu, să-i facă copii. Sigur că și Ana Maria e a lui, totdeauna s-a gîndit că ar fi fost mai bine să fie copilul lui Philippe Aubert, ar fi moștenit o fire mai veselă, mai deschisă, mai plină de fantezie decît neamul Movileștilor, care sînt cu toții plicticoși, dar vezi că Iorgu era cu ea la Paris în timpul aventurii ei cu Aubert și fata e plicticoasă și pisăloagă ca toți Movileștii. Mai e și îndrăcită ca bunică-sa, fie iertată, Polixenia Duca, parcă și la față începe să aducă cu ea. De acest ultim copil se putea bucuros lipsi. S-ar fi lipsit ea și de ceilalți, dar n-avusese încotro. Da, era încîntător acel Aubert și, dacă întoarcerea lor în țară n-ar fi fost atît de pripită după ce în primăvară primiseră scrisoarea Măriuchii, sora lui Iorgu, sperioasă ca el, că Georges e foarte bolnav, aventura aceea scurtă se putea prelungi, se putea transforma într-o pasiune care i-ar fi schimbat viața. Ar fi plecat cu Aubert la capătul lumii, cum spunea el în ceasurile de dragoste petrecute în apartamentul lui din Neuilly. Ar fi ținut oare iubirea aceea furtunoasă? Oh, ar fi făcut-o ea să țină, dar uite că Iorgu devenise deodată energic, purcesese la facerea bagajelor, se tînguia de parcă Georges ar fi fost mort și nu-i lăsase timp să respire, să alerge la Aubert ca să-și dea seama dacă într-un ceas de cumpănă era în adevăr în stare să fugă cu ea, să-și abandoneze mama la care ținea, să-și fărîme cariera bine începută în barou, în sfîrșit, să fie îndrăgostitul care părea că este. Și acasă, poftim! Georges se făcuse bine, era vindecat, juca leapșa în grădină cu Leonida și Agata. Alexandru, pe un scăunel, se uita la ei cu jind.

Așa fusese atunci și era mai bine să nu-și aducă aminte. Venise pe lume Ana Maria. Mare bucurie pe Iorgu: încă un copil! Totdeauna omul ăsta a plutit în nori, nici moșiile n-a știut să și le administreze, ea e cea căreia îi dau socoteală vătafii și logofeții. Încă o osteneală, dar cel puțin banii sînt în dulapul ei, între albituri, și nimeni n-o întreabă cît cheltuiește pentru sine, cît pentru casă, cît investește în moșii și cît îi trimete lui Georges la Saint-Cyr, cît o costă pensionul Agatei și cît studiile lui Leonida la Iași. Pînă și pentru croitorul și cizmarul lui, Iorgu îi cere bani tot ei.

La rochia asta de dantelă neagră, pusă peste corsajul decoltat și peste juponul larg, auriu, cu belșug de cute și volane la spate, s-ar potrivi numai riviera de diamante. Te îmbraci, te împodobești, și pentru cine ? În orașul ăsta nu există un bărbat interesant. Sînt fraţii Ghica, dar amîndoi sub papucul nevestelor, așa vlăjgani cum arată, viteji la vînători sau călărie, dar blegi în fața caţelor acelora cu care s-au încurcat din prima tinereţe. E Ianachi Boteanu, cultivat și plin de duh, dar legat de mîini și de picioare de văduva lui Siminești, cu care trăiește din tinereţe. Se spune că are datorii multe și că bea noaptea pînă cade jos acolo, la ea. Tîrgul nu l-a văzut niciodată atît de beat, dar puţin ameţit pare totdeauna, prea entuziast sau prea sceptic cum se arată în saloane. Siminoaia nu-l ia de bărbat ca să nu-i plătească datoriile, se spune, sau n-o ia el pentru că speră că odată și odată va scăpa de ea, nu se știe. Da, e și acest Boteanu, încă frumos, deși cam veșted, deosebit de toţi ceilalţi în purtare și în vorbă, îi face curte și el, dar nu merită să te încurci cu un om gata încurcat. Și pe urmă trebuie să aibă vreo cincizeci de ani. E prea bătrîn ! Și mai sînt destui alţii care o admiră la sindrofii și baluri, care chelboși, care pîntecoși, care nerozi. Tinerii de neam bun au plecat mai toţi fie la Iași, fie la București, ca să nu-și îngroape viața în Botoșani. Cînd dau prin oraș și se arată la serate, vorbesc politică, se aprind, se ceartă, uită să te curteze, uită să danseze. Așa că te îmbraci pentru ochii invidioși ai cucoanelor, pentru omagiile peltice ale bătrînilor și pentru siguranța ta că nimeni nu te întrece, nu te ajunge din urmă măcar.

Flacăra lumînărilor pîlpîie scurt. A deschis cineva ușa, dar a deschis-o sfios, încet. În oglindă, peste umărul ei, vede fața lividă a lui Iorgu, ochii lui spălăciţi, cam speriaţi, cam întrebători.

— Ce este ? Nu sînt încă gata.

— O scrisoare de la Gheorghe.

Totdeauna se va încăpăţîna să-i spună Gheorghe lui Georges. Nu uită că e de viţă veche, coborîtor din voievozi și i-o trece pe la nas ei, care e din neam amestecat, dar numai Domnul știe că tot atît de nobil ca al lui.

— O scrisoare de la Georges ? Și de ce-ai deschis-o ?

— Mi-era adresată mie.

— Ia te uită ! Secrete față de mine ?

— Nu. Dar i s-a întîmplat ceva şi mă roagă să ţi-o spun eu cu binişorul, să nu te superi prea tare.

Scrisoarea tremură în mîna lui Iorgu. Dacă cel puţin nu i-ar fi ieşit petele astea cafenii pe mîini !

— Bine, spune-mi-o cu binişorul. Încet, vezi că m-ai călcat pe volanele fustei. Ce vrea ? Iar bani ?

Iorgu îngînă ceva din care nu se înţelege decît :

— ...mult mai rău !

— Dă-mi scrisoarea !

Zenobia îşi plimbă repede ochii pe foaia cu scris mare, aplecat, întoarce pagina, citeşte tot şi trînteşte un pumn grozav în masa de toaletă. O lumînare se răstoarnă şi se stinge, cerceii lunecă pe covor.

— A fost dat afară din şcoală ! Trebuia s-o prevăd. Eu sînt vinovată, i-am trimes prea mulţi bani, m-am lăsat înduioşată de tine : „Să aibă băiatul. Să nu fie mai prejos de alţii, să nu se spună că vine dintr-o ţară balcanică de pîrliţi !" A avut bani, a făcut prostii cu ei şi acum trebuie să-i plătim şi datoriile.

Iorgu o priveşte cu tristeţe. Da, el a rugat-o să-l ţină pe Gheorghe ca pe un fecior de prinţ ce e.

Hainele astea de gală au să plesnească pe el, s-a îngrăşat, se gîndeşte Zenobia, am să-i fac altele, dar deocamdată — uite ce bucluc pe noi !

— N-o să-l lăsăm doar dator între străini. Ar putea fi şi închis.

— Să-l închidă ! Să-l spînzure ! Să cerşească ! Să intre servitor undeva şi să-şi cîştige viaţa. Dat afară din şcoala de ofiţeri ! Ce are să ajungă băiatul ăsta ?

— Deocamdată să-i plătim datoriile şi să-l chemăm acasă. Poartă numele meu.

Glasul lui Iorgu a răsunat cu mai multă fermitate. Ştie uneori să şi vrea cîte ceva, ca atunci cînd a hotărît la Paris să ne întoarcem în ţară. O ceartă n-ar folosi la nimic în clipa asta, decît s-o facă să arate rău la bal. De trimes sigur că are să trimeată banii, dar puşlamaua trebuie adusă acasă cît mai repede. Dacă nu vine singur, se va duce ea după el. Cel puţin dacă era nevoie de atîţia bani pentru Leonida !

— Nu mai urla aşa. Vom face noi ceva, bineînţeles. Vorbim mîine despre asta.

Iorgu nu urlase deloc, fusese numai hotărît.

— Pune hainele celelalte, fracul cel vechi. Ăsta arată ca de căpătat, nu mai încapi în el.

Iorgu se uită nedumerit. Mîinile îi tremură și e încă foarte palid.

— Cum ? Tot mai mergem la bal ?

— Nu ne-a murit încă nici un copil. N-am poftă să se bănuie în oraș ceva, că doar toată lumea află de la poștaș cînd primim o scrisoare din Franța. Hai, du-te de te schimbă.

Iorgu ieși încet, așa cum intrase.

Uite cum i se răvășise fața din pricina supărării ăsteia ! Trebuia să se pudreze din nou. De mînie, ochii ei verzi sînt acum aproape negri. Așa spunea Aubert cînd o vedea tulburată, că ochii i se fac negri. Aubert ! Dacă ar pleca la Paris să-și aducă odrasla cea dezmățată, l-ar mai putea întîlni. Dar cum ? Însurat poate sau tot liber, dar îndepărtat de ea după atîția ani. Ana Maria are doisprezece. Într-un oraș cu atîtea tentații uiți repede o femeie. Ea și-l aduce aminte numai pentru că aici n-ai pe cine alege, n-ai pe cine cuceri. Acum doi ani și jumătate, cînd a fost ultima dată la Paris ca s-o ducă la pension pe Agata, nu l-a putut găsi și nici căuta destul, era însoțită de cumnata ei Măriuca.

Cînd intră pe ușa salonului luminat de zeci de lumînări al casei Iaroceanu zîmbi larg, cu toți dinții ei diamantini, ridică fruntea și înaintă lin, ca o corabie în port. Simțea cum unduie în jurul ei taftaua acoperită de dantelă, cum îi mîngîie ceafa înaltă buclele negre, mătăsoase, și cum toate privirile se întorc spre ea. Iorgu venea în urmă, obrajii palizi și lăsați îi tremurau încă ușor, ochii albăstrui păreau aburiți.

*

Leonida se privește și el în oglindă, dar repede, n-are vreme să se admire mult. E bine și așa, cu părul negru zburlit peste frunte, cu cotletele pe care le-a lăsat să-i crească de pe tîmple pînă aproape de bărbie și care îi dau un aer bărbătesc. În odaia de alături se aud pregătirile familiei Filipescu, la care locuiește și care îl ia în seara asta la teatru, în loja ei. Va fi lume multă, elegantă, aleasă. Mama i-a comandat cînd a fost ultima oară la Iași două fracuri, cămăși brodate și plastroane, a înțeles că un băiat de aproape optsprezece ani începe să iasă în lume, nu se mărginește la

zidurile gimnaziului și la odaia lui de la Filipești. Știe bine că mama îl iubește mai mult decît pe frații și surorile lui, de asta l-a și adus la Iași, că doar gimnaziu s-a făcut și la Botoșani, dar Iașii sînt oraș mare, nu tîrg prăpădit. Și el poate că o iubește mai mult decît ei, dar uite că tot i-a fost frică sau rușine să-i mărturisească pacostea de anul trecut: nu i-a spus că a rămas repetent. Ea îl crede în ultima clasă, îi făgăduiește că-l va trimete și pe el la studii superioare la Viena sau la Paris ca pe Georges, și în ziua în care va afla... mai bine să nu se gîndească la ziua în care va afla ea. N-are să-l ierte? Ba da, dar are să scadă în ochii ei. Mama nu-și pierde firea, nu tremură ca tata, nu se jelește ca el că are copii nemernici, nu te pedepsește, ca pe urmă să se înduioșeze și să te mîngîie. Ea nu uită niciodată greșeala pe care ai făcut-o, nu mai pomenește de ea, dar simți că dragostea i-a pierit pentru multă vreme și nu te mai deosebește cu nimic de ceilalți. Se uită la tine ca la un scaun, ba uneori ți se pare că te urăște. Așa s-a întîmplat cînd avea el treisprezece ani și i-a furat besacteaua din dulap, numai de curiozitate, să vadă ce închide mama în ea. Nu era mare lucru, erau scrisori în franțuzește, nici n-a avut vreme să le citească, mama l-a prins, l-a pălmuit și un an întreg nu i-a mai vorbit, tocmai lui, pe care îl răsfăța și-i trecea orice cu vederea. Și pe drept cuvînt îl preferă celorlalți, e mai frumos, e mai isteț, mai descurcăreț decît ei.

Bate cineva în ușă.

— Ești gata, Leonida?

— Gata, coană Ilincuță.

Coana Ilincuța Filipescu are un glas ca un clopoțel de cristal, dar e veștedă la față ca o salată de mult culeasă. Numai ea știa că a rămas repetent, dar nu l-a spus nimănui, nici bărbatului ei, nici mamei cînd a fost la Iași. Ea i-a dat o alifie cu care i-au trecut coșurile de pe obraz, ea l-a învățat să-și înnoade cravatele late, ea poruncește bucătăresei mîncare după placul lui, ea îl privește oftînd și spune că ar fi putut avea un băiat de vîrsta lui, dacă ar fi vrut Celde-Sus. Leonida a înțeles altfel răsfățul și oftaturile astea, dar s-a socotit bine cum să le răspundă și le-a răspuns ca un fiu adevărat. Prea e galbenă la față, prea e scundă și îndesată. Și apoi conu Eremia Filipescu are ochi ageri, își păzește urîta ca pe un lucru de preț. Îi trebuie lui asemenea

încurcătură ? Filipescu e prieten cu tata şi iese cine ştie ce dandana. În oraş sînt fetele Sotir, sînt surorile Diaconu, fiicele colonelului, dacă vrei să faci curte cuiva ai cui, iar dacă îţi arde de alte cele e casa de la marginea oraşului, unde l-a dus pentru prima oară colegul lui Filimon Antipa, care e mai ceva decît el, e repetent pentru a treia oară în clasa a patra, dar nu se lasă de chiolhanuri, drăcovenii şi joc de cărţi. Poartă barbişon lung şi mustăţi mari, ascuţite la capete, gen Napoleon al III-lea, are calul lui, are haine berechet, se laudă că îl primesc două cucoane din oraş în iatacul lor cînd le sînt bărbaţii la moşie sau la vînătoare, dar Leonida îl bănuieşte că minte, altfel n-ar fi atît de des în casa cu perdeluţe roşii de la marginea oraşului.

Cînd iese din odaia lui, coana Ilincuţa îl cîntăreşte de sus pînă jos cu privirea şi e mulţumită de el. Conu Eremia ridică numai nasul în sus, aspiră prelung şi bodogăneşte încet :

— Iar te-ai parfumat ca o muiere !

— Lasă băiatul în pace, e tînăr, acum e vremea lui.

— O să fie cînd o isprăvi gimnaziul. Hai, urcaţi-vă, caii sînt înhămaţi de mult, nu mai au răbdare.

Sala teatrului, îmbrăcată în pluş roşu, rotundă ca un cuib, e plină şi zumzăie de multe glasuri, miroase a parfumuri felurite şi înecăcioase. Se află acolo toată protipendada oraşului, şi primarul, şi prefectul, şi generalul, şi coloneii, şi magistraţii, şi moşierii veniţi anume la Iaşi pentru spectacolul ăsta străin, toţi cu nevestele lor împodobite cu blănuri şi juvaeruri, cu pene şi flori. Surorile Sotir sînt decoltate şi fardate uşor, foarte uşor, fetele colonelului poartă pălării mari, cu aripi întregi albăstrui, urcate pe creştete, peste o clădăraie de bucle. Tot ce e lume bună în oraş stă în lojile de rangul întîi sau în primele trei şiruri de fotolii, numai zgîrcitul ăsta de Filipescu a cumpărat o lojă de rangul doi, de parcă n-ar avea moşii la Filipeşti şi nu i-ar păsa de părerea lumii. Lui Leonida îi e ruşine că a venit cu ei, putea doar să-şi cumpere şi singur un fotoliu în primul rînd, dar l-a ademenit coana Ilincuţa în loja lor, şi stă şi ea acum lăfăindu-se în scaunul ei, salută în dreapta şi-n stînga, privind prin *face-à-main* de parcă nu i-ar păsa defel unde se află.

Cortina se ridică, scena reprezintă o terasă și o grădină, iar cîntăreții italieni cîntă cît îi ține gura, cu mîna pe inimă, cu picioarele depărtate, cu capul dat pe spate. Mare plictiseală peste enervarea că te-au văzut cunoștințele cocoțat aici! Leonida se gîndește ce bine o fi petrecînd acum prietenul lui Filimon Antipa la vreun joc de cărți sau cu Titica și Vetuța în casa aceea în care se și bea bine, se mai gîndește cum să facă să ascundă cît mai mult repetența lui față de părinți, cu ce pretext să ceară acum, cît mai curînd, o sumă mai mare de acasă, pentru că după ce vor afla îl vor înțărca ei de bani, și se trezește din gînduri numai cînd lumea aplaudă. Aplaudă și el și se minunează ce le-o fi plăcînd atîta ăstora din jurul lui. Sigur că se prefac, trebuie să se plictisească toți ca și el, dar e de *bon-ton* să ai aerul că înțelegi muzica și te prăpădești după ea. Și mama cîntă la clavir muzică „clasică", oaspeții pesemne că se plictisesc, dar o laudă și bărbații îi sărută mîinile. Un taraf de țigani are mai mult haz, îți înfierbîntă sîngele la un chef, dar aiureala asta te și îngrețoșează. Mama s-ar putea să-l scoată din școală și, în loc să-l trimeată în străinătate, să-l pună să-i dea ajutor lui Marinică, vătaful de la Glodeni sau administratorului Oaie de la Sulcina. E în stare de orice mama. Azi te suie în slăvi și mîine, dacă i-ai displăcut cu ceva, poate să te pună în rînd cu slugile. Ce mai aplaudă domnișoarele Diaconu cu mîinile lor înmănușate pînă la cot! Cea mare, Didina, se uită din cînd în cînd spre el, ridicînd capul. Sigur, dacă stai aici, la rangul doi, trebuie să ridice capul cineva care vrea să te vadă. L-au urcat aici pe el, os domnesc, coborîtor din voievozi după tată și din alți voievozi după mamă. Oamenii ăștia nu-și dau seama pe cine găzduiesc în casa lor. Bine că a venit și pauza, altfel avea poftă s-o zbughească pe ușă și să se ducă glonț în căutarea lui Filimon. Filipeștii rămîn în lojă, așteaptă prieteni care vor veni să-i salute. El iese în fumoar, își aprinde pipa. *„Merveilleux! Extraordinaire!"*, răsună în jurul lui. A făcut o prostie că și-a aprins pipa. Ar fi trebuit să se ducă și el în lojile de primul rang, să salute pe unii și pe alții. Doamnele și domnișoarele doar nu-și părăsesc loja, așteaptă acolo omagii. Și l-au văzut la rangul doi, între negustori și moșieri păduchioși!

Domnişoarele Sotir nu dau dovadă că îl dispreţuiesc, îi zîmbesc şi-i vorbesc din vîrful buzelor, ca de obicei. Didina, cea care îl priveşte totdeauna languros, îşi prelinge şi acum ochii pe faţa lui, de parcă ar turna din ei o linguriţă de miere. Domnişoarele Diaconu, totdeauna mai rezervate cînd e şi tatăl lor, generalul, lîngă ele, îl întreabă suav dacă tenorul nu i-a părut *„plus que charmant, divin!"* *„Absolument!"* răspunde Leonida cu cel mai sincer glas din lume. Ce gîşte! se gîndeşte el. Scapetul ăla e divin, auzi vorbă. E şi mai scund decît mine, are şi nitică burtă chiar dacă poartă corset, şi dacă îl scoţi din opera lui, probabil că nu ştie să vorbească despre nimic altceva. Aş vrea să-l văd ca mine, călare pe un cal pursînge (calul lui Filimon, ai mei s-au zgîrcit să-mi cumpere un cal, aşteaptă să crească mînjii de la Sulcina), cu burdihanul lui încorsetat, cu mutra lui de paţachină fardată. Ce l-ar mai da de pămînt de la primii paşi!

Spectacolul trece greu pentru Leonida. Cînd se sfîrşeşte, răsuflă şi el uşurat. Aşa a păţit şi cînd Didina Sotir i-a dat să citească un roman care ei îi plăcuse şi voia să ştie părerea lui. Adormea la fiecare pagină, nu l-a putut termina, dar i-a spus Didinei că l-a citit pe nerăsuflate şi că a fost admirabil. Să te mai miri cînd te prinde somnul pe manualul de greacă veche, cînd îţi vine să-l iei de guler pe Herr Schuster pe care mama l-a angajat să-i dea acasă lecţii de limba germană şi care te ucide cu declinările lui, şi să-l scoţi pe fereastră în stradă. Parcă un boier adevărat nu s-ar putea lipsi de studii. Are destule treburi un boier adevărat, călărie, călătorii, exerciţii cu spada, dansul şi, la nevoie, socotelile moşiei, că doar una dintre moşii va fi a lui. Îi place lui Georges să înveţe la Saint-Cyr, treaba lui. Îi place lui Griguţă Diaconu să înveţe dreptul la Viena, pesemne că are gărgăunii lui. Şi pe urmă, familia Diaconu nici nu e de viţă nobilă, cînd e vorba despre străbuni nu pomenesc decît de bunicii lor de la care li se trage averea, mai în trecut nu scormonesc. E drept, tata a învăţat ceva, nu se înţelege bine ce, la Paris, şi azi se cufundă pînă în gît în cronici şi letopiseţe pe la mînăstiri, mama cînd nu pictează miniaturi pe porţelan citeşte cărţi şi reviste străine pe care le primeşte cu poşta, dar lui învăţătura nu-i place. Sigur, cînd îl vor trimete în străinătate le va scrie că studiază, dar să se

vadă el odată acolo, că va ști ce are de făcut. Dar dacă mama vine la Iași și află care e situația lui, se poate duce pe copcă străinătatea. Atunci are să fugă. Cu mîna goală ? Nu se poate. Trebuie să scoată bani de undeva, chiar dacă ar fi să șterpelească bijuteriile coanei Ilincuța. Bijuteriile le-ar vinde peste hotare, doar nu la Iași, că nu e prost, și bani de drum se vor găsi ei. Va face un împrumut undeva, la cineva. Cine nu știe ce avere are familia Movilă și cine nu s-ar gîndi că Movileștii vor acoperi datoriile fiului lor ?

Caii merg în trap, în cupeu e cam frig, coana Ilincuța vorbește despre cîntăreții italieni și conu Eremia bodogăne că i-au înghețat picioarele. Cînd ajung în fața porții, Leonida sare ușor din cupeu și-i ajută pe amîndoi să coboare, să urce treptele casei. Mama nu iese la plimbare fără arnăut la spatele caleștii, se gîndește el, dar ce se potrivește Ilincuța cu mama ? În orice caz, e bine ca eu să mă port asemeni unui fiu adevărat, nu se știe ce aduce ziua de mîine și ce nevoie voi avea să nu mă țină departe de bijuteriile familiei. Le va plăti mama cu vîrf și îndesat ca să nu se facă de rîs.

*

Iorgu Movilă se învîrtește ca un urs în cușcă în salonul de la Sulcina. A sosit numai de un ceas și focul în căminul cel mare abea atunci fusese făcut. Administratorul Oaie nu primise veste despre venirea lui, pesemne că omul trimes să-l anunțe se înzăpezise pe undeva sau zăcea beat în vreo cîrciumă de pe drum. S-au stricat și slugile, s-au stricat și stăpînii. Boierii stau în casele lor din oraș cît e iarna de lungă, dau petreceri sau joacă panțarola, slugile sînt stăpîne pe cămări, pe beciurile de la moșii, își fac treburile pe jumătate, golesc boloboacele sau vînd proviziile și spun în primăvară că i-au călcat hoții sau că s-au înmulțit șobolanii în hambare. Cu avutul lor s-a întîmplat rar așa ceva, Zenobia e zbir cu slugărimea și nu-i ușor s-o tragă cineva pe sfoară, dar el, ce fel de stăpîn e el ? N-a mai ieșit iarna din Botoșani de ani de zile, iar vara, dacă nu umblă pe la mînăstiri, se îngroapă în biblioteca de aici, de la Sulcina, unde și taică-său, și el au adunat hrisoave vechi de pe la alte conace, de la prieteni care nu dovedesc mult interes pentru ele. Nici măcar copiii nu și i-a crescut el, băieții cei

mari au ascultat totdeauna de Zenobia, şi pe bună dreptate, ea i-a ţinut în frîu, ea le-a adus institutor în casă pînă a-i trimete la Iaşi, ea a ştiut ce e bine şi ce e rău pentru toată lumea, pînă şi pentru el, capul familiei. Cînd l-a îndemnat şi a tot stăruit să-l îndemne pînă l-a hotărît să-l ducă pe Alexandru la mînăstirea Neamţ ca să-l ţină ucenic pe lîngă el părintele Onufrie, lui i s-a rupt inima pentru copil, dar a înţeles că în lume amărîtul lor de fiu surdomut nu şi-ar fi putut croi un drum. Visa şi acum, şi sărea ars din vis, privirea tristă şi dezarmată a bietului băiat cînd îl lăsase în chilia albă cu miros de mucegai acoperit uşor cu mireasmă de busuioc şi nu ştia, cum nu ştiuse niciodată, cît înţelegea infirmul din tot ce se petrecea în jurul lui. La masă mînca frumos, uitîndu-se cum mănîncă ceilalţi, nu era zurbagiu cum fuseseră Gheorghe şi Leonida, nu se juca, nu strica lucrurile pe care punea mîna. Se uita numai trist la ceilalţi şi rar de tot încerca să scoată un muget din care nimeni nu înţelegea nimic. Nu ştia cînd îl latră cîinii, dacă se afla în drum nu auzea cînd se apropie o căruţă şi nici cînd era chemat la masă sau la culcare nu auzea, trebuia luat de mînă şi dus. Zenobia fusese jignită şi furioasă cînd îşi dăduse seama că pruncul ei nu aude, nu poate vorbi.

— Nimeni în neamul meu n-a fost degenerat. Nici în familia lui Vodă Duca, din care cobora tata, nici în boierii Stavros, din care se trăgea mama. N-am auzit pe mama povestind că rudele ei rămase la Istanbul au avut vreun urmaş infirm. Poate în Movileştii tăi, caută bine, că doar le ştii spiţa pînă la a noua generaţie.

Şi aşa era. Iorgu tăcuse spăşit, un unchi, fratele bunicului lui, fusese surdomut.

— Părintele Onufrie e om cumsecade, în tinereţe a fost chelar la mătuşa mea Evdochia Mavropulos, îl cunosc bine. I-am dat bani să-şi dreagă chiliile, să-şi cumpere trei antirie noi, să-şi umple cămara pe doi ani, o să-i mai dăm la nevoie, va fi bun cu Alexandru. Copilul are să priceapă cu încetul ce-i credinţa şi va fi mai fericit între călugări decît între oamenii sănătoşi din oraşe.

Fericit? Putea fi Alexandru fericit? Trecuse în vară să-l vadă, băiatul crescuse puţin, era ceva mai slab, dobîndise ţinuta smerită a călugărilor, dar nu era de mirare, pentru că şi acasă era umil şi singuratic. Poate că pricepea mai

mult decît bănuiau ei, poate că nu pricepea nimic. Îl îmbrățișase pe taică-său, se prinsese o clipă de gîtul lui de parcă n-ar mai fi vrut să-i dea drumul, apoi plecase să se ghemuiască într-un colț, fără să-l slăbească din ochi. Avea aceeași privire tristă și dezarmată. Ochii lui negri — de la grecoteii din familia Zenobiei moștenise acești ochi — spuneau ceva ce tatăl nu înțelegea, ceva ce nu era nici dojană, nici rugăminte. Era numai tristețe sfîșietoare sau mai mult?

Ce să ne mai gîndim la fericire? se întreba Iorgu frecîndu-și mîinile înghețate în fața focului. Eu parcă sînt fericit? Copiii îmi sînt risipiți care încotro, mă topesc de dorul lor, doar Ana Maria e acasă, mai arțăgoasă și mai nevricoasă decît ceilalți, dar singuratică, o biată copilă care de mult nu mai are cu cine se juca, de cînd i-a luat-o pe Agata, și care m-a îngrozit odată cînd a îndrăznit să spună că vrea să se călugărească. I-a băgat-o cineva în cap? Îi e frică de viață de pe acum, la cei doisprezece ani ai ei? Cum îi poate fi teamă de ceva ce nu cunoaște încă? Zenobia n-are nimic împotrivă, s-o călugărim, spune, să se roage pentru păcatele noastre. Dăm mînăstirii un petecuț de moșie, mai puțin decît ar trebui să-i dăm ei dacă am mărita-o, ca să ne rămînă pentru ceilalți copii, să-i putem ține în școli bune prin străinătăți și s-o putem mărita pe Agata cînd om aduce-o de la Paris ca pe o coborîtoare din principi ce e. Nu voi putea lupta cu Zenobia dacă și-a pus asta în cap, sînt un om slab și nu știu să mă lupt. Acum am venit aici pentru că m-a trimes ea, pentru prima oară m-a trimes pe mine, și încă iarna, să văd ce învîrtește pe aici Oaie, administratorul, de parcă aș ști să văd sau să descopăr coțcăriile lui. Așa i-a venit ei, să mă trimeată. Cine știe ce are de gînd să facă acasă în lipsa mea. Norocul meu că e femeie cinstită. Dacă n-ar fi, te pomenești că aș îndura-o și pe asta.

Și ea, Zenobia, e fericită? Da de unde! Se plictisește la Botoșani, ar fi vrut să ne mutăm la Iași, acolo e altă viață, altă lume, mai veselă și mai cultivată, dar la asta am știut eu să mă împotrivesc, n-am vrut să părăsesc casele părintești, obiceiurile mele de-o viață, traiul tihnit, liniștea mea. Biata Zenobia vede mereu aceiași oameni de care i s-a urît, își poartă frumusețea, că e încă strașnic de frumoasă, prin aceleași saloane și, dacă își comandă o rochie la Viena, o îmbracă în scîrbă pentru aceiași ochi. Pictează porțela-

nuri, cîntă la pian, se duce călare în crîng şi se întoarce întunecată şi ursuză. Mi-a trebuit nevastă cu douăzeci şi trei de ani mai tînără decît mine, uite că am nenorocit-o şi pe ea. Cine e fericit pe lume? Poate o fi Gheorghe, că l-au dat afară de la Saint-Cyr unde nu-i plăcea şi azi bate străzile Parisului. Ne-a mulţumit pentru banii trimeşi, dar acasă nu s-a întors, cum îi poruncise în scrisoare maică-sa. O fi fericit Leonida? Se va duce Zenobia la Iaşi să vadă în ce ape se scaldă. Şi ăsta mănîncă la vîrsta lui banii cu lingura, dar maică-sa cu el nu se economiseşte. Despre mine am crezut în tinereţe că voi fi un mare cărturar. Nu sînt nimic. Adun date peste date şi nu scot nici o concluzie din ele. Hîrtie mîzgălită. Nu mă duce capul departe. Geaba am învăţat elina din copilărie cu Kir Ianipulos şi doi ani filozofie la Paris, pînă la moartea tatii.

Oaie intră în odaie ţeapăn în hainele lui de duminică, s-a schimbat în cinstea boierului, care l-a găsit în cămaşă de noapte, bînd cafea cu lapte cu cozonac. Ţine sub braţ un vraf de registre, barba îi coboară pînă pe piept şi ochii i se uită puţin cruciş. Nu ştie la ce să se aştepte, boierul nu l-a controlat niciodată, te pomeneşti că e şi mai al dracului decît cucoana.

— Eşti fericit, Oaie? îl întreabă deodată boierul.

Oaie se uită şi mai cruciş. Ce să însemne întrebarea asta? O fi aflat conu Iorgu de vînzarea celor douăzeci de viţei despre care i-a scris că au fost mîncaţi de lupi? A făcut-o şi el prea gogonată, asta înseamnă că a lăsat viţeii de izbelişte ca să poată lupii face asemenea prăpăd.

— Eu n-am nici o vină, coane Iorgule. Uite, mă jur că fusesem pe acolo cu o săptămînă înainte şi aveam mare încredere în Iuda ăla de paznic.

Ce spune omul ăsta? N-a înţeles ce l-a întrebat şi nici nu era de înţeles. Iorgu Movilă se cufundă în citirea registrelor, a socotelilor încurcate din care nu pricepe nimic, bea cafea după cafea şi-şi blestemă ceasul în care a primit să vină aici. Oaie s-a mai liniştit, boierul nu pomeneşte despre viţei, i-a trecut numai la pagube şi nu găseşte cusur la fiecare rînd ca cucoana. Cu ăsta ieşi basma curată. Acum va veni şi masa cu belşug de mîncare şi băutură, boierul s-a moleşit de căldura din odaie, darmite cînd o trage şi o duşcă!

Dar la masă conu Iorgu nu bea şi mănîncă puţin. Gîndurile îi sînt aiurea. Îl munceşte ceva şi Oaie simte că nu socotelile lui îl frămîntă.

— Avem aici cai buni, Oaie ?

— Focul lui Dumnezeu !

— Mîine vreau să fac drum lung, pînă la Mînăstirea Neamţ.

— Într-o singură zi nu ajungi, boierule, pe asemenea vreme. Trebuie să mîi o noapte la Fălticeni. Caii cu care ai venit de la Botoşani îi laşi aici să se hodinească şi-ţi dau murgii mei şi încă un vizitiu pe lîngă Mitrache, care te-a adus.

— La Fălticeni ? Fie şi la Fălticeni. Nu mi-am văzut de mult verii de acolo. Oi dormi mîine la Fălticeni. Hai, mai arată-mi socotelile, că diseară vreau să mă culc devreme.

După-masa trece tot atît de lin pentru Oaie cum a trecut dimineaţa. Noaptea boierul se culcă tot în salon, pe sofaua lată învelită în scoarţe turceşti. E odaia care se încălzeşte cel mai bine, şi multă vreme Oaie şi nevastă-sa văd ferestrele salonului luminate şi umbra boierului plimbîndu-se în dosul perdelelor.

La Fălticeni, unde ajunge îngheţat ca un sloi, cu sprîncenele, mustăţile şi barba încărcate de zăpadă, Iorgu Movilă e fericit că neamurile îi sînt plecate la Iaşi, după cumpărături. Chelăreasa, care îl cunoaşte, îi aşterne un pat curat, îi face borş şi alivenci şi încinge un foc în soba de zid, mai s-o dărîme de atîta dogoare. Boierul nu mănîncă, nu doarme, stă toată noaptea cu lumina aprinsă. Pleacă în zori. Nu mai ninge. Troienele din ajun par albastre de albe ce sînt, între nori se iveşte o geană palidă de soare, dar trece iute. Cerul e iar plumburiu, vîntul îi mînă acum din spate, caii sînt mai iuţi decît cei din ajun, zboară, nu se lasă îndemnaţi, parcă şi ei ar vrea să ajungă mai repede. Dealurile molcome sînt învelite în pături groase de nea, par şi mai dulci, şi mai culcate. Rar cîte un brad înţeapă zăpada şi-şi vădeşte vîrful ascuţit peste întinderile albe. Satele sînt îngropate în zăpadă, fumul hornurilor se pleacă peste acoperişurile scunde.

Cînd intră pe poarta mînăstirii, lui Iorgu îi pare că pătrunde într-o pustietate închisă între clădiri deşarte de viaţă. Ocoleşte biserica, iese prin zidul din fund, trebuie să coboare din caleaşcă, nu poate trece cu ea prin ulicioarele

întortocheate pe care se înşiră căsuţele mai mari, mai mici, ale monahilor. Departe numai, în capătul unei uliţi troienite, se zăresc două umbre negre care se apropie. Una e subţiratică, încovoiată sub o sarcină de lemne grea probabil, prea grea pentru cel care o poartă, cealaltă e mai trupeşă, dar încovoiată şi ea, pentru că trage după sine un trunchi gros şi lung. Iorgu îşi ridică pleoapele îngheţate, se uită bine, aşteaptă să se apropie umbrele negre. Inima îi bate mai tare, nu vede limpede, dar ceva îi spune că acei doi oameni îi sînt cunoscuţi. De aproape e sigur. Tinerelul subţire cocîrjat sub sarcina de crăci e Alexandru, cel mai voinic şi mai lat în umeri e părintele Onufrie. Un val de furie i se urcă boierului în piept. Uite la ce treburi e pus copilul lui cel şubred, uite ce viaţă duce aici ! Dar şi părintele Onufrie se opinteşte din greu, nu l-a pus numai pe copilul lui la treabă. Asta e viaţa lor, ei n-au slugi ca el la conac. Asta e viaţa la care l-a îndemnat Zenobia să-şi trimeată fiul şi el s-a supus.

Părintele Onufrie se opreşte să răsufle, Alexandru merge mai departe spre chilie, povîrnit, clătinîndu-se. Poartă paltonul lung cu care a venit de acasă, bine că şi-a pus şi un cojoc deasupra, se gîndeşte repede Iorgu. Onufrie l-a văzut, lasă trunchiul jos şi se apropie de el.

— Bine ai venit, boierule ! Ai văzut ? Aşa trăim noi. De sănătoşi sîntem sănătoşi. Intră în chilie, e cald.

Iorgu intră. Înăuntru miroase şi mai tare a mucegai, a seu de lumînare, a fum. Alexandru stă cu spatele la uşă, cu faţa la foc, întinde mîinile slabe către flăcări. N-aude paşii din spatele lui. Onufrie îl apucă de braţ şi-l întoarce către Iorgu. Faţa îngheţată a băiatului se schimbă deodată, ochii i se brumează ca de lacrămi, buzele îi tremură, scoate un muget mic, dar nu se repede la el cu braţele deschise, nu se agaţă de gîtul lui ca la întîlnirea trecută. Stă locului sfios, cu ochii lui negri mari deschişi, luminaţi dinăuntru de bucurie şi mirare. Dar Iorgu simte că mai tare decît bucuria şi uimirea e sfiala, e depărtarea care s-a aşezat între copil şi el, e deprinderea nouă de a te ţine departe de oricine, respectuos şi cuvios.

— Haide, du-te de-l îmbrăţişează pe taică-tău ! spune părintele Onufrie şi face un gest larg cu amîndouă braţele, ca Alexandru să priceapă ceea ce n-a auzit.

Abea atunci băiatul se apropie de Iorgu, dar încet, șovăielnic. Se oprește, se uită la Onufrie ca să fie sigur că la asta l-a îndemnat și, cînd monahul își repetă gestul, face doi pași repezi și se apleacă să-i sărute mîna tatălui său.

Iorgu îl strînge în brațe, îl mîngîie pe obraji, îl sărută pe ochi. Copilul se lipește de el, își freacă fruntea de gîtul lui ca un mînz. Uite ce-a făcut Zenobia din el! se gîndește Iorgu. Dar Alexandru se întoarce spre Onufrie, îi zîmbește cald de parcă i-ar spune: „Uite, a venit tata!" și Iorgu înțelege că monahul nu-i asuprește copilul.

— Stai jos, boierule. Încălzește-te. Avem un borș de fasole, facem și o mămăliguță, sîntem în postul Crăciunului, ne-ai nimerit rău. Să mai pun două lemne pe foc. Uite mălaiul, Alexandre. Dacă i-l arăt, știe numaidecît să facă mămăliga. Dar altceva am să-ți arăt, boierule, să te minunezi și să te bucuri că ai adus băiatul aici. A prins drag de el părintele Varsănufie, cel de zugrăvește icoane, și-l învață meșteșugul lui. Zice că băiatul are har și văd și eu că are. Uită-te puțin încoa!

Onufrie deschide dulapul mare din perete și scoate o icoană, o icoană adevărată, puțin cam stîngaci zugrăvită, dar în care toate sînt limpezi, și Maica Domnului, și pruncul, și capetele, și mîinile lor.

— El a făcut-o!

Alexandru privește țintă spre taică-său, apoi spre călugăr, îi înțelege îndemnul din privire și aleargă de la dulap la Iorgu, și iar înapoi, aduce o icoană, încă una și încă una. Fața i s-a umplut de fericire și de întrebare. Iorgu pricepe că Alexandru îl întreabă dacă îi place lucrul ăsta nou pe care îl face el. Te pomenești că tocmai nefericitul ăsta e fericit! Se întreba alaltăieri și s-a întrebat două nopți pe rînd cine o fi fericit pe lumea asta, și uite ce i-a fost dat să descopere azi! Darul picturii l-a moștenit copilul de la Zenobia. A avut dreptate ea că l-a trimes aici, uite că tot ea a avut dreptate, în oraș Alexandru ar fi rămas un neputincios și un surghiunit în odăile din fund ale casei, ca să nu-l vadă oaspeții și să-l căineze. Iorgu îl mîngîie pe obraji, dă repetat din cap ca să înțeleagă copilul că icoanele sînt frumoase, nu știe să se facă înțeles de el așa cum n-a știut niciodată. I-ar spune cuvinte multe, dar cuvin-

tele nu folosesc la nimic. Onufrie se pricepe mai bine să se facă înţeles, el dă din mîini, ridică din sprîncene, arată cu degetul şi Alexandru ştie ce are de făcut. Niţel slugă tot e la călugărul ăsta, se gîndeşte Iorgu. Dar uite că băiatul nu dovedeşte frică faţă de Onufrie, respect şi supunere da, dar frică nu. Ar trebui să-l cunosc şi pe părintele Varsănufie, să-i dau ceva, am cîţiva galbeni la mine, puţini fiindcă acasă nu m-am gîndit că voi ajunge aici, dar să-i dau cît am, ca să-l întăresc în dorinţa de a-l învăţa pînă la capăt meşteşugul lui pe copil. Am să-i spun că banii sînt pentru vopsele şi peneluri şi pentru nişte liturghii pentru mîntuirea mea. N-are decît să nu facă nici o liturghie, numai să se poarte bine cu Alexandru.

Înainte de a se aşeza la masă Alexandru face mătănii adînci şi cruci nenumărate. Ce înţelege el din toate astea? Face şi el ce-i vede pe călugări făcînd. E cam slab băiatul, poate şi pentru că acum creşte, poate şi de atîtea posturi şi muncă. Să le trimeată merinde de acasă, cîţiva saci de făină, cîteva căpăţîni de zahăr, cîteva şunci, pentru Crăciun. Zenobia spune că i-a dat lui Onufrie provizii pentru doi ani, dar Zenobiei îi tremură mîna cînd dă şi socoteşte că alţii au stomacul mic.

La plecare Alexandru îi pune în braţe una dintre icoanele lui. Multe a început să înţeleagă, ştie acum şi ce e un dar. Face el daruri, dragul tatii! Iorgu îl strînge încă o dată în braţe şi după ce s-a suit în sanie şi s-a învelit bine în şubă, simte cum îi îngheaţă lacrămile pe obraji, dar cum mereu altele fierbinţi îi izvorăsc din ochi. Vizitiii plesnesc din bice, vîntul îl plesneşte peste faţă, zurgălăii clinchetă. E bine sau e rău că l-a adus aici pe copil? E rău fiindcă trudeşte din greu şi e tare slăbuţ, e bine pentru că şi-a găsit un rost, oropsitul. Părea atît de fericit cînd îşi arăta icoanele!

Ajuns acasă, Iorgu vede lumină multă prin geamurile salonului, aude cîntec de clavir. N-are să poată vorbi acum cu Zenobia, cu toate că a venit cu inima plină şi ar fi vrut să şi-o descarce. Are oaspeţi nevasta lui. Şi dacă n-ar fi avut, singură s-o fi găsit, ar fi primit ea cu înţelegere şi

căldură tot ce-i sparge lui acum pieptul ? S-a mai întîmplat vreodată așa ceva ? Zenobia rîde parcă anume de emoțiile lui sau se întristează de bucuriile lui, cînd are vreuna, rar. Nici o potrivire între ei, știe dintru început, dar speră uneori, așa ca acum, că o va face părtașă la frămîntarea lui. Doar Alexandru e și copilul ei, oricît de puțin l-ar iubi, tot o fi ținînd la el în fundul sufletului ei.

— Cine e la cucoana ? întreabă el pe Marghiolița, care se îndreaptă spre salon cu o tavă de cafele așezate în jurul unei chisele de dulceață.

— Boierii Ghica cu nevestele, și conu Ianachi Boteanu. A spus conița că, dacă veniți, să vă schimbați de haine și să poftiți și dumneavoastră la oaspeți.

Numai asta îi lipsea acum ! Lasă că se distrau oaspeții destul de bine și fără el. Din salon răsuna un glas adînc, cald, care cînta pe nemțește un vals. Așta era Ianachi Boteanu. Petrece Zenobia, nu-i pasă de Alexandru, nu-i pasă de copiii ei risipiți. Și se mai gîndea la Sulcina că e nefericită. Auzi-o cum rîde ! Cînd rîde, femeia asta parcă ar face un exercițiu de canto. Frumos rîde.

Iorgu se duce în iatacul lui, scoate hainele înghețate de pe el, se spală cu apă caldă în ligheanul adînc de porțelan înflorat, se învelește în halatul lui de molton, își pune tichia de catifea și se așază în fața focului, în jilțul cel adînc de pluș roșu. E obosit, îi e parcă somn, dar nu poate dormi, trebuie să vorbească, să povestească cuiva și n-are cui altuia decît Zenobiei. Din păcate tot Zenobiei. Măriuchii ? Ea, sărmana, nu mai are păreri sau dacă le are, nu le mărturisește. E ca o molie strivită într-o carte Măriuca.

Tîrziu, ușa se deschide brusc și Iorgu se trezește din aținpeală. Nu știa că a aținpit.

— Ce-i cu tine ? Ai venit înghețat ? De ce n-ai intrat în salon ? Trebuie să-mi primesc toată viața oaspeții ca o văduvă ?

— Zenobie, am fost la mînăstire.

— Și tu ?

— Cum și eu ? Am fost la Neamț.

— Și eu la Văratec.

— Cînd ? Ce treabă ai avut acolo ? Pe o vreme ca asta te-ai dus la Văratec ?

— Am dus fata, pe Ana Maria.

Sub Iorgu se surpă duşumeaua. I se pare că alunecă undeva, în adînc.

— Şi-ai lăsat-o acolo ?

— N-a fost vorba aşa, de mult ? De ce te miri ? Fata voia să se călugărească...

— Un copil ! Ştie ea ce vrea ? Am vorbit despre asta, dar n-am hotărît nimic.

— Ei, uite că eu am hotărît. Fata tînjea, numai asta îşi dorea de cînd a tot purtat-o soră-ta pe la mînăstiri. Am dus-o de încercare. Dacă i-o fi bine acolo, o lăsăm, dacă nu, o aducem înapoi, că doar n-am călugărit-o încă. Şi nu te mai preface că te miri, doar noi doi ne-am înţeles şi ce bucată de moşie dăm mînăstirii, ca să intre acolo ca o principesă, nu ca o prăpădită. *Voyons !*

— Nu ne-am înţeles, Zenobio, tu ai făcut socotelile astea cu glas tare, eu n-am fost de părerea ta, ştii bine. De asta m-ai trimes la Sulcina, ca să faci cum te taie capul pe tine.

— De asta te-am trimes, firește. Ca să nu boceşti şi să nu te împotriveşti, că doar n-aveam încredere în ochiul tău de moşier. Ce ştii tu despre socoteli ? Ce ştii tu despre cîştig şi pagubă ? L-ai prins pe Oaie cu ceva ?

— Cu nimic.

— Ai văzut ? Să mă fi dus eu ! Multe ar fi ieşit la lumină. Spune mai bine ce face Alexandru ?

— E cam slăbuţ, ceva mai înalt. Face treburi grele, prea grele pentru un copil.

— Se oţeleşte.

— Şi uite asta. El a zugrăvit icoana asta.

Zenobia depărtează icoana de ochi, o apropie, o aşază în lumină.

— Nu ştie încă nimic, nici să tragă linia desenului, nici să pună culoarea, *il ne sait rien*, dar e ceva aici. E un soi de talent aş spune eu. Învaţă cu cineva ?

— Cu un călugăr care e zugrav de multă vreme. Şi e atît de fericit ! îi scapă lui Iorgu adevărul.

Zenobia zîmbeşte larg, îl bate pe umăr pe Iorgu.

— Ai văzut, om neîncrezător ? Putea fi acasă atît de fericit ? Vreau eu altceva decît fericirea copiilor mei ? Mă

lipsesc de ei numai ca să se întoarcă învăţaţi şi deprinşi cu lumea. Am dus-o la Văratec pe Ana Maria ca s-o nenorocesc ? Strălucea de bucurie cînd am lăsat-o acolo. La stareţă am lăsat-o, nu la o maică oarecare, şi stareţa coboară din neamul Vizanti după tată, din Ghiculeşti după mamă. Ceva mai nobilă decît Ghica ăştia de aici, care n-au străbuni voievozi, ci numai veri de voievozi. La primăvară ne ducem să vedem cum îi merge. Slobozi sîntem s-o lăsăm acolo sau s-o luăm înapoi. Darurile pentru mînăstire le-am făgăduit numai stareţei, nu i le-am dat încă şi mai va pînă am să i le dau.

Iorgu nu mai poate spune nimic. I-a pierit graiul. Cu Alexandru se pare că a hotărît bine Zenobia, dar cu fetiţa ? Ce grabă aşa de mare să facă cheful unui copil care nu ştie ce vrea ? Şi parcă în ultimul an nici nu mai pomenise de aşa ceva. A rămas casa pustie, pustie, răspîndiţi copiii ca păpădia suflată. Are ea nevoie de libertate ? Ce fel de libertate cu el aici ? Vrea cumva să se ducă singură prin străinătăţi, e în stare să vrea şi asta într-o zi şi să-l facă să se plece în faţa voinţei ei. Ce-ar zice tîrgul ? O femeie măritată mai pleacă pînă la Iaşi sau la o moşie, cu cîteva slugi după ea, dar în străinătate ? Ce i-a venit şi lui în minte, ce gînd smintit ! Zenobia n-a pomenit niciodată una ca asta. Dar se ascunde o dorinţă, o intenţie pe care el n-o cunoaşte sub pornirea asta de a-şi îndepărta copiii, toţi copiii. Îi e frică să nu-i vadă lumea crescînd şi s-o socotească pe ea bătrînă ? Păi bătrînă e, la cei treizeci şi şapte de ani ai ei, cu toate că se ţine atît de bine. E cea mai frumoasă cucoană din oraş, mult mai frumoasă decît altele mai tinere decît ea. Clocește ea ceva, dar n-ai cum ghici ce. Ori poate bătrîneţea îl face pe el bănuitor. A trecut de şaizeci de ani, nu mai ştie să petreacă, nu mai ştie să se bucure de nimic, pitroceşte texte vechi degeaba, visurile din tinereţe s-au făcut praf, nu se pricepe bine la nimic dacă e vorba să fie drept cu sine, se plînge în gînd că l-a pus sub călcîi nevasta, dar el s-a lăsat pus, şi acum e invidios pe ea, pe frumuseţea ei, pe viaţa care clocoteşte încă în ea, e invidios, bănuitor şi veşnic nemulţumit fără să crîcnească. Iar ea, ah ! ea e tare, e descurcăreaţă, e energică, face tot ce-ar trebui să

facă un bărbat adevărat, administrează, conduce, hotărăşte. Şi parcă toate le face bine. Nemernic e el că-i găseşte cusururi.

*

În odaia ei din casele lui Iorgu, în Botoşani, Măriuca a adunat tot ce-a dat deoparte Zenobia în ani. Pe peretele cel mare din spatele clavirului se aflau cîndva portretele părinţilor ei şi ai lui Iorgu, boierii Costăchel şi Zamfira Movilă, zugrăviţi frumos în ulei, el cu caftan bordisit cu blană de vidră şi işlic boieresc pe cap, cu gîtul cam scurt şi pieptul cam îndesat, cusur pe care îl moşteniseră şi ea, şi Iorgu, mama îmbrăcată în haine de domniţă, aşa cum purtase la un bal costumat dat de vodă Ioniţă Sandu Sturza, pe vremea cînd mai erau poftiţi încă la Curte. Zenobia a scos portretele de la locul lor şi a acoperit peretele cu miniaturi pe porţelan, pictate de ea. Pentru ca lui Iorgu să nu-i cadă greu îndepărtarea chipurilor părinţilor lui, Zenobia le-a copiat şi pe ele pe tablete mici, ovale, de porţelan şi le-a agăţat pe acelaşi perete între multe alte miniaturi. Acum portretele sînt în odaia Măriuchii. Se mai află acolo două scrinuri vechi, cam şubrede, pe care Zenobia voia să le urce în pod, dar pe care Măriuca le-a luat la ea fiindcă fuseseră ale maică-si, o ladă veche şi grea, cuprinsă toată în benzi de fier, cu încuietoare secretă, lada de zestre a unei bunici, în care Măriuca a îngrămădit şaluri de caşmir aproape putrede, ilice brodate, fesuri care nu mai ştie ale cui au fost, aşternuturi cu dantele rupte, care ar trebui odată cîrpite sau aruncate, şi printre toate, bine ascunse, cîteva scrisori de la Todirel Brătescu şi portretul lui nu mai mare decît o palmă, făcut cîndva de un pictor grec, alimănit la curtea Brăteştilor. Nu umblă niciodată în sipetul ăsta, e şi greu de descuiat, şi greu de ridicat capacul, dar ştie că lucrurile sînt acolo şi uneori suspină cînd trece pe lîngă sipet sau se împiedică de el. Şi-a mai adus şi de la moşia ei, Izvorul, alte lucruri, măsuţe scunde, arabe, cu incrustaţii de sidef, covoare turceşti, oglinzi ca apa tulbure, pentru că rar mai trece pe la moşie şi vrea să aibă aici, aproape de ea, tot ce i-a împodobit copilăria. Socotelile moşiei le face cu vătaful Andrei tot Zenobia, pricepută şi autoritară cum e ea. „Voi doi n-aveţi habar!" a hotărît o dată pentru tot-

deauna, și ei, Iorgu și Măriuca, s-au supus, fiindcă era adevărat, Zenobia nu se încurca în asemenea treburi.

Azi Măriuca se învîrtește năucă și muncită de gînduri prin odaia ei. Se lovește de mobile, se uită fără nici un rost pe fereastră, se așază pe pat și se ridică repede, de parcă ar avea o treabă, apoi își dă seama că n-are nimic de făcut, Zenobia nu i-a dat încă nici o însărcinare, și se cufundă într-un fotoliu în care n-are răbdare să stea. A luat-o și pe Ana Maria ! Pînă aseară, cînd i-a mărturisit-o lui Iorgu, ei nu i-a spus unde a dus fetița. Credea că a lăsat-o pentru cîteva zile la vreo rubedenie din Iași sau din Fălticeni. Cu atît mai rămăsese casa, cu Ana Maria, și dacă Zenobia a dus-o la mînăstire se pare că e vina ei, a mătușii ! E adevărat, a luat-o cu ea duminica la biserică, a dus-o odată la Văratec și fetiței i-au plăcut casele mici, albe, înconjurate de grădini înflorite, i-au părut case de jucărie, i-a plăcut să meargă în vizită la maici, în odăile lor care miroseau a busuioc, a gutui, unde era tratată cu dulceață, s-a prăpădit de admirație în fața unui clopot de sticlă sub care se afla, alcătuită din bețigașe subțiri și delicate, crucea cu Iisus cu tot, dar asta a fost demult, cu ani în urmă, și niciodată, nu, niciodată nu i-a băgat fetei în cap ideea să se călugărească. Nici măcar pentru sine nu s-a gîndit la una ca asta, cu toate că n-are nici un rost pe lume. Rămîne în casa asta ca să aibă grijă de Iorgu, nu-l pîndește nici o primejdie, dar simte ea că e mai bine să fie lîngă el, și a rămas totdeauna pentru copiii pe care i-a iubit pe rînd. De Ana Maria, care se apropiase puțin de ea, avusese grijă Zenobia s-o despartă chiar înaintea ducerii lui Alexandru la mînăstirea Neamț. Fie că nu putea suferi ca fetița să fie mai legată de mătușă decît de mamă, deși mare dragoste nu dovedea ea ca mamă nici unui copil, fie că o disprețuia în adevăr, așa cum îi arăta adesea pe față și nu credea că de la o făptură ca ea aveau ce învăța copiii, dintr-o pricină pe care Măriuca n-o deslușea bine, Zenobia o îndepărtase pe Ana Maria, așa cum procedase cu fiecare fiu sau fiică a ei. Băieții cei mari învățaseră repede de la mama lor să se poarte cu ea zeflemitor, mai bine decît cu o slugă, dar mai puțin respectuos decît cu părinții lor. Nu-i ceruseră niciodată să-i încalțe, de pildă, dar era bine știut că la o boală mătușa Măriuca punea pahare, cataplasme, fricționa, veghea noaptea, că ei

i se cereau pe ascuns bani cu împrumut la o nevoie, bani care nu se mai dădeau înapoi, că dacă aveai chef să faci o păcăleală, să aduci de pildă o broască din grădină şi s-o pui în patul cuiva n-o puneai într-al mamei sau al tatii, ci într-al Măriuchii, care nu te pîra, se necăjea numai domol şi fără vlagă.

O dată inima Măriuchii se frînsese şi o bătuse chiar gîndul să plece pentru totdeauna din casa lui Iorgu, să se sihăstrească la Izvorul. Nimerise în grădină, sub ferestrele deschise în afară ale salonului. Zenobia stătea într-un jilţ scos la soare, de o parte a ferestrei, Leonida, de cealaltă parte a geamului îşi strivea faţa de el uitîndu-se la maică-sa şi amîndoi rîdeau în hohote. Cînd o văzu pe neaşteptate pe ea, Leonida se înroşi deodată şi o zbughi printre trandafiri. Măriuca înţelese într-o clipă, ea care nu înţelegea totdeauna repede : pe ea o maimuţărea băietanul, îşi strivea nasul de geam ca să semene cu nasul ei prea scurt şi cam turtit, iar cumnata ei încuviinţa acest joc, făcea haz de el. O mai fi vorbit şi altă dată cu băieţii despre cusururile ei, sigur că asta nu era prima dată. Da, atunci voise să plece la Izvorul, dar chiar în ziua aceea se îmbolnăvise Agata şi Măriuca îşi amînase plecarea, ca s-o îngrijească.

Agata era un copil blajin, drăgălaş, dar în chip ciudat avea o adevărată adoraţie pentru maică-sa, care aproape o oropsea. Era politicoasă cu Măriuca, aşa cum era cu toată lumea, dar cînd Zenobia o certa sau o repezea, nu venea să plîngă în poala ei, aşa cum îşi dorea în taină Măriuca. Poate că i se interzisese vreodată, poate fusese vreodată ameninţată că dacă va căuta ajutorul mătuşii „împotriva părinţilor", va păţi cine ştie ce. „Nu-i răsfaţa ! Nu-i răsfaţa !" era refrenul Zenobiei cînd Măriuca mîngîia un copil. Îi îngăduise s-o ia pe Ana Maria de cîteva ori la biserică şi o dată la Văratec, pentru că atunci avea pesemne alte preocupări. Apoi retezase brusc această îngăduinţă. Ana Maria nu era nici abilă şi ipocrită ca fraţii ei, nici supusă şi blîndă, ca Agata. Era sălbatică, încăpăţînată, gata să înfrunte. E drept, spusese o dată la supărare „mai bine m-aţi călugări !" şi altă dată „Vreau la mînăstire ! Vreau la mînăstire !", dar atunci avea vreo nouă ani, şi toată lumea, afară de Zenobia, uitase cuvintele astea nesocotite ale unui copil răzvrătit. Îndeobşte însă Ana Maria se ascundea într-un

colţ de grădină sau de casă, cît mai departe de glasul maică-si, citea, lucra dantele cu igliţa, trăgea băieţeşte cu arcul rămas de la Leonida în ciori pe care nu le nimerea. Şi iată că după trei ani, Zenobia o dusese în adevăr la mînăstire fără să se sfătuiască sau să vestească pe nimeni, şi dădea vina pe Măriuca, pe influenţa ei. Influenţa ei ! Parcă influenţase vreodată pe cineva, parcă ar fi avut tăria asta ! Lui Alexandru poate că îi pria călugăria, el în viaţă n-avea viitor deschis, dar Ana Maria ?

Şi cît o iubise ea pe Zenobia, cînd se însurase Iorgu cu ea şi o adusese în casă ! Era frumoasă, era frumoasă, şi clocotea de tinereţe şi de veselie. Frumoasă e şi acum, dar altfel, frumoasă ca o fiară de care ţi-e frică. Pe atunci era subţire de ţi-era teamă s-o strîngi de mijloc ca să n-o frîngi, ochii ei uriaşi, verzi, erau plini de sclipiri jucăuşe, părul negru nu i se astîmpăra, îi cădea mereu pe faţa nefiresc de albă şi-şi scutura mereu capul ca un mînz, să-l îndepărteze de obraz. Din prima zi o învăluise pe Măriuca într-o dragoste năvalnică, de soră mai mică, îi cerea părerea şi sfatul, nu voia să iasă în oraş la tîrguieli sau la sindrofii fără ea, îl ruga pe Iorgu, care n-avea nevoie să fie rugat, să-şi scoată sora cît mai mult în lume, ca să-şi uite nenorocirea şi să-şi găsească alt pretendent. Se ghemuia lîngă ea pe sofa ca o pisică, se strecura în braţele ei, apoi din poala ei se repezea la clavir, îşi trecea amîndouă mîinile iute ca o furtună de la un capăt la celălalt al claviaturii şi pe urmă se pornea să cînte înfocat o polcă sau domol o romanţă. Cînd rîdea, rîsul ei se auzea în toată casa, de sus pînă jos. În orice încăpere s-ar fi aflat, cînd îi auzea rîsul Măriuca rîdea şi ea de bucurie că aveau asemenea comoară, asemenea podoabă vie în căminul lor atît de trist pînă la venirea ei. În acel prim an, la ziua de naştere a Măriuchii îi dăruise un şirag de mărgean. Apoi uitase cînd e acea zi, niciodată n-o mai întrebase măcar de ea, uita şi de Sfînta Maria s-o sărbătorească. Treptat, n-o mai luase în vizite, nu mai pomenise de eventualitatea unei căsătorii a cumnatei ei, nu-i mai dovedise afecţiune. Începuse să fie ţîfnoasă şi cu Iorgu, arţăgoasă şi afurisită cu slugile. Rîsul i se mai auzea numai cînd avea oaspeţi. De la prima naştere luase doică şi la naşterile următoare luase mereu alta, chinuindu-se să-şi oprească laptele, ca să nu-şi strice frumuseţea trupului.

După fiecare copil se ivea în casă Evdochia, o grecoaică bătrînă și slută pe care i-o trimetea maică-sa, Polixenia Duca, și, după ce se închidea cu ea în iatac ca s-o îngrijească chipurile, laptele i se oprea ca prin minune. Mărioara tremura de frică să n-o îmbolnăvească odată baba aceea urîcioasă, dar Zenobia nu se îmbolnăvise niciodată, înflorea după leuzie, strălucea. Iorgu, care păruse fericit după ce se însurase cu fata asta mult mai tînără decît el, care o iubea nebunește și o cruța ca pe un copil, nu ca pe o nevastă, îi făcea voile, ieșea cu ea în lume cum nu ieșise el niciodată, primea și dansa chiar ca să-i facă plăcere, găsise iar calea biroului lui în care se închidea ceasuri întregi, redevenise grav și, pe măsură ce ea se înstăpînea peste toți și peste toate, renunța la orice intervenție de cap al familiei, la păreri chiar. Rar, foarte rar, ieșea din mutenia lui și striga cu glas ridicat un „Zenobio!" care îi înfiora pe toți și o făcea chiar pe Zenobia să tacă sau să renunțe, cel puțin aparent, la o pretenție absurdă, să se întrerupă dintr-o demonstrație cicălitoare, încăpățînată.

Mărioara simțea cu un fel de rușine că și azi încă, dacă Zenobia ar face un gest drăgăstos ca pe vremuri, ar fi în stare să uite tot și s-o iubească iar, pentru că frica ei de ea era amestecată cu multă admirație și ura pe care o simțea uneori pentru cumnata ei nu era chiar ură, era un sentiment ciudat de cîine care își mîrîie încet stăpînul, dar care e gata să se gudure la prima mîngîiere. Toți sîntem robii ei, blestemata, poate că Leonida n-o fi, el e fățarnic și egoist ca ea, de asta se și iubesc; altfel, de la cavași pînă la Iorgu toți ne supunem hachițelor ei, tremurăm de teama ei și o slujim.

Cel mai greu lucru pentru Mărioara era să înceteze de a mai iubi ceea ce iubise odată. Prea se dăruise din tot sufletul Zenobiei ca să nu mai aibă o slăbiciune tăinuită pentru ea. Se legase scurt timp de Ana Maria, și după ce copila se desprinsese de ea și o trata cu o nepăsare crudă, de care numai un copil e în stare, ei îi rămăsese o nădejde că lucrurile s-ar putea întoarce într-o zi, că Ana Maria ar mai putea fi vreodată „copilul ei" cum fusese în acea scurtă vară. Și parcă pe Todirel Brătescu îl uitase vreodată? În toți cei șaisprezece ani cîți trecuseră de la moartea lui, de la nenorocirea și rușinea ei, cum le numea în gîndul ei Mărioara, își aducea aminte aproape în fiecare zi de ceasurile

nemaipomenit de frumoase petrecute cu el, de florile pe care i le trimetea, de scrisorile lui înflăcărate care se aflau aici, aici, la un pas, în sipet, și pe care nu voia și nu îndrăznea să le recitească niciodată, dar a căror apropiere n-o uita nici o clipă. Era frumos Todirel, înalt, subțire, cu păr castaniu, cu ochi arzători, și vorbea înflorat și ușor, de parcă tot ceea ce spunea ar fi fost scris dinainte în mintea lui și rostit pe de rost. Și ea era drăguță pe atunci, nu era grasă, cel mult durdulie, avea o gură cărnoasă cu dinți mărunți, albi și egali, iar ochii, azi parcă decolorați, palizi ca ceaiul de tei, erau mari, de un căprui „auriu, plini de melancolie", spunea Todirel. „Măriuca mea cea cu ochi de aur", îi scria el. Parcă nici nasul nu-i era atît de turtit ca acum, cînd se făcuse și gros. Din toți copiii lui Costăchel și ai Zamfirei Movilă rămăseseră în viață numai fiul cel mai mare, Iorgu, și ea, cea mai mică, alți trei, de care Măriuca își aducea aminte vag și care rămăseseră în memoria ei frumoși, nălțuți, vioi, fuseseră seceraţi într-o singura lună, la Izvorul, de un tifos care bîntuise în acea vară. Și tocmai ea și Iorgu semănau cu tatăl lor, cam scunzi, cam prea laţi, cu aceiași ochi mari și triști, apoși acum ai lui Iorgu, abea aducînd aminte de albastru, și păliți ai ei, de un galben nefiresc.

De ce o alesese tocmai pe ea Todirel? În Botoșani erau fete mai frumoase, fete de neam bun și ele, dar el părea îndrăgostit sau era chiar, sau fusese un timp, numai Domnul știe. E drept, rămăsese singura moștenitoare a moșiei de la Izvorul, Iorgu avea Glodenii, dar nici Todirel nu era sărac, n-avea de ce se preface din interes că o iubește. O ceruse, se logodiseră, treceau în fața întregului tîrg drept o pereche potrivită, fericită. Nimeni nu știa nimic din ceea ce avea să izbucnească mai tîrziu, din ceea ce avea să iasă la lumina zilei, s-o facă pe ea să se prăbușească de durere și să dea prilej de bîrfeală și născociri Botoșanilor vreme îndelungată. Pînă atunci nu se îndoise niciodată de Todirel. Și totuși da, o dată, fără să priceapă bine dacă are dreptate ori ba. În primăvara lui 48, într-o zi de martie, Todirel Brătescu venise la ea înfierbîntat, plin de neliniște și de o bucurie ciudată, îl chemase și pe Iorgu din biroul lui și le povestise amîndurora că se întorcea de la Iași, că participase la o întrunire ce avusese loc într-un hotel, o întrunire de tineri,

de boieri mari și mici, de negustori și cîțiva liber-profesioniști, care alcătuiseră un memoriu de treizeci și cinci de puncte în care cereau reforme și îmbunătățiri ale stării de lucruri din țară. O delegație fusese trimeasă la Vodă Mihail Sturza. El, Todirel, nu făcuse parte din acea delegație, ceea ce îl jignise adînc, dar acum se bucura că adunarea îl lipsise de acea cinste, pentru că Domnul se prefăcuse a primi înțelegător cele mai multe cereri, apoi arestase capii mișcării cu ajutorul garnizoanei din Iași. Nu se știa ce se va întîmpla cu ei, vor fi surghiuniți, se aude, în Turcia.

— Și matale de ce te bucuri acum? îl întrebase grav Iorgu.

— Păi, dacă făceam parte din delegație sau căpetenii, azi eram și eu arestat.

— Ai crezut ori n-ai crezut ceea ce ați scris acolo toți pe hîrtie?

— Am crezut, bineînțeles. Mă supără și întrebarea, coane Iorgule. Am avut și idei!

— Atunci ar trebui să fii necăjit că ceilalți o plătesc cu pielea lor și...

— Și că n-o plătesc și eu? Ei, uite, mucenic nu sînt! Dacă ai fi fost domnia-ta în locul meu te-ai fi dus singur să-i rogi să te aresteze, pentru că le-ai scăpat printre degete?

— N-am fost în locul matale, am stat aici liniștit în Botoșani și n-am știut ce se întîmplă la Iași...

— Pentru că așa ți-e firea, să stai liniștit.

— Da, așa mi-e firea. Nu-i bine, știu. Aș fi mai mîndru de mine dacă m-aș bate ca alții pentru o dreptate. Dar m-am născut potolit și încet la minte. Pînă deslușesc eu ce e drept și ce nu, trec întîmplările pe lîngă mine. Multe nu-mi plac, multe mă răscolesc, dar nu mă ridic în picioare, zac în jețul meu și mă rod gîndurile. Nu ajung la fapte. Și uite, nu mă laud cu purtarea mea.

— Dar pe mine mă privești pieziș fiindcă mă bucur că am scăpat nebănuit măcar.

— Cred că acel ce intră într-o asemenea tărășenie, trebuie s-o ducă pînă la capăt. Să nu se lepede nici de frații lui întru credință, nici de răspunderea pe care și-a luat-o în cîrcă.

— Surghiunul eu în cîrcă nu mi-l iau numai așa, fiindcă am fost și eu pe acolo, la întrunire.

— Ziceai că ai crezut, că ai avut idei...

— Coane Iorgule, rău mă sucești !

Iorgu ridicase din umeri și intrase în biroul lui. Măriucăi i se strînsese inima, Iorgu parcă avea dreptate. Și Todirel avea dreptate, cine se duce să-și pună singur lațul de gît ? Și cui i-ar fi folosit ? Dar prea vesel era Todirel că scăpase cu fața curată, nu trist ca unul căruia i-au intrat în bucluc fîrtații și i s-a prăbușit și ideea în care credea.

Măriuca însă era prea îndrăgostită ca să țină minte multă vreme că o dezamăgise o clipă Todirel. Dacă Iorgu n-ar fi avut atunci acea discuție cu el, ea nici n-ar fi gîndit că veselia lui vădește o fărîmă de neseriozitate, de lașitate chiar, s-ar fi bucurat împreună cu el că a scăpat teafăr. În vara ce urmă Todirel fu poftit la Izvorul, merseră alături călare prin crînguri și păduri, făcură planul unei călătorii peste hotare după cununia lor ce trebuia să aibă loc în iarnă, gîndiră cum vor reface conacul moșiei, petrecură cînd se umplea casa de oaspeți. Aflară și ei că autorii memoriului din 27 martie nu luaseră calea Turciei, că ajunseseră în Bucovina, găzduiți de familia Hurmuzachi, că nu se dădeau înapoi să alcătuiască alte propuneri, dar Iorgu și Todirel nu mai vorbeau despre asta între ei. Cînd oaspeții încingeau o discuție cu privire la reforme, Iorgu pleca oftînd în odaia lui și Todirel ieșea cu ea în grădină la plimbare. La sfîrșitul lui august, Todirel spuse pe neașteptate că trebuie să plece, aflase că i se îmbolnăvise mama. Aflase în chip ciudat, de la un argat care fusese trimes cu o treabă la Botoșani, care îl vestise numai pe el și părea foarte încurcat cînd Măriuca, disperată, îi cerea amănunte. Dar nici atunci nu se miră destul Măriuca. Pînă în octombrie, cînd se întoarseră în oraș, primi prin unul și prin altul, prieteni care veneau la Iorgu, răvașe fierbinți de la Todirel, în care se aflau adesea flori presate sau în care un cuvînt nu se putea citi, părea udat de o lacrimă de dor.

Întîlnirea lor în Botoșani fu o izbucnire de bucurie de amîndouă părțile. Pe Todirel îl sîcîia un proces pentru un hotar de moșie, așa că venea uneori dimineața, alteori după-masă în casa Movilă, dar venea zilnic. Trei cusătorese într-o odaie din fundul curții grăbeau să sfîrșească trusoul Măriucăi.

Într-o sîmbătă în care îl aștepta dimineața, Todirel trimese un bilet printr-un arnăut în care își cerea iertare că va

veni abea pe seară, avea treabă cu advocaţii. Pe seară Măriuca îl aştepta în salon, îmbrăcată într-o rochie de mătase aurie ca ochii ei, care îi plăcea lui Todirel. Era singură, Iorgu ieşise în tîrg. Începuse să se înnopteze, slugile aprinseseră lămpile. Todirel întîrzia. Măriuca broda şi cînta încet. În casă era o mare linişte. Timpul trecea, o auzise pe Safta punînd masa în sufragerie, trîntind talgerele cum ştia ea, apoi iar se făcuse linişte. Pe stradă nici un trap de cal, nici un pas de om. În salon se făcuse frig şi Măriucăi îi părea rău că nu ceruse să se facă puţin foc, dar nu-i venea să se mişte din loc, sfîrşea ultima petală a unei flori de pe cearceaful pe care îl broda.

Atunci intrase în salon Iorgu, încet, atît de încet încît Măriuca îl văzu abea cînd fu lîngă ea. Era palid, îi tremura bărbia, îi tremurau mîinile. Voia să vorbească, dar nu putea.

— Todirel ! strigase Măriuca, fulgerată de ideea că lui i se întîmplase ceva.

Iorgu dăduse din cap, se aşezase lîngă ea pe canapea. O privea ţintă, cu ochii holbaţi, plini de disperare.

— Ce are ? Ce i s-a întîmplat ?

Iorgu tot nu putea vorbi. O luă de mîini cu amîndouă mîinile, o ţinu locului.

— A murit ! ţipase Măriuca.

Iorgu dădu iar din cap.

— Vai de sufletul meu ! Vai de sufletul meu !

— Să nu-l plîngi ! putuse rosti Iorgu. Asta putuse, şi chiar cu glas aspru, poruncitor.

Măriuca îl auzi bine, dar nu-l înţelese. Îşi smuci mîinile dintr-ale lui, le duse la cap de parcă ar fi vrut să-şi smulgă părul, dar îşi strînse numai tîmplele în palme cu o putere pe care nu şi-o cunoştea. Iorgu îi prinse braţele. Măriuca vru să se tragă din mîinile lui, să alerge nici ea nu ştia unde, dar nu se putu desprinde din strîngerea lui şi lunecă lîngă canapea, pe jos, cufundată în larga ei crinolină. Izbucni în hohote de plîns.

— Doamne, Doamne, Doamne ! Ce s-a petrecut ? De ce ? E adevărat ? A murit ?

— Să nu-l plîngi ! strigă din nou Iorgu cu un glas furios pe care Măriuca îl înţelese de data asta. Încremeni şi aşteptă.

— A fost un nemernic.

— Todirel ? N-a murit ?

— Ba da. Ca un nemernic.

Şi Iorgu îi povestise cum murise Todirel Brătescu.

Făcuse o plimbare cu o cupea de piaţă afară din oraş, voise să treacă rîul peste un pod şubred şi podul se dărîmase cu cupea cu tot. Numai vizitiul scăpase cu viaţă.

— Şi Todirel, Todirel a murit zdrobit ?

— Şi el, şi... şi persoana cu care era în cupea. Zoe Pană.

— Zoe Pană ? Se plimba cu Todirel ? Ea ? De ce ? Unde se duceau ?

— Înţelege, Măriucă ! Vizitiul, speriat, cu un picior rupt şi el, a spus la poliţie că îi plimba aşa de mult, de vreo doi ani.

Abea atunci pricepu Măriuca. Cînd se gîndea acum la trecut i se părea că din clipa aceea începuse să îmbătrînească. Avea atunci optsprezece ani, dar la douăzeci se socotea scoasă la marginea vieţii, o făptură fără rost şi fără viitor. La înmormîntarea lui Todirel nu se duseseră. Nici la înmormîntarea Zoei nu fusese bărbatul ei, Petraşcu Pană. Îşi lăsase copiii să fie duşi, cerniţi şi speriaţi, de familia Zoei şi el plecase în Franţa spuneau unii, în Austria spuneau alţii.

Măriuca fusese mult timp roasă de durere, de întrebări, de ruşine. Ruşine îi era de tîrg, de prieteni şi cunoştinţe, de parcă ea ar fi fost vinovată că fusese înşelată atît de grosolan. O durea inima că Todirel murise, şi îi era ruşine că o doare încă. Dar cum se putuse preface el atîta timp şi de ce ? Numai ca să aibă o acoperire faţă de Petraşcu Pană se logodise cu ea şi-i scria scrisori, îi spunea cuvinte de dragoste ? Pot fi oamenii atît de ipocriţi ? Dar Zoe Pană ? De ce o poftea la seratele ei, de ce o dezmierda ca pe o copiliţă, de ce-i făcea daruri ? Aşa sînt oamenii ? Toţi oamenii ? Iorgu nu era aşa, şi nici părinţii ei nu fuseseră. Nu mai ştia pe ce lume trăieşte. După vreo şase ani, cînd Iorgu se însurase cu Zenobia, intrase parcă o primăvară nouă în casă. Măriuca îşi redobîndise veselia alături de cumnata ei atît de drăgăstoasă şi de jucăuşă. Zenobia îi vorbea de parcă Măriuca ar fi greşit ţinînd minte nenorocirea prin care trecuse, o îndemna să se poarte ca o fată care ar putea fi încă iubită, o îmboldea să se gîndească la o căsătorie pe care era destul s-o vrea, ca să ia fiinţă. Dar asta nu ţinuse mult, pînă la naşterea lui Gheorghe. După asta Zenobia începuse să fie de-

părtată, batjocoritoare, plină de toane. Și viața Măriuchii se prefăcuse iar într-un pustiu, un pustiu mai amar decît cel dinainte, pentru că acum era și roabă în casa care fusese a ei și a lui Iorgu. Cînd o luase la Paris Zenobia, ca împreună s-o ducă pe Agata la pension, o tîrîse în multe prăvălii, o alergase ca pe un cal numai după cumpărături, de parcă altceva nu se putea face la Paris, și-i dovedise în fiecare clipă cît de lehamite îi era de asemenea tovărășie plicticoasă. „Să fi plecat cu un bărbat, spunea Zenobia, puteam ieși și seara!" Nici măcar nu spunea „cu bărbatul meu". Măriuca se întorsese istovită și umilită.

Unde îi umblau gîndurile? De ce încremenise în fotelul ăsta și-și aducea aminte de toate amărăciunile vieții ei? Ah, da, fusese dus departe și ultimul copil din casă, nu mai avea alt rost de acum înainte decît să fie la cheremul Zenobiei. Ce-ar fi să deschidă acum sipetul cu încuietoare secretă și să mai citească o dată scrisorile lui Todirel? Nu, nu, lasă-le acolo. Să mucegăiască în sipet așa cum or fi putrezit și mai tare dantelele, șalurile, mătăsurile rochiilor de odinioară. Unii oameni s-au născut ca să trăiască și alții ca să se poarte morți pe picioare, pînă la moartea cea adevărată. Are patruzeci și cinci de ani, e bătrînă, și va fi din ce în ce mai bătrînă, mai grasă, mai greoaie, mai palidă, mai fără rost. Ce pacoste să fii sănătos, cine știe cît poți trăi! Bunica a murit la nouăzeci de ani. Doamne ferește! Doamne ferește!

*

Agata și-a spălat gulerele albe și batistele, și-a călcat jupoanele cu volane de dantelă scrobită, jupoanele aduse de acasă, pe care le poartă sub rochia largă, cenușie, și așteaptă să sune clopoțelul de prînz. Din odăile învecinate se aud mici rîsete înăbușite, cîte un glas subțirel care răsună deodată mai tare decît celelalte și se oprește brusc, speriat de propriul lui răsunet. Colegele ei de pension așteaptă și ele masa, dar o așteaptă cu nerăbdare, pesemne că n-au întrebuințat cuminte ora asta de pauză, așa cum a întrebuințat-o ea, punîndu-și camera în ordine, rînduindu-și lenjeria și dulapul. În ușă bate cineva care intră fără să adaste să fie poftit, așa fac maicile de obicei ca să te surprindă, să vadă cu ce îți pierdeai timpul. Nici una dintre eleve n-are voie să-și în-

cuie ușa odăii nici ziua, nici noaptea. Regula instaurată de doamnele augustine spune că nimănui nu-i e îngăduit să aibă taine, că nu se tăinuiesc decît intențiile sau faptele rele și că, fără îndoială, așa ceva nu există în pensionul lor. E maica Thérèse de la secretariat. Agata tresare și se sperie. Niciodată n-a avut cinstea unei asemenea vizite. Sau poate a greșit ea cu ceva și maica Thérèse vine s-o cheme la cancelarie pentru vreo mustrare!

— Fata mea, cîți frați ai tu? începe maica în chip ciudat.

— Trei, maică.

— Spune-i pe nume.

— Georges, Leonida și Alexandru.

— Unde se află ei?

— Georges e în Franța, elev la Saint-Cyr, și ceilalți doi în țară.

Agata stă în picioare, cu mîinile la spate, și nu știe nici ea de ce tremură.

— Da, e exact. Pe Georges de cînd nu l-ai mai văzut?

— Dinainte de a fi internată aici, de trei ani poate.

— Și asta e exact. Ai vrea să-l vezi?

— Oh! N-am mai văzut pe nimeni din familia mea de cînd... pe nimeni... Aș vrea...

Agata și-a împreunat mîinile, glasul îi șovăie, ochii i s-au umplut de lacrămi.

Un zîmbet mic strîmbă puțin fața de ceară a maicii.

— Fratele tău Georges a venit într-o permisie la Paris. A cerut să fie primit la maica superioară, care a avut bunăvoința să-i îngăduie să te scoată trei ore în oraș. Îmbracă-te. Nu! Ce faci? Lasă uniforma pe tine! Pune-ți numai mantileta și pălăria.

Agata își dusese în grabă amîndouă mîinile la ceafă, să-și descheie rochia cenușie. Credea că a ieși în oraș însemna a-și îmbrăca din nou rochia albastră cu multe volane, cea de catifea cu care fusese adusă aici și pălăria cu panglici și flori. Ce prostie! Chiar să fi avut voie să le îmbrace, sigur că nu i s-ar mai fi potrivit, crescuse mult în ultimii doi ani. Era atît de zăpăcită și de fericită, încît își puse întîi mantileta pe dos, pe urmă o întoarse pe față și nu mai știu deloc unde îi e pălăria. Maica Thérèse o privea mustrător:

— De ce atîta grabă ? De ce atîta fericire ? Crezi că oraşul e o palmă de rai ? E iadul, fata mea, cu toate deşertăciunile din el.

— Georges ! îngăima ca o scuză Agata. Fratele meu ! Nu m-am aşteptat, n-am sperat niciodată. Trei ore am voie să lipsesc ? Chiar trei ore ?

— Trei ore fără nici o întîrziere. Haide !

În cancelaria mică, austeră, căptuşită cu lemn de stejar, împodobită numai cu un mare crucifix negru, luminată de o singură fereastră gălbuie, cu ochiuri mici de sticlă prinse în rame de plumb, un tînăr îmbrăcat într-un frac negru stătea într-un jilţ care aducea a strană. La intrarea maicii întovărăşite de Agata, se ridică în picioare. Era înalt, subţire în talie, cu părul auriu buclat şi cu o bărbuţă scurtă, blondă şi ondulată şi ea. Agata se opri la jumătate de drum spre el, semăna şi nu semăna cu fratele de care îşi aducea ea aminte, un adolescent năltuţ şi slab, plecat înaintea ei din ţară. Georges făcu şi el un pas şi deschise larg braţele, atît de brusc de parcă gestul ar fi fost pregătit dinainte. Agata se aruncă la pieptul lui.

— Nu plînge, prostuţo, nu plînge ! Eu mă bucur să te văd şi tu plîngi !

— De... de fericire ! îngăimă Agata.

— Haide, şterge-te la ochi.

Georges scoase din buzunar o batistă dantelată, foarte parfumată, şi o şterse la ochi.

— Să mergem.

Tînărul o salută adînc pe maică, lipindu-şi jobenul de piept, Agata făcu o reverenţă, apoi trecură printr-un culoar şi ieşiră amîndoi în stradă printr-o poartă tăiată în zid. Un soare primăvăratic, auriu, lumina platanii pe ale căror crengi mugurii începeau să plesnească. Pe bulevard treceau caleşti deschise, cupele prin ale căror mici ferestre se zărea în goană cîte un obraz umbrit de o mare pălărie. Agata clipea în lumina soarelui, se lipise de Georges de parcă toate acele trăsuri aveau de gînd să dea năvală pe trotuar.

— Unde vrei să te duc ?

Agata îl privi năucă, ridică uşor din umeri :

— Unde vrei tu. Eu nu ştiu... nu cunosc oraşul.

— Nu cunoşti oraşul ? Staţi ani de zile închise între zidurile alea înalte şi nu vedeţi nimic ?

— Avem şi o grădină mare. Ne plimbăm în grădină. Georges fluieră a pagubă.

— Stai să găsim un cupeu. Să te duc la un restaurant ca lumea. Avem atît de puţin timp. Diavoliţele alea m-au pus să făgăduiesc că te duc înapoi peste trei ore. De ce te-ai înroşit ? Fiindcă le-am numit diavoliţe pe sfintele tale ? Sper că n-ai de gînd să te călugăreşti şi tu. A ajuns o molimă în familia noastră. Uite că a oprit cupeul ăsta. Suie-te. Aşa ! Şi nu cunoşti nimic din Paris ? N-ai văzut cheiurile, Luvrul, Notre-Dame ? Nimic ? Ce putem face în trei ore ? Uită-te şi tu pe fereastră. Am să rog birjarul să facă un ocol mai lung. Reazemă-te bine, stai comod. Hei, domnule, du-ne de-a lungul cheiurilor.

Agata se pierduse cu totul. Se uita pe fereastră, i se părea că oraşul fuge pe lîngă ea, zgomotos şi strălucitor, că sînt prea înalte clădirile, că sînt ciudate femeile care, cu pălăriile lor mari, împodobite cu pene, ţinîndu-şi cu o mînă înmănuşată fustele lungi şi largi, călcau cu paşi mici, împiedicaţi, pe trotuare, că sînt bizari bărbaţii bătrîni cu redingote colorate, cei tineri cu fracuri negre strînse pe talie, cu pălării cu fundul înalt şi lucios. Apoi îşi întorcea privirea spre Georges, începea să recunoască în trăsăturile lui de acum băiatul de altădată şi inima i se încălzea de parcă s-ar fi întors acasă, de parcă în Georges se aduna toată familia ei de departe.

— Coborîm aici. E un restaurant în care se mănîncă binişor. Haide, fără teamă. Vai, cum te-au sălbăticit lighioanele alea !

Toate erau atît de noi, atît de ameţitoare ! Oglinzile de pe pereţi, candelabrele aprinse la ora asta din zi, cristalurile pe mese, zumzetul marelui restaurant plin de lume elegantă. Agata se simţea mică şi urîtă în rochia ei cenuşie, acoperită de un şorţ negru, cu pălăriuţa de catifea neagră cu borul rotund şi ridicat, fără nici o podoabă pe ea, cu mitenele de aţă neagră.

Un chelner plin de fireturi ca un general (Agata chiar crezuse în prima clipă că e un general) stătea drept în faţa lui Georges şi-l aştepta să sfîrşească de citit lista de bucate.

— Aleg eu pentru tine, Agato. O doradă cu maioneză, un biftec cu ou, brînzeturi şi tort de şocolată.

Agata se foi puţin pe bancheta de catifea roşie.

— E vineri azi, Georges. E zi de post...

— La pension, fetiţo, la maici. Azi eşti cu mine şi eşti scutită. Te absolv eu. Te-am întrebat şi pe drum şi nu mi-ai răspuns. Ai de gînd să te călugăreşti ?

Agata tăgădui energic din cap.

— Nu, nu vreau.

— În sfîrşit, te văd şi eu ca pe o fiinţă vie. Pînă acum ai stat împăiată. Bine că nu te trage inima spre mînăstire. Ar fi păcat. Ştii ce frumoasă te-ai făcut ?

Agata se înroşi iar şi se uită cu ochi mari la frate-său. Nu glumea ? Era adevărat ? În pension nu erau oglinzi, abea dacă se putea zări în cîte un geam. Putea ea fi frumoasă în rochia ei de cenuşă, cu părul strîns la ceafă, cu pălăria asta ridicolă pe vîrful capului ? Ştia încă de acasă că are ochi spălăciţi, i-o spusese maică-sa.

— Da, da, nu te uita aşa la mine, eşti o frumuseţe de fată. Dacă ai fi şi îmbrăcată cum trebuie, puţine ţi-ar sta alături. Ştii că Ana Maria e la mînăstire, la Văratec ? Mi-au scris babacii.

— Şi Ana Maria ?

— Şi ea. De Alexandru ştiai, îmi închipui.

— Săracii ! şopti Agata.

Georges, care în general nu se prea sinchisea de binele sau de răul altuia, de data asta simţi o adevărată plăcere. Dacă pricepuse soarta care i se hărăzise lui Alexandru, nu mai înţelegea deloc de ce trebuise şi Ana Maria să se sihăstrească. Asta era cu siguranţă influenţa mamei, nu propria ei tragere de inimă, nici dorinţa tatii. Mama vrea să se descotorosească de toţi copiii ei. Dacă l-a chemat acasă după isprava de la Saint-Cyr, n-a făcut-o cu adevărată stăruinţă. I-a trimes bani să-şi plătească datoriile, l-a beştelit într-o scrisoare şi i-a strecurat şi ideea că n-ar fi rău să studieze altceva la Paris, ca să nu se întoarcă cu ruşine în oraş. Dacă ar studia ceva, scrisese ea, i-ar mai trimete bani chiar fără ştirea lui taică-său. Parcă bietul taică-său s-ar fi împotrivit vreodată la o cheltuială ! El nu se apucase încă de nimic şi uite, ăştia doi galbeni din buzunar erau ultimii pe care îi avea. Îi trăsnise în dimineaţa asta să-şi vadă sora din pension şi nu putuse rezista chefului de-a fi o dată generos, ceva ca o minune picată din cer pentru biata fată. Sub gîndul

ăsta nobil se mai ascundea ceva, speranţa că poate Agata avea ea niscai bani de acasă, pe care i-ar fi putut împrumuta lui. Nu-şi dădea seama care din cele două dorinţe, a fi bun cu ea sau a profita de ea, era mai puternică, dar în clipa de faţă era mulţumit văzînd încîntarea ei. Ce frumoşi i se făcuseră ochii albaştri, prinşi între gene negre şi lungi. Ce frumoasă era fruntea limpede sub părul negru ca al mamei şi frumos şi conturul feţei palide ca o chiparoasă. Iar cînd se îmbujora de sfială era şi mai frumoasă.

— De ce nu eşti în uniformă de ofiţer ? îl întrebă Agata.

— Sînt sătul de ea, măcar în permisie la Paris să mă simt ceva mai liber, minţi cu uşurinţă Georges.

Un tînăr care conducea la braţ o doamnă cum nu mai văzuse Agata niciodată, o doamnă cu buzele vopsite, cu prea multe buclişoare blonde pe frunte, care zîmbea către toate mesele, trecu pe lîngă ei.

— Bună ziua, Georges, rosti tînărul, dar privirea i se opri asupra Agatei cu mirare şi oarecare admiraţie.

— Bună ziua, Ernest, bună ziua, Suzette. Pe diseară ! spuse şi Georges. Nu-i plăcea ca sora lui să fie privită aşa. Era sora lui şi era elevă la pension, nu o Suzette oarecare. Se încruntă şi-i făcu semn amicului lui să se îndepărteze mai repede.

— Şi ce faceţi voi la pension ? Ce învăţaţi ?

— Sîntem multe fete din ţări străine, aşa că învăţăm bine limba franceză. Avem şi profesoare de pian, şi o maică tînără care ne învaţă să facem trandafiri şi garoafe din voal şi sîrmă.

— Şi atît ?

— Şi religia, da, avem multe ore de religie.

— Ştii ce vom face acum, Agato ? Vom bea o sticlă de şampanie.

Cu sticla asta sigur că avea să-şi cheltuiască pînă la ultimul gologan, dar pe Georges îl cuprinsese o dorinţă nestăvilită să fie un frate care face tot ce poate pentru sora lui.

— Eu nu... Georges, eu nu beau niciodată.

— Nici la împărtăşanie ?

— Nu mă împărtăşesc cu fetele, ele sînt catolice, eu am rămas ortodoxă. Şi ele nici nu se împărtăşesc cu vin !

— Atunci te împărtăşesc eu acum după legea noastră de acasă, rîse Georges.

Agata tresări cînd pocni dopul sticlei, şi cînd gustă lichidul spumos nu-i plăcură miile de ace care îi înţepau limba. În copilărie, acasă, tata turna uneori un deget de vin şi multă apă în paharul copiilor. Avea alt gust. Mai bău o înghiţitură şi-i păru că nu e chiar atît de rău.

Georges scoase din buzunarul vestei brodate un ceasornic mare, de aur, şi-i deschise capacul.

— Tii ! ce repede a trecut vremea. Trebuie să plecăm. Ce e cu tine ? Iar plîngi ? De ce ?

Agata recunoscuse ceasul tatălui ei, ceasornicul pe care îl scotea din buzunar de cîteva ori pe zi, şi obiectul ăsta mic îi adusese deodată aminte de întreaga casă părintească, de mîinile tatii cînd o mîngîiau pe creştet, de foşnetul rochiei mamei care era atît de frumoasă şi intra în odaia copiilor ca o împărăteasă din basme, de mirosul de mere şi gutui din sufragerie, de prăjitura cu spumă de ou care se făcea duminica, de tot ce i se părea acum fericit pentru că era departe şi pierdut pentru cine ştie cîtă vreme încă.

— Mi-e dor de acasă, şopti ea.

Georges era să spună : „Mie nu", dar se stăpîni. Bietul copil, biata fetiţă trebuie să se fi simţit foarte singură.

— N-ai prietene în pension ? Maicile nu sînt bune cu voi ?

— Ba da, ba da. Dar aş vrea acasă.

— Am să le scriu părinţilor, am să le scriu neapărat. Ai stat destul aici, ai învăţat destul, nu destule. E momentul să te ia acasă.

Agata îl privi cu încredere şi nădejde. Fără să-şi dea seama puse mîna pe paharul din care gustase de două ori şi-l bău pînă la fund. Apoi rîse limpede pentru că marile candelabre cu lumînări aprinse începuseră să se legene deasupra capului ei.

În cupeul cu care Georges o aduse înapoi fu foarte veselă. Îl ţinea de mînă pe Georges, se uita pe fereastră la oraşul scăldat în soare palid şi-şi întreba mereu fratele :

— Spune, Georges, ai să mai vii ? Ai să mă mai iei la plimbare ? Ai să scrii acasă ? Da ?

— Bineînţeles, fetiţo, ţi-am făgăduit şi eu mă ţin de cuvînt. Îndreaptă-ţi pălăria, au să-şi dea seama zgripţuroaicele tale că ai băut şi n-au să mi te încredinţeze altă dată. Ia spune, Agato, n-ai ceva bani puşi deoparte ?

— Eu ? Bani ? De unde să am eu bani ?
— Mama, tata nu-ţi trimet niciodată bani ?
— Niciodată.
— Bine, nu-i nimic. Credeam că îţi trimet pentru o nevoie sau alta. Aşa ar fi fost normal. N-are nici o importanţă. Am ajuns. Încearcă să mergi drept, să nu vorbeşti prea mult şi să nu rîzi deloc ca să nu se bage de seamă că ai băut.

Agata trecu pe lîngă maica portăreasă ca o fantomă, făcu o reverenţă adîncă în faţa maicii Thérèse care o aştepta parcă pe ea anume în colţul unui culoar şi se duse în odaia ei. Îşi scoase mantileta, pălăria, se trînti cu faţa în jos pe patul tare, alb, şi începu să plîngă în hohote. La închisoare, era la închisoare şi dincolo de ziduri, la un pas, oamenii erau atît de fericiţi, de liberi. Acum avea să sune clopoţelul care vestea lecţia de religie, pe urmă alt clopoţel care vestea slujba din capelă, pe urmă altul care le chema la cină, la supa totdeauna rece pentru că făcea drum lung din bucătărie pînă în sufragerie, pe urmă clopoţelul de culcare, şi mereu alt clopoţel, şi mereu *trebuie*, ah, *trebuie* una sau alta şi nu poţi scăpa de *„trebuie"*. În vremea asta, acasă tata iese din biroul lui şi vine în grădină să vadă ce fac copiii, mama se îmbracă să iasă în oraş, miroase tare a parfum, e frumoasă, bucătăreasa pregăteşte o budincă bună, nu supă ca aici, în odaia ei şi a Anei Maria Lina a pus buchete mari de trandafiri. Sau poate că n-au înflorit încă trandafirii. Sigur că nu. A pus violete şi ghiocei. Ana Maria e mai mică, a brodat urît batistele... Dar Ana Maria e la mînăstire, aşa a spus Georges. Săracuţa de ea, la mînăstire. Şi dacă cumva au s-o lase şi pe ea aici pentru totdeauna ? Niciodată nu şi-a dat seama ca azi cît de nenorocită e aici. Georges a făgăduit să scrie acasă. Chiar dacă scrie, mama are să le facă pe plac ? Dacă mama ar fi aici, Agata ar îngenunchea în faţa ei şi ar ruga-o... Clopoţelul ! Ora de religie ! Trebuie !

Georges se plimbă prin grădina Tuileries. Agata n-are nici un ban, n-a făcut nici o ispravă scoţînd-o azi din pension, ba încă şi-a mai cheltuit toţi banii cu ea. Nu-i nimic, nu-i pare rău, i-a făcut o bucurie. Ar fi trebuit să-i cumpere şi un cornet de bomboane. Altă dată. Are să mai treacă el pe

la pension. Cu jurămînt ! Să le scrie părinților e inutil, dacă mama vrea s-o țină pe fată aici, n-o poți clinti din hotărîrea ei. Și s-a făcut frumoasă Agata. Are ochii tatii, dar nu apoși ca ai lui, ci de un albastru limpede și adînc. Acum însă nu mai e vorba de ea, el și-a făcut din plin datoria de frate. Ce-l mai descoseau la cancelaria pensionului, ca la Inchiziție, ca să se asigure că e în adevăr fratele ei. Acum însă trebuie să scoată niște bani din piatră seacă. Ce-ar mai putea vinde ? Ceasul tatii, atît i-a mai rămas. Agata a plîns cînd l-a văzut. Fetiță sentimentală. Și nu primește de acasă nici un ban. Zgîrciții ! Trebuie să se înscrie neapărat la Facultate, să trimeată o adeverință în țară, altfel sînt în stare să-l lase ca pe un milog. Pe el, un Movilă ! Zău, părinții ăștia parcă n-ar avea demnitate, parcă n-ar fi conștienți din ce neamuri nobile descind. La Saint-Cyr i se spunea „prințul" și aici, dacă n-ar locui la vicontele de Vaubant, colegul dat afară din școală odată cu el, ar trebui să doarmă sub poduri. Sau la Mireille, mă rog, asta ar fi oricînd posibil, dar e plicticos și înjositor s-o vezi cum pleacă noaptea după treburile ei, ca să aducă cîțiva gologani acasă. Dacă l-ar întreține vreo contesă n-ar avea nimic împotrivă, dar o gurgandină !

*

După întoarcerea lui Iorgu de la Neamț, se porniră zăpezi și viscole și mai mari. Zenobia ar fi vrut să plece la Iași, să-și vadă feciorul cel iubit, pe Leonida, și să prindă puțin și sezonul balurilor și al marilor sindrofii, dar nu cuteza să înfrunte asemenea vremuială. Abea către primăvară începu să se pregătească de drum. În aer mirosea a crud și proaspăt, soarele se arăta tot mai des, strălucitor și călduț, dar drumurile erau încă desfundate, pline de glod și cînd venea cîte un argat cu căruța plină de merinde de la vreuna din moșii, se plîngea amarnic de cît de greu străbătuse pînă la Botoșani și de cîte ori se înfundase în noroi pînă la osia roților și genunchii cailor. Și mai era ceva ce o făcea pe Zenobia să întîrzie. Cumnată-sa, Măriuca, se oferise să vină cu ea, să n-o lase, Doamne ferește, singură în călătorie și într-un oraș mare ca Iașii. I s-o fi deschis Măriuchii pofta de plimbări de cînd o luase cu ea la Paris și poate că o mînca și invidia că Zenobia avea să petreacă, să vadă lume la Iași, pe cînd ea putrezise fată bătrînă în Botoșani și, afară de acel drum

la Paris pe care nu-l putea uita, rar părăsise tîrgul în care se născuse şi în care n-o alesese nimeni, cu toată averea ei. Cu Măriuca în cîrcă nu mai era nici o plăcere să te rupi de casă şi de angaralele ei. Norocul Zenobiei fu că Iorgu răci rău în primăvară şi cineva se cuvenea să rămînă să-l îngrijească. Ea trebuia să plece neapărat, băiatul acela lăsat în gazdă la Iaşi nu se putea să nu fie controlat puţin. Sigur, Leonida nu era o pramatie ca Georges — şi pînă şi Georges le trimesese o hîrtie semnată şi sigilată prin care se adeverea că se înscrisese la Sorbona —, Leonida era un băiat disciplinat, plin de minte, cu inimă duioasă, neînstare să facă o supărare părinţilor. Cu atît mai mult era potrivit să te duci să-l vezi, să-l mîngîi că a fost singur atîta vreme, să-i dai curaj la învăţătură.

N-avea să se ducă cu trenul, deşi acum o linie ferată lega Botoşanii de Vereşti. N-avea încredere în maşinile astea noi şi murdare şi nici nu-i plăcea să stea lîngă oricine într-un vagon plin. Toţi negustorii, toţi misiţii, toţi precupeţii care îşi duceau marfa departe se repezeau să se urce în tren. Doar n-avea ea să călătorească cot la cot cu norodul. Caleaşca era mai înceată, dar mai comodă şi numai a ei.

Zenobia veghe ea însăşi cînd slugile umplură cîteva lăzi cu borcane de dulceaţă şi peltea, cu prăjituri care erau bune şi uscate, cu şunci şi păstrămuri, cu burdufe de brînză, cu sticle de vin din pivniţele lor. Vinul era pentru conu Eremia Filipescu, fireşte, iar multe din bunătăţi pentru coana Ilincuţa. Filipeştii nu voiau să primească un ban pentru găzduirea şi hrana lui Leonida, trebuia să te porţi şi tu boiereşte cu ei.

Drumul nu fu chiar atît de greu, pămîntul se mai uscase. Zenobia îşi luase şi şuba s-o aibă la nevoie, dar nu avu nevoie decît de mantileta de postav cu jderi în jurul gîtului şi încă şi cu ea îi era cald. Nu se temea defel cu cei doi arnăuţi în spatele caleştii şi cu vizitiul Pavel, toţi aveau pistoale, ba chiar şi ea, care ştia să tragă, avea un pistol mic, încărcat, în sacul de călătorie pe care îl ţinea strîns pe genunchi. Îl ţinea foarte strîns pentru că în el îşi pusese şi giuvaerurile şi culbecii cu diamante care aveau să împodobească, odată intrată în Iaşi, fesurile arnăuţilor şi pălăria cu pene a vizitiului. Făcu un singur popas la un han mai curat pe care îl cunoştea, nu mîncă din porcăria de mîncare a ha-

nului, i se deschise uşa unei odăi curate şi încălzite unde gustă ceva adus de acasă şi servit de arnăutul ei, îşi aşteptă slugile să se ospăteze cu borş şi tocană în sala mare a hanului, să hrănească cei patru cai, apoi porni iar la drum şi către seară ajunse la bariera Iaşilor. Acolo opriră iar, oamenii ei spălară caleaşca de noroi, şterseră sudoarea de pe cai, îşi scuturară hainele bine şi se apropiară de uşa caleştii, după obiceiul binecunoscut de ei. Zenobia le dădu fiecăruia cîte un culbec şi ei şi-l prinseră pe fes — apoi urcară la locul lor şi vizitiul dădu bici cailor.

Leonida juca în odaia lui cărţi cu Filimon Antipa. Auzi zarvă în curte dar nu se deranjă de la joc, se gîndi că iar le veniseră Filipeştilor în ospeţie prieteni sau neamuri. I se păru o clipă că aude glăsciorul coanei Ilincuţa strigîndu-l, dar nu luă aminte, tocmai atunci Filimon îl bătea crunt, luase un pot mare. Auzi zgomot şi pe sală, dar tot nu se sinchisi. Deodată uşa se deschise larg şi în cadrul ei se ivi maică-sa, dreaptă, înaltă, frumoasă, încruntată. Cu multele ei fuste înfoiate, cu statura ei maiestuoasă umplea toată rama uşii, capul coanei Ilincuţa abia se zărea lîngă umărul ei. Leonida zvîrli cărţile cît colo şi se repezi s-o cuprindă în braţe. Filimon se ridică în picioare, uluit de arătarea aceea strălucitoare.

— Învăţai mi se pare cu un prieten, rosti rece Zenobia, înlăturîndu-şi fiul cu un braţ. Să nu vă stingheresc de la învăţătură.

— Am învăţat pînă acum, mamă, eram obosiţi şi am vrut să ne odihnim puţin. El e prietenul meu Filimon Antipa.

Filimon făcu o plecăciune adîncă. Zenobia îi întinse mîna înmănuşată.

— Antipa ? Al cui fiu ?

— Al lui Misail Antipa de la Şopîrliţa, răspunse Filimon stînd drept ca în faţa unui general. De cînd îl cunoştea, Leonida nu-l văzuse încă sfios.

— Tatăl dumitale o ţine pe Catinca Varlam, ştiu. Moşia Şopîrliţa a fost a Varlamilor. Pe Catinca am cunoscut-o cînd eram amîndouă nemăritate. Ce mai face ?

— Bine, sănătoasă, mulţumesc de întrebare, răspunse tot intimidat Filimon. Îmi daţi voie să plec, ştiu cît se bucură Leonida că aţi venit, să vă las singuri.

Filimon se mai ploconi o dată şi ieşi repede. Zenobia începu să-şi scoată haina, vălurile de pe pălărie. Leonida o ajuta înfrigurat.

— Cît îmi pare de bine că ai venit, mamă ! Nici nu mă aşteptam la atîta fericire ! Cum a fost drumul ? E destul de cald în odaie ? Să mai pun două lemne pe foc ?

— Tu faci focul aici ?

— Nu, vai de mine ! Dar acum, de bucurie... Pînă se pregăteşte odaia dumitale...

Zenobia se întoarse spre el şi-l privi în faţă cu marii ei ochi verzi ca urzica.

— Frumoasă treabă, să joci cărţi la vîrsta ta ! Şi prietenul ăsta al tău pare mai în vîrstă decît tine. Îşi pune mintea cu un copil ?

— Jucam în glumă, mamă, să ne...

— Să vă hodiniţi de multă învăţătură, mi-ai spus. În glumă şi pe bani.

Leonida se pierdu o clipă, în adevăr pe masă erau purcoaie de gologani, dar îşi reveni repede.

— Cînd sfîrşim un joc, ne dăm banii înapoi.

— Lui frate-tu pesemne că nimeni nu i-a dat banii înapoi, de asta a trebuit să-i trimet eu şi tot de asta l-au dat afară din şcoală. Asta ar mai lipsi, să mergi pe urmele lui.

De data asta Leonida se sperie de-a binelea, dar încercă să nu se vadă nimic. Şi pe urmă el nu era dat afară, el era numai repetent, nu se potrivea una cu alta. Dar maică-si tot trebuia să-i spună odată, nu putea ţine taina la nesfîrşit. Să găsească numai momentul potrivit, mai tîrziu.

— Lasă-mă să-ţi scot eu ciuboţelele. Vai de mine, ţi-au îngheţat picioarele ! Să le frec puţin. Să-ţi frec şi mîinile. Să-ţi trag puţin fotelul mai spre sobă.

Zenobia începuse să se moaie. Nici unul dintre copiii ei n-ar fi dovedit atîta grijă pentru ea. Georges n-ar fi avut habar că mama lui are picioare care îngheaţă, Alexandru s-ar fi ascuns într-un ungher dacă ar fi văzut-o pe neaşteptate şi ar fi privit-o de acolo cu lacrămi în ochi poate, dar înlemnit de emoţie, Ana Maria nu era niciodată drăgăstoasă, era un copil nu speriat ca Alexandru, dar sălbatic, numai Agata poate, lînceda aia de Agata, mai ştia ce înseamnă iubire pentru părinţi şi cuteza s-o şi dovedească uneori, dar Zenobiei nu-i făceau plăcere manifestările ei de dragoste,

i le reteza iute. Se lipea de tine şi cerea parcă ceva, o mîngîiere sau o îngăduinţă, şi prea era lungă, slabă, un fel de lipitoare de care nu mai ştiai cum să scapi. Pe urmă se ruşina ea singură că dăduse aşa buzna peste maică-sa şi multă vreme nu se mai apropia de ea. Iorgu îşi răsfăţa cîteodată copiii, mai ales pe fete şi pe Alexandru, dar pe ea o enerva să se ţină de ea vreun copil, să-i strice pieptănătura, să-i mototolească rochia, să se agaţe de fustele ei. Agaţe-se de dădace, că aveau. Dacă însă Leonida o mîngîia sau îşi lipea capul de ea, îi făcea plăcere. Era dezgheţat Leonida, nu din cale-afară ca Georges, dar vioi la cap, priceput să găsească vorbele care o măguleau, mai dibaci să-i netezească un guler mototolit şi să-i aşeze o buclă care o luase razna, decît să-i şifoneze dantelele şi să se roage mut să-l dezmierde puţin.

— Bine, bine Leonida, mulţumesc. Nici n-am ştiut cînd m-a prins frigul. Du-te acum în ogradă şi ia culbecii de la arnăuţi şi de la vizitiu. Stai puţin ! De ce ţi-ai lăsat cotletele alea pe fălci ? Mîine să le razi, m-ai auzit ? Acum du-te în ogradă.

— Mîine le rad dacă nu-ţi plac matale. Chiar în seara asta dacă vrei.

Se făcuse frumos băiatul, al naibii de frumos cu părul lui negru şi ondulat, cu ochii lui negri ca ai bunică-si Polixenia, care îi moştenise şi ea din familia Stavros, cu trupul lui înalt şi mlădios. Dar prea era voinic, prea îşi arăta mai mult decît vîrsta. Amîndoi băieţii ei cei mari păreau mai maturi decît erau, nici o plăcere să te vadă lumea cu ei alături prin oraş sau la o vizită. Cît îi era de drag Leonida, parcă mai bine i-ar fi stat departe de ţară, pe alte meleaguri decît aici, în coasta ei. Te mai poţi duce la un bal în care vrei să şi dansezi, cînd fie-tău dansează şi el şi cînd alte mame de vîrsta ta stau pe lîngă pereţi, pe canapele şi-şi privesc odraslele ca nişte cloşti puii ? Trebuia, din păcate, şi Leonida trimes departe, să înveţe ce-o învăţa şi nu va fi nici o pacoste asta pentru el, că doar şi-o rîvnea de cînd plecase frate-su, Georges. Cînd îi va fi dor de el, se va duce să-l vadă. Să sfîrşească numai gimnaziul, e în ultimul an şi să nu se ţină aici, în Iaşi, de urmele ei. Să înveţe, fie şi cu poama aia de Antipa, că se vedea de la o poştă că e o poamă, numai să stea pe acasă.

Leonida îi mărturisi maică-si după cîteva zile că rămăsese repetent. Era pe seară, stătea pe o pernă la picioarele ei, își culcase fața pe genunchii ei, oftase de cîteva ori adînc și amar, apoi îi mărturisi că directorul colegiului, care preda și matematicile, nu-l putea suferi, că era prieten bun cu profesorul de franceză, care și acela îl persecuta, și așa se făcuse că-l lăsaseră repetent.

Glasul înghețat al Zenobiei răsună deasupra capului lui :

— Și astă-vară, în vacanță, nu știai ? De ce nu mi-ai spus de atunci ?

— N-am vrut să te mîhii, mamă, și să-ți stric vara.

— Și acum te înduri să-mi strici primăvara, că nu mai ai încotro. Ia capul de pe genunchii mei, ridică-te în picioare. Spune drept, nu te pot suferi cei doi profesori ori n-ai fost tu vrednic la învățătură ?

— Nu mă pot suferi.

— De ce ?

— Poate că Axinte, profesorul de franceză, și-o fi pus în minte să mă însoare cu fata lui și dacă a văzut că nu-i fac curte...

— Mofturi. Tu franțuzește știi de acasă, că de aia v-am luat la toți guvernantă franțuzoaică. Iar directorul Iosif Melinte mie își datorează situația lui. Eu l-am făcut director, cînd era vărul meu Mihnea deputat, dar asta e altă treabă, n-ai nici o nevoie s-o știi. Dacă îmi spuneai din vara trecută, îi arătam eu lui Melinte repetență. Chiar dacă ai învăța ca un topor, el n-avea voie să lase repetent pe fiul Zenobiei Movilă. Și acuma spune cinstit de ce ai rămas repetent. Nu te mai foi așa. Vorbește românește sau mai bine franțuzește, că știi.

Trebuie să găsesc, trebuie să născocesc ceva și încă repede, se gîndea Leonida. Cine știe dacă adevărul n-ar fi cel mai bine venit ?

— Mamă, nu vreau să te mint. N-am prea învățat anul trecut. Poate că m-am împrietenit cu cine nu trebuia, poate că m-au ademenit prea multe lucruri. Nu mai sînt un copil, am optsprezece ani, la vîrsta asta viața îți pare mai frumoasă decît școala. Oricum, aici în Iași m-am făcut de rîs. Trimete-mă undeva, departe, și-ți jur, mamă, că am să mă întorc plin de carte ! Aici mi-e prea rușine și mă simt nenorocit că v-am făcut și pe voi de ocară.

Leonida plîngea cu lacrămi adevărate. Zenobia era supărată, dar în acelaşi timp i se părea că treburile se rînduiau cum nu se poate mai bine. Dorinţa ei tăinuită se putea împlini acum. Plece şi Leonida, sfîrşească-şi studiile la Viena să zicem, doar învăţase nemţeşte cu Herr Schuster, o greutate mai puţin pentru ea. Ce va zice Iorgu? Să zică ce-o vrea, nu-i greu să-i închizi gura. Trebuie să aranjeze plecarea lui Leonida înainte de a se întoarce acasă, să fie lucru făcut, la care să nu se mai împotrivească nimeni. Să încerce numai să se împotrivească!

— Tu crezi că la noi banii curg gîrlă? Că putem trimete peste hotare cît vă trebuie voua, trîndavilor, ca să vă prefaceţi că învăţaţi şi să petreceţi?

— Eu n-am să fac datorii ca Georges.

— Şi Georges a făgăduit că nu va face datorii. *Ce menteur, cette fripouille!*

— Eu am să învăţ cu burta pe carte, numai ca să-ţi fac plăcere matale.

— Bine, bine, văd că ai început de pe acum cu plăcerile. Crezi că mi-e uşor să n-am nici un copil lîngă mine? Crezi că studiile Agatei nu costă destul? Că la mînăstiri, la Neamţ şi la Văratec, nu trimetem destui bani, ca să fie bine ţinuţi netoţii mei cei mai mici, cu care m-a bătut Cel de Sus?

— Dar mie mi-ai făgăduit de mult, mamă.

— Dacă sfîrşeai cu bine gimnaziul.

— Nu-i totuna cu un an mai devreme sau mai tîrziu, dacă tot vrei să mă trimeţi?

Zenobia socoti că se împotrivise îndeajuns.

— Am să te trimet, dar să ştii că mi-ai frînt inima.

*

Leonida era destul de înzestrat cu haine şi albituri, nu mai fu nevoie decît de cîteva lucruri, ca să plece ca un fiu de boier la Viena. Zenobia îl înştiinţă pe Iorgu după plecarea băiatului, lămurindu-i într-o scrisoare lungă de ce era mai bine aşa şi pentru copil şi pentru părinţi. Băiatul era atît de rănit de ruşinea păţită, încît s-ar fi îmbolnăvit dacă mai rămînea în Iaşi, iar ei, părinţii, scăpau de gura rea şi bîrfitoare a lumii. Ce copil nu greşeşte la vîrsta asta fragedă?

Se cuvine să-ţi copleşeşti copilul cu mustrări şi obligaţia de a înghiţi umilinţa sau să-l scoţi din laţul în care s-a băgat singur din nepricepere, necopt la minte cum e încă ?

Iorgu nu răspunse nimic multă vreme. Treaba era împlinită şi zadarnic s-ar fi certat acum cu nevastă-sa pe calea scrisorilor. Dealtfel nu se mai certa cu ea de multă vreme în nici un chip, n-avea mijloace s-o combată sau s-o convingă, Zenobia era prea iute la cap, prea iute la gură, prea lipsită de logică, dar bogată în argumente false, şi nu-i era prea greu nici să ţipe, nici să leşine, nici să ameninţe. Dacă voia ceva, nu se da înapoi de la nimic. Ceea ce voia acum era limpede, să scape de copii, să-i aibă pe toţi departe. Pentru ce, nu mai ştia Iorgu. Poate ca să-şi facă vad să plece mereu în străinătate după unul sau altul. Dar uite că-l avea pe Gheorghe de patru ani în Franţa, pe Agata de doi ani şi jumătate, şi nu se dusese la ei. Avea vreo dragoste tăinuită în tîrg şi copiii o împiedicau ? Da de unde, parcă se putea tăinui ceva în Botoşani ! Avea la Iaşi vreo legătură ? Poate, cu toate că şi asta ar fi ajuns la urechile lui. În sfîrşit, un singur lucru ştia bine acum, că e singur ca un huhurez în casa prea mare pentru el şi că tot singur va fi şi cînd se va întoarce Zenobia. Măriuca era o umbră, ea tăcea sau te aproba.

La Iaşi, balurile erau pe sfîrşite. Zenobia abea mai apucă două, în care frumuseţea şi toaletele ei, toate comandate la Viena, avură deplin succes. I se făcea curte, i se trimeteau flori acasă, la familia Filipescu, la care rămăsese. Coana Ilincuţa plînsese la plecarea lui Leonida ca o mamă adevărată, mai abitir decît Zenobia care îşi ştergea ochii uscaţi cu o batistă de dantelă. Se minuna Ilincuţa de voioşia Zenobiei, de petrecerile la care îi ardea să se ducă. Ea, dacă ar fi avut un copil, îi spunea seara, în liniştea iatacului, lui Eremia, nu s-ar fi îndurat să se despartă de el, iar zăluda asta se despărţise de toţi cinci ! Eremia se supăra că o numeşte „zăludă" pe nevasta prietenului lui, dar în sinea lui o osîndise şi el şi mulţumea cerului că nu avea asemenea soţie. Auzi dumneata, femeie măritată, în vîrstă, şi primeşte bileţele şi flori ! În casa lui ! Ce spunea oare tîrgul ?

Zenobia însă era dezamăgită. Şi aici, ca şi în Botoşani, orice bărbat pe care ţi-ai fi putut opri ochii era însurat, de parcă dăduse în toţi deodată molima însurătorii, iar cei care rămăseseră burlaci erau sau cartofori, sau înrăiţi în băutură,

sau mai bucuroşi de o partidă de vînătoare decît de o sindrofie şi un vals. I se făcea curte, foarte bine, dar nimeni nu părea să fie ros de o pasiune adevărată pentru ea şi nici ei nu-i plăcea vreunul atît de tare încît să uite că e însurat sau să-i treacă cu vederea nopţile petrecute la masa de cărţi. Ar fi visat, sau visase, sau năzuise în ultimii ani o aventură ca aceea cu Aubert, la Paris. Nu, mai mult. Să fie iubită fierbinte ca în tinereţe, să fie fericită în dogoarea unei iubiri mari, să uite tot, familia şi moşiile care îi mîncau vremea, să se schimbe faţa lumii pentru ea. Să-şi uite vîrsta, să uite oamenii între care se învîrtea plictisindu-se de moarte. Peste cîţiva ani nu va mai fi cu putinţă, acum, pînă nu împlinea patruzeci de ani, cît era încă frumoasă şi părea tînără, acum trebuia să-i iasă în cale o iubire ca o furtună. Primăvara venise de-a binelea, pomii înfloriseră în livezi, seara cerul era uneori de un trandafiriu palid care îţi umplea pieptul de nostalgie. Îşi simţea inima bătînd tare, prea tare, mirosul liliacului îi dădea un fel de slăbiciune, muzica o tulbura chiar dacă era a unui taraf oarecare, chemat de un boier să cînte sub cerdacul pe care oaspeţii lui petreceau cu vinuri alese şi bucate bune. Pesemne că ea însăşi era de vină, pesemne că nu mai era în stare de a iubi, altfel ochii ei ar fi deosebit din gloată pe cel care merita să fie iubit şi l-ar fi cucerit. Avea să se întoarcă la Botoşani, se cuvenea ca în momentul în care începea lucratul pămîntului pe moşiile lor să fie acolo. Iaşii erau o păcăleală, cu un asemenea tîrg nu se puteau mulţumi decît oamenii care nu vedeau departe şi nu gustaseră altceva. La toamnă poate, dacă se va duce la Viena să-l vadă pe Leonida, la toamnă... Păcat de asemenea primăvară.

Cu trei zile înainte de întoarcerea ei acasă, fu poftită la prînz de Tudosca Boian, o fostă colegă de pension, care se măritase mai tîrziu decît ea, dar neaşteptat de bine, cu Niculiţă Boian, om bogat, încă tînăr, frumos şi plin de dragoste pentru Tudosca, pe care Zenobia n-o socotise niciodată altfel decît ştearsă, prostuţă şi speriată de viaţă.

De pe pragul casei încă Zenobia se minună de frumuseţea acelui interior bogat în covoare de preţ, în oglinzi veneţiene, în tablouri cu rame mari, aurite, în mobile aduse cu siguranţă de peste hotare. Tudosca se părea că se mişcă uşor

între acele piese rare, că îşi pierduse sfiala pe care i-o cunoştea Zenobia. Se mai aflau acolo şi alţi oaspeţi, se vorbea tare în româneşte, în franţuzeşte. Niculiţă Boian trecea de la unul la altul, urmat de un fecior în straie nemţeşti care purta o tipsie mare cu pahare de rachiu, şi-i îmbia să bea ceva înainte de masă. Rachiu fără gustări alături de el nu mai văzuse Zenobia, dar dacă un boier ca Boian făcea asemenea ispravă, însemna că o fi o modă nouă, adusă din străinătate, unde Boianii fuseseră anul trecut.

Masa fusese servită în sufrageria mare, ale cărei uşi deschise dădeau spre o terasă continuată de grădină. În grădină soarele punea petice de aur pe pomii înmuguriţi, pe ramurile cireşilor în floare. Lîngă Zenobia fusese aşezat un bărbos al cărui nume nu-i rămăsese în minte şi de cealaltă parte un adolescent, fratele Tudoscăi. Bărbosul îi vorbea necontenit şi pe Zenobia o enervau ochii lui spălăciţi ca ai lui Iorgu, hohotele lui de rîs de cîte ori i se părea că spusese o glumă bună. Adolescentul tăcea mîlc şi abea putea înghiţi ce ducea la gură, atît era de stingherit.

De ce naiba venise aici? De ce primise şi invitaţia asta? se întreba Zenobia. Numai ca să-şi dea seama că Tudosca, gîsca asta, avea o casă mai frumoasă decît a ei şi un bărbat mai tînăr şi mai inteligent? Ca să-şi facă inimă rea? Dacă cel puţin ar fi fost aşezată la masă lîngă altcineva, lîngă un bărbat mai interesant, mai chipeş! Bine că avea în faţa ei terasa şi grădina, bine că măcar vedea pomii înfloriţi.

Atunci trecură pe terasă cele două fetiţe ale Boianilor şi după ele un tînăr cu mers uşor, cu o chică arămie care părea o flacără în soare. Fetiţele făcură o reverenţă spre sufragerie, iar tînărul salută scurt şi împinse puţin fetiţele înainte, să nu zăbovească în faţa uşii deschise. În clipa în care salută, tînărul întoarse puţin faţa spre oaspeţi şi Zenobia văzu că are ochii foarte negri, trăsăturile foarte delicate, foarte grave. Ceva o fulgeră în piept. E mai frumos decît toţi oamenii pe care i-am văzut în viaţa mea, se gîndi ea. Se întoarse zîmzind larg către adolescentul de lîngă ea şi-l întrebă cu cel mai dulce glas de care era în stare, cînd voia:

— Sînt copiii Tudoscăi?

— Da, Minodora și Lucsița, cu profesorul lor, monsieur Gilbert Saint-Laurent, răspunse băiatul înroșindu-se ca para focului. Pînă atunci nu scosese un cuvînt.

— Oh, dar trebuie să le văd și eu ! Iubesc atît de mult copiii și ai mei sînt atît de departe !

Zenobia nu-și mai dădu seama ce bucate se perindă pe masă. Erau prea multe și lumea mînca prea încet. În sfîrșit, după torte, oaspeții fură poftiți pe terasă, la cafea.

— Tudosca ! Nu mi-ai spus că ai niște îngeri de fetițe. Cheamă-le aici sau hai să mergem noi în grădină, vreau să le văd. Dealtfel, după un prînz ca ăsta, mi-ar face bine cîțiva pași. Lasă-l puțin pe Niculiță cu oaspeții și tu vino cu mine. Plec peste trei zile și cine știe cînd ne-om mai vedea.

— Să spun numai feciorului să ne aducă în chioșc cafelele. Acolo învață fetele mele cu profesorul lor. Petrică, adu trei cafele în chioșc. Știi, cînd am oaspeți, copiii mănîncă în odaia lor cu profesorul, dar chiar să bem cafea numai noi în fața lui nu se cade. E un băiat de familie bună, dar foarte sărac. Noi l-am adus din Franța, unde trăgea pe dracu de coadă. Sper că nu te jignesc dacă vom bea cafeaua cu el.

— Vai de mine, dacă e de familie bună și cultivat, nu e nici o jignire.

Cele două fetițe și profesorul lor se ridicară în picioare la intrarea doamnelor.

— Asta e Minodora și asta Lucsița. Monsieur Saint-Laurent, să te prezint unei prietene din copilărie.

Zenobia ridică fetițele pe rînd în brațele ei și le sărută pe păr.

— Încîntătoare, în adevăr *charmantes !* Ce învățați voi aici ?

— Buchea ! răspunse cu mîndrie Lucsița. Pe franțuzește !

Zenobia îi întinse mîna cu un gest regal profesorului, apoi se așeză pe unul dintre jilțuri.

— Cînd vor înflori trandafirii, chioșcul ăsta va fi un rai.

Fusta ei de catifea verde își revărsase toate cutele. Jacheta lungă, de catifea verde și ea, foarte strînsă în talie, cu guler care îi urca sus, pe gîtul înalt, lăsa să i se vadă adînc decolteul. Ochii ei păreau și mai verzi, fața și mai albă. Părul negru, pieptănat cu cîțiva zulufi pe frunte și multe bucle pe ceafă, strălucea aproape albăstrui. Privea în jos,

cu pleoapele lăsate, cu genele ei lungi și negre neclintite, apoi deschise larg ochii și se uită drept la Saint-Laurent. Cunoștea de mult efectul acestei priviri neașteptate, fățișe, străpungătoare.

Da, era în adevăr foarte frumos acest profesor, mai frumos decît în clipa în care trecuse pe terasă. Purta un frac negru, ușor uzat la mîneci, o cravată lată, de un albastru pal, pantaloni cadrilați, care se îngustau la glezne.

— Vă place Moldova, *monsieur?* Sau nu vorbiți românește?

— Puțin, rosti profesorul și un zîmbet mic îi lumină fața serioasă. Vorbesc puțin, nu place puțin, place mult.

Fetițele începură să rîdă. De cîte ori profesorul lor încerca să vorbească românește, ele făceau mare haz. Saint-Laurent le puse fiecăreia o mînă pe cap și Zenobia văzu că avea mîini subțiri, cu degete prelungi. Își aduse aminte o clipă de mîinile îngroșate și pline de pete ale lui Iorgu și le alungă imaginea cu dezgust.

— Noi lasam pe dumneavoastră liniștit, plimbam puțin în gradina.

— Vă rog să rămîneți locului, eu iubesc atît de mult copiii, mi-e atît de dor de ai mei, încît nu trebuie să mă lipsiți de bucuria asta, se grăbi să spună Zenobia. (Toanta de Tudosca ar fi fost în stare să-l lase să plece!)

Dar Tudosca interveni și ea:

— Beți o cafea cu noi, *monsieur*. Uite că ne-o și aduce.

— Pot fuma țigar, dacă pe doamne nu deranjez?

— Bineînțeles. Sîntem doar în grădină.

Saint-Laurent scoase din buzunarul fracului o tabacheră de aur cu flori de email albastru și-și răsuci o țigară cu degetele lui subțiri, lungi. Părul de un roșu întunecat aici, în umbra chioșcului, contrasta cu ochii lui mari, aproape negri, de o infinită căldură și blîndețe. Purta o barbă scurtă, roșcată și ea, dar fața nu-i era prea albă, ca a celor cu părul roșu, nici pistruiată, constată repede Zenobia. Țigara pe care o fuma mirosea bine, nu ca luleaua scîrboasă a lui Iorgu. De ce avea ochii atît de triști? Chiar cînd zîmbise adineauri, dinții îi străluciseră albi și egali între buzele delicat desenate, dar ochii îi rămăseseră triști. Nu era fericit în casa Boianilor, se vedea bine. Nu era fericit departe de țara lui sau lăsase vreo logodnică, vreo iubită acolo?

— Tudosca ! se auzi de departe glasul lui Niculiță Boian, familia Samson vrea să plece.

— O clipă, mă întorc numaidecît, rosti Tudosca și se ridică să se ducă spre casă. Fetițele porniră în goană după ea.

Zenobiei îi păru că numai cerul îi trimesese clipa asta. Trebuia s-o folosească repede. Lăsă ușor capul pe spătarul jîlțului, îl privi pe Saint-Laurent printre gene și zise aproape în șoaptă :

— *Monsieur* Saint-Laurent, de ce ești nefericit ?

Tînărul tresări și răspunse stingherit, în limba lui :

— Vă înșelați, doamnă, sînt foarte mulțumit.

— Eu nu mă înșel niciodată. Te-am ghicit din prima clipă. Ești singur și plin de amărăciune. Dealtfel nici nu mi-ai răspuns : „sînt fericit", ci „sînt mulțumit". Dacă nu te-ai fi sfiit să fii sincer cu o persoană pe care abea ai cunoscut-o, ai fi mărturisit că ești abătut și nefericit.

Profesorul se zăpăci puțin. Ce voia această frumoasă doamnă ? Intrase de cinci minute în chioșc și încerca să pătrundă în sufletul lui. Familia Boian la care era angajat de un an nu avusese niciodată o asemenea indiscreție. Sau poate nu atîta interes pentru el.

— Îmi pare rău că te cunosc atît de tîrziu. Peste trei zile trebuie să mă întorc acasă, la Botoșani. Dacă ne-am fi întîlnit mai demult, mi-aș fi dat osteneala să te înviorez puțin. În primăvara asta strălucitoare, e un păcat să fii trist și e un și mai mare păcat să treci pe lîngă tristețea altcuiva fără să încerci să i-o risipești.

— Plecați peste trei zile ?

— Așa eram hotărîtă să fac. Dar în aceste trei zile, știu eu, poate că te-aș mai putea vedea o dată. Sînt ca un medic bun, care nu poate trece pe lîngă boală cu nepăsare.

Pe alee se auzeau glasurile fetițelor, pașii lor iuți și pasul cumpătat al Tudoscăi. Zenobia se uită la Saint-Laurent cu o privire fierbinte, stăruitoare. Nu era nimic de neînțeles în privirea asta. Saint-Laurent șopti repede :

— Unde vă pot vedea ?

— Am să vin cu o cupea de piață mîine, la ora șase, la capătul grădinii Copou. Oh, Tudosca, draga mea, am lîncezit fără tine. *Monsieur* nu e deloc limbut. Mi-a spus totuși cît de fericit e la voi.

Saint-Laurent, cu fruntea plecată, își răsucea altă țigară.

— Și trebuie neapărat să pleci peste trei zile, Zenobie ? Abea te-am văzut.

— S-ar putea să mai stau cîteva, modista nu mi-a sfîrșit pălăriile. Nu se prea țin de cuvînt oamenii din Iași. Eh, dar trebuie să mă duc și eu, mai am o vizită de făcut. A fost foarte bine la voi, foarte frumos. Mă conduci ? La revedere, *monsieur* Saint-Laurent. La revedere, copii !

*

După ce sfîrși lecțiile cu fetițele, Saint-Laurent le încredință dădacei lor. Coborîse seara, în grădină era răcoare. Tînărul se mai plimbă puțin pe alei cu capul gol, cu mîinile în buzunare. Era tulburat. Nu i se întîmplase niciodată ca o femeie, o doamnă, să se ofere așa, fără reticență. Sau poate se înșela el, doamna o fi avut mania binefacerilor și în adevăr o fi deslușit tristețea din el. Dar privirile pe care i le arunca ? Și era frumoasă, foarte frumoasă, foarte ademenitoare cu trupul ei îmbelșugat dar grațios, cu ochii ei de venin. De ce de venin ? Nu știu nici el de ce le spusese așa în gînd, dar nu citise bunătate în ei. Numai cuvintele și glasul ei erau dulci, privirea ei era ca o otravă.

Fu chemat la cină, mîncă puțin și cu gîndul aiurea, fără să asculte ce-și vorbeau soții Boian, între care era așezat. Cînd intră în odaia lui de la etaj, își desfăcu repede cravata, își zvîrli hainele pe un fotoliu și se așeză pe marginea ferestrei. Luna lumina grădina înflorită. Un vînt răcoros îi spăla fața încinsă. N-ar fi fost mai bine să se prefacă a nu pricepe cuvintele ei ? El spusese : „Unde vă pot vedea ?“ Acceptase din capul locului. Ce avea să iasă din istoria asta ? Bine că nu era o ieșeancă, bine că avea să plece. Spusese la început : „peste trei zile“, apoi rostise clar, ca să înțeleagă și el, cu toate că îi vorbea Tudoscăi, că își va prelungi șederea la Iași. Fusese slab, lamentabil de slab. Dar se simțea atît de singur, cum intuise și ea, era atît de umilit zilnic, nu de cuvintele Boianilor, care erau politicoși, ci de toată situația lui nenorocită de băiat sărăcit, care acceptă o pîine acolo unde i se oferă. Ce-ar fi putut găsi la Paris, unde taică-său fusese ruinat în afaceri din neîndemînare, nu din risipă ? Bătrînul Saint-Laurent, care toată viața lui fusese un cărturar, profesor de liceu, se apucase să intre, ademenit de

prieteni, în conducerea unei fabrici noi, care dăduse faliment. Toţi banii lui se topiseră în afacerea asta şi, ca nenorocirea să fie completă, se sinucisese de ruşine şi supărare. Cel puţin mama nu-i mai trăia, se gîndise atunci Gilbert, cel puţin ea nu era nevoită să îndure mizerie şi înjosire. Tinereţea lui? Un şir de încercări de a-şi valorifica studiile pe care nu apucase să le sfîrşească şi limbile pe care le cunoştea. Funcţii mici, prost plătite. Cînd se iviseră Boianii, care îl chemau cu ei într-o ţară depărtată, unde nu-l cunoştea nimeni, primise numaidecît. Aici se strecura neluat în seamă printre oameni care se purtau amabil cu el numai pentru că era francez, din snobism, şi-l disprețuiau pentru că era totuşi ceva ca o slugă mai de soi. Îl plăteau. Nu avea la Iaşi nici un prieten, nici o iubire, nu avea nimic care să-i încălzească sufletul şi să-l ridice în propriii săi ochi.

Şi acum, deodată, doamna asta elegantă şi frumoasă se oferea să-l vindece de tristeţe! Era, desigur, o femeie vicioasă sau, poate, numai o provincială dornică de o aventură. De ce îl alesese tocmai pe el? Adică de unde putea şti? Va fi probabil unul din mulţii ei amanţi, azi adoptat, mîine zvîrlit deoparte. Ei şi? Cîteva zile sau cîteva nopţi petrecute altfel decît acest ultim an ucigător de monoton. Ce avea el de aşteptat de la viaţă? Să îmbătrînească pedagog pe la case boiereşti care şi-l puteau permite. Doamna avea să se întoarcă la Botoaşni, el să-şi aducă aminte uneori de aceste nopţi pe care le bănuia de pe acum plăcute. Doar n-avea vocaţie de pustnic. Şi totuşi, era ciudat să fii cules aşa, ca un fir de iarbă de pe o pajişte, fără nici o împotrivire, numai pentru că i-a trăsnit unei cucoane să te culeagă. Ar fi îndrăznit ea să facă asta cu un fecior de boier? Sigur că nu, o făcuse cu el pentru că era un angajat, o slugă. Iar îi venea cuvîntul ăsta în minte. Nu întrevedea nimic în viitor, nu putea spera nimic. Ce minune care să-i schimbe situaţia putea pica de undeva? Fetele Boian aveau să crească, va trebui într-o bună zi să caute alţi „stăpîni". Economisea aproape tot ce cîştiga aici, dar leafa nu era mare, după ani de zile ar fi putut să se întoarcă în Franţa cu un foarte mic capital. Şi ce va face cu el? Să intre ca taică-său într-o afacere, cînd se pricepea la afaceri tot atît de bine ca el? Să-şi cumpere poate o căsuţă pe Marna sau pe Loara, cu un petec de grădină în care să cultive zarzavat, adică să

se facă zarzavagiu ? Da, asta era o soluție, dacă îi vor ajunge banii. De asta studiase Literele ? Dacă și-ar fi luat cel puțin licența, dar nenorocirea tatii venise prea curînd, nu mai avusese cînd. Nu, nu vedea nici un fel de perspectivă în viitor.

Și iar își aducea aminte de cucoana aceea frumoasă, de glasul ei muzical și ochii ei crunți. Cum avea să se descurce mîine, ca să fie liber la ora șase ? El nu profita nici de duminicile lui libere, îndeobște stătea acasă, tîrgul Iașilor nu-l interesa. Dacă va spune că se duce la un croitor va fi lesne crezut. Dar niciodată nimeni nu va vedea hainele noi pe care și le făcuse și dacă își vor aduce aminte, se vor întreba unde sînt. Ce putea născoci ? Un doctor ? Și ce boală va spune că are ? Că îl doare o măsea, e lucrul cel mai incontrolabil. Să-i facă doamnei curte în cupea sau să se lase răsfățat de ea ? În sfîrșit, va vedea cum se va purta ea. Ea avusese inițiativa, nu el. S-o lase să continue.

Ce-ar fi să nu se ducă la întîlnire ? Se poate și asta. Nu, ar fi ceva prea grosolan, prea urît. I se întîmpla și lui o dată ceva neobișnuit și se frămînta din pricina asta ca un nerod. Știa că e frumos, nu-și închipuia că e excepțional. Plăcea femeilor, dar cui plăcuse pînă acum ? Cîtorva fete, vînzătoare prin prăvălii care îi făcuseră ochi dulci. El nu iubise încă pe nimeni. Avea douăzeci și patru de ani și parcă n-ar fi avut inimă. Întîi studiase, pe urmă alergase după un ban. Ah, da, mai plăcuse și fiicei profesorului lui de literatură franceză cînd era student, dar fata aceea era cam urîțică, prost făcută și stîngace. Cînd își dăduse seama cum se pierde cînd îl vede, nu se mai dusese la profesor acasă. Doamna de azi... cum o chema oare ? nici nu știa cum o cheamă, era cel puțin frumoasă. I-ar fi putut fi mamă ? Nu, părea să aibă vreo treizeci de ani, cel mult treizeci și cinci, dar era ceva matur, prea matur în ea. Matur și crud. De ce o învinovățea mereu de cruzime ? Din pricina ochilor ei de fiară, a ochilor ei splendizi de sălbătăciune. Și a gurii ei mari, cu dinți albi, puternici, făcuți parcă să spargă oase. Și totuși gura asta era frumoasă. Ar trebui să-și spună că a dat un noroc peste el, nu să se perpelească așa cu amintiri amare, nu să-și cîntărească iar și iar situația, adică decăderea, ca să-i spună pe numele ei adevărat.

Zenobia adormi şi ea tîrziu în noaptea aceea. Îşi pieptănă îndelung în oglindă, la lumina lumînării, părul bogat („ca o mantie regală cînd îl laşi despletit", spunea pe vremuri Aubert), îşi cercetă faţa fără zbîrcituri, îşi zîmbi ca să vadă dacă zîmbetul îi era tot atît de frumos, îşi pipăi gîtul lung şi catifelat. Dar talia ? Fără greş, lungă şi subţire cu toate că născuse cinci copii. Poate că sînul era prea mare, deşi nu alăptase niciodată. Nu, era bogat fără să fie îmbătrînit. Sub ochi parcă se iviseră nişte cearcăne, nu le văzuse pînă în seara asta. O fi fost de oboseală şi de zbucium, pînă mîine vor trece.

Era frumos profesorul acela. Ce întîmplare, în viaţa ei lipsită de dragostea pe care o dorea, ăsta să fie al doilea francez ! Să nu se grăbească, să nu-l numească încă : o dragoste. În privirea lui caldă nu deosebise nici o scînteie aprinsă la vederea ei. El spusese „unde vă pot vedea ?", dar asta numai după ce ea îi declarase că ar vrea să-l mai vadă în cele trei zile pe care le mai avea de stat în Iaşi. Orice bărbat ar fi spus la fel, afară de vreun idiot care n-ar fi priceput chemarea din cuvintele ei. Afară doar de unul ca Iorgu. Adevărul e că mulţi îi făceau curte, dar n-o interesau pe ea. Saint-Laurent nu-i făcuse curte. E drept că nici n-avusese cînd şi nici n-ar fi avut îndrăzneala. Cum să cuteze ? Şi totuşi, tocmai pe el l-ar fi putut iubi. Iar se pripeşte. Să vadă cum se va purta mîine seară, să vadă dacă e chiar atît de frumos cît îi păruse ei, şi dacă e binecrescut şi dacă e cucerit de farmecul ei. Nu i-ar trebui un bărbat care să n-o iubească, ci să profite numai de bunăvoinţa ei. E sigură că nu i-ar trebui. Ar fi cu putinţă să n-o iubească ? Se vede bine în oglindă şi îşi dă seama că nici o doamnă din Iaşi, nici o fată tînără din Iaşi sau din Botoşani nu-i poate sta alături. Nu e oarbă, se cercetează aşa cum ar cerceta-o un duşman şi nu-şi găseşte cusur. Dar dacă profesoraşul ăsta nu va veni mîine seară la Copou ? S-ar putea una ca asta ? Atunci vai de pielea lui, are să-i determine pe Boiani să-l dea afară. Are să scornească ceva ca să fie alungat şi muritor de foame.

O privighetoare a început să cînte în grădină. E semn bun. Îi prevesteşte o mare dragoste împlinită. Cîntă pentru ea, singura care nu doarme în casa asta adormită, sin-

gura care așteaptă ceva extraordinar între moluștele astea care zac în paturi încinse. Toți vor îmbătrîni și vor muri fără să cunoască nimic minunat, așa cum va cunoaște ea începînd de mîine.

Zenobia puse mîna pe șipul de parfum, își stropi din belșug părul, își stropi cămașa de noapte plină de volane și dantele și se bagă în pat. Așa, totul să fie miresmat în jurul ei, visele să-i fie dulci, dulci ca seara de mîine și amețitoare ca ea.

*

Bura puțin peste copacii înmuguriți din grădina Copou. Gilbert n-avea unde se adăposti. Se gîndea că după ce că manșetele fracului îi erau roase, ploița asta subțire avea să-l facă să miroase a cîine plouat. Se uită la ceas, era șase și zece minute. Oare doamna își bătuse joc de el? Nu, de departe se auzea un trap de cai, se apropia o cupea. Veni pînă în dreptul lui și trecu mai departe. Era o cupea de casă, vizitiul purta o pălărie cu pene și lîngă el pe capră se afla un valet împopoțonat. Ce trebuia să facă? Să se întoarcă acasă? Cucoanele au deprinderea să mai și întîrzie. Parcă ploaia se înteți se, simțea cum îi pătrunde prin haină. Se aude alt trap de cai. Să se ascundă după un copac, ca să nu-l vadă te miri cine, cum îl văzuseră cei din cupeaua trecută? Dar dacă va fi ea și nu-l va vedea, se va întoarce spre tîrg, și atunci înseamnă că s-a zbuciumat zadarnic și a venit aici numai ca să fie plouat. Nu, cupeaua opri în dreptul lui și portiera fu deschisă pe dinăuntru de o mînă înmănușată. Urcă repede treapta, intră în cuprinsul îngust, în care mirosea puternic a violete. Doamna purta un văl gros pe față, mătăsurile ei foșniră cînd îi făcu loc și lui.

— Îți cer iertare, am întîrziat. Vai, cum te-a plouat din pricine mea! Stai bine, ai loc destul?

— Nu vreau să mă apropii de dumneavoastră, hainele îmi sînt prea ude.

— Nu-i nimic. E vina mea. Nu te văd la față, e întuneric în cupea. Ești tot atît de trist?

— Nici eu nu vă văd, ridicați-vă vălul, vă rog!

Zenobia își ridică vălul și în umbră ochii ei străluceau, fața ei albă strălucea ca o stea de mare.

— Te-am întrebat dacă eşti tot atît de trist şi nu mi-ai răspuns.

— În clipa asta sînt fericit, şopti Gilbert. Nu ştia dacă e adevărat, dar ştia că aşa trebuia să răspundă.

Zenobia îşi strecură o mînă în mîinile lui împreunate pe genunchi.

— Şi mie mi-e frig, spuse ea. Mi-au înghețat mîinile.

Gilbert îşi scoase mănuşile, scoase şi mănuşa mîinii pe care i-o încredinţase ea.

— Numai aşa vă pot încălzi.

— Şi eu sînt tristă, murmură Zenobia. Ştiu foarte bine să mă prefac cînd ies în lume, dar sînt o făptură singură şi chinuită de gînduri amare. De asta te-am chemat, să ne alinăm unul pe celălalt. Vreau să-ţi alung melancolia. Crezi că voi putea ?

— E destul să-mi vorbiţi, ca să mă alinaţi.

Poate nu asta ar fi trebuit să spună, ci ceva mai curtenitor, ceva care să deschidă porţi spre o mai mare intimitate. Sau poate era prea curînd.

Simţi cum capul Zenobiei se apropie mai mult de al lui ca să-l vadă mai bine, cum întregul ei trup se lipeşte de el. Era grăbită doamna, se cuvenea să fie şi el. Îşi petrecu un braţ pe după umerii ei şi tîmpla Zenobiei se culcă pe umărul lui. Se gîndea şi ea că precipită lucrurile, dar nu se putea împiedica. Era atrasă de tînărul ăsta ca de un magnet. Cel puţin să-i mai vină în minte cuvinte care să justifice abandonul ăsta vădit.

— N-am fost niciodată fericită, n-am ştiut să fiu sau n-am avut prilejul. Şi niciodată n-am cedat unei slăbiciuni ca în seara asta. Spune-mi, de ce mă cheamă aşa tristeţea dumitale ? Ţi-am făgăduit să te vindec de ea şi uite că vorbesc despre mine. Spune-mi ce te doare, ce te copleşeşte aşa ? Ţi-e dor de casă, de Paris, de părinţi ?

— Nu mai am părinţi.

— Bietul băiat ! Cîţi ani ai ?

— Douăzeci şi patru.

Zenobia făcu repede socoteala în gînd, n-ar fi putut să-i fie mamă. Asta era o uşurare.

— Nu mai eşti un copil. Priveşte viaţa în faţă, culege ce se poate culege din ea, crede-mă pe mine că nimic nu se poate clădi durabil aşa cum ne închipuim uneori. Furăm o

clipă, dar zilele, anii nu ne aparţin, trec încărcaţi de cenuşă. Şi pînă şi acea cenuşă se spulberă. Trebuie să furăm clipa.

Glasul ei era o şoaptă muzicală, fierbinte. Trupul ei tot, lipit de Gilbert, dogorea. Pesemne că asta e clipa pe care trebuie s-o fur, gîndi Gilbert şi o cuprinse şi cu celălalt braţ.

Tîrziu, cînd ajunse acasă după o lungă plimbare pe un drum necunoscut care ieşea din tîrg, un drum plin de hîrtoape şi din ce în ce mai întunecat, Zenobia, cu vălul pe faţă, trecu repede spre odaia ei. Trebuia să se pieptene din nou, să se pudreze, să-şi vopsească uşor buzele şi mai ales să-şi potolească inima care bătea ca smintită.

În zilele ce urmară tot ea găsi o încăpere curată la marginea oraşului, la o văduvă bine plătită pentru treaba asta. Gilbert Saint-Laurent suferea grozav de măsele pentru familia Boian care îl căina, şi se întorcea acasă noaptea, din ce în ce mai tîrziu, călcînd ca pisicile de uşor, ca să nu trezească pe nimeni. Se întreba dacă asta era dragoste sau dacă era cumva un soi de sminteală de amîndouă părţile. Ce însemna el pentru Zenobia Movilă? Una dintre nenumăratele ei aventuri? Un act de curaj pe care nu-l mai avusese altădată? O rupere brutală a vieţii monotone din tîrgul ei sau, cine ştie, chiar ceea ce spunea ea, o iubire care o lovise ca un trăsnet? El îşi pierduse capul, era luat ca de un vîrtej de patima ei furtunoasă, nu se putuse împotrivi de la început şi acum nici nu mai voia să se împotrivească. Se îndrăgostise de ea? N-ar fi putut-o spune, şi acum îi părea că e prins în labele catifelate ale unui tigru care nu-şi scosese încă ghearele. Pentru ce femeia asta fierbinte în îmbrăţişări şi grai îi părea un tigru? Ciudat sentiment pentru un bărbat care stăpîneşte inima unei femei! Dacă, în adevăr, o stăpînea.

Familia Filipescu era uluită de orele la care se întorcea acum Zenobia acasă. Îşi amînase plecarea întîi cu două zile, apoi cu patru, apoi nici nu mai pomenea de plecare. Un argat trimes de Iorgu cu o scrisoare aştepta răspuns de cîteva zile. Movilă o chema acasă, aşa ştia şi argatul, şi povestise slugilor casei, care la rîndul lor le povestiseră stăpînilor, dar Zenobia nici nu răspundea, nici nu se grăbea. Lui Eremia Filipescu îi plesnea obrazul de ruşine. Într-un oraş ca Iaşii

se afla repede orice fel de încurcătură sentimentală, iar el nu se îndoia că era vorba de așa ceva, cum nu se îndoia nici coana Ilincuța. Nimeni nu venise să le-o spună deschis, dar cîte un cunoscut îi întreba zîmbind în doi peri: „Tot aveți oaspeți, tot aveți? Are multe treburi coana Zenobia la Iași!" Eremia se perpelea, era doar prietenul lui Iorgu și uite ce pocinog în casa lui! Dar îi putea spune el sau nevasta: „Pleacă acasă, Zenobio, că prea o faci de oaie cu nopțile astea pierdute"? Răbdau și vorbeau seara încet în iatacul lor, jelindu-se de pacostea asta de musafiră. În sfîrșit, cînd veni și al doilea argat din partea lui Iorgu, foarte spăimîntat de data asta că i-o fi nevasta bolnavă, așa cum îi scria el lui Eremia acum, Zenobia se apucă să-și facă bagajele. Era întunecată la față, nu scotea un cuvînt de parcă ar fi fost supărată pe toată lumea, avea cearcăne mari sub ochi și părea îmbătrînită deodată.

În ultima seară pe care o petrecu în casa aceea de la marginea orașului în tovărășia lui Gilbert, pierdu orice stăpînire de sine. Plînse cu hohote agățată strîns de gîtul lui de parcă n-avea de gînd să-i mai dea drumul vreodată, îl amenință că-l va sugruma cu pletele ei lungi, ca să nu mai fie nicicînd al alteia și Gilbert trebui să lupte cu ea ca să nu-și împlinească amenințarea, vru să-și taie acele plete lungi și mătăsoase în semn de doliu după el și Saint-Laurent trebui iar să-i smulgă cu forța din mîini foarfeca mare, de grădină, pe care gazda o uitase pe colțul scrinului. Apoi se porni pe un potop de cuvinte:

— Dragul meu, singura mea iubire, noi doi nu trebuie să ne despărțim. Voi găsi eu un mijloc, acum nu-l știu care, ca să fim veșnic împreună. Spune, jură că vrei să fii totdeauna alături de mine!

— N-am jurat niciodată nimănui nimic, socotesc jurămintele...

— N-ai jurat niciodată, jură acum!

Gilbert se simțea strivit de o putere mai mare decît a lui și se zbătea să scape de sub imperiul acestei puteri.

— Aș vrea să fiu totdeauna lîngă tine, Zenobie.

— Nu, nu așa! Încerci să scapi. Nu mă iubești destul! Eu mi-aș vinde sufletul diavolului pentru tine. Jură-mi pe mormîntul mamei tale!

— Las-o pe mama în odihna ei de veci. Şi tu eşti mamă, Zenobie, cred că n-ai vrea să te amestece copiii tăi în asemenea treburi.

Glasul lui sunase cam aspru. Zenobia îşi dădu seama că mersese prea departe şi încercă să se stăpînească. Simţea sfîşietor că omul ăsta n-o iubea atît cît îl iubea ea, dar trebuia să-l cucerească, trebuia să-l stăpînească pe deplin.

— Ce faci ? Te îmbraci ? Atît de repede ? Te grăbeşti să ne despărţim ?

— E ora două din noapte, draga mea. Se va speria familia Filipescu, se vor supăra Boianii mei şi mă vor da afară. Vrei să rămîn pe drumuri ?

— Toţi trebuie să doarmă neîntorşi şi, chiar dacă nu dorm, nu-mi pasă de Filipeşti. Iar Boianii, ce fac pentru tine Boianii ? Uite numai în ce haine te lasă să umbli, uite ce manşete roase ai şi ce pantaloni decoloraţi. Gilbert, îţi dau zece galbeni să-ţi comanzi haine noi pe gustul tău. Uite, primeşte-i...

Degetele ei căutau înfrigurate în sacoşa de za de argint, dar mîna lui Gilbert o cuprinse ca un cleşte de încheietura mîinii. Se uită speriată la el, era roşu la faţă şi ochii lui totdeauna blajini ardeau de furie.

— Bani ? Vrei să-mi dai mie bani ? Să mă plăteşti pentru nopţile petrecute împreună ? Mă socoteşti în adevăr o slugă care ţi-a făcut un serviciu ?

Zenobia fu cuprinsă iar de sentimentul că abuza smintit de personalitatea acestui om.

— Dragul meu, n-am vrut să te jignesc. N-am vrut să te umilesc. Uite, mă umilesc eu în faţa ta, îngenunchi înaintea ta, te rog să mă ierţi !

Gilbert se trudi s-o ridice de la pămînt.

— Te rog să te linişteşti, iubito, te rog să te potoleşti.

— Dacă am îndrăznit, a fost ca... (era să spună : „ca o mamă", dar îşi înghiţi cuvintele) ca o soră, ca o prietenă veche. Aş vrea să te ştiu aşezat la rangul pe care îl meriţi. Eşti un om ales, Gilbert, un om deosebit şi trăieşti în umbră. Nu ştiu să te preţuiască.

— Lasă, bine, nu mai sînt supărat. Trebuie să te îmbraci, Zenobie. Gîndeşte-te că a venit primăvara, vrei să ajungem cînd se luminează de zi acasă ?

— Mai spune-mi o dată că m-ai iertat. Mai îmbrățișează-mă o dată ! Am să găsesc eu un mijloc de a ne mai întîlni, de a nu ne mai despărți niciodată. Ai să vezi, am să-ți schimb situația, am să te ridic din starea asta umilă. Gilbert, dragostea mea !

*

Iorgu Movilă n-o putu aștepta acasă pe Zenobia, oricît era de îngrijorat de întîrzierea ei. Un monah venit de la mînăstirea Neamț îi aduse știrea că Alexandru se prăpădea.

Monahul era plin de noroi peste care se așezase praf, era sleit de oboseală, uscat de foame. Luase el ceva merinde de la mînăstire dar le sfîrșise de mult, nu prevăzuse că drumul avea să-i fie atît de greu. Venise pe jos, caii mînăstirii erau la plug, la arat. Făcuse trei zile pînă aici mai urcîndu-se pentru o bucată de cale în căruța vreunor țărani, mai trudind pe jos. Iorgu fu năpădit de un plîns cu suspine, un plîns de copil, nu de bărbat. Ceru apoi să se înhame caii la caleașca cea mică, cea mare era la Iași, să i se servească prînzul în sufragerie lui și călugărului. Chelăreasa era gata să-i aștearnă pe un colț de masă în bucătărie, că prea era murdar monahul și prea smerit.

Iorgu nu putu mînca nimic, călugărul înghițea de toate pe nemestecate și chiar și bea. Erau în postul Paștilor, dar uitase sau nu mai voia să țină minte în fața unei mese atît de îmbelșugate și alese.

— Crezi, părinte, că trebuie să plecăm pe dată ?

— Eu așa socot.

— Dar ai să fii în stare sfinția-ta ? Ești topit de osteneală !

— Am să dorm în caleașcă. Băiatului îi era foarte rău cînd am plecat, iar pe drum am făcut aproape trei zile. Varsă sînge întruna, varsă sînge fratele Onisifor. Așa l-am botezat noi cînd l-am făcut frate, și l-am făcut repede, ca să aibă și el o bucurie înainte de moarte.

— De ce nu m-ați vestit mai degrabă ?

— N-am vrut să vă speriem. Era bine la începutul primăverii, boala asta s-a pornit deodată, acu vreo trei săptămîni. Îl îngrijea părintele Gherasim, el e vraciul nostru, al tuturor. El ne scoate din orice boală.

— N-ați chemat un doctor de la Tîrgu Neamț ? Că trebuie să fie unul pe acolo !

— N-am chemat, că-i dădea fierturi de buruieni și tot ce știe el părintele Gherasim. Socoteam că-i va trece. Au mai vărsat și alții sînge la mînăstire, dar pe toți i-a lecuit Gherasim. Să mergem, coane, că eu mi-am potolit foamea. Să nu se sfîrșească fratele înainte de a vă vedea. Dar cucoana, mama, vreau să spun, nu vine ?

— Nu-i în Botoșani, e la Iași. N-avem cum o vesti, se întîrzie prea mult.

Drumul fu greu, plin de hopuri și gropi, dar cel puțin era uscat, nu mai plouase de mai bine de două zile. Monahul dormea dus, băgat în fundul trăsurii, cufundat în el însuși ca un sac pe jumătate golit, Iorgu suspina din cînd în cînd, lăcrima cîteodată și nu vedea nimic în jurul lui. Pădurile înverziseră, cîmpiile albe de zăpadă cînd trecuse în iarnă pe aici erau acum de smarald, în crîngul pe care îl străbătură cînta un cuc și bocănea o ciocănitoare. dar Iorgu nu le auzea. Dacă n-ar fi băgat copilul la mînăstire, poate că acasă ar fi trăit. Prea dusese trai greu el, șubredul din tot neamul lor. Așa voise Zenobia și el, netotul, nu se împotrivise. Cădea seara, luna răsărise seceră, dar mai tîrziu avea să-i prindă întunericul pe drum și pînă la mînăstire mai aveau cale de străbătut. Iorgu aținea.

— Boierule, mergem mai departe sau înnoptăm în satul ăsta ?

Glasul vizitiului îl deșteptă pe Movilă, monahul dormea adînc.

— Nu, nu ! Dă-i goană mai departe. Schimbăm caii la Fălticeni. E grabă să ajungem în noaptea asta.

Și oricît n-ar fi vrut, oricît îl munceau gîndurile și părerile de rău, Iorgu aținea iar. După schimbarea cailor, se deșteptă numai dincolo de împrejmuirea mînăstirii, pe ulițele înguste. Nici o lumină aprinsă nu se vedea prin ferestrele vreunei chilii. Și la părintele Onufrie geamurile erau întunecate. O mare spaimă îl cuprinse pe boier. Sări din caleașcă și se repezi la ușa chiliei. Era deschisă. Pătrunse înăuntru, dădu numai de pustiu.

— Boierule, îi șopti călugărul care venise să-l cheme și se trezise în sfîrșit și el, eu am văzut lumină în biserică.

Asta e semn... e semn că fratele Onisifor a răposat şi l-au dus acolo.

Iorgu porni grăbit înapoi, în incinta mînăstirii, spre uşa bisericii. Intră cu pălăria pe cap, se dezmetici şi şi-o scoase, apoi se apropie încet de sicriul pus pe un soi de catafalc înjghebat din două capre. Alexandru zăcea acolo foarte palid, foarte ţeapăn. Părea un copil, atît se împuţinase de tare. În jurul sicriului ardeau lumînări mari. Cîţiva călugări pe jumătate adormiţi îngînau un soi de rugăciune cîntată. La capul sicriului veghea părintele Onufrie, treaz la glas printre cei somnoroşi, întunecat şi trist. Cînd îl văzu pe Iorgu Movilă ocoli sicriul şi veni către el. Ochii i se umplură de lacrămi.

— Aşa a vrut Dumnezeu, cucoane. Eu l-am îngrijit cum am putut, nu sînt eu vinovat. L-am iubit ca pe copilul meu, crede-mă, boierule !

În glasul lui era şi teamă şi durere.

— Nimeni nu-i vinovat, părinte, poate că numai noi, părinţii lui. Era prea firav copilul pentru o viaţă grea ca a sfinţiilor-voastre. La asta nu ne-am gîndit.

Ceilalţi călugări, treziţi deodată, începură să cînte mai tare. Flăcările lumînărilor jucau şi lumina lor înviora din cînd în cînd chipul lui Alexandru. Poate că nu-i mort de tot, se gîndi o clipă cu nădejde Iorgu, apoi îşi dădu seama că i-a trecut un gînd smintit prin cap, şi-şi împreună mîinile a rugăciune. Unul dintre monahi începu să cădelniţeze cu sîrg.

— Asta e numai priveghiul, o slujbă adevărată s-a făcut aseară şi una se va face mîine, înainte de înmormîntare, îi şopti boierului la ureche părintele Onufrie.

Iorgu se aşeză într-o strană, aproape de catafalc. Îl durea capul, îl îneca mirosul de fum şi de tămîie. În biserică era rece. Pe pieptul mortului cineva, pesemne călugărul Onufrie, pusese o ramură înflorită de cireş. Şi deodată Iorgu nu mai putu să se gîndească la altceva decît la faptul că fiul lui nu era acoperit de flori. Unde oare să găsească flori, dar multe, multe de tot, în sihăstria asta ? Poate se aflau grădini la Tîrgu Neamţ ? La Botoşani erau şi în timpul iernii, erau şi sere. Va trimite a doua zi vizitiul la Tîrgu Neamţ. Unde o fi vizitiul ? S-o fi aciuiat pe undeva ca să se culce. Nu, fără flori nu se poate. Atît să aibă copilul de la tai-

că-său, braţe întregi de flori. Gîndul ăsta îl sfredelea ca un burghiu. Abea către zori îi veni alt gînd: să-l ducă pe Alexandru la Botoşani, să-l înmormînteze acolo. Avea loc mare în cimitirul oraşului, acolo avea să găsească şi flori, poate se va fi întors aseară şi Zenobia de la Iaşi. Oricum, să fie copilul aproape de părinţii lui, măcar după moarte să fie, că îl lepădaseră de viu aici şi uite că se pierduse.

Îi făcu un semn părintelui Onufrie, călugărul se apropie repede de el.

— Părinte, are mînăstirea o căruţă bună, încăpătoare, să pot duce cu ea sicriul la Botoşani?

Călugărul căscă ochii mari.

— Să-l duceţi? Noi i-am pregătit groapă aici, în cimitirul nostru. E doar frate. Aici, aproape de mînăstire va fi între cei lîngă care era bucuros el să trăiască... Vom trage clopotele zilnic timp de patruzeci de zile pentru el. Eu am să mă rog mereu...

Onufrie nu mai ştia ce să spună, atît de neaşteptată şi de ciudată i se părea dorinţa boierului.

— Nu ştim noi ce-i plăcea şi ce nu-i plăcea lui, părinte. A putut, sărmanul, să spună vreodată ce-i place şi ce vrea?

— Cum credeţi, dar trebuie să încuviinţeze stareţul. Va veni acum, la utrenie. Vorbiţi cu el.

Stareţul se minună tot cît părintele Onufrie cînd auzi dorinţa boierului. Îl privea pe sub sprîncenele albe, tufoase, şi părea că nu se poate hotărî.

— Toţi monahii şi fraţii sînt înmormîntaţi aici. Asta ar fi prima oară...

În mintea lui se trezise un gînd: conu Iorgu Movilă făgăduise mînăstirii o bucată din moşia lui de la Glodeni. Alexandru trăise prea puţin la Neamţ pentru ca pămîntul acela să-i rămînă mînăstirii. Doar dacă ar fi fost îngropat aici ar fi fost firesc ca boierul, pentru slujbele şi rugăciunile care aveau să i se facă, să se ţină de cuvînt. Nu cumva voia să-l ia pe răposat anume ca să se înţeleagă că nu mai are nici o îndatorire faţă de mînăstire?

— Eu vreau să fie acolo unde vom fi noi, să fie alături de noi. Înţelege-mă, sfinţia-ta. Dacă e un lucru neîngăduit, mă duc pînă la mitropolit, la Iaşi şi-l rog pe el.

— Nu-i nevoie, nu-i nevoie, se grăbi să spună stareţul. Vom trece şi noi cu vederea.

Numai de istorii cu mitropolitul n-avea el trebuință acum, cînd i se imputa că administrase anapoda averea mînăstirii.

Mîinile lui erau galbene și uscate ca ale unui mort de mult, și Iorgu nu-și mai putea lua ochii de la ele. Așa începeau să fie mîinile de copil ale lui Alexandru acolo, în sicriu. Și iar îl podidi un plîns cu suspine.

— Nu plînge, nu plînge, cucoane, șopti starețul. Rău e de cei care rămîn, nu de cei care se duc. Cei care rămîn mai pot păcătui, răposații nu mai au prilejul.

— Cum putea păcătui un înger ca el ?

— Nu știi dumneata cît de la îndemînă e păcatul pentru oricine. Și pe urmă, gîndește-te, era o viață asta fără grai și fără auz ? Chiar aici, era asta o viață ? Potolește-te, cucoane !

Starețul se îndreptă spre altar și corul monahilor crescu. Părintele Onufrie îl luă de braț pe Iorgu.

— Vino cu mine, vezi că a încuviințat. Hai să te odihnești puțin pînă se sfîrșește utrenia. În vremea asta, eu pun să se înhame la căruță.

Iorgu nu se putu odihni în chilia părintelui Onufrie. Îi aducea prea mult aminte de vizita lui din iarnă și de bietul Alexandru, care părea atît de mulțumit aici. Poate se cuvenea să lase să-l îngroape în cimitirul mînăstirii ? Ce-l apucase pe el să țină așa, morțiș, să-l ia la Botoșani ? Acum nu se mai înțelegea pe sine, dar îi era rușine să dea înapoi. Uite, din colțul cela își scosese Alexandru icoanele lui copilărești și cîtă bucurie, și cîtă întrebare erau în ochii lui ! Pe patul ăsta tare dormise, poate că tot pe el murise. Înainte zăcuse, sigur, și ce tare era patul ! Oftică trebuie să fi avut, o oftică de aceea care seceră omul în cîteva săptămîni. Era prea slab, posturi îi trebuiau lui ? Poate că nu-l îmbrățișase destul pe băiat cînd se despărțise de el. De unde să fi bănuit că moartea pîndea dincolo de prag ? Te pomenești că și Zenobia e bolnavă la Iași, de nu mai vine odată acasă și nu trimete nici o veste. O fi dat prăpădul peste neamul Movileștilor !

Nici pe drum către Botoșani nu putu adormi Iorgu. Voise neapărat să meargă caleașca lui în urma căruței care ducea sicriul, așa, ca într-un convoi de înmormîntare. Căruța trasă de doi cai bătrîni mergea greu, vizitiul lui trebuia să-și țină în frîu caii focoși. La fiecare groapă se gîndea cît de hur-

ducat trebuie să fie coşciugul, cu toate că monahii îl înfundaseră în multe paie. Nu mai simţea nimic bietul copil, dar sigur că era săltat şi întors pe toate părţile. Şi apoi de unde ştim noi atît de sigur că morţii nu mai simt nimic, cîtă vreme trupul, şi creierul, şi inima n-au putrezit încă? Poate ştiu, poate simt, numai că nu mai pot să se mişte, să strige, să cheme. Alexandru nici cum nu putea striga, sărmanul de el. Da, stareţul avea dreptate, era mai bine pentru el. Şi mai bine încă ar fi fost să se prăpădească acasă. Acum e zadarnic, zadarnic să ai remuşcări, să te gîndeşti ce n-ai făcut şi ce ai făcut poate greşit. Acum trebuie să găseşti cît mai multe flori în Botoşani, da, asta e principalul. De asta şi-a dat seama de astă-noapte, că trebuie flori.

Ajunseră a doua zi tîrziu în oraş. Numai trapul cailor de la căruţă şi al cailor de la caleaşcă se auzea pe uliţele pustii. Cînd uliţa era pavată cu pietre trapul suna tare, cînd era pămînt bătătorit copitele cailor bufneau înăbuşit. La o cotitură căruţa opri şi căruţaşul veni către caleaşcă.

— Boierule, oprim la biserică?

— De ce la biserică?

— Să ne deschidă careva, popa ori dascălul, dacă locuiesc acolo, să băgăm sicriul înăuntru.

— Acasă, acasă, să-l aşezăm în salon.

— Vezi că, boierule... Vezi că...

— Ce e?

— A început să miroasă. A început de ieri pe la prînz. Acu nu se simte, că e răcoare, dar mă gîndesc că mîine, de cum s-o încălzi... Mîine tot trebuie să-l băgaţi în mormînt, altfel nu se poate. Mîine e a patra zi.

Iorgu, golit deodată de vlagă, neînstare să ia o hotărîre, se întoarse spre vizitiul lui.

— Tu ce zici, Mitrache?

— Eu, cucoane, zic să-l ducem în biserică, dacă mă întrebaţi. Dacă azi s-o fi întors cucoana, cum să dăm aşa, buzna, peste ea cu un coşciug, în puterea nopţii? Şi, să-mi fie cu iertăciune, dar duhoarea venea peste zi pînă la caleaşcă. N-aţi simţit-o?

Iorgu nu simţise nimic.

— Căutaţi-l pe preot. Locuieşte acolo, în casa din curte. Spuneţi-i că Iorgu Movilă aşteaptă la poartă cu fiul lui mort.

După ce preotul se trezi și vizitiul împreună cu căruțașul duseră sicriul în biserică, Iorgu plecă spre casă. Bătu în poartă îndelung pînă cînd un argat în cămașă și ismene veni să-i deschidă. Apoi slugile trezite din somn începură să furnice cu lumînări aprinse prin toate odăile.

— Cucoana ?

— Nu s-a întors, boierule.

— Vanghele, trimeți mîine oameni să vestească toți prietenii că înmormîntarea va fi la unsprezece dimineața. Așa a spus părintele Dobrotă. Cauți flori multe, auzi, Vanghele ? Și ai grijă de toate, de colivă, de colaci, de...

Glasul i se frînse și șovăi pe picioare, gata să cadă. Vanghele îl cuprinse repede în brațe și-l duse mai mult pe sus în iatac. Îl dezbrăcă și îl culcă. Porunci Saftei să facă un ceai de mușețel, dar pînă să vină Safta cu ceaiul, Iorgu dormea adînc. Gemea uneori în somn, dar dormea neîntors.

— Să vezi că șarpele nu va veni nici mîine de la Iași ! îi șopti printre dinți Safta lui Vanghele.

Vechilul se prefăcu a nu auzi. Suflă în lumînarea de pe masa boierului și ieși. Avea multe treburi, multe griji pentru a doua zi. Ba chiar îi păru nimerit ca Safta și ajutoarea ei Nica să se apuce de pisat grîul și nucile. Coliva mai trebuie să și fiarbă !

*

Alexandru, adică fratele Onisifor, avu o înmormîntare bogată. Îl slujiră trei preoți, sicriul era în întregime acoperit de flori, flori mai aduseră și prietenii care veniră droaie. Doamnele își duceau des la nas batistele parfumate, altele miroseau șipuri de săruri și se îngălbeneau. Iorgu nu-și lua ochii de la chipul mic și supt al feciorului lui. În jurul gurii avea mult sînge negru, închegat. Asta nu băgase de seamă în ajun. Poate din pricina hurducării de pe drum ? Se putea așa ceva ?

Din cînd în cînd Iorgu întorcea capul spre ușă să vadă dacă nu cumva Zenobia sosise în ultimul ceas. Dintre rudele de aproape nu se afla lîngă sicriu decît Măriuca, soră-sa. Copiii lui erau departe, nici pe Ana Maria n-o chemase de la Văratec. Era greșeala lui. Ar mai fi fost timp ? Ar fi fost, poate, dacă s-ar fi gîndit să i-o spună astă-noapte lui Van-

ghele. Nu, şi pînă la Văratec era drum lung. De la Neamţ ar fi putut trimete veste la Văratec. Nu-i trecuse prin cap, îşi pierduse minţile.

Pomana fu şi ea îmbelşugată, Vanghele avusese grijă şi de asta. Toţi calicii tîrgului se îmbulzeau în cimitir, se aflase pînă departe că argaţii boierului împărţeau şi fripturi, şi colaci, şi ulcele cu vin, şi colivă, chiar şi haine cumpărate în dimineaţa aceea de la prăvălia lui Ispir.

Acasă aştepta masa întinsă pentru prieteni. Iorgu uitase obiceiul, nu chemase pe nimeni, dar Măriuca nu-l uitase şi pofti ea cunoştinţele în numele lui. De la începutul pînă la sfîrşitul praznicului, Iorgu muie aceeaşi lingură în aceeaşi farfurie de ciorbă, în vreme ce alte bucate se perindau prin faţa lui. Nu-l părăsea un gînd, aşa cum nu-l părăsise pe drum gîndul la flori : nici un copil lîngă mine, nici o soră sau un frate lîngă Alexandru ! Şi nici maică-sa !

Pe seară, după ce plecară prietenii, şi Ghiculeştii, şi Arghireştii, şi toţi ceilalţi mai puţin legaţi de familia Movilă, Ianachi Boteanu rămase lîngă Iorgu. Se socotea cel mai bun prieten al casei. Încercă să-i spună cuvinte de mîngîiere, să-i aducă aminte versuri care pomeneau despre moarte ca despre odihnă şi o salvare, dar Iorgu era surd ca o piatră, iar el însuşi, Ianachi, nu băuse destul la praznic ca să fiarbă de fantezie şi să lăcrimeze de-a binelea de compătimire. Poate că, dacă ar fi fost Zenobia în locul lui Iorgu, Boteanu ar fi găsit alte vorbe şi alte gînduri, mai de folos. Se simţi greoi, zadarnic, şi plecă şi el încetişor, după ce mai strînse o dată mîinile celor doi Movileşti copleşiţi de tristeţe. Nici unul nu scotea un cuvînt, şedeau alături pe sofaua din salon şi se uitau prin geam cum se întunecă cerul. Safta le mai aduse un rînd de cafele şi Iorgu îşi aprinse luleaua. Şi de ea uitase de ieri. Atunci se auzi scîrţîind poarta cea mare şi cîinii începură să latre, a bucurie parcă. Iorgu şi Măriuca se îndreptară din şale, dar nici unul nu se ridică. Măriuca nu voia să-i iasă în cale cumnată-si, iar Iorgu se temea că va fi poate altcineva şi dezamăgirea lui va fi prea mare.

Zenobia intră neîntîmpinată în salon. Purta costumul ei albastru de călătorie care semăna cu un costum de călărie, pălărie cu pene de struţ albe, vălurile trandafirii care trebuiau s-o apere de praf. Îi cuprinse pe amîndoi într-o sin-

gură privire, îi văzu cerniţi şi doborîţi de amărăciune — de moartea lui Alexandru aflase de cum coborîse din caleaşcă —, şi căzu şi ea într-un fotoliu, ca o mamă zdrobită de durere. Îşi acoperi faţa cu amîndouă mîinile inelate şi suspină adînc, apoi plînse cu sughiţuri mici.

— Puiul mamei! De la naştere a fost nenorocit! S-a îndurat Dumnezeu să ia o făptură nevinovată şi oropsită! Nici acolo, nici aici viaţa n-ar fi fost viaţă pentru el. (Vorbeşte exact ca stareţul, se gîndi Iorgu.) Dar să-l bagi în pămînt atît de devreme! Iorgule, stinge luleaua, mă îneacă duhoarea ei. *J'étouffe!* Să moară copiii înaintea părinţilor nu-i drept, ah, nu-i drept. Măriucă, du-te, dragă, în curte şi cere arnăuţilor şi vizitiului culbecii cu diamante. Eu sînt frîntă, nu mă pot duce. A murit copilul meu cel mai blînd şi mai cuminte. A murit la şaisprezece ani! A suferit, Iorgule, a suferit, spune-mi?

— A avut oftică, Zenobie. A suferit numai cîteva săptămîni. Aşa mi-au spus. Eu l-am găsit mort.

— Nu ne-a avut la căpătîi pe nici unul din noi. Eu am fost bolnavă la Iaşi, tu n-ai ştiut. Copil fără noroc! Trebuie să-mi comand rochii de doliu. Mîine, la Paveloaia, singura croitoreasă care ştie să coase în Botoşani. Cel puţin i-ai făcut o înmormîntare frumoasă? A fost lume?

— A fost. Vanghele a făcut tot, eu nu ştiu unde mi-e capul.

— Vanghele? Şi zici că a ieşit bine? Măcar atît *pour mon enfant chéri!* Mîine am să-i cer socoteala lui Vanghele, e în stare să încarce cu cine ştie cît. Să ai trei băieţi, doi să-ţi fie în lumea largă şi altul sub pămînt, tu înţelegi, Iorgule, ce e asta pentru o mamă?

— Eu ştiu ce e asta pentru un tată, îngînă Iorgu. Prea le amesteca Zenobia, jelaniile cu socotelile şi croitoreasa ei. Mai bine nu s-ar fi întors de la Iaşi. Şi cît o mai aşteptase!

Măriuca veni tinînd în mîini culbecii. Zenobia îi luă, se ridică din fotoliu, îşi strînse vălurile cu un braţ.

— Măriuca, mă rog ţie, spune-i Saftei să fiarbă cîteva cazane de apă şi să le toarne în cadă. Trebuie să fac o baie, sînt murdară, obosită şi îndurerată.

Măriuca se îndreptă spre cămările slugilor. De ce o ascult totdeauna? se întreba ea cu necaz. Îmi pun în minte să mă

împotrivesc, să-i spun în față că nu mi-e stăpînă, și cînd îmi poruncește mă supun ca o roabă și-mi mai și tremură picioarele.

Zenobia începu să se dezbrace în odaia ei. Așa, murise băiatul! Singur, acolo, printre călugări, în cine știe ce chilie sărăcăcioasă. Se spune că monahii de la Neamț sînt mai avuți, poate că o fi avut un pat bun, o încăpere încălzită. Uite, n-apucase să vadă cum e acolo, n-avusese cînd să se ducă, avea prea multe griji pe cap. Și cîte griji de-acum înainte. Aducerea lui Gilbert aici, ăsta nu era lucru ușor. Tot drumul de la Iași pînă aici se gîndise numai la asta și nu găsise o dezlegare. Oh, Doamne, și de cum intrase pe poartă o primiseră cu vestea morții lui Alexandru, o jumătate de ceas aproape îl uitase pe Gilbert și acum i se întorcea în minte, nu, în suflet, ca o vijelie care mătură tot în drumul ei. Tocmai acum, cînd întîlnise dragostea cea mare, cînd viața ei căpăta un rost, cînd începea să știe ce e fericirea, s-o pipăie cu mîinile ei, tocmai acum trebuia să poarte veșminte de doliu, să nu se mai împodobească, să nu mai iasă în lume, să lăcrimeze în fața cunoștințelor. Bietul copil, ce trist se uita cu ochii lui mari, ce trist și drăgăstos se uita la ea, ascuns după colțul sobei sau după vreun dulap. O iubise Alexandru! Îl răsfățase ea vreodată, îl mîngîiase măcar? Parcă nu, prea era sperios ca un iepure, nu poți răsfăța un copil care fuge din calea ta. Nu era vina ei. Ia te uită ce răvășită arată în oglindă. Are să treacă, are să-și revină, ce vrei, despărțirea de Gilbert, oboseala drumului, și aici, colac peste pupăză, afli că ți-a murit un copil. E drept că a murit cel mai puțin făcut pentru existență, cel mai neajutorat! Nu e mai bine pentru el, dacă judeci limpede? Dar Iorgu arată ca o sperietoare, el și soră-sa fac din moartea asta o nenorocire. Ar trebui să fie fericiți că a scăpat băiatul de o viață amară. Cînd te gîndești că ar fi putut trăi și optzeci de ani mut și surd, trebuie să fii bucuros că s-a îndurat Dumnezeu de el.

...O iubea Gilbert? Întrebarea asta o roade, are s-o prăpădească. S-a purtat ca un îndrăgostit, dar care bărbat, afară de vreun bădăran, s-ar fi purtat altfel cu o femeie ca ea, care, să gîndim drept, îi căzuse în brațe de la început? Ea îl alesese, nu el pe ea. El nici n-ar fi avut cum, n-ar fi avut curajul să-și ridice ochii atît de sus. O iubește Gilbert?

Eh, dacă n-o iubeşte încă destul, are s-o iubească el cu timpul. Numai să-l poată aduce aici. Dacă n-ar fi dus-o pe Ana Maria la mînăstire, l-ar fi putut chema să-i fie profesor. O mai poţi scoate acum din mînăstire ? Se poate, cu puţin scandal. Ce va zice Iorgu ? Are să-i închidă ea gura. Nu mai poate trăi fără nici un copil lîngă ea ! Să înţeleagă asta.

După baie, Zenobia coborî în salon. Cei doi şedeau tot pe sofa, aşa cum îi lăsase cu două ceasuri înainte. Şedeau ca două cucuvele !

— Ce întuneric e aici ! Să aducă Safta lămpile. Măriucă, du-te de-o cheamă. Ce te uiţi aşa la mine ? Sună din clopoţel, n-ai nevoie să te duci.

— Cum m-am uitat la tine ? Spui că e întuneric, ce uitătură ai văzut ?

— Eu văd şi pe întuneric.

Era adevărat, Zenobia vedea şi pe întuneric. O ştiau toţi ai casei.

— Iorgule, l-ai întrebat pe părintele Onufrie dacă Alexandru a mai pictat vreo icoană ?

— N-am întrebat.

— Cum de-ai uitat ? Nu te-ai gîndit la mine, nu ţi-a trecut prin cap că mi-ar fi fost drag, mi-ar fi fost o mîngîiere să am aici ultimul lucru pe care l-a zugrăvit copilul meu ?

Iorgu se simţi vinovat. Uite că nu-i venise în minte, în ceasurile de năuceală, să întrebe despre icoanele lui Alexandru. Se gîndise la ele cînd fusese în chilie, dar nu întrebase mai mult.

— O mamă n-ar fi uitat. Eu nu ! spuse apăsat Zenobia.

— Am să mă mai duc eu vreodată pe acolo, rosti încet Iorgu. Trebuie să le duc şi nişte bani călugărilor care au avut grijă de el.

— Bani ? Mă rog, du-le ceva. Dar, Iorgule, de pămînt nu mai poate fi vorba. Copilul a stat prea puţin acolo ca să merite mînăstirea bucata aia de la Glodeni pe care le-o făgăduiseşi.

— Cum, Zenobie, dacă am făgăduit-o... cum să dăm acum înapoi ?

— Ai contract scris cu ei ? Le-ai dat vreo hîrtie la mînă ? Ai spus o vorbă...

— O vorbă a unui Movilă e ca un jurămînt.

— Bine, bine, un Movilă e lucru mare, știu, mi-ai mai spus-o. Dar pămînt n-ai să dai, să risipești în patru vînturi, cînd copilul a murit. Mai avem patru, și trebuie și ăștia înzestrați. N-o să luăm de la gura lor ca să îndopăm călugării de la Neamț. Haideți la cină!

*

Leonida nu-și găsea locul la Viena. Banii pe care îi dăduse maică-sa ca să se înscrie la vreo școală îi cheltuise trăgînd într-un hotel bun, mîncînd la restaurante elegante și cumpărîndu-și un cal. Focul lui fusese de cînd crescuse mărișor să aibă un cal bun, de rasă, dar maică-sa rezistase la rugămintea asta a lui, îi spusese că va avea cal cînd va sfîrși gimnaziul, că acum călăritul era pierdere de vreme pentru el, că el și frate-său deșelaseră destui cai de ham vara, la Sulcina, și că, odată absolvent, îi va da cal din grajdurile lor, din mînjii care creșteau acum la moșie. Filimon Antipa avusese un murg de toată frumusețea, i-l trecea pe la nas cu mare ifos, uneori era mărinimos și-l învăța și pe el să-l călărească, dar într-o bună zi îl pierduse la cărți cu harnașament cu tot. Aici, la Viena, Leonida cumpărase numaidecît un cal bun. Nici nu știuse dacă îl plătise scump sau ieftin, nu înțelegea încă valoarea banilor austrieci. Ținea calul în marginea orașului, la un gospodar care mai avea cîțiva și care îi lua pentru hrana și îngrijirea lui mulți bani, după părerea lui Leonida. Trecuse călare pe el de cîteva ori prin oraș, rupsese inima cîtorva femei, își închipuia el, însă odată, ducîndu-l seara la acel Hans Braun care i-l îngrijea, cum era puțin cu chef, voise să sară cu el gardul, nu să treacă prin poartă, și calul își frînsese o gleznă. Acum zăcea pe paie și Hans Braun se căznea să-i explice mai mult prin gesturi că bălanul lui nu mai era bun de nimic, trebuie vîndut te miri pe ce vreunui măcelar.

Nu, nu-i era bine la Viena lui Leonida. Mai întîi nu știa limba nemțească, nu prinsese nimic de la Herr Schuster, nu învățase o dată un verb sau un substantiv ca lumea. Și pe urmă, vienezii ăștia vorbeau cu totul altceva, să-i ia naiba, dar numai germană nu era asta! Cum să faci prietenii, cum să cunoști lumea bună, cum să ajungi ceva prin cunoștințe sau prin vreo femeie, cînd nu știi nemțește? Îi venise în minte o idee prostească atunci cînd ceruse să fie

trimes la Viena. Maică-sa acceptase, firește, era convinsă că nu i-a plătit degeaba profesorul neamț. Iar el crezuse că va intra în vreo școală, dar în ce școală? În cursul primar poate, ca să ia buchea de la început. Era tînăr, n-avea minte, se gîndise numai la petrecerile și eleganța de la Viena, la frumusețea lui, care avea să cucerească orașul. Ea, mama, ar fi trebuit să se gîndească mai departe, să-i dea prin cap că în doi ani nu putea ști o limbă străină bine, să-l convingă să plece în Franța, ca Georges, că doar franțuzește știau tot neamul și chiar vorbeau între ei în casă, să nu priceapă slugile. Cam așa îi scrise într-o scrisoare Zenobiei, dar mai mieros și mai pocăit, cerînd și bani de drum ca să plece la Paris, și adresa lui Georges. Așteptă mult răspunsul, și-l așteptă ducînd alt trai decît cel din primele luni. Trebui să se mute de la hotelul cel elegant la un han la dracu-n praznic, să mănînce tot la acel han, să vîndă calul pe cîțiva gologani din ăștia nemțești, că luă mai mult pe harnașament decît pe bălan, și să facă drum lung pînă în centrul orașului, cînd voia să se învîrtească în lumea cea zgomotoasă și colorată a Vienei. Noroc că avea haine bune, că în centru arăta încă a boier, deși pe jos. Ce femei putea să urmărească acum decît tot de cele care mergeau pe jos, vînzătoare, modiste, croitorese, prăpădite, ce să mai vorbim! Cînd avea cal, se ținea de caleștile doamnelor, era răsplătit cu zîmbete suave, cu priviri pe sub borurile largi ale pălăriilor, o dată chiar cu îngăduința de a pătrunde într-o casă foarte arătoasă, cu lachei și multe și mari încăperi. După miezul nopții, doamna îi dăduse a înțelege că trebuie să plece și el nu știuse niciodată dacă fusese vorba de o cucoană măritată care își aștepta bărbatul sau de o curtezană bogată care își aștepta amantul. Atunci înțelesese ceva din farmecul Vienei. Acum însă nu mai era nimic de înțeles, devenise un vagabond în haine bune, care își tocea pingelele pe străzi, fără nici un rost.

Scrisoarea de acasă sosi în sfîrșit. Maică-sa îl certa că nu învăța nimic, că o înșelase atunci cînd pretinsese că învățase limba germană de la acel Schuster scump plătit, că din banii dați de ea atunci cînd plecase la Viena și-ar fi putut lua un alt profesor cu care să deprindă cel puțin să vorbească nemțește, îl certa și că păpase tot ce avusese la el, și doar nu avusese puțin, în atît de scurt timp. Trebuia să știe că părinții lui n-au o comoară ascunsă, că moșiile

dau, dar și înghit, mai trebuia să știe, dacă uitase, că el era nădejdea ei dintre toți copiii, că Georges o luase razna odată, acum se jura că se cuminţise, dar cine putea crede ? Îi mai spunea că Alexandru murise și că inima ei era frîntă, iar toată casa lor cernită. Să nu mai adauge și el la atîta jale alte amărăciuni ! Și încheia făgăduindu-i că-i va trimete bani în curînd, dar dacă și la Paris va face tot atîta ispravă ca la Viena, nu va mai căpăta nici un gologan de acasă, va trebui să se întoarcă smerit și fără nici o diplomă, fără niţică învăţătură măcar și că din partea lui de moștenire i se va scădea tot ce se cheltuise cu el. Iar odată ajuns la Paris, să fie cu ochii pe Georges, nu ca să-l imite, ci ca să-l ţină în frîu. Dacă nu se simte în stare, e mai bine să se întoarcă de pe acum acasă.

Leonida mai aștepta trei săptămîni pînă îi veniră banii făgăduiţi. Nu erau mulţi, abea îi ajungeau să-și plătească datoriile la hangiu și biletul de tren pînă la Paris, cu clasa întîi, bineînţeles, doar nu era să se amestece cu golănimea. Bătu la ușa lui Georges, la catul al doilea de pe strada Du Bac, bătu îndelung, stăruitor, pentru că era încă dimineaţă și nu putea presupune că frate-său plecase cu noaptea în cap. În sfîrșit, Georges îi deschise, somnoros și ursuz că cineva îl trezea cu atîta înverșunare. Se uită îndelung la el, nu-l recunoscuse de la început, apoi izbucni deodată într-un hohot de rîs și-l trase la pieptul lui.

— Măi Leonida, măi frăţioare, tu ești ? Cum naiba să te recunosc cu barbetele și cu mustaţa asta ? Și ai crescut, diavole, ca din apă ! Intră în casă, ia-ţi geamantanele, hai ! Nu face zgomot că-l trezești pe Charles.

— Și tu ești un bărbat adevărat și frumos foc! rosti Leonida cu o admiraţie sinceră.

— Cum de-ai venit la Paris ? Cît ai de gînd să stai ? Văd că ţi-ai adus un calabalîc întreg ! Eu te știam la o școală din Viena, așa mi-a scris tata.

— Am venit de tot. Gata cu Viena ! M-am chinuit acolo destul.

Georges fluieră a pagubă. I-o fi venit pe cap frăţiorul ?

— Bani ai ?

— Nici un ban. Mi s-a trimes de acasă atît cît să-mi plătesc puturosul ăla de han în care am locuit la sfîrșit și drumul pînă aici.

Georges izbucni într-un hohot de rîs.

— N-ai învăţat însă să pleci din hanuri noaptea, fără să plăteşti, după ce ţi-ai aruncat bagajele pe fereastră ? Mă Leonida, tu ai nevoie de educaţie, nu glumă !

Leonida făcu ochii mari. Aşa ceva nu-i trecuse prin cap. El, un Movilă, să fugă pe neplătite, ca o haimana oarecare ? Eh, parcă hangiul ştie ce înseamnă un Movilă în Moldova ! Georges avea dreptate. Şi parcă la şterpelirea bijuteriilor coanei Ilincuţa nu se gîndise cînd era la Iaşi şi nu se ivise încă maică-sa, să-i limpezească situaţia ? De gîndit se gîndise, poate că n-ar fi făcut-o acolo, în ţară. Dar la Viena ce-l oprise ? Lipsa lui de imaginaţie, nu altceva.

Îşi roti privirea în jurul lui. Odaia era frumoasă, împodobită cu covoare, patul se afla într-o firidă, avea polog şi perdele de catifea vişinie. Un colţ întreg era acoperit de un paravan de mătase roşie.

— Stai bine aici, Georges.

— Stau, dar nu-i apartamentul meu. Stau la un prieten, vicontele Charles de Vaubant. Greu să te găzduiesc şi pe tine. Să vedem cum o s-o scoatem la capăt, dacă n-ai bani.

— Nici tu n-ai ?

— Azi am, mîine n-am, după noroc.

— Adică... joci cărţi ?

— Ce vrei să fac, cu o familie de zgîrciţi ?

— Şi studiezi ?

— Cînd am timp. Înscris sînt, la Sorbona sînt înscris, dragă, nu-i de glumit !

Georges izbucni iar în rîsul lui limpede şi puternic, pe care Leonida îl ţinea minte de acasă. Rîse şi el, cu toate că nu-i dădea inima ghes. Dacă n-avea loc aici, unde să se ducă ? Putea frate-său să-l lase în ţară străină ca pe o frunză pe apă ? Avea să-l descurce în vreun fel.

— Eşti obosit mort ? Tu ar trebui să te speli şi să te culci. Mai întîi să-ţi dau ceva de mîncare. A mai rămas de ieri... dracu ştie ce-a mai rămas de ieri. Mă duc să mă uit în dulap.

Rămăsese o bucată de friptură rece, puţină brînză şi foarte puţină pîine. Leonida le înghiţi într-o clipă.

— Spală-te în ligheanul ăsta aici, după paravan şi culcă-te în patul meu. Dormi cît vrei, eu ies în oraş să văd dacă pot face rost de gologani.

Georges se întoarse seara tîrziu. Era convins că Leonida avea să doarmă întreaga zi şi, chiar dacă s-ar fi trezit, n-avea să se ducă departe în oraş străin şi fără o leţcaie. El încercă să împrumute de la un prieten, de la altul, şi abea către seară izbuti să găsească ceva la Mireille, de la care nu împrumuta cu plăcere. Trebuia să fie la mare ananghie ca să facă apel la ea. Cu banii împrumutaţi se duse la Gaudard, unde la ora asta se jucau totdeauna cărţi. În seara asta trebuie să cîştige, îşi spuse el cu înverşunare, şi cîştigă. Pe drum cumpără două sticle de vin, un pui fript, pîine şi pesmeţi dulci. Cînd ajunse acasă, Leonida abea se deştepta.

— Pe Charles l-ai văzut ? Ai dat ochii cu el ?

— Nu. Adică nu ştiu nimic, am dormit pînă acum. O fi intrat aici în odaie, dar eu nu ştiu.

— Bun, băieţele. Uită-te încoa !

Georges îşi cufundă mîna în buzunar şi scoase un pumn de galbeni pe care îi turnă pe masă.

— Mi-ai adus noroc. Hai să mîncăm ceva. Mîine îţi închiriez o odaie pe aproape.

Vinul era grozav de bun. Leonida bău trei pahare, Georges goli restul sticlelor. Fu cuprins de o mare bunăvoinţă, de o căldură lăuntrică fără margini.

— Leonida, ştii ce facem noi mîine dimineaţă ? Ne ducem s-o vedem pe Agata, să-i facem o bucurie. Eu am fost acum cîteva luni, am scos-o la plimbare şi i-am făgăduit să mă mai duc, dar n-am mai călcat pe acolo. Sîntem în plină vară, e vacanţă, pe celelalte fete le-au luat acasă, pe ea, ştiu de la mama, au lăsat-o aici. Sărăcuţa de ea ! Ştii, măi băiete, s-a făcut o frumuseţe de fată, şi e cuminte, şi e isteaţă ! Mergem s-o vizităm amîndoi, să vezi ce fericită va fi. O scoatem în oraş, o ducem la cofetărie, o plimbăm cu trăsura. Vrei ?

— Dar eu în noaptea asta unde dorm ? întrebă practic Leonida.

— Dormi aici, cu mine. Patul nu-i mare, dar ne înghesuim şi noi. Doar n-o să ies să-ţi caut casă în puterea nopţii. Mîine, ziua, ca să nu luăm mîţa în sac. Nu se supără Charles că te adăpostesc o noapte, e un băiat bun. Ştii că a murit Alexandru ?

— Mi-a scris mama. Mai bine pentru el. Viață era aia ?

— Și eu m-am gîndit că e mai bine, dar tot m-a durut în suflet și am plîns ca o muiere. Și era atît de drăguț cînd era mic, sfios și cuminte ca un pisoi. Dacă îți pierdeai puțină vreme să te joci cu el, era atît de fericit ! Și se juca tot ca un pisoi, ca un animal mic, nu ca un copil. Sărmănelul !

Pe Leonida îl dobora iar somnul, dar se gîndea încîlcit ce fel de om se făcuse Georges, un om ciudat, și duios, și șmecher, pramatie cum ar fi zis tata, dar inimă bună. Chestia cu neplata hanului lui nu i-ar fi venit în minte. Și cu cîți bani se mai întorsese adineauri acasă ! Oare trișa sau avea noroc ? Cu el se purta ca un frate inimos, voia să-i facă o bucurie Agatei... Voia... și cal, ce crezi, are să-i ia. Un cal... care cal ?... O grămadă de bani zornăiau pe masă, Georges îi vîntura cu o lingură...

— Hai ? Ce-ai spus ?

— Dormi, flăcăule ? Uite cui îi povesteam eu întîmplarea cu marchiza.

— Spune ! Și atunci marchiza ? Ce făcea cu lingura ?

— Nu mai spun nimic. Vorbești în bobote. Copilașul a adormit după trei pahare de vin.

— După drum lung !

— Dormi liniștit. Mă duc dincolo, îl aud pe Charles că a venit cu chef, cîntă. Am eu cu cine vorbi.

A doua zi de dimineață Georges ieși cu Leonida. Găsiră repede o odaie în vecini, o încăpere curată și comodă, nu foarte elegantă, la o văduvă care mai închiriase două camere unor studenți. Georges nu se tocmi mult, plăti dinainte cu un gest elegant prima lună și rugă văduva să trimeată portarul imobilului acasă la el, după geamantanele lui Leonida.

— Acum vom merge s-o luăm pe Agata la plimbare.

Porniră pe jos, agale. Leonida rotea ochii în toate părțile, sorbea orașul cu privirea. Fusese frumoasă Viena, uluitoare pentru el care venea de la Iași (și cînd te gîndești că Iașul îi păruse un oraș grozav pe lîngă Botoșani !), dar Parisul parcă o întrecea. Mai multă foială, un grai vorbit tare care în sfîrșit îi era cunoscut, femei parcă mai frumoase, de o eleganță mai bătătoare la ochi. Și ce vitrine, ce galantare, ce restaurante și cafenele care își scoseseră mesele pe trotuare !

Femeile astea parcă ciripeau, nu vorbeau. Şi mama vorbea franţuzeşte, dar mai greoi. Ăstora le zburau cuvintele de pe buze, nici n-aveai timp să le prinzi. Georges îl privea încîntat de parcă Parisul ar fi fost al lui şi i-l arăta lui fate-su cu generozitate.

— Hai să intrăm aici, să bem o cafea. E destul de devreme.

Cafeneaua avea canapele de catifea aurie şi chelneri care se mişcau ca nişte dansatori, îţi mulţumeau cînd le comandai ceva, de parcă le-ai făcut un serviciu personal. Georges ceru şi două coniacuri. Leonida îi mărturisi că el mînca de obicei dimineaţa, deprindere de acasă pe care o păstrase la Viena. Georges îi comandă şuncă, ouă, unt, dulceaţă. Încheiară „Frühstück"-ul cum spunea Leonida, cu încă un coniac. Apoi porniră de-a lungul cheiurilor. Pe un pod un măscărici scotea din mîneci porumbei şi din pălărie iepuraşi. Porumbeii zburau puţin apoi i se aşezau pe umeri, iar iepuraşii erau numaidecît prinşi de o fetişcană care purta o pălărie roz cu multe panglici pe spate, şi care îi băga într-un coş cu capac. Se adunase lume buluc de parcă nimeni n-ar fi avut nici o treabă. Cei doi fraţi stătură şi ei să vadă comèdia. O apucară apoi pe un bulevard larg. Era cald, era moleşitor şi Georges îi propuse lui Leonida să intre o clipă la marchiză, să-l prezinte şi pe el şi să stea o clipă la răcoare pe terasa ei acoperită.

Marchiza, o femeie mică, blondă, în necontenită mişcare, cu o feţişoară care ar fi încăput toată în palma lui Georges, îmbrăcată într-o rochie de casă albă garnisită cu perle şi pe umeri cu pene de struţ tot albe, îi primi cu entuziasm. Picau tocmai bine, îi aştepta la dejun pe Jacques Sabron şi pe Fernando. Georges primi invitaţia cu plăcere. Leonida n-avea nici o părere, începea să-şi dea seama că nu ştia chiar atît de bine franţuzeşte cum credea el. Pe parizienii ăştia îi înţelegea greu, vorbeau ca nişte morişti, parcă nu încheiau nici un cuvînt. Masa trecu repede, o masă bună şi plină de feluri necunoscute pentru Leonida. Mai mult se stătu parcă la cafea şi la coniac pe terasa acoperită. Se vorbea despre cursele de a doua zi şi de caii marchizei, care însemna că nu erau buni de nimic dacă nu luau derby-ul. Cel puţin Vol d'Oiseau, susţinea Jacques, nu se putea să nu fie în fruntea tuturor. De data asta Leonida făcu mari eforturi să-i înţeleagă,

era o chestiune în care se pricepea. Îi asigură pe toți cei de față, cu un glas care devenea din ce în ce mai curajos, că era un călăreț fără pereche, că i-ar fi putut fi de folos marchizei, că era mare meșter la cai. Marchiza păru interesată și Georges întări spusele lui Leonida. N-avea habar cum se descurca acum frate-su cu caii, în copilărie călăreau amîndoi pe orice fel de cai, dar poate că Leonida învățase ceva de cînd nu se mai văzuseră. Dacă pînă-una alta l-ar fi angajat marchiza un fel de șef al grajdurilor ei — o auzise că îi trebuia unul —, n-ar fi fost slujbă de mare cinste, dar ar fi picat un ban.

— Mă, tu ai avut cai la Viena ? îl întrebă în românește printre dinți.

— Și cîți încă ! îi răspunse liniștit Leonida. Într-un moment mai greu am dat și lecții de echitație.

— Dacă fratele meu vrea în adevăr să se ocupe de caii dumitale, marchiză, să-i țină sub observație și pe jochei, ar fi un mare cîștig pentru dumneata, rosti Georges, foarte serios și el. Vrei, Leonida ?

Leonida voia. Bineînțeles, nu-și putea pierde toată vremea cu asta, el venise la Paris să studieze, dar și-ar fi sacrificat o bucată de timp pînă ar fi pus treaba pe roate. Marchiza era încîntată, voia să știe și care ar fi fost pretențiile lui Leonida. Georges îl scoase din încurcătură.

— Marchiză, asta e o treabă grea și neplătită oricît ai plăti pe ea. Leonida nu va mărturisi niciodată cît i se cuvine. Îți spun eu că trei galbeni pînă la viitoarele curse, nu cele de mîine, sînt o sumă simbolică.

— Aș fi făcut-o numai pentru un zîmbet al marchizei, dacă n-ar trebui să-mi plătesc taxele la Universitate ! încheie Leonida grațios.

Marchiza îi mulțumi cu o dulce înclinare din cap și Georges îl felicită cu un ghiont în șale. Apoi Fernando luă din salon, de pe peretele din dreptul clavirului, o chitară și cîntă cîteva romanțe spaniole. Marchiza ceru lacheului să aducă vin de Malaga și biscuiți cu portocale, se potriveau cu romanțele, spuse ea rîzînd.

Începea să se înserereze. Jacques Sabron se ridică să plece, se ridică și Georges și-i făcu un semn lui Leonida. În stradă, cei doi frați se despărțiră de Jacques.

— Te mai întreb o dată, te pricepi la cai, Leonida ?

— Mai bine decît la limba maternă. Dar spune-mi, Georges, nu e o slujbă cam umilitoare asta ?

— Dacă te gîndeşti că scobori din Vodă Movilă da, dacă te socoteşti un student sărac la Paris, se schimbă treaba. Jacques ăsta, l-ai văzut ce băiat distins e, urmează Dreptul şi copiază note muzicale la un babalîc, unul care compune nu ştiu ce opere, unul Gounod. Fernando zice că la nevoie zugrăveşte firme pentru negustori, dar ăsta minte. Îl ţine marchiza. Aşa e moda în casa ei, oaspeţii se laudă că muncesc. Nu ştiu de unde a ieşit la ea moda asta, pentru că la Gaudard toţi se fălesc că nu fac nimic decît că îşi cîştigă unii altora banii la cărţi. Şi banii le vin de la babacii bogaţi din provincie sau le pică din cer. Ei ştiu !

— Şi ea e marchiză adevărată ?

— Da' dracu o ştie ? Pe marchiz nu l-a văzut nimeni niciodată. Ea povesteşte că are un post însemnat în Mexic, că a fost şi ea acolo, dar nu i-a priit clima şi s-a întors. L-a adus şi pe Fernando cu ea, pesemne că nici l : nu-i pria clima. E cam zburdalnică, dar nimeni n-ajunge departe cu ea. Îi e credincioasă lui Fernando. Şi are şi bani, de parcă ar fi adevărat că-i trimete marchizul din Mexic. La Paris, măi băiete, ai să vezi multe lucruri neînţelese, ghicitori, nu alta.

— Se învîrteşte între contese, marchize, ducese ?

— Mai întîi că nu vezi nici o femeie în casa ei, numai bărbaţi, şi ăştia studenţi sau pierde-vară, toţi tineri. Are lojă la Operă, la asta nouă, care s-a construit de curînd, dar n-am auzit să fie invitată undeva.

— Nu e prea tînără.

— Nu e. Trebuie să aibă vreo treizeci de ani.

— Mama are treizeci şi şapte şi arată ca o zînă.

— Tot atît de frumoasă e mama ?

— Parcă şi mai frumoasă. N-are pereche de frumoasă şi aprigă ce e. Biciul lui Dumnezeu !

— Tu vorbeşti ? Pe tine te-a răsfăţat totdeauna. Să ne plîngem noi, ceilalţi, să se plîngă...

Georges se opri deodată şi fluieră a pagubă. Nu se dezbărase de obiceiul fluieratului ăsta.

— Ce e ?

— Era să zic : să mă plîng eu, să se plîngă Agata, şi mi-am adus aminte de Agata. Am plecat de acasă ca să ne

ducem la ea şi am uitat-o pe drum. Tu de ce nu mi-ai adus aminte ?

— Am uitat şi eu cu ţ limbarea, cu marchiza ta. Să mergem mîine.

— Mîine trebuie să ne ducem la curse, aleargă caii marchizei. Să-ţi faci şi tu o părere. Seara are să te întrebe. Vezi ce spui, să-i iei de la început piuitul cu priceperea ta. Unde mergem acum ?

— Nu ne ducem acasă ?

— Acasă ? La ora opt ? Ce să facem acasă ? Ori ţi-o fi iar somn ! Hai la café-chantant.

*

Vara e în toi. Fiecare maică are grădina ei de zarzavat şi flori. Dacă te plimbi pe uliţele dintre căsuţe, te opreşti la fiecare gard, să vezi ce flori deosebite de ale vecinelor ei a sădit şi îngrijeşte cea care locuieşte aici. Numai stareţa n-are flori decît pe cerdac, cercelu şi imensi în ghivece şi indruşain, garofiţe plăpînde, legate cu sfori de nuielele înfipte în pămîntul ghiveciului. Curtea cea mare din spatele casei arătoase a stareţei e numai grădină de zarzavat. I-o sapă şi i-o stropeşte cînd o soră, cînd alta, pe rînd. Îi place stareţei să aibă tot ce trebuie pe lîngă casă, să nu cumpere nimic. Dulceţurile i le fac tot surorile, murăturile pentru iarnă tot surorile i le pun. În casa ei, una la bucătărie, alta pentru curăţenie şi adus la masă, are două surori tinere, pe Evlampia şi pe Sofronia. Acum Ana Maria e şi ea la casa stareţei Magdalena Vizanti, care a vrut de la început s-o pună şi pe ea la treabă, dar copila s-a dovedit prea şubredă, n-avea nici un spor, slăbea. Cum Zenobia Movilă spusese în iarnă, cînd adusese fetiţa, că va veni în primăvară s-o vadă, stareţa s-a temut să nu-şi găsească fata prea prăpădită, aşa că a scutit-o de munci, a scutit-o şi de o parte din postul Paştilor. Ana Maria n-avea altă datorie decît să se ducă la toate slujbele. Se scula cu noaptea în cap pentru utrenie, se culca repede după vecernie şi tot îi era şi ziua somn. Lîncezea, n-avea chef de nimic, nu se alipise de nimeni, uneori o găseau plîngînd prin livadă sau în patul ei din cămăruţa pe care o locuia singură.

Primăvara trecu şi Zenobia nu se arătă la Văratec, cum făgăduise. Stareţa se aştepta să primească măcar o scrisoare

de la ea, să primească peşcheş alimente, aşa cum trimeteau familiile celorlalte fete de neam, lăsate la mînăstire să ajungă surori şi mai tîrziu călugăriţe, dar nu primi nimic. Cînd dădu vara, o mută pe fetiţă în odaia în care locuiau Evlampia şi Sofronia. Odaia pe care o locuise ea avea să fie închiriată în timp de vară unor oaspeţi din Iaşi sau din alte oraşe, nu putea pierde un venit sigur pentru o făgăduială care nu se împlinise. Şi cum Ana Maria stătea degeaba toată ziua, o puse la războiul de ţesut covoare, alături de Evlampia. Măcar atît să înveţe copila, spunea ea cu glas tare, iar în gîndul ei îşi spunea că măcar la atîta o fi bună. Ana Maria învăţa să ţească, la început îi plăcea grozav să vadă cum ies flori şi frunze din mîna ei, apoi se păru că nici asta nu-i mai place. Se plîngea că o doare spatele, că o dor degetele bătînd urzeala cu furculiţa. Tăcea mult copilul ăsta, dar cînd se pornea a vorbi, nu se mai oprea, şi vorba ei era totdeauna jelanie sau furie. Stareţa Magdalena se săturase să aibă în casă o fetiţă nemulţumită de toate, plîngăreaţă şi cusurgioaică. Ar fi trecut-o unei maici oarecare, să scape de ea, dar se temea că unul dintre părinţi tot avea să vină într-o bună zi şi va găsi că învoiala a fost călcată.

Ana Maria, în rochiţele ei aduse de acasă, peste care sora Evlampia îi pusese şorţuleţe negre făcute de ea, rătăcea prin ulicioarele înguste şi cotite, strecurate printre casele maicilor, ajungea în pădure, îşi agăţa îmbrăcămintea în tufişuri şi mărăcini, cădea şi îşi julea genunchii şi coatele, se întorcea acasă murdară şi zdrenţuită. În capul ei se învîrteau fel de fel de gînduri încîlcite. Nu mai pricepea de ce voise cîndva cu tot dinadinsul să fie adusă la mînăstire. Gîndul ăsta se încuibase în ea cînd avea nouă ani şi venise aici cu mătuşă-sa Măriuca, pentru nişte slujbe şi acatiste pe care le dorea mătuşa. Atunci îi luaseră ochii lumina multelor lumînări din biserică, icoanele îmbrăcate în argint, grădinile maicilor, odăiţele lor care miroseau bine, şi o cuceriseră mîngîierile celor care voiau să-i fie pe plac Măriuchii. Acasă rămăsese singură, ceilalţi copii plecaseră care încotro, maică-sa nu avea grija ei, o certa aspru la fiecare greşeală făcută sau la fiece fapt care pentru ea nu era o greşeală. Visase la mînăstirea Văratec ca la o aşezare din basme, unde toată lumea o desmierdase şi o tratase cu şerbet. Dădaca ei era foarte credincioasă şi, cînd începea seara să se închine în faţa icoanelor

luminate de o candelă, Anei Maria i se părea că e gata-gata să pătrundă și ea într-o lume de taină, într-o lume fermecată. Acolo n-avea s-o mai certe nimeni. Pentru că fusese vara la mînăstire credea că la Văratec e totdeauna vara, nici nu-și putea închipui altfel cerdacele pline de flori. Apoi uitase mînăstirea și se pomenise deodată luată pe sus „să i se facă cheful !".

Din prima zi în care ajunsese aici cu Zenobia, în plină iarnă, pe ger și pe viscol, ar fi vrut să se întoarcă acasă. Dar cum să-i spună maică-si așa ceva ? Cum s-o ia de gît și s-o roage, cînd Zenobiei îi era nesuferit să se agațe copiii de ea și să-i mototolească rochia, să plîngă, să se miorlăie, cum spunea ea ? Cum să recunoască din prima zi că greșise cînd spusese, ba chiar strigase pe vremuri că vrea să se călugărească ? Și acum ce voia ? Acasă ? Parcă acasă era bine ? Se afla aici de vreo jumătate de an și parcă mintea i se mai deșteptase. Dacă ei, părinții, știau cum e aici, de ce îi făcuseră voia, ei, care era copil și nu știa ? Adică tata nu prea voia, dar maică-sa, care „îi făcuse cheful", nu văzuse ce troiene erau în curtea mînăstirii, ce viscol bătea, ce frig era în casă, ce mîncare se mînca ? De ce o lăsase aici ? La alte rugăminți ale copiilor nu se îndupleca mama, și de asta a ei, de la care trecuse atîta vreme, se îndurase ușor. Ana Maria nu mai știa ce trebuie să vrea și să spere, nu pricepea de ce nu venise nimeni de acasă să vadă cum îi e aici, nu pricepea de ce stareța era din ce în ce mai nepăsătoare față de ea. Și n-o mai mîngîia nimeni, ca atunci cînd venise cu mătușa Măriuca. Toate ciorile astea aveau altă treabă.

Maicile de la Văratec aflaseră la tîrg, cînd se duseseră după cumpărături, de la un călugăr de la Neamț că băiatul lui Iorgu Movilă murise. Sora Evlampia scăpă odată această veste în fața Anei Maria. Fetița fu cumplit de atinsă. Nu mai plîngea din cînd în cînd ca pînă acum, plîngea aproape toată ziua. Nu mai voia să lucreze la covoare, nu mai voia să mănînce, nu mai voia nimic. Din cînd în cînd spunea printre suspine că vrea acasă, apoi nu mai scotea o vorbă zile în șir. Sigur că avea să se prăpădească și ea aici ca Alexandru, asta voise mama cînd o adusese la mînăstire. Într-o zi, cînd rămăsese singură acasă pentru că avea o fierbințeală mare și stareța se temea că răcise, scotoci prin toată casa, găsi o pană și o călimară și se apucă să-i scrie o scrisoare tatălui

ei pe o hîrtie ruptă dintr-un caiet pe care o punea starița să scrie uneori, ca să nu uite ce învățase acasă. Îi scrise cu litere mari și clare că e nenorocită la mînăstire, că nimeni nu e bun cu ea, că stareța e o viperă, că e bolnavă și nu mai vrea să se călugărească. S-a săturat și de țesut covoare, și de posturi, și de sculat cu noaptea-n cap la utrenie, s-a săturat de toate. Dacă nu vine cineva s-o ia acasă, își face seama.

Lucrul cel mai greu era să trimeată scrisoarea. O ținu în sîn zile întregi pînă cînd căruțașul mînăstirii trebui să plece la tîrg, la Piatra Neamț. Atunci se strecură pînă la el și-l rugă cu lacrămi în ochi să ia scrisoarea la el pentru că la tîrg avea să întîlnească neapărat pe cineva de la vreo moșie a boierului Iorgu Movilă sau vreun negustor din Botoșani, căruia să-i dea scrisoarea ca să i-o ducă lui taică-său. Era tîrg mare la Piatra, știa ea că în vară e iarmaroc acolo. Avea să-i dea căruțașului cîte în lună și în soare cînd va veni tata s-o ia.

Căruțașul îi dădu scrisoarea stareței înainte de a pleca la tîrg. Stareța o citi scrîșnind din dinți. Uite de ce era în stare poghirca asta, care abea acum avea să împlinească treisprezece ani ! O ținea în puf, iar ea o numea viperă și nu-i plăcea aici nimic. Se gîndi mult dacă se cuvine s-o ia cu blîndețe sau să fie în adevăr aspră cu ea, ca să vadă copilul ce înseamnă asprimea și cum se poartă o viperă adevărată. Dacă părinții ei o lepădaseră aici și nu mai dădeau semne de viață, nu era să fie ea o mamă mai blîndă decît cea care i-o adusese pe nepotolita și nemulțumita asta.

Ana Maria începu să aibă în adevăr o viață grea. Ajuta la bucătărie, curăța zarzavaturile, spăla vasele. „Trebuie să înveți de toate", îi spunea stareța și-și sălta pîntecul peste cureaua cu care îl încinsese cu douăzeci de ani în urmă și care acum o curma în două. Fetița ajuta și la spălatul rufelor, și la frecatul podelelor. Avea necontenit febră, dar nimeni nu mai lua seama la asta. Uneori numai sora Evlampia îi freca seara pieptul și brațele cu seu pentru că îi era milă de ea. Dar Ana Maria se înrăise atît de tare, încît nu-i era recunoscătoare nici acestei femei care era bună cu ea. Se purta ca o sălbătăciune mică, ar fi mușcat, dacă nu i-ar fi fost rușine, pe oricine se apropia de ea. Faptul că taică-său nu se îndurase să vină după ce primise scrisoarea ei, după

cum credea ea, îi răsturnase toate micile idei pe care apucase să le aibă despre viață. Există pe lume părinți răi și copii oropsiți, uite așa era. Nu e bine nicăieri, nici acasă, nici la mînăstire. Avea să-și ia într-o zi lumea în cap. Nu știe unde se va duce, dar trebuie să plece de aici. Poate că totuși acasă era altfel, n-o punea nimeni la spălat rufe și podele. Și tata, care nu-i răspunsese la scrisoare și nu venise s-o ia, era poate bolnav, cine știe ? Tata era bun, uneori o lua pe genunchi, o dădea huța, venea cu ea în grădina de la Sulcina și-i culegea coacăze sau agrișe. Da, dar vezi că tata stătea închis în biroul lui, nu știai ce făcea el acolo de dimineața pînă seara, și toate se întîmplau în casă după voia mamei. Te pomenești că și acum tot ea nu l-o fi lăsat să vină s-o ia de aici. Lasă, că va crește ea mare și se va purta cu mama care va fi atunci bătrînă aidoma cum se poartă mama cu ea. La mînăstire o va aduce, să cureţe cartofi și să frece tingirile. Dar pînă atunci trebuie să facă ceva, să plece de aici, fie și pe jos. Are să plece acasă pe jos, Ce, nu se poate ? Are să întrebe din om în om care e drumul spre Botoșani și într-o bună zi are să ajungă. E încă vară, trebuie să se grăbească atîta vreme cît mai e cald. Are să cerșească de mîncare prin sate și peste tot va spune că e fiica Zenobiei Movilă, ca s-o facă pe mama de rîs și de ocară. Dacă voia s-o trimeată undeva, de ce n-a trimes-o la pension, în Franța, ca pe Agata ?

Și într-o dimineață însorită, Ana Maria se strecură prin grădina din spatele casei și porni la drum. Ca să n-o vadă toate maicile care se uitau de după perdele de parcă n-aveau altă treabă, se îndreptă spre pădure. Mai fusese în pădurea asta cu sora Sofronia după ciuperci și sora îi spusese că dincolo de pădure e un sat. N-avea decît să străbată toată pădurea, să ajungă în sat, și să întrebe acolo încotro s-o apuce. Numai că în pădure erau multe cărări și nu știai pe care să pornești. Poate pe asta care coboară la vale, satul trebuie să fie în vale. Dar uite că după ce ai mers destul, în vale se vede mînăstirea cu turlele ei și furnicarul de căsuțe albe care o înconjoară. Asta înseamnă că trebuie să te întorci înapoi și s-o iei la deal. Multe urzici sînt pe poteca asta care suie. Noroc că are ciorapi groși și ghetuțe în picioare, altfel ar fi vai de ea. Și tot se urzică, dacă întinde mîinile să-și facă drum. Poteca suie, și suie, și deodată nu mai e potecă,

sînt numai copaci și lăstăriș, dar un lucru e sigur, trebuie să sui, nu să cobori. Dacă scobori ajungi la afurisita de mînăstire. Nu trebuie să spui despre o mînăstire că e „afurisită", dar aici nu e maica stariță, să-ți dea una peste gură. Uite, poate să spună cu glas tare „afurisita de mînăstire" ca să-și verse năduful, și poate spune și „afurisita de stareță!", că n-o aude decît ciocănitoarea. Un con de brad îi cade în cap. Vai, să nu fie un rîs în copacul ăsta! Sora Evlampia a povestit într-o seară că unui țăran din satul ăsta de aproape, a uitat cum îl cheamă, i-a sărit un rîs în ceafă și i-a supt tot sîngele, pînă a murit. Dar asta s-o fi întîmplat noaptea. Poftim, uite cine e în brad, o frumusețe de veveriță care sare dintr-un copac în altul. Și e subțirică, are urechiuși din care ies smocuri de puf, are o coadă lungă, tufoasă. Vai, cît e de frumoasă! Dacă ar putea și ea sări așa, ce repede ar ajunge la Botoșani.

Au început s-o doară picioarele și să-i fie foame. A fost o proastă că n-a luat ceva de mîncare din cămară, așa se pleacă la drum, așa pleca și căruțașul mînăstirii, cu o legătură de merinde. S-o fi făcut și vremea prînzului și pădurea nu se mai isprăvește. Vezi colo un luminiș, crezi că e marginea pădurii, alergi și dai de o poiană. Și iar e pădure. Parcă au apucat-o din nou fierbințelile. Acum merge ca în vis. În pădure poți întîlni lupi, urși, vulpi. Vulpile nu-ți fac nimic, că doar nu ești găină, dar de lupi și urși să te ferească Dumnezeu. Încă ar mai putea să se întoarcă înapoi, s-o ia la vale și să ajungă la mînăstire, dar nu vrea. N-a plecat ca să se întoarcă spășită. E aici o tufă de zmeură, ar putea mînca pe săturate, dar la zmeură vine și ursul. Fie ce-o fi, are să mănînce. Ursul vine cu pași grei, îl auzi cum vine și fugi.

Ana Maria merge mai departe. A obosit rău și-i e un fel de greață, a mîncat prea multă zmeură și acum i se pare că a înghițit leșie. De cîteva ori s-a aflat sub același stejar, e sigură că e același pentru că pe aici sînt numai brazi. Înseamnă că merge roată, nu, spre marginea pădurii. Lumina a scăzut, să știi că se înserează! În povești Făt-Frumos pune capul pe un pietroi și doarme, fie și în pădure. Încearcă și ea un pietroi, dar e cumplit de tare, o fi avînd altfel de cap Făt Frumos de nu-l doare. O doboară oboseala, somnul, greața și încă foamea, cu toată greața. Aici e iarba deasă

și înaltă, e și moale, s-ar putea odihni aici. Dar dacă vine o fiară cînd doarme ea ? Are să se căznească să nu adoarmă, să se odihnească numai și să plece mai departe, că mai e pînă se va înnopta de-a binelea. Pădurea asta trebuie să aibă și ea o margine. O cuprinde un somn copleșitor. Nu mai știe pe ce lume e.

*

Zenobia a ieșit pe cerdacul de la Sulcina și numără sacii de grîu pe care îi coboară oamenii din căruțe. Douăzeci, douăzeci și unu, douăzeci și doi... Poftim, asta trebuie să facă ea pentru că Iorgu nu e în stare, iar Mărioara, pe care o cară după ea ca pe un blestem, nu e bună de asemenea treabă. Mărioara supraveghează cum se fac dulcețurile și șerbeturile la bucătărie, dar la socotitul sacilor s-ar încurca, i-ar nota anapoda în catastif, iar oamenii ăștia știu cum să fure dacă nu ești cu ochii pe ei. Dimineața Zenobia îi dă cheile cămării să scoată cîte căpățîni de zahăr îi trebuia în ziua aceea, iar după un sfert de ceas cînd îi aduce cheile înapoi Mărioara nu mai știe cîte a scos. Unde i-or fi mințile ? La vîrsta ei, la patruzeci și cinci de ani, s-o mai fi gîndind la bărbați și la măritiș ? Boantă la față cum e, aproape fără nas, cu ochii mari, căscați și galbeni, crede ea că mai găsește vreun guguman numai pentru că moșia de la Izvorul e a ei ? Îl lasă acolo pe vătaful Andrei să administreze cum știe el și se ține de coada lor, a ei, a Zenobiei mai ales. Asta are să moară fată bătrînă și Izvorul îi va rămîne lui Leonida, ăilalți copii au destul. Treizeci și patru, treizeci și cinci, treizeci și șase de saci. Asta a fost ultima căruță. Poate răsufla și ea. Își poate scrie în tihnă scrisoarea, a lăsat-o neisprăvită, închisă în sertar. Mai întîi să ceară o cafea, o dulceață, un pahar de apă, căldura asta te usucă.

Într-un fel e mai bine că nu l-a adus încă pe Gilbert aici, are prea multă treabă pînă se va sfîrși treieratul. Dar e cumplit totuși să-l știe departe, să-l știe la Iași, între atîtea tentații. Îi e un dor sfîșietor de el, mai ales noaptea îi e dor, cînd n-are alte griji. Atunci toată lumea doarme în casă și ea se poate plimba singură în grădină. Sub cerul plin de stele sau luminat de lună, sub bolta de trandafiri agățători sau pe banca de lîngă tufele de flox care miros foarte puternic, se poate gîndi la el, la ochii lui aproape

negri și nesfîrșit de blajini, la coama lui de jăratec, la îmbrățișările lui, care îi par un vis, o amintire mincinoasă, nu un lucru trăit în adevăr de ea. Îi scrie des, trimete scrisorile cînd poate și prin cine poate, numai prin poștă nu, să nu trezească curiozitatea Boianilor, le trimete adică prin Ianachi Boteanu care pleacă des la Iași, care e o secătură, dar știe să păstreze o taină cînd e bine răsplătit. Cum pierde mult la cărți Boteanu, are mereu nevoie de „împrumuturi" de la ea. Tot el îi aduce și scrisorile lui Gilbert, mai scurte decît ale ei, i se pare Zenobiei, mai reci. Atunci suferă îngrozitor și se răzbună pe Iorgu, pe Măriuca, pe slugi. Dacă l-ar avea aici, ar fi cu totul altceva. Dacă l-ar avea lîngă ea, i s-ar supune așa cum i se supun toți cei care o înconjoară. I s-ar supune și ar iubi-o mai mult. L-ar răsfăța, l-ar îmbrăca boierește (dacă ar fi în slujba familiei Movilă nu s-ar mai împotrivi), l-ar face să trăiască o viață de stăpîn, nu de angajat, l-ar plimba prin străinătate. Ea însăși s-ar îngriji mai mult decît acum, și-ar comanda toalete de peste hotare, cosmeticuri și parfumuri. Cu el alături n-ar îmbătrîni niciodată, pentru că ar fi fericită. Fericirea te păstrează tînăr, dă ochilor tăi strălucire, trupului suplețe și căldură, dă bogăție fiecărei zile.

Ce gogomănie fără seamăn făcuse că îl trimesese pe Leonida în străinătate. L-ar fi putut aduce numaidecît aici pe Saint-Laurent, ca să-i fie profesor. Și totuși nici asta n-ar fi fost bine, Leonida era prea mare, un bărbat aproape. Cum să-i mai iei profesor? Ar fi făcut cărdășie cu Gilbert în loc să-i fie elev și cine știe în ce drăcovenii l-ar fi atras. Și ar fi văzut Gilbert cu ochii lui ce copii mari are, asta din prima clipă. Nici dacă ar fi trăit Alexandru n-ar fi fost vreun chilipir, ce putea să-l învețe pe infirm un profesor? Dacă n-ar fi dat-o pe Ana Maria la mînăstire, ar fi avut un motiv serios să aducă un pedagog acasă, dar uite că se grăbise. Și într-o noapte cu lună, cînd caprifoiul mirosea mai tare decît de obicei, se hotărî. Avea s-o ia înapoi pe Ana Maria. Era un copil, nu era frumoasă, avea capul numai la cele sfinte, nici o primejdie. Are s-o aducă! Motive? Destule, se vor găsi ele destule. Aștepta acum să se sfîrșească treieratul, ca să-i spună lui Iorgu care era hotărîrea ei și să-i țină piept dacă se împotrivește. Și apoi, de ce

avea să se împotrivească ? Doar el nu voise să i se călugărească fata.

În ogradă au intrat alte care. Soarele pătrunde acum și pe cerdac. Zenobia deschide umbreluța cu baston lung de bambus, cu volane multe de dantelă, se ocrotește cu ea, și numără iar sacii. E cald, e cald ! Ce vară extraordinară ar fi putut petrece aici cu Gilbert și uite cum nu i-a venit în minte pînă mai ieri dezlegarea situației ăsteia încurcate. Să prindă măcar toamna.

Peste două zile, tot grîul e băgat în hambare. Seara, la cină, Zenobia poate vorbi.

— Iorgule, eu nu mai pot trăi așa.

Iorgu tresare și lasă furculița plină în farfurie. Ce-o fi scornit iar nevasta asta veșnic zbuciumată și neliniștită ?

— Cum, dragă ? Ce s-a întîmplat ?

— Nu mai pot trăi fără nici unul dintre copiii mei lîngă mine.

Iorgu dă din cap trist. Cine a trimes copiii în dreapta și-n stînga ? Ea, Zenobia. Dar uite că are și ea nițică inimă, a început să sufere de lipsa lor.

— Să-l chemăm acasă pe Gheorghe, tot nu face nici o ispravă acolo. Cred că nu se duce la Universitate, că ar povesti ceva în scrisori, s-ar lăuda cu examenele. Dacă l-am chema acasă, ar lua și unele griji din spinarea ta, s-ar deprinde să administreze o moșie. Să-l chemăm pe Gheorghe !

— Pe Georges ? Glumești ! Mai întîi că eu sînt convinsă că acolo învață, apoi pentru că, și chemat, nu va veni. Cred că un rost și-a făcut el pe acolo, că nu ne-a cerut de mult bani.

— Să-l chemăm pe Leonida. A fugit de la Viena ca să taie frunză cîinilor la Paris și ne cere mereu bani. Să nu-i mai trimetem nimic ca să-l silim să se întoarcă.

— Leonida ? Nu-l cunoști ! Ăsta pînă nu ajunge ceva acolo, nu se întoarce. E mîndru și, cu toate trăsnăile lui, în fond e serios, are să iasă un om și jumătate. La altcineva mă gîndesc eu, Iorgule.

Măriuca ridicase nasul ei cîrn din farfurie și era gata să spună ceva. Zenobia i-o luă repede înainte.

— Am să mă duc la Văratec s-o aduc pe Ana Maria acasă. Mi-e dor de ea, mi se topește inima în piept de dor.

— Tu ai dus-o, Zenobie.

— Ca să se roage pentru păcatele voastre, îl întregi pe Iorgu Măriuca.

Acum trebuia să izbucnească, să le închidă gura amîndurora.

— Da, eu am dus-o pentru că o trăgea inima într-acolo, pentru că numai asta voia și după asta tînjea. Și cine-i vinovat? Cine i-a împuiat capul cu rugăciuni și cu viețile sfinților? Nu cumva tu, Măriucă? Dar eu, eu nu vreau să-mi fac copiii sfinți! Eu vreau ca fetița mea să crească lîngă mine în huzur și să învețe carte. Nu-mi ajunge că pe Alexandru mi l-au omorît la Neamț? Nu vreau să-mi prăpădească și fetița. Pînă a nu muri Alexandru, mă împăcam cu ideea mînăstirii. Acum știu despre ce e vorba: trai prost, muncă multă, post și rugăciuni. Îmi vreau fetița lîngă mine, m-ai înțeles, Iorgule?

Iorgu zîmbea de mult, bucuros.

— Ad-o, Zenobie, ad-o, dragă! Eu n-am nimic împotrivă. Eu sînt fericit. Dacă vrei să te scutesc de drum lung pe căldură și pe praf, o aduc eu.

— Eu am dus-o, eu o aduc, eu am socoteli cu starețea. Trec și pe la Iași pentru unele cumpărături. Fetița trebuie să fi crescut, îi iau rochii noi, ghetuțe cum nu găsești în Botoșani. Îmi trebuie caleașca cea bună și doi cai. Să nu-mi dai cai puturoși, să mi-i dai pe cei mai iuți, că slavă Domnului, avem. Auzi! să umplem mînăstirile cu odraslele noastre! Să-și ducă acolo copiii boierii scăpătați, care n-au cu ce-i înzestra. Să-i ducă fetele nemăritate care au copii din flori, dar noi, oameni care ne putem ține rangul și care n-avem de ce-i ascunde, de ce să-i lepădăm pe la mînăstiri?

Măriuca se îneca de furie. Cum putea femeia asta să susțină, și încă mînioasă, exact contrariul celor ce spusese și făcuse pînă acum? Striga de parcă toată lumea ar fi fost vinovată, numai ea nu.

— Ei, parcă Agata nu-i la o mînăstire, și tot tu ai dus-o.

— Să avem iertare, Agata e la un pension ținut de maici, nu la o mînăstire. Ai putea și tu să-ți dai seama de deosebire, că doar ai fost cu mine la Paris cînd am dus-o. Agata se va mărita cu un bărbat de neam, nu va rămîne fată bătrînă, nici nu se va călugări.

„Fată bătrînă" fusese numai un bobîrnac dat în nasul scurt al Măriucăi, ca să nu și-l mai bage peste tot.

Zenobia se ridică și se duse la culcare. Biruise și de data asta. Iar ideea care-i venise deodată la masă, să treacă și pe la Iași, era grozavă. S-ar fi putut ca Boianii să nu fie acolo, plecați cu copiii și profesorul lor cu tot la moșia lor? Săptămîna trecută îi adusese Boteanu o scrisoare de la Gilbert în care îi spunea că fetițele Tudoscăi au amîndouă vărsat și stau cu toții la Iași, pînă se vor vindeca. S-ar putea să se și fi vindecat jigodiile alea mici? Vărsatul e o boală grea, cere mereu supraveghere medicală, că doar Boianii nu sînt țărani să-și lase copiii să zacă pe cuptor și să-și rîcîie obrajii cu unghiile, pînă le vor face semne pe viață. Trebuie să fie încă la Iași. Are să stea două zile, ba nu, trei zile cu Gilbert. El va fi liber, cu siguranță, dacă fetițele sînt bolnave. Să tragă ea de-a dreptul la casa aceea din marginea tîrgului, unde se întîlnea seara cu el? Atunci ce face cu caleașca, vizitiul, arnăuții? Să-i ducă acolo, ca să vadă și ei cine vine la stăpîna lor? Nu se poate, trebuie să tragă tot la Filipești. Fuseseră cam reci la despărțirea de ei în primăvară, dar n-are încotro. Se va face că nu bagă de seamă dacă strîmbă din nas. Are să le ducă plocoane, daruri cu ghiotura ca să le închidă gura.

Pînă la plecare, Zenobia fu veselă, drăguță cu toată lumea, binevoitoare. Se simțea ușoară ca un fulg. Cînta uneori de răsunau odăile, își făcea bagajele, destul de multe pentru cîteva zile, și cînd Măriuca o întreba ce să facă în lipsa ei și cum să facă, îi răspundea dulce: „Cum vrei tu, dragă". Iorgu o privea cu mirare și cu bucurie: uite cît era de fericită că își aduce un copil acasă! Nu fusese el nedrept cînd socotise că femeia asta nu-și iubește copiii? Voise binele fiecăruia dintre ei, dacă nu nimerise totdeauna, nu era vinovată. Judecase greșit, dar voise să facă bine. Acum, pe căldura asta făcea un ocol destul de mare, pe la Iași, numai ca să-i cumpere de toate Anei Maria. O răzbise rău dorul, săraca de ea! Ei aveau s-o aștepte la Botoșani, nu aici, pentru că Iorgu își uitase cîteva cărți de care avea nevoie.

Zenobia plecă la drum ca de obicei cu caleașca cea mare, cu cei doi arnăuți, cu un vizitiu bine îmbrăcat, cu sacul de călătorie pe genunchi, cu cufărașe și boccele. Singurul lucru care o supăra era că trebuia să poarte încă doliu după

Alexandru, să se înfăşoare în şaluri şi văluri negre. Îi stătea bine negrul, ştia, dar lui Gilbert poate că n-avea să-i placă atît de cernită, sau avea să se intimideze în faţa atîtor văluri de mătase şi de tul negru, care înseamnă durere şi impun respect. Dar aşa trebuia să se poarte un an încheiat şi n-avea încotro.

Prima dezamăgire la Iaşi fu faptul că Filipeştii erau plecaţi la Karlsbad şi slugile lor nu cutezau să deschidă casa unui oaspete. Nici ea n-ar fi putut cere aşa ceva. Alte cunoştinţe, alţi prieteni plecaseră şi ei pe la moşiile lor. Singurii rămaşi în oraş erau Boianii, dar nu erau chiar atît de prieteni ca să le ceară găzduire şi nici n-ar fi intrat într-o casă în care bîntuise o boală atît de rea. Să ia şi ea vărsat? Să-i rămînă urme pe obraz? Doamne fereşte! Abea atunci se gîndi că şi Gilbert se putea molipsi, că se şi molipsise poate! Ce grozăvie! Parcă de vărsat se îmbolnăvesc numai copiii... Dar dacă îl iau şi oamenii mari? Trebuie neapărat să afle ce e cu el, trebuie să-l vadă. Unde să tragă? Unde să poposească? La han, altă posibilitate nu exista. Nu cunoştea hanurile din Iaşi, nu ştia care e mai bun, la care trag boierii. Trimese un arnăut să întrebe la restaurantul din centru. Se duse la adresa dată de acolo. Era o căsoaie mare cu cerdacuri care dădeau într-o curte plină de cupele, de caleşti, de butci, de cai deshămaţi. Va să zică, mai era lume bună în hanul ăsta. Se mai linişti. Ceru două odăi care să dea una în alta. O cucoană ca ea nu putea cere o singură încăpere. Luă culbecii cu diamante, puşi la intrarea în Iaşi, de la vizitiu şi de la arnăuţi. Trimese un om al hanului cu un bileţel pentru Saint-Laurent, în care îl chema de grabă la han. Se spălă, se pieptănă, se dichisi. Foarte bine, Gilbert n-avea s-o vadă cu văluri negre, avea s-o vadă numai într-o rochie de casă cenuşie, împodobită cu panglici violete, că doar cenuşiul şi violetul erau tot culori de doliu. Nu trebui să aştepte mult. Saint-Laurent veni odată cu căderea serii. Bătu în uşă, intră şi se opri locului, cu spatele lipit de perete, uitîndu-se lung, cercetător, grav, la ea. Nu făcea un pas înainte, stătea încremenit, cîntărind-o din priviri. Zenobia se ridică în picioare şi deschise braţele. Gilbert tot nu venea către ea. Ce are? Nu vrea să-mi aducă boala? îi trecu ei repede prin minte. S-a intimidat? M-am schimbat eu şi nu mă mai recunoaşte? Ce e cu el?

— Gilbert ! spuse ea încet, atît de încet încît cuvîntul abea ajunse la el.

Saint-Laurent se rupse deodată din loc, veni repede la ea, puse un genunchi în pămînt şi-i îmbrăţişă picioarele. Le simţi cum tremură în braţele lui, la pieptul lui. Cum de putuse să se întrebe venind încoace şi chiar adineauri, după ce intrase în odaie, dacă o iubeşte pe femeia asta ? Era frumoasă, era o putere care îl sorbea parcă, era o vrăjitoare sau o zeiţă, îi întindea braţele, îl aştepta, şi el o iubea, probabil că o iubea, de vreme ce simţea nevoia s-o simtă reală, s-o cuprindă în braţe, să îngenunche în faţa ei. Asta trebuie să fie iubirea. Acum Zenobia se lăsase să cadă în fotoliu, îi răscolea părul cu mîinele ei înfrigurate, îi ridica faţa culcată în poala ei, îi săruta ochii şi gura.

Zenobia petrecu trei zile încheiate la Iaşi, le petrecu în han, în tovărăşia lui Gilbert. Abia avu timp să iasă un ceas în oraş să cumpere cîteva lucruri pentru Ana Maria, ca să-şi justifice acasă acest mare ocol. Îi încredinţă lui Gilbert planul ei de a aduce fetiţa acasă, de a-l fura Boianilor ca să facă educaţia copilului ei. Saint-Laurent n-avea decît să le spună Boianilor că îl interesa mai mult să dea lecţii unei fete de treisprezece ani care mai învăţase cîte ceva, decît unor copii mici, care abea silabiseau. Gilbert nu se împotrivea, tăcea, asculta. Atunci, spunea Zenobia, avea să înceapă pentru amîndoi o altă viaţă, atunci se vor vedea zilnic, se vor iubi fără suferinţa depărtării şi a despărţirilor. Bărbatul ei ? N-are de ce să se teamă, se născuse cu ochii legaţi. De cumnata ei trebuiau să se ferească, dar şi cumnata asta putea fi îndepărtată la nevoie.

Despărţirea de Gilbert nu mai fu atît de sfîşietoare ca prima dată. Acum fericirea era aproape, foarte aproape, Zenobia pleca anume pentru a-i pune piatră la temelie.

De la Iaşi pînă la Văratec drumul fu foarte anevoios. Era cald, era zăduf, nu plouase de mult, praful o îneca şi pe Zenobia, şi pe oamenii care o întovărăşeau, pînă şi pe cai. Opreau la fiecare fîntînă, la răscruce de drumuri sau în vreun sat, cucoana îşi spăla mîinile şi obrazul, bea din păhărelul de argint pe care îl purta totdeauna cu ea în călătorie ca să nu bea din pahare străine, apoi se spălau

vizitiul și arnăuții, se adăpau caii și porneau mai departe. Trebuiră noaptea să poposească la alt han, în Pașcani, un nenorocit de han în care așternuturile miroseau a leșie, în care erau purici și în care în zorii zilei cîntaseră cocoșii din ogradă de ar fi trezit și morții, nu numai pe Zenobia, care se perpelise toată noaptea. Dimineața îi aruncă banii în obraz hangiului, nu-i dădu în mînă, și-l bești cu glas aspru pentru halul în care își ține prăpăditul lui de han.

Caii erau mai odihniți, ajunseră pe seară la Văratec. Calașca intră pe poarta mare a mînăstirii, cum nu era obiceiul. Celelalte calești opreau în fața porții, dar Zenobia își spunea că nevasta lui Iorgu Movilă, coborîtor din domni, născută Duca, coborîtoare și ea din Duca Vodă, nu se cuvenea să meargă pe jos pînă la ușa stareței. Voia s-o intimideze din capul locului pe bătrîna Magdalena Vizanti — boieroaică și ea dar de rang mai mic —, ca să nu cuteze să crîcnească împotriva voinței ei de a-și lua copila pe care i-o adusese cu mari făgăduieli de a înzestra mînăstirea cu un candelabru de argint, prapuri noi și cîteva patrafire țesute cu fir de aur pentru preot. Sigur că de toate astea nu mai putea fi vorba, că dacă îi dădea stareței bani pentru un singur patrafir era prea destul pentru cît îi ținuse fiica.

Opri deci chiar în fața stăreției. Își lăsase vălurile negre peste obraz ca s-o izbească de la început pe maica Magdalena cu înfățișarea ei de mamă îndurerată. Urcă cele cîteva trepte care duceau la geamlîcul larg prin care se zărea o ușă de lemn înflorat, le urcă ținîndu-se drept, plină de măreție, și bătu în ușa geamlîcului. Cum i se păru că nu auzise nimeni, pătrunse în geamlîcul care nu era încuiat și ciocăni tare în ușa de lemn. În casă se auzi puțină foială, mai mulți pași care alergau în toate direcțiile, niște glasuri care se întretăiau, dar ușa nu se deschise. Mai ciocăni o dată și mai puternic. În sfîrșit, ușa se deschise larg și sora Evlampia, ploconindu-se adînc, o pofti în salonul stareței. Avea să vină numaidecît și maica Magdalena, tocmai își făcea rugăciunea de seară, dar nu va întîrzia mult. Sora plecă temenindu-se iar și Zenobiei îi păru că nu merge, ci se furișează printre canapele și foteluri, că se uită la ea cu un soi de spaimă. Peste cîteva minute veni și sora Sofronia cu o tavă cu dulceață și cafea, dar tot speriată părea și ea, tot pe vîrful degetelor călca și n-o privea în față pe cucoană.

Zenobia își ridică vălurile. Îi prindeau bine și apa foarte rece, și cafeaua tare, dar nu-i plăcea nici să aștepte, nu-i plăceau nici mutrele surorilor care parcă îi furaseră ceva, atît erau de umile și temătoare. O fi un zbir maica Magdalena Vizanti? Le-o fi ținînd supuse pe surorile astea cu harapnicul? Poate că s-ar fi potrivit să-i ceară uneia din ele să i-o aducă pe Ana Maria, așa cum face o mamă iubitoare? Nu se gîndise la așa ceva, întrebase numai de stareță, de parcă ar fi ajuns la una din moșiile ei și ar fi chemat mai întîi logofătul ca să-i dea socotelile. Și pe urmă arătările astea nu se gîndeau că o cucoană venită de la drum vrea mai întîi să se spele, să se schimbe, dacă stareța se roagă și-i trebuie timp, nu glumă, pentru rugăciune?

În sfîrșit, ușa prin care se tot strecurasera surorile se deschise larg, și stareța Magdalena intră cu aceeași măreție cu care Zenobia urcase adineauri treptele. Purta o rasă de un postav fin, o camilafcă de zile mari, neatinsă de vreme. Pesemne că se schimbase în hainele ei cele de duminică, ca să facă impresie cucoanei. Din păcate, aceeași curea veche o încingea și o despărțea în două burdufuri pe sub rasa neîncheiată, peste rochia neagră de dedesubt. Îi întinse mîna Zenobiei, o întinse așa ca și cum s-ar fi așteptat să-i fie sărutată, dar Zenobia i-o strînse numai, pentru că o Movileasca nu era să sărute mîna unei Vizanti.

Stareța se așeză într-un fotoliu în fața musafirei. Sora Sofronia veni cu două lămpi aprinse. Zenobia văzu numaidecît că și ochii mici, obosiți, ai stareței erau plini de spaimă, că obrajii grași și lăsați îi tremurau. Încerca să-și păstreze demnitatea, dar sub expresia ei prefăcută se deslușea bine îndoiala, chiar frica.

— Unde e fetița mea, maică? Vreau s-o văd numaidecît! spuse Zenobia fără ocol.

Stareța făcu un efort să grăiască limpede, cu glas sigur.

— Fetița dumneavoastră ne-a părăsit.

— A murit? strigă Zenobia.

— Nu, nu, Doamne ferește! Dar a fugit de la sînul nostru. De trei zile o căutăm zadarnic.

— A fugit? Atît de bine i-a fost „la sînul" sfinției-voastre încît a fugit? Un copil de treisprezece ani își ia lumea în cap? Așa ceva nu e cu putință decît dacă e foarte nenorocit.

— N-a fost nenorocită la noi, martor mi-e Cel-de-Sus. Dar să ştii, coană Zenobie, că fetiţa asta, să nu-ţi fie cu supărare, e ciudată, e sucită, ca să nu spun mai rău. Eu am mai crescut şi alte fete care au ajuns surori sau maici, ştiu să mă port cu copilele. Cu ea nu era chip să te înţelegi. Nu-i era nimic pe plac.

— Dacă a fost aşa, de ce nu mi-aţi trimes scrisoare să viu, s-o iau acasă ?

— Dar domnia-voastră de ce nu v-aţi interesat de ea de luni întregi ? Venit-a cineva din familie s-o vadă ? Trimes-aţi măcar o slugă să ne întrebe de sănătatea ei şi să-i aducă o nimica toată de la părinţi ? Eu puteam crede că aţi plecat prin străinătăţi, că sînteţi bolnavă, că nu mai sînteţi pe faţa pămîntului, orice. Noi o îngrijeam aici, şi părinţilor nu le păsa de ea.

Zenobia simţi că se învineţeşte de furie. Ceea ce spunea stareţa era adevărat, dar asta nu era o explicaţie pentru fuga fetiţei şi, de-ar fi fost chiar, nu putea ea îndura asemenea mustrări.

— Noi am avut treburi, noi avem destul de furcă şi cu ceilalţi copii ai noştri. Dar sfinţia-ta mi-ai făgăduit s-o ţii ca în puf, astea sînt cuvintele sfinţiei-tale, „ca în puf", şi de moale ce a fost puful copilul a fugit. Unde ? Unde se poate duce o fetiţă care nu cunoaşte pe lume decît casa părintească şi mînăstirea asta ?

— Asta ne întrebăm şi noi. Din seara în care a dispărut o caută oamenii noştri prin păduri şi prin satele învecinate, că prea departe nu putea ajunge. Nu mai avem oameni la grajd, nu mai avem oameni la grădina de zarzavat, pe toţi i-am trimis care încotro.

— De trei zile ! Fetiţa s-a putut prăpădi în vremea asta. În pădure, spui ? O fi mîncat-o vreo fiară ! În sate ? N-ar fi adus-o vreun ţăran mai milostiv că doar ştie vorbi, o fi spus de unde a fugit, din ce rai ? Asta se întîmplă în mînăstiri, cînd încredinţezi un copil chiar stareţei ? Şi mai aveţi îndrăzneala să mă priviţi în faţă ?

Stareţa simţea că nu mai poate ţine piept acestei furtuni dezlănţuite. Încercase să dea vina şi pe familie, dar ştia în sinea ei că e şi ea vinovată. Zenobia îşi aruncase pălăria cu văluri cu tot pe canapea, părul i se desfăcuse pe

jumătate din coc, se învîrtea prin salon cu paşi mari, se oprea în faţa stareţei, o privea în ochi cu marii ei ochi, care se făcuseră aproape negri, şi iar se învîrtea prin salon de la un perete la altul, gata să se izbească de ei.

— Aţi vestit şi jandarmii ?

— Încă nu.

— Foarte rău ! Vreţi ca toată treaba asta să rămînă o taină între zidurile mînăstirii ? Eh, voi avea eu grijă să se afle acolo, tocmai acolo unde n-aţi vrea sfinţia-voastră. Mîine am să vestesc eu jandarmii. Ce va spune bărbatul meu, Iorgu Movilă, cînd va şti nenorocirea asta ? Şi ce vă va spune şi face sfinţiilor-voastre ?

Stareţa se făcuse parcă mai mică în fotoliul ei, un biet burduf ior îndesat. Îi pierise toată demnitatea cu care intrase în odaie. Dacă cucoana Zenobia era atît de aprigă, te pomeneşti că boierul Movilă era şi mai cumplit. O aşteptau zile grele.

— Coană Zenobie, rosti ea cu glas muiat, nu te mai zbuciuma atîta. E destul că eu nu mai dorm de trei zile şi trei nopţi şi mă rog necontenit. Vor găsi copila, nu se poate să n-o găsească.

— Moartă sau pe moarte !

— De ce să ne aşteptăm numai la rău ? Eu am încredere în pronia cerească. Toată mînăstirea se roagă pentru Anicuţa.

— Anicuţa ? Ce nume e ăsta ? Ana Maria vrei să spui. Doar nu-i copil de marchitan ! Anicuţa !

— Aşa o desmierdam noi, Anicuţa, de dragă ce ne era, adică ne este. Coană Zenobie, e tîrziu, vii de la drum, hai cu mine să te duc să te speli, să mănînci ceva, să te odihneşti. Îţi dau chiar odaia în care dormea fetiţa, odaie bună, mare. Şi dacă pînă mîine dimineaţa sau pînă mîine la prînz, cum vei vrea domnia-ta, nu se întoarce nici unul dintre cei pe care i-am trimes s-o caute, faci cum crezi de cuviinţă, chemi jandarmii. Noi am făcut ce am putut, dumneata vei fi putînd mai mult.

Zenobia o urmă pe stareţă în odaia în care stătuse cu luni înainte Ana Maria. Fierbea încă de furie. Auzi, să se prăpădească fetiţa prin cine ştie ce hăţişuri în pădure sau să moară pe vreun drum prăfos, în vreun şanţ, poate ruptă de cîinii unei stîne sau unui pădurar. Ea o adusese aici, ea era într-un fel vinovată. Alexandru era un copil ne-

întreg, oropsit de la naștere, dar Ana Maria era sănătoasă, într-o zi, dacă n-ar mai fi avut nevoie de ea și ar fi adus-o înapoi la mînăstire, putea ajunge și stareță, și doar stareţele n-o duc rău, după cum se vede și la umflata asta de Magdalena Vizanti. Ce-i lipsește ăsteia? Toată lumea îi pupă mîna, cămara îi e plină, are drept slugi surorile, se îmbuibă, are butcă și poate că în tinereţe o fi avut și vreun ibovnic, că multe maici au în taină.

Și pe urmă ajungi acasă fără fetiță, și se pornesc pe bocete Iorgu și Măriuca, și te mustră pe tine că ai nenorocit copilul. Și iar trebuie să urli și să-i bagi în sperieți ca să le închizi gura. Și de asta îi e lehamite, să le tot ia piuitul cu vorbe ascuțite și scorniri năzdrăvane. Iar Gilbert! Dacă Ana Maria a murit, nu-l mai poți aduce pe Gilbert în casă. N-ai pentru ce pricină să-l aduci. Asta e nenorocirea cea mai mare. Cu cîtă nădejde plecase din Botoșani, cu cîtă siguranță și bucurie pornise încoace de la Iași, și uite beleaua, uite pacostea! Era blestemată, sigur că o blestemase cineva, poate chiar scîrnăvia de Măriuca, de necaz că a rămas nemăritată și că e urîtă pe cînd ea e frumoasă, poate îi făcuse vrăji cineva — poți să știi cine? — ca să se aleagă praful din viața ei de acum înainte. Și dacă Măriuca și Iorgu țineau atît de mult la Ana Maria, de ce tăcuseră mîlc pînă acum de atîtea luni și nici unul nu spusese că vrea să vină la Văratec să vadă fata? Abea acum, cînd se hotărîse ea s-o scoată din mînăstire, zisese și Iorgu că ar putea s-o cruțe de drumul ăsta greu. Abea acum. Dacă îl lăsa pe neprocopsitul de el să vină, era în stare să-i făgăduiască stareței că-i va da toate de cîte fusese vorba la început. Și pe urmă altă luptă ca să nu-și țină făgăduiala.

Zenobia nu putu dormi în noaptea aceea, cu toate că patul era bun, pernele mari și moi, cu toate că prin fereastra deschisă intra miros de mixandre și busuioc. Ațipi o dată o clipă poate și o visă pe Ana Maria spintecată parcă, zăcînd în fața ei, galbenă ca ceara și înțepenită. Se trezi spunînd: „Lupii nu te spintecă numai, te mănîncă de tot!" Bău un pahar de apă, se duse la fereastră s-o liniștească răcoarea nopții, apoi o cuprinse frigul și se bagă iar în pat. Ațipi din nou și-l visă pe Gilbert, care o privea cu ochii lui blajini și mari, o privea cercetător, așa cum se uitase la ea în prima clipă cînd intrase la Iași în odaia ei de la

han, dar în loc să se repeadă la genunchii ei, cum făcuse atunci, îi întorcea spatele şi ieşea binişor pe uşă. Sări iar din somn şi se zvîrcoli pînă dimineaţa. Visele astea trebuiau să însemne ceva, neapărat ceva rău. Gilbert n-avea să mai vină niciodată la Botoşani, n-aveau să mai fie niciodată împreună. Visele nu-s de-a surda.

Abea în zori se cufundă într-un somn de plumb. O trezi o bătaie în uşă. Era sora Evlampia, luminată la faţă ca de o mare bucurie.

— Cucoană, au adus fetiţa.

— Trăieşte ?

— Cum să nu trăiască ! Poftiţi s-o vedeţi.

Zenobia îşi puse peste cămaşa de noapte un halat de casă şi aşa cum era, cu părul împletit în două coade groase, se repezi după soră. În faţa geamlîcului, doi ţărani, un bărbat şi o femeie, aduceau în braţe trupul mic şi foarte slab al Anei Maria. Bărbatul îi sprijinea capul, femeia îi ţinea picioarele, de parcă nici unul n-ar fi vrut să renunţe în ochii maicilor la meritul de a purta copila. Fetiţa ţinea ochii închişi, era galbenă la faţă, dar respira. Zenobia respiră şi ea adînc, uşurată.

— Am adus-o cu căruţa, maică, aşa am adus-o, cu căruţa noastră, dar am lăsat-o la poartă, că nu se cade în sfînta mînăstire...

Zenobia tăie vorba omului.

— De unde o aduceţi ? De ce aţi venit abea azi cu ea ?

— Din sat, că în sat a nimerit, spuse femeia.

— Cînd a nimerit la voi în sat ? întrebă tăios Zenobia.

— Alaltăieri, da'...

Stareţa se amestecă şi ea în vorbă.

— Eu cred, coană Zenobie, că întîi trebuie să culcăm copilul şi pe urmă să stăm de vorbă cu oamenii. Soră Evlampie, ia fetiţa şi o culcă.

— Unde ? întrebă Evlampia. În patul ei din odaia noastră ori în odaia cucoanei ?

Stareţa o privi cruciş şi se grăbi s-o dreagă :

— În odaia cucoanei, bineînţeles, că doar acolo doarme de obicei fetiţa.

Zenobia auzise, o fulgeră pe stareţă cu o privire verde ca veninul.

— Spune, maică stareță, să-i ducă pe ăști doi oameni la bucătărie, să-i cinstească cu ceva pînă vin eu să vorbesc cu ei. Să ducem fetița.

Sora Evlampia o ținea pe brațe pe Ana Maria ca pe o nuieluşă, atît era de ușoară. Zenobia și stareța o urmară. Copilul avea rochița sfîșiată, din șorțul negru îi mai rămăsese o peticuță care îi atîrna de gît, o gheată îșî pierduse pingeaua, fața îi era zgîriată, părul încîlcit și plin de paie.

— Nici n-au spălat-o nemernicii ăștia, nici n-au pieptănat-o. Nu i-or fi dat nici de mîncare ! tună Zenobia.

— Nemernici, dar ne-au adus-o vie ! strecură dulce de tot stareța.

Urechea Zenobiei prinse tonul stareței. Rosti și ea mai potolit :

— Soră, nu știu cum te cheamă, adu apă caldă, adu un prosop mai mare, săpun am eu, să spălăm copilul. Ana Maria ! Ana Maria ! o strigă ea încet aplecîndu-se peste fața ei. Fetița mamei, nu mă auzi ? Spune ceva ! Deschide ochii ! Ana Maria, nu mă speria !

— Eu cred că-i leșinată, șopti stareța. Să-i dăm o picătură de cafea neagră ? Poate ar întări-o.

Evlampia veni cu o cadă mică, plină de apă caldă. Începu să dezbrace fetița. Și trupul îi era zgîriat și învinețit pe alocuri. Zenobia o privea pe soră și îșî dădea seama pentru prima oară în viața ei că niciCînd nu-și scăldase vreun copil, că asta fusese treaba doicilor, uneori a Măriuchii. Dădu ușor din umeri, de parcă ar fi întrebat-o cineva : „De ce ?", și ea ar fi răspuns : „Ei și ?"

Fetița făcu cîteva mișcări, ridică un braț, întoarse capul, tot fără să deschidă ochii. Stareța îșî dădu seama că apa caldă îi face bine și se mai liniști în sinea ei. Avea să scape copilul, și va scăpa și ea de beleaua asta neașteptată. Nu putea coana Zenobia să vină peste două zile ? Ar fi găsit fata mai întremată și nimeni nu i-ar fi povestit nimic. Nici Ana Maria, desigur, ca să nu fie certată că a făcut asemenea ispravă.

Înveliră copila într-un cearceaf, o culcară în pat și stareța se căzni s-o facă să bea cîteva linguriţe de cafea. Leacul fu bun. Fetița deschise ochii, gemu, îșî adună parcă mințile în privire și scoase un strigăt ascuțit :

— Piciorul ! Piciorul ! Dă-mi drumul la picior !

îi priviră mai atent picioarele, la unul se vedea parcă o muşcătură de cîine.

— Aiurează ! oftă sora Evlampia. Şi cînd a fugit avea fierbinţeli mari. Haide, Anicuţo, nu te speria ! Uite că eşti cu noi ! Uite că eşti cu mama ta.

Zenobia se întoarse către stareţă :

— Va să zică era bolnavă, avea fierbinţeli cînd a fugit. Sfinţia-ta nu mi-ai spus.

— Poate că va fi fost răcită. Copiii fac uşor febră.

Acum Ana Maria plîngea cu hohote, îşi ascundea faţa în pernă şi spunea din cînd în cînd :

— Piciorul !... Lupul !... Piciorul... Dă-mi drumul de picior...

Zenobia se aplecă peste ea, o sărută pe frunte, îi pipăi pieptul să vadă dacă e fierbinte, şopti :

— Arde ca focul !

— Dacă a făcut baie caldă sigur că e şi ea fierbinte, îngînă stareţa.

— Mama e aici, Ana Maria, mama e cu tine, să nu-ţi fie frică de nimic ! mai spuse Zenobia şi lăsă monahele să vadă de copil. Tot ele se pricepeau mai bine. Voia să ştie ce palavre sau ce adevăruri aveau să spună ţăranii care aduseseră fetiţa. Îi găsi ospătaţi de sora Sofronia şi gata iar să-şi ia vorba din gură unul altuia.

— Spuneaţi că aţi găsit-o sau a nimerit ea la voi alaltăieri ?

— La noi, coană, la noi, în căpiţa de fîn din dosul casei.

— Noaptea, că lătra dulăul ca smintit şi am ieşit să vedem la cine latră. Lătra la căpiţă.

— A muşcat-o cîinele de picior ?

— Deh, o hi muşcat-o, că e cîine rău, ne apără.

— Şi de ce n-aţi adus-o de ieri ?

— Păi unde s-o aducem ? Ce, parcă vorbea ?

— Nici în noaptea aia, nici ieri n-a scos un cuvînt.

— Abea aseară s-a dezmeticit puţin şi a spus : Văratec.

— Şi pe urmă a adormit iar. Ori poate ăsta n-o hi somn, o hi boală.

— Am pornit azi-dimineaţă de cum s-a luminat, s-o aducem aici. Atît am auzit din gura ei : Văratec ! Şi omul

meu a spus : e de la mînăstire ! Nici n-are straie ţărăneşti pe ea, are haine boiereşti. Hai s-o ducem !

— Bine. Eu vă mulţumesc. Ţineţi asta din partea mea.

— Vai de mine, cucoană, da' noi nu de asta... Nouă ne-a fost milă de copil.

— Ia te uită, cucoana ! Crede că... Vai de mine !

Femeia nu se mai lăsă mult rugată şi luă banul de aur pe care i-l întindea cucoana.

După toate socotelile Zenobiei, Ana Maria rătăcise două nopţi şi două zile. Fetiţa mea ca un copil orfan sau ca unul lepădat prin păduri, pe drumuri de ţară, prin şanţuri ! Biata fetiţă ! Acum totul are să se rînduiască bine, avea toate motivele s-o ia acasă, lucru pe care nu-l spusese pînă acum stareţei. Şi nici stareţa nu mai putea pretinde nimic, cînd dăduse dovada că nu e în stare să crească un copil de boier.

Socotelile între ele fură simple. Magdalena Vizanti mulţumi pentru praporul pe care i-l făgăduise cucoana în cel mai scurt timp, nu mai pomeni de celelalte făgăduieli, era mulţumită că scapă cu atîta şi era mulţumită şi că scapă de lighioana asta de fetiţă care nu era potrivită cu viaţa de mînăstire.

Se făcuse ora prînzului, era prea tîrziu pentru Zenobia să plece la Botoşani. Mai dormi o noapte la Văratec, hotărîtă să plece a doua zi în zori, cît mai devreme. Dormi prost, cu fetiţa în acelaşi pat cu ea. Fetiţa dogorea, uneori tuşea, se zvîrcolea şi cînd se trezea aiura. Stareţa voise să aducă un doctor de la Tîrgu-Neamţ, dar Zenobia spusese că n-are nici o încredere în doctori de ăştia de tîrg mic. Aveau la Botoşani doctorul lor de casă, Pavelică Stamate, acela ştie oarecare carte. Pe la miezul nopţii Zenobia se duse în odaia în care dormeau cele două surori, le trezi şi le pofti să aducă în odaia ei pătucul în care dormise în ultimele luni Ana Maria, ca să se poată odihni şi ea. Doar nu mai era o taină că acolo dormise Ana Maria Movilă, o auzise cu urechile ei. Surorile, somnoroase şi năuce, încercînd să facă cît mai puţin zgomot, cărară pătucul în odaia cucoanei. Stareţa se prefăcu a nu auzi nimic, făcu pe mortu'n păpuşoi, deşi tămbălăul era destul de mare.

Drumul spre casă fu un chin pentru Zenobia. Era cald ca la venire, parcă şi mai cald, şi mai mult praf. Aşezase fetiţa pe canapeaua caleştii, o învelise peste rochiţă cu unul

din vălurile ei ca s-o ferească de praf şi de muşte, dar Ana Maria se zvîrcolea, se dezvelea, gemea, era fierbinte din cap pînă în picioare. Uneori striga cîte ceva neînţeles, apoi adormea iar. Adormea sau leşina ? Zenobia nu pricepea ce se întîmplă cu ea, firesc ar fi fost să doarmă după atîta oboseală, dar ăsta putea fi şi leşin. Dădacele ar fi ştiut mai bine, pînă şi netoata de Măriuca s-ar fi priceput mai mult decît ea. Nu-şi veghease niciodată copiii la boală. Mai bine l-ar fi trimes pe Iorgu la Văratec, să se descurce el cu beleaua asta. Da, dar atunci n-ar mai fi fost ea la Iaşi ! Acolo, trei zile fermecate, petrecute cu Gilbert, cîntăreau mai mult decît spaima prin care trecuse. Copilul avea să fie vindecat de doctorul Stamate şi Gilbert avea să vină la Botoşani, n-avea de ce să mai fie necăjită. Nu-i prea plăcea să acopere fetiţa cu vălul ei negru, i se părea o prevestire rea, dar muştele dădeau năvală pe cai, pe ea, pe Ana Maria.

Opreau la fiecare fîntînă, asta fusese părerea arnăutului Enver, ca să ude o batistă şi s-o pună pe capul fetei. Dar batista era mică, se zbicea numaidecît şi pînă la altă fîntînă mai străbăteau cale bună. Tot el fu de părere să poposească noaptea la Fălticeni, caii erau obosiţi şi noaptea tot nu se putea călători pe drumuri. Mai erau şi tîlhari prin păduri sau pe la răscruci. Zenobia îl asculta, nici ea nu era în stare să călătorească mai departe.

Noaptea Ana Maria fu şi mai bolnavă, avu fierbinţeli şi mai mari, iar cînd se deştepta urla ca din gură de şarpe : „Lupul ! Tată ! Tăticule, lupul !“ Zenobia îşi dădu seama cu o fărîmă de regret că nu striga niciodată : „Mamă“, apoi se gîndi că ar trebui poate să cheme totuşi un doctor, dacă în tîrgul ăsta păcătos va fi vreunul. Trimese un om de la han să caute doctorul despre care îi vorbi hangiul. S-ar putea să ajungă cu fetiţa moartă acasă ? Ziua fusese plină de speranţe, acum, noaptea, o cuprinsese frica. Şi ce han puturos, ce miros de mucegai în odaie, ce pătată şi jegoasă era canapeaua pe care o culcase pe Ana Maria, ca să n-o mai stingherească pe ea în pat ! Cînd veni doctorul, destul de tîrziu, fetiţa tocmai ţipa şi se văita. Medicul fu de părere că era vorba de o boală de nervi — Zenobia îi povestise fuga copilei de la mînăstire —, starea asta era pesemne urmarea spaimelor prin care trecuse Ana Maria şi poate că febra se datora unei răceli mai vechi, dacă nu tot spaimei.

Zenobiei îi păru că medicul ăsta cu barbă albă şi ochelari nu-şi prea cunoaşte meseria. Un doctor nu vorbeşte cu „dacă", cu „poate" şi cu „pesemne". Un doctor bun, ca Pavelică Stamate, ştie de la început despre ce e vorba, nu bîjbîie. Îl privi de sus, îi vorbi cu răceală ca să înţeleagă şi el că nu dă doi bani pe diagnosticul lui în doi peri şi-l plăti cu măreţia cu care dădea un bacşiş unui hamal sau unui birjar de piaţă. Doctorul îi făcu şi o reţetă care putea fi prezentată abea a doua zi, cînd se deschidea farmacia tîrgului, dar Zenobia avea de gînd să plece devreme, să nu mai piardă timp cu farmacia şi o reţetă dată de un moşneag ramolit.

Ajunseră la Botoşani abia a doua zi, după ce se întunecase. La fluieratul vizitiului argaţii deschiseră poarta cea mare. Prin geamurile sufrageriei se mai vedea lumină. Probabil că Iorgu şi Măriuca stăteau încă la taifas sau o aşteptau pe ea aşa cum or fi aşteptat-o şi ieri, şi alaltăieri. Luă fetiţa şi aşa, cu copilul pe braţele întinse, cum o văzuse pe sora Evlampia cînd o dusese în casă, cu vălurile atîrnîndu-i pe spate şi pe umeri, dreaptă, gravă, coborî din caleaşcă şi se opri în curte, neclintită ca o statuie a durerii. Cei din salon ieşiră în ogradă la zgomotul caleştii. Măriuca scoase un ţipăt şi se repezi la ea. Iorgu veni şi el încet, de parcă ar fi damblagit deodată, şi se uitară îngrijoraţi la copil.

— E bolnavă, numai bolnavă! rosti Măriuca. Dă-mi-o mie.

— Du-o pe divan şi chemaţi-l numaidecît pe doctorul Pavelică Stamate.

— O duc în patul ei mai bine, în odaia care a fost a ei şi a Agatei. Vai de sufletul meu! Ce s-a întîmplat cu ea?

— Să vină doctorul! porunci Zenobia. Am să vă povestesc eu pe urmă prin ce poate trece o mamă. Du-o, Măriucă, în patul ei. Iorgule, sună clopoţelul să-mi aducă apă rece, să-mi aducă toată fîntîna, m-a uscat şi m-a secat zăduful şi amarul. Dacă de două zile, nu, de trei zile încoace le *chagrin et la peur ne m'ont pas tué*, înseamnă că sînt tare, că sînt de fier. Şi baie vreau să fac, spune-le, Iorgule. Da' nu te mai învîrti aşa fără rost, ţi-am spus să suni clopoţelul!

Doctorul Pavelică Stamate era la un bolnav, argatul trimes îl căută şi acolo, de unde plecase la restaurant. Îl căută şi la restaurant şi veni cu el pe la unsprezece noaptea. Cercetă fetiţa cu de-amănuntul în faţa întregii familii adunate în jurul ei, cu groază în priviri. O rugă pe Zenobia să-i povestească întocmai cum se petrecuseră lucrurile. Din cînd în cînd Ana Maria striga: „Lupul! Tată! Tăticule! Piciorul!"

— Pesemne că lupul de care vorbeşte copila e cîinele ţăranilor acelora care au găsit-o în claia lor de fîn. E ultima imagine care i-a rămas întipărită în minte. Pînă atunci în pădure tot de lupi s-o fi temut. Dar temperatura vine de la altă pricină. A prins şi o răceală la plămîni.

— Maicile spuneau că a avut febră înainte de a fugi.

— Poate că tocmai febra asta care i-a împînzit mintea, a determinat-o să fugă. Iar în nopţile dormite în pădure sau pe cîmp, — cine poate şti unde? — răceala s-a accentuat, a devenit congestie pulmonară. Totul a culminat cu teama de acel cîine pe care l-a luat drept lup cînd a muşcat-o de picior.

— Dar somnul ăsta, doctore, somnul ăsta nesfîrşit, spune... e chiar somn?

Iorgu vorbea gîngăvind de emoţie.

— E mai mult o stare de epuizare.

— De ce nu ne recunoaşte? Mă strigă: „Tăticule!" şi cînd mă aplec peste ea nu mă recunoaşte şi ţipă.

— Trebuie să avem puţină răbdare. La toate astea s-a mai adăugat şi o insolaţie făcută în caleaşcă. Trebuie să-i dăm medicamente, vă prescriu aici nişte prafuri şi nişte buline. Ştie cineva să pună ventuze?

— Ştiu eu, se repezi Măriuca.

— Vă rog să-i puneţi chiar acum ventuze, să-i faceţi o frecţie cu spirt şi mîine dimineaţa să-i daţi doctoriile aşa cum am scris eu aici. Hai, coane Iorgule! Sus inima! Ce te-ai topit aşa?

— Vezi că eu am mai pierdut un copil şi nu e mult de atunci.

— Pe ăsta vom face tot ce vom putea ca să nu-l pierdem. Vin şi mîine după-masă. Noapte bună, sărut mîinile cucoanelor.

Măriuca se grăbea de parcă avea să vină sfîrşitul lumii. Iorgu voia să vegheze toată noaptea lîngă Ana Maria. Să pună pahare, să vegheze, treaba lor, să-şi dea toată osteneala, gîndea Zenobia, că ea şi-o dăduse pînă acum destul şi prea destul. Stamate era un doctor serios, înţelesese de la început toate bolile copilului, nu umblase cu presupuneri. Avea s-o vindece, asta era sigur. Nici n-a vorbit de „boală de nervi", ca dobitocul de la Fălticeni. Boală de nervi la un copil ! O spaimă, se înţelege, care va trece aşa cum a venit. Bietul Iorgu, se prăpădeşte după ea ! Eh, el iubeşte toţi copiii, pe care îl are în faţa lui îl iubeşte, iar de cei de departe îi e dor. Fire slabă, de asta a îmbătrînit atît de repede încît la cei şaizeci ori şaizeci şi unu de ani nu mai ştie, mă rog, la vîrsta lui arată ca un babalîc. Şi doctorul Stamate se apropie de şaizeci de ani, dar se ţine ca un brad. Cînd îl vezi lîngă smîrdoarea aia de nevastă-sa... Eh, treaba lor. Acum să vină Safta sau Marghioliţa să-i frece puţin picioarele, să-i pieptene bine părul ca să-i treacă durerea de cap, să-i facă un ceai de tei care s-o liniştească. De atîtea nopţi n-a dormit cumsecade, încît i s-au făcut iar cearcăne sub ochi. Trebuie să doarmă bine şi mult, să arate a om, nu a sperietoare. Are cine purta grija doctoriilor fetei. Uite că i s-au umflat vinele de la mîna stîngă. Asta pentru că a tot sprijinit în trăsură capul Anei Maria. Mare pacoste, fetiţa asta, dar vezi că e nevoie de ea acum, e nevoie de ea aici ! Şi pe urmă, e copilul meu ! Eu n-am suflet ? Ba am prea mult !

*

Timpul trecea, se scurseseră trei săptămîni, septembrie aurea uşor frunzişul livezii de la Sulcina şi Ana Maria nu se vindeca. Veniseră iar la moşie cu toţii, doctorul îi sfătuise să ducă fata la aer, dar în starea ei nu se vedea o mare schimbare. Acum îi cunoştea pe părinţi, pe Măriuca, îşi aducea vag aminte de cele prin care trecuse, însă febra nu scădea, tusea nu pierea. Uneori tuşea chiar mai rău decît la început. Nu se ţinea bine pe picioare, o înveleau într-o pătură şi o culcau pe o sofa scoasă pe cerdac. Dar mai rea decît orice era starea nervilor ei. Se supăra şi plîngea din nimica toată, dacă nu-i găseau pisica să i-o aducă numai-

decît pe cerdac, dacă i se aducea dulceaţă de vişine în loc de şerbet de trandafiri, dacă lătra un cîine în sat, dacă Măriuca n-avea vreme chiar atunci cînd voia ea să vină să-i spună o poveste. Nu plîngea numai, ţipa uneori ca o besmetică, azvîrlea departe farfuria sau paharul de lîngă ea. Odată chiar scosese limba la maică-sa şi scuipase după ea ca o mîţă înfuriată. Mai potolită era cînd îl vedea pe Iorgu. Voia s-o ţină de mînă pînă va adormi. Zenobia nu se arăta des pe cerdac. Se cam săturase de boala asta lungă, de atmosfera de tristeţe din casă, de faţa jalnică a lui Iorgu şi de aerele Măriuchii. Cumnata asta boccie a ei părea să spună fără cuvinte că fără ea fetiţa s-ar prăpădi. Parcă Safta sau Marghioliţa n-ar fi ştiut s-o hrănească şi să adune cioburile vaselor pe care le spărgea bolnava cînd o apucau hachiţele. Ba încă şi basme ar fi putut să-i spună, că le era capul împuiat cu prostii ţărăneşti. Şi pe urmă întîrzierea asta era o pricină de alte amînări. Nu spui că vrei să aduci profesor unui copil atît de bolnav !

Iorgu se temea mai mult decît de orice de tusea şi febra copilei. Alexandru murise ofticos. Nimeni din familia lui sau a Zenobiei nu suferise de boala asta, dar dacă se încuibase în copiii lui ? Nenorocirea nu te întreabă, vine singură, pe neaşteptate.

Într-o zi cînd ploua şi rămăsese în casă, fetiţa avu o adevărată criză de nervi. Sparse cu papucul o oglindă preţioasă, stropi pereţii cu supă, îşi smulse părul din cap urlînd, o zgîrie pe obraz pe Măriuca, ţipă : „Să iasă lupul din odaie ! Să iasă lupul !“ cînd Iorgu veni şi el s-o potolească. Părea că iar nu mai recunoaşte pe nimeni şi-i e frică de oricine şi orice.

Iorgu trimese caleaşca la Botoşani să-l aducă pe doctorul Stamate. Doctorul veni a doua zi. Toată noaptea Ana Maria plînsese şi se zbătuse, trebuiseră s-o lege în cearceaf şi s-o vegheze necontenit cu schimbul, cînd Iorgu, cînd Măriuca. Doctorul fu de părere că fata era mult mai serios bolnavă de nervi decît păruse la început şi că plămînii ei erau suspecţi. Nu se mai potrivea un tratament oarecare acasă, era nevoie de o internare într-un sanatoriu bun.

— Sanatoriu bun ? Unde se găseşte aşa ceva ?

— Ştiu eu ? În Elveţia.

— Sînt gata s-o duc și în Elveția, doctore, dar în ce fel de sanatoriu? De boli de piept sau... sau... sau de nebuni?

Cuvintele din urmă ieșiseră greu din gura lui Iorgu. Doctorul Stamate ridică din umeri.

— Trebuie consultat un specialist de acolo. Noi, în țară, facem medicină generală, mai ales în provincie. Ei au medici specializați într-o boală sau alta. Coane Iorgule, du copilul în Elveția.

Zenobia era copleșită de amărăciune. Își pierduse de tot răbdarea în ultimele săptămîni, iar acum părerea doctorului îi spulbera toate speranțele încăpățînate. Mare dobitoc și doctorul Stamate! Nu mai avea încredere în el. Auzi! Boală de nervi la un copil! Istericale, pentru că era prea răsfățată. Și propria ei mamă, Polixenia Duca, născută Stavros, avusese asemenea stări cînd se supăra de ceva, cînd nu i se făcea pe plac. Zenobia își aducea aminte de o zi între toate în care maică-sa bătuse cu șnurul gros care ținea draperiile toate slugile care se apropiau de ea, îl pocnise peste față și pe bărbatu-său, apoi căzuse țeapănă pe covor și zăcuse așa vreo jumătate de ceas. Și asta numai pentru că o prietenă a ei, Zinca Halipoaia, o vizitase cu un șirag de perle la gît așa cum ea n-avea și cum Barbu Duca, bărbatul ei, nu găsise de cumpărat unul la fel. Avea multe toane cucoana Polixenia, multe de cerut și multe de respins, îi plăcea să leșine des, dar Zenobia nu-i povestise niciodată asta lui Iorgu sau Măriuchii. Pe ea o îmbrățișa maică-sa s-o sufoce, nu alta, cînd o apuca dragostea și o bătea crunt cu ce-i cădea la îndemînă, dacă nu-i plăcea cum se purtase. Uite, ea, Zenobia, nu-și bătuse niciodată copiii, nu semăna cu Polixenia, trebuise să-i semene nepoata, pentru nenorocirea ei. Abea cînd o dăduseră la pensionul Humpel din Iași scăpase de dragostea strivitoare a mamei ei, și de palmele ei iuți, și de pumnii ei tari. Atîta calitate îi găsea maică-si, că o dăduse la un pension în care învățase bine limba franceză, puțină nemțească și să cînte la clavir. Fusese fericită cînd, la șaptesprezece ani, o ceruse de nevastă Iorgu Movilă, om bogat, de viță nobilă, încă arătos și foarte îndrăgostit de ea. Scăpa din casa înăbușitoare, plină de sofale, de perne,

de covoare turceşti, de portrete de strămbuni crunţi şi ursuzi, casa în care mirosea totdeauna a tutun de lulea, a mirodenii şi parfumuri grele aduse de la Istambul. Taică-său parcă nu exista decît prin duhoarea asta de lulea. Purta fes tata, ba chiar giubea, vorbea cu mama pe greceşte sau pe franţuzeşte, dar era rar de văzut, stătea cît putea de mult la Sulcina, ca să aibă linişte pesemne.

Dar ce-i veni acum să-şi aducă aminte de copilăria ei grea, cu prea puţine bucurii? Bucurii? Parcă în viaţa ei de femeie măritată avusese multe bucurii? Turnase copil după copil, se plictisise în Botoşani, se minuna de frumuseţea ei cînd se uita în oglindă şi se amăra că atîta frumuseţe e zadarnică. Da, adevărat, avusese parte de o bucăţică de fericire la Paris, cînd se iubise cu Aubert. Dar dragostea de acum cu Gilbert nu se potrivea cu acea scurtă aventură de la Paris. Aubert îi plăcuse, pe Saint-Laurent îl iubea cu adevărat, îl iubea nebuneşte. Ce uşor l-ar fi putut aduce aici, dacă nenorocita asta de Ana Maria nu s-ar fi îmbolnăvit! Şi acum trebuia să renunţe la fericire? Pentru nimic în lume. Se cuvenea să găsească altceva, şi cît mai repede. S-o ia acasă pe Agata şi să i-l aducă profesor pe Gilbert! Avea acum aproape şaptesprezece ani fata, era cam mare! I-ar fi putut plăcea lui Gilbert? Cînd a dus-o la Paris era ca o rîmă, ca un limbric, palidă, cu ochi decoloraţi ca ai lui Iorgu, fricoasă şi sfioasă ca Alexandru, fie-i ţărîna uşoară, dar poţi şti cum s-a schimbat în aproape trei ani? Eh, n-or fi hrănit-o doamnele augustine cu fazani şi şocolată, nu poate arăta prea bine. Dacă ar semăna cu ea, aşa cum seamănă drăguţul de Leonida, ar avea de ce să se teamă, dar Agata seamănă cu Iorgu. Numai părul şi genele le-a moştenit de la ea. Nu rămîne orice fată cu genele din copilărie, ale Agatei s-or mai fi năpîrlit. Va veni acasă tot atît de smerită cum a plecat, că doar la un pension ţinut de maici nimeni nu te răzgîie, nimeni nu-ţi caută în coarne. O va îmbrăca simplu, ba chiar urît, o va mărita repede şi pînă la măritiş va fi cu ochii pe amîndoi, pe Gilbert şi pe Agata. Aşa va face, o va aduce pe Agata acasă, altă ieşire nu vede, de vreme ce boala Anei Maria ameninţă să nu se mai sfîrşească.

Prafurile şi bulinele recomandate de doctorul Stamate avură un oarecare efect, Ana Maria nu mai avea furii, zăcea

toropită și liniștită, dar febra dăinuia. Nu mai cerea poveşti, nu mai cerea şerbet, nu mai cerea nimic, abea putea înghiţi cîteva linguri de supă. Îl recunoştea numai pe Iorgu, dar nu dădea semne de bucurie că îl vede, ca înainte. Plîngea uneori molcom cu faţa în pernă, însă nu ştia să spună de ce plînge.

După cîteva zile Iorgu Movilă îşi chemă nevasta şi sora în salon, la sfat. Părea hotărît la ceva, aşa cum ştia Zenobia că poate fi uneori.

— V-am chemat ca să vă spun că Ana Maria trebuie dusă în Elveţia, aşa cum ne-a sfătuit doctorul Stamate. Pavelică e medic bun, dacă el nu-şi mai ia răspunderea însănătoşirii copilului, înseamnă că are boală rea, ba încă două boli, şi noi se cuvine să facem tot ce ne stă în putinţă ca s-o vindecăm.

— Ai dreptate, Iorgule, rosti Zenobia cu o linişte la care bărbatu-său nu se aştepta.

— Acum rămîne întrebarea cine se va duce cu ea. Care dintre noi trei.

— Eu cred că tu, Iorgule. Măriuca s-ar putea să nu se descurce singură, n-a fost prin străinătăţi decît o dată şi atunci cu mine. Iar eu trebuie să văd de socotelile moşiei, e toamnă, e nevoie şi aici de un ochi ager. Tu cunoşti limbi străine, poţi să te înţelegi cu doctorii, să afli de ce fel de boală e vorba şi cum speră ei s-o vindece. Dar eu, eu rămîn iar fără nici un copil lîngă mine!

Măriuca îşi muşcă limba ca să nu-i spună cumnate-si că atîta cît zăcuse Ana Maria şi la Botoşani, şi aici, nu dăduse mari dovezi că se prăpădeşte după copilul ei. Ba chiar cîntase şi la clavir în zilele în care fetiţa se perpelea de călduri şi zbucium neînţeles. Pictase medalioane pe porţelan, îşi văzuse de plăcerile ei. De ce juca acum ca un măscărici, făcînd pe mama îndurerată?

— Ce să-ţi fac, Zenobie? Tu ai fost de părere să ne risipim copiii în lume!

— Ce să-mi faci? Din Elveţia să te duci la Paris, s-o scoţi pe Agata de la doamnele augustine şi s-o aduci acasă. În aproape trei ani o fi învăţat ea tot ce pot ele s-o înveţe. Ne-a scris că lucrează flori artificiale din voal şi din pene. Mare scofală! Aici îi putem găsi un profesor care să-i dea altă învăţătură mai serioasă.

— Vrei s-o aduc pe Agata ? Adevărat ? Mare bucurie îmi faci, Zenobie ! De ea mi-e şi mai dor decît de băieţi. Ar fi şi vremea s-o măritäm, mă gîndesc eu. Uite că ne-am nimerit amîndoi într-un gînd. Dar profesor la ce-i mai trebuie ?

— Ţi-am spus doar, ca să ştie mai multă carte decît învaţă acolo. Ca să se mărite cu un boier adevărat e nevoie să ştie a vorbi despre orice în saloane, la sindrofii.

Măriuca se minuna în sinea ei. Cu ce laudă pentru pensionul de la Paris o dusese Zenobia acolo pe Agata, şi acum cît dispreţ avea pentru el ! Era zadarnic însă să vorbească despre asta cu Iorgu, omul ăsta nu mai avea capul pe umeri. Zenobia îl avea, dar naiba ştie ce gîndea cu el, pentru că dorinţele ei nu erau nici scoase din inimă, nici toane. Dorinţele ei aveau totdeauna un temei ascuns.

*

Iorgu Movilă plecă în străinătate cu fetiţa cam pe la sfîrşitul lui octombrie, Zenobia mai rămase la Sulcina pentru culesul porumbului, apoi plecă la Glodeni pentru culesul viei. Fierbea de nerăbdare să se sfîrşească toate mai repede, ca să ajungă la Iaşi, aşa cum îşi pusese în minte cînd îl poftise pe Iorgu să plece în Elveţia şi Franţa. Pe Măriuca avea s-o trimeată la Botoşani pentru supravegherea scuturatului de toamnă şi rînduitului cămărilor, iar ea avea să găsească un pretext pentru un drum la Iaşi.

Cînd Iorgu ajunse în Elveţia, schimbînd un tren după altul fără să-i pese lîngă cine stătea, fără să audă măcar ce limbă se vorbea lîngă el, temător numai să nu se întîmple vreo nenorocire cu drăcia asta nouă de fier, fetiţa era mai bolnavă decît la plecare. Movilă trase la un hotel bun şi începu să caute medici, „specialişti" cum spusese doctorul Stamate. Îi chema la hotel, le plătea o grămadă de bani, dar neurologii erau de părere s-o interneze la un sanatoriu de boli nervoase, ftiziologii îl sfătuiau s-o interneze la un sanatoriu de boli de plămîni. Iorgu îşi pierdea capul, nu mai ştia de ce medic să asculte. Ba chiar directorul unui sanatoriu de tuberculoză îi spuse în faţă că nu primeşte în stabilimentul lui persoane detracate şi cu crize de nervi. Asta era mai rău decît orice. Abia cînd nimeri la doctorul Jo-

hann Ulbrich, proprietarul unui sanatoriu nou-nouț de psihoze, care cercetă bine copila și chemă în consult și un ftiziolog, pe doctorul Mayer, lucrurile părură a se descurca. Mayer era sigur că Ana Maria n-avea tuberculoză sau nu avea încă, socotea că e vorba de o bronșită bine înrădăcinată care putea fi lecuită. Ulbrich i-o primea în sanatoriul lui, dacă Mayer avea să vină s-o vadă săptămînal. Iorgu Movilă nu se mai gîndi la bani, plăti sanatoriul pe trei luni înainte așa cum cerea doctorul Ulbrich, îi plăti și doctorului Mayer cele douăspreze vizite viitoare, primele douăsprezece cum spunea el, care nu era sigur că nu va fi nevoie de mai multe. Amîndoi îi părură lui Movilă oameni foarte serioși, foarte pricepuți. Cereau bani mulți, dar făgăduiau să vindece fetița. Chiar dacă boala asta avea să înghită toți banii pe recolta din toamnă, merita să-i dai. Mai aveau doar și alți bani puși deoparte, Zenobia le știa socoteala, însă n-avea să se împotrivească ea cînd era vorba de viața copilului lor.

A doua zi de dimineață, după înțelegerea cu medicii, Iorgu adună din camera de hotel toate lucrușoarele risipite ale Anei Maria, le împachetă cum se pricepu și duse fata la sanatoriu.

Era o clădire frumoasă, cu un peron larg, cu o intrare susținută de coloane, cu ferestrele înghirlandate de sculpturi, înconjurată de un parc mare. Pe culoarele albe, pline de plante în lădițe lăcuite, surorile alergau parcă plutind, fără zgomot. Dintr-o odaie se auzea un cîntec neîntrerupt și monoton, un cîntec ca un bîzîit. Iorgu se înfioră, sigur că un bolnav cînta așa. La o cotitură a culoarului pe care îl conducea o soră tăcută, gravă, un domn înfășurat într-un halat de pluș cafeniu îi făcu cu ochiul și rîse încet, cu un soi de behăit de capră. Alt bolnav! Aici, între asemenea oameni trebuia să-și lase fetița! O ținea strîns de mînă pe Ana Maria, care acum putea merge cîte puțin pe picioarele ei. Copila nu se împotrivea, dar nici nu privea în jurul ei, înainta ca o oarbă, nepăsătoare și fără nici o expresie pe chip.

Abea cînd intră în odaia care îi era sortită bolnavei, Iorgu se mai însenină puțin. Încăperea era mare, luminoasă, patul alb și îmbietor, dulapul de haine alb și el, un paravan de mătase albă, încrețită, acoperea lavoarul. Pe masă, într-un vas de cristal, un mănunchi de flori.

— Fetița va sta singură aici ? o întrebă pe soră. Nesupravegheată ?

— Toți bolnavii noștri sînt supravegheați la început, pînă cînd sîntem siguri că s-au liniștit.

Sora începu să dezbrace fetița ca s-o culce în pat. O dezbrăca repede, cu mișcări pricepute.

— Dar ea nu prea doarme noaptea, se zbuciumă, ar putea să-și facă vreun rău.

— Toți bolnavii noștri dorm noaptea. Tratamentul îi face să doarmă.

În fața unei asemenea siguranțe Iorgu nu mai putea crîcni. Ar fi vrut să întrebe ce soră anume o va supraveghea pe Ana Maria, ce tratament li se face bolnavilor de dorm toți, ce ar trebui să mai aducă el din oraș, dulciuri sau jucării (fata nu se mai juca de mult, dar poate aici, cine știe ?), ar fi vrut să întrebe multe lucruri, dar nu îndrăzni s-o mai descoase pe sora asta prea gravă, care își vedea de treabă.

— Vreau să vă rog un lucru, spuse ea deodată pe cînd el stătea pe gînduri, să nu mai veniți aici să vedeți bolnava.

— Cum ? Niciodată ? strigă Iorgu.

— Nu m-ați înțeles. Peste șase, peste opt luni, eu nu cunosc cazul încă, veți veni s-o luați acasă sănătoasă. Dar pe bolnavi îi tulbură să-și vadă rudele cît timp sînt internați și îngrijiți aici. Acesta e regulamentul stabilit de directorul Ulbrich în urma vastei lui experiențe. Luați-vă acum rămas bun de la fetiță.

Iorgu se aplecă peste fața Anei Maria, o sărută pe frunte, o sărută pe obraji. Fetița îl privi lung și se întoarse cu spatele. El ieși din odaie cu ochii plini de lacrămi. Cînd ajunse în oraș își dădu seama pentru prima oară că e într-un oraș străin. Era frumos Zürichul ăsta, era minunat așezat, curat, ordonat tot ca o farmacie, nu un oraș. Dar de asta îi ardea lui acum ? Cel puțin, la Paris va avea o bucurie, își va vedea flăcăii, o va scoate de la pension pe Agata și se va întoarce cu ea în țară. Pentru totdeauna ! S-a isprăvit cu toate mînăstirile, cu călugării și călugărițele. Ana Maria nu va fi îngropată de vie la Văratec, se va vindeca, Agata avea să vină chiar acum cu el acasă. Avea să le mărite pe amîndouă, pe Agata mai întîi, cu un boier pe care nu-l știe încă, dar care va fi de viță veche, om cu stare, cu

fire şi purtări nobile. Numai pentru bietul Alexandru s-au isprăvit tot şi toate !

Ajunse la Paris într-o joi pe seară. Era prea tîrziu ca să se ducă la doamnele augustine. Se îndreptă către strada Du Bac, unde îi scria Gheorghe că locuieşte, unde şi el răspundea la scrisori. Urcă două caturi şi bătu îndelung, pînă cînd văzu şnurul unui clopoţel care suna pesemne în casă. Trase vajnic de şnur, mai trase odată în deznădejde şi abea atunci auzi paşi tîrşiţi prin casă. Cineva deschise zăvorul dinăuntru şi scoase capul pe uşă, un cap zbrîlit, somnoros, posomorît.

— Aici locuieşte domnul Gheorghe Movilă ?

— Georges ? Da, aici, dar nu-i acasă.

Domnul cel zbîrlit se uită lung la cufăraşul şi geamantanul străinului.

— Cînd va veni ?

— Asta nu prea ştiu. Peste o lună, poate mai curînd.

— Vai de mine ! Nu cumva s-a întors în ţară în vreme ce eu veneam încoace ?

Tînărul cel ciufulit deveni mai amabil.

— Cine sînteţi dumneavoastră ?

— Sînt tatăl lui Gheorghe, Iorgu Movilă.

— Poftiţi vă rog înăuntru ! Să vă ajut să trageţi cufăraşul. Eu sînt vicontele Charles de Vaubant, prietenul lui Georges. Locuieşte la... adică locuim împreună. Poftiţi, poftiţi ! Iertaţi-mi ţinuta, am avut o groaznică durere de cap care m-a ţinut în pat.

— Îmi pare rău că v-am trezit eu. Şi, mă rog, unde e Gheorghe ?

Tînărul îşi drese glasul, păru puţin încurcat.

— A plecat la Marsilia. Chiar ieri a plecat. Dacă veneaţi cu o zi înainte, l-aţi fi găsit acasă. De ce nu l-aţi anunţat ? De ce n-aţi telegrafiat ?

— Nu m-am gîndit la asta, am avut necazuri mari. N-aş vrea să vă stingheresc, poftim, am dat drumul birjarului după ce mi-a urcat bagajele sus !

— Dar puteţi dormi în odaia lui Georges !

— Fără să vă deranjez ?

— Absolut deloc !

— N-ar fi mai bine să mă duc la Leonida ? Îl cunoaşteţi, nu-i aşa, pe celălalt fiu al meu ?

— Sigur că-l cunosc. Dar s-ar putea să nu fie nici el acasă la ora asta. Ca să nu mai faceţi un drum, obosit cum sînteţi, am să trimet portarul la el cu un bileţel. Îmi pun halatul şi cobor la portar. Asta e odaia lui Georges, intraţi, dezbrăcaţi-vă, odihniţi-vă în odaia fiului dumneavoastră. Vă las singur pînă la cină. Vă e foame ?

— Deloc. Sînteţi nemărginit de amabil. Vă mulţumesc !

Ce odaie ciudată are Gheorghe ! Un pat desfăcut, cu cearceafuri cam îngălate, de parcă ar fi plecat alungat din acea casă ! Pe masă nu se vedea nici o carte, nici o călimară, nici un condei, doar cuvertura de catifea cu franjuri de mătase, care şi ea era pătată şi mototolită. Pe un perete, prinsă în ţinte, o gravură care reprezenta o femeiuşcă cu poalele în cap, dansînd can-can. O grozăvie ! La capul patului, pe o măsuţă, un sfeşnic pe care cursese ceară din belşug, o farfurie murdară şi un pahar cu vin roşu, pe jumătate golit. Băieţii ăştia n-aveau o femeie de serviciu ? Trăiau cum dădea Dumnezeu ? Vicontele de Vaubant, despre care le scrisese o dată Gheorghe, fusese atît de politicos, de cald chiar cu el, se purtase ca un viconte adevărat. Oare şi în restul casei era aceeaşi murdărie, aceeaşi dezordine, sau numai Gheorghe se gospodărea aşa ? Ce căuta gravura asta neruşinată în odaia unui băiat studios ? Nu găsise ceva mai acătării, o salcie plîngătoare, un lac ? Şi ce căuta oare el la Marsilia ? Erau în octombrie, cursurile începuseră la facultăţi, şi lui Gheorghe îi arsese să plece pentru o lună poate ! Numai necazuri aveau să-l întîmpine în tot acest drum ? Te pomeneşti că şi Leonida îşi face de cap aici, aşa cum şi-a făcut la Viena. Mai era o nădejde : Agata ! Din partea Agatei n-avea să aibă parte de dezamăgire.

În holul apartamentului se auziră paşii apăsaţi ai vicontelui care se ducea probabil la portar, dar urechea lui Iorgu deslusi şi bocănitul mărunt al unor tocuri de pantofi, mersul unei femei, fără îndoială. Să fi fost menajera lor ? Straşnică menajeră, dacă ţinea asemenea curăţenie ! Ori, poate, cine ştie, la de Vaubant ăsta fusese vreo grizetă, vreo paţachină pe care o scotea tiptil din casă. Paţachină ! Ce cuvinte şi ce gînduri îi vin şi lui în cap ! Dar dacă ar fi fost o rudă sau o logodnică, nu l-ar fi găsit în cămaşă de noapte, cu părul vîlvoi. Dacă ar fi fost o logodnică i-ar fi prezentat-o şi lui.

Paşii cei grei pe care îi socotise a lui Vaubant se întoarseră. Cineva bătu uşurel în uşa lui, apoi o deschise. Era vicontele, îmbrăcat din cap pînă în picioare, cu ţilindrul pus cam pe ceafă.

— Domnule Movilă, sînt silit să fac apel la dumneavoastră. Mama, care e generoasă cu mine, e şi uitucă. De trei zile ar fi trebuit să-mi primesc banii pe care mi-i trimete lunar, dar se vede că a uitat data. Ce am mai avut i-am dat azi de dimineaţă lui Georges la plecare. Era invitat, dar trebuia să aibă cîţiva franci la el. Vreau să cumpăr acum ceva de mîncare pentru dumneavoastră, pentru mine şi... sînt foarte ienat... N-aveţi cîţiva gologani? Împrumut, desigur, mîine tot îmi voi primi banii de acasă.

Movilă scoase repede o punguţă din buzunar şi-i întinse un galben lui de Vaubant. Vicontele se întoarse pe călcîie şi plecă. Ia te uită! Abea am intrat pe uşă şi împrumută bani de la mine! se miră Iorgu. Dar şi el i-a împrumutat azi de dimineaţă lui Gheorghe! Sînt prieteni buni, nu s-a sfiit să ceară tatălui prietenului său. De ce are nevoie Gheorghe de împrumuturi, cînd i se trimete de acasă destul? Invitat la Marsilia! De cine? Şi tocmai cînd au început cursurile! Iorgu se cufunda din ce în ce mai mult în singurul fotoliu din odaie, suspina des, aştepta.

În sfîrşit, Charles de Vaubant se întoarse în apartament. Nu mai bătu în uşă, intră de-a dreptul. Se părea că nu e deloc mirat de vraiştea de-acolo, că nici n-o vede măcar.

— Am întîrziat, domnule Movilă. Am adus cîte ceva de mîncare, ca să nu fie nevoie să ieşiţi în oraş în seara asta. Pe Leonida nu l-a găsit portarul meu acasă. Îl va căuta mîine dimineaţă.

Iorgu îşi înghiţea amarul, nu şi-l putea da chiar acum la iveală, în faţa acestui om atît de binevoitor. Trecură amîndoi în sufragerie. Arăta cam la fel cu odaia lui Gheorghe. Vaubant se apucă să strîngă farfuriile şi tacîmurile murdare de pe masă.

— Chestiunea cea mai importantă acum e să găsesc farfurii curate. Femeia noastră de serviciu vine abea poimîine. Poftim, am spart un pahar. Nu-i nimic, serviciul meu de masă e de mult înjumătăţit. Va trebui să cumpărăm altul, Georges şi cu mine.

— Ce caută Gheorghe la Marsilia ? izbucni Iorgu. Ce treabă are acolo ?

Charles, care scormonea în bufet în căutarea unor farfurii curate, spuse cu mare seriozitate :

— S-a dus să-şi pregătească examenele din toamnă. Are acolo mai multă linişte decît la Paris. S-a dus la un prieten al nostru care are o vilă cu o grădină mare.

— Examene în toamnă ? Ce fel de examene ? Şi cînd ? Că toamna aproape a trecut, intrăm în iarnă !

— La sfîrşitul lui noiembrie se mai dau unele examene. (Doar hodorogul ăsta nu se va duce la facultate să se informeze ! gîndi Charles.) Georges vrea să fie foarte pregătit. Facultatea de drept nu-i lucru uşor.

— De drept ? Nu urmează Filosofia ?

— Pe amîndouă, stimate domn. Asta e o surpriză pentru părinţi. Ştiam că nu v-a scris despre asta, dar m-a luat gura pe dinainte. E foarte studios Georges, e foarte harnic.

„Deie Domnul să fie aşa ! Băiatul ăsta are o gură grozav de iute la vorbă, dar cîte adevăruri spune, asta ştie numai el."

— Şi domnia-voastră ce studiaţi ?

— Eu ? Medicina. Sînt în ultimul an. Iubesc oamenii, domnule Movila, aş vrea să-i fac pe toţi sănătoşi. Asta e dorinţa care îmi dă putere de muncă.

— Şi ce specialitate îţi vei alege, că văd că aici, în Apus, medicii îşi iau cîte una.

— Eu ? Boli de creier. Adică, spus mai popular, boli de gîndire, de nervi, cum s-ar zice.

Ăsta ar fi fost potrivit pentru Ana Maria a mea, dar nu-l mai amestec şi pe el în treburile familiei. Am internat fata acolo, acolo să mi-o vindece, gîndi Iorgu.

— Vă dau încă o felie din pateul ăsta de iepure. Nu-i aşa că e straşnic ? Georges se prăpădeşte după el. Şi acum, deschid şampania. Cînd vine tatăl prietenului meu la mine, nu se cuvine să-l tratez cu un vin oarecare.

— Puţin, puţin ! domnule viconte. Sînt obosit frînt, băutura are să mă turtească de tot.

— Dimpotrivă, are să vă dea putere. Tata, sărmanul, nu bea decît şampanie cînd era obosit. A murit în 1863, în Mexic, pe vremea lui Napoleon al III-lea. Era colonel tata. Eu eram un copil pe atunci. Şi tare îmi iubeam tatăl !

— Bietul băiat !

— Bunicul meu şi-a dat viaţa pentru Napoleon întîiul, în 1812, la retragerea din Rusia. Nu-l îndrăgise deloc pe Bonaparte, dar înţelegea să apere Franţa, oricine ar fi fost la cîrmuirea ei. Fratele meu mai mare, Alfred de Vaubant, a murit pe baricade în 1871 pentru Comuna din Paris. Era revoluţionar Alfred. Alte vremuri, alte concepţii în familie. Mama îşi conduce bărbăteşte moşia şi stă aproape singură în castelul nostru de pe Loara. Oh, mama mea e o personalitate ! O poetă care n-a scris niciodată, dar simte şi gîndeşte ca un poet. E prietenă cu Victor Hugo, care îşi petrece aproape toate verile în castelul nostru. Încă un pahar, vă rog !

— Nu, tinere, destul. Sînt prea obosit.

— Un pahar pentru mama mea, contesa Louise Claire de Vaubant !

Lui Movilă i se închideau ochii de somn. Nu mai înţelegea nimic din vorbăria tînărului, încerca să-l urmărească şi nu mai ştia dacă maică-sa murise la Waterloo şi cu cine fusese atît de prieten Alfred de Musset. Dacă încerca o clipă să se scuture de oboseală şi să gîndească limpede, îi veneau în cap Gheorghe, care plecase, — unde plecase ? La Nisa ? La Marsilia ? — şi Leonida, care nu fusese acasă şi bătea seara drumurile în loc să înveţe.

— Eu îţi împuşc becaţina din zbor de la două sute de metri. Odată am împuşcat un urs în Vosgi... Văd că vă e foarte somn. Trebuie să vă culcaţi.

Vicontele îl conduse pe Iorgu în odaia lui Georges. Oricît de năucit de somn şi de şampanie era Movilă, tot se opri în faţa patului mototolit şi-l privi cu dezgust. Charles îi prinse privirea.

— Adevărat, aşternutul ar trebui primenit. Noi doi, Georges şi cu mine, învăţăm atît de mult, încît uităm de asemenea treburi. Femeia de menaj ne schimbă albiturile. Staţi, am să vă dau un cearceaf curat, să-l puneţi deasupra ăstuia, e mai uşor aşa, şi să caut o faţă de pernă... Uite că în dulap nu e nici una curată. Vă dau un prosop, să-l întindeţi peste perna asta cam murdară. Sînteţi în vizită la doi burlaci nepricepuţi... La război ca la război ! Nu e bine aşa ?

— Mulţumesc, mulţumesc, e foarte bine.

— Vă doresc noapte bună !

Rămas singur, Iorgu nu știa cît era de „bine așa", dar era prea istovit să mai simtă pe ce și cum doarme. Tînărul își dăduse destulă osteneală, nu se pricepea sărmanul, dar era respectuos și binevoitor. Suflă în lumînare și adormi repede. În vis, Napoleon îl împușca pe Victor Hugo de la două sute de metri și Leonida, copil încă, așa cum arăta pe la vreo doisprezece ani, o veghea pe Ana Maria în odaia albă de la spital și-i făcea lui cu ochiul, așa cum îi făcuse bolnavul acela de pe culoarul sanatoriului. Apoi nu mai visă nimic, dormi buștean.

A doua zi se trezi tîrziu. Charles se deșteptase înaintea lui și trebăluia prin bucătărie, pentru că se auzea un zgomot de oale trîntite sau scăpate din mînă. Apă nu se afla în cana de lîngă lighean, Iorgu trebui să se ducă în bucătărie cu cana.

— Bună dimineața, papà ! Îmi dați voie să vă spun așa ? Da ? Mă bucur ! Vreți să vă spălați, firește. Vă umplu eu cana. Ar trebui și un prosop curat... Ștergeți-vă cu acela cu care v-ați acoperit perna.

— Mulțumesc, mulțumesc. Am în cufărașul meu prosoape și săpun.

— Eu pregătesc aici un ceai.

— Vreau să mă duc repede la Leonida, să nu apuce să plece la facultate.

— Am să vă conduc eu, stă aproape, dar să nu vă încurcați în străduțele astea înguste.

Cînd ajunseră la casa în care locuia Leonida, nu-l găsiră acasă. Gazda, o doamnă uscată, osoasă, blondănacă, se prefăcea a nu pricepe semnele pe care i le făcea Vaubant, ascuns în spatele lui Iorgu.

— Domnul Léon ? N-a dormit astă-noapte acasă. O fi dormit la marchiză, ca de la o vreme încoace.

— La marchiză ? La care marchiză ?

— La marchiza Josette d'Aubépine.

— Cînd se întoarce ?

Gazda ridică spre cer brațele ei uscate și pistruiate.

— Asta nu mai știu. Doarme și aici cîteodată. Îmi datorează chiria pe două luni.

— Să mergem, se grăbi să spună Charles şi-l împinse pe Movilă către uşă. Apoi, pe drum, începu să vorbească iar cu volubilitatea din seara trecută.

— O otravă această Amélie Branger, gazda lui Léon. Încearcă să bage intrigi şi între fraţi, între Georges şi Léon. Cred că a pus ochii pe fiul dumneavoastră şi e furioasă că el nu-i dă atenţie.

— Şi cu marchiza aceea ce e ?

— O născocire a gazdei. Adică marchiza există, o cunoaştem toţi, dar povestea cu dormitul la ea e în adevăr o poveste. Uite de ce e în stare doamna Branger ! Trebuie neapărat ca Léon să schimbe locuinţa ca să scape de viespea asta. Într-o zi are s-o găsească în patul lui. Femeie fără pudoare !

— Dar cu marchiza, ce e cu marchiza ? se încăpăţîna Iorgu.

— V-am spus, e prietenă cu noi toţi, dar e o femeie serioasă, cu ţinută. Léon îi dă o mînă de ajutor El e foarte priceput la cai, iar ea are doisprezece cai de curse.

— Leonida e priceput la cai ? Leonida al meu ?

— N-aţi ştiut ? E un maestru în ecvitaţie. Marchiza are în grădină şi un mic pavilion în care mai dormim cîte unul din noi, cînd avem nevoie de linişte absolută pentru studiu. Dar de aici pînă la ceea ce a spus gazda lui Léon e o mare distanţă. Văduvă intrigantă, o fi bănuit cine sînteţi şi a fost gata cu bîrfeala.

— Ce-ar fi să mergem acum la marchiza asta, să-l căutăm pe Leonida ?

— La ora asta ? E sau la curs, sau la vreo bibliotecă. Părerea mea e să-l caut eu, care cunosc locurile, şi dumneavoastră să vă duceţi la pension după fetiţă. Asta v-a adus la Paris, aşa am înţeles eu, vreţi s-o luaţi acasă pe Aglaia.

— Agata !

— Oh, pardon, pe Agata. Uite, oprim cupeul ăsta, vă duceţi la pension, iar eu îl găsesc pe Leonida pînă la vremea prînzului. Vă invit la masă împreună cu fetiţa. Faceţi-mi această plăcere !

Dacă ţi-o mai fi rămas vreun gologan ne inviţi tu la masă ! se gîndi Iorgu. Cu marchiza aceea nu-i lucru curat. Cînd spune adevărul şi cînd minte vicontele ăsta ? Un bunic mort la Berezina parcă, un tată mort în Mexic, o mamă

prietenă cu Victor Hugo a spus, el aproape medic, dar nu pot, uite, nu pot crede tot ce iese din gura lui ! M-o fi făcut bătrînețea neîncrezător sau fiii mei și prietenii lor sînt niște farfarale ? Îmi voi da seama cînd l-oi vedea pe Leonida. Cine știe ce mi-or mai auzi urechile și atunci !

Iorgu așteptă în aceeași cancelarie cu pereții căptușiți cu lemn de stejar lustruit, cu vitralii galbene și cu un mare crucifix pe perete, în care așteptase în primăvară și Georges. O maică tăcută și palidă îi aduse după o bucată de vreme fata. Pesemne că nu-i spusese cine o așteaptă, pentru că Agata intră sfioasă, aproape tremurînd în încăpere. Se opri locului, se uită o clipă la domnul pleșuv care se ridicase din fotoliu și venea către ea, apoi porni către el repede și își îngropă capul la pieptul lui.

— Tată ! Tăticule ! Tată ! Ce bucurie !

Iorgu o strîngea în brațe, lăcrima și el, șoptea și el :

— Agata tatii ! Fetița mea ! Stai cu tata ! Liniștește-te ! Uite, acuma plecăm și nu ne mai întoarcem niciodată aici.

— Unde plecăm ?

— Acasă !

— Acasă ? Ce fericire ! Ai venit să mă iei de tot ? Vai, tăticule, ce fericire !

În sfîrșit, unul dintre copiii lui era fericit. Iorgu își dădea seama că de o bucată de vreme lăcrimează cam des, dar ce era să facă ? Lacrimile veneau cînd voiau ele.

— Du-te să-ți faci bagajele, hai ! În vremea asta, eu am să închei socotelile cu maica superioară. Du-te, fetițo !

Ce mare, ce frumoasă se făcuse Agata ! Și cît de drăgăstoasă ! Balsam pentru inima lui rănită de Ana Maria, sărmana de ea, pentru inima lui roasă de îndoieli în privința băieților.

Maica superioară păru neplăcut surprinsă de cererea acestui părinte. Să-și scoată fata pe loc, fără s-o fi anunțat dinainte !

— Dar nu și-a sfîrșit definitiv studiile ! Ar mai fi avut ce învăța la noi.

— Nu mă îndoiesc, nu mă îndoiesc, dar am rămas acasă fără nici un copil. Unii la studii, altul s-a prăpădit, și fetița cea mică... Ce să spun ? E grav bolnavă, e internată. Nevastă-mea nu mai poate trăi fără nici un copil lîngă ea. Nici eu. Trebuie să ne înțelegeți !

Maica superioară dădu din cap, ca o femeie care pricepe multe. Lui Iorgu îi păru un cal care își caută traista de ovăz, atît de lung îi era capul. Socotelile fură simple, aici banii se trimeteau de-a dreptul pensionului. Apoi Iorgu aşteptă iar în cancelarie, aşteptă cam multişor.

Agata își strîngea lucrurile din dulap, pe cele risipite prin odaie, le îndesa alandala într-un geamantan, se grăbea cu sufletul la gură. Mai trebuia să-și ia rămas bun de la prietene, de la profesoare. Trebuia să se îmbrace de oraș, de drum. Nici una din rochiile aduse de acasă nu i se mai potriveau. Fu silită să îmbrace tot rochia cenușie de internat, dar în orice caz nu mai trebuia să-și pună șorțul negru. Nu, de el scăpase. Pălăria era aceeași pe care o avea cînd o scosese Georges în oraș. N-avea nici o importanță, avea să-i cumpere tata poate o pălărie nouă. Dacă nu, nu-i nimic. Putea ajunge și așa acasă, ce însemnătate avea? Acasă! Îi păruse că va rămîne aici veșnic, veșnic.

Cînd ajunse în cancelarie, strălucea de bucurie.

— Numai atîta bagaj ai tu?

— Am lăsat rochiile care îmi rămăseseră mici, dealtfel nici n-am avut voie să le port. Am lăsat și ghete... Am făcut rău? Să mă întorc să le iau?

— Da' lasă-le încolo! Ce-ți mai trebuie? Cumpără tata altele! Sîntem doar la Paris. Găsim aici de toate.

Iorgu ceru birjarului pe care-l oprise să-i plimbe puțin prin oraș, prin Bois de Boulogne. Era devreme, mai aveau timp pînă la prînz.

— Ce face mama? E sănătoasă, e mulțumită? Nu mi-a mai scris de mult.

— Are necazuri, fetițo, am să ți le povestesc eu. Nu acum, mai tîrziu. Dar îi e dor de tine, să știi.

— Ce face Ana Maria?

— Am să-ți spun eu despre toate.

— Ia te uită, tată, se scutură copacii de frunze!

— E toamnă, drăguță. În grădina pensionului nu se scuturau?

— Acolo avem mai mult brazi, nu mi-am dat seama. Cînd m-a luat Georges la plimbare abea se deschideau mugurii.

— De atunci n-a mai venit Georges să te plimbe?

— Nu.

Fata își plecase ochii, își privea vîrful bont al ghetuțelor.

— Nici să te vadă măcar ?

— Nu.

— Nici Leonida ?

— Leonida e la Paris ?

— De cîteva luni.

Iorgu își înghiți un suspin. Pesemne că frații în general nu se prea interesează de surorile lor, învață prea mult, sau au alte obligații. Care ? Eh, mai bine să nu se mai gîndească. El avusese toată viața grija Măriuchii. Dacă n-o putuse mărita, nu era vina lui. Poate era în adevăr urîtă, cum spunea Zenobia, și o văzuse el cu ochi de frate, poate că în Botoșani nu se afla bărbat potrivit pentru ea. Ar fi trebuit s-o țină la Iași, uite, datoria asta nu și-o făcuse. Vezi că tot a lui era vina ? Dar pe Agata, pe giuvaerul ăsta de fată, avea s-o mărite tata cu... ce să mai vorbim ? Nici un prinț nu era vrednic de ea. Cum se schimbă o adolescentă în trei ani ! Cine ar fi bănuit că va înflori așa ?

*

Charles de Vaubant avu multă treabă în dimineața aceea. Alerga și bombănea că tot neamul ăsta al lui Georges, venit de pe nu știu ce mal al Dunării, îi dădea atîta de furcă. Trecu întîi pe la spitalul în care îl internase pe Georges cu două zile înainte, rănit în duelul cu Jacques Sabron. Se încăieraseră de la o prostie, de la o femeiușcă de trei parale care le făcea ochi dulci amîndurora, se insultaseră unul pe altul și Sabron îl provocase la duel. Georges trăsese în aer ca un nobil ce era, Sabron îi trimisese un glonte în umărul stîng. Rana nu era prea adîncă, nu atinsese încheietura, dar carnea îi fusese pătrunsă bine și avea nevoie de îngrijire. La ce bun să-i mai spună asta bătrînului ? Născocise drumul la Marsilia, născocise motivele acestui drum, bătrînul fusese nemulțumit, dar îl crezuse.

La spital îl găsi pe Georges jucînd cărți cu dreapta, care îi era teafără, cu un vecin de pat. Erau doi în odaie.

— Amice, a sosit taică-tău la Paris.

Georges tresări.

— Tata ? Și m-a căutat ? A venit la tine ? Ce i-ai spus ?

— Că zaci aici cu capul spart la beție. Ți-a dat cineva cu o sticlă în cap. E de mirare ?

— Charles, te rog fii serios o clipă ! Ce i-ai spus tatii ?

— Baliverne. Te afli la un prieten la Marsilia, unde învăţaţi pentru examene.

— Adevărat ? Şi te-a crezut ?

— Un domn ca el crede pe cuvînt un domn ca mine.

— Mulţumesc, Charles. Şi cît stă tata la Paris ? Sau cît stau eu la Marsilia ?

— Tu zaci aici liniştit, că taică-tău îşi scoate fata din pension şi pleacă acasă cu ea.

— Ai ! Agata ! De cînd n-am mai văzut-o ! Ruşine pentru mine ! Pe Leonida l-a întîlnit ?

— Încă nu. Mă duc să-l caut şi să-l instruiesc ce să spună şi ce să nu spună.

— Eşti cel mai bun prieten din lume, Charles. Şi să ştii că bătrînul meu merită toată cruţarea. E un om blajin şi coborîtor din principi ! Iar banii tot de la el ne vin !

— Te salut ! Am uitat să întreb, rana merge bine ?

— Destul de bine.

— Ştii că mama e prietenă cu Victor Hugo ?

— Nu înţeleg ce spui.

— Te pun la curent că taică-tău o ştie de aseară. La revedere.

Lui Georges i-ar fi plăcut să-şi vadă tatăl, dar nu se putea, chiar dacă doctorul i-ar fi îngăduit-o, să se arate aşa în faţa lui. L-ar fi speriat pe bătrîn şi ar fi dărîmat şi toată clădirea de minciuni pe care o ridicase atît de bine Charles. Să vină tata la Paris şi el să nu-l poată vedea ! Şi de ce ? Pentru că se bătuse în duel cu Jacques pentru o fîţă, pentru pentruo teleleică (aşa s-ar fi spus pe româneşte), iarJacques, prietenul lui, îi trăsese ca un nebun un glonte în umăr ! Niciodată n-avea să încheie cu prostiile ? Agata îi va spune tatii că el, Georges, n-a fost decît o dată s-o vadă. Frumoasă părere îşi va face „papà“ despre el şi mulţi bani are să-i mai trimeată de acum încolo, auzind că e atît de nepăsător faţă de familie ! Tata ar mai fi povestit şi de acasă, şi uite că în clipa asta îi era dor de casă cum nu-i fusese niciodată. De straturile de flori de sub fereastra băieţilor, de Sulcina, de salonul mare din Botoşani, de cîntecul greierilor noaptea la Glodeni, unde se ducea să vîneze. Nu mai auzise din ţară cîntec de greieri.

Georges se întoarse pe o parte, își trase pătura peste cap, îi venea să plîngă. Uite, chiar îi venea să plîngă !

— Mai jucăm ? îl întrebă vecinul de pat.

— Dă-le dracului de cărți ! răspunse Georges de sub pătură și se acoperi și cu perna pe cap.

Iorgu ajunse acasă la viconte pe la ora prînzului. Cumpărase potîrnichi fripte, brînzeturi, cîteva sticle de vin, ca să nu vină la masa omului cu mîna goală. Celelalte cumpărături pentru Agata avea să le facă după-masă, mîine, după ce va da ochii cu Leonida, să-și dea seama cam ce studii sau ce învîrteli, Doamne ferește, făcea și el la Paris.

Îi găsi acasă pe amîndoi, pe viconte și Leonida. Nu apucă bine să sune că ușa se și deschise, iar el se pomeni luat pe sus, săltat de vreo trei ori de la pămînt de un vlăjgan cu favorite negre, cu păr buclat care îi cădea peste frunte. Cînd îi dădu drumul din brațe, voinicul se apucă s-o ridice spre tavan pe Agata strigînd de bucurie ca un besmetic.

— Încetișor, încetișor Leonida, sperii copila. Ia stai în fața mea să te văd bine. Mă, da' grozav de voinic te-ai făcut ! Semeni în neamul maică-ti, semeni cu soacra mea Polixenia. Oacheș și frumos ca ea ești, băiete ! Ia stai, stai liniștit să mă mai uit la tine.

— Nici dumneata nu te-ai schimbat, tată. Nu mă așteptam să am azi asemenea bucurie !

— Da' bucuria mea de părinte să vă văd așa pe amîndoi ! Păcat că Gheorghe nu e și el aici.

— Stai jos, tată.

— Stai și tu. Și povestește-mi ce înveți, ce e cu caii ăia, ce e cu marchiza, că mare lucru n-am înțeles.

— N-ar fi mai bine să ne așezăm la masă și Léon să povestească în timp ce mîncăm ? Poftim, domnișoară, îți ofer brațul meu !

Agatei nu-i oferise nimeni brațul pînă atunci. Se uită sfios, întrebător la taică-său, apoi își strecură binișor mîna subțire pe sub brațul care îi era întins. În sufragerie, pe masă se aflau potîrnichile aduse de Iorgu, brînzeturile aduse tot de el, cîteva felii de galantină și cîteva portocale.

— Atîta l-am căutat în sălile de cursuri pe Léon, încît n-am mai avut vreme să cumpăr ceva mai bun de mîncare.

Iorgu se întrebă în sinea lui ce-ar fi mîncat toţi dacă n-ar fi adus el merinde. Ce era cu vicontele ăsta ? Era o secătură ? Dar n-avu vreme să se întrebe mult, cei doi tineri se porniră pe vorbă, ca două moriști.

— Eu sînt înscris la Drept, tată, ca şi Georges.

— Georges e mai studios, el urmează şi Filosofia. Un profesor al lui i-a spus astă-primăvară că ştie mai multă literatură franceză decît colegii lui francezi neaoşi, întregi Charles.

— Păcat de buclucul ăsta de acum...

De Vaubant îl călcă vîrtos pe picior pe Leonida. Ce naiba, uitase atît de repede lecţia pe care i-o dăduse pe drum, de la marchiză pînă aici ?

— Bucluc ? întrebă bănuitor Iorgu.

— Sigur, e un bucluc, să-i spunem mai bine un nenoroc să ai un examen greu în faţa ta, să trebuie să pleci din Paris ca să-l pregăteşti, şi tocmai atunci să-ţi sosească tatăl de care ţi-e dor ! Pentru că numai eu, care locuie cu Georges, ştiu cît îi e de dor de acasă.

— Ce face mama, tăticule ? Ah, dacă ar fi venit şi ea ! Nu ştii, Charles, ce mamă fără pereche am eu ! N-am văzut nici la Viena, nici la Paris o femeie atît de frumoasă.

— Mi-a spus Georges. Şi această domnişoară din faţa noastră o va întrece, poate. Domnule Movila, eu sînt obiectiv, îmi ador mama, dar nu pot spune că e o frumuseţe. Are o fire nobilă, asta da. Şi e de neam nobil, şi asta o pot afirma cu tărie.

— Iar tatăl lui Charles, vicontele de Vaubant e...

— Care a murit la 1863, în Mexic, se grăbi Charles, a fost şi el nu numai un erou, ci un nobil adevărat.

— Se înrudesc cu familia de Bourbon.

— Asta nu i-am mai spus domnului Movila. Nu-mi place să mă laud.

— Caii de care mă întrebai, tată, sînt ai marchizei d'Aubépine. Mă ocup puţin de ei ca să-i fac marchizei un serviciu. E foarte amabilă cu noi toţi.

Iorgu ar fi vrut să întrebe cum de dormise la ea noaptea trecută sau dacă e adevărat că dormise, dar asemenea lucruri nu se puteau rosti în faţa Agatei.

— Gazda ta mi-a spus că îi datorezi chiria pe două luni. E adevărat ? se mulţumi el să întrebe.

— Pe două luni ? Pe o lună, şi nici n-a sosit încă termenul de plată. Doamna Branger e o mincinoasă dacă a afirmat aşa ceva. E îndrăgostită de un student care are şi el o cameră mobilată la ea...

— A fost. Acum e de tine ! îl corectă Charles. Te-a ochit pe tine şi, pentru că îi reziști...

Iorgu le făcu semn către Agata. Nici despre asta nu se cuvenea a vorbi în faţa ei.

— Pot s-o cunosc şi eu pe marchiza asta atît de binevoitoare cu fiii mei ?

— Cum să nu ! izbucni cu entuziasm Leonida. A plecat pentru două săptămîni la Bruxelles să-şi vadă copiii, dar la întoarcere va fi încîntată să te cunoască şi eu mîndru să-mi prezint tatăl.

— Două săptămîni nu mai stau eu la Paris. Azi caut odăi la hotel pentru Agata şi pentru mine şi, după ce fac cîteva cumpărături, plec acasă. Maică-ta ne aşteaptă.

— Dacă vă aşteaptă mama, eu renunţ la bucuria de a vă face cunoştinţă, se resemnă înţelegător Leonida. Dar nu mă pot consola că stai la Paris atît de puţin.

Marchiza plecase ieri din Paris, deci Leonida nu dormise la ea. Minţea gazda sau minţeau tinerii ăştia de rupeau pămîntul ?

— Şi ce fac copiii marchizei la Bruxelles ?

Leonida fu gata să răspundă : „Dantele" pentru că atîta ştia despre Bruxelles, maică-sa avea doar la jupoane dantelă de Bruxelles, dar se stăpîni.

— Studii de arhitectură, răspunse sobru vicontele.

Leonida întoarse capul, îl umfla rîsul. Charles de Vaubant se apucă iar să povestească despre familia lui, de care era foarte legat pesemne.

— Mama călăreşte ca o amazoană. La moşia noastră de pe Marna...

— Pe Marna sau pe Loara ? întrebă Iorgu, care mai ţinea minte cîte ceva de aseară.

— La cea de pe Marna avem cai, pe Loara, la castel, nu mai avem grajduri. Era prea greu pentru mama să alerge de la un grajd la altul, de la o moşie la alta vreau să spun. O ajută şi unchiul meu, contele Joseph de Vaubant, fratele tatii, dar e şi el bătrîn, e un om obosit. A trăit în tinereţe în Orient, în India, şi s-a întors epuizat de căldura de acolo.

— Mi se pare că a avut şi holeră în India, nu-i aşa Charles ? întrebă Leonida.

— Da, sărmanul, a avut şi holeră, a scăpat ca prin urechile acului. A avut şi ciumă, ce boală nu bîntuie în Indii ? Numai organismul de fier al Vaubant-ilor l-a scăpat de la moarte. Încă un pahar de vin, domnule Movila, vă rog !

— Mulţumesc ! Nu, nu, fetiţei nu-i mai da. Nu şi-a băut nici primul pahar, nu e deprinsă cu vinul.

Agata era numai ochi şi urechi. Ce lucruri interesante povesteau Leonida şi vicontele ăsta ! Multe se petrec în lumea mare, între zidurile pensionului habar n-ai ce e viaţa. Faci flori artificiale, reciţi cîteva poezii franţuzeşti, cînţi la clavir, te trezeşti dimineaţa cînd sună clopoţelul, te aşezi la masă cînd sună clopoţelul, te culci cînd sună clopoţelul, te duci la capelă cînd sună clopoţelul. Toată viaţa va avea în urechi clopoţelul ăsta.

Iorgu găsi două odăi într-un hotel bun la care îl conduse vicontele şi ieşi în oraş să-i cumpere Agatei rochii, pantofi, pălării. Cumpără şi pentru Zenobia cîteva pene de struţ cum nu se găseau în ţară şi cîţiva coţi de moar, sfătuit de viconte. De Vaubant îşi sacrifică orele de la facultate şi alegea pentru Agata şi pentru Zenobia lucruri cum nu s-ar fi priceput Iorgu să aleagă. Avea un gust sigur şi pentru culori, şi pentru materiale, şi pentru te miri ce zorzoane la modă. Leonida îl însoţea mai rar la cumpărături, se ducea „la cursuri". La prînz, Iorgu îl poftea şi pe Charles la restaurant zilnic. Leonida venea seara totdeauna la hotel să-l vadă, spre disperarea marchizei. Renunţase la Fernando pentru el şi ticălosul o lăsa seara singură ! Pentru un tată ! Aşa ceva nu s-a mai văzut ! În sfîrşit, tatăl plecă împreună cu fie-sa, despre care Leonida spunea că e foarte frumoasă (agasant s-o spună în faţa ei despre o fată de şaptesprezece ani, chiar dacă îi era soră), şi lucrurile intrară în normal. Leonida avea iar buzunarul plin, Charles se străduise să-i explice lui Movila că lui Léon îi trebuia neapărat un cal, aşa cum avea la Paris orice fiu de familie bună care n-avea caleaşcă şi doi cai, bineînţeles.

Bătrînul Iorgu se întoarse acasă neştiind exact care era situaţia fiilor lui. Ar fi vrut grozav să-l creadă pe cuvînt

pe Leonida, ar fi vrut să-l creadă şi pe viconte, care îi făcuse atîtea servicii (numai banii împrumutaţi prima seară uitase să-i înapoieze), dar nu ştia nici el de ce avea în fundul sufletului o amărăciune de fiere. Cel puţin Agata era aşa cum se aşteptase, şi mai bine încă, de la ea avea să i se tragă numai bucurie.

*

La Glodeni culesul viei şi facerea vinului ţinură foarte mult. Zenobiei îi venea să le lase pe toate baltă, să-l lase pe vătaful Marinică să supravegheze el treaba, dar se îndoia de cinstea lui aşa cum se îndoia de a tuturor slugilor ei. Nu-l prinsese anul trecut pe celălalt vătaf, pe Oaie de la Sulcina, dosind treizeci de ocale din cea mai bună ţuică ? Numai Iorgu era în stare să-şi pună capul pentru ei. Ardea să ajungă la Botoşani, nu mai avea cînd să se ducă chiar ea la Iaşi, dar voia să-l trimeată în grabă pe Ianachi Boteanu, avea sau nu avea treabă la Iaşi pentru Siminoaia, să-i plătească ea cheltuielile de drum, numai ca să-i ducă un bilet lui Saint-Laurent, prin care să-l cheme grabnic la Botoşani. Să se descurce cum o şti Gilbert cu Boianii şi să vină repejor, pînă nu se întorcea Iorgu cu Agata acasă. Să se pomenească Iorgu în faţa unui fapt împlinit, să nu mai aibă a crîcni. Aşa procedase ea şi altădată şi aşa fusese bine, deşi, în sfîrşit, deşi Ana Maria se îmbolnăvise la Văratec, dar sigur că s-ar fi îmbolnăvit şi acasă, şubredă cum era. Dar treaba se lungea la Glodeni, căzuse şi bruma, afară îngheţa cînd stătea în capul scării cerdacului însemnînd vedrele care erau coborîte în beci, şi îngheţa şi în casă, unde sobele de zid scoteau fum şi nu dădeau căldură destulă. Găsise într-un dulap o cataveică îmblănită a răposatei mame a lui Iorgu, coana Zamfira, care stăpînise aici, la Glodeni, pînă cînd îi luase Zenobia frînele din mînă, şi numai cataveica asta o mai apăra de frig. O bleagă şi coana Zamfira, bleagă ca fie-su, se lăsase dată deoparte ! Ea, Zenobia, nu s-ar lăsa înlăturată niciodată de o noră ! Şi nu mai era mult pînă cînd flăcăii ei aveau să se însoare. Gilbert trebuie s-o găsească aşa cum era acum, mă rog, şi cu o fată lîngă ea, dar nu cu un neam întreg de copii, nurori şi gineri !

În sfîrşit, veni şi ziua fericită cînd putu pleca la Botoşani. Toţi copacii îşi scuturau frunza, drumul era noroios,

clisos, ciorile se roteau peste sate și peste cîmpii, un erete năuc îi scăpă o găină moartă, aproape jumulită, pe genunchi. Semn rău! Te pomenești că Gilbert nu va veni! Sau că, Doamne ferește! Ana Maria nu poate fi vindecată nici în Elveția, sărmana. Doar n-o aduce-o Iorgu înapoi, să mai aibă și o bolnavă pe cap! Nu, nu, va fi tratată și vindecată acolo, biața fetiță. Zenobia se scutură cu scîrbă de penele însîngerate care îi rămăseseră în poală, după ce zvîrlise cît colo găina cu mîna ei înmănușată. I se pătase și mănușa de sînge, îi ieșise în cale piaza rea! Să scuipe de trei ori peste ea, cum făcea maică-sa, Polixenia, și să arunce și mănușa.

Cum ajunse la Botoșani, trimese după Ianachi Boteanu. Boierul veni curînd. Călca frumos, ca la dans, așa cum îi știa Zenobia mersul, dar părea puțin cherchelit. Benchetuise, pesemne, cu Siminoaia lui, că nu știau face multe amîndoi decît chef, joc de cărți, călării și cîte un vals la petreceri. Începuse să încărunțească pe la tîmple Boteanu și-i căzuse și un dinte din față. Păcat de frumusețea lui, că încă era frumos, deși trecut. Mă rog, nu cu frumusețea lui avea acum de-a face Zenobia.

— Ianachi dragă, am mare nevoie să te duci acum la Iași.

— Acum? La Iași? Pe asemenea ploi? N-ai nici o fantezie, coană Zenobio! Tot la Iași? N-ai fost pe la București, n-ai găsit ceva mai de soi?

— Nu glumi, Ianachi, nu-mi arde de glumă. Îți cer o dovadă de prietenie.

— Eu ți-am cerut de atîtea ori o dovadă mică de dragoste tot mică, n-am pretins mai mult, și nu m-ai luat în seamă. Și pe urmă n-am nici o treabă la Iași. Coana Raluca Simineștí va fi mirată că plec fără nici un rost. Se poate și supăra! Dacă se supără, mă consolezi dumneata?

Trăsni-o-ar pe Siminoaia asta! Rob îi era Boteanu, nu altceva! Și acum părea și băut, prea era îndrăzneț.

— Născocește ceva, Ianachi, mi-ești doar prieten bun. Cheltuielile de drum le fac eu, *sans vous offenser*, că doar pentru mine te duci! Spune-i Siminoaiei că te duci la un doctor sau că te cheamă judecătoria de acolo pentru procesul ce-l are ea cu ăi de i-au cumpărat moșia. Spune-i ceva, Ianachi sufletelule, pleacă și du-i scrisoarea asta cui știi tu. Înțelegi bine de ce nu vreau să-i scriu prin poștă!

— Mai spune-mi o dată „sufleţelule". Îmi spui aşa pentru prima oară ! Tare mi-a plăcut !

— Ianachi, te rog, fii măcar acum serios.

Boteanu nu se mai împotrivi mult. Zenobia îl îmbia cu o sumă mult mai mare decît ar fi cheltuit el cu drumul. Ar fi putut să plătească şi o parte din datoriile la joc pe care le avea şi la Iaşi, şi la Botoşani, dacă nu cumva l-ar împinge diavolul să joace iar acolo şi să piardă cum pierdea mereu în ultima vreme, ca un ghinionist ce era.

Bucuroasă foarte că Boteanu pleca chiar de a doua zi, Zenobia începu să controleze curăţenia casei, pe care o supraveghease Măriuca. Strîmba din nas cînd un covor fusese aşezat peiziş, nu drept, cum voia ea, cînd găsea alte note decît cele care îi trăsneau să-i fie la îndemînă (amărîta asta de Măriuca voia şi ea să cînte la clavir, învăţase în tinereţe şi zdrăngănea cum putea), nu-i plăcea deloc cum fuseseră rînduite în cămară borcanele cu compoturi, cu magiun, cu dulceţuri. Odaia fetelor, pregătită acum pentru Agata, era destul de bine şi aşa. Un caramaniu pe jos, altul pe sofa, o icoană cu o candelă într-un colţ, un medalion de porţelan pictat de ea deasupra patului, un birouaş lucios, cu picioarele arcuite, în dreptul ferestrei. Birouaşul ăsta vechi şi frumos ar fi putut fi înlocuit cu o masă oarecare, dar treacă de la ea !

Odaia băieţilor, care avea să fie a lui Saint-Laurent, n-o mulţumea defel. Se cuvenea să aştearnă în ea covoare persane, să scoată unul din paturi şi celui rămas să-i pună un polog, să înlocuiască draperiile de mătase, cam uzate, de la ferestre cu altele noi, de catifea. Şi toate astea să le facă repede, înainte de venirea lui Gilbert şi, la urma urmei, şi a lui Iorgu. Nu se temea de el, dar nici nu-i plăcea să se lupte degeaba cînd ştia că tot ea va învinge, sau să-i simtă împotrivirea tăcută. Chemă un tîmplar şi un tapiţer care făcură în două zile ce era de trebuinţă. Nici masa de scris a băieţilor nu era prea arătoasă. O pătaseră cu cerneală, o zgîriaseră cu bricegele. O schimbă repede cu birouaşul din odaia Agatei. Aşa ! Acoperi masa cu o cuvertură de pluş (poate că Gilbert avea să-i dea aici lecţii Agatei), şi luă o glastră de flori din odaia fiică-si ca s-o pună la capul patului lui Gilbert. Toate erau acum gata. În primăvară, la împlinirea unui

an de la moartea lui Alexandru, avea să lepede şi doliul ăsta, care tare o mai apăsa.

*

Saint-Laurent era deprins să primească scrisori autoritare şi pătimaşe de la Zenobia, scrisori în care îi cerea să-i răspundă că-i este credincios, că va veni odată, la timpul potrivit, la Botoşani, dar nici o epistolă a ei nu fusese încă atît de poruncitoare. Acum i se spunea că trebuie să-şi facă bagajele şi să vină numaidecît la Botoşani, fără nici o întîrziere, aşa cum făgăduise şi aşa cum se aştepta ea din partea unui om care o iubea pe cît îi scrisese el că o iubeşte.

Tînărul îl rugă pe Boteanu să adaste pînă în ziua următoare răspunsul lui. Nu-l putea suferi pe acest domn, mesagerul ei, veşnic ironic, jucînd o mare discreţie şi de fapt plin de curiozitate. Scrisoarea Zenobiei era pecetluită, domnul Boteanu îl aşteptase s-o citească fără să-şi ia ochii de la el, ca să-i vadă expresia de pe chip. Poate că şi ştia ce e scris în ea, de asta îl interesa reacţia lui.

Îşi puse o haină groasă pe umeri şi, ca să aibă linişte plecă în fundul grădinii, în chioşcul acela în care o cunoscuse în primăvară pe Zenobia. Era frumoasă, era ameţitor de frumoasă în ziua aceea în care se interesase de „tristeţea" lui, în care pusese ochii pe el, la drept vorbind. O iubea? Îi scrisese vreodată că o iubeşte? Parcă se stăpînise în toate scrisorile lui de la declaraţii mari dar, ca să fie cinstit cu el însuşi, îi scrisese uneori ca un îndrăgostit, ca un Lamartine zvîrlit departe de ţară, singur şi lipsit de orice altă afecţiune, care delirează vag şi romantic. Era obligat să se ducă acum la Botoşani? Într-un fel da, nu respinsese clar niciodată planurile ei, dar nici nu le acceptase cu mîna pe inimă. Ce-l aştepta acolo? O femeie frumoasă, violentă, încăpăţînată, dar care îl iubea. Aici nu exista nimic de care să-i pară rău că se desparte. Da, dar femeia aceea avea şi un bărbat. Îl va duce de nas, sigur, era abilă, el însă nu era abil. Nici nu ştia să mintă, iar la Botoşani va fi silit să trăiască în minciună, pe cînd aici trăia modest, uşor umilit, dar la lumina zilei. Şi mai departe cum avea să fie aici? Ca pînă acum, fără nici o deosebire. Va mînca în odaia copiilor cînd Boianii vor primi oaspeţi. Boian candida acum pe lista partidului conservator, avea mereu invitaţi, dădea os-

peţe, îşi cultiva viitorii alegători. Le va învăţa pe fetiţe *Grierele şi furnica* în franţuzeşte, ceea ce va fi un mare progres şi, dacă va vrea să se însoare într-o zi, va trebui să ia o fată oarecare, vreo pedagogă în altă casă boierească. Se va întoarce odată şi odată în Franţa. Dar cînd va avea destui bani agonisiţi ca să poată întreprinde acolo ceva? Pe cînd la Botoşani îl aştepta o aventură primejdioasă, dar atrăgătoare. Uneori îţi vine şi să te arunci în foc, numai să rupi monotonia unei vieţi stupide. Asta i se cerea, să se arunce în foc. De ce oare cînd o vedea pe Zenobia se tulbura pînă la slăbiciune şi abandon, iar cînd era departe de ea se îndoia că asta ar fi iubire? Pînă şi amintirea îmbrăţişărilor ei îi dădea un fior de frică sau de repulsie... Poate fi atît de nebună femeia asta încît să-şi închipuie că o dragoste, mare sau mică, ţine o veşnicie? Era la vîrsta primejdioasă Zenobia, el nu ştia exact cîţi ani are, dar bănuia că se apropie de patruzeci. Biata femeie simţea că îi fuge pămîntul de sub picioare, că trebuie să prindă ultima clipă de strălucire, că trebuie să-şi trăiască ultima pasiune, că mîine va îmbătrîni. Odată bătrînă, se va potoli. Va trebui să aştepte bătrîneţea ei ca să se libereze? Nu era deloc o perspectivă ademenitoare. Cel puţin de un lucru era sigur acum, că pentru Zenobia nu era un capriciu, cum crezuse la început, ci o iubire adevărată, ceea ce era poate şi mai rău. De ce mai stătea acum la îndoială dacă să plece la Botoşani sau nu? Dacă n-o iubea, de ce naiba mai stătea la îndoială? Dar dezamăgirea ei, suferinţa ei în faţa acestui refuz grosolan! Mersese prea departe ca să mai poată da înapoi? Nu mai ştie cît făgăduise şi cît lăsase să se înţeleagă în clipele în care tăcuse.

Afară se pornise o burniţă rece. O vedea printre stîlpii chioşcului, tremura de frig, nu-i venea să se ducă în casă, fuma ţigară după ţigară. Se făcuse întuneric, se înfiora în pardesiul de postav cu pelerină scurtă cu care venise din Franţa. De unde să ştie el că în ţara asta trebuie să porţi haine îmblănite şi căciulă? Ar fi putut-o şti de la Ovidiu cel puţin, că doar urmase şi latina la facultate. Şi uite că de mai bine de un an nu-şi cumpărase blană. Strîngea salariul cu iluzia că într-o zi, întors în Franţa... Zenobia voise să-i dea bani în primăvara trecută. Ce-şi închipuia despre el? Nu, nu! În casa aceea de la Botoşani n-avea să se ducă.

Se auzi de departe chemat la cină. Era parcă glasul feciorului. Nu-l găsiseră în odaia lui şi bănuiau că se află în grădină. Îl putea căuta feciorul ăsta, Petrică ăsta, care îşi imita stăpînul în gesturi şi ţinută. Nu era prea cuviincios să-l strige de departe.

Porni către casă. Ferestrele sufrageriei erau luminate toate, terasa părea pătată de umbra pereţilor înguşti dintre ferestre. Îşi lăsă pardesiul ud în vestibul. Pe cuiere mai atîrnau şi alte haine, necunoscute, străine, nu luă seama la ele.

Fără să se gîndească deschise uşa sufrageriei. Zări în ea, dintr-o singură privire, feţe străine, decolteuri largi, sclipiri de juvaeruri şi bărbi impresionante. Înainte de a apuca să facă un pas înapoi şi să iasă, Niculiţă Boian, care se afla în dreptul uşii, îi puse prietenește mîna în piept şi-l împinse uşor :

— Nu te supăra, dragă, am un dineu, ca să zic aşa, politic. Se apropie alegerile, mă înţelegi ! În seara asta iei masa sus, cu fetiţele. Noapte bună !

Grosolanul ! Dobitocul ! Îşi închipuia că nu ştiu obiceiurile casei, că am să mă bag nepoftit între musafirii lui ? Şi gestul ăsta intim, prea intim, de a-mi pune mîna în piept, gestul ăsta de mitocan n-am să i-l iert niciodată ! E boier domnul Boian, e conservator, şi se poartă ca un cîrciumar care te alungă, pentru că vrea să lase obloanele ! Bine ! Am să plec din casa asta, şi dacă la Botoşani se vor purta la fel cu mine, am să plec şi de acolo. Am să ajung un vagabond şi atunci nu voi mai avea de ce să mă supăr că sînt tratat ca un vagabond. E însă foarte probabil că, în casa Movilă, Zenobia îi va face pe ceilalţi să mă respecte, dacă nu de altceva, cel puţin din orgoliu, pentru că voi fi amantul ei. Mi-a spus odată că bărbatul ei e un cărturar, pot presupune că nu se poartă ca acest viitor deputat. Mi-a pus mîna în piept, m-a împins ca pe o slugă ! Sluga îşi face bagajele chiar acum şi pleacă. Încă o experienţă n-are să-mi strice pentru mai tîrziu. Aproape n-am ce pune în cufăraşul ăsta. Poate că-l vor umple cărţile, doar ele, că lenjeria şi hainele mele... Mi-a pus mîna în piept, m-a împins afară, animalul !

A doua zi Ianachi Boteanu îl găsi pe Saint-Laurent gata de drum. Bănuise el ce cuprindea scrisoarea, înţelesese zorul

Zenobiei. Se grăbește, se grăbește franțuzul, nici eu n-aș sta în cumpănă dacă m-ar pofti Zenobia în culcușul ei! gîndi Boteanu. Și m-ar fi poftit poate pînă acum dacă n-aș fi legat ferecat de Raluca Siminești. S-a temut de gura Raluchii, de privirea ei ageră. Sigur că dacă Zenobia ar fi fost mai îngăduitoare cu mine, ar fi ieșit o dandana. Bietul Iorgu e pe altă lume, el n-ar fi crezut nici dacă ne-ar fi văzut cu ochii lui, dar Raluca!

Tudosca Boian era disperată, numai că nu plîngea. Niculiță nu era acasă, ca să mai stăruie și el pe lîngă profesorul ăsta atît de bun, atît de binecrescut.

— *Monsieur* Saint-Laurent, de ce ne părăsești? Te-ai supărat pe noi? Te-a jignit cineva în casa noastră? Dacă s-a întîmplat așa ceva, eu te rog de iertăciune! Nu te ascultă fetițele? Nu ținem noi la dumneata?

— Stimată doamnă, nu s-a întîmplat nimic. Singura pricină pentru care plec e faptul că la Botoșani voi avea de dat lecții unei fete mărișcele, lecții de cultură generală, pe cînd aici învăț niște copii mici alfabetul. Dacă continuu așa, voi uita și eu tot ce-am învățat. Vă rog să mă înțelegeți, simt că am început să ruginesc.

— Și de ce nu ne-ați vestit mai de mult? Căutam pe altcineva pentru fetițe.

— Veți găsi ușor. Eu însumi m-am hotărît abea ieri, cînd mi s-a făcut prin domnul de față o propunere mai atrăgătoare.

— Foarte atrăgătoare! rosti cu mare seriozitate Boteanu.

— Aseară nu v-am putut vorbi, aveați oaspeți. Vă cer iertare, dar plec.

— Și în prăpăditul ăla de tîrg crezi că te vei simți bine? Nu știi ce oraș e Botoșanii, un sac de intrigi și de plictiseală.

— Protestez, coniță! interveni Boteanu. E un tîrg plin de atracțiune. Vorbea tot serios, dar Saint-Laurent nu-l luă în seamă.

— Ați văzut că nici în Iași n-am alergat după distracții. Mi-e totuna în ce oraș mă aflu, dar nu mi-e indiferent dacă vorbesc unei eleve despre Voltaire sau unor copii despre ortografie.

Îi era greu să spună minciuni sau jumătăți de adevăr în fața acestui Boteanu, care zîmbea și fuma, dar trebuia să spună ceva.

— Să știi, *monsieur* Saint-Laurent, că te vom regreta.

— Vă mulțumesc, doamnă ! Gilbert făcu cel mai grațios salut de care era în stare, își puse țilindrul pe cap, luă cufărașul în mînă și plecă în urma lui Boteanu.

Începuse să ningă cu fulgi mari, care se topeau numaidecît pe umerii lor, pe drumul inegal și plin de glodul zilelor trecute. Diligența care îi ducea la Botoșani și care îi scutea de schimbarea trenului la Vereşti sălta ca o capră prin hîrtoape. Boteanu încerca din cînd în cînd să lege o conversație oarecare, dar franțuzul îi răspundea cu cîte un „Da, da !" politicos și se pierdea în gînduri. Se porni să-i recite versuri de Musset, Saint-Laurent îl privi o clipă cu un fel de strălucire în ochi, apoi întoarse capul spre fereastră și se uită afară, parcă și mai abătut.

Ajunseră pe seară la Botoșani. Gilbert era înghețat de tot. Făcuseră pe drum un popas cu țuică tare și fripturi în vreme ce se schimbau caii diligenței, Boteanu era și mai bine dispus, dar Saint-Laurent părea tot abătut. Prostul ăsta parcă merge la tăiere, gîndea Ianachi, nu la bine și la huzur ! Dacă nu-l atrage Zenobia, de ce dracu vine la Botoșani ? I-a trimis destule bilețele prin mine, aș fi zis că e mort după ea, și uite-l cum i s-au înecat corăbiile ! Altă nație, greu să-l înțelegi. Am fost și eu la Paris în tinerețe, pe vremea pașoptiștilor, nu pentru că aș fi făcut vreo ispravă în țară, dar pentru că era momentul potrivit să-i cer mamei să mă trimeată ca pe unul care ar fi fost primejduit, am fost și eu la Paris, dar am văzut altfel de oameni, mai vorbăreți, mai gălăgioși, mai veseli. Afară de frumusețe, ce-o fi găsit Zenobia la el ? Poate cu ea s-o fi purtat altfel, deși nu dă dovadă de mare bucurie că i-l duc pe sus ! Și e tînăr afurisitul, e fraged, asta i-o fi plăcînd la el !

Gilbert nu deslușì pe întuneric mare lucru din frumusețea sau urîțenia tîrgului. Rar de tot cîte un felinar chior își arunca lumina pe o bucată de drum. În raza lui se vedeau mai bine fulgii mari care cădeau și aici și începuseră să se aștearnă, pătură albă, pe uliță. Lăsară cufărul lui Gilbert la hanul la care oprea diligența, ca să-l ridice mai tîrziu un om de la curtea Movileștilor, și porniră pe jos pînă la

casa Zenobiei, care nu era departe. Gilbert își stăpînea fălcile, ca să nu clănțăne din dinți. Ce căuta el aici ? De ce se hotărîse într-o clipă de furie la o schimbare plină de primejdii ? Nu, nu era bine nici la Iași, n-avea să fie bine nici aici, pentru el n-avea cum să fie bine oriunde s-ar fi dus și poate că la Paris mai rău decît oriunde. Fiul unui falit, cu studiile neterminate, sărac și singur !

Pătrunseră pe poarta de fier lucrat cu întortocheată măestrie a casei mari, frumoase, care se zărea nelimpede în fundul curții. Urcară cîteva trepte. Boteanu bătu la ușa grea, de stejar, trase și de clopoțel, încercă ușa, o găsi deschisă și intră ca la el acasă. Trecură printr-o sală largă, luminată de două lumînări, și Ianachi bătu într-o ușă cu două canaturi. Dinăuntru se auzea un clavir, cînta cineva *Sonata lunii*. La bătaia în ușă clavirul se întrerupse.

— Intră ! răsună un glas aproape aspru.

Boteanu deschise ușa, îi făcu loc lui Gilbert să treacă și se făcu nevăzut. În fața clavirului deschis stătea Zenobia. Purta rochia ei de casă cenușie, cu mari panglici violete, care îi susțineau volanele creț. La lumina lumînărilor de pe clavir fața ei foarte albă, încadrată între bucle negre, îi păru iar lui Gilbert că strălucește ca o floare ciudată, nepămînteană. Doamna Movilă se ridică și se apropie încet de el. Zîmbea. Saint-Laurent se aștepta să scoată un strigăt de bucurie, Boteanu doar rămăsese pe sală, să-l primească altfel, poate cu brațele deschise, cum îl primea la Iași. Abea atunci își dădu seama că mai era cineva în odaie, o femeie cam îndesată, cam trecută, care broda ceva la lumina lămpii de pe o măsuță. Se plecă adînc în fața Zenobiei. Ea îi întinse mîna cu un gest regal, ca prima dată cînd îl cunoscuse în grădina Boianilor, îl fulgeră scurt cu o privire arzătoare, și vorbi cu un glas politicos, sigur de el :

— Mă bucur mult că ai venit, domnule Saint-Laurent ! În casa asta nu numai fata mea va învăța ceva de la dumneata, noi toți vom profita de marea dumitale cultură. Să te prezint cumnatei mele, duduca Măriuca Movilă. Măriucă, dumnealui e profesorul francez pe care îl așteptam amîndouă ! A venit, în sfîrșit !

Măriuca, uluită, căscă și mai tare ochii ei mari, triști, întinse o mînă nesigură, bîigui un cuvînt de bun venit. Un profesor ? Pentru cine ? Poate pentru Agata, care învățase

destul pînă acum. Şi îl aşteptau amîndouă, adică şi ea ? Habar n-avea de aşa ceva. Altă trăsnaie a Zenobiei ! De unde naiba îl scosese şi pe ăsta ?

— Ia loc, domnule Saint-Laurent. Am impresia că eşti îngheţat, vai de mine ! Măriucă dragă, sună din clopoţel... ba nu, cînd sînt uşile închise nu se aude, du-te tu şi porunceşte să se aducă vin fiert, o gustare, cafele. Cina nu e încă gata, ne ierţi, domnule Saint-Laurent, dar noi cinăm mai tîrziu. Spune, Măriucă, să mai aducă lemne aici şi să facă un foc bun în odaia băieţilor. Aceea va fi camera domnului profesor.

Abea acum pricepu Măriuca de ce fusese atît de dichisită odaia aceea. Ea îşi închipuise că Gheorghe sau, poate, şi Leonida aveau să vină acasă măcar pentru sărbători împreună cu tatăl lor. Ba chiar i se părea că aşa ceva spusese Zenobia, dar o spusese în treacăt, printre dinţi şi ea nu se întrebase mai mult. Dacă se afla şi odaia aceea în casă, sigur că trebuia rînduită şi ea. Se ridică greoi din jilţ, puse broderia pe măsuţă, oftă uşor şi-şi purtă trupul dolofan, greoi, pînă la uşă, de unde întrebă :

— Vin fiert ai spus ?

— Da, dragă, aşa am spus ! răspunse Zenobia cu un glas în care clocotea nerăbdarea.

După ce ieşi Măriuca, Zenobia mai făcu un pas către Gilbert şi-l privi în ochi adînc, ţintă. Îmblînzitoarea de şerpi ! Îi trecu lui prin minte şi se ridică din fotoliul în care abea se aşezase. Ea îşi petrecu braţele în jurul gîtului lui, îşi lipi obrazul de al lui, îşi lipi tot trupul de el.

— Ai venit ! Ai venit ! Pentru totdeauna, dragostea mea !

— Zenobie, să nu intre cumnata ta, să nu intre Boteanu, să nu ne vadă cineva din curte prin ferestre.

— Nu mai există nimeni pe lume decît tu şi eu.

— Fii cuminte, Zenobie ! Te rog ! Aud paşi, te rog, draga mea...

Zenobia se desprinse de el, se aşeză pe taburetul din faţa pianului.

— La noapte am să vin la tine, să nu încui uşa, auzi ? şopti ea de departe.

— Dar bărbatul tău ?

— Nu s-a întors încă de la Paris. Cumnata mea e o imbecilă, să n-ai nici o grijă. Să audă, să vadă şi tot nu

crede. Avem poate două-trei zile de libertate. Gilbert. Şi după ele, tot fericite vor fi zilele noastre, ai să vezi.

Saint-Laurent o privea ca hipnotizat. Era frumoasă, era fără egal, era puternică şi trufaşă, dincolo de căldura cuvintelor şi îmbrăţişărilor ei. De ce şovăise să vină aici ? Poate că numai pentru asta se născuse, ca să slujească supus pantera asta, sălbăticiunea asta care îl voia.

*

Ianachi Boteanu nu se duse de-a dreptul la Raluca Siminești, cum făcea de obicei cînd venea de la drum, se duse acasă la el, cu toate că ştia că nu e aşteptat, că nimeni nu făcuse foc în nici o odaie, că ultima lui slugă, Culai, trebuie să-şi fi băut pînă la ora asta cinzeaca şi să doarmă dus în bucătărie. Începu să-l strige de la poartă şi-l tot strigă călcînd în zăpada prin care nimeni nu croise cărare, pînă la uşa bucătăriei.

— Culai ! Culai ! Hei, puturosule ! Adormitule ! Scoală-te, Culai !

Fu nevoie să bată cu pumnul în uşa bucătăriei, pe care Culai o deschise în sfîrşit. Dinăuntru venea o duhoare caldă, de vatră de zid prea încinsă, de ceapă şi de rachiu.

— Dormeai, hai ? Dormeai dus, nesimţitule !

— Păi dormeam, coane, ce să fac, că doar e noapte !

— Noapte în capul tău, nu-i nici ora opt. Trăsneşti a rachiu, trăsni-te-ar !

Culai îl privea prostit. Boierul lui era de obicei bun, liniştit, nu se supăra nici cînd avea de ce, ce l-o fi apucat acu ?

— Du-te de-mi fă focul în iatac. Hai, iute ! Adu-mi şi o sticlă de vin din beci, vin din cel vechi. Ai auzit sau tot dormi ?

— Nu mai dorm, coane, cum să dorm ? Aduc.

Boteanu se îndreptă spre uşa principală a casei. Luptă greu s-o descuie, s-o împingă. Înţepenise de cînd nu se mai intrase prin ea. Stăpînul pătrunse ca în casă străină, se lovi pe întuneric de o canapea, apoi de un dulap, bîjbîi, găsi uşa iatacului. Înăuntru era frig, un frig care parcă se încuibase în pereţi de mulţi ani. Şi doar trecuse şi vara, şi multe veri peste zidurile astea, se gîndea ursuz Boteanu. Frigul ştie să rămînă pe veci într-un zid, căldura trece de parcă nici n-ar

fi fost ! Pe masa asta de căpătîi era totdeauna o lampă, o mai fi şi acum, dar poate fără gaz. Pipăi, găsi lampa, o clătină, suna a plin. Se scotoci după chibrituri, aprinse. Primul lucru pe care îl deosebi cu privirea fu o mare pată de igrasie care urca de la podea pînă sus, pe perete, sub portretul maică-si. Trebuie să fie igrasie în casă dacă n-am dres tencuiala pe din afară de atîţia ani, îşi spuse înţelepţeşte.

Stătea în picioare în mijlocul odăii, zăpada de pe scurta îmblănită se scutura pe podea şi uda covorul ros. Draperiile acopereau cu totul ferestrele, i se părea că a intrat într-o cuşcă friguroasă. Nu-i venea să-şi scoată haina de pe el, nu-i venea să se aşeze, nu-i venea să plece. În sfîrşit, Culai intră cu un făraş de jăratec şi un braţ de lemne, îngenunche în faţa sobei şi începu să facă focul. Sufla în el din toate puterile, sufla de nădejde, ca să-l vadă stăpînul cîtă osteneală îşi dă. Cînd flacăra cuprinse primele găteje şi îmbrăţişă un buştean, se ridică de jos gemînd ca după o trudă mare şi ieşi. Peste puţin timp se întoarse cu o sticlă şi un pahar.

— Tavă n-ai în casă ? Ai uitat cum se aduce stăpînului ce ţi-a cerut ? Şi paharul ăsta, ai ţinut untură în el de e aşa de soios ? Hai, înapoi ! Vino cu un pahar curat !

Culai gemu iar şi plecă din odaie.

Lui Ianachi îi era şi foame, dar ştia că n-are nimic în cămări, nimic de multă vreme. Aşa, are să bea vin gol în casa lui, că vin mai are în beciuri, cît o mai fi şi din ăla, are să bea ca un birjar prăpădit care intră într-o cîrciumă şi nu-şi poate plăti nici măcar o tocană cu pîine. De cînd locuia la Raluca, nu mai cumpăra nimic pentru casa lui. La ce bun ar fi cumpărat, cînd dădea atît de rar pe aici ? Şi la ce bun ar fi cumpărat şi el ceva, dacă Raluca îşi trimetea bucătăreasa să cumpere de toate ?

Culai veni iar cu sticla şi un pahar curat pe o tavă veche, de care Ianachi îşi aducea aminte, o tavă pe care era imprimată în culori imaginea unei cadîne cu faţa acoperită, cu ochi focoşi, căreia un turc mic cu un turban mare îi făcea vînt cu un evantai cu coadă lungă, ca un măturoi. Lui Culai nu-i căzuse în mînă la repezeală una dintre tăvile de argint din bufetul cel mare (dacă or mai fi acolo, dacă nu cumva el, Ianachi, le-o fi vîndut la o nevoie lui Samoil, care îi făcea asemenea servicii şi nu spunea nimănui din ce casă

provenea obiectul de vînzare), Culai venise cu tava asta, pe care îi plăcea pe vremuri maică-si, coanei Bălaşa Boteanu, să i se aducă chiseaua cu dulceaţă şi cafeaua. Nu-şi putea lua ochii de la ea. N-o văzuse de ani de zile, dar nu-i uitase nici un amănunt, nici feregeaua albastră de pe faţa cadînei, nici nasul turtit al turculeţului, nici penele albe ale evantaiului. Stătea în picioare, se uita la tava pusă pe masă şi-l înecau amintirile. Nu le chema, dar ele veneau una după alta, înlănţuite. Era copil, abea ajungea cu bărbia la marginea măsuţei de lîngă sofaua maică-si, sofaua din salon pe care ea...

Culai gemu şi mai tare. Uite că nu plecase încă, era tot aici, stătea în picioare, se scărpina cu o mînă în părul des, cărunt şi murdar, şi gemea de durere.

— Ce e cu tine, Culai? Ce aştepţi? rosti Ianachi cu un glas atît de blînd şi de ostenit, de parcă nu era tot al omului care răcnise adineauri.

— Vezi că, boierule, vezi că aş avea şi eu nevoie de cîţiva gologani... mai mulţi... Nevasta mi-e în sat cu copiii... mari ei, dar cer bani pentru o daraveră... nişte pămînt. Nu te supăra, boierule, nu m-ai mai plătit de doi ani, de la Sînchietru de acu doi ani. Ăi fi uitat, boierule, dar eu ţîn minte.

Boteanu începu să se scotocească înfrigurat prin buzunare. Ştia că banii daţi de Zenobia şi cei daţi de Raluca „pentru proces" îi pierduse aseară la cărţi. Cu ce-i mai rămăsese plătise la întors diligenţa. Saint-Laurent îşi cumpărase singur biletul, dar la hanul de popas ţinuse morţiş să-i plătească el şi franţuzului băutura şi mîncarea, ca un boier ce era. Ştia că nu mai are nimic în pungă, dar în buzunare? Nu se întîmplă de atîtea ori să bagi din nebăgare de seamă cîţiva bani într-un buzunar, poate chiar un galben? Aseară, la joc, era cam ameţit de vin, poate că atunci cînd luase şi el cîte un pot, băgase ceva în vreun buzunar! Eh, ştie că la joc ţine totdeauna purcoiul de bani pe masă, în faţa lui, dar dacă din întîmplare... Uite, degetele au dibuit o monetă, o pipăie, e cam mică. O scoate la lumină, e o băncuţă de argint. Mai mare scîrba şi ruşinea!

— N-am la mine, Culai. Ia-i pe ăştia deocamdată, în cîteva zile îţi aduc eu restul. Am de încasat o mulţime de bani, şi ăi care mi-i datorează plătesc greu, lua-i-ar dracu'!

Ţine asta, Culai, nu te uit eu pe tine. Cînd oi primi banii, te plătesc negreşit.

— Vezi că, boierule, e grabă. Acu poate fie-miu ăl mare, Dobre, lua în arendă de la boierul lui o palmă de pămînt. Dacă n-o ia chiar acu, se găseşte altul. Boierul lui pleacă în străinătăţi şi îi arde să arendeze moşia în bucăţi mititele acu, în iarnă.

— Culai dragă, cheamă-l mîine pe Samoil să vie pe la amiază, am să fiu şi eu aici, să-i dau spre vînzare... ce să-i mai dau spre vînzare ?

Culai ridică din umeri.

— Ştiu eu, boierule ?

— Tacîmurile de argint le mai am ?

— Le ai boierule, în dulapul din sufragerie, în bufet adică sînt.

— Eh, să vie Samoilă mîine la amiazi, să-mi vîndă tacîmurile. Tot nu mai dau ospeţe.

Culai oftează. Se duc şi astea, toate se duc din casa boierului. Uite ce blajin e, săracu' de el, dar n-are minte, ori n-are noroc.

— Du-te să te culci, Culai. Stai, mai adu-mi o sticlă de vin, că, dacă oi mai vrea, să nu te trezesc din somn.

— Din ăsta vechi două mai sînt, boierule.

— Adu-le pe amîndouă.

— Să le beţi singur pe toate trei ? se înspăimîntă Culai.

— Treaba mea ce fac cu ele, măgarule, du-te şi le adă ! urlă neaşteptat Ianachi. Ia te uită cine îmi măsoară mie băutura !

Culai iese gemînd.

L-a tulburat mocofanul ăsta. Se gîndea adineauri parcă la ceva plăcut sau emoţionant, sau răscolitor. I-a risipit gîndurile. Dar de ce o fi gemînd întruna Culai ? Nu-i atît de bătrîn încît să-i fi înţepenit toate încheieturile de geme cînd se apleacă, şi cînd se ridică, şi cînd stă în picioare. Geme fiindcă e un şmecher, geme ca să-l înduioşeze cînd îi cere bani. Parcă banii n-ar fi ai lui ! Dar dacă geme pentru că e bolnav ? S-ar putea şi asta. Ar trebui să-l ducă la un doctor dacă el, stăpînul, e om de omenie. Şi chiar are să-l ducă. Să facă numai rost de nişte bani şi are să-l ducă la doctor. E ultimul lui argat, nu-l fură, nu face el nici o treabă, dar păzeşte casa. O păzeşte atît de bine încît trebuie să-i baţi

cu pumnul în uşă ca să-l trezeşti, ori hoţii nu bat cu pumnul, ci se strecoară ca mîţele. Bună pază Culai ! Însă nu se mişcă din loc nici aşa, neplătit, şi doar a rămas de atîtea ori neplătit. Ar putea să-şi ia lumea în cap după ce îl plăteşte uneori, dar nu, el aici rămîne. Merinde i se dau din gospodăria Raluchii, cîte i s-or da. Nu se rupe de casă, nu se rupe de el, a venit aici copil, a plecat în tinereţe o dată în sat, s-a însurat, i-a făcut nevasta doi fii, iar el s-a întors iar şi nu s-a mai clintit de aici. Cînd s-a întors, murise maică-sa, coana Bălaşa, Culai a rămas de dragul lui. Are să-l ducă negreşit la doctor. Da, la maică-sa se gîndea adineauri...

Culai vine cu cele două sticle de vin. Na, că boierul a şi golit-o pe jumătate pe cea dintîi ! Se apleacă iar în faţa sobei, mai pune cîteva lemne pe foc şi geme amarnic cînd se ridică.

— Te doare ceva, Culai ?

— Nu ştiu, boierule. Parcă m-ar durea toate, dar n-aş putea arăta cu degetul : uite, mă doare ici !

— De ce gemi întruna ?

— Ştiu eu ? Poate de urît ce mi-e, singur toată ziulica, singur şi noaptea. Mă ţine peste tot, mă ţine de parcă aş fi legat în funii şi la şale, şi peste umeri, şi la genunchi. Mă ţine, da nu mă doare. Şi dacă gem, parcă e mai bine. Aud şi eu glas de om. Să mai vii pe-aici, boierule. Tare îmi place cînd vii !

— Am să mai vin, Culai. Am să-ţi aduc şi banii, am să te iau la un doctor, ai să vezi.

— Zău, boierule ?

— Dacă ţi-am făgăduit, aşa am să fac. Du-te de te culcă, dragă.

— Boierule !

— Ce e ?

— Da' mîine la amiază, cînd oi veni cu Samoilă, ai să fii aici ?

— Nu ţi-am spus o dată că am să fiu aici ? Culcă-te liniştit.

— Să-ţi fac patul ?

— Poate. Nu ştiu. Lasă-l. Dacă m-oi culca, trag cuvertura deoparte şi mă bag în pat. Noapte bună, Culai !

— Noapte bună, boierule !

— Stai, Culai. De maică-mea îţi mai aduci aminte ?

Faţa lui Culai se luminează, dar se şi încreţeşte, de parcă i-ar veni să plîngă.

— De coana Bălaşa, fie-i ţărîna uşoară ? Păi aveam opşpe ani cînd am plecat de la curte, şi venisem cînd aveam zece. Cum să nu-mi aduc aminte ? Şedea pe sofa, bea cafele, ne vorbea dulce ca mierea. Cînd m-a bătut odată frăţiorul matale ăl de s-a prăpădit, Ştefănucă, m-a chemat în casă, că m-a auzit urlînd. Mă bătea cu biciuşca Ştefănucă şi eu urlam tare, că eram şi eu un copilandru. Coana Bălaşa m-a chemat în salon, mi-a dat o plăcintă, iar lui Ştefănucă i-a tras o palmă, da' o palmă cum ştia ea, săraca, abea l-a atins. Era bună coana Bălaşa, şi ne plătea la ţanc, cum era învoiala.

— Bine, Culai, du-te, culcă-te !

Culai se duce în sfîrşit în bucătărie. Cu băncuţa asta ori fără ea, e cam totuna. Are cu ce-şi cumpăra ţuică, de la bucătăria coanei Raluca i se dă mălai ori pîine, i se dau brînză şi carne, dar niciodată o picătură de rachiu. Şi e nevoie, vezi, e nevoie de puţin rachiu seara, cînd ţi se urăşte de tot cu singurătatea. O picătură, nu mai mult. Dacă boierul lui ar bea cu picătura, ar fi şi azi casa întreagă. Dar el bea ocale, bea butii întregi. Aşa spun slugile Siminoaiei. Şi trage şi ea la măsea. Femeie parşivă, din pricina ei o fi conu Ianachi aşa cum e. Ori ea o fi aşa din pricina lui, ştie-i dracu' pe amîndoi. Acu vrea boierul să doarmă în patul lui, s-or fi certat. Să dea el numai cuvertura deoparte şi o să-i treacă pofta de dormit. Aşternutul umed, aproape mucegăit. Dacă ar fi ştiut că vine boierul, primenea patul, făcea focul din timp, de ieri chiar. N-o să doarmă el aici, asta-i sfînt, o s-o ia la picior spre Siminoaia. Numai de-ar veni mîine, la amiază, numai de-ar veni, să facă tîrgul cu Samoilă.

— Da, la mama mă gîndeam adineauri, la mama. Stătea pe sofa, bea cafele, număra mătănii. Purta şalvari şi ilic peste bluză, după moda turcească pe care o deprinsese din copilărie. Veneau cucoane prietene la ea, venea cîte un marchitan cu mătăsuri şi catifele, venea vechilul cu socotelile de la moşie, de la Tuciureşti, mama bătea din palme şi arnăutul sosea pe dată cu tava plină de cafeluţe. Cu tava asta care îi plăcea mamei, i-o adusese mi se pare tata de la Is-

tanbul cînd se dusese cu treburi pe acolo. Se îngrăşase mama de nemişcare, după ce muriseră tata şi Ştefănucă nu mai ieşea din casă. Cu cîtă dragoste era în ea îl iubea pe el, Ianachi, de cînd îşi pierduse bărbatul şi celălalt copil. Îi luase profesor grec în casă şi, pentru că el o rugase, îi luase şi o franţuzoaică, o venetică al cărei trecut nimeni nu-l cunoştea bine, pe mamzel Alice. Asta fusese prima lui dragoste, mamzel Alice, cu talia ei subţire, strînsă în corset, cu părul ei auriu, creţ, pieptănat cu cărare la mijloc şi cu bucle pe tîmple, bucle care nu rămîneau niciodată întregi pînă seara, ci se desfăceau în cîrlionţi mărunţi. De la ea învăţase să iubească poezia franceză, pe Lamartine şi pe Vigny, de la cochetăria ei, care cerea timp îndelung pînă acorda o sărutare de pildă, deprinsese să facă complimente, declaraţii înflorite, învăţase să facă unei femei curte. Avea douăzeci de ani Alice cînd el avea optsprezece. Din pricina tinereţii ei, mama îi părea atît de bătrînă la cei patruzeci de ani ai ei. Zenobia are acum aproape patruzeci şi cît e încă de atrăgătoare, cît a rîvnit el la ea şi rîvneşte poate şi acum. Nu l-a vrut niciodată, o are pe Raluca lui ca pe o ghiulea agăţată de picior. Şi Raluca a fost frumoasă, era încă foarte frumoasă cînd s-a întors el din Franţa. Poate prea înaltă, aproape cît el, care e destul de înalt, dar subţire, dar vioaie, spirituală, afurisită. Simineşti trăia încă, ştiau să se ferească de el şi tocmai faptul că trebuiau să-şi ascundă iubirea îi dădea mai mult farmec. Acum, Raluca e grasă, lungă şi greoaie, şi-a pierdut hazul, şi-a pierdut feminitatea. Are bani, încă mai are. În afară de asta, nu mai e decît o deprindere veche şi un laţ în care s-a prins şi din care nu mai poate ieşi. Şi nici nu face eforturi să iasă, Raluca mai are bani.

A golit prima sticlă, a doua e pe jumătate. În odaie nu s-a încălzit, nici n-are să se încălzească în seara asta. Poate că ar fi mai bine să intre în pat, cu sticla la căpătîi. Dă macatul la o parte, un miros de mucegai îi izbeşte nasul. Pe cearceaful verzui aleargă repede un paianjen mare. Cu ce dracu' s-o fi hrănind ăsta? Treaba lui. Acoperă iar patul cu macatul, nu-l întinde, nu-l netezeşte. La ce bun? De ce te uiţi, mamă, la mine? Portretul se uită la mine de parcă a prins viaţă. Eh, uită-te, uită-te, că ai ce vedea! M-ai trimis la Paris, am citit prin biblioteci, să mă bată Cel-de-Sus dacă n-am citit! Am ascultat cursuri la facul-

tate, am alergat după cîntăreţe pe la café-chantant-uri, am chefuit, am învăţat iar, prins de remuşcări, şi am chefuit din nou, că doar îmi trimeteai bani, nu glumă ! Eu nu spun că e vina ta, se cuvenea să-mi trimeţi, că doar eu te rugam. Nu te uita crunt, totdeauna m-ai privit cu duioşie. Chiar cînd am venit în ţară cu întîrziere la chemarea ta şi te-am găsit pe patul de moarte, tot cu dragoste te-ai uitat la mine. Ai vrut să-mi săruţi tu mie mîna, mie, un ticălos care îşi pierduse vremea şi venise fără nici o diplomă. Atunci ţi-am sărutat eu ţie picioarele, erau reci, reci, şi azi am pe buze răceala lor.

Eşti supărată pe mine pentru că am vîndut Tuciureştii ? Cum să nu vînd moşia cînd mă îngropasem în datorii pînă în gît ? Îmi place să joc cărţi, poate că nici nu-mi place, dar joc, nu ştiu să fac ceva mai acătării. Dacă aş mai avea Tuciureştii, şi azi i-aş vinde, tot ca să scap de alte datorii. Raluca nu mi le plăteşte ca să mă ţină legat de ea. Îmi dă bani din an în Paşte, e o zgîrcioabă. Am să dau jos portretul tău, n-am nevoie să se uite cineva la mine cu asprime şi mustrare. Azi nu mai foloseşte la nimic. Sînt bătrîn, mamă, auzi ? Sînt bătrîn şi înrăit sau stricat, cum ai spune tu. Am să-ţi dau jos portretul ! Ţi-aduci aminte cînd eram tînăr şi frumos, cînd dansam ca un elf, cînd veneam obosit şi fericit de la vînătoare, mă aşezam pe sofa lîngă tine şi-ţi recitam versuri de Nerval, din care tu nu înţelegeai o iotă, dar le ascultai ca pe un cîntec şi mă dezmierdai pe obrazul ars de soare ? Vezi, dacă la Paris aş fi dus viaţa pe care o ducea prietenul meu Michel (eu îi plăteam odaia şi masa, cel puţin atîta bine am făcut şi eu), dacă aş fi învăţat ca el, ar fi ieşit altceva din mine. Dar eu l-am imitat pe Gaston, şi el avea bani ca şi mine, ne-am făcut amîndoi de cap. Însă iubirea cu Simonette, iubirea aceea a fost frumoasă ca un poem de Musset, a fost ceva nepămîntesc, a fost poezie, a fost mireasmă tare de iasomie. Au măritat-o părinţii cu un medic. Ah ! Cît am suferit atunci !

Cu cine vorbesc eu tare ? Nu mai ştiu. Ştiu că am sfîrşit şi a doua sticlă şi că sînt foarte nenorocit. De ce sînt azi atît de nenorocit ? Pentru că i l-am adus pe acel Saint-Laurent Zenobiei ? Ce-mi pasă mie de amorurile Zenobiei ? Îmi place, dar n-o iubesc. Am iubit-o pe Simonette, poate

chiar şi pe Alice, cînd încă nu ştiam ce e dragostea, am iubit-o parcă şi pe Raluca la început, oho ! cît am iubit-o ! Dar pe Zenobia nu.

E atît de tînăr Saint-Laurent ! E frumos, e tînăr, e tobă de carte, dă lecţii ca să trăiască, adică munceşte. Eu nu mai sînt tînăr, nu mai sînt frumos, n-am muncit niciodată. Sînt gelos pe el, da, de asta sînt nenorocit, pentru că sînt gelos, sînt invidios. Mă roade ca o boală invidia. Şi mi-e scîrbă de mine. Iau bani de la două muieri, nu-l plătesc de doi ani pe ăsta, cum îl cheamă ? Cum îl cheamă pe argatul meu ? Nu mai ştiu. Ultimul meu argat, atîta mai are boierul Ianachi Boteanu, un argat păduchios. Şi mîine îşi vinde boierul şi tacîmurile de argint. Nu le-a cumpărat, le-a moştenit, tot ce a avut sau are e moştenit, şi le vinde boierul. Halal boier ! Parcă am zis că mîine mă duc la un doctor. Ce să caut eu la doctor ? Aha, să-l duc pe împuţitul ăsta, cum îl cheamă, că prea geme şi îl doare. Sînt un nobil adevărat, îmi duc sluga la doctor, am o inimă nobilă ! Mama spunea adineauri... Mama spunea ceva ? Aiurez, mama a murit de mult şi bine a făcut, n-a mai apucat să mă vadă în... cum se zice pe franţuzeşte ? În degringoladă. *Je suis fichu, je suis un dépravé !* Nu mai am pic de vin. Un depravat trebuie să bea, şi eu nu mai am ce. Şi odaia asta pute a umezeală, a zid ud şi a lemn putrezit. Trebuie să fi putrezit duşumeaua sub covor. Am un argat, să-mi trăiască ! Nu intră cu anii în casă să aerisească, să deretice. Şi mai vrea să-l plătesc. Am să-l plătesc, pentru că sînt nobil. Dacă eu nu intru cu lunile în casă, de ce ar intra el ? Are dreptate, toată dreptatea. Mama are dreptate. Mama ? Nu ştiu cine are dreptate. E tînăr Saint-Laurent şi e frumos. L-am adus, l-am predat, ce mai am cu el ? *Dominus vobiscum !* Ia să mă îmbrac eu acum şi să mă duc la Raluca, acolo e cald, e şi vin, sînt de toate. Unde mi-e haina ? Unde oi fi aruncat-o ? E pe mine, idiotule, n-am dezbrăcat-o în frigul ăsta. Nu ţi-am spus că vorbeşti ca un idiot ? Cine... Aha, Ianachi Boteanu vorbeşte ca un idiot, stinge lampa şi pleacă. *Adieu la campagne fleurie...* E un vers ăsta ? În orice caz se potriveşte. Zăpada a crescut pînă aproape de genunchi, oraşul are lămpi chioare, eu am îmbătrînit, dar sînt nobil. Am un suflet generos. Şi sînt aşa, vesel din fire, ăsta e norocul meu, sînt vesel, nu ştiu ce e tristeţea, îmi vine şi acum să cînt. Am

avut o voce frumoasă eu, o voce de bariton. O mai am și acum. Ia să vedem : „Tu, care ești pierdu-u-ută / În neagra veșnici-e-e-e..." Frumos, Ianachi, frumos, ia mai cîntă nițel !

*

Trenul merge lin, nu ca diligența, cu hopuri, dar păcăne prea tare. Iorgu nu poate adormi, prea păcăne drăcovenia asta nouă, duduie și huruie, iar cînd se oprește icnește odată din toate vagoanele și te izbește de pereții de lemn. Și pe urmă poți ști dacă n-are să sară de pe șine ? Poate sări oricînd pe de lături, și dacă sare te răstoarnă neapărat. Într-o cutie de asta de fier și de lemn sigur că te faci zob dacă se trîntește pe o rînă, nu mai rămîne om din tine. Dacă se răstoarnă caleașca sau, hai să zicem, diligența, te ridici de jos, te scuturi de praf, șchioapeți puțin, hai că ți-ai rupt poate un braț, dar rămîi viu. De asta i-a fost atît de frică la dus, bietei Ana Maria, numai un accident sau o spaimă de astea îi lipsea. Noroc că nu-și dădea seama cu ce merge, cum merge, nu prea știa pe ce lume e. Acum Iorgu are și mai mult timp să se gîndească la primejdia care îi paște. Agata, cît e ea de sfioasă, a fost fericită să vină acasă cu trenul, la dus schimbase nu știu cîte diligențe pe drum. A stat, sărăcuța, trei ani în internat, n-a văzut decît pereți și mutre lungi și gălbejite de călugărițe, pe străzile Parisului umbla lîngă el ca beată de fericire, e firesc să-și dorească și drăcia asta de tren. În curînd va împlini șaptesprezece ani, e în floarea tinereții, vrea să știe, vrea să vadă, vrea să trăiască. Acum stă cu umărul lipit de umărul lui, a închis ochii (și ce mai gene are ! Îi fac umbră pe obraz !), dar Iorgu nu crede că doarme, i-a fost destul de frică atunci cînd s-a urcat în vagon și încă o bună bucată de vreme. Nu mărturisea, dar îi ținea strîns mîna cu mîna ei mică. Ceilalți călători din compartiment dorm duși, sînt deprinși, or mai fi mers și altă dată cu trenul. Se uitau aseară la Agata ca la o domnișoară, nu ca la un copil. Li se scurgeau ochii după ea. Na, că iar oprește și te hurducă de parcă îți dă brînci. N-a făcut bine cînd s-a hotărît pentru tren tocmai cînd își aduce fata cea sănătoasă acasă. El n-are decît să se prăpădească, dar copila ! O bagi în asemenea primejdie, tată necugetat, tocmai cînd trebuie să intre în viață, tocmai cînd a sfîrșit cu

izolarea, cu înstrăinarea şi toate amărăciunile internatului! Dar ce Dumnezeu l-a apucat acum, cînd la dus n-a avut asemenea gînduri? Poate că ăştia din faţa lui n-ar dormi dacă trenul ar fi o primejdie atît de mare, el e fricos, are dreptate Leonida. Cam îndrăzneţ s-a făcut Leonida, prea îndrăzneţ. Numai că nu l-a bătut pe umăr pe el, pe tatăl lui. Se ducea la cursuri, învăţa. El spunea că învaţă, că n-a avut cum să-l vadă învăţînd. Şi parcă în toată istoria aia cu marchiza, cu caii, cu gazda lui, se amestecau şi minciuni. Şi Charles de Vaubant părea că minte uneori, prea se lăuda mult cu neamul lui, cu maică-sa aia pe genunchii căreia au tras să moară şi Lamartine, şi Alfred de Vigny, numai Hugo n-a venit în poala ei să-şi dea duhul, fiindcă n-a murit încă. Altfel, binevoitor băiatul, şi-a pierdut o mulţime de vreme cu el. Leonida n-avea timp. Asta l-a supărat puţin, după ce că Leonida de cînd e la Paris nu s-a dus o dată la pension să-şi vadă sora, n-a simţit nevoia la plecare, cînd îi dăduse atîţia bani, să-i cumpere Agatei un fleac, un nimic, să-l aibă fata în ţară ca amintire de la el, pe cînd vicontele, un străin, i-a dăruit Agatei nişte cercei cu peruzele pe care i-a purtat maică-sa cînd era mică şi i-a dat lui aşa, din dragoste, ca pe un lucru al ei, care să-i poarte noroc. N-au nici un preţ, dar sînt o dovadă de atenţie, de prietenie. Dacă cerceii ăştia or fi fost tot atît de adevărat ai maică-si pe cît era holera unchiului! Eh, dar parcă maică-si, pe care o iubeşte, i-a trimes ceva? N-are Zenobia nevoie de nimic, numai că i-ar fi făcut plăcere să-i trimeată ceva de la Paris fiul ei preferat. Ce să facă, are să-i dea panglicile acelea late de moar verde pe care i le-a recomandat călduros vicontele pentru că acum se poartă pălării cu panglici care se leagă sub bărbie sau atîrnă pe spate şi are să-i spună că i le-a trimes Leonida. Mamă e şi ea, afurisită, dar mamă! Uite cît de dor i-a fost acum de Agata, a vrut neapărat s-o aibă lîngă ea!

— Dormi, tată? şopteşte încet Agata.

— Nu, sînt treaz. Dar tu de ce nu dormi?

— Nu ştiu, cred că de bucurie că ajung acasă. Trei ani am jinduit să mă întorc. Abea m-aţi internat acolo, că din prima zi am dorit să vin acasă.

— Fata tatii! Mai avem pînă acasă, mai avem. Încearcă să dormi.

Nu se lipeşte somnul de mine, nici de tata. Mamei îi e dor de mine! Oare tot frică îmi va fi de ea şi acum? Nu cred. Eram o proastă cînd eram mică, mă pierdeam în faţa ei, dar acum am crescut, îmi voi ţine firea. De ce să mă pierd? E atît de frumoasă! Şi cîntă frumos, pictează frumos pe porţelan. Am s-o rog să mă înveţe şi pe mine. Vom cînta la clavir la patru mîini, vom picta împreună. Avea odată o rochie albastră, îi stătea atît de bine! Era albă, albă la faţă, rochia era albastră, mătasea ei făcea ape-ape. Am vrut să-i mîngîi poala, stăteam jos pe covor şi mi-a dat una peste mînă. De ce mi-am adus aminte tocmai de asta? Nu ştiu, poate pentru că era ea atît de frumoasă în ziua aceea sau pentru că m-am speriat eu tare şi am fugit să mă ascund. Eram un copil netot. Acum va fi cu totul altfel, acum mamei îi e dor de mine. Abea aştept s-o văd, abea aştept! Şi livada de la Sulcina cînd înfloresc merii. Păcat că acum e iarnă. Şi odaia noastră, în care Ana Maria... Biata Ana Maria!

De ce ar învăţa Leonida sau Gheorghe, cînd n-au avut pe nimeni drept pildă? Eu am învăţat, şi ce-am ajuns? Traduc din limba slavonă hrisoave vechi şi le bag în sertar. Traduc iar, şi iar le închid în sertar. Cine e tata? se întreabă fiii mei. Unul care a studiat dar nu se vede, un moşier care nu se pricepe să-şi administreze moşia, un boier care coboară din Vodă Movilă deşi nu-i nimic de capul lui. Nici politică nu a făcut, cum spune Zenobia, să fi ajuns acum mai în frunte. Nu s-a bătut pentru nimic, nu s-a alipit de cei de la 48, n-a aplaudat cînd a venit principele Carol. Un nepăsător, au dreptul să spună copiii. Fost-am eu nepăsător? Nu cred, dar nu m-am amestecat în nimic din pricina unei întrebări neroade care m-a chinuit totdeauna: are să fie mai bine sau mai rău aşa? Alţii s-au bătut pentru ce-au crezut ei că ar fi bine, eu am stat cu braţele încrucişate şi m-am întrebat. M-au chemat la ei conservatorii: „Haide, coane Iorgule, eşti de viţă domnească, la noi ţi-e locul!" Nu m-am dus. M-au chemat şi ăştia mai noi, liberalii: „Poftim, domnule Movilă, un boier cărturar ca dumneata trebuie să vadă limpede viitorul ţării!" Nici la ei nu m-am dus. Cine sînt eu? În adevăr, mă aflam la Iaşi în 1859, cînd atîţia depu-

tați se trudeau să aleagă un domn care să realizeze Unirea. Nu eram deputat, dar m-am amestecat printre ei la discuțiile care clocoteau cînd acasă la unii dintre prietenii mei, cînd la alții. Erau și unii nepăsători față de actul Unirii. Poate că pe unii i-am influențat. Visam Unirea. S-a împlinit, și m-am întors fericit la Botoșani. Atunci aș fi putut ajunge deputat. N-am simțit nevoia. M-am dat la fund. Oh, și cît m-a durut scoaterea lui Cuza și aducerea de domn străin ! Credeam în Cuza ! Cine sînt eu ? Nimeni. Un om cumsecade, dacă măcar asta oi fi. Încolo, nimic. Un bătrîn cumsecade. E cumsecade omul care nu participă la ceea ce se petrece în jurul lui ? Și de asta mă îndoiesc. Ar trebui să mă îndoiesc și de faptul că trăiesc, dacă mă mișc între oamenii vii ca un mort. Sînt măcar stăpîn în casa mea ? Da de unde ! Măcar de fata asta, de Agata, să am și eu grijă, s-o apăr... Sigur, s-o apăr de maică-sa, asta a fost nerostit în gîndul meu. Fiindcă ăsta e adevărul, Zenobia sigur că visează pentru ea un bărbat de vază, bănos și cu nume. Înțeleg, ar fi bine, dar să-i placă și fetei. Zenobia n-o va întreba dacă îi place sau nu, asta e sigur. Eu nu i-am plăcut cînd m-a luat, mi-am dat seama prea tîrziu, după nașterea lui Gheorghe. Căsătoria noastră a fost treabă pusă la cale de soacră-mea, Polixenia, și de biata mama. De ce dau vina pe ele ? O iubeam pe Zenobia, eram prăpădit după ea, nu mai aveam capul pe umeri și să nu fi vrut mama, eu tot o luam. Și a ieșit rău. Să nu-i rînduiască Zenobia fetei o viață ca a ei, de asta trebuie să am eu grijă. Și de Ana Maria, cînd s-o face bine. Dar se va face vreodată ? Doctorii spun că da, fie-le gura aurită ! S-o aduc acasă, s-o văd fericită, să-mi dau osteneala să fie fericită. Multe nădăjduiesc eu de la mine, parcă nu m-aș cunoaște. Of, Iorgule, Iorgule ! fii o dată în viață om puternic și hotărît !

*

Cînd ajung în țară văd pe ferestrele vagonului că ninge, viscolește și s-au și adunat nămeți înalți în jurul liniei ferate. La Paris nu ningea aproape niciodată, iarna era umed, frig, dar nu ger. Agata uitase aproape cum e un viscol. Așa va fi și la Botoșani. Păcat ! Dar cît de cald se face în casă, cald cum nu se încălzeau niciodată clasele sau dormitoarele de la pension. A lăsat acolo ceva care îi era drag ? Poate pe maica

Antoinette, profesoara de cînt, o făptură mică, delicată, decolorată, care iubea nesfîrşit muzica. Şi o colegă, pe Francesca Moroni, o italiancă voinică, prietenoasă, care îl ştia pe Dante pe dinafară. De la Francesca nici nu şi-a luat rămas bun în graba plecării. N-a găsit-o nicăieri, iar tata o aştepta în cancelarie. Are să-i scrie.

De la gară pînă acasă, în trăsură, Agata nu mai are răbdare. Asta e casa Ghiculeştilor, grădina lor de trandafiri e acoperită de zăpadă, asta e casa Siminoaiei şi asta, Doamne ! e casa noastră ! Sare din trăsură, străbate în goană curtea, lunecă cu ghetuţele ei subţiri pe potecile croite în zăpadă, dar îngheţate, năvăleşte în casă. Clavirul ! Se aude clavirul ! Mama e în salon. Agata dă buzna în salon şi se opreşte după doi paşi. Mama stă pe taburetul din faţa clavirului, s-a întrerupt şi s-a întors spre uşă la auzul bocănitului ghetelor ei. Într-un fotoliu, lîngă clavir, şade un domn tînăr, necunoscut. Domnul se ridică în picioare. Mama o priveşte o clipă, cercetător de parcă n-ar recunoaşte-o, apoi zîmbeşte larg şi se ridică şi ea. Agata se repede, o îmbrăţişează, o sărută pe obraz, o ţine strîns de gît. Nu poate vorbi, îi vine să plîngă.

— Agata, fata mea ! rosteşte Zenobia cu un glas înalt, cu glasul cu care citea din Corneille maica Josephine, profesoara de literatură. Mă sugrumi, fetiţo ! Dă-mi drumul. Stai la distanţă să te văd, aşa ! Acum să te prezint domnului Gilbert Saint-Laurent, viitorul tău profesor.

Agata îşi desprinde braţele, se dă un pas înapoi. Entuziasmul cu care a intrat în odaie începe să se topească. Mama nu poate suferi nici acum să fie îmbrăţişată, mama nu s-a schimbat. Îşi aşază părul, se priveşte în oglinda de deasupra clavirului, îşi potriveşte gulerul, îşi netezeşte corsajul. Şi doar n-a văzut-o de trei ani, ce însemnătate are că i-a şifonat puţin îmbrăcămintea ?

— Agato, te-am prezentat viitorului tău profesor ! rosteşte mama mustrător.

Agata se întoarce către domnul cel tînăr şi-i face o reverenţă adîncă. Doar e profesor ! Mama rîde cu hohote.

— O domnişoară nu face reverenţe în faţa unui domn ! Se vede bine că ai rămas tot o fetiţă. Du-te de te dezbracă, eşti plină de zăpadă. Urcă-te la tine în odaie, încălzeşte-te. Vei fi chemată la masă.

Agata urcă scara care duce la dormitoare. I s-a pus un nod în gît. Poate că şi aici are să sune un clopoţel ca s-o cheme la prînz. Mama a trimes după ea pentru că îi era dor ! Cînd ţi-e dor de cineva o dovedeşti fără să vrei, îl mîngîi, te bucuri că a venit, îl săruţi. Nici nu ştie dacă mama a sărutat-o. I-a zîmbit, a spus : „Stai să te văd !“ dar nu a privit-o multă vreme, a şi mustrat-o, a şi rîs de ea, toate în cîteva minute, poate în cîteva secunde. Şi profesorul acela, ce mai e şi cu el ? Va trebui să înveţe în continuare şi acasă ? Tata nici nu a pomenit de aşa ceva. Colegele ei de pension care au plecat acasă povesteau înainte de plecare că vor fi scoase la baluri, că se vor logodi, că vor călători cu părinţii lor sau cu bărbatul lor. Ea a venit acasă ca să înveţe. Are un păr roşu profesorul ăsta de parcă îi arde capul, şi stă ţeapăn şi serios. Va fi greu cu el, pare foarte sever.

Zenobia încercă să-şi ţină firea, să zîmbească luminos, să vorbească aşa ca pînă adineauri cu Saint-Laurent. A primit un fel de lovitură în inimă cînd a văzut-o pe Agata. S-a făcut frumoasă ! a fost primul ei gînd. Cînd a plecat era ca o rîmă, ca un tăieţel nefiert, şi acum e frumoasă. Cine ar fi putut bănui ?

— E drăguţă fata mea ! spunea ea răsfăţîndu-se. Nu-i aşa, Gilbert ? Nu prea ştie să se poarte, n-a fost niciodată inteligentă, dar e drăgălaşă. Cum o găseşti ?

— Trebuie s-o cunosc mai bine ca să-mi dau seama dacă e sau nu inteligentă, şi s-o văd mai bine ca să văd dacă e drăguţă.

Zenobiei nu-i place cumpătarea cu care a răspuns Saint-Laurent. Ar fi trebuit să spună : „Nu e nici pe departe ca maică-sa“ sau ceva de felul ăsta care să-i risipească pe loc neplăcerea pricinuită de şocul de adineauri. După zilele astea fierbinţi de delir, zilele de cînd a venit Gilbert, se află deodată în faţa pedagogului corect pe care l-a cunoscut în grădina Boianilor. Are dreptate, are tact omul, acum va intra în salon şi Iorgu, trebuie să fie grav şi depărtat. Poate că s-ar cuveni să iasă ea în întîmpinarea bărbatului ei, să-l întrebe ce au spus medicii despre Ana Maria, cum a călătorit, mă rog tot ce întreabă o nevastă cînd i se întoarce soţul de la drum lung. Îl priveşte pe Gilbert cu cea mai fierbinte privire a ei şi se îndreaptă spre uşă,

dar tocmai în clipa aceea intră Iorgu în salon. Doamne, cît e de bătrîn şi de urît ! îi trece Zenobiei repede prin minte, în vreme ce-i întinde amîndouă mîinile să i le sărute.

— Bine ai venit, Iorgule ! Înainte de orice, spune-mi : ce părere au medicii despre Ana Maria ?

— Încet, dragă, am să-ţi povestesc despre toate. N-ai de ce să fii neliniştită. Nu te tulbura !

— Mie vă rog să-mi daţi voie să mă retrag, rosteşte Gilbert şi-i face un salut adînc lui Movilă.

— Oh, iertaţi-mă ! Iorgule, nu ţi l-am prezentat pe *monsieur* Saint-Laurent, viitorul profesor al Agatei. E un savant, un pedagog excelent, am avut mare noroc că a acceptat să vină la Botoşani.

Iorgu se întoarce năuc spre profesor, numai la aşa ceva nu se aştepta, dar îşi stăpîneşte mirarea şi-i întinde mîna.

— Fii binevenit, domnule !

Saint-Laurent se mai pleacă o dată scurt în faţa lui şi iese din încăpere.

— Ce naiba e cu ăsta ? De ce l-ai adus ? Ce nevoie mai are Agata de profesor ?

— Are nevoie să înveţe tot ce n-a învăţat încă. Vreau ca fiica mea să fie instruită, nu o domnişoară oarecare dintr-un tîrg de provincie.

— Şi la mînăstirea, pardon ! pensionul în care ai dus-o tu n-a învăţat carte ?

— Am impresia că s-a întors tot atît de stîngace şi neştiutoare cum a plecat. Am prevăzut bine cînd l-am adus aici pe Saint-Laurent. Agata e încă un copil...

— Are aproape vîrsta la care te-ai măritat tu.

— Şi rău am făcut. Lasă asta, te-am întrebat ce ţi s-a spus la sanatoriu despre Ana Maria.

— Speră s-o vindece. Va dura, dar o vor vindeca. Grea e boala ei de nervi, la plămîni n-are nimic, adică are ceva, dar nu oftică.

— De ce n-ai trimes o depeşă cînd soseşti, ca un om civilizat ?

Iorgu ridică din umeri, se aşază greoi într-un fotoliu. E obosit de drum, a îngheţat, e deodată mohorît. De departe îşi închipuise că acasă va fi bine, şi cum a intrat pe uşă e foarte rău. Mai bine se răsturna trenul ăla şi se isprăvea cu el. Nu, nu ! s-ar fi prăpădit şi Agata. Cine ştie ce

o mai așteaptă acum și pe ea. Eh, să nu fie prea prăpăstios, poate că Zenobia gîndește mai limpede decît el. Iar începe să șovăie și să i se supună? Parcă în tren luase alte hotărîri. Dar acum e atît de obosit că nu mai poate nimic. Mîine are să se scuture de supunerea asta de rob. Mîine!

— Și, mă rog, de ce ai împopoțonat-o așa ca pe o călăreață de circ? Ce era pălăria aia de pe capul ei, ce era mantila aia cu zorzoane? Vrei să se uite tîrgul la ea ca la o paparudă?

— La cine? întrebă Iorgu, căruia gîndurile îi zburaseră departe.

— La Agata, bineînțeles. O să sperie Botoșanii, au să creadă oamenii că a făcut trotuarul acolo, nu că a fost la pension.

— Zenobio! tună deodată Iorgu cu glasul care îi iese rar din gîtlej, glasul de zile mari cînd nu mai poate îndura.

Zenobia se teme să nu se audă acest glas pînă sus, în iatacuri, să nu-l audă și Saint-Laurent din odaia lui. Rostește deodată potolit, aproape dulce:

— Îmi iubesc fata, Iorgule, nu vreau să fie caraghioasă. Una se poartă la Paris și alta în fundul ăsta de lume în care trăim noi. Oamenii sînt gata să clevetească. Nu vreau ca fiica noastră să fie bîrfită. Am așteptat-o cu prea multă dragoste ca să îndur așa ceva.

— Vezi că ți-am adus și ție găteli de la Paris, tot pe gustul francezilor. Să le arunci.

— Le-a ales Leonida? întrebă Zenobia cu interes. Nu mi-ai povestit nimic despre băieți! Intri pe ușă după trei săptămîni de lipsă de acasă și începi să te certi, să ridici glasul. Așa ai fost totdeauna, un despot sub înfățișarea ta de om blajin. Să mă întrebe pe mine cine vrea să știe cum e în adevăr Iorgu Movilă.

Iorgu tace încruntat. Ce să mai spună?

— Haide, povestește despre băieți. Ce face Leonida?

În odaia lui, Gilbert se învîrtește ca într-o cușcă. Știa bine că o aventură cu o femeie măritată nu e ceva potrivit pentru el. Nu-i place să mintă, nu-i place să se ascundă. A venit aici ca purtat de un vînt de nebunie, a venit ca dus orbește de o putere mai mare decît a lui. A

şovăit, s-a certat cu el însuşi, dar a venit. Dacă bărbatul Zenobiei ar fi arătos, ar fi un crai de provincie ca Boteanu, ar fi un om pasionat de vînători, dacă s-ar vedea pe el că îi place băutura (cum oare s-ar putea vedea asta din primul moment?), dacă în sfîrşit ar fi tînăr, mai vioi, ca Boian, n-ar avea acest început de remuşcări că îi ia nevasta. Dar pe omul ăsta obosit, aproape bătrîn, cuviincios, care pare atît de cumsecade, parcă ţi-e ruşine să-l înşeli. E prea uşor să-l înşeli şi să-l încornorezi, e o faptă atît de la îndemînă, încît eşti umilit că o faci. Dar uite că a intrat în horă şi trebuie să joace. Poate că e cartofor, poate că are şi el vreun viciu. Movilă ăsta poate lipseşte mult de acasă, altfel cum ar putea continua acele nopţi de patimă cu Zenobia? Şi fata lor e destul de mare, nu e o fetiţă, cum îi spusese Zenobia, trebuie să te ascunzi şi de ea. La vîrsta asta sigur că are ochiul pătrunzător, că e plină de curiozitate. Chiar dacă e proastă, cum susţine maică-sa, nu e oarbă, nu e idioată. Va fi grea, foarte grea viaţa în casa asta, cu o femeie nepotolită şi exigentă ca Zenobia, cu o cumnată cu ochi mari care or fi văzînd şi ei ceva, cu un bărbat de treabă şi cu o fată care va învăţa sau nu va învăţa, dar nu va dormi pe picioare, ca să nu intuiască nimic. În sfîrşit, să aştepte prînzul ca să-şi dea mai bine seama cu cine are de-a face. Să nu judece pripit şi să nu intre în panică deocamdată.

*

Georges ieşi din spital la cîteva zile după plecarea tatălui său. Era nemîngîiat că nu-l putuse vedea, deşi se întreba cum i-ar fi putut lămuri de ce nu dăduse de luni de zile pe la Agata, cum ar fi făcut faţă întrebărilor lui cu privire la studiile pe care le urma, altor întrebări neaşteptate poate. Aşa cum se desfăşuraseră lucrurile, cu sprijinul unui prieten bun şi plin de fantezie ca Charles de Vaubant, fusese poate mai bine. Şi mai pierduse un prilej, acela de a-i cere babacului o sumă mai frumuşică de bani, aşa cum făcuse Leonida, care îşi cumpărase cal, îşi plătise chiria, îşi luase o stofă pentru un costum nou şi încă mai avea cu ce trage un chef, două. Deh! să-i fie de învăţătură să se mai bată în duel pentru orice pramatie de muieruşcă. Cu Jacques Sabron se împăcase repede, cînd acela

venise să-l vadă la spital și să-și ceară iertare că îl rănise. Erau ameţiţi încă amîndoi în dimineaţa aceea de vinul băut cu o seară înainte, cînd se certaseră. Fură de acord că pentru o poamă ca Mimi n-ar fi trebuit să se bată, ar fi fost mai potrivit s-o tragă la sorţi, și la gîndul ăsta se porniseră amîndoi pe rîs. De ce nu le venise ideea din timp?

Georges se întorsese în odaia lui din apartamentul lui Charles, o văzuse așa cum trebuie s-o fi văzut taică-său, dezordonată și îngălată, privi rafturile de cărţi pe care nu se afla nici o carte, masa pe care nu era nici un caiet și nici o călimară, gravura de pe perete de care se speriase bătrînul, și-l cuprinsese un mare dezgust de sine. Era asta odaia unui intelectual, a unuia care învăţase ceva, dacă nu tot, la Saint-Cyr? A unui coborîtor din voievozi, care ar fi trebuit să-și respecte puţin părinţii și pe sine însuși? Ce era el? Un golan, un fecior de bani gata cu apucături golănești? Nu se putea face ceva mai bun pe lume? Avea să-și revizuiască purtarea, viaţa cu alte cuvinte. Charles era admirabil, un amic fără pereche, era un prieten plăcut și Jacques, dar cu ei nu se putea face altceva decît juca cărţi, bea și alerga după fuste. Ei n-aveau strămoși care făcuseră fapte mari (aoleo! ce gogoși îi spusese Charles lui Iorgu Movilă!), ei n-aveau datoria demnităţii, pe care el... în sfîrșit, cam jucase tontoroiul peste demnitatea asta, dar acum va face o cotitură de viaţă la care nimeni nu se așteaptă și nu se așteptase nici el pînă ieri.

Primul lucru pe care îl făcu fu să-și cumpere cărţi de filosofie, pene, cerneală, hîrtie de scris. Se duse și la Sorbona cîteva zile pe rînd să asculte cîteva prelegeri. I se părea că îi crapă capul încercînd să le înţeleagă. Sigur, toţi ceilalţi studenţi erau deprinși, el pierduse atîtea cursuri! Ar fi vrut să se așeze imediat cu coatele pe masă, cu Schopenhauer dinainte (se vorbise despre el la curs), dar în mizeria din încăperea aceea nu era cu putinţă să se concentreze. Rugă nevasta portarului să-i facă o curăţenie temeinică, dar nemernica aceea îl refuză, mai curăţise de două ori acest apartament și nu fusese plătită pînă azi. Trebui să aștepte cinci zile pînă cînd veni femeia care le spăla vesela o dată pe săptămînă și care se îndură să-i deretice bine odaia. Aceste cinci zile fură foarte lungi, aproape că-i pieri în vremea asta cheful de învăţătură. Se așeză totuși îndîrjit la masă,

citi și deznădăjdui iar, ca la facultate. Nu pricepea nimic, absolut nimic. Poate că ar fi trebuit să înceapă cu un filosof mai simplu, unul care scrisese direct în franțuzește, traducerea e și ea păcătoasă, o pricepi mai greu. Dar care era un filosof mai simplu? Unul mai vechi adică, unul care s-o ia de la început? N-avea pe cine întreba, nu era doar să pună o asemenea întrebare de analfabet în materie unuia dintre noii lui colegi. Charles nu știa nimic în acest domeniu. Știa el puțină poezie, o fărîmă de istorie, dar la filosofie era cu totul nepriceput.

— Un filosof francez vrei, și să fie mai vechi? Știu eu? Am auzit de unul Descartes, dar nu știu bine dacă a fost filosof sau un marinar care a făcut parte din expediția lui Magellan. Du-te și tu la librărie, cere o carte de el, frunzărește-o și ai să-ți dai seama.

Georges se duse la librărie, căută prin rafturi, își dete seama că uitase numele filosofului despre care îi vorbise Charles, dădu de un volum de Ronsard, îl confundă o clipă cu acela pe care îl căuta, văzu cu dezamăgire că e vorba de versuri, căută mai departe, și găsi ceva foarte interesant: *Călătoriile lui Columb!* Cumpără cartea, veni acasă și o citi pe nerăsuflate. Asta viață în care să te arunci! Primejdii, eroism, sacrificii, victorii! Ah, de ce nu trăise în vremea aceea! Azi oare nu mai existau expediții, nu mai exista aventură? Riscul vieții cu o stea călăuzitoare înaintea ta: Victoria! Și familia lui ar fi fost fericită să afle că unul dintre vlăstarele ei e un erou despre care vorbește întreaga lume, care a cutezat ce nu cutează oricine. Și pe urmă, ce succes la femei ar fi adus o ispravă ca asta și, fără îndoială, și bani. S-a săturat de împrumuturi și de așteptarea banilor de acasă. Să facă un lucru după care să plouă cu galbeni asupra lui. Mă rog, Columb nu se prea îmbogățise de pe urma curajoaselor lui călătorii, dar Columb avea o situație inferioară față de regii Spaniei. Franța era republică, individul nu mai e umilit și bravura lui rămîne a lui, ca a lui Napoleon de pildă, greu să i-o mai fure cineva. Ar face poate o ispravă plecînd în America. Primii coloni au plecat de mult, au pus stăpînire pe pămînturi întinse, au întemeiat orașe, sînt azi bogați, ba chiar își numără generațiile din care se trag, de parcă ar fi ajuns la oarecare noblețe, nu-și mai aduc aminte că strămoșii lor au venit acolo

cu traista-n băţ, nepricopsiţi şi inculţi, buni numai să pocnească la mir indigenii şi să taie cu topoarele pădurile virgine. O treabă ca asta n-ar fi fost vrednică de el. Dar şi azi mai pleacă oameni în America, în Alaska de pildă, ca să caute aur, şi unii îl şi găsesc chiar, pleacă în sudul Africii în căutare de diamante şi devin stăpîni pe mine întregi, ajung oameni bogaţi şi respectaţi, pentru că şi bogăţia e respectabilă. Ar putea face o asemenea ispravă şi el, coborîtor din Vodă Movilă ? N-ar fi un lucru nevrednic de un boier de stirpe înaltă ? Pentru ce ar fi ? N-o să sape şi n-o să scormonească în pămînt cu propriile lui mîini, are să-şi închege o echipă de oameni de rînd, sătui de viaţa pe care o duc, dornici să-şi schimbe starea, gata la orice fel de trudă, care să-l asculte ca pe un conducător, ca pe un şef. Nu e greu să găseşti astfel de oameni în Franţa asta nemulţumită, în care e cînd revoluţie, cînd imperiu, cînd comună, cînd republică. Şi dacă va pune cîndva şi el mîna pe hîrleţ, cu atît mai bine, cu atît mai multă cinste pentru el. La întoarcerea în Franţa sau acasă, în Moldova, plin de bani, îşi va arăta palmele bătătorite, palmele lui de prinţ îngroşate de muncă, şi cu atît mai mare îi va fi faima. Trebuia neapărat să caute cărţi şi hărţi în care să fie vorba de America, de Alaska şi de sudul Africii, ca să ştie ce drum să aleagă. Trebuia să caute şi oameni simpli, sărmani, pe care să-i vrăjească, să-i îmbie la plecare, cu darul lui de a vorbi şi convinge, pe care şi-l cunoştea bine.

Charles se minuna de cărţile şi hărţile care se adunau pe masa lui Georges, de îndîrjirea lui în a le studia şi a refuza orice invitaţie la Gaudart, la un whist, sau la café-chantant-ul la care erau obişnuiţi ai culiselor pe cît erau şi ai spectacolelor. Îl lăsa cu gărgăunii lui, cu patima de acum, care probabil că n-avea să ţină mult. Aşa cum încheiase Georges cu şcoala de la Saint-Cyr, cu Sorbona, cu filosofia, avea să încheie şi cu planurile exaltate de a pleca la capătul lumii.

Leonida venea rar să-şi vadă fratele. Georges nu se ducea niciodată la el, ştia că acasă nu-l va găsi, cu marchiza se certase de mult din pricină că abuza de serviciile lui Leonida (îl trata ca pe un vechil şi Leonida nu băga de seamă sau se prefăcea că nu vede), pe cînd el era mereu

de găsit în odaia lui, studios cum devenise. N-avea decît să vină fratele său la el, dacă n-avea prea multă treabă cu caii marchizei!

Într-una din aceste seri de lectură pătimașă, Leonida îl căută. Vine cu vreun interes, desigur, se gîndi Georges, așa cum vine totdeauna de la un timp! Îl primi totuși călduros, avea și cu ce să-l trateze, Charles cumpărase chiar ieri, cînd primise banii de la maică-sa, și șuncă, și brînzeturi, și vin.

— Măi frățioare, măi! începuse prietenos Leonida, dacă aș muri într-o bună zi, tu nici n-ai afla, n-ai veni nici la înmormîntare! Te-ai supărat pe Josette! N-ai avut dreptate, dar eu ți-am înțeles furia. Ți s-a părut că mă robește. Nici pomeneală, Georges! Mă adoră. Dacă mă ocup mult de cai, o fac pentru că îmi place mie.

— Vezi să nu te facă și jocheu într-o zi!

— Sînt prea voinic pentru o treabă ca a ta. Jocheii trebuie să fie mărunței și ușori! rîse Leonida. Nu, iară glumă, las-o încolo de supărare. Vino și tu pe la noi!

— Vorbești de parcă ai fi la tine acasă. Ai aflat măcar dacă e marchiză sau nu?

— A primit zilele trecute o scrisoare de la bărbatu-său. Purta un sigiliu pe care se vedeau clar armele casei d'Aubépine. Ce mai vrei?

— Vreau să te respecte mai mult. Ea e marchiză numai după bărbat, cine știe cum o fi născută, iar tu ai putea să te intitulezi principe, ai avea dreptul.

— Văd că ai adus sticla de vin pe masă, dar nu mă tratezi! schimbă vorba Leonida, pentru că aflase chiar de la Fernando, cînd îl mazilise marchiza în favoarea lui, că Josette era fiica unui negustor de încălțăminte. Asta fusese răzbunarea lui Fernando înainte de a se întoarce în Mexic, s-o dea de gol pe „marchiză".

Georges umplu repede paharele.

— De acasă mai știi ceva? Sînt vreo trei săptămîni de cînd a plecat tata și eu n-am nici o veste de la el. M-o fi crezînd tot la Marsilia.

— Mie mi-a scris mama. Mi-a mulțumit pentru panglicile trimese. Naiba știe despre ce panglici e vorba! Asta a fost o ispravă a tatii, ca să nu-și dea seama mama că sînt

un nesimțit. Și zău că sînt ! Ar fi trebuit să-i trimet ceva, dar nu mi-a trecut prin cap.

— Tu ai vorbit cu tata, eu eram în spital. Ce mai povestea despre familie ?

— Toate bune, afară de biata Ana Maria, care e internată la Zürich.

— Sărmănica ! Să-ți mai torn un pahar, Leonida.

— Mulțumesc. Georgică dragă, n-ai putea tu să mă împrumuți cu ceva ? Cu cincizeci de franci, să zicem. Ți-i înapoiez cînd primesc de acasă.

Asta era ! se mirase el că a venit Leonida blînd ca un mieluțel.

— De ce nu-i ceri „marchizei" ?

— N-are nici ea. Nu i-a mai trimes d'Aubépine de mult.

— Spuneai că zilele trecute a primit o scrisoare de la el.

— O scrisoare, da, dar nu și bani. Tu n-ai sau nu vrei să-mi dai ?

— N-am, drăguțule, pe cuvîntul meu că n-am.

— Charles spune că n-ai mai jucat cărți de mult.

— N-am mai jucat. Cine joacă poate să și cîștige, nu numai să piardă. Dar eu n-am mai jucat. Și ce brumă aveam am cheltuit pe ce vezi pe masă.

— Pe hărți ? Pe cărți ? Ți-ai pierdut mințile, Georges ?

— Poate că abea acuma le-am găsit.

— Așa să fie ! Am plecat, mă așteaptă Josette.

— Du-te, cățeluș ascultător, du-te !

— Georges, într-o zi ne vom certa, dacă o ții tot așa. Nu îngădui să mă ia nimeni peste picior, nici măcar fratele meu.

— Tu știi că te iubesc, Leonida. Dacă glumesc așa, o fac pentru că mă doare pentru tine.

— Să te doară pentru alții, nu pentru mine. Eu o duc bine. Să te doară pentru Ana Maria, poftim, dacă ești drăgăstos și ai nevoie de o durere în legătură cu familia ! La revedere !

Lui Georges nu-i plăcu deloc vizita lui Leonida. Prea era interesat cînd se arăta afectuos ! Poți trece cu vederea un mic chiul tras de cineva unui străin, că doar nu ești băcan să trebuie să dai întocmai la cîntar, hai să zicem chiar o incorectitudine (care tînăr e curat ca Sf. Anton ?), o minciună cu haz sau fără, o atitudine ipocrită adoptată pen-

tru un interes oarecare, dar nici una din astea nu sînt îngăduite în familie. El le mărturisise cinstit părinţilor lui că a fost dat afară de la Saint-Cyr, nu umblase „cu fofîrlica" cum spunea Oaie, administratorul de la Sulcina, el totdeauna... hîm ! nu chiar totdeauna, le spusese doar şi că urmează cursurile de la facultate. Eh, şi nu încercase să le urmeze ? Nu fusese chiar săptămînile trecute la nu ştiu ce prelegeri ? Greşise numai cînd crezuse că îi va plăcea filosofia. Are să le scrie că s-a înşelat şi că abea acum îşi începe adevărata carieră într-o expediţie departe de Europa. Să nu-şi închipuie că e vorba de o aventură, pentru ei cuvîntul ăsta ar suna prost, deşi pentru el are un înţeles romantic, îndrăzneţ.

Va să zică acasă toate sînt aşa cum trebuie să fie, afară de boala Anei Maria. O fetiţă, un biet copil băgat fără nici un rost într-o mînăstire, apoi lovit de o boală de nervi, cu plămînii în primejdie. Avea vreo nouă ani cînd a plecat el în Franţa. Era drăguţă, ca un ieduţ de iute şi de sălbatică. Ce-ar fi, oare ce-ar fi să se ducă el la Zürich, s-o vadă ? Ar fi un gest nobil de frate mai mare, o binefacere poate pentru fetiţă. Avea destule remuşcări că n-o văzuse pe Agata decît o singură dată de cînd venise el la Paris. Şi doar ziua aceea fusese plăcută pentru el şi o fericire pentru ea. De ce n-a repetat-o ? Pentru că e besmetic şi superficial, pentru că a avut de făcut sau a crezut că are de făcut ceva mai însemnat. Dar la Ana Maria se va duce fără îndoială. Înainte de plecarea cea mare în depărtări. Chiar acum, în iarnă, pentru că nu-şi întocmise încă echipa şi nici nu era destul de hotărît dacă să plece în America sau în Africa. Îi vor trebui bani de drum pînă în Elveţia, bani pentru darurile pe care avea să i le ducă Anei Maria. Ce să-i ducă, ce era mai potrivit pentru un copil bolnav ? Jucării ? Dulciuri ? Banii se vor găsi ei, fie că împrumută de la Charles, fie că aşteaptă să i se trimeată de acasă. Nu banii sînt importanţi aici, ci darurile. Să le aleagă bine, să fie o bucurie pentru bolnavă.

Georges stătu multă vreme lungit pe pat, cu lampa de la cap aprinsă, gîndindu-se ce va alege pentru Ana Maria. Era plin de mulţumire şi se simţea bun, generos. De multă vreme nu mai fusese atît de satisfăcut de el însuşi. Păpuşi mari, un urs de catifea, o maimuţă cu haz, neapărat trebuie

să găsească și o maimuțică. A trecut prin fața vitrinelor unor magazine de jucării, dar nu s-a uitat bine la ele, n-avea nici un interes să se uite. Mîine însă va ieși în oraș anume pentru asta și va ochi tot ce e mai frumos. Apoi va căuta bani și pe urmă la drum, drept la Zürich! La întoarcere, are tot timpul, pînă se împrimăvărează, să facă un plan solid pentru expediția cea mare, cea eroică. Va trebui să-și ia și haine potrivite, haine de muncă, nu de domnișor care face vizite. Haine rezistente.

Charles are să rîdă de el cînd va afla care îi e planul în întregime. Deocamdată știe prea puțin despre intențiile, nu, despre hotărîrea lui, dar cînd va vedea că aceste intenții se transformă în realitate, are să-și bată joc de el, să-i spună că visează cu ochii deschiși, că nu va ajunge nici pînă la Marsilia aceea în care crezuse taică-său că se află, și se va întoarce înapoi. Lasă-l să-și bată joc, un om ușuratic ca Charles (îi pare rău că e nevoit să-și categorisească așa prietenul, dar ăsta e adevărul adevărat), un om superficial ca Charles și ca el însuși, pînă nu demult, cînd și-a venit în fire, nu poate înțelege un asemenea act de curaj. E o prostie din partea lui Charles, doar el, Georges Movilă, nu e primul om care pleacă în căutarea norocului, în căutarea averii, cu riscul de a înfrunta orice primejdii. Da, dar cei care au plecat pînă acum, va spune Charles, nu purtau mănuși pe mîinile lor albe, n-aveau moșii, acolo, în România fie ele, n-aveau părinți de viță domnească. Cu atît mai bine, el va fi primul. Moșiile? Nu-i vor trebui cînd se va întoarce stăpînul unor mine de aur sau de diamante, moșiile le va lăsa generos surorilor lui, fratelui lui, păcătosului ăstuia de Leonida, lacomului ăstuia, ba încă le va mai da cîte ceva pe deasupra, că va avea de unde. Sînt oameni care și-au pierdut viața sau au căutat ani de zile un filon de aur, dar s-au întors istoviți, bătrîni, bolnavi și cu mîinile goale. Cum va vrea Cel-de-Sus! El are totuși presentimentul că va fi norocos, așa îi spune inima.

Va să zică așa, întîi va pleca la Zürich, asta chiar foarte curînd, peste cîteva zile, încărcat de jucării și bomboane. Apoi, cînd se va întoarce... Se aude cheia în broască, a venit Charles. Păcat! Are să-l țină de vorbă și el petrecea atît de bine cu planurile lui! Nu e decît ora nouă, ce i-o fi venit lui Charles să se întoarcă atît de devreme? L-or fi

ușurat companionii lui de joc de toți banii pe care îi avea la el și a venit să ia alții de acasă ? Mai are balta pește ! Să nu-i piardă pe toți, ticălosul, și să nu mai aibă ce-i împrumuta lui pentru drumul la Zürich !

— Sus, Georges ! Îmbracă-te frumos, tinerețe de aur, și hai cu mine ! spune Charles de pe pragul ușii. Ai studiat destul, te-ai făcut tobă de carte, dacă te-aș înțepa cu o andrea ar curge din tine un rîu de savantlîc lichid. Sîntem invitați amîndoi la Gaudart, și nu la cărți, amice, ci la o serată șic, cu femei din lumea bună, cu bărbați care sînt toți „de" sau „Sir", cu un concert de pian, după cîte am înțeles, dat de un mascaltone de la Roma. Sînt informat că vine și o tînără englezoaică, o Miss, se zice, prostule, în englezește. Tot te topești tu după America, poate că englezoaica asta o fi fost pe acolo, o fi avînd tată-său o plantație de bumbac și e mai informată decît cărțile tale pline de gogoși.

— De unde a pus mîna Gaudart pe asemenea invitați *high-life ?*

— A venit sora lui de la Roma și dă o petrecere în cinstea ei. Cunoștințele astea sînt mai mult ale ei decît ale lui, dar au primit invitația de dragul acestei contesine — știi că e măritată acolo cu un conte Grimaldi ? — iar Gaudart ne-a chemat numai pe noi doi dintre toți prietenii lui, pentru că facem impresie bună. S-a înțeles ? S-a acceptat ? Sus, băiete, și piaptănă-ți barba aia netunsă, dacă nu vrei să intru cu foarfeca în ea. Norocul tău, brută, că e ondulată, că ți-e și părul ondulat, poți să le așezi cum vrei. Și acolo nici o vorbă despre whist, ai priceput ? Oaspeții din seara asta sînt alt aluat.

— Despre whist ? Știi bine că nu mă mai interesează ! Tocmai eu am să vorbesc despre jocuri de noroc ? Am cu totul alte preocupări, iubitule.

— Preocupă-te acum să te speli puțin și să te îmbraci. Pierdem concertul !

— De cînd te prăpădești după muzică ?

— Am să mă prăpădesc peste jumătate de ceas, ai să vezi. Am să fiu în extaz. Am să povestesc că și mama mea, contesa Louise-Claire de Villefranche, căsătorită cu vicontele de Vaubant, cîntă la pian extraordinar, cîntă mai ales... Ce cîntă mai ales mama, Georges ?

— Presupun că Mozart, Charles. E marea ei pasiune. Na ! îmi lipseşte un nasture la cămaşă.

— Regret, dar nu ştiu să cos. N-ai alta ?

— Toate sînt murdare.

— Prinde-o pe dedesubt cu un ac şi întinde-ţi cravata deasupra, pe cea lată cu flori aurii.

— Practic şi inteligent ! Am spus eu totdeauna că în tine zace o înţelepciune necunoscută !

*

Marele salon al lui Gaudart, a cărui uşă era totdeauna închisă şi pe care prietenii lui de joc îl socoteau gol de mobilă, era acum luminat sărbătoreşte cu zeci de lumînări în sfeşnice de argint cu multe braţe, de un candelabru cu ţarţamuri de cristal, plin şi el de lumînări. Pe pereţi atîrnau tapiţerii vechi (or fi din evul mediu ! se gîndi Georges), fotoliile şi canapelele erau şi ele tapiţate cu ţesături de Aubusson, măsuţele în jurul cărora se grupau fotoliile erau toate lucrate cu intarsii. Georges, uluit, deprins cu micile primiri ale lui Gaudart în sufrageria unde jucau cărţi şi ale cărei scaune ajunseseră cam şchioape în urma prea multului lor temperament la băutură, rămase o clipă în dreptul uşii, uluit. Şi salonul părinţilor lui, salonul din Botoşani, era elegant, şi cel al marchizei se împăuna cu două paravane chinezeşti şi cu trei oglinzi veneţiene, dar nu văzuse încă o încăpere atît de fastuoasă şi de armonioasă în fastul ei. Charles îi puse o secundă mîna pe braţ, ca să-l trezească din extaz, şi porni înainte, salutînd graţios în dreapta şi-n stînga doamnele cu largi decolteuri, cu bucle susţinute în creştet de cîte o diademă scînteietoare, cu fuste ample, drapate bogat la spate, domnii cu fracuri lungi, negre, cu veste colorate sau albe, cu caravate late în care strălucea discret un diamant, un safir.

Gaudart îi primi ceremonios şi-i prezentă surorii lui, contesa Maria Grimaldi. Era o femeie înaltă, cu umeri largi, cu talia subţire, cu gesturi cam băieţeşti. Mişcările ei bruşte contrastau cu eleganţa toaletei. Purta o rochie de tafta albă, o ghirlandă de trandafiri roz îi înconjura umerii goi, o altă ghirlandă îi tivea marginea fustei cu pliuri multe. Nici una dintre femeile pe care le cunoscuse Georges la Paris pînă acum nu avea distincţia ei, glasul ei profund, de violoncel,

firescul ei în aparență lipsit de cochetărie, dar pe care Georges îl socoti numaidecît o cochetărie mult mai rafinată decît a femeiuștilor frivole pe care le întîlnea în culise, decît a marchizei, o pisică miorlăitoare și răsfățată, cu ifose și hachițe. Am să mă îndrăgostesc de ea ! se gîndi pe loc, cu fericire și groază în același timp. Înfățișarea ei îi dădea o stimă subită pentru Gaudart. Uite ce soră avea cartoforul, cheflíul ăsta, și nici măcar nu se lăudase vreodată cu ea !

În jurul lui răsunară aplauze, un domn scund, foarte brun, se așeză la pian și deschise un caiet de note. Georges se trase lîngă un perete, nu departe de contesa Grimaldi, ca s-o poată vedea în timpul concertului. Domnul cel brun se repezi cu amîndouă mîinile asupra claviaturii (ca un șacal ! se gîndi Georges, de cînd citise o carte despre Sahara îl obsedau șacalii, dar cartea nu fusese interesantă, în Sahara nu se găsea în nisip nimic de preț), și de sub degetele lui țîșni un șuvoi de sunete delicate, un soi de șiraag de mărgele sonore și limpezi. Georges n-ar fi fost în stare să spună de ce e încîntat, purtat pe apele acestei muzici. Și mama cînta acasă la pian, oaspeții spuneau că frumos, dar ei, copiii cei mari, băieții adică, nu avuseseră nici un fel de talent. Cel puțin el o asculta cu plăcere uneori pe mama, dar Leonida avea o adevărată oroare de muzică — sau fugea din odaie, sau adormea de plictiseală. Cînd cînta la ei în casă Ianachi Boteanu la pian sau din gură înțelegeau amîndoi ceva, dar Ianachi cînta cîntecele, romanțe franțuzești sau românești, nu muzică de asta grea și savantă. Acum însă, privind-o pe contesa Maria Grimaldi care asculta încordată, concentrată, furată de ceea ce spunea pianul, Georges era convins că îi place și lui, că e și el îmbătat de ploaia aceea de sunete. Ah, dacă ar ști măcar de cine e bucata asta, ce se poate spune despre ea, ar avea ce vorbi cu contesa, ar putea-o ului cu gustul lui, cu priceperea lui. Așa se întîmplă cînd nu înveți la timp ceea ce învață alții, se mustră el cu amărăciune, nu poți scoate porumbelul din mînecă la momentul potrivit. Poftim ! și acum se exprimase vulgar în gîndul lui !

Un ropot de aplauze îl răsplăti pe pianistul care ședea acum cu fruntea aplecată, frecîndu-și mîinile mari pentru trupul lui mic, frecîndu-le de parcă pînă atunci ar fi fră-

mîntat un aluat şi le-ar fi obosit. Apoi se porni să cînte altceva, o bucată în care parcă scotea sunetele din adînc, nişte sunete grave şi dureroase.

Cînd încheie şi această sonată („sonată" spusese cineva de lîngă Georges, el ar fi crezut că e o serenadă !), toată lumea se ridică şi îl înconjură, ca să-l felicite. Georges o căută din ochi pe contesă, n-o mai văzu în vălmăşagul de rochii unduioase, de fracuri negre, bucle clădite ca nişte căpiţe, chelii şi chici dese. Începu s-o caute. Charles îl prinse de mînă :

— Vino cu mine să te prezint englezoaicei. E fermecătoare.

— Dar eu...

— „Dar eu", pe urmă. Treaba ta. Haide, i-am spus că îi voi aduce un prieten al meu dintr-o ţară depărtată şi pitorească. Te aşteaptă.

Străbătură salonul în care toată lumea în picioare, fiecare cu o cupă de şampanie în mînă, vorbea încă de „admirabilul concert". Se opriră în faţa unei făpturi foarte subţiri, foarte tinere, foarte blonde, care stătea într-un fotoliu, în colţul salonului. „Parcă ar fi de sticlă !" fu primul gînd al lui Georges şi aplecîndu-se să sărute mîna albă care i se întindea avu aceeaşi senzaţie, că ar putea-o sparge dacă ar strînge-o puţin în mîna lui.

— Miss Mabel Barrow, dă-mi voie să ţi-l prezint pe principele Georges Movila.

— Încîntată ! rosti Miss Mabel, cu un puternic accent englezesc. Povestiţi-mi ceva despre ţara dumneavoastră !

Georges se aşează alături de ea şi începu să descrie moşia de la Sulcina, conacul şi livada ei, casele boiereşti cu grădini mari din Botoşani, iernile grele, primăverile fastuoase. Miss Barrow îl răsplătea din cînd în cînd cu un „ăou" care clincheta ciudat pe buzele ei foarte roz, foarte delicate. Georges nu pricepea cum de era în stare să povestească deodată atîtea lucruri pe care nici nu ştia că le observase şi cum de i se înşiruiau vorbele şi imaginile cu atîta uşurinţă. Cu cît o privea mai mult pe tînăra englezoaică, i se părea mai frumoasă, mai ireală decît o văzuse la început. Părul ei auriu şi uşor ca un abur era prins în mijlocul capului cu o ghirlandă mică de camelii albe. Buclele care îi cădeau pe ceafă n-aveau nici o pondere, parcă pluteau. Pielea ei, car-

nea ei erau de un alb lunar. Ochii ei păreau cînd albaştri, cînd verzi, cînd cenuşii, după mirarea sau încîntarea „ăou"-ului pe care îl scosese. Lui Georges îi venea să creadă că uşurinţa cu care vorbea venea de la ea, că i-o transmite ea, ca o vrăjitoare. Se putea compara frumuseţea contesei Grimaldi pe care o admirase adineauri, acea frumuseţe foarte pămîntească, foarte palpabilă, cu fragilitatea acestei arătări, — nu-i putea spune femei —, acestui fluture de cristal ?

Abea după ce sfîrşi de povestit, îşi aduse aminte că Charles îşi închipuia că o englezoaică trebuie să ştie ceva mai mult despre America decît orice francez şi că de asta i-l prezentase. O întrebă dacă a fost în America şi ce impresie i-a făcut.

— Ăou ! rosti Miss Mabel, şi acest „ăou" fu energic şi plin de dezgust. În America ? Nu m-aş duce niciodată. O ţară de grobiani care s-au îmbogăţit şi se cred acum nobili. O ţară de mixturi, de negustori, de aventurieri.

— Chiar şi Alaska ?

— Toată America ! răspunse cu multă convingere Mabel Barrow. Detest oamenii care vor să parvină repede, prin orice mijloace, şi-i detest şi mai mult pe cei care au reuşit.

— Asta nu înseamnă că a existat în ei forţă, ingeniozitate, perseverenţă ?

— A existat în ei lăcomia, violenţa, lipsa de cruţare pentru alţii. Forţă, bineînţeles, dar o forţă de o calitate inferioară, o forţă de fiară. Uită-te la pianistul ăsta, la Giacomo Moro, şi el e plin de putere, asta s-a văzut mai mult în Bach pe care l-a cîntat, dar ce face el cu forţa lui ? Te fericeşte, nu te zdrobeşte şi nici nu tinde la nu ştiu ce avantaje personale în afară poate... poate de dobîndirea unui sentiment de puritate absolută. Principe, eu...

— Vă rog să nu-mi spuneţi „principe". Şi tata, şi noi, urmaşii lui, am avea dreptul la acest titlu ca moştenire de la un străbun al nostru care a fost domnitorul, — cum să vă explic ? —, principele încoronat al ţării noastre, dar tata nu vrea să se intituleze aşa, spune că el personal n-are nici un merit în faptul că strămoşul lui a fost ce-a fost.

— Ce frumos ! Îl înţeleg foarte bine pe tatăl dumneavoastră. Şi îl admir.

Georges simţi deodată că se umple de stimă faţă de tatăl lui şi de bucurie că, fără să-şi dea seama de ce se lepădase în faţa acestei domnişoare şi fragile şi energice de un lucru la care ţinuse totdeauna. De obicei era încîntat să i se spună „principe" şi nu înţelegea încăpăţînarea lui Iorgu Movilă de a se recomanda cu numele de familie, ca orice om de rînd, fără titlul lui de nobleţe. Taică-său se socotea nobil, dar nu voia să scoată din asta nici un privilegiu. Ce instinct îl determinase să-i ceară domnişoarei Mabel să nu-l numească „principe" ? Uite că începea să ştie să-i fie pe plac ! Niciodată ca în clipa asta nu dorise atît de aprins să placă unei făpturi omeneşti. Făptură omenească ? Dar domnişoara asta semăna atît de mult a fluture, a floare, a libelulă, încît te minunai cînd ieşeau din gura ei cuvinte înţelepte şi opinii hotărîte.

— Cîtă vreme mai staţi la Paris ?

— Cîteva zile.

Lui Georges i se păru că se cufundă pămîntul sub picioarele lui ! Şi cînd, şi unde avea s-o mai vadă ? Ce se va întîmpla cu el dacă n-o va mai vedea niciodată ? Aşa ceva era peste putinţă, era de neîndurat. Inima i se strîngea în piept ca apucată de o gheară, gîndurile i se învălmăşeau, îl cuprinsese o grabă ciudată de a dobîndi acum, pe loc, afecţiunea ei, măcar simpatia ei, care să făgăduiască mai mult pentru viitor. Dacă nu acum, cînd ? În clipa asta o avea aproape, mîine, poimîine poate nu va mai izbuti s-o vadă. Să-i afle cel puţin adresa de aici, de la Paris, şi să se aşeze în faţa casei ei s-o aştepte cînd iese în oraş, cînd se arată la fereastră. Să vadă cel puţin seara lumina din camera ei şi umbra ei trecînd îndărătul perdelelor !

O doamnă se aşează la pian şi începu să cînte un vals, cîteva perechi înaintară în mijlocul salonului. Georges se ridică în picioare şi o invită pe Mabel la dans. Se ridică şi ea, îşi puse mîna mică pe umărul lui şi parcă aşeză un fulg pe el. Georges îi cuprinse cu un braţ talia, era subţire, subţire, se temea să o strîngă ca să n-o frîngă cumva. Mijlocul ei e ca o tulpină de caprifoi, gîndi el. Miroase toată a caprifoi, e un parfum pe care nu-l au femeile din Paris. Ele se parfumează puternic, ca mama, din părul lui Mabel, din decolteul ei alb se înalţă o mireasmă delicată de floare. Şi dansează uşor, femeia asta nu atinge pămîntul, calcă parcă

pe aer, plutește. Ce-o fi o fi, trebuie să-i pună întrebarea care îi arde pe buze :

— În aceste cîteva zile cît mai stați aici, vă mai pot vedea ?

Mabel rîse cu sunet de clopoțel de cristal.

— De ce ?

Era cochetă în clipa asta sau punea o întrebare chibzuită, firească ?

— Pentru că aș vrea să vă mai povestesc lucruri din țara mea... pentru că aș vrea să vă aud vorbind despre Anglia, pe care n-o cunosc, despre dumneavoastră... pentru că aș fi fericit să vă mai văd ! îi scăpă adevărul la sfîrșitul frazei.

— Mîine mă duc să călăresc în Bois. Mîine dimineață.

Ce simplu știa să răspundă ! Acceptase să-l revadă ! Însemna asta că i-a dat o întîlnire ca orice femeie frivolă ? Poate că însemna mai mult, poate că și el îi plăcea ei. Frivolă ? Asemenea înger nu putea fi frivol ! Opiniile pe care le exprimase adineauri cu privire la America, la muzică, la tatăl lui, dovedeau o minte clară, aproape bărbătească. O judecată neșovăitoare în acest trup, în acest cap, ușoare ca puful de păpădie, ca o flacără albă. Flacăra care arde pe comori, dar albă ! Și voia și ea să-l revadă dacă îi spusese unde se va afla în dimineața zilei de mîine ! Voia !

Ajuns acasă, Georges nu putea dormi de fericire și de grijă. Ca s-o întîlnească a doua zi în Bois, trebuia să aibă și el un cal, un costum de călărie. Doar n-avea să se ducă pe jos, să alerge după calul ei, sau să vină într-o cupea de piață, ca cucoanele. Leonida avea cal, dar a împrumuta de la el însemna a-i rămîne dator, avea și haine de călărie, dar oare i le va da ? Și cum îi vor veni haine străine ? Gaudart e ceva mai scund decît el, parcă și mai îndesat. Se poate duce mîine să-l trezească în zori, cînd în noaptea asta s-a culcat tîrziu ? Se poate, se poate orice, pentru întîlnirea asta trebuie cutezat orice. Un prieten bun ca Gaudart, care cîștigase de la el atîția bani la cărți, nu-l putea refuza. Numai de n-ar fi ridicol în hainele lui !

— Eh, cum e America ? Ai aflat tot ? îl întrebă Charles din prag. Era îmbrăcat în cămașă lungă de noapte și părea treaz, ceea ce i se întîmpla rar la ora asta.

— Poftim ? Ce-ai întrebat ?

— Cum e cu America am întrebat.

— Eh, o țară de aventurieri, de brute !

— Așa ți-a spus delicata domnișoară Barrow ? Pentru o ființă atît de suavă, și tu trebuie să fii o brută.

— Nu cred.

— Și după cîte am înțeles, tu căutai aventura, nu o baladă dulce și poetică.

— Aventura poate fi și poetică, pe cînd America... ce să mai vorbim despre asta, nu merită. Charles, în afară de Gaudart, mai are unul dintre prietenii noștri un cal de călărie și haine potrivite ?

— Cal de călărie ? Nu știu. Jacques l-a vîndut pe al lui, Leonida are, dar nu-l văd eu împrumutînd ceva... Îți trebuie chiar acum ? La ora asta poți porni călare și pe o coadă de mătură. Ar fi chiar mai bine, ai putea zbura și peste case, pentru că, vezi tu, calul e un prost. Nu știe să alerge decît pe pămînt.

— Charles, nu-mi arde de glume ! Te rog să mă înțelegi ! Eu pentru prima oară... eu trec prin niște clipe unice.

— Te-ai îndrăgostit, iepurașule ?

În glasul lui Charles răsuna și duioșie, și ironie.

— Du-te la culcare, Charles. Nu pot vorbi încă despre asta. E ceva prea grav, prea dureros, și bun, și încîlcit, și înălțător !

— Înălțător ? M-am dus la culcare. Eu nu pot ajunge pe înălțimi, sînt prea greoi, sînt făcut din lut. Noapte bună ! Aș fi fericit dacă înălțarea asta te-ar ține măcar pînă poimîine. Trebuie să fie aer curat acolo, sus.

După plecarea lui Charles, Georges se mai frămîntă o vreme pînă să poată adormi. A doua zi în zori îl deșteptă din somn pe Gaudart. Prietenul lui fu destul de binevoitor, avea darul de a se deștepta dimineața totdeauna bine dispus. Îi dădu lui Georges costumul lui de călărie, îl privi atent cînd acesta se uita în oglindă, fu de părere, că deși nu era turnat pe el, îi venea destul de bine, își trimese feciorul în grajd să-l scoată pe Samson, calul lui, și-i spuse petrecere bună. Nu-l întrebă nimic, Gaudart era discret cînd voia, îl zărise în seara trecută lîngă Mabel Barrow, își dăduse seama că e în extaz în fața ei.

Georges o găsi ușor pe domnișoara Barrow în Bois. Era frig, era umed, nu ieșiseră mulți călăreți la plimbare. Mabel purta un costum de un albastru închis dar plin de viață, o pălărie ale cărei pene, albăstrui și ele, își revărsau cascada de fulgi peste umărul ei drept. Obrazul ei, atît de alb aseară, era acum puțin îmbujorat, parcă cineva trecuse cu un penel foarte ușor, muiat în trandafiriu, peste pometii ei modelați cu delicatețe. Îl primi pe Georges cu firescul pe care l-ar fi putut avea o întîlnire dintr-un lung șir de întîlniri obișnuite. Mergeau amîndoi cînd la pas, cînd în trap, după cum îi plăcea lui Mabel să-și îndemne calul voinic, lucios, cu părul ușor umezit de ceața care îi înconjura.

— Tata e fermier, vorbi ea, luase se vede în serios pretextul lui de aseară, de a i se povesti ceva despre ea, despre Anglia. Avem o fermă mare, o casă mare și ea, ca aceea pe care o aveți dumneavoastră la... Nu mai știu cum se cheamă, e un cuvînt frumos.

— Sulcina.

— Avem și o casă mică la Londra, una din acele case albe, cu un etaj și cu subsol, foarte londoneze ca stil. Tata e deputat în Camera Comunelor. Mama face parte, ca o bună englezoaică, din două societăți de binefacere. Mie nu-mi place așa ceva, treaba asta presupune agitație, aere de importanță și are efecte aproape nule. Eu prefer să mă ocup vara de fermă, să-l ajut pe tata. Grădina de zarzavat și cea de flori sînt sub supravegherea mea. Să știi că mă pricep ! Dumneata încă studiezi ?

— Nu prea ! Georges simțea nevoia iar să spună tot adevărul. Ar trebui să mă întorc în țară, să mă ocup și eu de moșie. Ar fi mai bine poate și pentru mine, și pentru familia mea. Miss Mabel, sînt un leneș. Și nici nu pricep nimic din agricultură sau cultivarea legumelor.

— Iartă-mă, dar nu apreciez lenea. Dacă ai fi în subordinea mea la ferma noastră, te-aș vindeca eu de lene și te-aș învăța să cultivi pămîntul, rîse Mabel.

Glumea ? Probabil că glumea, dar prilejul trebuia prins din zbor.

— Dacă aș veni în Anglia, m-ai angaja ?

— Sigur că da, cu condiția să renunți la trîndăvie.

— Jur !

— Atunci vino ! rîse ea din nou şi-şi îndemnă calul să pornească în galop.

Georges abea se ţinea de ea. Calul lui Gaudart era deprins cu trapul. E leneş ca mine ! gîndi cu amărăciune şi-l îmboldi să-şi schimbe mersul. Oare Mabel îşi bătea joc de el ? Era cu putinţă s-o fi cucerit atît de repede pe ea, pe domniţa asta de cristal ? Se pricepea pe el, peste care dragostea căzuse ca un trăsnet, el doar nu întîlnise nici o femeie care să-i semene ei. Se ştia şi pe sine frumos, priceput în a face curte unei femei, dar nu era unic, cu toată frumuseţea lui, şi nici nu-i făcuse curte cu vorbe meşteşugite ca altora. Dimpotrivă, fusese sincer ca niciodată. Se vede că tocmai asta îi plăcuse ei. Aşa trebuia să fie de acum înainte.

— Miss Mabel, te mai văd şi mîine ?

— Domnule Movila, mîine plec. Era vorba să mai stau puţin la Paris, dar am primit o telegramă de acasă.

Pleca a doua zi ! Nu mai avea vreme să-i spună ce se petrece în el, să-i mărturisească tot, să-şi dea seama dacă chemarea ei în Anglia era un lucru serios sau o vorbă spusă în vînt. Dar acum, acum numaidecît trebuia să afle, să se asigure, să se surpe de disperare sau să triumfe de fericire.

— Atunci să vin în Anglia, da ?

— Acum e iarnă, stăm la Londra. Vino în primăvară, cînd ne mutăm la fermă.

— Dar la Londra... la Londra n-aş găsi ceva de învăţat sau de lucru ? Ceva de făcut ?

— Ai putea urma un curs de agronomie, cred. Sau de horticultură, dacă preferi.

— Am să urmez orice. Adresa ! Care e adresa dumneavoastră ?

— Lexham-Gardens, numărul 7.

— Miss Mabel...

— Da, te ascult.

— Miss Mabel, sînteţi cea mai frumoasă femeie pe care am văzut-o vreodată !

— Ăou ! Aş vrea să vorbească viitorul agronom, nu un tînăr parizian, sau un roman —, aşa aţi spus ? — care a fost viciat la Paris.

— În mine vorbesc mii de glasuri.

— Să-mi vorbeşti cu toate cînd vei veni la Londra !

Mabel Barrow porni către oraş într-un galop năstruşnic, pe care bietul Samson şi dezolatul lui călăreţ nu-l putură ajunge din urmă.

Georges rătăci toată după-amiaza aceea prin Paris. Hotărîrea lui era luată. Avea să plece la Londra. Să vină numai banii din ţară şi va pleca. Odată stabilit acolo, va trimete acasă adresa din Londra. Va studia pînă în primăvară un curs de agronomie. Părinţii n-au de ce să fie nemulţumiţi. Va studia cu adevărat. Mabel l-a chemat la Londra! Nu se poate să fi glumit, nu se putea! E glumeaţă uneori, dar serioasă şi pătrunzătoare. Nu se poate juca cu inima lui, cu viaţa lui, nu se poate pentru că a înţeles că e vorba de ele.

*

Ana Maria începuse să-şi vină în fire. Tuşea din ce în ce mai rar, nu mai avea febră, crizele de furie şi de plîns se răriseră. Doctorul Mayer, ftiziologul, o vizita regulat în fiecare joi, ba chiar la început venise şi sîmbăta, şi avusese grijă să i se contabilizeze exact toate vizitele la secretariatul sanatoriului. Directorul, doctorul Ulbrich, o vedea în fiecare zi şi-i urmărea atent reacţiile. Acum Ana Maria dormea noaptea, dormea uneori şi după-masa, iar dimineaţa şi între orele şase şi şapte seara era obligată să facă o plimbare în parcul sanatoriului, oricît ar fi fost de frig şi oricît de înaltă ar fi fost zăpada pe laturile potecilor bine curăţate şi presărate cu nisip în fiecare zi.

Iorgu Movilă îi scria cam o dată la zece zile doctorului Ulbrich şi doctorul îi răspundea negreşit, dîndu-i veşti despre fetiţă. La început Ana Maria fusese supravegheată permanent, în odaia ei sau la plimbare, de sora Gertrude, o femeie tăcută, grijulie, pricepută în meseria ei. Din păcate Gertrude, chiar dacă ar fi avut chef să vorbească nu ştia decît nemţeşte, iar Ana Maria nu cunoştea decît o seamă de cuvinte franţuzeşti, pe care le pricepea numai doctorul Ulbrich şi pe care şi ea şi le aducea cu greu aminte. Asta era totuşi un mare progres, această scoatere din memorie a unor cuvinte străine, pentru că fetiţa la un moment dat nu se mai putea exprima clar nici în limba ei maternă. Apoi bolnava fu în stare să iasă singură, să rămînă singură în odaia ei fără nici o primejdie.

Ana Maria începuse să-şi aducă aminte treptat întîmplările prin care trecuse. Îi răsăreau în amintire cînd un pridvor plin de muşcate şi indruşaim, cînd o grădină mare cu petunii şi trandafiri în faţa unei case înalte, cu ferestre multe, cînd un lighean cu apă murdară în care spăla farfurii lîngă două femei îmbrăcate în negru, cînd un salon cu oglinzi şi tablouri pe pereţi, în care o femeie frumoasă cînta la pian. Nu-i plăcea femeia aceea frumoasă, i se strîngea inima cînd îi răsărea în minte şi într-o seară îşi dădu seama deodată că aceea era mama. O mai chinuia imaginea unei păduri în care alergase, alergase, şi a unui drum prăfos, plin de gropi. Apoi imaginile astea începură să se lege între ele, să se înşire în ordine, să capete sens. Tata! Tata era bun, o ţinea pe genunchi, o mîngîia, îi vorbea blajin. El o adusese aici. Deci tata, care o iubea, o adusese aici şi o lăsase singură cu oameni străini! Avea nevoie de medici şi de surori? Fusese bolnavă? Mai era încă? probabil, altfel de ce ar fi stat aici?

În ziua în care deodată parcă se făcuse lumină şi ordine în mintea ei, ceru ea singură să fie primită de doctorul Ulbrich. Ana Maria făcu eforturi mari să se exprime în acea franţuzească învăţată de la guvernanta ei cînd era mică şi pe care o uitase pe jumătate.

— Domnule director, eu sînt bolnavă?

— Ai fost, dragă Anne, acum eşti aproape vindecată.

— Oh, ce bine! Mai stau mult aici?

— Cît va trebui ca să fii bine de tot.

— Şi cît trebuie ca să...?

— Asta vom vedea. Te plictiseşti aici? Ţi-e dor de acasă?

— Mi-e dor de tata şi de Agata. Dar pe Agata cred... de mult, de mult, nu-i aşa?

— N-ai văzut-o de mult! Ia adu-ţi aminte bine! Hai, încearcă să-ţi aduci aminte! Cine e Agata?

— E sora mea. Da, ştiu, a plecat de mult la Paris. Pe urmă am fost dusă eu acolo...

— Unde, Anne?

— La femeile îmbrăcate în negru. Fruntea fetiţei se încreţi de efort. La mînăstire! strigă ea triumfător, fericită că îşi aducea aminte cuvîntul de mult uitat şi acel întreg

loc în care trăise o bucată de vreme. Să ştiţi că acolo n-a fost bine.

— Ştiu, fetiţo, dar n-ai să te mai întorci niciodată acolo, s-a isprăvit !

— Niciodată ? Vocea Anei Maria tremura. E sigur ?

— Absolut sigur.

— Şi un lup, unde a fost un lup ?

— N-a fost nici un lup, Anne, a fost un cîine. Trebuie să înţelegi asta, a fost un cîine. Tu te-ai speriat degeaba. Mă crezi ?

— Vă cred... ştiu eu ? N-a fost lup ?

— Îţi dau cuvîntul meu de onoare ! Mă crezi ?

— Da. Tata... tata e departe ?

— E la voi, în România. Într-o zi are să vină să te ia acasă, cînd vei fi sănătoasă, absolut sănătoasă. Nu pleca, mai stai puţin ! Ce-ţi mai aduci aminte ?

— De tata. El ştie cum îmi merge ? Poate că, dacă află, vine mai repede să mă ia acasă.

— Tatăl tău îmi scrie des şi eu îi răspund tot atît de des. În fiecare scrisoare pe care mi-o trimete, e şi cîte un bileţel pentru tine. Ţi le-am citit doar, nu ştii ?

— Asta nu ştiu. Mi le-aţi citit mie ? Nu-mi aduc aminte. Domnule director, vă rog, vă rog mult să mi le citiţi pe toate acum ! Vă rog să mi le citiţi !

— Să le caut, Anne.

Directorul păstra toată corespondenţa primită de la familiile bolnavilor, şi o clasa în ordine. Găsi uşor scrisorile lui Iorgu Movilă şi-i citi Anei Maria bileţelele adresate ei tot în franţuzeşte, aşa cum îi scria şi lui, ca să nu presupună doctorul Ulbrich că vreun cuvînt de-al lui ar fi putut tulbura bolnava. Ana Maria asculta atent, se oprea uneori şi-i cerea medicului să repete fraza, ca s-o priceapă mai bine. Bileţelele erau pline de dragoste părintească, de cuvinte de mîngîiere, de dor.

— Mama nu mi-a scris niciodată ?

Doctorul Ulbrich era şi el mirat de faptul că mama bolnavei nu-i scrisese nici lui, nici fiicei ei nici un cuvînt.

— Dragă Anne, mama ta e foarte ocupată, are grijă de casă, nu-i aşa ? Ţi-a transmis prin tatăl tău totdeauna urări de bine.

Chipul Anei Maria se înăspri deodată, ochii ei care pînă acum dovediseră luciditate, se turburară.

— Mama e rea. Mama nu mă iubeşte.

— Asta îţi închipui tu, fetiţo. Trebuie să te scuturi de gîndul ăsta. Pentru mine e o dovadă că nu eşti sănătoasă de tot dacă socoteşti că mama ta nu te iubeşte. Asta înseamnă că trebuie să mai rămîi la noi.

Doctorul Ulbrich îşi dădu seama că nu asta trebuia să-i spună fetiţei. Era parcă o ameninţare în aceste cuvinte. Copilul poate că avea motive adevărate să creadă că nu e iubit de maică-sa. Există şi mame denaturate pe lume. Se uită la fată, părea foarte obosită, mohorîtă şi copleşită de gînduri care, clare sau neclare, justificate sau nejustificate, ar fi putut să-i dea înapoi starea bună la care ajunsese, sau s-o ţină pe loc.

— Acum, dragă Anne, te rog să te duci în odaia ta şi să te culci. Vrei să vii şi mîine după-masă aici, în biroul meu, ca să mai stăm de vorbă ?

— Vreau, răspunse fata şi chipul i se lumină, pentru prima oară de cînd fusese internată, de un zîmbet slab, aproape trist.

A doua zi, cînd se afla în biroul directorului, acesta îi întinse o foaie de hîrtie albă şi un condei.

— Hai, scrie-i tatii cîteva cuvinte, ai să-i faci o bucurie. Scrie-le în limba ta, dacă ţi-e mai uşor.

— Să scriu ? N-am mai scris de mult. Poate că nu mai ştiu să scriu.

— Încearcă !

— Mi-e foarte frică să încerc. Dacă nu mai ştiu ?

— Ai să ştii, dacă ai să începi.

Ana Maria luă cu o mînă care tremura condeiul de pe masă şi se trudi să scrie primele cuvinte : „Dragă tată !". Cînd văzu că poate, fu cuprinsă de o mare bucurie şi scrise mai departe, cu litere cam strîmbe, cam prea mari, cîteva rînduri despre starea ei mai bună şi despre dorul care îi era de el.

— Îmi citeşti şi mie, traducîndu-mi în franţuzeşte, ce ai scris ? Sau poate e o taină ? glumi doctorul.

Ana Maria îi traduse în franţuzeşte cele ce scrisese.

— Anne dragă, nici n-ai trimes sărutări mamei tale !

— Nu.

Faţa ei se umpluse mai mult decît de mîhnire, de un fel de ură. Doctorul nu stărui.

— Ar fi bine să scrii în fiecare zi o pagină, să te deprinzi din nou cu scrisul.

— Cui să scriu ? Dacă i-am scris tatii, ajunge.

— Uite, să-mi scrii mie. Să-mi scrii în fiecare zi cum te simţi. Vrei ? rîse medicul.

Ana Maria rîse şi ea puţin, dar îndărătul acestui rîs, în fundul ochilor ei, stăruia ura de adineaori.

După plecarea ei, doctorul Ulbrich se gîndi mult la acest „caz". Ura fetiţei era întemeiată sau era o dovadă de boală ? Schizofrenicii încep totdeauna prin a urî fiinţele cele mai apropiate lor. Pe taică-său însă îl iubea, poate şi pe acea soră de care pomenise în ajun. Mama Annei nu-i scrisese niciodată, ar fi fost o dovadă de indiferenţa ei, dar nu era destul. Şi, lucru ciudat, domnul Movilă, care îi scria cu regularitate, nu mai trimesese nici o scrisoare în ultima lună, nu mai răspunsese la epistolele lui, ale directorului. I se întîmplase ceva ? Banii pentru întreţinere şi tratament îi plătise dinainte pe trei luni, termenul nu se împlinise încă, nu asta era deocamdată problema. În sfîrşit, doctorul Mayer îşi cerea onorariul pentru vizitele în plus pe care le făcuse la început bolnavei. Ulbrich îi comunicase şi asta domnului Movilă, nici la asta nu i se răspunsese.

Ana Maria avu un noroc neaşteptat: o doamnă din Lausanne peste care dăduse o astenie nervoasă în urma morţii unuia dintre cei doi copii ai ei veni să se interneze în sanatoriul doctorului Ulbrich. Era abătută de o profundă tristeţe, avea insomnii, rătăcea pe aleile parcului ca un suflet blestemat. Într-o zi, în parc, o întîlni pe Ana Maria care vag, pe departe, îi aducea aminte de fetiţa pe care o pierduse şi care avusese cam aceeaşi vîrstă cu fata bolnavă. Întîi această asemănare o răscoli profund, îi accentuă pentru cîteva zile tristeţea şi deprimarea ; rămase închisă în odaia ei, de teamă să nu întîlnească iar fata care o emoţionase atît de tare, apoi ieşi anume ca s-o vadă o dată. O găsi şi merse în pas cu ea, privind-o pe furiş şi căutînd asemănările cu copila ei, care o părăsise. Nu erau multe, nu erau precise. Ana Maria avea acelaşi trup năltuţ şi subţirel, părul îi era tot castaniu, ochii erau... nu, ochii nu prea erau asemănători cu ai Albertinei sale cea pierdută, dar aşa,

luată în întregime, avea ceva din ea. Îi vorbi în franțuzește și străina îi răspunse în aceeași limbă, cu oarecare greutate și cu neplăcere, îi păru doamnei Duroc. Cu toate astea, o căută și a doua zi. Copila părea ursuză, neprietenoasă, sălbatică. Albertina era atît de comunicativă! Dar doamna Duroc stărui, se ținu ca umbra de fetiță, care se cam ferea de ea. Într-o dimineață, cînd Ana Maria încercă să facă un ocol ca s-o evite pe acea doamnă cernită care îi aducea aminte de „femeile în negru" de odinioară, lunecă și căzu. Doamna Duroc se repezi s-o ridice, o scutură pe haină de zăpadă, o pipăi să vadă dacă nu-și rupsese cumva o mînă, un picior, apoi nu se putu opri să n-o îmbrățișeze. Ana Maria o privea uluită, apoi îi dădură lacrimile.

Din ziua aceea doamna Duroc o căută mereu în parc, se plimbă cu ea, încercă s-o cucerească, să-i alunge mohoreala și să-i topească răceala. Simțea atîta nevoie ca fetița asta să semene și mai mult cu a ei! După alte cîteva zile, veni s-o vadă în odaia ei cînd nu erau orele de plimbare. Ana Maria se domesticea, simțea căldura acestei ființe chinuite care, la rîndul ei, avea nevoie de căldură. Doctorul Ulbrich vedea cu ochi buni prietenia asta între franțuzoaica abătută și românca sălbatică și singuratică. Amîndouă începeau să se simtă mai bine, să fie mai puțin cufundate în gîndurile lor amare. Directorul sanatoriului n-ar fi putut presupune, dacă n-ar fi văzut cu ochii lui, că doamna Solange Duroc avea încă, sub înfățișarea ei de om sleit, o putere atît de mare de a se dărui cuiva, de a se lega sufletește tocmai de un copil care-i amintea nenorocirea ei. Și iată că doamna Duroc începea să fie mai vioaie, mai prezentă. Insomniile ei dăinuiau, dar cum se lumina de ziuă începea să se spele, să se îmbrace, să se pieptene (la început nu voia deloc să se spele și să se pieptene), să ceară în grabă micul dejun, ca s-o vadă cît mai repede pe Ana Maria. Celălalt copil pe care îl lăsase acasă era un băiat ceva mai mare, care nu avusese niciodată tandrețea Albertinei. Ceru bărbatului ei să-i trimită de la Lausanne multe prăjituri de casă, multă șocolată, dantele și panglici din care voia să-i facă găteli fetiței atît de singure aici.

Ana Maria cunoștea un sentiment de care fusese lipsită aproape toată viața, acela de a se abandona în brațele drăgăstoase ale unei femei. Și mătușa Măriuca fusese cîndva

afectuoasă cu ea, dar apoi se ferise s-o mai alinte sau s-o mîngîie. Şi tata o mîngîia, dar nu se pricepea să răsfeţe un copil, şi Agata se juca uneori cu ea, dar Agata era sperioasă, sfioasă ca Mărioca şi nu mai mult decît o fetiţă şi ea. Solange Duroc venea să-i pieptene părul, deşi Ana Maria ştia s-o facă şi singură, îi punea funde mari în buclele adunate la ceafă, o împodobea cu gulere şi manşete de dantelă, îi lungea fustele care îi rămăseseră scurte, o îndopa cu dulciuri, ţinea neapărat să stea lîngă patul ei pînă cînd adormea. Era fericită cînd Ana Maria rîdea, cînd era tandră, şi asta se întîmpla mai des acum. Fetiţa se lipea de ea, o cuprindea cu braţele de gît, vorbea în franţuzeasca ei din ce în ce mai corectă şi-i povestea ca pe o taină prin cîte trecuse, pînă şi de „lupul" de care acum nu-i mai era frică. Numai despre mama ei nu pomenea niciodată, şi doamna Duroc înţelegea că asta trebuie să fie cea mai profundă durere a copilei. Ah, dacă părinţii Anei Maria din ţara acea depărtată i-ar fi dat-o ei pentru totdeauna! Ar fi crescut-o cu dragoste, i-ar fi adus acasă profesoare ca să înveţe tot ce trebuia să ştie azi o fată, ar fi măritat-o cîndva — mai tîrziu, ca să nu se despartă atît de repede de ea —, dar ar fi măritat-o bine, aşa ca să fie fericită. O urmărea atît de intens gîndul ăsta, încît se duse într-o zi la director ca să i-l mărturisească şi să-i ceară sfatul.

Doctorul Ulbrich înţelese ce leac ar fi fost ăsta pentru pacienta lui, poate pentru amîndouă, dar îi explică doamnei Duroc că Ana Maria făcea parte, după cîte înţelesese el, dintr-o familie de oameni cu stare, chiar aristocraţi, şi că probabil asemenea oameni nu-şi dădeau copiii de suflet.

— Dar mama ei... cred că mama ei n-o iubeşte şi fetiţa nici nu pomeneşte de ea. De ce îi trebuie acest copil care nu înseamnă nimic pentru ea? Mai are trei!

— Stimată doamnă, lucrurile nu sînt atît de simple. Chiar această mamă despre care noi nu ştim nimic precis poate fi jignită şi înfuriată de o asemenea propunere. Ceea ce vă pot spune e că Anne îşi iubeşte tatăl şi e iubită de el. Deşi...

Doamna Duroc care îşi plecase capul, îl ridică brusc.

— Deşi? Spuneţi-mi vă rog!

— Se petrece ceva ciudat, tatăl Annei nu mi-a scris de mult. Nu-mi pot închipui din ce pricină.

— Şi mama ei ?

— Nu mi-a scris niciodată.

— Vedeţi ? Şi atunci n-am eu dreptate cînd spun că nu-i trebuie acest copil ?

— Doamnă Duroc, trebuie să ne mai gîndim amîndoi la această chestiune. Eu nu cred în realizarea ei, dar să ne mai gîndim. Să mai aşteptăm scrisori de la părinţi, să le sugerăm vreodată foarte abil intenţia dumneavoastră... dacă o vom putea sugera fără să-i supărăm. Să ne mai sfătuim şi altă dată.

— Vă mulţumesc. Mă duc repede la Ana Maria s-o scot la plimbare pînă nu se înserează.

— Nu mai iese singură ?

— Mă aşteaptă ! spuse cu încîntare doamna Duroc.

Adevărul era că, dacă Ana Maria devenise expansivă faţă de Solange Duroc, nu-şi schimbase mult atitudinea rece, prudentă, reticentă faţă de celelalte persoane, afară poate de director.

Peste cîteva zile, directorul primi o scrisoare pe numele Anei Maria. Scrisoarea venea din România şi scrisul de pe plic îi era necunoscut. O chemă în biroul lui pe Anne.

— Draga mea, ai primit o scrisoare. Uite-o. Dacă vrei, mi-o traduci şi mie.

Ana Maria luă plicul cu emoţie, îl deschise.

— De la Agata ! strigă ea cu fericire. Domnule director, e de la sora mea Agata. Spune... Staţi să văd ce spune. Agata e acasă ! Agata e acasă şi mă aşteaptă şi pe mine. Tata... tata... spune ceva despre tata. Tata are să-mi scrie în curînd. A fost răcit... îi e dor de mine... şi Agatei îi e dor. Abia mă aşteaptă ! Ah, domnule director, cînd pot să plec acasă ?

Biata doamnă Solange Duroc ! gîndi medicul.

— În curînd, Anne, în curînd. Poate că la primăvară !

— Atît de tîrziu ?

*

Agata fusese cuprinsă de vechea ei sfială. Stătea ore întregi închisă în odaia ei şi cînd avea de învăţat, şi cînd n-avea. Broda, citea, o doborîse o mare tristeţe. Bucuria întoarcerii acasă se spulberase din prima zi, din clipa în care dăduse ochii cu maică-sa. Îl crezuse pe tata cînd îi spusese

că Zenobiei îi era dor de ea. De ce să nu-l creadă ? Tuturor părinților colegelor ei le era dor de fetele lor. În cei aproape trei ani de ședere în pensionul doamnelor augustine amintirile de acasă se estompaseră, se îndulciseră, în memoria ei mama era numai frumoasă și poate puțin severă pentru că voia să-i dea o educație bună, tata mult mai apropiat de copii, mătușa Măriuca foarte blajină, cei doi băieți mai mari niște năzdrăvani care nu se prea ocupau de surorile lor, Ana Maria o păpușă cu care se juca ea, Alexandru... bietul Alexandru, un copil nefericit, de care se îndurase Dumnezeu să-l ia la el. Dar, odată întoarsă acasă, lucrurile avură alt chip și abea aici își aduse aminte bine cum fuseseră înainte de plecarea ei. Mama era indiferentă, enervată parcă de prezența ei, mătușa Măriuca ar fi fost bună dacă ar fi avut curaj, dar era mereu sub porunca mamei ca o ordonanță, în casă nu mai exista alt copil afară de ea, iar tata... tata stătea veșnic în biroul lui, de parcă i-ar fi fost și lui groază de casa asta. Uneori o chema la el, îi vorbea cu duioșie despre lucruri atît de lipsite de însemnătate, încît Agata se întreba ce căuta duioșia în aceste convorbiri, dar o sorbea ca pe un leac. Tot tata o luase de două ori la plimbare cu sania în oraș, dar Agata era puțin rușinată și dezorientată în timpul acestor plimbări, pentru că mama îi aruncase deoparte rochiile, pălăriile, manteluțele cu care venise de la Paris, „găteli de pațachină", spunea ea și-i făcuse altele, foarte asemănătoare cu cele pe care le purta la pension : rochii cenușii, nici lungi nici scurte, ciorapi groși de lînă, căciuliță fără podoabe, cocoțate pe vîrful capului. Pînă și părul trebuia să și-l adune în creștet și să-l acopere cu căciula, „nu era încă vremea buclelor pentru ea", spunea mama. Și doar împlinise șaptesprezece ani !

Noul personaj pe care îl găsise în casă Agata, profesorul ei, era un om tăcut, care zîmbea foarte rar. Venea zilnic în odaia ei și trei ore îi vorbea despre literatura franceză, despre pictură și sculptură, trecea cu ușurință de la o țară la alta cînd zugrăvea o epocă, îi cerea lucrări scrise despre aceste subiecte și pleca. Agatei îi părea că omul ăsta sta ca pe ghimpi și în odaia ei la lecții, și la mesele pe care le lua împreună cu familia Movilă. Nu că ar fi fost nervos sau nerăbdător să sfîrșească mai repede lecția sau masa, dar vorbea puțin, era de o politețe excesivă, se uita numai în cărți sau

în farfuria lui, n-avea de comunicat nimănui nimic, era un fel de sloi aşezat pe scaun. Agata îi vedea numai chica de un roşu închis ca jeraticul mocnit, atît de mult îşi ţinea capul plecat.

Uneori mama intra brusc în odaia ei în timpul lecţiei, ca să vadă dacă „fetiţa ei" făcea progrese. Îl întreba cu multă graţie pe domnul Saint-Laurent dacă e mulţumit de eleva lui, îşi trecea repede şi uşor mîna peste creştetul Agatei, atît de uşor de parcă i-ar fi fost frică să nu se murdărească şi pleca lăsînd dîră de parfum în urma ei.

Îşi făurise iluzii Agata că va cînta cu mama ei la pian, la patru mîini, că va învăţa de la ea să picteze pe porţelan, nici nu putea fi vorba de aşa ceva. Mama stătea veşnic în salon după ce îşi terminase lunga şi amănunţita toaletă de dimineaţă, picta, cînta. Agata stătea în odaia ei. Dacă îndrăznise la început să intre de cîteva ori în salon, mama o întrebase cu glas tăios „Ce vrei? Cauţi ceva?", aşa că Agata renunţase şi rămînea în odaia ei. Uneori se ducea la mătuşa Măriuca, dacă aceasta nu era pe la cămară, pe la bucătărie. Măriuca o primea bine, dar se uita mereu spre uşă, de parcă s-ar fi temut să nu intre cineva căruia nu i-ar fi plăcut această vizită, o întreba aproape în şoaptă cum fusese la pension, ce învăţa acum, şi pe urmă îşi cerea iertare că trebuie neapărat să plece, să supravegheze treburile gospodăreşti. Nici la ea nu se mai duse Agata. Aştepta primăvara — oh! şi mult mai era pînă la primăvară! — ca să iasă cel puţin în grădină sau să plece cu toţii la Sulcina, unde livada era mare şi te puteai pierde în ea.

În primele nopţi, Agatei i se păru că aude în camera profesorului, care era vecină cu a ei, glasuri înăbuşite, care se certau. Nu pricepea despre ce putea fi vorba şi-i era prea somn ca să asculte mai atent. Cu cine se putea certa domnul Saint-Laurent? se întreba ziua, cînd îşi aducea aminte de zgomotele din noaptea trecută. Probabil că visase ea, avea somnul zbuciumat de cînd se întorsese acasă şi toate erau altfel decît le sperase. După vreo săptămînă nu mai auzi nimic, cu toate că tot agitat dormea.

În casă nu mai veneau oaspeţi mulţi, ca odinioară, cînd era ea copil. Îşi aducea aminte cum se umplea uneori salonul, cum Marghioala şi Lina nu mai pridideau purtînd tablalele cu prăjituri şi cu băuturi, cum ei, copiii, erau aduşi

o clipă împopoţonaţi ca să fie arătaţi oaspeţilor, o clipă numai, cum zăreau prin uşa întredeschisă dans şi zaiafet, dacă mai pîndeau puţin îndărătul ei. Acum nu mai ajungea pînă sus, unde erau iatacurile, decît sunetul clavirului la care cînta mama, iar alteori acelaşi clavir şi glasul cald şi melodios al lui Ianachi Boteanu. Se vede că era singurul musafir care le mai călca pragul.

Măriuca se gîndea la rîndul ei că devenise prea pustie casa asta zgomotoasă. Nu că ar mai fi sperat să se mărite odată şi odată cu vreun oaspete al familiei Movilă, venit de cine ştie unde, nu. Dar o apăsa atmosfera din jurul ei. Iorgu nu mai ieşea din biroul lui decît la mese şi la culcare. Totdeauna stătuse el mult în birou, dar cînd veneau musafiri ştia să fie o gazdă bună, să bea un pahar cu ei, să stea de vorbă, să asculte muzică şi, cu ani în urmă, dar era mult de atunci, să şi danseze un vals. După moartea lui Alexandru era mult mai singuratic şi mai trist, iar după boala Anei Maria şi călătoria pe care o făcuse cu ea în străinătate dorinţa lui de izolare era şi mai mare. Zenobia îi ceruse să nu mai doarmă în iatacul lor comun, pentru că sforăia prea tare. Să doarmă pe sofaua din biroul lui, la parter. Iorgu se supuse fără împotrivire, nepăsător de parcă i s-ar fi oferit un pahar cu apă. Ei îi ceruse Zenobia să nu se amestece în educaţia Agatei, „să nu-i strice fata cu dezmierdări şi favoruri. Era destul că o zăpăcise pe Ana Maria cu bisericile şi mînăstirile ei, din care i se trăsese copilei boală şi nenorocire!" Măriuca se temea şi să stea de vorbă cu nepoata ei, ca să nu-i găsească Zenobia cusur.

Şi cu profesorul ăsta, cu roşcatul ăsta de franţuz, ce mai era? De ce fusese nevoie şi de el? Agata trebuia scoasă în lume la vîrsta asta, nu ţinută în odaia ei cu obligaţia de a învăţa mai mult decît orice fată de familie bună, care fusese destul la pension. O îmbrăca — Doamne iartă-mă! — ca la orfelinat, o mustra că mănîncă prea mult şi are să se îngraşe, iar biata Agata era ca o trestie, ca o ramură de salcie în primăvară! Îi rămînea fetei mîncarea în gît, punea furculiţa deoparte şi aproape îi dădeau lacrimile. Iorgu ofta şi tăcea, Iorgu devenise mut ca bietul Alexandru. Domnul Saint-Laurent nu vedea şi n-auzea nimic din cele ce se vorbeau la masă. Şi el era mut. Numai Zenobia vorbea şi rîdea, cînd nu-i făcea vreo observaţie Agatei.

Pentru Gilbert Saint-Laurent viața în casa Movilă era greu de dus. Pînă a nu se întoarce Iorgu cu fiica lui din străinătate, și asta durase puține zile după venirea lui la Botoșani, trăise ca ametit de o băutură tare, zile și nopți ireale, pline de patimă, de acel vîrtej de nebunie în care îl atrăsese Zenobia. Nopțile ea venea în odaia lui, ziua ieșeau la plimbare cu sania în oraș, cu toate că lui nu-i plăcea să se arate tîrgului numai în tovărășia ei. Dar Zenobiei nu-i păsa de nimic, își pierduse parcă mințile și-l făcuse să și le piardă și el. Cînd însă se întorsese Iorgu acasă, din prima clipă în care îl văzuse, se deșteptase parcă dintr-o vrajă. Pe zi ce trecea, căpăta mai multă stimă pentru bărbatul Zenobiei, pentru simplitatea purtărilor lui, pentru lucrul de migală pe care îl făcea ziua întreagă în biroul lui și pe care i-l explicase o dată, cînd Saint-Laurent îl rugase s-o facă. Și, pe măsură ce-i sporea stima, îi era și mai rușine că venise aici. E mai ușor să înșeli de departe un bărbat pe care nu-l cunoști, e mult mai ușor, chiar dacă ești un om corect. Dar aici, alături de el !

Din prima noapte după venirea lui Iorgu, Zenobia se strecurase în odaia lui Gilbert, care o primise contrariat, înghețat.

— La stînga odăii ăsteia doarme fiica și în dreapta bărbatul tău !

— Să doarmă, să doarmă cît mai adînc, să doarmă pentru veșnicie !

— Zenobie !

— Nu-mi pasă de nimic pe lumea asta. Am fost toată viața mea lipsită de bucurie, acum sînt fericită ! Tu ești fericirea mea și n-am să las pe nimeni să mi-o strice.

— Dar, Zenobie, nu putem fi fericiți în orice condiții.

— Atunci de ce ai venit aici ?

Ochii ei erau aproape negri de furie. Avea dreptate. Vina era a lui, nu trebuia să vină cînd o știa măritată, femeie cu copii.

— Pentru că am procedat ca un inconștient. Eu sînt vinovat. N-am bănuit că bărbatul tău e așa.

— Cum „așa" ? rîse cu răutate Zenobia. Cum ? Bătrîn, ramolit, absent ! Asta te supără ? Ai fi vrut, pentru orgoliul tău, să fie un bărbat frumos, puternic, scînteietor, căruia să te prefer pe tine ? Asta ai fi vrut ? Cum e bărbatul meu ?

— Respectabil. Un om care mă umple de respect. Iar fiica ta...

— Ce e cu fiica mea ? întrebă Zenobia cu un glas aspru, răguşit. Oh, ştiu şi eu că Agata s-a făcut frumoasă, blestemata.

Saint-Laurent crezu o clipă că mîinile Zenobiei prinse în jurul gîtului lui au să-l sugrume.

— Fiica ta nu mai e un copil. Nu-i putem da un asemenea spectacol de imoralitate.

— Fata mea e tot atît de imbecilă ca taică-său şi ca mătuşa ei. De Măriuca nu te ruşinezi ? Doarme şi ea sus, la capătul culoarului ! Şi are somnul uşor ! Toţi sînt puri, mă înţelegi ? Noi doi nu mai sîntem din primul ceas în care m-am dăruit ţie şi tu nu m-ai respins deloc. Eu nu aspir la puritate şi tu eşti complicele meu. Mîine îl mut pe Iorgu jos, în biroul lui, iar Agata va dormi buştean, ca la vîrsta ei. Nu vrei doar să locuim sub acelaşi acoperiş şi să ne ferim unul de celălalt, ca nişte ciumaţi. Te mai întreb încă o dată : de ce ai venit aici ?

Gilbert nu mai răspunse nimic, copleşit de adevărul cuvintelor ei şi de ruşine. Zenobia îl strînse la pieptul ei fierbinte, îi acoperi gura cu sărutări.

În nopţile următoare certurile lor fură din ce în ce mai aprinse. Saint-Laurent nu se putea deprinde cu „ticăloşia" asta, cum îi spunea el, cu dezlănţuirea asta de patimă atît de aproape de întreaga familie a Zenobiei, începînd cu fiica ei. Femeia asta descreierată şi frumoasă aproape că nu-i mai plăcea. I se supunea uneori, dar o făcea cu scîrbă. În balanţa inimii lui începuse să atîrne mult mai greu sminteala, violenţa, egoismul ei sălbatic, decît perfecţia ei fizică. Dacă înainte de a veni aici i se păruse că îl stăpîneşte ca o vrăjitoare, că îl fascinează, acum îl stăpînea prin teroare : îi era frică de ea !

— Zenobie, nu văd decît o soluţie : să plec de la voi.

— Să pleci ? Ai venit ca să pleci ? Şi dragostea ta ? S-a spulberat numai pentru că ai văzut că bărbatul meu e un hodorog şi fiica mea o gîscă a cărei inocenţă nu vrei s-o păţezi ?

— Mi-am închipuit despre mine că sînt în stare de lucruri odioase, şi uite că nu sînt.

— Cînd ți-ai dat seama că sînt odioase? La Iași erau pline de poezie, iar aici aceleași fapte, mă auzi? aceleași fapte sînt murdare?

— M-am trezit ca dintr-un vis. Acolo erau un vis, aici sînt o realitate care poate răni alte sensibilități.

— Gilbert, nu-mi pasă de sensibilitatea nimănui. Dacă tu ai asemenea reticențe, eu n-am nici una. Pe lume nu există nimic altceva decît tu și eu. Restul poate fi aruncat la lada de gunoi! Dacă m-ai iubit și mă iubești încă, rămîi aici. Dacă nu mă mai iubești... De ce nu protestezi? Nu mă mai iubești?

— Iubirea nu implică pentru mine cruzime, egoism orb.

— Răspunzi pe ocolite. Te-am întrebat dacă mă mai iubești.

— Sînt atît de stînjenit de împrejurările prin care trecem, încît nu mai știu nici eu ce simt.

— Așa? Nu ți-au trebuit decît cinci zile sau șase de cînd s-a întors Iorgu, ca să nu mai știi ce simți! Virtutea întruchipată, ăsta e omul pe care îl ador. Nu m-ai iubit niciodată și totuși m-ai strîns în brațe și ai venit aici, în casa mea, la prima chemare!

Gilbert știa că lucrurile nu se petrecuseră chiar așa, că ea dăduse cel dintîi atac și că aici îl chemase de nenumărate ori pînă în ziua în care venise Boteanu cu ultimul ei bilet, care suna ca o poruncă. Dar nu putea nicicum spune aceste adevăruri care ar fi însemnat pentru el o grosolănie, pentru ea o lovitură cruntă. Dacă Zenobia mințea atît de ușor, însemna că se mințea și pe ea însăși. Și apoi el cedase, cedase ca o fată de pension, nu ca un bărbat, și aici venise de bunăvoie, nu legat și adus pe sus. Vina lui rămînea vină.

— Zenobie, lasă-mă cîteva zile și cîteva nopți să-mi cern gîndurile, să mă limpezesc. Nu pot vorbi despre iubire cînd sînt atît de tulburat. Poate că voi pleca sau...

— N-ai să pleci niciodată! N-o vreau eu. Dacă încerci să pleci sau îți mărturisești intenția asta față de Iorgu sau de altcineva din familie, sînt în stare de orice. Poți să te aștepți la orice. Iubitul meu! Iubitul meu! Ia-mă în brațe, dezmiardă-mă, spune-mi că pînă acum ai bătut cîmpii. Sărută-mă, Gilbert, sărută-mă!

Ochii ei scînteiau, negri, fruntea ei albă răspîndea lumină.

În noaptea următoare, Zenobia găsi încuiată ușa odăii lui Saint-Laurent. Bătu ușor, foarte ușor, bătu repetat, nu i se deschise. Afurisita de Agata ! Spurcăciunea de Măriuca ! Din pricina lor nu putea bate mai tare, dacă le-ar fi deșteptat ar fi trebuit să și explice de ce îl căuta la miezul nopții pe domnul profesor, și încă îmbrăcată în cămașă de noapte și în halat cu mari volane de dantelă. Va să zică se încuiase ! Ceruse cîteva nopți și zile de gîndire, ea nu-l luase în serios, și el se încuiase știind că ea nu va cuteza să facă zgomot. Mișelul ! Lașul ! Avea principii ferme, la Iași nu le avusese.

Tremurînd de enervare în patul larg în care se putea acum zvîrcoli în voie de vreme ce Iorgu dormea jos, în biroul lui, Zenobia se întreba ce trebuie să facă a doua zi. Să-l cheme pe Gilbert în grădina înghețată și troienită și să-l amenințe că îl ucide sau se sinucide dacă el pleacă sau chiar dacă își mai încuie ușa noaptea ? Te pomenești că îl întărîtă, că îl determină să plece în adevăr. Să se poarte mîine cu el ca și cum nu s-ar fi întîmplat nimic ? Să fie dulce și cochetă ca să-l recucerească, să nu mai vină în odaia lui cîteva nopți la șir, așa cum îi ceruse el ? Poate că ăsta era mijlocul cel mai potrivit. Da, așa avea să facă.

În zilele următoare Zenobia fu blîndă cu toată lumea, amabilă și plină de atenții. Se ocupa la masă stăruitor de Iorgu, îl servea ea cu bucățile cele mai bune, îi zîmbea des Agatei și o mîngîia pe obraz cu mîna ei catifelată, plină de inele, o îmbia să mai ia o prăjitură pentru că acum slăbise din cale afară, îi făgăduia că zilele astea, curînd, o va învăța meșteșugul picturii și va învăța de la ea să facă flori artificiale dacă, bineînțeles, Agata va voi s-o învețe. Era prietenoasă cu Măriuca, o poftea la cîte o plimbare cu sania.

Iorgu rămase indiferent și tot cu gîndurile aiurea, politicos, dar depărtat, Măriuca se temea de ceea ce se ascundea sub această excesivă prietenie, Saint-Laurent se întreba cît timp vor merge lucrurile atît de lin, numai biata Agata se însenină, se umplu de bucurie. Uite cum era mama ! Poate că pînă acum avusese vreo supărare tăinuită, că nu se vindecase de durerea morții lui Alexandru și o frămînta boala Anei Maria, dar uite că o iubea și o mîngîia ! Ei nu-i pierise niciodată afecțiunea pentru frumoasa ei mamă, se ascunsese numai sub un sentiment de teamă, dar acum afecțiunea asta avea dreptul să iasă la lumină. Oh, sigur că o iubea pe

mama, o iubea din tot sufletul ! Cînd Zenobia o mîngîia pe obraz şi-i zîmbea, ar fi tors ca o pisică şi ar fi închis ochii de fericire.

Lui Gilbert, Zenobia nu-i făcu nici o aluzie la noua lui purtare. Îl tratã ca pe un prieten al casei, un domn mai puţin intim cu toatã familia decît Ianachi Boteanu, dar destul de apropiat ca sã fie poftit în salon cînd ea cînta la pian, „ca sã se destindã şi el" dupã orele de lecţii cu Agata. O datã, o singurã datã îşi întoarse taburetul cãtre fotoliul în care stãtea el şi, rãmînînd cu stînga pe claviaturã, îl cuprinse cu dreapta, îi trase violent capul la ea şi-l sãrutã pe obraz. Chiar în clipa aceea se auzi deschizîndu-se şi închizîndu-se repede uşa din spatele lor.

— Cine era ? întrebã în şoaptã Zenobia.

— Nu ştiu, n-am avut cum vedea, îmi acoperiseşi ochii. Dacã era domnul Movilã ?

— Cu neputinţã ! Am auzit foşnet de rochie, spuse cu glas hotãrît Zenobia. Urechea ei ascuţitã deslusise o cãlcãturã grea, dar altceva trebuia sã-i spunã pe datã lui Gilbert.

— Atunci putea sã fie duduia Mãriuca sau Agata.

Saint-Laurent era foarte speriat. Zenobiei, teama din prima clipã îi trecu numaidecît.

— Sau Safta, sau Marghioala, chiar ieri i-am dat Marghioalei un jupon de-al meu de tafta, care se tãiase. Mi-e totuna, tot au sã ghiceascã ele într-o zi.

— Şi ţi-e indiferent ?

— Au sã tacã, n-avea grijã. Un neam de sfioşi şi de fricoşi, neamul Movileştilor. Oricãreia dintre ele, lui Iorgu chiar dacã îndrãzneşte sã spunã vreodatã ceva, am sã le rãspund cã are nãzãriri, halucinaţii, una fiindcã e fatã bãtrînã, alta fiindcã numai de astea a visat în pension la maici, lui cã e gelos ca omul bãtrîn şi neputincios, iar slugile n-au sã vorbeascã decît între ele. Ai mei, fie cã mã vor crede sau nu, vor tãcea. De ce îţi închipui cã îi dispreţuiesc pe toţi ? Pentru cã sînt proşti şi laşi. Dacã mãcar fiica mea mi-ar semãna, aş avea puţinã stimã pentru ea.

Gilbert se îndoia cã, dacã Agata i-ar semãna Zenobiei, mama nu s-ar ciocni zilnic cu ea şi din scînteile care ar sãri nu s-ar aprinde cine ştie ce pãlãlaie. Dar Agata era blîndã, foarte sfioasã, foarte modestã, lesne de cãlcat în picioare. Iar toatã prefãcãtoria actualã a Zenobiei, tot farmecul dulce

pe care şi-l cheltuia pentru cucerirea lui, nu a celorlalţi, pentru a-i dovedi lui că îşi iubea familia, nu-l înşelau. Dar acum scăpase un puhoi de cuvinte de ură. Ascunsese vreun plan ? Bineînţeles, al potolirii frămîntărilor lui. Şi dacă el nu se lăsa robit din nou şi nu-i accepta în continuare vizitele nocturne, avea să izbucnească într-o zi în cine ştie ce chip neaşteptat.

În seara aceea Iorgu nu veni la cină. „Dacă el era persoana care a deschis uşa salonului ? Acum nu mă mai poate vedea în ochi !" îşi spuse Saint-Laurent. „Mîine, chiar mîine trebuie să plec ! Să fug !"

— De ce întîrzie Iorgu ? Măriucă, du-te şi adu-l la masă. Mai are timp să lucreze şi mîine ! rosti Zenobia. Glasul nu-i tremura.

Măriuca se sculă, îşi purtă trupul greu de-a lungul sufrageriei şi ieşi. Saint-Laurent aştepta încordat, i se părea că peste un minut avea să izbucnească ceva. Iorgu va refuza să vină la cină, va cere poate, cu toate că era delicat, ca străinul să piară din casa lui.

Peste cîteva minute Măriuca se întoarse în sufragerie. Ochii ei decoloraţi erau şi mai uriaşi, şi mai spăimîntaţi.

— Iorgu e bolnav ! Îl doare umărul şi tot braţul stîng, are, zice el, nişte fulgere în piept, respiră greu. Nu se poate scula din pat.

— Şi de ce n-a sunat mai demult, că doar are şi el clopoţel ? De ce nu ne-a chemat ? întrebă răstit Zenobia.

Nu e speriată, e numai enervată ! gîndi cu groază Gilbert.

Agata sări de pe scaun, fără să ceară voie ca de obicei, şi se repezi spre odaia tatălui ei. Zenobia o urmă, falnică, înceată. Pe chipul ei nu se citea nici o expresie. Saint-Laurent rămase singur la masă, cu capul sprijinit în mîini.

Zenobia se aplecă peste faţa lui Iorgu. Era palid, avea buzele vinete, respira anevoie.

— De ce v-aţi speriat cu toţii ? şopti el. Lăsaţi-mă să zac.

— Cum să te lăsăm în halul ăsta ? Trebuie să facem ceva. Spune-mi exact, unde te doare ? Ai răcit pesemne. Tuşeşti ?

Iorgu nu mai răspunse, închise pleoapele.

— Să-i fac o fricţie cu oţet de trandafiri, să-i pun un prişniţ cu muştar ! se zbuciuma Măriuca.

Iorgu deschise ochii și le făcu un semn ușor cu mîna. Nimeni nu înțelese dacă voia să fie lăsat așa cum era sau să iasă toată lumea din odaie. Zenobia hotărî repede.

— Măriucă, trimete-l pe Stan la doctorul Pavelică Stamate. Să-l aducă imediat aici.

— Să se ducă cu caleașca ?

— Nu vorbi prostii. Adică să înhame și să piardă o grămadă de timp, molcom cum e el ? Să se ducă pe jos și să-l aducă tot pe jos, că doar doctorul nu-i prințul Carol să nu poată merge pe picioarele lui. Hai, Măriucă, nu tîndăli.

Agata încremenise la picioarele patului. Era aproape tot atît de palidă ca taică-său. Zenobia se așează în fotoliul de la biroul lui Iorgu. Stătea și ea nemișcată, cu pleoapele lăsate, cu genele lungi și negre umbrindu-i obrazul. O răceală, se gîndea ea, sigur că Iorgu răcise. Era șubred, totdeauna iarna răcea ușor. Are să-i treacă... sau n-are să-i treacă ! S-ar putea schimba multe în casa asta dacă... Să nu gîndească pripit. Nu trebuie să-i dorești nimănui moartea, ca să nu se întoarcă împotriva ta. Asta o știe dintotdeauna, o știe încă de la doica ei, care a crescut-o un timp. Și pe urmă Iorgu e un om destul de cumsecade. A răcit, sărmanul ! Nu el a deschis ușa salonului, de ce trebuie să-ți închipui neapărat că el ? O fi fost arnăutul Iusuf, care nu se mai învață odată să bată în ușă. O fi fost vizitiul să întrebe dacă să înhame. Sau a fost el ! Uite că Agata iese pe ușă, sigur că se duce în sufragerie, n-a sfîrșit de mîncat compotul. Gilbert o fi rămas acolo ? Se duce să-i povestească despre taică-său, cît de bolnav e ! Parcă poți ști cît de ipocrită e sfioasa asta și ce vorbește cu profesorul ei cînd sînt singuri în orele de lecții ? Nu cumva și asta e o pricină pentru care Gilbert s-a schimbat față de ea ? El invocă mustrările lui de conștiință, a căpătat „conștiință" de cînd a venit Iorgu acasă cu Agata, dar cum să afli care e adevărul ?

Iorgu deschide ochii, își plimbă privirea prin odaie, o vede așezată la biroul lui, închide din nou pleoapele. Fața i se crispează, duce mîna dreaptă, nu stînga care îl doare, la piept, respiră des, gîfîit. Măriuca se întoarce, se uită la bolnav cu ochii ei speriați, apoi se așază la fereastră să pîndească venirea doctorului. Parcă l-ar putea vedea în bezna asta, cretina ! Vine în vîrful degetelor și Agata, și rămîne tot în picioare, lîngă pat.

— Ce spune domnul Saint-Laurent despre năpasta asta ? întreabă Zenobia.

— Domnul Saint-Laurent ? Nu l-am văzut. Am fost sus, în odaia mea, să-mi iau o batistă ! rostește Agata și-și șterge ochii cu batista.

— Nu plînge ! Nu cobi ! spune aspru Zenobia.

Tac toate trei, bolnavul tace și el, i se aude respirația grea în liniștea din odaie.

În sfîrșit, vine și doctorul Stamate. Sărută mîna doamnelor și le roagă să-l lase singur cu bolnavul.

— Eu sînt nevasta lui, eu trebuie să rămîn, Pavelică. Sînt prea îngrijorată.

Acum va afla ce a văzut Iorgu, dacă el a văzut, și ce-i poate spune medicului.

Doctorul Stamate numără pulsul bolnavului, îl ridică greu, îi ascultă plămînii, inima, îl ciocănește, îl palpează atent.

— Coane Iorgule, ai avut o supărare, o spaimă ?

— Nu ! răspunde scurt Iorgu.

— Te-ai obosit prea mult zilele astea ?

— Nu.

— Ai mai avut vreodată dureri în umăr, în brațul stîng ? Te-a mai înjunghiat așa în piept ?

— Nu.

— Am să-ți prescriu două feluri de doctorii și coana Zenobia are să ți le dea regulat de trei ori pe zi. Eu un lucru te rog : să nu te miști, să nu te dai jos din pat, să stai așa nemișcat și liniștit pînă îți voi spune eu că poți să te ridici. Pînă și gîndurile negre să încerci să le ocolești. Am să vin în fiecare zi să te văd. Noapte bună !

— Despre ce e vorba, doctore ? întrebă încet Iorgu.

— Despre o stare de oboseală foarte mare. Ai alergat prin străinătăți cu fetița cea bolnavă, te-ai emoționat, te-ai zbuciumat, asta e. Dacă mă asculți pe mine, îți va trece. Încearcă să dormi. Să vină acum Stan cu mine să-i dau de acasă doctoriile pe care trebuie să le iei chiar în seara asta, iar mîine se va duce la farmacie. Ah, dacă ar fi aici feciorul meu, Petre, care urmează medicina la București, ce s-ar mai pricepe el la inima asta a dumitale ! Noapte bună, coane Iorgule.

Cînd iese, doctorul Stamate îi face semn Zenobiei să vină după el. Pe sală Măriuca şi Agata stau alături pe canapea, lipite una de alta şi aşteaptă.

— Coană Zenobie, rosteşte doctorul, părerea mea e că domnul Movilă e bolnav de inimă, şi încă destul de grav. Acum e în plină criză. Mi-a spus el că n-a avut de curînd nici o supărare, nici o spaimă, aşa că nu pricep cum a făcut criza asta, dar...

— N-a avut nici o supărare, spune cu linişte Zenobia, dacă ar fi avut aş fi ştiut-o şi eu. S-o fi obosit prea mult. Îl mănîncă de viu patima pentru hrisoavele alea păcătoase, gîndul la fetiţa noastră, Ana Maria.

— Ar fi bine să staţi lîngă el cîteva zile şi chiar cîteva nopţi, ca să nu facă în somn mişcări ce i-ar dăuna.

— Am să stau, am să stau! spune cu glas sugrumat Măriuca.

— Vom sta pe rînd, o corectează Zenobia.

— Să-i fac o fricţie? Să-i pun pahare? mai întreabă Măriuca.

— Doamne fereşte! se sperie medicul.

— N-ai înţeles, Măriucă, rosteşte răspicat şi apăsat Zenobia, că nu e vorba de răceală? Că e vorba de inimă şi trebuie să stea neclintit?

— Da, da, aşa! Pricep! gîngăveşte Măriuca.

— Să plece Stan cu doctorul, are să-i dea doctoriile de trebuinţă în seara asta. Ai auzit, Măriucă?

Măriuca e atît de speriată încît nu înţelege din prima clipă. Apoi se urneşte din loc şi se duce în căutarea lui Stan. Agata se strecoară în odaia bolnavului, iar Zenobia intră în sufragerie. Saint-Laurent stă tot în faţa mesei, cu capul în mîini. Tresare la auzul paşilor Zenobiei.

— Ce are? Ce a spus doctorul?

— Ceva la inimă. Cred că nu e grav. Se va vindeca în cîteva zile.

— La inimă? Zenobie, azi după-masă el trebuie să fi deschis uşa salonului! Noi l-am îmbolnăvit! Da, noi!

— Nu vorbi prostii! Nu încerca să-ţi scorneşti singur remuşcări din senin şi să te socoteşti un ucigaş sau mai ştiu eu ce. El singur i-a spus doctorului că n-a avut nici o supărare de curînd.

— Pentru că e un om cu caracter. Voiai să-i spună medicului ce a văzut ? Să te compromită pe tine ?

— Gilbert, încetează cu exagerările şi cu presupunerile ! De ce ţii neapărat ca viaţa noastră să se petreacă la fel ca într-un roman prost ? Sînt destul de amărîtă, destul de speriată, nu mai adăuga şi tu alte amărăciuni. Eu am auzit bine foşnetul de rochie, ţi-am spus-o din prima clipă. Dacă ar fi fost Măriuca sau Agata, ne-am fi dat seama amîndoi la cină. A fost Marghioala, e sigur. Mîine o trimet la moşie, la Sulcina, ca să nu mai stea pe aici şi să povestească prostii slugilor. Du-te sus, culcă-te, eu mă duc să-mi veghez bărbatul.

Gilbert urcă încet scara, intră în odaia lui şi încuie uşa. Chiar şi în noaptea asta e mai bine s-o încuie, Zenobia e în stare de orice. Boala lui Iorgu Movilă nu e decît o coincidenţă destul de tristă, ea doar a auzit foşnetul de rochie, a spus-o pe loc, n-a avut timp să scornească o minciună, dar în casa asta în care a intrat nenorocirea el nu mai are ce căuta. N-a avut ce căuta niciodată, a venit aici ca un smintit, ca o canalie mai curînd. Trebuie cu orice preţ să plece. Dacă cumva i-a văzut Agata, o fată cuminte şi curată, cît se va clătina încrederea ei în oameni ! Îi urîţeşte tinereţea ! O mîrşăvie ca a lui nu poate să nu aibă urmări.

Zenobia intră în biroul lui Iorgu. Bolnavul stătea cu ochii deschişi, se uita la Agata şi încerca să zîmbească. Se vedea că încercarea asta îi cerea o dureroasă silinţă. Cînd o zări pe ea, faţa i se întunecă şi închise iar pleoapele. Zenobia şovăi o clipă, apoi îi şopti Agatei :

— Rămîi tu lîngă el cam pînă la miezul nopţii, apoi să te înlocuiască Măriuca şi spre zori am să vin eu. Acum sînt sfîrşită de oboseală, m-a speriat boala lui. Ce te uiţi aşa la mine ? Nu-ţi vorbesc româneşte ? Ţi-ai uitat limba ? De ce te holbezi ca o bufniţă ? Toate v-aţi pierdut capul, dobitoacelor !

Şi plecă în foşnet de mătăsuri grele, lăsînd dîră de parfum în urma ei. Agata se sperie cumplit. Cum se uitase, cum se „holbase" la mama ? De ce o făcuse dobitoacă şi pe ea, şi pe Măriuca probabil ? Sigur că era schimbată, zăpăcită poate, dar nu făcuse nimic deosebit. Tăcuse. Ah, mama nu mai e cea din ultimele zile, e iar duşmănoasă, vorbeşte cu glas tăios, o umileşte parcă. De ce ? De ce ? Tata e bolnav, e foarte bolnav. În pension, la doamnele augustine, o maică,

maica Marie-Margueritte avusese așa, din senin, o criză de inimă și murise în două zile. Era o maică tînără, tata e bătrîn. Poate că la cei șaizeci sau șaizeci și doi de ani ai lui nu e chiar bătrîn, dar pare atît de lipsit de putere! Dacă moare tata? După moartea lui va trăi lîngă mama asta cîinoasă și lîngă Măriuca, o făptură neputincioasă, bună dar neputincioasă. Ce se va întîmpla cu ea? Mai bine rămînea pe veci la pensionul maicilor. Vai, ce gînduri urîte îi trec prin cap! De ce se gîndește la ea însăși, cînd tatăl ei e în cumpănă de moarte? Pentru că e egoistă, e scîrbos de egoistă. Mama are toată dreptatea s-o dispreţuiască. La tata trebuie să se gîndească, numai la el. Să se roage pentru el. Așa ar îndemna-o oricare dintre doamnele augustine, dar nu știe să se roage cu sinceritate, niciodată n-a știut, n-a fost în stare să se concentreze, poate nici să spere că rugăciunea ei va fi ascultată. Tata aproape nu mai respiră. Pieptul nu i se mai ridică în sus, ca adineauri. Nu cumva o fi murit?

Pe Agata o scaldă o sudoare de gheață. N-are curaj să strige după ajutor, s-ar supăra mama dacă ar deranja-o degeaba. Dar dacă tata a murit? Buzele îi sînt și mai vinete, s-au întredeschis, parcă printre ele nu iese nici o suflare.

— Tată! strigă ea înăbușit lîngă urechea lui. Tăticule! Tată!

Iorgu deschide ochii, o privește o clipă pînă cînd o recunoaște și rostește slab:

— Adormisem, draga tatii.

Tata dormea și ea îl trezise. Sigur că era dobitoacă, mama avea dreptate.

— Te rog să dormi, tată, te rog mult să adormi la loc. Iartă-mă că te-am trezit!

Altă prostie a ieșit din gura ei. Parcă un om ar putea adormi cînd vrea, mai ales un bolnav.

Măriuca vine cu un pahar cu apă și niște pilule pe o farfurie. Trebuie să i le dea lui Iorgu. Tot l-ar fi trezit pentru doctorii, încercă să se consoleze Agata. Ridică în palme capul tatii și Măriuca îi bagă în gură pilulele și-i dă să bea apă. Iorgu pare acum și mai sfîrșit, după acest efort de nimica toată.

— Du-te de te culcă, Agato, rămîn eu cu Iorgu.

— Mama a spus să stau eu pînă la miezul nopții, pe urmă matale și în zori vine ea.

— Așa a spus Zenobia ? Eu cred că... eu mă gîndesc că asta nu e o treabă pentru tine. Nici nu mai e mult pînă la miezul nopții, ai stat destul. Du-te la culcare, fetițo. Eu sînt mai deprinsă cu veghile. Și pe tata tot eu l-am vegheat cînd s-a prăpădit.

Va să zică mătușa Măriuca socotește că fratele ei se va prăpădi. A vorbit așa de parcă ar fi sigură de asta. Doamne ! Doamne ! E cu putință ? În casa asta, fără el va fi groaznic. E drept, stătea în biroul lui, îl vedeai numai la mese, dar știai că dacă alergi la el, auzi un cuvînt bun, o mîngîiere. Iar se gîndește la ce i se va întîmpla ei. E o nemernică. Trebuie să spere, trebuie să creadă că tata va scăpa cu zile numai pentru că moartea e ceva... ceva nedrept... și înfiorător.

Agata iese plîngînd din odaie, nu mai poate sta, dacă mai rămîne are să hohotească aici și tata o va auzi.

Măriuca se înfundă în fotoliul de la căpătîiu' bolnavului. Bietul Iorgu ! Bietul Iorgu ! Viața lui nu m.. e viață și inima lui n-a putut-o răbda. Și dacă scapă acum, nu-l așteaptă nici o bucurie. Doi copii duși, unul sub pămînt și celălalt departe, cu mințile tulburate, alți doi băieți care nu mai dau pe acasă cu anii de parcă ar fi scăpat din cușca fiarelor, nu din casa părintească (ăștia doi seamănă cu mama lor de sînt atît de înghețați la suflet !), o nevastă, ce să mai vorbim, o șerpoaică, nu o femeie, și acum, plocon în casă, și franțuzul ăsta, veneticul ăsta care nu știi ce hram poartă și în fața căruia ea se sclifosește ca o... una din alea, chiar dacă e Iorgu de față. Ea rîde și dă ochii peste cap, dar el, să fim drepți, franțuzul e om serios, nici nu se uită la ea. Te întrebi dacă e bine sau rău să scape Iorgu teafăr, pentru el adică dacă e bine. Ea, Măriuca, a pregătit în odaia ei lumînările și tămîia, să fie acolo dacă se întîmplă, Doamne ferește ! Și dacă se întîmplă, se mută la moșia ei, la Izvorul, și o ia și pe Agata cu ea. Dacă i-o dă șerpoaica. Dar poate că Iorgu scapă și, dacă te gîndești, mai bine viu și cu necazuri, decît mort în cimitir. Eh, sigur că sufletul lui bun s-ar duce drept în rai, dar să se ducă mai tîrziu, Doamne, mai tîrziu, pentru că nu știi niciodată, cîtă vreme ești aici, dacă nu se schimbă ceva, dacă nu dă și fericirea peste om cum știe să dea pacostea. Că Cerul mai știe să trimeată și fericire dacă vrea. Cum stă așa, cu ochii închiși, cu fața galbenă, abea respirînd,

de cîte ori răsuflă mai tare sau gîfîie te sperii că or fi horcăielile cele din urmă, că își dă sufletul. Și iar se liniștește, tocmai cînd vrei să alergi după lumînare, și ți se pare că a adormit și nu-i mai e gura atît de vînătă, nici ochii atît de înfundați. Poate că somnul are să-i facă bine, poate că are să se trezească tocmai în zori, nițel mai însănătoșit.

Iorgu nu doarme. Cînd închide ochii se gîndește. Și-i închide anume să nu-i mai vorbească nimeni, ca să se poată gîndi. Pavelică, doctorul, l-a mințit. Asta nu e stare de oboseală, e altceva, ceva ce se petrece în piept, în inimă parcă. Are senzația că a plesnit ceva în ea, așa cum ar plesni o coardă la o vioară la care ai cîntat prea mult. N-a cîntat cîntece frumoase vioara din pieptul lui, nu, a cîntat multe cîntece de jale. Și coarda n-a plesnit cînd trebuia, cînd și-a înmormîntat băiatul, cînd și-a dus fata departe, în sanatoriul de nebuni, nici măcar atunci cînd și-a văzut unul dintre băieți la Paris și și-a dat seama, cu toate să s-a mințit singur, și-a dat bine seama că e o hahaleră, o pușlama. A plesnit abea azi, cînd a văzut-o pe ea, pe Zenobia, îmbrățișînd un bărbat străin chiar aici, în casa lui. A bănuit-o de mult, de ani de zile, că se duce la Iași pentru vreo legătură, sau mai multe pe rînd, pe care le are acolo. A bănuit-o, dar n-a văzut-o cu ochii lui. I s-a părut vreme îndelungată că nu-l doare prea mult asta, că, dacă ea a rămas tînără iar el a îmbătrînit, e vina lui că a luat nevastă cu atîția ani mai mică decît el. A sperat că nu-l face de rîs în ochii lumii, măcar atît, că o fi avînd nițică rușine și o fărîmă de simț al onoarei. Și el, și ea sînt de neam mare, strămoșii lor au fost voievozi. Și uite că voievozii n-au ce căuta în treaba asta. În treaba asta... Treaba lui Vodă... în care treabă ? A pierdut șirul. Poate că a adormit și s-a trezit de durerea asta din piept.

A văzut-o cu ochii lui. Și totuși așa cum e ea și cum a bănuit-o totdeauna, a iubit-o mult, a iubit-o mereu. Ca un om slab ce e. Și tînărul ăsta, francezul ăsta adus de ea în casă, profesorul ăsta părea un om atît de serios, de bine-crescut, de respectuos și cultivat ! Lui i s-a părut ciudat că l-a adus Zenobia în lipsa lui ca să-i fie profesor Agatei care n-are nevoie de profesor, că doar nu trebuie să ajungă doctor în nu știu ce. Dacă era el om energic, îl concedia din prima clipă, dar energic n-a fost niciodată. Saint-Laurent

părea un om atît de corect ! Dar cu ce-i e lui dator Saint-Laurent, un străin ? Ea, nevasta lui, îi e datoare cu o picătură de respect. Cînd a deschis ușa salonului, Zenobia îl trăgea spre ea pe franțuz ca pe un miel și el se lăsa tras. Săracul de el, la grea moară a dejugat dacă a intrat în ghearele ei, așa cum toți sîntem în casa asta în ghearele ei și nu crîcnim.

Doare, doare în piept. Pavelică spune să-mi alung gîndurile negre. Parcă ele se lasă alungate ! Dau năvală, mă macină. Dacă mi se trage moartea din asta, Agata rămîne nemăritată ca Măriuca sau măritată cine știe cînd, cum o vrea Zenobia. Ana Maria rămîne în sanatoriu cît e lumea. Băieții își fac de cap... dar ei își fac de cap și cu mine, și fără mine. Nu sînt o procopseală pentru nimeni, nici pentru mine însumi. Ar fi mai bine să mor. N-am făcut niciodată nimic, n-am încheiat o lucrare, ca Hasdeu bunăoară, am trăit degeaba. Ar fi destul să mă dau acuma jos din pat și să alerg prin odaie ca să-mi fie și mai rău, ca să grăbesc sfîrșitul. Să pornesc pe scări, să gonesc prin curte pînă oi cădea jos, lipsit de tot de suflare. Să plesnească nu o coardă, toată inima să-mi crape odată pentru totdeauna. Hai ! Acum ! Hai ! Nu pot ! Mi-e frică, mi-e milă de mine. N-am curaj. Mi-e greu să mă despart de viață. Sînt un nemernic, vreau să mai trăiesc. De ce ? Nu știu. Măcar pînă la primăvară, să văd înflorită livada de la Sulcina. Uite cum mă agăț de viață, să văd înflorită livada ! Să încerc să încheg un studiu despre... s-o mărit măcar pe Agata... să mă plimb pe malul rîului... cum se cheamă rîul acela ? Să mă plimb noaptea, cînd e lună... Ce e, fata tatii ? Vrei păpușa de sus, de pe poliță ? Ți-o dă tata acum. Ah ! nu pot ajunge acolo, tare mă doare în piept !

— Hai ? Ce spui ? Tu ești, Măriucă ?

— Ți-e rău, Iorgule ? Ai gemut tare, vrei ceva ?

— Lasă, lasă, trece. Vreau să dorm.

Leonida spunea că învață. Vicontele, gură bogată ăla, spunea și el... prostii și minciuni spunea. Toți mă scaldă în minciuni. Nu, nu și Agata. Ana Maria bate cîmpii, și-a pierdut mințile. Franțuzul se uita în ochii mei cînd îi povesteam lupta din Codrii Cosminului, se uita cu ochii lui curați. Ptiu ! Mințea și el. Pe mine mă mințea. Zenobia ? Nu merită să te îmbolnăvești și să mori pentru ea. Poate că n-am să mor. Pavelică spunea... Alte minciuni. N-aș vrea

să mor nu pentru că îmi place viaţa mea, ci pentru că mi-e frică de moarte. Mi-e frică ! Ce hîrîie aşa de urît aici, aproape de mine ? Hîrîie întruna. Oare moartea face zgomot cînd vine ?

— Măriucă, eşti aici ?

— Aici sînt, Iorgule.

— Ce hîrîie aşa ? Ce zgomot e ăsta ?

— Am băgat două buturugi pe foc şi nu încăpeau pe gura sobei. Iar te-am trezit, păcatele mele ? Se făcuse frig şi... iartă-mă !

— Bine, bine. Am să dorm. Aţipeşte şi tu, Măriucă. Aţipeşte, sărmana de tine. Nu mi-am dat osteneala să te mărit la timp, tot eu sînt vinovat.

— Vai de mine ! Ce spui, Iorgule ?

— Nimic, nimic. Aiurez, visez, nu ştiu ce spun. Aş vrea să dorm, să dorm... dar să mă trezesc.

Zenobia încercă încet uşa lui Gilbert. A încuiat-o, imbecilul ! Ciocăneşte uşor, ritmat. Suflă prin gaura cheii :

— Gilbert ! Deschide, te rog, o clipă ! Deschide, trebuie neapărat să-ţi spun ceva.

Cheia se învîrteşte în broască şi uşa se deschide fără zgomot. Gilbert stă în dreptul ei, de parcă ar apăra intrarea.

— Ce vrei, Zenobie ?

— Nimic, dragă, vreau să-ţi spun că Iorgu a adormit, că are un somn liniştit. Mi-am închipuit că eşti tulburat ca noi toţi, şi am vrut să te calmez. Mă duc să mă culc şi eu puţin, ca să am putere să-l veghez cînd va obosi Măriuca.

Ochii Zenobiei cad pe geamantanul aşezat pe jos în mijlocul odăii, cu capacul deschis. Inima i se strînge ghem. E mai bine să se prefacă a nu-l fi văzut şi să gîndească în noaptea asta cum trebuie să procedeze mîine dimineaţă, ca să împiedice plecarea lui Gilbert. Cu orice preţ !

— Sînt frîntă de oboseală, m-am speriat de boala asta venită pe negîndite. Dar ar fi trebuit să mă aştept să-l prindă într-o bună zi, toţi cei din familia lui au avut inima slabă, e o boală moştenită. Sînt hotărîtă să mai aduc alţi medici şi de la Iaşi, şi de la Bucureşti, dacă o fi nevoie. Culcă-te, dragul meu. Eu mor de somn. Noapte bună !

Zenobia se duce spre iatacul ei și aude iar cum Gilbert învîrtește ușurel cheia în broască. Iar se încuie, laș ul! I-am vorbit cu cel mai dulce glas din lume și tot se teme să nu-l violez în noaptea asta. Lasă, drăguță, mai am vreme și altă dată, n-au intrat zilele în sac. Și de plecat, nu vei pleca de aici. Mîine îl pot amenința că, de pildă, dacă pleacă, îi mărturisesc lui Iorgu legăturile dintre noi. Asta ar fi o idee. Nu e omul care să rîste să-l omoare pe Iorgu. Sau spun întregii familii că el s-a strecurat în casa noastră cu gîndul de a mă cuceri, că s-a comportat ca ultimul vagabond. Nici asta n-are să-i convină. Ori poate e mai bine să-l iau cu duhul blîndeții, ca adineauri, ca să-i potolesc remușcările? Să vedem mîine dimineață, că doar nu va fugi la noapte.

Zenobia își perie îndelung la oglindă părul bogat. Iorgu poate să scape, dar poate să și moară. N-a fost un bărbat rău, mi-a fost supus, nu m-a supărat de multe ori, a ridicat uneori glasul, foarte rar, și a renunțat. Altul poate ar fi fost autoritar, bănuitor, violent, zgîrcit. Cu altul n-ar fi fost cu putință istoria cu Aubert, la Paris. N-a avut nici o bănuială, m-a lăsat să colind Parisul „după cumpărături", neghiobul! Dacă moare acum, rămîn mult mai liberă. Liberă sînt și așa, dar Gilbert se căiește și se tot căiește că îl înșală pe Iorgu. Dacă ar muri, Gilbert n-ar mai avea pricină de căință. Însă dacă nu l-aș cocoli și încă dînd o reprezentație cu grija mea pentru el, și familia, și tot orașul ar avea de ce bîrfi, iar Gilbert m-ar socoti un monstru. Cel mai bun lucru ar fi ca eu să mă dau în vînt pentru sănătatea lui, iar el să se ducă, ușurel și pe tăcute, așa cum a trăit o viață întreagă. Eh, ce-o fi om vedea, un lucru mi-e limpede: trebuie să fiu blîndă și „devotată". Acum nu mi-ar strica puțin somn, iar mi s-au adîncit cearcănele de sub ochi.

*

A doua zi dimineață, cînd se adunară toți în sufragerie la cafeaua cu lapte, în vreme ce Iorgu dormea vegheat pentru o jumătate de ceas de Safta, Zenobiei i se păru că Gilbert e îmbrăcat de drum. Măriuca era desfigurată de nesomn, Agata avea ochii umflați de plîns.

— Eu, stimată doamnă, rosti încet Gilbert, vă voi părăsi azi.

Zenobia se uită la el uluită, cu o expresie atît de sincer surprinsă și de tristă, încît lui Saint-Laurent îi înghețară cuvintele pe buze.

— Cum, *monsieur* Saint-Laurent, vrei să ne părăsești tocmai cînd sîntem atît de nefericite ? Să lași singure trei femei fără ajutor, fără alt bărbat în casă ? Nimeni nu s-a așteptat la așa ceva din partea dumitale. Te credeam atașat puțin de familia noastră ! Iartă-mă dacă îți spun că ne dezamăgești !

— E o intenție mai veche, doamnă. Mi-a părut mai potrivit să plec acum, tocmai pentru că prezența unui străin în asemenea împrejurări poate stingheri.

— Oare am greșit noi cînd nu te-am mai socotit un străin ? Sîntem absolut singure în nenorocirea asta, fiii mei sînt departe. În orice clipă se poate întîmpla ceva și mai rău... Noi, biete femei... Să spună și Măriuca, aici de față, să spună și Agata cît ne ești de necesar.

Măriuca căscă și mai mari ochii ei decolorați și triști, nu știa bine ce trebuie să spună, nici nu auzise clar despre ce au vorbit, dar repetă ca un ecou :

— Noi, biete femei singure... în orice clipă se poate întîmpla...

— Rămîi, domnule Saint-Laurent, te rog să rămîi ! izbucni neașteptat Agata. Nu ne lăsa !

Strigătul pornise din ea fără să-l gîndească bine. Abea în clipa în care Saint-Laurent spusese că voia să plece, își dăduse seama că omul ăsta depărtat, dar blînd, fusese parcă un refugiu pentru ea cu lecțiile lui inteligente și pline de poezie, cu prezența lui care se așeza, ca un paravan de catifea, între asprimea maică-si și ea. Cum ar fi fost viața în casă fără el ? Tata în biroul lui, mama dușmănoasă, tăioasă cînd îi vorbea, Măriuca fricoasă și picată din lună, numai profesorul umplea singurătatea ei cu ceva prețios, la care merita să te gîndești. Iar dacă tata... nici nu îndrăznește să creadă, dacă tata se prăpădește, va fi și mai rău, mult mai rău. Cel puțin Saint-Laurent să fie aici !

Zenobia își ascunde tresărirea. A cerut ajutorul lor, Măriuca a răspuns aiurită cum e ea, dar Agata, ei bine, Agata i-a întrecut așteptările. Are dreptate să fie cu ochii pe ea !

— Ai auzit, domnule Saint-Laurent ? Ești rugat de trei femei să rămîi, un om ca dumneata nu poate refuza asemenea rugăminți.

Saint-Laurent se înroşeşte puternic şi dă din cap, dezarmat. Un lucru e sigur pentru el : nici una din cele două, nici cumnata, nici fiica n-au deschis uşa salonului, altfel nu s-ar ruga de el să mai stea.

— Bineînţeles, doamnă, că voi mai rămîne. N-am ştiut că e nevoie de mine. Sînt la dispoziţia dumneavoastră, a tuturor.

Şi el s-a uitat la Agata ! se gîndeşte Zenobia. Dacă e ceva la mijloc, au să mi-o plătească ei !

În adevăr, Saint-Laurent s-a uitat la Agata. Glasul ei plin de durere, pornit din inimă, l-a surprins şi l-a cucerit. N-a ştiut pînă în clipa asta că ea are nevoie de el. A socotit-o o biată fată sîrguincioasă la învăţătură, amărîtă şi tratată ca un copil vitreg. Atît. Şi uite că înseamnă ceva pentru ea, altceva decît pentru mama ei, un prieten posibil, un reazem în orice caz, după disperarea din glasul ei, din privirea ei adînc albastră.

În condiţiile astea, în care l-a pus atît de ai·il Zenobia, ar fi grosolan, ar părea lipsit de inimă dacă ar pleca pe dată. Trebuie să mai rămînă. Poate că şi tîrgul, puţinii prieteni care vin în casa Movilă, mai ales Boteanu, s-ar mira dacă profesorul Agatei ar pleca de cum s-a îmbolnăvit Iorgu, ar face o legătură între una şi alta şi blamul ar cădea, din partea celor mai iscusiţi, pe Zenobia. Aşa s-ar întîmpla ? Are el prea multă imaginaţie, se simte vinovat şi asta îl face bănuitor. Dar Măriuca şi Agata, mai ales ea, i-ar simţi lipsa, a spus-o doar. Gîndurile i se învălmăşesc, e greu să plece, e greu să rămînă. Zenobia se va ţine de el, aşa, cu bărbatul muribund într-una din odăile casei. Dacă pleacă el, va fi atît de furioasă, încît îl va neglija pe bietul Movilă. Cel puţin dacă ar fi sigur, sigur de tot că nu e el pricina crizei de inimă a conului Iorgu. Femeia asta e atît de mincinoasă, încît poate că a născocit foşnetul de rochie pe care l-a auzit ieri. Cum poate afla, cum se poate linişti în privinţa asta ? Dar cum era să-l născocească pe dată, fără o clipă de gîndire ? Istoria cu juponul de tafta dăruit Marghioalei e destul de verosimilă. Dealtfel, plînsetele Marghioalei, trimisă în zorii zilei la moşie, acum, în toiul iernii, s-au auzit pînă sus. Chiar atîta teatru nu poate juca Zenobia. Nu e cu putinţă să nu sufere deloc pentru bărbatul ei. Îl înşală, îl disprefuieşte tocmai pentru că e prea blajin, însă în cei douăzeci de

ani de căsnicie, dacă nu şi mai mulţi, nu se poate să nu se fi legat defel de un om ca el.

În zilele următoare, Zenobia chemă un medic de la Iaşi, care confirmă diagnosticul lui Pavelică Stamate şi avu şi mai multă nădejde că bolnavul va scăpa. Iorgu se mai liniştise, nu se clintea din pat, nu cerea nimic, nici măcar un pahar cu apă. Cea care îl veghea, Măriuca sau Agata, trebuia să se gîndească dacă nu i-o fi sete sau foame, dacă nu i-o sta perna strîmb sub cap sau nu i s-a mototolit cearşaful sub coaste. În schimb, dacă Antonel sau Valentin Ghica veneau să ceară veşti despre starea bolnavului, o găseau pe Zenobia în salon, frîntă de oboseală, doborîtă de tristeţe şi tocmai gata ca în clipa următoare să se ducă să-l vegheze pe Iorgu, s-o înlocuiască pe Agata sau pe Măriuca, devotate, dar atît de nepricepute, sărmanele!

Mai des decît oricine venea Ianachi Boteanu. Cu el Zenobia rămînea mai mult la taifas. Ianachi era cuprins de un fel de patriotism, acasă, cu Raluca Simineşti nu putea sta de vorbă despre asemenea treburi însemnate, şi pe el îl frămînta tot ce se petrecea în Balcani. În Bosnia, în Herţegovina, în Bulgaria se porniseră răscoale, mişcări împotriva stăpînirii otomane. Serbia şi Muntenegrul începuseră chiar războiul cu Poarta. Ianachi simţea că nu va mai dura mult pînă cînd şi Rusia şi cu siguranţă şi România vor porni la război.

— Şi tu ce vrei, Ianachi? îl lua peste picior Zenobia. Să te înrolezi? Să lupţi? Ai tulit-o tu din ţară în 48 fără să fi făcut vreo mişcare, şi vrei acum, la bătrîneţe, să-i pui pe fugă pe turci?

— În 48 n-aveam destulă minte, acum mi s-a copt.

— S-a răscopt, Ianachi. Eşti un hîrb bătrîn, cine are nevoie de tine?

— Eu, hîrb? Cunoşti matale un valsator mai bun decît mine?

— Mi-e teamă că la război n-au să te pună să valsezi.

— Ah! dacă ar fi sănătos conu Iorgu, aş avea cu cine vorbi! Femeile nu înţeleg nimic.

— Ai şi găsit cu cine să vorbeşti. Stă de vorbă hîrb cu oală spartă cum să-i facă praf pe turci. Ia aminte, Ianachi, cînd s-o face Iorgu bine, să nu te apuci să-i împui capul cu de-alde astea şi să-l tulburi.

— Ba să-şi cheme feciorii în ţară, la război.

— Pe Leonida nu ! îi scăpă Zenobiei. Şi nici pe Georges, o drese ea, feciorii mei învaţă, n-au timp de lupte. Dacă o fi război, are cine lupta : talpa ţării !

— Şi ofiţeri ? N-avem nevoie de ofiţeri ?

— Te duci tu de-a dreptul general, că doar nu te-or face sublocotenent, şi le iei piuitul păgînilor. Lasă să se ducă gloata.

— Şi să se întoarcă cu fumuri, să ceară pămînt că au luptat !

— Pămînt ? ! Ca în 1864 ? Dacă n-ar fi fost zăpăcitul de Kogălniceanu cu ideile lui, Cuza nu izbutea nimic. Mulţumesc frumos pentru independenţă, dacă e vorba iar să fie jumuliţi boierii !

— Mi se pare că voi n-aţi prea fost jumuliţi în 64, aţi ştiut să vă strecuraţi !

— Mama săraca, mai trăia mama, că Iorgu le-ar mai fi dat şi pe deasupra peste ce ni se cerea ! Dar coana Polixenia nu s-a fîstîcit în faţa stăpînirii. Le-a lăsat în labe nisipurile şi pietrişurile de la Malul, şi ce-a fost bun a rămas, ba i-a scăpat şi Măriuchii Izvorul, moşia ei de zestre. Dar tu de ce te temi, Ianachi ? Pămîntul tău ţi l-ai păpat de mult, al Raluchii Simineşti nici nu mai ştiu dacă e al ei. Cum merge cu procesul ?

— Eh, slab !

— Mă rog, aţi luat ori n-aţi luat banii de la Greceanu ?

— Am luat o parte, dar nu tot, şi Greceanu tăgăduie că-i mai datorează Raluchii ceva. Înţelegerea a fost una şi plata alta. Mare şmecher Greceanu, ăsta îl înşală şi pe dracu.

— Pe dracu poate, dar pe tine ?

— Pe mine ? Mă trage pe sfoară şi un copil !

— Sărăcuţ de tine ! Mai stai nitel. Şi Ghiculeştii cred că vom intra în război ? Au fost pe aici, dar n-am vorbit despre asta.

— Of, coană Zenobie, nu eşti deloc patriotă ! Fierbe tîrgul, fierbe ţara, numai despre asta e vorba, şi dumneata o afli de la mine !

— Nu ştiu nimic, Ianachi, nu ştiu decît că bărbatul meu e bolnav. Nu zîmbi ca un prost cu gîndurile la alte cele, cînd pe mine mă doare inima. Hai, spune, ce părere au Ghiculeştii ?

— Valentin, liberal cum îl știi, zburdă, abea așteaptă să ne urnim și noi, spune el. Antonel e mai cumpătat, că doar e conservator. Zice că se pornește puricele împotriva elefantului cu semilună. Eu cred...

— Crezi și tu ceva ?

— Uite, cred ! Și chiar vreau ! Vreau război, să se sfîrșească odată cu otomanii.

— Atunci du-te, dragă, du-te de cum o porni, dacă pornește ! Ai să fii de mare folos !

— Coană Zenobie, nu-mi placi azi.

— Adevărat, Ianachi ? Nu-ți mai plac ? Asta e o lovitură pentru mine ! Eh, *nous avons assez blagué !* Mă duc să-l veghez pe bietul Iorgu, că neajutoratele astea două... Ca să fiu și mai sigură că-l salvăm, am chemat și un doctor de la București. Vine după-masă. Am pierdut o grămadă de timp cu tine, fiindcă mie, Ianachi, tot îmi placi.

Zenobia dă drumul unui hohot de rîs pe care îl domolește repede. Să nu se fi auzit și în alte odăi ! Îi întinde lui Ianachi mîna ei inelată și, o clipă după plecarea lui, iese și ea din salon. Nu se îndreaptă spre camera bolnavului, ci urcă scara încet, foarte încet, să nu i se audă pasul. Apoi deschide brusc ușa odăii Agatei.

Agata stă de o parte la măsuța ei de lucru, cea acoperită cu o cuvertură de pluș, Gilbert de cealaltă, în fața ei. Cu mîinile încrucișate peste o carte deschisă, Agata recită încet *Le Lac* de Lamartine. Recită și se uită drept în ochii lui Saint-Laurent. Sînt amîndoi foarte liniștiți, parcă îi leagă ceva în liniștea asta, parcă peste ei a coborît o vrajă.

— Da, spuneți versuri, și jos, în biroul lui, bietul Iorgu se poate prăpădi în fiecare clipă ! spuse ea cu amar, fără asprime, dar cu un nesfîrșit regret că în casa asta sînt și oameni indiferenți față de marea ei durere.

Agata a încremenit, speriată, Saint-Laurent se ridică în picioare.

— Stimată doamnă, mi-ați cerut că continuu lecțiile și le-am continuat. Am sperat să vă pot fi de folos și în alt chip, nu știu bine în care, dar nu mi-ați dat nici o altă însărcinare. Mi-ați cerut să rămîn, am rămas. Pot pleca și azi, dacă mi-o îngăduiți.

— Oh, *monsieur* Saint-Laurent, rostește Zenobia cu un zîmbet dulce și foarte ostenit, iar vrei să ne superi cu ple-

carea dumitale ? Știi bine că vreau ca fata mea să învețe mai departe, să aibă și altă preocupare decît nenorocirea noastră, a tuturor, pentru că e încă un copil și povara va fi prea grea pentru ea. Sînt eu destul de tare pentru toată familia. Îndur orice suferință (și de data asta îl privi țintă în ochi, să înțeleagă ce înseamnă „orice suferință") și sper că mîine va fi mai bine decît azi. Că *toate* vor fi altfel. Chiar dacă nu ți-am cerut alte servicii, în legătură cu boala bărbatului meu bunăoară, s-ar putea să ți le cer în una din zilele astea. E destul să știm că ești aici, ca să fim toate mai liniștite. Stai jos, stai jos te rog. Mă duc să-l veghez pe Iorgu.

Agata, care își lăsase în jos brațele lipsite de putere, își încrucișă iar mîinile pe cartea de pe masă. Ochii Zenobiei cad pe degetele delicate, albe, care tremură ușor.

— Și tu mai taie-ți unghiile alea de sălbatică ! nu se poate opri ea să spună cu un glas deodată dur. Dacă n-ai foarfecă, cere-mi mie ! Să nu te mai văd cu asemenea gheare !

Apoi iese din odaie cu pași fermi și coboară scara, ciocănind fiecare treaptă cu tocurile ei înalte.

Agata respiră adînc, înțelege că mama a ajuns jos. Încă îi mai tremură mîinile. Saint-Laurent tace o clipă, cufundat în gîndurile lui. E legat ferecat de casa asta. Trebuie să găsească mijlocul de a pleca. Ridică privirea și o vede pe Agata în fața lui, uitîndu-se la el cu marii ei ochi albaștri, de albastrul celor mai întunecate pansele, ochii aceștia în care se citește frica și parcă o rugăminte, o implorare. Agata îi cere ajutorul, îi cere un cuvînt de mîngîiere.

— Ia poezia de la capăt, te rog. Nu, nu trebuie să fii speriată. N-ai unghiile prea lungi ! încearcă el să glumească și își pune o mînă pe mîinile ei încrucișate.

Fata tresare, ar vrea parcă să-și retragă mîinile, apoi le lasă acolo, sub mîna lui fierbinte. Saint-Laurent își ridică el mîna, a făcut un gest necugetat, îl regretă. Ce-și poate închipui domnișoara asta ? Poate că nu-și închipuie nimic, n-are nici un fel de experiență, are numai nevoie de puțină căldură. Nu-și ia ochii de la el, ochii ei umbriți de gene lungi, negre ca ale maică-si, dar atît de blînzi, de încrezători ! Nu, în ei nu se poate strecura niciodată veninul din privirea Zenobiei. Și ce frumos își pleacă gîtul înalt, palid ca întregul ei chip, de paloarea chiparoaselor. Pielea ei nu

e albă, strălucitoare, ca a mamei ei, e de culoarea ivoriului. De ce face acum atîtea comparaţii între mamă şi fiică? Să nu-şi lase mintea să bată cîmpii.

— Spune versurile, domnişoară, te ascult!

Pe chipul lui nu se mai citeşte compasiunea de adineauri, e cu desăvîrşire lipsit de orice expresie.

*

Leonida o duce greu cu marchiza d'Aubépine în iarna asta. Marchizei i-a intrat în cap că Léon a minţit-o în zilele în care a întîrziat de atîtea ori la cină cu pretextul că a venit tatăl lui la Paris. Şi-a cumpărat şi un cal al lui, cu bani de la acel tată inventat probabil, şi a început să neglijeze caii ei. Care tată îi cumpără feciorului lui un cal scump, aşa, degeaba, numai pentru că nu învaţă carte? Taţii sînt mai avari, cum era de pildă al ei, mare negustor care, cu tot atelierul lui de încălţăminte în care lucrau douăzeci şi trei de calfe şi ucenici, nu se îndura o dată să-şi deschidă punga pentru fiica lui. Probabil că Léon a fost încurcat în zilele acelea cu altă femeie, care i-a dăruit şi calul cu harnaşament cu tot! Unde e, cine e acea femeie? L-a descusut pe vicontele de Vaubant, l-a descusut pe Georges, dar amîndoi s-au jurat cu mîna pe inimă că bătrînul Movilă fusese la Paris să-şi scoată fiica din pensionat. Dacă s-ar fi jurat mai puţin, marchiza i-ar fi crezut, dar era prea deprinsă cu minciunile pe care le spuneau ei altora şi totdeauna cu patos, ca să nu creadă că de data asta venise rîndul ei să fie minţită.

Era cuprinsă de o adevărată criză de gelozie de cîte ori Leonida pleca de acasă. Josette plîngea cu sughiţuri şi regreta că îl alungase pe Fernando pentru fantele ăsta venit din Balcani. Cînd Leonida se întorcea, o găsea cu feţişoara ei mică încreţită toată, cu ochii roşii de plîns, gata de ceartă. Uneori îl dădea afară, îl poftea să-şi ia şi boarfele răspîndite prin toată casa, alteori îl cuprindea de gît şi-l ruga să n-o părăsească. Pentru Leonida viaţa devenise un iad. Şi ca să le întregească pe toate, caii marchizei puşi sub supravegherea lui îşi rupeau ba un picior, ba gîtul, şi nici unul nu cîştigase vreo cursă pînă acum.

Plecarea lui Georges în Anglia, pentru nişte pricini pe care nu i le mărturisise, îl lăsase cam singur pe Leonida.

Vicontele de Vaubant era şi el la una dintre moşiile maică-si pentru vînătorile de iarnă, cel puţin aşa le spusese prietenilor, Jacques Sabron se pusese pe învăţătură, Gaudart nu mai juca cărţi, era absolut ruinat şi căzuse în misticism. Se dusese în pelerinaj la Roma, mai ales că acolo putea locui la sora lui. Îşi închiriase apartamentul din Paris pe doi ani. Toţi prietenii lui cei mai apropiaţi, împrumutaţi de la Georges, îl părăsiseră, rămăsese pradă istericalelor femeiuştii ăsteia capricioase şi bănuitoare. Veştile de acasă nu erau vesele, bietul babacu era bolnav de inimă, îi scrisese mama. Banii şi-i primise la timp, avea grijă mama să-i trimeată, deşi lui Georges, după cum îi scria acesta din Anglia, nu-i mai trimesese nimic, pentru că „erau prea multe cheltuieli în casă cu boala asta". Dar ce însemnau banii de acasă? O nimica toată, se topeau în cîteva zile. Josette, de cînd se socotea înşelată, devenise prudentă şi zgîrcită. Singura soluţie era să găsească altă marchiză, vreo contesă poate, dar de unde? În casa Josettei nu intra nici o femeie, legături cu lumea bună nu făcuse pînă acum, era mai singur decît oricînd în Parisul ăsta în care forfoteau atîtea femei elegante, atîtea doamne care i-ar fi putut aprecia frumuseţea. Era redus la starea pe care o avusese la Viena, el călare şi frumoasele în caleşti pe aleile din Bois, fără să ştie cum să arunce o punte între ele şi el.

Şi soarta lui deveni şi mai crudă în ziua în care îşi găsi bagajul făcut şi aşezat în faţa uşii marchizei, uşă la care avea cheie, dar care fusese încuiată şi cu zăvorul pe dinăuntru. Bine că nu părăsise de tot odaia de la doamna Branger, că mai plătise din cînd în cînd chiria. Avea cel puţin unde se refugia pînă la o soluţie pe care nu se putea să n-o găsească. Pe lîngă apartamentul marchizei în care se lăfăise, odaia asta îi părea mică şi urîtă, se înăbuşea în ea. Doamna Branger dădea şi pensiune celorlalţi chiriaşi ai ei, un student la Politehnică, altul la o şcoală superioară de muzică şi un funcţionar cocoşat, care lucra la o bancă. Leonida pretindea în faţa doamnei Branger că l-ar fi deprimat să ia zilnic masa în tovărăşia acestor oameni atît de plaţi, sîrguincioşi şi mediocri, dar se temea de fapt că nu va putea plăti cu regularitate aceste mese şi va avea deci şi mai multe conflicte cu ea.

Se gîndea că pentru el ar exista două căi: sau să se întoarcă în ţară, dezgustat de nivelul scăzut al facultăţilor din

Paris și eventual să se ocupe de una dintre moșii din care, nu se îndoia, ar scoate aur cu inteligența lui, sau să se apuce în sfîrșit de studii și să-i trimeată maică-si dovezi neîndoielnice, pentru care ea i-ar mări suma lunară de bani. Să se întoarcă în țară însă îi era greu, prea era stupidă viața în tîrgul acela muced și prea ar fi trebuit să vină acasă cu coada între picioare. Să se apuce de învățătură îi era și mai greu: dacă era convins că are un cap strașnic pentru afaceri sau pentru politică, nu prea credea că ar avea răbdare să citească tomuri peste tomuri pline de probleme care nu-l interesau. Politică ar fi putut face în țară, dar nu chiar acum cînd era vorba de un apropiat război și cînd nu puteai ști cu ce partid să fii ca să ieși deasupra, să nu cazi la fund. Iar să plece la război, dacă va începe, nu-i venea la socoteală. E frumos să te întorci erou și să beneficiezi de recunoștința țării și de adorația femeilor, însă în război poți și muri, și asta nu-l ademenea deloc. Ce Dumnezeu, abea începuse să trăiască! Războiul era mai potrivit cu Georges, care visa mari aventuri și care năzuia la glorie, nu cu el, care dorea o viață comodă, elegantă, îmbelșugată, fără nici un risc. Unde să-și pună în valoare frumusețea virilă? Asta nu se putea face la cafenea, chiar dacă intra într-una scumpă, nici pe stradă și nici, mai ales, în casa doamnei Branger, pe care o vizitau numai croitoreasa de la catul de deasupra, nevasta băcanului din colț și sora funcționarului cocoșat, care lucra și ea la Poștă.

Fu nevoit iar, ca la Viena, să-și vîndă calul, de data asta mai scump, pentru că era teafăr, cînd nu putu rezista să-și cumpere un palton cu pelerină și o duzină de cămăși foarte moderne cu plastroane scrobite. Mai făcu și greșeala de neiertat să-i dea bani cu împrumut unui cunoscut nou, cu care jucase biliard la o cafenea, un tip elegant care îi făgăduise să-l prezinte contesei Glazunov, una dintre vedetele zilei, dar tipul se făcuse nevăzut cu banii lui cu tot. Nici măcar doamnei Branger nu-i putu plăti chiria pe februarie. Pe neașteptate însă purtarea ei cu el se schimbă deodată. Începu să-i zîmbească galeș, să-l poftească stăruitor să ia mesele acasă, să-i propună să primească să cineze numai cu ea, în odaia ei, poftim! Dacă societatea celorlalți îl indispunea. Dacă trecea printr-o criză bănească, nu era ea femeia care să nu-l înțeleagă, să nu aștepte cu răbdare momentul în

care va avea cu ce plăti. Ţinuse totdeauna la el, socotea că şi el îşi dăduse seama de asta, iar cînd îl căutase tatăl lui, un adevărat senior, ea ascunsese cît putuse legăturile lui cu acea, hai să zicem, marchiză, aia care s-a încurcat acum cu un dansator de cabaret. Cum, nu ştie că marchiza se ţine cu un dansator, unul care umblă fardat şi pe stradă ?...

Leonida începu să mănînce cu doamna Branger, în odaia ei cu pat larg acoperit cu o vastă cuvertură plină de volane de dantelă scrobită, cu un ficus în dreptul ferestrei şi cu două fotolii mici de o parte şi de alta a mesei din mijlocul încăperii. Se uita la braţele ei osoase, acoperite cu pistrui, la faţa ei uscată, pistruiată şi la genele şi sprîncenele ei, aproape albe de blonde ce erau, şi uneori, de dezgust, i se punea un nod în gît. Dar doamna Branger gătea grozav de bine, punea pe masa lor alte feluri, mai alese decît cele pe care le ducea în sufragerie celorlalţi pensionari, nu se economisea la nimic şi nu-i pomenea niciodată despre plată. N-o mai putea lăsa să tînjească multă vreme, mai ales pentru că într-o zi şi-ar fi pierdut răbdarea. Se socotea degradat, umilit, cînd stingea chiar el lumînarea de pe măsuţa ei de noapte, apoi se lăsa mîngîiat şi îmbrăţişat pe întuneric, visînd la o contesă, la o principesă, la o femeie frumoasă, nobilă şi bogată.

Amélie Branger îl ţinea ca pe un pui în puf, îl îndopa, îi spăla şi-i scrobea plastroanele, îi curăţa şi ghetele, dar nu-i dădea niciodată un ban de buzunar. Ce să facă cu banii ? Să umble prin cafenele, teatre de varietăţi şi restaurante ? Să întîrzie la mese şi să vină noaptea cine ştie cînd acasă ? Să-şi mai cumpere şi alte lucruri de îmbrăcăminte ca să fie şi mai frumos şi într-o bună zi să i-l fure alta ? Bineînţeles, nu-i spusese şi lui aceste gînduri ale ei, la prima cerere de bani îi răspunsese scurt că n-avea de unde, că regia casei o costa mult, că viaţa la Paris se scumpise. Îşi dădea însă seama că Léon se plictiseşte şi că trebuie găsit ceva care să-l distreze, să-l ţină pe loc. Îi plăcea să joace cărţi ? Foarte bine ! Ştia şi ea să joace tarot, pînă la venirea lui jucase seara cu Ginette, croitoreasa de la catul de deasupra, şi cu Alphonsine, nevasta băcanului din colţ. Ginette căuta o destindere după lucrul mult de peste zi, iar Alphonsine nu putea adormi devreme, cu bărbatul ei care

sforăia de cum se așeza în pat. Amélie Branger socotea că nici una nu era primejdioasă, croitoreasa era o huidumă neagră și mustăcioasă, nevasta băcanului avea vreo cincizeci de ani, era rotundă ca unul din burdufioarele de brînză pe care le vindea și, nu se știe de ce, sughița întruna, ceasuri întregi, cît era ziua de lungă.

Seara, după ce pensionarii ei cinau, Amélie Branger curăța masa din sufragerie, trecea repede mătura peste covor și ridica fărîmiturile, așternea cuvertura de pluș roșu, își aștepta prietenele și după venirea lor îl poftea drăgăstos pe Léon la joc.

În primele seri, Leonida era adînc dezgustat de societatea asta. Ajunsese el, coborîtor din voievozi, să joace cărți cu o croitoreasă, o negustoreasă și păpăluga asta de Amélie, care mirosea a pește și a ceapă prăjită de mult ce stătea în bucătărie! Era redus la o asemenea situație numai pentru că mama, iubita lui mamă, îi trimetea prea puțini bani. De vreme ce nu-i trimetea nimic lui Georges, ar fi putut să-i expedieze lui și suma de care îl înțărcase pe frate-su... Costa boala tatii! Auzi vorbă! Cînd ai un fecior ca el în străinătăți, poți să-ți vinzi și o bijuterie pentru el, dacă veniturile moșiilor n-ajung.

În curînd însă descoperi un mijloc ca aceste partide să fie mai distractive și mai fructuoase. Începu să trișeze. Trișa cu abilitate și grație. Se mira tare, rîzînd cu o stinghereală prefăcută, că are atîta noroc, își cerea scuze față de doamne că le cîștigă atîția bani, și trișa mai departe. Nimeni nu băga de seamă nimic. Alphonsine sughița din ce în ce mai tare cînd pierdea, Ginette își chinuia ochii obosiți să-și vadă mai bine cărțile, și treaba merse așa pînă în ziua în care Amélie începu să-l bănuie. Bănuiala ei se prefăcu în siguranță. N-ar fi avut nimic împotrivă ca Léon să le scuture de bani pe cele două amice ale ei, dar s-o jumulească și pe ea, care îl răsfăța atîta, era de nesuportat. Nu știu cum să i-o spună, Léon s-ar fi putut supăra, Léon ar fi putut pleca de la ea. Un băiat frumos ca el ar fi găsit oricînd alt culcuș și altă masă pusă. Nici mustăcioasa de Ginette nu s-ar fi dat înapoi, dacă ar fi vrut el. Și totuși trebuia să-l facă să înțeleagă într-o zi că i-a descoperit meșteșugul.

— Puișorul meu, îi șopti ea odată în pat, după ce stinseseră lumînarea, mi se pare că eu joc prea prost, nu sînt

o bună parteneră pentru tine. În curînd am să-mi pierd tot capitalul, va trebui să-mi închid pensiunea. Nu vrei tu să mă înveţi să joc mai bine ?

Leonida se gîndi o clipă ce ascundeau vorbele astea. Sigur că ascundeau ceva. Braţul osos al Améliei, trecut pe sub capul lui, îi tăia gîtul ca un cuţit bont.

— Am să te învăţ, dragă ! E un joc atît de simplu.

N-o învăţă să trişeze, nu se putea demasca în faţa unei asemenea femei, dar se feri să mai cîştige vreodată de la ea. Atunci amîndoi erau mulţumiţi, ea nu pierdea niciodată, iar el avea buzunarul plin. Putea să-şi permită luxul unui tutun mai bun, al unui coniac în cea mai elegantă cafenea din Paris, al închirierii unui cal cu care să iasă la călărie afară din oraş, al unor cravate care să ia ochii. Nu era destul, oh, nu era deloc destul, cum se zicea în ţară „se făcuse frate cu dracul pînă să treacă puntea", dar puntea asta nu mai avea sfîrşit şi nu ştia cum s-o treacă. Începuse să se satureze pînă în gît şi de serile astea petrecute între asemenea femei vulgare, în sufrageria aceea mică şi înăbuşitoare. Pentru asta se născuse el ? Ca să doarmă în pat lîngă un maldăr de ciolane şi să joace tarot cu nevasta unui băcan ? Păi mama n-ar primi-o nici la bucătărie pe umflata asta care sughiţa !

Tocmai de la ea se trase o schimbare în ritmul vieţii lui de acum, şi nici schimbarea asta nu era bună.

Într-o seară, Alphonsine se ridică brusc în picioare în toiul jocului, răsturnă scaunul pe care şedea şi urlă printre sughiţuri :

— Porcilor ! Trişaţi amîndoi ! Am văzut eu cu ochii mei !

— Alphonsine ! Draga mea, ce vorbe sînt astea ? Cum poţi crede... încearcă Amélie.

— Am văzut cu ochii mei ! V-am bănuit eu de mult, dar acum v-am prins ! Sughiţul îi tăie cîteva secunde şirul vorbelor. — Sînteţi amîndoi nişte pungaşi ! Asta e prinţ, Amélie, prinţ, hai ? Să vă fie ruşine şi ţie, şi lui !

— Ieşi afară, scorpie mincinoasă ! strigă poruncitor Amélie. Ieşiţi amîndouă pînă n-o mai spun o dată !

Leonida îi fu recunoscător pentru măreţia cu care rostise aceste cuvinte. Ştia să se poarte Amélie, nu se pierduse

deloc. Ginette se ridicase și ea și-i privea buimacă, ea nu observase nimic.

— Afară! și Amélie arătă ușa cu un gest poruncitor.

Cele două ieșiră, Ginette tăcînd, Alphonsine sughițînd printre ocări. Așa se încheiară partidele de cărți din casa doamnei Branger.

Mai grăbit decît oricînd să găsească o ieșire, Leonida voia să-și schimbe situația, să scape din „cocina" asta, cum spunea el. Tocmai în zilele acelea primi un bilețel foarte parfumat de la marchiza Josette d'Aubépine, care îl chema înapoi în cei mai dulci termeni cu putință. Se hotărî repede, avea să se întoarcă, dar numai pentru scurtă vreme. O va sili pe marchiză să-i facă de data asta legături cu alte persoane, să le caute dacă nu le va avea la îndemînă, să-i facă noi cunoștințe, cu orice preț, era marchiză, ce dracu! Poate că lumea bună o ocolea, n-avea decît să se strecoare, să flateze, să trimeată daruri, să facă orice, numai să intre în hora celor mari. Apoi las' pe el, nu-i va fi greu să aleagă sau să fie ales.

*

Iorgu Movilă începuse să se simtă mult mai bine. Nu mai trebuia să fie vegheat nopțile, numai Mărioara, zeloasă și veșnic în panică, mai rămînea seara uneori în odaia lui și dormea în capul oaselor de multă oboseală ce adunase. Acum Iorgu putea sta ziua în fotoliu, îmbrăcat într-un halat de catifea, cu o tichiuță pe cap, și primea uneori și cîte un mosafir rugat de Zenobia să nu stea prea mult, cu care vorbea încetișor, cumpănit. Cînd îl vizita Antonel Ghica, nu se putea stăpîni să nu-i vorbească despre amenințarea unui război care plutea în aer și de primejdia care o aștepta pe boierime dacă acest război va avea loc; cînd venea Valentin Ghica, îi vorbea aprins și entuziast de același război, care, după părerea lui, nu putea aduce decît alungarea turcilor pînă hăt, departe, în Asia Mică. Iorgu se tulbura, iar Mărioara se speria de neliniștea lui.

Numai cînd venea Ianachi Boteanu se mai înviora convalescentul, pentru că Ianachi uitase cît îl preocupaseră la un moment dat toate frămîntările țării și nu mai vorbea acum decît despre amintirile lui din tinerețe, despre primăvara care era în prag și planurile pe care le avea, dacă

Raluca Simineşti cîştiga procesul, să facă şi să dreagă la moşia ei, de care se căia că nu se ocupase destul în trecut. Se pricepea Ianachi să-şi distreze şi să-şi distragă prietenul de la gîndurile lui negre. Ar fi vrut Ianachi şi să afle cum se mai desfăşurau lucrurile între Zenobia şi profesorul francez, dar pe Saint-Laurent nu-l vedea niciodată, iar Zenobia îi arăta întotdeauna aceeaşi faţă trufaşă, puţin ironică, puţin glumeaţă, cînd nu se prefăcea foarte îngrijorată de boala lui Iorgu.

Şi tocmai în dimineaţa aceea de început de martie, cînd o rază palidă de soare cădea pe troienele din grădina familiei Movilă şi streşinile începuseră să picure uşor, Ianachi, intrînd pe uşa mare a casei lui Iorgu, crezu că descoperă ceva ce nici nu putuse bănui. Agata ieşea din sufragerie cu pas mărunt, neauzit — dealtfel nici ea nu-l auzi şi nici nu-l văzu pe Boteanu intrînd — şi se îndrepta spre scara care urca la etaj. Boteanu avu revelaţia în clipa aceea, deşi o mai zărise pe Agata, că e năltuţă, suplă, sprintenă, că e graţioasă şi tînără, îngrozitor, dureros de tînără. Ceafa ei, sub părul negru ridicat, părea de fildeş, mîna pe care o ţinea pe rampa scării era palidă şi delicată. Un alt pas cobora de sus. La cotul scării Agata se opri, se lipi de perete ca să-i facă loc lui Saint-Laurent care venea jos, dar franţuzul se opri şi el în faţa ei, se lumină de-un zîmbet strălucitor, o luă delicat de braţ şi urcară amîndoi, tăcînd, la etaj. Ianachi, fulgerat de o bănuială, de o siguranţă chiar, gîndi repede: „Săraca Zenobia!" Şi întregi tot în gînd: „Aşa-i trebuie!" Ar fi înţeles oricînd ca Zenobia să-l înşele pe Iorgu cu el, dar cu un băietan, mă rog, nu chiar băietan, un tînăr aproape de vîrsta fiilor ei, era prea de tot. Aştia doi erau potriviţi, Agata şi Saint-Laurent, le stătea bine alături, le strălucea iubirea pe chip. Dar n-aveau să fie fericiţi multă vreme, cu Zenobia alături aşa ceva nu era cu putinţă. Vai de ei, aveau să sfîrşească prost.

În dimineaţa aceea, Ianachi nu mai fu atît de bine dispus şi de spiritual ca altă dată cînd venea să-l vadă pe Iorgu. Se văită că îmbătrînise, că îl dor şalele, spuse chiar că s-a plictisit de viaţă, recită cu glas scăzut *„Mes chers amis, quand je mourrai plantez un saule au cimetièrre..."* Spuse cîteva strofe dintr-un poet nou, Eminescu, pe care Iorgu îl socoti prea îndrăzneţ, prea altfel decît Alecsandri.

îi ceru Măriuchii, cînd intră să-şi vadă fratele o clipă, un pahar de vin sau de ceva mai tare, se foi în scaun fără răbdarea pe care o avea totdeauna cu Iorgu, îl contrazise ca apucat cînd veni vorba despre turcii pe care el îi admira, aşa să ştie Iorgu, îi admira pentru că fuseseră în stare să ajungă odată la Viena, apoi se potoli, se mohorî şi plecă spăşit, cerîndu-şi iertare că-l obosise pe bolnav.

Afară cerul se acoperise iar, raza care strălucise de dimineaţă fusese mîncată de nori cenuşii, streşinile aveau toate colţi de ţurţuri ca nişte nesfîrşite boturi de lupi, clopoţeii săniilor nu clinchetau ci behăiau dogit, iar toate femeile astea, Ghiculeştile şi Arghireştile astea din sănii, cu feţe acoperite de voalete şi genunchii acoperiţi cu blănuri, toate gîştele astea pe care trebuia să le salute cu eleganţă şi curtenie, n-aveau creieri sub pălării şi nici inimi în piept. O bătătură cu orătănii, asta erau Botoşanii. De ce dracu Zenobia n-o scosese în iarna asta la nici un bal pe Agata, că doar avea vîrsta balurilor? Fusese Iorgu bolnav, bine, da, se înţelege, dar pînă la boala lui? Era ocupată cu Saint-Laurent, asta era. Bine că nu încuia în beci chiparoasa aia de fată, tot era bine că o lăsa liberă în casă, să se plimbe dintr-o odaie în alta. Ah, ce valsuri ar fi dansat cu ea dacă ar fi fost adusă la balul dat de Antonel Ghica acuma vreo două luni! Ar fi văzut ea că Ianachi Boteanu e încă plin de viaţă şi de graţie bărbătească. Acum e prea tîrziu s-o mai regrete, acum i-a suflat-o franţuzul.

Raluca îl aştepta cu masa pusă. Şi de felurile care se perindau de atîţia ani pe masa lor era sătul Ianachi.

— De ce n-o înveţi matale pe Agafia să mai gătească şi altceva?

Raluca îl privi cu mirare. Cînd se miră, ridică sprîncenele şi i se încreţeşte fruntea mărunt şi adînc, se gîndi Ianachi. Şi obrajii i s-au lăsat ca la hîrciogi, n-ar fi de mirare să păstreze mîncare în pungile alea care se clatină, ca să aibă ce rumega şi la noapte. Dacă aş avea eu bani, banii mei, aş fugi la capătul pămîntului, m-aş încurca şi cu o laponă, numai să nu mai văd în faţa mea la masă un nas atît de mare şi o faţă cît o tingire.

— S-o îndemn să gătească şi altceva, repetă tîrziu după el aceleaşi vorbe Raluca. Dacă s-o pricepe!

Ianachi golise o cană de vin, ceru să se mai aducă una. E drept că avea tovarăș bun în Raluca, nici ea nu se lăsa mai prejos.

La a doua cană, pe cînd Raluca povestea că, după cum spun slugile ei care au aflat de la alte slugi, popa cel tînăr din parohia lor se ținea cu nevasta unui profesor de la gimnaziu, Ianachi fu cuprins de un val de generozitate. Bieții tineri, amărîții de ei, franțuzul ăsta frumușel și cultivat, pripășit în România, și Agata, chinuita de ea, aveau și ei drept la viață, la bucurie. Mult are să-i țină sub călcîi Zenobia? Adică de unde știa el atît de bine că se iubesc? Poate era o năzărire a lui! Nu, nu se poate, nu s-o fi pricepînd el la altele, dar la dragoste și la vinuri se pricepe. Ochiul lui nu se înșală. Are să se strecoare la ei, are să-i sfătuiască să fugă, are să-i învețe, are să-i ajute să fugă! Cel puțin atîta bine să facă și el pe pămîntul ăsta plin de rele. Să-l bată Dumnezeu dacă n-o să-i ajute să fugă, că doar altă scăpare n-au. Altfel o să-i mănînce de vii Zenobia.

La a treia cană, Raluca începuse a vorbi mult mai tare și mai cu haz. Parcă se întorsese la vioiciunea și afurisenia ei din tinerețe.

— Ianachi, suflețelul meu, nu crezi tu că Sevasta Ghica s-o fi copt pînă acum?

— Nu e bătrînă, dacă are treizeci și cinci de ani.

— Nu de ani vorbesc eu, de cum arată ea, cu fața moale ca un aluat crud și trupul la fel, de-ți vine să-ți sufleci mînecile și s-o frămînți. Îți pică în vizită, se așază pe sofa, și încep să-i plesnească bumbii de la bluză și de la fustă. Ți se pare că dospește sub ochii tăi și acu-acu trebuie s-o iei la frămîntat și s-o bagi la cuptor.

— Dacă ar fi după matale, Ralucă, în tîrgul acesta nu-i nici o femeie frumoasă.

— Dar pentru tine sînt toate. Vezi, pentru că nu ne potrivim la gusturi avem noi ce vorbi și nu ne plictisim împreună. Dacă am fi de aceeași părere, ni s-ar urî. Ia mai toarnă-mi, suflețelule.

Urîtă s-a făcut, Doamne, umflată, urîtă și rea! Cu asta alături am să-mi sfîrșesc eu zilele, niciodată n-o să ne mai despărțim, pentru că și eu sînt trecut, — și pentru că sînt atît de sărac. Toate mi le-am făcut eu cu mîna mea.

— Ce face Iorgu?

— E aproape vindecat.

— Dacă se vindecă de tot, să ştii că îl bagă şi pe el Zenobia la mînăstire, călugăr îl face, să aibă cale liberă de-acu încolo. Asta are mania mînăstirilor, n-ai văzut?

— Eh, acum nu mai au nici un copil la mînăstire.

— Dacă i-o arde într-o zi să fugă şi ea din lume, nu se duce la Văratec sau la Agapia, se duce la Neamţ, să fie printre monahi. La o sindrofie nu poate fi singură printre bărbaţi, mai vin şi alte femei, dar la mînăstire ar fi regina balului. Ce cadril ar mai încinge cu sfinţii părinţi!

— Limba ta taie ca sabia, Raluca! Să ne aprindă o lampă, ori lasă, o aprind eu. O fi adormit Siţa tot aşteptînd să ia de la masă. Încă un pahar?

— Fie, treacă de la mine, toarnă! Asta e alt vin, parcă e mai tare.

— E altul, văd şi eu, l-or fi luat din altă bute netoţii ăştia. Of, of, Raluca, am început să îmbătrînim. Cînd mă uit în oglindă...

— Da' de ce să te uiţi în oglindă? Mai bine lipsă. Eu te văd tot ca pe un porumbel şi tu de bună seamă mă vezi tot ca pe o căprioară, cum îmi spuneai acum... cîţi ani, Ianachi? Şi căprioară mă simt şi eu.

Raluca începu să rîdă tare. Lumina gălbuie a lămpii cădea în plin pe faţa ei şi Ianachi văzu cu nedumerire, apoi cu groază, cum gura ei mare se strîmbă într-o parte, cum rămîne deschisă, cum hohotul de rîs i se curmă, cum scapă paharul din mînă, cum masa se umple de vin roşu, ca de sînge. Apoi Raluca se înclină într-o parte şi căzu ca un sac de pe scaun pe covor. Ianachi se repezi s-o ridice. Era cumplit de grea, nu făcea nici o mişcare. Ochii îi rămăseseră deschişi, nu mai clipea, dar privirea ei era fixă şi tîmpă. Ianachi o chemă pe nume, încercă să-i scuture umerii grei, apoi strigă slugile, le strigă cu disperare.

Siţa şi Agafia îl ajutară s-o care pe Raluca în patul ei. Vizitiul Dobre alergă după doctorul Stamate. Ianachi se trudea să-i scoată corsetul lung, strîns tare în şireturi, s-o descalţe de botinele în care picioarele ei umflate abea încăpeau. O dezbrăcă anevoie, cu mişcări deodată stîngace, şi lacrimi mari i se prelingeau pe obraz. Din cînd în cînd îl zguduia un suspin, îşi ştergea în neştire lacrimile cu dosul palmei, uitase că are o batistă în buzunar.

Peste un ceas abea veni și doctorul Pavelică Stamate. Îi luă bolnavei sînge, ceru să i se pună o compresă rece la cap, sticle cu apă fierbinte la picioare, dar le făcu pe toate fără convingere.

— Cîți ani are, coane Ianachi ?

— Cincizeci și unu, rosti Ianachi printre suspine.

— Cam prea devreme a venit paralizia asta !

— Dar are să-i treacă, doctore ? Are să se vindece vreodată ?

— S-ar putea ca starea de acum să se îmbunătățească, dar cum a fost n-are să mai fie niciodată. S-ar putea și să se ducă, nu pot ști încă. Și dumneata ești vinovat, coane Ianachi, și dumneata porți o vină. Ai lăsat-o să mănînce și să bea prea mult ! Deh !

— Dacă îi plăcea ! gemu Boteanu.

— Eu mi-o aduc aminte cum era acum douăzeci de ani, nu mai mult. Subțire și iute ca o căprioară

Pe Ianachi îl zgudui un hohot de plîns. Tocmai adineauri își adusese și ea aminte că semăna cu o căprioară ! Sărmănica, iubita lui Raluca !

Doctorul plecă și Ianachi rămase singur lîngă bolnavă. Raluca închisese ochii sau ei i se închiseseră fără știrea ei, în colțurile gurii i se aduna din cînd în cînd nițică spumă, singurul semn că mai era încă vie. Altfel nimic nu se mișca în masa asta inertă. Ianachi stătea pe marginea patului, prostit. Din cînd în cînd Sița sau Rafila intra în odaie, îi schimba bolnavei compresa rece de pe cap, sticlele fierbinți de la picioare și ieșea tăcută.

Prin fața lui Boteanu se perindau zilele de odinioară. Era frumoasă Raluca atunci cînd o întîlnise prima oară la concertul dat de doamnele din oraș în scop de binefacere. Stătea lîngă Mihu Simineşti, bărbatu-său, stătea în primul rînd de fotolii, cu fața umbrită puțin de marile pene de struț negre care îi împodobeau pălăria, cu decolteul larg acoperit de riviera de diamante (de cînd se dusese pe gîrlă riviera aceea, și numai pentru că voiseră să plece amîndoi la Baden-Baden), cu gura ei mare, care îi plăcuse lui atîta tocmai pentru că era mare și cărnoasă, nu mică, de copilaș, cum se trudeau doamnele de atunci să pară că au, cu băr-

bia ei puțin ascuțită, care îi dădea atîta farmec. Azi bărbia e îngropată în guși, gura, uite-o, e strîmbă. Cînd oare, cînd se schimbase Raluca lui atît de tare? Eh, se schimbase treptat, doar și adineauri la masă o cîntărea cu ochii și-și dăduse seama că e slută. Iartă-mă, Doamne, chiar „slută" am spus în gînd, cînd ea era încă sănătoasă, am spus cu păcat și am fost pedepsit. Ba nu, ea a fost pedepsită, și asta nu-i drept. Și m-a iubit, m-a iubit! L-am lăsat amîndoi pe Simineşti să-și pieptene barba lungă și căruntă, și am fugit împreună la Baden-Baden, apoi în Alpi, și cît am fost de fericiți! Simineşti n-a bănuit niciodată nimic, a murit la timp, cuviincios și grăbit parcă să ne lase cu fericirea noastră. Simineşti a murit, și acum, acum s-ar putea să moară și ea. Așa ceva nu pot crede, Raluca nu mă poate lăsa singur pe lume. Prietenii, ce sînt prietenii? Nimic, pe lîngă femeia care te iubește și pe care-o iubești.

Dar dacă moare ea, la asta nici nu m-am gîndit, dacă moare ea, se repede nepotul ei Aristică la moștenire, Aristică pe care nu l-am mai primit în casă de mai bine de douăzeci de ani. Cu moșia n-o să facă nimic, e ca și pierdută, cheltuim degeaba pe proces. Are să vină după bijuterii, după bani, dacă și cîți o mai avea puși bine Raluca. Asta era obiceiul ei, săraca, să-mi dea bani cu țîrîita și să nu-mi spună niciodată cîți mai are și unde-i are. De dat îmi dădea, dar toate datoriile nu mi le-a acoperit și, să fim drepți, nici eu nu i-am spus cît datorez în Botoșani și la Iași, ca să nu i se facă părul măciucă. Poate că nu va muri, poate va scăpa, dar dacă moare? Sau chiar dacă scapă, dar neom, cum i-a dat a înțelege doctorul? Ar trebui chiar acum, degrabă, să caut giuvaerurile și banii. Vine Aristică la moștenire? Poftim, ia ce dorești din casă, ia și casa, că și eu am casă, și în ea portretele părinților și ale bunicilor, ca și aici, covoare și dulapuri, care roase, care mîncate de cari, tot ca aici. Poftim de-ți ia moștenirea!

Ianachi scoate cheile din sertarul măsuței de noapte, cheile dulapurilor și caută cu înfrigurare. Din cînd în cînd se întoarce spre pat, Raluca nu mișcă, nu vede. Pîndește să nu se deschidă ușa, să intre una din femei cu apa lor rece sau caldă, dar e tîrziu și femeile trebuie să fi adormit. În dulapul cu blănuri e besacteaua cu giuvaericale. Cam puține au rămas, cam puține, le-am băut amîndoi, ce să faci?

În dulapul cu albituri, care miroase bine a levănțică, sub teancurile de cerceafuri cu dantele late, e o pungă de piele. Sînt cîțiva galbeni în ea, nici ăștia mulți. Și cînd te gîndești cît vor costa doctorul și poate doctoriile pe care le va prescrie el, vezi din clipa asta cum au să se rostogolească la vale gălbiorii ăștia. Dar el n-are să se dea la o parte, n-are să se zgîrcească, are să cheltuiască oricît pentru sănătatea Raluchii, nu e el omul care să se cîrpănoșească dacă e vorba de ea. Acum trebuie să te taie capul unde să ascunzi toate astea. La el acasă, bineînțeles. Are să ducă mîine acest mic avut, mai mic decît ar fi crezut, are să-l ducă acasă, și pe urmă să vie Aristică. Cine s-a zbătut pentru moșia Raluchii? Cine a alergat pentru treburile ei? De fapt toate astea i se cuvin, nu sînt o pleașcă.

Ianachi pune besacteaua și punga într-o basma mare, scoasă dintre rufe, face o legăturică bună și o lasă deocamdată sub jilțul cel galben. Apoi se așează la loc pe marginea patului, ca să-și aducă aminte și să mai plîngă. Parcă plînsul îl ușurează. S-a dus tinerețea, se duce Raluca, toate trec ca o apă repede, în care nici n-ai avut vreme să te oglindești o clipă. Într-o bună zi are să se ducă și el, și nici măcar n-are să aibă alături pe cineva care să-l îngrijească așa cum o îngrijește el pe Raluca!

*

Georges rătăcește pe străzile Londrei. Nu știe nici un cuvînt englezesc, n-are cum întreba pe cineva unde e Lexham Gardens, toți oamenii care trec pe lîngă el îi par prea serioși, prea străini, prea preocupați de gîndurile lor. Și dacă a încercat să întrebe, a văzut că nici unul nu știe franțuzește. Curios! În Moldova știe toată lumea, mai bine sau mai rău, dar știe. Bineînțeles că nu știe unul ca administratorul Oaie de la Sulcina, dar o cuconiță, un domnișor, un domn mai binișor îmbrăcat, toți o rup pe franțuzește.

Și-a lăsat bagajele la un hotel mic, s-a spălat, s-a primenit și acum caută! E puțin năuc, a trecut Canalul Mînecii, a văzut pentru prima oară marea, o mare tulbure și frămîntată, e doar încă iarnă, are și acum în mădulare salturile vasului pe care s-a îmbarcat, are în ochi zbuciumul întinderii lichide, se întreabă dacă pînă în seară va găsi sau nu casa lui Mabel, dacă va mai ști să se întoarcă la

hotel și dacă ceața asta cenușie la noapte nu va fi neagră, neagră ca fumul iadului.

Nu cunoaște Londra din literatură, nici din vreo monografie oarecare, nu s-a interesat prea mult ca să știe cum e, capul îi e încă îmbuibat de descrierea Californiei, a Alaskăi, a Africii, de imaginea țărilor cu zăpezi întinse, cu păduri virgine, a deșertului torid sau a porturilor din Orient, colorate, zgomotoase, calde. A știut numai că la Londra e ceață și de ceață a dat, în adevăr, dar dincolo de ea totul îl uimește și-i dă un sentiment grozav de singurătate. Cînd a ajuns prima oară în Paris nu s-a simțit singur, s-a minunat de măreția și frumusețea orașului, însă oamenii i-au părut prietenoși, expansivi, se putea înțelege cu ei pe limba lor, cafenelele revărsate cu mesele și scaunele lor pînă pe trotuare îi dădeau senzația că se poate amesteca repede cu acei inși, portarul hotelului îl bătea pe umăr ca pe un amic mai tînăr, iar chelnerițele din restaurante îl priveau dulce și cuceritor. Aici? Fiecare individ care trece pe lîngă el e închis în sine, n-are nici o expresie pe chip de parcă nu s-ar gîndi la nimic, de parcă ar avea grijă numai să nu-l atingă nimeni, fiecare femeie e înghețată, dreaptă, serioasă, îmbrăcată ca o pedagogă după gustul lui Georges, fiecare femeie trece pe lîngă el ca un manechin ambulant. La Paris atîtea grizete sau chiar doamne întorceau capul după el, îl întorceau ușor, ca un zîmbet abea ghicit și-i confirmau în fața propriilor lui ochi frumusețea, eleganța mersului, grația virilă, farmecul. Cum de Mabel și-a oprit atenția asupra lui și i-a vorbit cînd cu seriozitate, cînd șăgalnic? Oare aici, cînd o va găsi în sfîrșit, va fi aceeași sau va fi intrată în tiparul tuturor acestor femei de pe stradă sau din restaurantele în ale căror vitrine scormonește cu privirea? Și de ce or fi purtînd atîția oameni ochelari? În toată viața lui la un loc n-a văzut atîția ochelari! Dincolo de ceață sînt case, case solide, cenușii, imense. Ți se pare că ușile lor nu se deschid niciodată, că așa ferecate rămîn zi și noapte. Pe străzi trece în goană cîte o trăsurică la care e înhămat un singur cal („Cab!" a strigat adineauri un domn oprind una), trece hurducîndu-se un soi de omnibuz cu etaj, plin de lume, trebuie să iei bine seama cînd traversezi de pe un trotuar pe altul, să-l auzi de departe, să-l zărești în ceață, ca să nu te facă praf în goana lui.

Georges se oprește în fața unei catedrale uriașe, ale cărei turnuri se pierd în ceață. E altfel decît primitoarea, bine așezata pe pămînt Notre-Dame, de la Paris. Are o sobrietate măreață și rece, poate că și Dumnezeul englezilor e rece și inaccesibil. O clipă îi trece prin minte mînăstirea de la Voroneț, unde l-a luat o dată tata cu caleașca, așa cum alerga tata pe la mînăstiri cînd erau ei copii, ca să caute nu știu ce texte vechi. Ce mică, ce albastră, ce smerită era biserica aceea, cum te ademenea să intri în cuprinsul ei zugrăvit tot cu scene biblice și cum mai mirosea a tămîie. Dumnezeul credincioșilor de acolo trebuie să fi coborît foarte jos, ca să le pună mîna pe creștet. Se mira și el cum de i-a răsărit dintr-un ungher al memoriei, o uitase de cum plecase din împrejurimea ei, abia acum îi pare frumoasă. Frumoasă, înfricoșător de frumoasă e și catedrala asta, dar e altfel, te strivește. Sau te înalță ? Georges nu știe bine, e tulburat. Cum umezeala l-a pătruns și-i e frig, intră o clipă înăuntru să se încălzească. Înăuntru e și mai frig, coloanele sînt prea înalte, bolțile prea sus, zidurile prea cenușii. Poate că tot acest „prea" e adevărata frumusețe, dar pe Georges îl sperie puțin. Iese repede iar în stradă.

În spatele catedralei, mai în dreapta, e încă una, ceva mai mică. Nu mai intră și în asta, e pătit. Ocolește și se află în fața unui palat, cenușiu și el, înalt, dar mult mai întins decît înalt, nesfîrșit parcă, și din dreptul lui, dintr-un turn al lui sau de lîngă el, nu se poate desluși în ceață, pornește un clopot, nu e clopot, e bătaia sonoră și gravă a unui orologiu. Georges ocolește și palatul, în spatele lui curge un rîu, o apă largă, plumburie, din care se ridică parcă toată ceața asta care te învălește în puful ei înghețat și te orbește.

Cine știe unde e Lexham Gardens, la ce depărtare de aici, sau poate aproape, dar el n-are cum afla. Ar fi trebuit să întrebe la hotel, acolo poate știa cineva franțuzește. Începe să se întunece, vine seara, a și venit, el umblă pe cheiul lunecos, lîngă apa plumburie, îi e frig, îi e foame, ar vrea să se întoarcă, să mănînce ceva și să se culce. Încă i se zbat măruntaiele de hula care a clătinat vaporul, poate că și răul dinăuntru, și neliniștea și nedumerirea în fața acestui oraș neașteptat i-ar trece dacă ar mînca și s-ar culca.

Pe Mabel are s-o caute mîine dimineaţă şi are s-o găsească. Doar de asta a venit la Londra. Pînă şi dorul de a o revedea a îngheţat în el.

Îşi face curaj şi opreşte unul, doi, cinci trecători ca să întrebe unde e Bombay Hotel, pînă cînd în sfîrşit nimereşte acolo. Şi micul restaurant de la parter e rece, şi camera lui e îngheţată, şi chelnerul care l-a servit era ca un sloi, şi supa pe care a mîncat-o era răcoroasă şi fadă, de parcă ar fi fost scoasă de sub pojghiţa unei bălţi. Adoarme sub plapoma care îl apasă cu recele ei şi se visează în Alaska, străbătînd pe jos o cîmpie de zăpadă, mergînd, mergînd singur şi neştiind încotro să se îndrepte.

A doua zi de dimineaţă, un ajutor de portar care ştie puţin franţuzeşte îi explică şi îi şi desenează pe o hîrtie drumul pe care trebuie să-l străbată pînă în Lexham Gardens. E tot ceaţă, dar lumina dimineţii e alta. Cînd ajunge în sfîrşit pe strada „ei", îi pare că se află în altă Londră. Toate casele sînt albe, cu parter înalt şi un cat, toate au lîngă uşa cea mare de la intrare o curticică din care o scăriţă coboară într-un subsol cu mici ferestre ce se află sub nivelul străzii. Georges îşi scoate ţilindrul şi-şi trece mîna peste părul blond, ondulat, îşi netezeşte barba scurtă, aurie, îşi aşază mai bine haina pe el, urcă cele cîteva trepte şi trage de şnurul clopoţelului. Peste cîteva secunde un valet îmbrăcat cu o haină verde plină de bumbi mari, aurii, îi deschide.

— Miss Mabel Barrow ! spune emoţionat Georges. E prima oară cînd îi spune tare numele în faţa cuiva, apoi rosteşte şi numele lui. Valetul îl pofteşte înăuntru, într-un hol foarte mic, din care o uşă dă probabil spre camerele de jos şi o scară urcă la etaj, îi oferă un scaun şi se duce s-o anunţe pe Mabel. N-a înţeles cum se cheamă mosafirul, dar cel puţin îi poate spune că o caută un străin. Peste două minute, Mabel coboară scara. E ea, aşa cum o ştie Georges, cum a visat-o cu ochii deschişi, necurmat, de la întîlnirea lor în Bois. Treptele nu scîrţîie sub paşii ei uşori, fustele ei ample nu foşnesc.

— Ăou ! spune ea zîmbind, şi pe faţa ei albă nu se vădeşte mirare. Ai venit ?

— Nu mi-ai spus să vin, Miss Mabel ? N-ai vrut să vin ? Ai glumit ?

— Eu nu. Am vrut să vii, dar am crezut că dumneata glumeşti. Să mergem sus, în odaia mea de lucru. Poftim!

Mabel urcă înaintea lui, buclele aurii, vaporoase, îi flutură pe ceafă, peste gulerul alb al rochiei albastre. Georges o urmează, fascinat de talia ei subţire, de mîna albă care urmăreşte cotiturile rampei scării, de razele solare ale părului ei. În odaia ei de lucru se află o masă mare, acoperită de schiţe şi de foi de hîrtie semănate cu un scris mărunt şi cu cifre, o canapea îmbrăcată în catifea albastră, două fotolii şi un dulap de cărţi. Totul e sobru, curat, lustruit, ordonat. Mabel se aşază pe scaunul de lemn cu spetează înaltă din faţa mesei, îi face semn lui Georges să stea pe unul dintre fotolii. Lui Georges i se pare că e la doctor, doctorul stă la biroul lui, iar el trebuie să spună ce îl doare. Altfel îşi închipuise el întîlnirea cu Mabel, n-ar şti să spună cum, dar nu aşa. A venit tremurînd de bucurie şi de emoţie, ea n-a tremurat deloc, l-a primit simplu, de parcă întîlnirea asta, ziua, ora ar fi fost fixate de către doi oameni care se văd des.

— Cum ai călătorit? întreabă Mabel politicos şi-şi aşează mîinele subţiri şi albe pe planurile de pe masă.

— Bine, bine! răspunde Georges. Ar vrea să spună mai mult, dar nu ştie ce.

— Eu cred că din capul locului ar trebui să ne ocupăm de şcoala pe care ai s-o urmezi. Te-ai hotărît pentru legumicultură sau pentru horticultură?

Georges simte că începe să se tulbure, să se revolte.

— Miss Mabel, şcoli de horticultură sau de cultivarea verzelor sînt şi la Paris. Puteam să le urmez acolo, dacă asta mi-aş fi dorit. Aş vrea să ştii din capul locului, cum ai spus dumneata, că am venit aici ca să fiu aproape de Mabel Barrow.

— Am înţeles de atunci, de la Paris, dar trebuie să începem cu începutul, nu crezi? Dacă vrei să-mi faci curte, o poţi face şi paralel cu învăţătura. Altfel dumneata ai avea prea mult timp liber pentru asta, şi eu prea puţin. Uite! Am de lucru! şi mîna ei străvezie arătă planurile, desenele şi foile de manuscris de pe masă. Dacă vrei să mergi chiar din primăvară cu noi la fermă, trebuie să ai un rost acolo, o pregătire. Nu ne-am înţeles aşa?

Georges e răzbit de adevărul spuselor ei, dar adevărul se toarnă așa, deodată, între doi oameni care, după părerea lui, ar trebui să-și spună mai întîi că le-a fost dor unul de altul, că nopțile cu lună au fost foarte dureroase cu atîta distanță între ei, că s-au așteptat, și alte cuvinte fierbinți de-același fel? Ah, ce floare de gheață e suava lui Mabel și ce puțin se potrivesc în clipa asta! Atunci trebuie să schimbe și el tonul, să cînte în struna ei, poate că se vor pricepe mai bine unul pe celălalt.

— Da, Miss Mabel, am de gînd să învăț ce vei hotărî dumneata...

— Fără să ai vreo înclinație pentru ceva anume?

— Am pentru porumb! o trînțește Georges fără șovăire.

— Îmi pare rău, atunci la fermă nu vom lucra împreună. Porumbul se cultivă pe cîmp, pe întinderi mari. Eu mă ocup de legume și flori pe loturi mici. Ai să treci deci în alt sector, nu la mine.

— Nu! Pentru nimic în lume! Am o slăbiciune pentru iasomie, de flori vreau să mă ocup.

Mabel izbucnește în rîs, în acel rîs care susură ca un pîrîiaș de munte, și care i-a rămas în auz. Rîde și Georges, și parcă s-a destrămat ceva din greutatea clipelor de pînă acum.

— În timpul ăsta trebuie să înveți și englezește. Am să-ți găsesc un profesor. Trebuie să începi cu strictul necesar pentru meseria pe care ți-o alegi. Asta nu e prea greu.

— Nu, învăț ușor, minte Georges. De fapt își închipuise că, dacă s-ar pune pe învățătură ca niciodată în viața lui, i-ar fi ușor.

— Asta e foarte bine. Dar vezi, am uitat amîndoi ceva esențial: că întîi ar trebui să înveți limba, apoi să urmezi un curs, ca să-l înțelegi. Ce ne facem acum?

— Le învăț în același timp.

— N-ai simțul realității. Și o dovadă teribilă că și eu l-am pierdut datorită influenței dumitale e că ți-am propus chiar adineauri să te înscrii la o școală. De fapt, eu te-am poftit să vii la primăvară, în timpul ăsta puteai să urmezi horticultura la Paris. Dar vezi — și în clipa aceea ochii ei deveniră foarte gravi — am mai multă încredere în școlile

englezeşti. Crezi, în adevăr, că poţi învăţa şi limba, şi horticultura paralel ?

— Şi limba turcă odată cu ele, dacă vrei dumneata, Miss Mabel !

Mabel rîde iar cu glăsciorul ei de cristal.

— Ăou ! Nu cer atît de mult !

— Ce lucrezi aici ? arată Georges spre birou.

— Astea sînt schiţele viitoarelor parcele de legume şi astea schiţele serelor noi care trebuie clădite. Aici am un plan de investiţii pe care trebuie să-l supun tatii şi aici un plan de venituri viitoare, dacă totul va merge cum presupun eu.

Lui Georges îi vine să fluiere de admiraţie, ca de obicei între ai lui, dar se stăpîneşte. Straşnică fată ! Cine ar fi bănuit-o sub înfăţişarea ei fragilă şi vaporoasă ? Trebuie neapărat să prindă felul ei de a gîndi, trebuie s-o cucerească.

— Miss Mabel, mai e o chestiune în care vreau să-ţi cer ajutorul. Nu-mi vor ajunge banii care mi se trimit de acasă, din ţară. Va trebui să lucrez ceva, să-mi cîştig existenţa, să plătesc şcoala şi profesorul de engleză.

— Pricep, pînă vei fi angajatul nostru la fermă. Dar e greu cîtă vreme nu cunoşti limba. Va trebui să faci o muncă manuală. Vrei ?

— Sigur că vreau, încearcă să spună Georges, deşi i se pune un nod în gît.

— Şi cînd vei mai face şi asta, dacă trebuie să înveţi atît ?

— Ziua, noaptea, cînd voi avea ceasuri libere. Eu sînt în stare de eforturi mari, cînd am un ţel înaintea mea.

Şi Georges e convins în clipa asta că spune adevărul, că aşa va fi.

— Atunci trebuie să cerem sprijinul tatii. Să nu te laşi încurcat de mama în treburile ei de filantropie. Vei pierde mult timp fără rezultate utile şi de plătit nu te va plăti. S-o refuzi net. Una din zilele astea te vom pofti să iei masa cu noi. Dă-mi adresa hotelului dumitale, ca să-ţi trimet o invitaţie după ce vorbesc cu părinţii mei.

Georges îi dădu numele şi adresa hotelului. Ciudaţi oameni ! Să fi venit un străin la ei în casă sau în altă casă din Botoşani, ar fi fost oprit la masă, la dormit, ţinut ca Bimbaşa Sava cîteva zile în puf, ba s-ar fi dat şi o masă

cu lăutari în cinstea lui. Așa or fi toți englezii ? Va vedea el. Mabel în schimb era fermecătoare, de neatins ca Steaua Polară, dar cuceritoare, unică. Cu cît era mai lucidă și mai practică, îi părea lui mai stranie și mai vrednică de dorit, pentru uriașul contrast dintre înfățișarea și caracterul ei.

— Să bem un ceai, spune liniștit Mabel, și trage de un șnur fixat în perete, care face probabil să sune jos un clopoțel.

Georges nu mai știe ce să spună, ce ar fi potrivit să spună. Din fericire valetul cu bumbi auriți la surtuc intră în odaie și Mabel îi cere să aducă ceai.

— Ieși des la călărie aici ? întreabă Georges, ca să facă o legătură cu trecuta lor întîlnire.

— Din nefericire, calul meu a dispărut, ca să zic așa, și trebuie să ajung la fermă, în primăvară, ca să-mi dresez altul din grajdurile noastre.

— Cum a dispărut ? Și-a luat lumea-n cap ?

— Ăou ! nu, l-a dat mama la o tombolă organizată de ea în folosul copiilor înapoiați. Eu eram la Roma, la contesa Maria Grimaldi în acel moment, și mama a considerat că pînă la vară nu voi mai avea nevoie de Beauty. Mama are multă fantezie, ai să vezi. Eu nu-i seamăn deloc, eu mă înțeleg mult mai bine cu tata. Spune-mi, Sir Mo... Mov...

— Movilă !

— Spune-mi, Sir Movila, cum se face că în fața dumitale îmi pierd discreția, foarte înrădăcinată într-un englez, și povestesc atîtea lucruri despre mine și familia mea ? Așa mi s-a întîmplat și la Paris, iar acum repet aceeași greșeală de neiertat !

Mabel se socotea indiscretă ! Așezase leghe de gheață între ei doi, dar credea că vorbește prea deschis despre ea și familia ei. Bine cel puțin că o credea ea. Și că își pierde simțul realității din pricina lui. Din partea ei asta era un fel de declarație de dragoste, cine știe !

— Poate că simți, Miss Mabel, cît îți sînt de aproape, fără s-o știi sau fără să mi-o fi îngăduit dumneata. De cînd ne-am despărțit în Paris, am fost mai mult aici decît dincolo, unde trăiam.

— Ca o fantomă ? rîde Mabel.

— Ca un duh ocrotitor.

— Atunci de ce nu m-ai ferit de nenorocirea care m-a lovit? De ce n-ai îndepărtat moartea de Flower?

— De Flower? Cine a murit? Pe cine ați pierdut?

— Cățelușa mea albă, care îmi era foarte dragă. A trebuit să mă duc în toiul iernii la fermă, s-o îngrop acolo în cimitirul nostru de cîini.

Și ceaiul băut la ora asta, cînd s-ar fi potrivit un coniac, fie și o cafea neagră tare, și cimitirul de cîini, și munca manuală pe care o propune Mabel, sînt prea mult pentru Georges. Fata de cristal așezată la birou, fata pe care a visat-o zi și noapte, îi e deodată foarte străină, cu toată „indiscreția" pe care mărturisește că o are în fața lui și cu toată pierderea simțului realității. De ce a bătut atîta cale și a venit să-și schimbe mersul vieții? Va fi vreodată altfel ceea ce se petrece acum între ei? Nu, Mabel nu l-a așteptat, cum își închipuise el, Mabel l-a chemat numai ca să vadă dacă e sau nu în stare să vină! E și asta un fel de cochetărie, de alt soi decît cea pe care o cunoaște el, o cochetărie care are aerul seriozității.

Georges se ridică să plece. Mabel nu-l invită să mai stea. Sigur, are de lucru! Îi repetă numai, conducîndu-l pe scară:

— Deci vei primi zilele astea la hotel un bilețel din partea noastră. La revedere.

Georges Movilă pornește pe străzile pe care nu le mai vede. Ce-ar fi să-și cumpere chiar acum un bilet de întoarcere la Paris? Asta ar merita Mabel (dacă ar fi nu îndurerată, de așa ceva nu poate fi vorba, ci măcar jignită de plecarea lui!), asta ar trebui să facă el, ca să se cruțe pe viitor de alte dezamăgiri. Îi va da voie să-i facă curte! Ce mare hatîr! Alte femei au fost pierdute în fața lui, l-au privit ca pe un zeu. Da, dar ce fel de femei? Mici actrițe sau dansatoare de café-chantant, demimondena care îl ascundea într-o cămăruță cînd îi venea seniorul care o întreținea, patroana unei cafenele din Montmartre, și altele de același soi. N-a cunoscut niciodată femei din lumea bună. Marchiza lui Leonida, afară de nazurile și aerele ei, nu știe nimic pe lume, poate doar să se iscălească, deși pe masa ei se aflau totdeauna cîteva romane de Balzac. Pe cînd Mabel e preocupată de probleme de horticultură, de administrație. Eh, și Oaie e preocupat de asemenea probleme. Nu, Mabel știe ce e muzica bună, o știe mai bine decît el, are

opinii clare în privinţa Americii, face o deosebire între eroismul adevărat şi cel de paradă, între omenie şi indiferenţă, şi ce-a mai spus la balul dat de Gaudart? A spus multe lucruri care lui nu-i trecuseră prin cap. Şi e atît de frumoasă! E atît de delicată încît te miri că de sub fruntea ei albă, de sub buclele ei aurii, ies atîtea gînduri bărbăteşti. Cum se poate să aibă un cimitir pentru cîini? O fată serioasă ca ea pleacă în mijlocul iernii cu un cîine mort într-un sicriu potrivit pentru el probabil ca să-l îngroape la fermă şi poate îi ridică şi un monument. Altfel de oameni, asta e, altfel de oameni.

Unde naiba va ajunge el mergînd aşa, în bobote? N-are să ajungă niciodată la hotel Bombay. Şi nici nu trebuie să ajungă la hotel, trebuie întîi să mănînce, ceaiul lui Mabel şi biscuiţii aceia dulci l-au lihnit de tot. De dimineaţă, de grăbit ce era, a uitat să mănînce. Pe strada asta lungă se înşiră prăvălie după prăvălie, şi nici un restaurant. Într-o vitrină porţelanuri, în alta stofe, în alta jucării. Ana Maria! Era hotărît să se ducă s-o vadă la Zürich, încărcat de jucării. A uitat pînă şi existenţa ei din seara în care a cunoscut-o pe Mabel la Gaudart. Da, e un frate bun, mai mare ruşinea! E şi un fiu bun, a fost tata la Paris şi el a trebuit să zacă la spital de pe urma neghiobiei lui. Şi Agata! Putea să ajungă şi stareţă cu părul alb fără ştirea lui, dacă nu i-ar fi amintit-o venirea tatii. Ce fel de bărbat ar fi el pentru Mabel? La ea nici nu te poţi gîndi altfel decît ca la o viitoare nevastă. Poate doar dacă îl va educa ea din nou altfel decît a fost crescut acasă. Şi are să-l educe, e sigur, are în ea destulă tărie. Cum? Nu se întoarce mîine la Paris? Rămîne ca să fie reeducat el, care are atîta personalitate, de o fetişcană cu cimitir de cîini şi care nici nu-l iubeşte? Rămîne numai ca să vadă cum se vor desfăşura lucrurile, ce vrea Mabel de fapt de la el — dacă vrea ceva —, cum sînt părinţii ei, cum sînt oamenii din ţara asta. Numai din curiozitate, ca să-şi îmbogăţească cunoştinţele. Poate pleca oricînd, e liber să plece oriunde. Bani nu prea are, dar libertate cîtă vrei. În America nu se va duce, acolo prea visează toţi oamenii îmbogăţirea. Dar lumea e mare şi, dacă vrei să fii un brav dezinteresat, ai unde. Chiar şi în ţară. Mai întîi trebuie s-o descifreze pe Mabel. Uite, a plecat de două ore de la

ea și acum îi e dor de glasul, de privirea ei. Afurisită treabă!

Trec două zile în care Georges bătătorește străzile, le învață numele, își cumpără dicționare englezești și așteaptă. Uneori se ocărăște în gînd pe sine, alteori pe ea, apoi se liniștește și așteaptă iar. A treia zi, valetul cu bumbi auriți vine la hotel cu o scrisorică de la Mabel. E poftit a doua zi, la ora 12 fix, la prînz, la familia Barrow. Îl cuprinde o emoție necunoscută pentru el, apoi o mare ambiție să le placă, să-i cucerească. Are de gînd să fie rece, demn, sincer ca Mabel, să renunțe la grația și reverențele elegante pe care le-a dobîndit la Paris. Da, trebuie să fie alt om.

Cînd trage de șnurul clopoțelului casei albe, se ține foarte drept, e foarte grav, așa cum n-a fost niciodată înaintea unui examen. Îi deschide același valet, îi iese în întîmpinare Mabel. Zîmbește prietenos, îl ia de braț și-l duce într-o odaie de la parter în care un domn cufundat într-un fotoliu citește un ziar, o doamnă stă aplecată asupra unui pupitru de scris și o altă doamnă cu părul alb, așezată pe o canapea lîngă fereastră, croșetează. Cînd Mabel îl conduce în fața pupitrului, doamna Barrow ridică fruntea și-l privește puțin absentă. E o femeie brună, voinică, pieptănată cu grijă, îmbrăcată elegant. Nu scrie la acel pupitru, ci coase dantelă pe o boneță albastră, plină de pliuri. Îi întinde bărbătește mîna ei puternică, aproape neagră.

— Ce mai faci? îl întreabă scurt.

Georges a învățat în aceste zile că nu trebuie să răspundă ce face, se înclină numai adînc și murmură ceva în franțuzește. Doamna Joyce Barrow se apleacă din nou peste lucrul ei. Mabel îl îndreaptă spre doamna cu părul alb:

— Te prezint fostei mele profesoare, Miss Wood, care e azi cea mai devotată colaboratoare a mamei.

Miss Wood îl întreabă și ea ce mai face și zîmbește melancolic, cu mulți dinți albi, lungi, falși.

Apoi Mabel îl duce la domnul cu fața acoperită de ziarul deschis.

— Tată, iată-l pe prietenul meu din Roma... din Romania...

Sir Gerald Barrow înlătură ziarul, se ridică în picioare, îl întreabă și el pe Georges ce mai face, apoi îi arată un

scaun lîngă el. Mabel se așază pe alt scaun lîngă Georges, căruia îi pare ca și data trecută că e în fața unui doctor, dacă nu cumva a unui judecător. Sir Gerald e blond ca Mabel, are părul pufos și zbîrlit, obrajii albi, puțin îmbujorați în pomeți, nasul mare și cam roșcovan și el, poartă, firește, ochelari cu ramă de aur și-i zîmbește încurajator străinului.

— Așadar, rostește el de parcă ar continua o prelegere începută cu cîteva zile înainte, dumneata, după cum mi-a spus Mabel, vrei să înveți, să muncești și să trăiești în Anglia. M-am interesat, cursul de horticultură a început în septembrie, dar vor fi primit și acum, cel puțin ca auditor. Dacă îți vei da multă osteneală, s-ar putea să fii admis la examenul de sfîrșit de an din aprilie. Acesta e primul punct. Al doilea : nu știi englezește. M-am sfătuit cu familia mea și am ajuns la concluzia că, pentru ca aceste lecții să nu-ți mănînce din bursa pe care o primești de acasă, să înveți englezește cu Miss Wood, prietena noastră, care te va ajuta cu multă plăcere. Bun ! Al treilea, vrei să muncești ceva, pentru un mic venit suplimentar. Ți-ar conveni să cureți seara birourile unei bănci, după plecarea funcționarilor ? Dacă aș fi conservator, n-aș îndrăzni să-ți propun o asemenea treabă, dar sînt liberal și asta nu-mi pare umilitor !

Și deodată Sir Gerald Barrow se pornește pe un neașteptat rîs cu hohote, din care se oprește tot atît de neașteptat și se uită serios la Georges, pentru că mai are ceva de adăugat.

— Ca să repetăm punct cu punct : dimineața vei fi la școală cinci ore, după-masă între trei și cinci și jumătate te vei afla aici, să înveți englezește cu Miss Wood, la cinci și jumătate vei lua ceaiul cu noi, cu aceia dintre noi care vom fi acasă la acea oră, ca să continui a conversa în englezește, la șapte vei fi la bancă, unde vei face curățenie. Aștept răspunsul dumitale !

Georges n-a reținut din tot acest discurs rostit într-o franțuzească aproximativă decît faptul că va bea ceaiul cu Mabel zilnic sau aproape zilnic ! O va vedea deci foarte des, vor sta față în față sau aproape de ea. Ce fericire !

— Vă mulțumesc din inimă, Sir Barrow, totul e perfect și pe placul meu. Abea aștept să încep toate aceste activități. Cele cîteva zile de cînd trîndăvesc la Londra n-au fost

potrivite cu mine, am o fire care nu se împacă deloc cu lenea.

I se pare lui, sau în adevăr Mabel a strecurat pieziș o privire plină de îndoială spre el ? Știe ceva, i-a spus ceva, fie și în treacăt, Gaudart despre „activitățile" lui la Paris ? Și dacă e așa, înseamnă că simpatia ei pentru el a fost mult mai mult decît o simpatie. Știindu-l așa cum e, l-a îndemnat totuși să vină în Anglia și acum și-a cucerit și tatăl ca să-l ajute amîndoi și să-l scoată din nimicul în care trăia.

Valetul îi pofteşte la masă şi toată familia se îndreaptă spre sufragerie. Şi acolo mobila e lucioasă, sobră, curată şi puţină ca în odaia de lucru a lui Mabel. În timpul prînzului, care lui Georges îi pare cam sărăcuţ şi prea simplu (unde sînt, Doamne ! prînzurile de la Botoşani, după care te ridicai de la masă greu şi de mîncare şi de băutură ?), vorbeşte numai doamna Joyce Barrow. Vorbeşte în englezeşte, iar Mabel o traduce în franţuzeşte pentru Georges.

— Mama întreabă dacă n-ai vrea s-o ajuţi puţin în operele ei de binefacere. Spune repede că nu mai ai timp cel puţin deocamdată şi pentru asta, şopteşte ea mai încet.

Sir Gerald mănîncă în tăcere, de parcă n-ar auzi ce se discută şi nici sfaturile şoptite de fiica lui străinului.

— Mamei îi pare rău, căuta de mult un secretar benevol, dar speră totuşi că, dacă nu poţi colabora permanent la opera de ajutorare a copiilor înapoiaţi, o vei putea sprijini cînd va avea de făcut, din timp în timp, o treabă mai grea pentru clubul de bătrîni. Nu făgădui nimic precis, răspunde vag.

— Dacă îmi va fi posibil, uneori, cu mare plăcere. Cînd voi avea timp.

Doamna Barrow nu se lasă.

— Cum domnul...

— Movila ! spune răspicat Mabel.

— Movila va lucra la bancă, va putea face poate o colectă pentru tombola noastră viitoare.

— Cum crezi, draga mea, intervine şi Sir Gerald, că un om de serviciu poate face o colectă printre funcţionari ? Dealtfel, domnul nu va da nici măcar ochii cu ei, se va duce la bancă după ce toţi vor fi plecaţi.

Deşi Georges a priceput despre ce e vorba cînd Sir Gerald i-a propus acea slujbă, cuvîntul „om de serviciu" îi cade foarte greu. Ceva se răscoală în el şi începe deodată să povestească :

— Tatăl meu, care e principe, deşi nu-i place să i se spună aşa, e şi el mare iubitor de simplitate, ca şi Sir Gerald Barrow. Mama mea, principesă descendentă din vechi conducători ai ţării, la noi se spune voievozi, e mai puţin adeptă a simplicităţii.

— Şi mama dumitale se ocupă de opere de binefacere ? întreabă cu mult interes Joyce Barrow.

— Mai puţin. Mama a avut cinci copii şi, cu toate guvernantele şi institutorii angajaţi în casă, a supravegheat educaţia noastră, minte cu seninătate Georges.

— Copiii proprii nu sînt o piedică, rosteşte puţin ironic doamna. Lumea e mare şi are nevoie de noi, cei înzestraţi cu energie şi dorinţa de a face bine.

— Lumea are mare nevoie de noi ! suspină Miss Wood, care a tăcut pînă acum.

— Sînt atîţia copii înapoiaţi la Londra ? o întreabă încet Georges pe Mabel.

— Nu ştiu ! Mama şi-a început întîi opera cu coaserea bonetelor şi acum ea şi prietenele ei sînt în căutarea înapoiaţilor.

— Vor avea atîta nevoie de boneţele ?

— Nici asta nu ştiu. Mama susţine că cu cît bonetele vor avea mai multe dantele şi funde, viaţa arieraţilor va fi mai veselă.

Mabel îşi stăpîneşte cu greu rîsul. Sir Barrow n-a auzit nimic, mănîncă o pară cu mare atenţie. Joyce se ridică în picioare, semn că masa s-a sfîrşit, şi declară tare :

— Acum mă duc să fac marmeladă pentru bătrîni.

Mabel se adresează lui Georges :

— Vrei să vii sus să faci prima lecţie cu Miss Wood ?

Miss Wood începe să urce laborios scara care trosneşte sub paşii ei. Mabel o urmează şi Georges se ia după ele. În vreme ce urcă în urma lui Mabel, lui Georges i se pare că e coada unei comete, că străluceşte şi el.

Miss Wood îl pofteşte în odaia ei, o încăpere largă şi curată, în care se pare că tot ce putea fi băgat în dulapuri şi sertare a fost băgat de mult. Pe scaune, pe fotolii nu s-a

rătăcit nici un șal, nici o batistă. Pe masa de noapte nu e nici un pahar, nici un bibelou, pe masa mare din mijloc o călimară, condeie, un caiet deschis. Miss Wood se așază într-un fotoliu pe care îl umple, Georges în fața ei pe un scaun. Și lecția începe.

*

Cînd se află prima seară la bancă, după plecarea funcționarilor, Georges se uită cruciș la măturâ, la făraș, la cîrpa de șters praful și la peria de frecat podelele. În viața lui n-a pus mîna pe așa ceva, în viața lui nu s-a gîndit că va avea vreodată de-a face cu asemenea unelte. Asta e slujba pe care a găsit de cuviință Sir Gerald s-o obțină pentru el! Și Mabel, dulcea Mabel, n-a avut nici o împotrivire, și ei i-a părut un lucru firesc! Iar el, el, Georges Movilă, strănepot de voievozi, a zîmbit și a acceptat cu recunoștință. S-a smintit? Dragostea te smintește? Poate au vrut să-l pună la încercare, poate pentru o familie în care doamna face marmeladă cu mîna ei pentru idioți, nu... nu mai știe pentru cine, nu e o rușine să pui mîna pe măturâ și să aduni gunoiul altora! Mama ar găsi că asta este cea mai cruntă înjosire, chiar tata, care nu-și dă aerele mamei, ar fi uluit și scîrbit. Eh, uite, are s-o facă și pe asta! Ce bune sînt ceaiurile băute cu Mabel, aproape totdeauna numai cu ea, cum își încruntă fruntea albă, lunară, încăpățînîndu-se să vorbească englezește cu el, cum îl pune să repete de zece ori un cuvînt ca să-l poată rosti bine și el, cum îi zîmbește de luminos cînd îl aude îngînînd ceva aproape corect. Uneori, cînd nu e prea ocupată, vine și doamna Joyce Barrow la ceai, în biroul lui Mabel. Atunci vorbește numai ea, gravă, preocupată de viitoarea festivitate pe care o va organiza pentru bătrîni sau de sporul pe care îl au celelalte doamne în confecționarea de boneței și ciorapi pentru copii. Dacă e și Miss Wood de față, are cine o aproba și cine se îngrijora împreună cu ea. Georges nu pricepe mult din ce spun ele, Mabel îi traduce uneori de politețe, apoi toarnă ceai iar și iar în toate ceștile ca să-și găsească de lucru. Sir Barrow nu se arată niciodată la ceai.

Lecțiile de horticultură au loc dimineața. Georges nu e deprins să se scoale devreme, să se îmbrace repede și s-o ia la drum. Și acolo, of, ce plictiseală! Nu înțelege nimic,

nu poate urmări graiul ăsta rostit cu limba între dinţi, în care cuvintele lunecă pe o punte de salivă parcă. I se face un somn de nebiruit, cască ochii cît poate ca să nu-i închidă de-a binelea, îşi vede colegii luînd note cu sîrg. Toţi sînt de o teapă mult inferioară lui, toţi au mîinile bătătorite, haine săracăcioase, chipuri lipsite de distincţie. El, cînd face curat la bancă, îşi pune mănuşile. Pesemne că toţi ceilalţi sînt muncitori, grădinari care vor să se specializeze aici.

Uneori, cînd îi e foarte somn, se întreabă ca în vis ce caută el aici, apoi îşi aduce aminte de Mabel, de cum vor lucra împreună începînd din primăvară şi se liniştește. Dar dacă „a lucra împreună" înseamnă pentru ea a da ordine, că doar nu va trage cu sapa cu mîinile ei aeriene, străvezii, în vreme ce el va săpa, va grebla? Se va vedea şi asta şi nu va fi niciodată prea tîrziu să-şi ia rămas bun de la această aventură. Nu-i poate spune aventură, Mabel a rămas depărtată şi inaccesibilă ca în prima zi, cu toată amabilitatea ei, cu toată intimitatea ceaiurilor băute în doi sau în familie. Nu e o aventură, e un vis trăit cu ochi deschişi, în care e parcă vorba de el şi parcă de altul. Timpul lui a fost împărţit de la început de Sir Gerald, i s-a trasat un program mai strict decît la Saint-Cyr şi Georges nu se recunoaşte în individul care îl respectă cu stricteţe. Probabil că face parte din obiectivele de binefacere ale familiei Barrow, că Miss Wood îl consideră un copil înapoiat sau pe aproape dîndu-i lecţii gratis, că Mabel s-a jurat să-l salveze şi şi-a cucerit părinţii în acest scop.

Joyce Barrow, pe care o mai vede cîteodată şi la plecarea lui către bancă, e cînd îmbrăcată într-un soi de rochie largă, fără turnel, dacă vine din bucătăria în care a făcut, cu ajutorul bucătăresei, marmeladă sau prăjituri pentru clubul de bătrîni, cînd în rochie de seară, pentru că se duce la o petrecere, cînd îmbrăcată sobru, dacă se duce la cursul de croitorie ţinut de o bună prietenă a ei, o mare filantroapă, hotărîtă să înveţe toate doamnele din cercul lor să croiască şi să coase rochiţe pentru viitorii copii arieraţi de care vor face rost.

— Clubul ăsta de bătrîni aparţine unui azil? o întreabă odată Georges pe Mabel.

— Nu, e vorba de bătrînii din cartierul nostru.

— Care cerşesc?

— Nu, care au case şi familii. Dar mama consideră că e nevoie să li se creeze unele distracţii, ceaiuri, întîlniri de care poate că familia lor nu are grijă sau timp.

— Adică nu sînt singuri pe lume ? nu pricepe Georges. Nu sînt internaţi într-un azil ?

— Nu. Mama mamei, adică bunica mea, se află într-un azil pentru că mama n-ar avea vreme să se ocupe de ea dacă ar locui la noi. Bătrînii de care e vorba stau acasă la ei.

— Dar Miss Wood locuieşte aici, şi doar e şi ea bătrînă.

— Miss Wood nu e încă bătrînă şi e foarte activă. Cînd va îmbătrîni în adevăr, va pleca la azil, presupun, să ţină de urît bunicii, dacă bunica va mai trăi. Dacă nu, tot la azil va pleca.

Mabel dă aceste explicaţii pe un ton rece, detaşat, şi din chipul ei lipsit în acea clipă de orice expresie Georges nu înţelege dacă Mabel critică sau acceptă drept bună purtarea mamei ei.

Sir Gerald e şi el foarte ocupat, e doar deputat în Camera Comunelor, se duce şi la clubul din care face parte să schimbe păreri cu prietenii, acasă citeşte toate gazetele care apar la Londra, apoi îmbracă şi el un halat asemănător cu celui purtat de nevasta lui la bucătărie şi se duce în mica seră care e numai a lui, să îngrijească lămîii şi portocalii pe care îi creşte acolo şi de care Mabel nu se atinge. Rostul ei e să se ocupe de florile şi legumele de la fermă, şi în casa asta nimeni nu încalcă domeniul celuilalt.

Tocmai cînd a început să se deprindă cu sculatul de dimineaţă, cu şcoala, cu lecţiile de engleză şi cu slujba lui de seară, tocmai cînd i se pare că s-a prefăcut şi el în rotiţa unui ceasornic bine uns, ca toţi membrii familiei Barrow, lui Georges i se întîmplă o nenorocire. Ieşind de la bancă, tîrziu, după ce şi-a făcut treaba, se întîlneşte pe stradă, în drum spre hotelul Bombey, cu un cunoscut de la Paris, un prieten al lui Gaudart, Louis Gautier, care se bucură grozav că îl vede. Are afaceri la Londra. Se plictiseşte în seara asta şi nu ştie încotro să se îndrepte. Îl poftеşte pe Georges la un restaurant, unul plin de oglinzi, stucaturi aurite şi candelabre, beau una după alta două sticle de Porto, apoi amicul e de părere să intre într-un local cu cîntăreţe „destul

de goale", după cum spune el rîzînd. Georges se împotrivește, i-a jurat în sufletul lui credință lui Mabel, i-ar părea că se va înfățișa murdar a doua zi înaintea ei !

— În definitiv, ce învîrtești tu prin Londra ? Te-am mai întrebat o dată și nu mi-ai răspuns clar.

— Studiez un curs superior de psihologie, rostește Georges fără să clipească.

— Și nu te interesează psihologia fetițelor care dansează arătîndu-și picioarele ?

— Deloc, răspunde sobru Georges.

— Atunci să mergem să jucăm ceva. Cunosc eu un local șic în care se joacă whist.

Ar fi și asta o trădare față de Mabel ? În orice caz, una mai mică. Are bani în buzunar, chiar ieri și-a încasat salariul de la bancă, e doar de două luni în slujbă. N-are să joace mult, o jumătate de ceas numai, trebuie doar să se culce devreme ca să se scoale cu noaptea în cap. Așa, ca să nu uite de tot un obicei vechi și atît de distractiv !

În primele clipe ale jocului Georges cîștigă nebunește, atît de mult, încît se simte stingherit față de parteneri și comandă șampanie pentru toată lumea. E cuprins de un val de euforie, gîlgîie de patimă. Apoi începe să piardă. Ceilalți comandă șampanie, Georges pierde mereu, nu mai are nimic în buzunar. Vrea să joace, vrea să mai joace ! Louis Gautier îi împrumută două guinee. Le pierde și pe ele. Cu englezii ăștia țepeni, bălani, cu ochelari, nu se poate juca pe datorie, pe cuvînt de onoare, pe calul din grajd (dacă ar avea) ca în țară, la Saint-Cyr sau la Paris. Gautier îi face semn că nici el nu mai are bani, nu-i poate împrumuta în continuare. E silit să se retragă din joc. Îi vuiește capul, se simte obosit, speriat ca de o catastrofă pe care n-o înțelege bine. Ajunge anevoie la hotelul lui, sufletul îi e de plumb, se prăbușește într-un somn din care se deșteaptă a doua zi la prînz.

Așa, a pierdut cursul din dimineața asta. Nu e atît de grav, tot nu le înțelege el bine nici acum cînd pospăiește nițică engleză, unul mai mult sau mai puțin e totuna. Astăzi însă trebuie plătit hotelul. Are să-și vîndă butonii de manșetă, pe cei cu safire, și ceasul de aur cu două capace al tatii, la vederea căruia Agatei i-au dat lacrimile atunci, de mult. De dragul ei păstrase ceasul... Agata ! Trebuie să fie

acum și mai mare, și mai frumoasă, e acasă, cine știe cum îi mănîncă sufletul mama. Tata e bolnav, mama i-a scris că nu-i mai poate trimite bani.

Are să vîndă butonii și ceasornicul, va achita camera de aici, se va muta într-un hotel mai modest decît ăsta, care nu e nici el vreo grozăvie. Cînd te muți însă trebuie să plătești ceva înainte. Are să vîndă și acul de cravată. Ducă-se toate! Și două guinee de înapoiat lui Gautier. Dracu i l-a scos în cale? Nu, dracu e în el însuși, stă pe brînci și abea așteaptă prilejul să înalțe capul lui încornorat. Aseară i-a dat prilejul, poftim! La Paris are prieteni, împrumută de la unul, înapoiază altuia, și tot așa, pînă pică un plocon de acasă sau la cărți. Acum s-a sfîrșit cu plocoanele. Și mai trebuie să și mănînce în fiecare zi. Familia Barrow îl invită la prînz uneori, la același berbec cu sos de mentă. La ferma lor va mînca probabil la ei, ca orice angajat. La ei, cu ei sau cu personalul? Sînt în stare? Nu, Mabel n-are să îngăduie așa ceva. Mabel! Se apropie ora lecției de engleză, se simte atît de urît, obosit, cu ochii cîrpiți și trebuie să se arate așa în fața domnișoarei Wood, apoi la ceai, în fața ei, în fața acelui înger de cristal! Nici măcar nu și-a făcut lecția pentru azi, trebuia aseară, după lucru, să scrie frumos pe caietul pe care Mabel i-l cere adesea și-i pune note în glumă, o poveste de jumătate de pagină despre florile de cîmp și cele de grădină. Mai are jumătate de ceas pentru a alerga la giuvaergiu, a vinde obiectele cu pricina, și a ajunge în Lexham Gardens.

Cînd în sfîrșit urcă scările lustruite către odaia domnișoarei Wood, e flămînd, amărît, istovit de alergătură. Miss Wood îl așteaptă de două ore. Fața ei albă și ușor zbîrcită e plină de tristețe și dezamăgire.

— Vă cer iertare, Mis Wood, spuse Georges, pipăind parcă fiecare cuvînt în efortul de a-l rosti corect. Am avut azi supărări. Nu sînt în stare să iau o lecție!

— Aou! Îmi pare rău!

Miss Wood nu are mai mult de spus.

Georges o salută și iese pe culoar. Nu e încă ora ceaiului. Să fugă, ca să nu-i vadă Mabel fața asta descompusă? Să intre la ea, să se spovedească de toate ca un păcătos ce e? Dacă nu intră acum să născocească cel puțin o expli-

ție, ce va crede ea? Mai bine să intre, să spună ceva, orice. Bate ușor în ușă, o deschide!

Mabel stă în fața biroului, îl privește lung, nu-și poate da seama dacă e supărată sau îngrijorată.

— Nu ți-am auzit pașii pe scară decît adineauri, șoptește Mabel.

Îi așteaptă pașii! Ea îi așteaptă pașii în fiecare zi!

— Miss Mabel, te rog să mă ierți! Am avut treburi, am venit tîrziu.

— Treburi? întrebă Mabel cu un glas alb. Treburi sau supărări?

Fata asta are totdeauna nevoie de precizie, de adevărul adevărat. I-a văzut fața răvășită, a înțeles că e vorba de amărăciuni, de încurcături, poate de remușcări.

— N-ai întîrziat pînă azi niciodată, m-am temut pentru dumneata! adaugă ea foarte încet.

Pe Georges îl apucă o dorință năvalnică să-i spună tot adevărul, să se spovedească așa, ca în copilărie, ca să-și ușureze cugetul. Va fi sau nu iertat, el tot se va simți mai curat decît în clipa asta. Și cu această hotărîre în gînd începu să mintă fără măsură.

— Am primit o scrisoare foarte rea de acasă, tata e bolnav grav, aproape fără scăpare, mama, care e total lipsită de energie, are nevoie de noi, băieții, acasă. Ne cheamă... I-am telegrafiat, am fost la poștă, am mai fost...

— Tatăl dumitale e foarte bolnav? Și cînd trebuie să pleci?

Mabel s-a făcut foarte palidă, ochii i s-au întunecat.

— Nu plec. Asta am telegrafiat, că nu.

— Nu se poate, dacă mama te cheamă, dacă tatăl dumitale e pe moarte, trebuie să pleci. Astea nu sînt lucruri care se amînă. Îmi pare foarte rău!

Georges își dă seama unde l-a dus minciuna. Acum Mabel va ține morțiș să-l trimeată în țară, va și suferi pentru el. Ce gogoman e, ce nerușinat și lipsit de curaj, el, care se visa un erou în împrejurări mai teribile decît astea!

— Miss Mabel, am mințit! rostește el înăbușit. N-am primit nici o scrisoare, tata a fost bolnav dar acum e în afară de primejdie, mama... mama e mai energică decît un căpitan de oști. Astă-noapte am jucat cărți, am pierdut tot

ce aveam, am făcut şi datorii, în sfîrşit m-am purtat ca un zevzec. Pentru prima oară de cînd sînt în Londra.

Mabel tace, priveşte în jos, pe cartea deschisă în faţa ei. Minutele sînt lungi şi grele.

— Ştii, domnule Movila, rosteşte ea în sfîrşit, că eu ştiu să dansez şi că îmi plac spectacolele şi seratele ? Ştii bine, la o serată ne-am cunoscut şi am dansat împreună.

Georges nu pricepe ce va urma. Aşteaptă şi îşi aude inima bătînd tare şi neregulat.

— Da, spune după o pauză Mabel, de cînd ai venit dumneata la Londra n-am mai fost la nici o petrecere, nici măcar la un concert. Mi-am spus : dacă Georges Movila duce o viaţă grea şi lipsită de amuzamente, el, despre care ştiu că era un chefliu, mi s-a spus asta la Paris, dacă Georges trăieşte muncind şi se lipseşte de orice îi făcea plăcere odinioară şi face asta pentru mine, sînt datoare şi eu să renunţ la tot ce îmi îngăduiam altădată. Am vrut să trăiesc sobru, la fel ca dumneata. Mi-am închipuit că o faci pentru mine. Cred că m-am înşelat, că am fost înfumurată.

— Mabel ! strigă Georges. Mabel, cum să-ţi cer iertare ?

Georges ocoleşte biroul, îngenunche lîngă Mabel, îi ia mîinile fragile între ale lui.

— Dacă jur acum că n-am să mai repet niciodată asemenea greşeală, mă crezi ? N-am ştiut că renunţi la ceva pentru mine, că mă iubeşti... sau să nu spun prea mult, că însemn ceva pentru dumneata. Mi-ai dat dovezi de prietenie, nu de dragoste. Ar fi trebuit să pricep, ar fi trebuit să ghicesc. Eşti altfel decît toate femeile pe care le-am cunoscut, tocmai pentru acest „altfel" te iubesc şi tot din pricina lui înţeleg greu ce se petrece în dumneata. Mabel, Mabel, Mabel ! repetă el şi nu se mai satură rostindu-i numele. Doar şi ea i-a spus adineauri Georges !

Mabel încearcă să-şi smulgă mîinile dintr-ale lui, dar nu e cu putinţă, Georges le ţine strîns şi le sărută nebuneşte. I se pare sau în adevăr Mabel şi-a aplecat faţa deasupra lui şi a culcat-o o secundă pe creştetul lui ? Dar în secunda următoare glasul ei răsună alb.

— Te rog să te ridici, Georges ! Trebuie să pregătesc ceaiul.

— Dar mă crezi, Mabel, că niciodată n-am să repet nebunia de aseară ?

— Te cred. Haide, ridică-te. Momentul ăsta nu trebuie să fie ridicol, e un moment grav, Georges. Dumneata ai jurat şi eu te cred. E destul.

Georges se ridică şi spune spăşit :

— N-am făcut lecţia cu Miss Wood. Nu mă pregătisem. Era şi prea tîrziu...

— O vei face mîine. Ajută-mă să aşez ceştile.

*

Zenobia nu mai are linişte nici ziua, nici noaptea. Ziua dă buzna de zeci de ori pe dimineaţă în odaia Agatei, „să vadă ce progrese a mai făcut la învăţătură", după masa pîndeşte paşii lui Saint-Laurent pe scară, cînd se duce să se plimbe, aţinteşte urechea bine să audă dacă nu cumva pe lîngă paşii lui mai răsună şi alţii, mai mărunţi şi mai uşori, apoi se urcă iar în odaia Agatei ca să se asigure că e acolo, singură. Noaptea rătăceşte neauzită pe culoarul dintre dormitoare, îşi lipeşte urechea de uşa Agatei, totdeauna descuiată, de uşa lui Saint-Laurent, totdeauna încuiată, se duce în iatacul ei şi încearcă să doarmă, apoi se scoală şi ascultă din nou la cele două uşi, îndărătul cărora nu se aude niciodată nimic.

A ieşit din doliul ţinut după Alexandru, şi-a scos din cufere toate rochiile colorate, şi-a comandat altele noi la Viena, îşi schimbă în fiecare zi îmbrăcămintea, îşi schimbă pieptănătura, caută parfumuri pe care nu le-a încercat niciodată. Pentru că Iorgu e acum aproape sănătos şi tîrgul n-ar mai avea de ce o bîrfi, iese la sindrofii şi la serate singură. Are grijă s-o vadă Gilbert gătită de gală, vine aşa la cină unde neapărat îl întîlneşte, şi vrea cu tot dinadinsul ca el să-şi dea seama nu numai cît poate fi de frumoasă, dar şi care e diferenţa socială dintre ei doi, dintre marea doamnă şi micul profesor angajat al casei Movilă. Dar oriunde se duce se plictiseşte, nu întîlneşte decît aceiaşi oameni cunoscuţi şi răscunoscuţi şi, după ce stă o jumătate de ceas, începe să se frămînte la gîndul că acasă se poate petrece orice în lipsa ei, că Agata, reptila asta ipocrită şi trădătorul de Gilbert sînt singuri, că doar Măriuca n-are să-i supravegheze, iar Iorgu, în biroul lui, e pe altă lume, între texte slavone. Saint-Laurent a rupt definitiv orice legătură cu ea curînd după întoarcerea lui Iorgu, din pricina prezenţei lui în casă,

susține virtuosul profesor. Dar Iorgu s-a întors odată cu Agata, și Agata e tînără și frumoasă.

Saint-Laurent nu mai vorbește despre plecarea lui, ca în primele zile ale bolii lui Iorgu. De ce? Ce îl ține pe loc? Ea nu l-a amenințat, cum avusese de gînd s-o facă, l-a rugat numai de față cu Măriuca și cu Agata. Măriuca nu poate conta pentru nimeni, ea e un nimic. Agata însă l-a rugat și ea atunci surprinzător de fierbinte să rămînă, și el a rămas. Agata a deschis gura, ea, fricoasa, și l-a implorat să nu plece. Ce înseamnă el pentru Agata? Se vede că foarte mult. Știu să se ascundă și au, fără îndoială, multe de ascuns. Ce greșeală îngrozitoare a făcut atunci cînd l-a trimis pe Iorgu s-o aducă de la Paris! Mai bine îl aducea pe Leonida, e el de douăzeci de ani și trădează vîrsta mai-că-si, dar ar fi fost poate complicele ei tăcut, nu ar fi rivalizat cu ea. A cerut-o pe Agata! Credea că va veni acasă aceeași rîmă fără glas și fără culoare. Eh, uite că din rîmă a ieșit o făptură frumoasă, bătu-o-ar Dumnezeu! Sau care pare altora frumoasă. Asta e părerea celorlalți, pînă și a lui Ianachi Boteanu, care a fost totdeauna admiratorul ei, al Zenobiei. O poartă în rochii ca de orfelinat, o încaltă cu botinele ei vechi, dar ar putea și s-o radă în cap, că imbecilii ca Ianachi, ca Antonel Ghica (a zărit-o și el o dată, oricît de ferecată ar ține-o Zenobia), tot fermecătoare ar spune că e. Fermecătoare! O jigodie aproape fără carne pe ea, tăcută și stîngace! Cum, cu ce mijloace l-a atras din prima clipă pe Saint-Laurent de s-a schimbat pe dată? A devenit din amantul aprins un sloi de gheață cu principii.

Fata asta trebuie măritată repede, să piară din casa Movilă! Dar, pe cine să-ți pui ochii în Botoșani? Toți bărbații tineri s-au grăbit să se însoare ca niște imbecili, alții sînt prin străinătăți, pentru că așa e moda, dacă ești fecior de bani gata trebuie să te vînturi la Paris, ca neisprăvitul de Georges, pe care acum l-a dus nu știu ce vînt la Londra. Leonida se înțelege, Leonida are ce căuta în Franța, e inteligent, învață, strălucește în cele mai nobile cercuri, după cum scrie el. Ah, de ce nu l-a chemat înapoi să mai strălucească și aici! Dar n-ar fi avut nici un motiv să-l angajeze pe Saint-Laurent, asta e. Găsește măcar un nemernic ca Georges astăzi în Botoșani! S-au împrăștiat ca vrăbiile cînd tragi o dată cu pușca. Ar trebui să facă un drum la Iași, să

caute acolo un domnișor flămînd de o zestre bună, dar în lipsa ei ăștia doi se pot încurca și mai tare.

Pînă azi, de cînd s-a îmbolnăvit, Iorgu n-a dat ochii cu Gilbert. Ce se va întîmpla în ziua cînd se vor afla față în față? E în stare Iorgu să-l alunge pe Saint-Laurent? Greu de crezut așa ceva, cînd niciodată n-a pomenit că a văzut sau n-a văzut ceva în ziua aceea în salon, însă nici numele lui Gilbert nu l-a rostit vreodată, nici n-a întrebat dacă se mai află în casă. Nu vine în sufragerie, ăsta e singurul lucru care te face să presupui că știe sau bănuie ceva. Bietul Iorgu! Bănuie ceva ce nu mai există deocamdată, și cînd focul ardea cu vîlvătaie la Iași sau chiar aici, înainte de întoarcerea lui, n-avea habar de nimic, se zbuciuma acasă sau pe drumuri pentru Ana Maria.

*

Nici lui Saint-Laurent nu-i e ușor a trăi în casa Movilă. Pe bătrîn nu l-a mai văzut niciodată, ar fi fost poate firesc să-i facă o vizită în timpul convalescenței, dar, deși e convins acum că nu Iorgu l-a văzut îmbrățișat de Zenobia (e convins pentru că nici Agata, nici Măriuca nu și-au schimbat purtarea față de el, dovadă că Iorgu n-a vorbit niciodată cu nimeni într-un anumit fel despre el), îi e o cumplită rușine să se arate în fața bărbatului pe care l-a înșelat.

Pe Zenobia o vede zilnic, o vede de cîteva ori pe zi, și rezistă atacurilor ei, cînd rostite cu voce dulce, cînd lătrate, dacă se întîmpla să fie singuri, cînd mute, rezistă fulgerelor din privirea ei, invitațiilor pe care i le face cu glas tare uneori la masă pentru ca să-i fie mai greu s-o refuze în fața martorilor, s-o întovărășească după-masa la cumpărături și s-o ajute. De cîte ori îl roagă s-o însoțească în oraș, Gilbert are migrenă. S-a săturat și el de cîte migrene are în casa Movilă.

A renunțat să mai spună că vrea să plece. Îi e teamă de scena pe care ar face-o Zenobia și al cărei răsunet ar ajunge pînă în biroul lui Iorgu. Cîtă vreme stă locului, ea mai poate spera. Și îl mai ține ceva la Botoșani, îl ține chiar în casa asta. E un sentiment nou pentru el, un simțămînt făcut din duioșie, din nevoia de a apăra, el, slabul de pînă acum, o făptură mai slabă decît el, gingașă și bla-

jină, o făptură aproape strivită de Zenobia, care îi spune în fiecare clipă cu privirea ei albastră că are nevoie de el. Poate că toate astea le-a simțit numai la început, apoi duioșia și compasiunea s-au prefăcut în altceva, într-o nevoie necontenită de a fi alături de ea, într-o dorință de a-i prinde privirea pe care cîndva o ocolea, de a-i asculta glasul mic, vătuit de emoție, nemărginit de dulce, de a-i atinge mîna ca din întîmplare, de a o vedea mergînd prin casă, năltuță, ușoară, de a aștepta clipirea genelor ei dese și negre, de a-i asculta rîsul rar, vătuit și el, dar atît de tînăr, de sincer, de plin, încît îi aduce lacrămi în ochii adînc albaștri.

Ce am simțit eu pentru Zenobia? se întreabă Saint-Laurent. Poate că nimic. Înțelegerea animalică dintre noi nu era întovărășită de nici un ecou înăuntru, unde se spune de obicei că se află sufletul. Dar ceea ce se petrece acum în mine seamănă a muzică, da, a muzică de violoncel mînuit de un mare maestru. Am dreptul eu, păcătosul care s-a lăfăit în patul mamei, să mă apropii măcar de fata asta pură ca o apă neîncepută? Am dreptul s-o iubesc? Am dreptul s-o las să mă iubească? Pentru că a început să mă iubească, e vădit, și nu știe ce nemernic iubește. Ar trebui să fug la capătul lumii, asta ar trebui să fac și asta aș merita eu, ticălosul de mine, care am întîlnit pentru prima oară iubirea. Ea ar suferi de plecarea mea, dar ar suferi și mai mult dacă mi-ar cunoaște trecutul apropiat. Poate că nici nu l-ar înțelege sau poate a aflat despre asemenea lucruri de la colegele ei din pension, i se par cumplite și odioase. Ar fugi de mine, s-ar putea să vrea să fugă și din viața asta care are uneori asemenea înfățișări. Nu-i pot spune adevărul ca să n-o rănesc prea tare. Vreau să plec de aici și nu pot, și mă înșel singur cu nevoia pe care o are ea de ocrotirea mea. Dacă n-ar fi fost niciodată nimic între mine și Zenobia, aș răpi-o și aș duce-o nu știu unde, dar aș fugi cu ea, s-o smulg de aici. O pot face eu, fostul ibovnic al maică-si? Și la ce mizerii și lipsuri s-o duc, cu mijloacele mele mărginite de a cîștiga o pîine?

Agatei i se pare că n-a văzut niciodată un om atît de frumos ca Saint-Laurent, un om care să aibă ochi atît de negri și fierbinți, părul de flacără, mișcări delicate, glas mîngîios, un om care să știe a spune cuvinte atît de potri-

vite cînd maică-sa o jignește, dar să le spună de parcă n-ar fi auzit jignirea, de parcă ar fi vorba de altceva, fără legătură cu tresărirea ei dureroasă cînd a fost rănită sau speriată. Și tata era bun cu ea, e și acum, de cînd s-a însănătoșit, dar lîngă Saint-Laurent, deși n-o mîngîie pe cap ca tata, n-o atinge, îi e cald, îi e bine, se simte ferită de orice rău. Seara se gîndește la el pînă cînd adoarme, dimineața cînd se deșteaptă primul gînd e: „Am să-l văd" și îi vine să cînte de bucurie.

Zenobia n-o poftește niciodată să cînte amîndouă la pian, așa cum visase ea, și n-o poftește nici măcar să cînte singură, salonul pare a fi numai al ei, un loc în care Agata n-are ce căuta. Și totuși uneori Agata se oprește în fața ușii închise a salonului cînd maică-sa cîntă înăuntru, ascultă cu încîntare și se întreabă cum de poate cînta atît de bine o femeie atît de aspră, de neîngăduitoare. Cu cîtă bucurie s-ar așeza alături de ea pe bancheta din fața pianului sau în fotoliul de lîngă el, să asculte fățiș, nu pe ascuns! Și miniaturile pe porțelan pe care le pictează mama, flori sau còpii după portretele de familie din casă, îi par făcute de o mînă de vrăjitoare. E mai ales una, pe care Zenobia a pus-o pe peretele de la capul patului din odaia ei, înainte de a se întoarce din Franța, o miniatură cît un ludovic de aur, care reprezintă un buchet minuscul de margarete și albăstrele, la care Agata se uită ca la o minune. Și toate astea, muzica la clavir, micile picturi, sînt făcute de făptura asta minunat de frumoasă, care spune cuvinte atît de dure. De ce? Ce are mama împotriva ei? Ce a avut totdeauna și acum mai mult decît oricînd? Se știe stîngace, se crede urîtă, se socotește proastă, dar e atît de supusă, încît mama s-ar cuveni să-i uite cusururile.

De cînd s-a însănătoșit tata, a reînceput să trimeată scrisori la sanatoriul din Elveția unde e internată Ana Maria, și-i scrie și ea, iar fetița răspunde limpede și se roagă în fiecare scrisoare să fie luată acasă. Tata ar vrea s-o aducă, n-are încă destulă putere s-o facă el însuși, dar mama se împotrivește mereu, susține că din chiar scrisorile copilei se vede bine că nu e încă întreagă, că ar fi o imprudență să fie adusă la vară, de pildă, în zăduful de la Sulcina, cînd plămînii ei mai au încă nevoie de aer de munte. Dacă ar fi Ana Maria aici, ar fi mai puțin singură, se gîndește Agata,

ar învăța amîndouă cu Saint-Laurent, ar avea cu cine vorbi despre el, serile, după cină, i-ar fi mai puțin urît în odaia ei, s-ar plimba împreună în grădina care acum înmugurește și în care iese uneori după masa, dacă mama i-o îngăduie. Ce ciudat lucru, să trebuie la șaptesprezece ani să-i ceri voie mamei să te plimbi puțin prin grădină ! N-are nici o prietenă în oraș, nu vine nimeni s-o vadă, nu se duce nicăieri. Oh, era mult mai bine la doamnele augustine, era bine, dar acolo nu era Saint-Laurent și nu cunoștea această bucurie de a-l vedea, de a învăța cu el.

Odată, cînd intră în odaia tatălui ei, care citește o carte cu pagini îngălbenite și pătate, Iorgu o pofte ște să se așeze pe canapea. De obicei o mîngîie numai pe obraz, o întreabă dacă e sănătoasă și o lasă să plece ca să se cufunde iar în lucrul lui. Acum tata se ridică de la birou, vine să se așeze lîngă ea, îi trece un braț peste umeri, și după cuvintele obișnuite, o întreabă dacă e mulțumită de profesorul ei. Agata simte că se înroșește, că se fîstîcește puțin, dar nu se poate opri să nu spună cu aprindere :

— Oh, tată, domnul Saint-Laurent e atît de bun ! E atît de cultivat și de inteligent ! Învăț de la el mult mai multă carte decît la pension și... și, dacă n-ar fi el aici, în casă, eu nu știu ce m-aș face !

Își dă seama că a spus prea mult și că tata s-ar putea simți jignit.

— Ești dumneata, tată, bineînțeles, dar ai fost mult timp bolnav, și chiar după boală eu mă sfiesc să te stinghеresc, dar domnul Saint-Laurent e în fiecare zi... adică iau lecții în fiecare zi cu el și mi se pare că mă apără... Ce prostii spun ! Nu mă apără de ceva, e aici și... și... m-ai întrebat dacă sînt mulțumită de el. Sînt foarte mulțumită, tată !

Mîna lui Iorgu, trecută peste umerii ei, tremură puțin.

— Așa ! Va să zică așa ! Bine, bine. Atunci n-ai vrea să plece ?

— A spus el că vrea să plece ? se sperie Agata.

— Nu, am presupus eu. Vine primăvara, noi ne ducem la Sulcina, stăm mult. Mă gîndeam că dorește să trăiască poate în alt oraș. Tu n-ai vrea o vacanță mai lungă de la învățătură ?

— Eu ? Ce să fac eu în vacanță ? Nu vreau vacanță deloc. Să nu plece, tată, să nu plece !

— Bine, fetițo. Mai avem vreo lună, ba mai bine, pînă ne vom duce la Sulcina. Om vedea.

Agatei îi vine să plîngă. Nu se aștepta la una ca asta. Tata vorbește foarte blînd, dar nu pare a fi luat o hotărîre în privința domnului Saint-Laurent. Ea nu mai îndrăznește să-l roage încă o dată, și așa a spus mai mult decît se cuvenea, dar se simte atît de nenorocită, încît își culcă fața pe pieptul tatii, și-o îngroapă în halatul lui moale de flanelă și își stăpînește suspinele. Iorgu o cuprinde cu amîndouă brațele, o strînge lîngă el și tace. În odaie se însereză, geamul a rămas deschis, vîntul rece de sfîrșit de martie flutură perdelele albe, flutură pînă și draperiile de catifea. O ramură mare a cireșului din fața ferestrei se leagănă, golașă, de la stînga la dreapta, ca o limbă de pendulă și lovește din cînd în cînd unul dintre geamurile date de perete. Lui Iorgu îi e frig, dar nu se îndură s-o depărteze de el pe Agata. E atîta vreme de cînd nu l-a mai îmbrățișat unul dintre copiii lui, de cînd nici el n-a strîns la piept vreunul ! De la începutul iernii, cînd a dus-o pe Ana Maria la sanatoriu. Ba nu, l-a îmbrățișat și Leonida, dar în grabă și cu multe strigăte de bucurie nefirească, silită parcă. Acum Agata s-a lipit de el, nu se clintește. Așa ! Va să zică așa ! repetă el mereu în minte cuvintele de adineauri, cînd a înțeles ceva, nu tot. Va să zică așa !

Ușa se lovește cu zgomot de perete de parcă cineva a rupt-o din clanță, n-a deschis-o. E Zenobia, care a căutat-o pe Agata în odaia ei, în toată casa, în grădină și care e mîncată de îndoieli, pentru că nici Saint-Laurent nu-i acasă.

— Aici erai ! Și de ce stați amîndoi pe întuneric ca două cucuvele ?

Agata s-a desprins numaidecît de taică-său, stă pe marginea canapelei, cu mîinile pe genunchi.

— N-ai o fărîmă de minte, Agato ! Nu știi că taică-tău a fost bolnav ? Îl ții de vorbă cu fereastra deschisă ? Vrei să răcească ?

Agata se repede să închidă fereastra și să aprindă lampa. În graba ei se lovește de un fotoliu.

— Așa ! Dărîmă casa, ca să-ți arăți vrednicia ! De ce mi-o fi dat Dumnezeu copii atît de împiedicați și netoți ? Lasă-l pe Iorgu să se odihnească și du-te în odaia ta. Ce taine ai de vorbit cu el, de stați amîndoi în beznă și nu vi se aude de alături nici suflarea ? Vii pe capul omului pe furiș...

Pentru Iorgu răbufnirea asta vădită de ură e prea mult. Simte că începe să se înfurie.

— Zenobie ! strigă el ca altădată, cînd i se umplea paharul, dar glasul i se sparge în gîtlej, strigătul pe care îl voia poruncitor iese înăbușit și slab. Atunci face un semn către ușă cu mîna lui pătată, slabă acum, tremurătoare.

Agata iese repede, ca alungată, iese și Zenobia cu pas țanțoș, cu fața încremenită într-un zîmbet disprețuitor. Aleluia ! Bărbatu-său și-a pierdut pînă și glasul de zile mari.

Iorgu rămîne singur cu gîndurile lui. Așa, a înțeles. Agata e îndrăgostită de Saint-Laurent. Aici nu încape nici o îndoială. Dar el, profesorul ? A fost sau nu ceva între el și Zenobia ? Ceea ce a văzut atunci, în salon, ar putea fi o întîmplare. Nu Saint-Laurent o îmbrățișa, ci ea îl trăgea pe el ca pe un miel la tăiere. Poate că nici înainte, nici după asta n-a mai fost nimic între ei. Poate că l-a adus în casă numai în speranța că îl va cuceri. Și poate toată ura ei dezlănțuită asupra Agatei se datorește numai faptului că franțuzul i-a rezistat și că între el și Agata se înfiripă o dragoste. S-ar putea să fie așa, s-ar putea să fie și altfel. Cît îl cunoaște el pe acest Saint-Laurent ? Cine știe dacă nu e în stare să facă curte fetei și să trăiască pe ascuns cu mama ? „E atît de bun", a spus Agata, „mă apără" ! De cine o apără ? De Zenobia, bineînțeles. De fulgerele Zenobiei. Dacă ar iubi-o pe mamă, n-ar fi atît de bun cu fiica. O apără, bietul om, pentru că el, tatăl ei, e o umbră în casa asta, e un nimic. Toate vinile încep de la el. Și, presupunînd că Saint-Laurent e un om corect și îndrăgostit de Agata, ar fi un bărbat potrivit pentru ea ? E cultivat, e binecrescut, dar e un venetic, nici nu știi cine îi sînt părinții, din ce neam se trage, ce nevoi materiale sau poate constrîngeri de altă natură l-au silit să-și părăsească țara, acea țară în care fiii noștri tînjesc să se ducă la învățătură.

El visase pentru Agata un bărbat egal ca rang social și ca avere. L-a doborît boala și nici nu s-a mai gîndit la

soarta ei. S-a gîndit necontenit, deşi alunga mereu gîndul, la ceea ce se petrecea în casă între Zenobia şi profesor. Nici măcar nu i-a trecut prin minte că s-ar mai putea petrece şi altceva, ceva care e mult mai interesant decît aventurile unei femei de care s-a îndoit totdeauna. Acum e vorba de copila lui. „Mă apără", a spus ea. Pe urmă a plîns la pieptul lui. Cît de aspră trebuie să fie viaţa ei, dacă străinul ăsta o apără! Şi acum ce-ar trebui să facă el, Iorgu? Să-l cheme pe profesor şi să-l concedieze, pentru ca Agata să nu aibă timp să se lege sufleteşte de el şi mai tare? Dar dacă el, tatăl, moare mîine, să zicem — cu asemenea inimă nu se poate trăi prea mult —, dacă moare mîine, ce se alege de Agata? Ar fi poate mai bine să-l cheme la el pe Saint-Laurent, să încerce să-i afle viaţa, să-i dibuie caracterul, să afle de la el toate adevărurile? Dacă e o canalie, va şti să mintă, şi canaliile mint foarte bine, conving oamenii cinstiţi. Şi dacă e un om curat, care spune tot ce are pe inimă, i-o poate făgădui pe Agata? Cu nici un preţ. Altfel de om trebuie să ia fata.

Cu cît se zbuciumă mai tare cu gîndurile, cu atît Iorgu se simte mai slab, cu atît inima îi bate mai smintit. Trebuie să se culce, trebuie să zacă, nu e bun de nimic. Să ia o hotărîre? Greu lucru!

Peste cîteva zile, vremea se încălzeşte ciudat de repede, Iorgu se simte mai bine. N-a mai ieşit de mult din casă, ar putea să se plimbe puţin în grădină. Ar putea fuma acolo şi o lulea, n-a mai fumat de cînd s-a îmbolnăvit. Nu-i e îngăduit de medic. Dar să se zbuciume cu gînduri amare îi e îngăduit? Cel puţin luleaua îi place. Îşi ia bastonul, căciula, şuba şi iese încet în grădină. Se duce tocmai în fundul ei, să nu fie văzut din casă şi să nu se găsească de pildă Măriuca sau chiar Zenobia care să-l mustre şi să-l aducă înapoi. Dacă vine vreun musafir, Zenobia se prăpădeşte de grijă pentru el! Îşi umple luleaua cu tutun, scapără un chibrit, trage fumul cu nesaţ. Nisipul aleilor scrîşneşte sub paşii lui, soarele îi încălzeşte obrajii. Are să stea pe banca aceea de lîngă lilieci, şuba îi ţine cald, nu va răci. Dar uite că pe bancă stă altcineva, un bărbat! E domnul Saint-Laurent cu capul gol, cu părul arzînd în soare, cu privirea pierdută. Nu l-a zărit, Iorgu mai are timp s-o cotească la stînga şi să se facă nevăzut, chiar vrea s-o facă, apoi se în-

frînge şi vine de-a dreptul către bancă. Saint-Laurent aude scrîşnetul nisipului sub paşii lui, îl vede, se face foarte palid şi se ridică în picioare.

— Stai, stai jos, rosteşte Iorgu, am să mă aşez şi eu lîngă dumneata.

— Vă rog ! Numai să nu vă prindă umezeala. Soarele e cald, dar umezeala te cuprinde pe neştiute.

— Am fost mult timp bolnav.

— Ştiu, domnule Movilă. Mi-a părut foarte rău.

— Da, da, am fost bolnav, repetă pe gînduri Iorgu, şi apoi întreabă brusc : De ce n-ai venit niciodată să mă vezi ?

— M-am temut să nu vă stingheresc. Am ştiut că în perioada de convalescenţă aţi primit uneori un musafir, un prieten... Dar pe mine mă cunoaşteţi atît de puţin, încît n-am îndrăznit...

— Da, nu te prea cunosc, e adevărat. Fata mea mi-a spus că eşti foarte bun.

Saint-Laurent se înroşeşte şi mai tare. Bătrînu' vrea ceva de la el, nu ştie ce. Nu pare pornit şi nici nu e om care se poate preface, de asta e sigur. Dar lui Gilbert parcă toate vinile lui proprii îi clocotesc în piept.

— Domnişoara Agata e foarte îngăduitoare dacă m-a lăudat.

— Mi s-a stins pipa. Păcat.

— Să vi-o aprind ?

— Aprinde-mi-o. N-am avut decît un chibrit.

Tac şi fumează amîndoi. Iorgu îşi strînge mai tare şuba la piept.

— Eşti singur pe lume, domnule Saint-Laurent, sau ţi-ai lăsat părinţii în Franţa ?

— Părinţii mei au murit amîndoi. Mama demult.

— Bietul băiat ! Dar tatăl dumitale cine era ? Dacă nu vrei să-mi spui, nu spune nimic.

— N-am nimic de ascuns, domnule Movilă. Tata era un om cinstit, un om de carte, pe care nişte prieteni l-au atras în afaceri la care nu se pricepea. A pierdut tot, s-a ruinat, a murit. Nu, n-a murit, s-a sinucis.

— Aşa, aşa ! Bietul băiat ! Bietul copil !

— Eu am venit în ţara dumneavoastră să fac o meserie pentru care n-aş fi avut sorţi de izbîndă la Paris, pen-

tru că nu mi-am putut sfîrși studiile. Aici pot fi profesor de franceză, de literatură, acolo nu.

— Și vrei să te întorci înapoi într-o zi ?

— Am să mă întorc odată înapoi.

— Dar nu ești nefericit în casa noastră ?

— Oh, nu.

— Atunci nu pleca atît de repede. Mai stai.

Iorgu nu mai știe ce să-l întrebe. Ar vrea să afle mai mult despre familia lui Saint-Laurent, dar se rușinează să-l descoase. Și pe urmă la ce bun ? Tot n-ar mărita-o pe Agata cu el, cu un vîntură-lume. Doar dacă ar simți că se prăpădește și fata rămîne fără nici un rost, la bunul plac al Zenobiei ! Și nici atunci n-ar îndrăzni să hotărască asemenea mezalianță. De ce l-a poftit să mai stea ? Pentru că nici el nu știe deocamdată ce vrea. Se aude deodată rostind unul dintre gîndurile lui ascunse :

— Familia dumitale nu s-a numit pe vremuri *de* Saint-Laurent ? Cînd mă aflam la Paris, în tinerețe, parcă am auzit numele ăsta.

Gilbert rîde încet, puțin stingherit.

— Noi n-am avut nobili în familie și nu știu ca vreunul din străbunii mei să fi fost dus la eșafod. Bunicul, străbunicul, după cîte mi s-au povestit, au fost învățători la țară. Tata îi depășise, avea studii înalte, dar a sfîrșit cu o greșeală, cum v-am spus.

— Nu înțeleg nici eu de ce prețuiesc atît de mult obîrșia ! spune Iorgu, de parcă s-ar întreba pe el însuși. Nu-ți dă nici un merit în plus, îți impune numai datoria de a fi la înălțimea ei.

Apoi schimbă repede vorba :

— Să vezi peste vreo două-trei săptămîni cum au să înflorească liliecii ăștia, lîngă care stăm noi !

— Aveți o grădină frumoasă !

Saint-Laurent își învîrtește altă țigară. Pe lîngă emoția de a se întîlni cu domnul Movilă, s-au mai adăugat și întrebările lui, care țintesc spre ceva. Să știe oare Iorgu, să fi ghicit, să fi înțeles de la Agata ce sentimente încă nerostite au unul pentru celălalt ? Cîntărește acum în minte nepotrivirile dintre ei ? Ignorînd total legăturile lui trecute cu Zenobia, îi trece prin cap să-l căsătorească poate cu Agata ? Nu, e peste putință, omul ăsta ține la „obîrșie", vrea numai

să știe pe cine are în casă. Asemenea nebunie poate să spere numai el, bătrînul Movilă nu se gîndește la așa ceva.

— Vom pleca în curînd la moșie, la Sulcina. Mi-e frig. Mă duc în casă. Dumneata rămîi, ești tînăr, nu știi ce e frigul... frigul care vine dinăuntru.

Bătrînul se ridică, se depărtează. Ce-a însemnat „vom pleca la Sulcina" ? Îl vor lua cu ei ? Așa s-ar părea, l-a rugat doar să mai stea. Doamne, cît e de bătrîn pentru cei șaizeci și doi ori șaizeci și trei de ani ai lui ! Și cît e de cumsecade ! Dacă ar ști ! Dacă ar ști, l-ar alunga ca pe un mîrșav ce e, nu l-ar opri să mai stea. Ce-a putut să-i spună Agata despre el de s-a purtat așa, ca un prieten mai în vîrstă ? Păcat că ține atît de mult la obîrșie, unui om ca el ar trebui să-i fie indiferentă. Dar uite că se gîndește, și în afară de Zenobia, în afară de propriile lui remușcări, mai stă și prejudecata obîrșiei între el și Agata. Ar trebui să plece singur de aici, să n-aștepte să fie alungat într-o zi, fie violent de Zenobia, fie blajin de Iorgu Movilă. Pentru că asta se va întîmpla. Mîine, poimîine, asta se va întîmpla fără îndoială.

*

Și doctorul Ulbrich, și doctorul Mayer erau mulțumiți de starea sănătății Anei Maria. Cu toate că era director și proprietar al sanatoriului, cu toate că încasa destui bani pentru fiecare pacient și interesul lui era ca pacientul să întîrzie cît mai mult în acea casă de nevroze, doctorul Ulbrich nu putu să nu-i scrie domnului Movilă, care se restabilise, trimetea din nou bani și scria regulat la Zürich, că Anne putea fi luată acasă. Dar, spre mirarea lui, tatăl fetei îi răspunse că socotea necesar ca bolnava sau fosta bolnavă să mai rămînă în sanatoriu pînă în toamnă, ca să fie absolut sigur de vindecarea ei definitivă. Directorul ridică din umeri, clasă scrisoarea în dosarul lui de corespondență cu familiile bolnavilor și se ocupă mai puțin de Anne. Ar fi fost absurd s-o îndoape în continuare cu medicamente, să-i intoxice organismul tînăr, care acum nu mai avea nevoie decît de hrană, de aer bun și poate de o bucurie din cînd în cînd.

De bucuriile Anei Maria se ocupa mai departe doamna Solange Duroc. Biata doamnă trecuse prin adevărate mo-

mente de panică aflînd că ar fi cu putinţă ca Anne să plece în ţara ei depărtată. Doctorul Ulbrich se temuse de o întoarcere a bolii şi-şi întărise tratamentul. Cînd o pusese pe doamna Duroc la curent cu răspunsul lui Movilă, pacienta îşi revenise, îşi redobîndise puterea, buna dispoziţie. Acum o frămînta alte gînduri. Venea vara, poate că părinţii fetiţei ar fi acceptat măcar un lucru, s-o ia pe Anne în casa de vară a familiei Duroc, lîngă Lausanne, pe marginea lacului. Gîndurile ei mergeau mai departe, nemărturisite. Anne avea aproape cincisprezece ani, băiatul ei, Henri, optsprezece, peste cîţiva ani s-ar fi putut căsători şi nora ar fi rămas totdeauna lîngă ea. Fără să-l pună la curent pe doctorul Ulbrich, temîndu-se de dezaprobarea lui, doamna Duroc află de la Ana Maria adresa părinţilor ei şi le scrise o lungă şi fierbinte scrisoare, în care îi ruga să-i încredinţeze ei fetiţa în timpul verii.

Tîrziu de tot primi şi răspunsul lui Iorgu Movilă. După ciudata scrisoare trimeasă de o necunoscută, Iorgu îi scrise mai întîi directorului Ulbrich, ca să se informeze cine era această doamnă, dacă era o bolnavă sau o persoană vindecată şi dacă el personal, doctorul, era de părere că Anei Maria i-ar face mai bine să rămînă în sanatoriu sau să-şi petreacă vara într-o vilă, la munte, în mijlocul unei familii distinse, dacă acea familie era în adevăr distinsă. Oricum, el dorea ca fiica lui să rămînă vara la munte, pentru că moşia lui era situată aproape de şes şi verile erau uneori cumplit de călduroase acolo. Doctorul Ulbrich trebui să recunoască şi de data asta că Annei i-ar face bine o vacanţă în Elveţia, că familia Duroc era de toată încrederea şi că atmosfera unui cămin era mai prielnică unui copil care fusese bolnav, decît aceea a unui sanatoriu. Pentru doamna Duroc prezenţa Annei lîngă ea avea să fie mai departe un leac, iar dacă în toamnă domnul Movilă venea să-şi ia fata, Solange Duroc va face o reşută şi sanatoriul n-avea decît de cîştigat prin noua ei internare.

Cînd Solange Duroc primi scrisoarea lui Iorgu Movilă înflori de bucurie. Iorgu îi scria că, deşi mama fetiţei ar fi vrut s-o aibă cît mai curînd lîngă ea, îi făcuse lui hatîrul de a o lăsa pe Ana Maria să plece la Lausanne cu doamna Duroc, pentru că România se pregătea de război, atmosfera era tulbure şi încărcată, iar Ana avea nevoie de linişte, de

aer de munte, de tihnă. Îi mulțumea pentru afecțiunea pe care o avea pentru copila lui și își propunea să vină s-o ia acasă la toamnă, cînd poate că războiul se va fi sfîrșit.

Doamna Duroc se duse mai întîi să-i arate scrisoarea directorului și fu foarte mirată cînd văzu că doctorul cunoștea înaintea ei răspunsul domnului Movilă. Își dădu însă seama că tatăl Annei procedase ca un om înțelept cînd se informase mai întîi pe mîinile cui își dă copilul. Apoi avu o mare dezamăgire cînd, anunțînd-o pe Ana Maria că avusese în taină un schimb de scrisori cu părinții ei, soții Movilă acceptau s-o lase cîteva luni la ea. În loc să-i sară de gît și să se bucure că vor fi împreună, Anne se încruntă, începu să tremure și izbucni în hohote de plîns.

— De ce, Anne, de ce? Ai să vezi ce frumoasă e vila noastră, e pe marginea lacului Leman, știi că eu te iubesc. Credeam că și tu ești fericită lîngă mine!

— Acasă! spunea printre hohote Ana Maria. Acasă!

— Dar la voi în țară va fi război!

— Ei nu vor sta în țară în timpul războiului? Ei pleacă undeva?

— Cine, draga mea?

— Părinții mei. Și ei vor sta la Botoșani sau la Sulcina. Tot așa pot sta și eu.

— Vor să te cruțe. Vor să trăiești în liniște.

— Vor să scape de mine, am înțeles eu. Nu mă iubesc, doamnă Duroc. Și nici măcar tata nu mă iubește. Eu credeam că el... eu am crezut... i-am scris... l-am rugat...

— Uită-te aici, Anne, tatăl tău scrie negru pe alb că vine la toamnă să te ia de la mine.

— Și la toamnă are să amîne iar pentru primăvara viitoare. Cînd se va sfîrși războiul! Parcă el știe cînd are să se sfîrșească războiul!

Doamna Duroc își dădu seama că Anne judeca mai limpede decît tatăl ei. Poate știi cineva cînd se va sfîrși un război, mai ales unul care încă n-a început? Ea, Solange Duroc, ar fi vrut ca acel război să nu se sfîrșească niciodată ca să nu se despartă de Anne, dar uite cît de nenorocit era bietul copil! Sperase mereu că îi poate fi mai aproape decît părinții ei de departe. Nu era bine, nu era frumos din partea ei. Era o dovadă de egoism spăimîntător. Ce-ar fi făcut,

ce-ar fi simţit ea însăşi dacă Albertine ar fi iubit o mamă de împrumut mai mult decît pe ea ? Dar acum Albertine nu mai era nicăieri şi singura ei bucurie era Anne. Sigur, mai exista şi Henri, dar el era rece şi depărtat. Cum s-o aline pe Anne ? Ce să-i făgăduiască ? În ce chip s-o recucereasca ? Fusese atît de sigură de afecţiunea ei !

— Anne dragă, la vila noastră, „Le Rosier", avem foarte multe flori. Trandafirii ţin toată vara, la fereastra odăii in care ai să stai tu e un caprifoi...

— Şi la Sulcina avem un caprifoi, şi la Sulcina ! şi plînsul Annei era şi mai amar.

— La toamnă am să te duc chiar eu în ţara ta, ţi-o făgăduiesc.

— Dar mama mea nu poate veni să mă ia ? Tata a fost bolnav, înţeleg, dar mama ? Nu, mama n-are habar de mine, mama nu mă poate suferi. Şi ştii ceva, doamnă Duroc ? Nici eu nu pot s-o sufăr. Da, sînt o fată care îşi urăşte mama. Sînt un monstru, nu-i aşa ?

— Nu vorbi aşa, Anne, tu nu eşti un monstru şi mama ta sigur că ţine la tine. Nu-ţi dai tu seama...

— Îmi dau seama foarte bine, nu mai sînt bolnavă. Îmi cunosc eu mama, nu e ca dumneata !

Şi Anne se repezi în braţele doamnei Duroc. În sfîrşit ! gîndi Solange, şi o strînse tare la pieptul ei.

În zilele ce urmară doamna Duroc îşi făcu bagajul, îl făcu şi pe al Annei, aruncă rochiile şi lenjeria care îi rămăsese mică sau care îi părea ei uzată, prea modestă poate, păstră ceea ce-i dăruise sau îi împodobise ea cu volane, dantele, cu panglici, şi se gîndea necurmat ce-i va cumpăra ea la Lausanne şi cum o va găti. Într-o zi, cînd doctorul Ulbrich trecu prin faţa odăii Annei îndreptîndu-se spre alt bolnav, o auzi înăuntru pe Solange Duroc cîntînd încet, ceea ce nu i se întîmplase niciodată de cînd era în sanatoriu. În schimb Anna Maria era ursuză, întunecată. Nu-şi pierduse somnul, dobîndit cu greu în timp, nu avea manifestări ciudate, dar tristeţea n-o mai părăsea. Încercase şi el să stea de vorbă cu ea, să-i explice de ce era mai bine să-şi petreacă vara la munte, pe malul unui lac, într-o ţară liniştită, departe de frămîntările unui război. Anne pricepea toate astea, nu înţelegea un singur lucru : cum de familia ei o

încredința unor străini și nu se grăbea s-o ia acasă, dacă era vindecată, oricare ar fi fost împrejurările din România.

Cînd ajunseră la Lausanne, Ana Maria, care nu se plimbase niciodată prin Zürich fu uluită de frumusețea orașului, de munții văzuți ceva mai departe, de albastrul întins, întins la nesfîrșit îi părea ei, al lacului Leman. Casa bancherului Robert Duroc era bogată și sobră. Robert și Henri Duroc o primiră cu politețe și răceală. Robert n-o putea înlocui în inima lui pe Albertine cu Anne, așa cum făcuse Solange. Îi era greu să priceapă ce se petrece în nevasta lui, cum de putuse substitui atît de repede o fetiță alteia pe care o adorase, dar dacă fenomenul se produsese și dacă pentru Solange asta era o consolare, nu se împotrivise la nimic, copilul acesta străin putea sta cît voia în casa lor încăpătoare. Uneori, la masă, se uita lung la Anne, să descopere asemănările pe care le găsise Solange în ea cu pierduta lor Albertine, și nu găsea nici una. Nici lui Henri nu-i semăna Anne cu sora lui. Albertine fusese vioaie, expansivă ca Solange, avusese și ea părul castaniu și ochii căprui, dar ochii fetiței ăștia erau mereu plecați, bănuitori și sfredelitori cînd se uita la tine, iar părul ei nu era cîrlionțat ca al Albertinei, ci lins. Și pe urmă era prea slabă, prea lungă, prea negricioasă și prea copil. Lui îi plăceau mai mult fetele cu care fusese la patinaj iarna trecută, cele cu care înota sau făcea excursii în munți acum, în vacanță, fete zdravene, blonde, pline de sănătate și veselie. Între el și Anne nu s-ar fi putut lega nici un fel de prietenie, gîndul lui era la Liesel, o adolescentă de vîrsta lui, cu obraji totdeauna îmbujorați, cu ochi albaștri strălucitori, cu păr auriu, bună înotătoare și strașnic de voinică la drum.

Solange Duroc înainte de plecarea lor la vila de vară despre care fusese vorba, străbătu tot orașul în caleașca ei cu Anne, îi cumpără rochii de vară, pălării de pai cu panglici lungi pe spate, încălțăminte nouă. Cînd se apropiau de lac în drumurile lor sau cînd amurgul era foarte frumos peste munți, Anne o strîngea de braț pe doamna Duroc, o strîngea cu o mînă tremurătoare de emoție, dar nu spunea nimic. Parcă odată cu ultima scrisoare a lui Iorgu Movilă îi pierise graiul. Uneori se duceau împreună la cimitir să pună flori pe mormîntul Albertinei și atunci Anne o strîngea

şi mai tare de braţ pe doamna Duroc, dar nu era în stare să-i spună nici un cuvînt de alinare.

Abea cînd ajunseră la vila familiei Duroc, afară din oraş, cînd văzu imensa grădină care se sfîrşea la marginea lacului, cînd îşi rîndui lucrurile în camera cu tapet alb semănat cu ghirlande de trandafiri, cînd văzu prin fereastra ei strălucind departe, printre florile grădinii, apele albastre, uşor înspumate ale lacului, fruntea i se descreţi şi începu să poată vorbi cu afecţiunea de altădată cu Solange.

Stăteau amîndouă în grădină, la umbra unui tei şi brodau sau făceau dantele, se plimbau în amurg cu barca pe lac, citeau tare una pentru cealaltă, se scăldau în zilele mai călduroase şi Solange o învăţa pe Anne să înoate. Anne nu mai pomenea despre părinţii ei, deşi Iorgu Movilă îi scria regulat. Solange o convinse cu greu să-i răspundă măcar o dată, în schimb ea îi răspundea mai des acestui tată pe care îl simţea îngrijorat, ca să-l liniştească. Zenobia nu catadicsise niciodată să-i scrie, să se informeze sau să-i mulţumească. Avea pesemne alte treburi.

Dar dacă Anne redevenise comunicativă, uneori chiar veselă, cînd veneau din oraş Robert sau Henri s-o vadă pe Solange nu mai scotea un cuvînt, se închidea în singurătatea şi mohorala pe care le avusese şi la Lausanne în prezenţa lor. Doamna Duroc îşi dădea seama că între Anne şi Henri nu se putea înfiripa vreo apropiere şi se gîndea cu teamă la ceasul în care, dacă tatăl Annei nu va veni s-o ia, va trebui s-o ducă ea însăşi în România, aşa cum îi făgăduise. Mai rămînea o speranţă, România se declarase singură ţară independentă, războiul era inevitabil, dacă începea şi dura, poate că familia Movilă avea să-şi mai lase fata în Elveţia. Avea remuşcări pentru faptul că dorea un război îndelungat ţării îndepărtate pe care n-o cunoştea, care avusese curajul să se declare independentă faţă de Turcia care o asuprise amar de ani, dar nu-şi putea înfrînge slăbiciunea şi nădejdea. Ah, dacă Henri ar fi dovedit o atracţie faţă de Anne lucrurile s-ar fi schimbat, în cîţiva ani Henri ar fi sfîrşit studiile superioare în care intra acum, Anne ar fi crescut, ar fi fost posibilă o căsătorie! Era mai bine să nu se mai gîndească la ceea ce se dovedea fără sorţi de iz-

bîndă, să spere în neașteptat sau măcar să se bucure de clipa prezentă fără să mai spere nimic.

*

Zenobia pregătea plecarea la Sulcina. Abea începuse luna mai, pomii erau înfloriți în grădina de la Botoșani, zilele erau uneori calde, alteori ploioase și reci, Iorgu ar fi vrut să mai întîrzie în oraș. Îl tulburaseră grozav ultimele evenimente petrecute în țară, convenția româno-rusă de la Livadia, din luna april, votarea tot în aprilie de către Adunarea Deputaților, apoi de către Senat, a stării de război între România și Poarta otomană. Chiar la începutul lui mai, în ziua de 9, aceeași Adunare a Deputaților votase independența de stat a țării. În aprilie încă bateriile române de pe malul Dunării răspunseseră provocărilor turce, dar România nu intrase propriu-zis în luptă. Avea să intre, avea să intre neapărat, și Iorgu Movilă se frămînta cu gîndul că era atît de bătrîn, că nu mai era bun de nimic, că tocmai acum, cînd ar fi dorit din tot sufletul să participe la un război de asemenea însemnătate pentru țară, el, care stătuse cu brațele încrucișate în 48, care se zbuciumase pentru Unirea Principatelor fără să fie un factor hotărîtor, deputat sau așa ceva, dar înrîurise într-un fel opinia prietenilor lui, era un biet moșneag bolnav de inimă. Nu înțelegea deloc graba Zenobiei, la Sulcina veștile aveau să vină cu întîrziere și știrbite sau false. N-o interesa deloc ceea ce se petrecea în jurul lor. Conform înțelegerii între România și Rusia, trupele rusești trecuseră peste Siret și se îndreptaseră către Dunăre. Parte din prietenii lui din Botoșani fuseseră mobilizați, cei rămași își așteptau rîndul și discutau cu aprindere, unii cu nădejde, alții cu scepticism, evenimentele viitoare. Valentin Ghica ceruse el însuși să plece pe frontul de la Dunăre, Antonel se temea că va fi chemat și el, ca și Zenobia, era mai bucuros să-și vadă de moșie decît să se preocupe de treburile țării, Ianachi Boteanu parcă se dădea în scrînciob, cînd era cuprins de entuziasm, cînd de neîncredere în viitor. Oricum, depășise vîrsta la care ar fi putut fi mobilizat, așa că numai gura era de el, putea face teorii la nesfîrșit, cu pielea lui n-avea să plătească independența. Toma Arghirescu se pregătea să plece, era sigur că de data asta turcii vor fi învinși, popoarelor supuse lor pînă acum

le ajunsese cuțitul la os. Mulți țărani care lucrau pe pămînturile moșierilor fuseseră mobilizați. Zenobia, Antonel Ghica erau furioși, se aflau în pragul unei veri în care nu știau cum se vor descurca dacă le vor lipsi atîția bărbați buni de muncă. Cine le va recolta de pe ogoarele în parte nesemănate, cine le va umple hambarele, cine va culege viile, cine va face vinul și țuica ?

Iorgu nu-și găsea liniște. Armata română număra 58 700 de oameni, vînători, dorobanți, cavalerie, artilerie. Pentru paza interiorului țării erau mobilizate alte batalioane, escadroane și baterii. Cu ce contribuia familia Movilă la aceste mari pregătiri ? Cu ce avea să contribuie la viitoarele lupte pentru independență ? Faptul că descindeau din voievozi nu-i obliga la nimic ? Sigur că fiii lui prin străinătăți se împăunau cu titlul de principi, dar prințișorii ăștia care știau să joace cărți și să se fandosească prin saloane ca acela al marchizei de care îi auzise vorbind, nu simțeau în cugetele lor nici o datorie, nici o chemare să întrerupă învățătura aceea la care numai ei știau cît erau de harnici și să vină aici, să se războiască cu otomanii ! Erau lași, erau nepăsători copiii lui ? Atîția alții care nu fuseseră chemați plecaseră voluntari.

Fără să-i spună nimic Zenobiei, care sigur că s-ar fi împotrivit, și mai ales în privința lui Leonida ar fi luat cu gura foc, Iorgu se așeză într-o dimineață la biroul lui și scrise două scrisori pline de gravitate și ardoare, în care îi lămurea fiecăruia din fiii lui ceea ce ar fi trebuit să știe de mult, grozăvia care însemnase veacuri întregi jugul turcesc pentru țările românești, însemnătatea faptului de a se libera de el, oportunitatea momentului în care atîtea alte popoare se porniseră și ele la atac împotriva Porții și datoria lor de oameni tineri, puternici, sănătoși, de a lua parte la acest război. Apoi își îmbrăcă șuba, își luă bastonul și căciula, deși afară era soare și cald, și ieși tiptil din casă să ducă singur la poștă cele două scrisori, una pentru Paris, cealaltă pentru Londra. Nu mai avea încredere nici în slugile casei, toate tremurau de frica Zenobiei, toate erau în stare să te vîndă ei ca să nu fie prinse cu vreo taină și scuturate ca niște preșuri vechi.

Străzile erau pline de civili și de militari, toată lumea se grăbea parcă undeva, fețele unora erau îngrijorate, ale

altora vesele, oricum oamenii întîlniți nu mai semănau cu molcomii botoșăneni pe care îi știa Iorgu. Cîte o trăsură trecea în goana mare, încărcată de pachete și lădițe, cucoanele goleau pesemne prăvăliile ca să-și facă provizii pentru zilele grele care se așteptau. O cunoștință sau alta îl saluta pe Iorgu, vreo două se opriră să-i spună că se bucură văzîndu-l iar sănătos, la plimbare, iar Simion Albu Suceveanu, fostul lui prieten din copilărie, îl întrebă de-a dreptul :

— Vin în țară flăcăii tăi, se întorc ? Ai mei au plecat toți trei pe frontul de la Dunăre. Unul e doctor, știi, ceilalți doi nu prea sînt mare lucru, dar e nevoie de toți, bineînțeles.

Iorgu simțea din ce în ce mai mult că bine făcuse scriind cele două scrisori. Le pusese cu mîna lui pe masa funcționarei de la poștă. Mai bine așa decît în cutie ! Apoi ieși iar în stradă. Era cald, se îmbrăcase prea gro., își simțea capul sub căciulă asudat și încins, șuba era gr.a pe el, dar nu-i venea să se întoarcă acasă. Iar să se închidă în birou, iar să audă strigătele Zenobiei căreia nu-i plăcea cum fusese rînduită o ladă sau alta, iar să intre la el pe furiș Măriuca, obosită și amărîtă, ca să se uite la el în tăcere, cu ochii ei palizi și triști, semn că iar nu mai putea, că iar scosese sufletul din ea cumnată-sa. Asta se întîmpla rar, dar se întîmpla uneori.

Încotro ar putea porni acum ? La cimitir ! Uite, sînt luni de zile, aproape jumătate de an de cînd n-a mai fost la mormîntul lui Alexandru. Or fi crescut bălării pe el, sîntem la jumătatea lui mai, s-o fi surpat poate pămîntul de multe zăpezi care au căzut iarna asta.

În cimitir e bine, e mai răcoare, castanii au început să arunce umbră cu frunzele lor mari deschise, pe alei nu mai e nimeni, toți forfotă prin oraș. Iorgu se așază pe banca de piatră din fața parcelei mari pe care a cumpărat-o cîndva, ca să încapă în ea tot neamul lui, unul lîngă altul la șir, sau poate să clădească un cavou înalt, încăpător, pentru toți Movileștii. Mormîntul lui Alexandru nu s-a surpat. Nici acoperit nu e de bălării, cum nu e nici întreaga parcelă. Pe el stau frumos la rînd răsaduri de pansele și întreaga parcelă e înconjurată de pansele. Treaba asta n-a făcut-o Zenobia, nu-i e ei aminte la așa ceva, nici Agata n-a

putut-o face, stă închisă în casă ca într-o închisoare şi n-are un gologan al ei. Numai Măriuca, sărmana, a putut avea asemenea grijă şi n-a spus nimănui nimic. Pe el n-a vrut să-l tulbure şi pe Zenobia să n-o ofenseze că face un lucru la care ea nu s-a gîndit.

E linişte, e linişte, numai un mierloi fluieră sus, într-un copac. Cerul văzut printre ramuri e foarte albastru, nu bate vîntul, nu se clinteşte nimic. Iorgu îşi scoate căciula şi-şi şterge capul pleşuv cu batista mare, albă. Uite, aici, la picioarele lui, se află Alexandru, se află ce-a mai rămas din Alexandru. Stă acolo singur, sub pămînt. Nu-i e frig, nu-i e cald, nu-i e nicicum. Dar poţi şti cum le e morţilor? Poate că păcătoasa de carne suferă cînd putrezeşte şi creierul încă mai gîndeşte cîtă vreme nu s-a descompus întreg. Nu ştim nimic, presupunem şi presupunem lucruri care ne pot alina. Vrem neapărat să ne alinăm.

Aici, alături de Alexandru, va fi îngropat şi el într-o zi, chiar aici, în locul pe care îl poate pipăi cu bastonul. A trecut pe lîngă moarte în iarnă, dar mult n-are să-l mai ocolească. Trebuie să vină într-o zi. Uneori chiar o doreşte. Dar nu acum, în clipa asta, acum nu! Îi e frică să zacă aici, sub brazda asta înconjurată de pansele! În frig, în noroi, în beznă! Uite aici! Te speli zilnic o viaţă întreagă, te primeneşti, şi deodată peste trupul ăsta curat şi îngrijit care e al tău, începe să curgă ţărînă, apă amestecată cu noroi, să şiruie viermii. Dacă cumva îi simţi şi pe ei, şi noroiul, şi frigul? E nebunie să-ţi treacă prin cap una ca asta, nu mai simţi nimic.

Îşi strecoară mîna prin deschizătura surtucului, îşi pipăie pieptul fierbinte, coastele pe care le poate număra de cînd a slăbit, şi-şi închipuie cît de reci vor fi, reci cum era Alexandru, cum fuseseră taică-său în sicriu, maică-sa, fraţii lui morţi în adolescenţă. Dacă toţi au înţepenit şi au îngheţat aşa prin moarte, de ce îi e atît de frică pentru sine? Se iubeşte atît de mult? Nu se iubeşte deloc, îi e şi scîrbă de el cîteodată, dar îi e şi milă. Sigur că îţi poate fi milă de cineva pe care nu-l iubeşti. Îi e milă de chipul galben şi supt pe care îl va avea atunci, de mîinile înlemnite, mîinile astea cu care ţine acum luleaua, bastonul, pe care le mişcă în voie, de pieptul fierbinte în care bate încă neliniştit şi inegal inima lui bolnavă, pieptul de care noroiul

strecurat în sicriu îi va lipi cămaşa năclăită. Toate astea nu pot fi evitate, vor veni neapărat, în curînd, fără cruţare. Colo, lîngă crucea de piatră pe care scrie „Alexandru Movilă" se va ivi alta pe care va scrie „Iorgu Movilă". Colo, pe locul pe care îl atinge cu bastonul.

Dar dacă... Doamne fereşte !... dar dacă se vor ridica alte cruci pe care să scrie „Gheorghe Movilă" sau „Leonida Movilă" ? Şi-a chemat copiii la război, s-ar putea să-l asculte, s-ar putea să vină şi să moară în luptă ! I-a fost uşor să-i cheme, el e în afară de primejdie, el e bătrîn, nimeni n-are nevoie de hodorogi la un război, dar i-a părut firesc să vină ei spre lauda neamului Movileştilor, să-şi pună pielea la bătaie. Nu, nu s-a gîndit atît la neamul lui, cît la ţară. Ba s-a gîndit şi la onoarea familiei. Bătrîn zevzec ! Şi dacă băieţii mor pe front ? Va fi vina lui, el i-a chemat, lor nici nu le trecea prin cap că e de datoria lor să se întoarcă. Dar numai ai lui vor muri ? Să moară ai altora, şi fiii lui să stea la adăpost ? Şi încă ceva, de la război se mai şi întorc înapoi mulţi, s-ar putea ca ai lui să se întoarcă. Dacă vin ! Şi asta e o întrebare : vor veni numaidecît după ce-i vor primi scrisorile ? Cum sînt ei nepăsători şi iubitori de trai bun, de eleganţă şi de petreceri, au să le lase pe toate baltă ca să asculte de glasul părintesc ? Au să simtă pe dată că au o datorie faţă de ţară ? Slabă nădejde, Iorgule, slabă nădejde ! Ce vrei tu, de fapt, să vină sau să nu vină ? Uite că nu mai ştii ce vrei. Şi nici măcar să mori tu, moşule, să mori înainte de a afla că ai copii nepăsători sau că eşti vinovat de pierderea lor, nici asta nu vrei. Ţi-e frică. Eşti un păcătos, Iorgule, un nimic care tot vrea să mai facă umbră pămîntului.

*

Leonida s-a înstăpînit de data asta mai bine în casa marchizei Josette d'Aubépine. Se întorsese la chemarea ei, dar nu venise de la început cu bagajele, ca unul care atîta aştepta, să fie invitat acolo de unde fusese dat afară ca un lacheu. Intră pe uşa ei cu o figură gravă, jignită, plină de demnitate. Îi ţinu cu voce joasă şi tristă un întreg discurs : o iubise, crezuse în dragostea şi fidelitatea ei, îşi sacrificase studiile pentru capriciul ei absurd de a avea cai şi a-i înfăţişa la curse, îşi pierduse timpul ca să-i fie pe plac,

își închipuise că-și va sfîrși viața lîngă ea, o femeie măritată, răbdase această umilință de-a fi amantul din umbră, și fusese răsplătit cu o trădare josnică. Cel puțin dacă Josette s-ar fi îndrăgostit de un principe, de un egal lui, dar ea coborîse de pe soclul pe care i-l ridicase el, în naivitatea lui, pînă la un măscărici, un biet dansator de café-chantant, un fante care probabil că avea unghiile murdare dar mirosea a parfum cumpărat cu gramul, un analfabet care se lăsa plătit de negustorese, de demimondene, rar sau poate pentru prima oară de o marchiză ca ea, care dormea cu romanele lui Balzac la căpătîi ! Să nici nu-i treacă prin cap că pe el, pe Léon Movilă, îl întreținuse vreodată, lui îi plătise munca istovitoare cu caii ei, cu jocheii ei, cu fanteziile ei, să-l ierte, ridicole !

Josette plîngea cu hohote, umilită pînă în fundul sufletului și nu era în stare să tăgăduie nimic din cele spuse de el. Greșise, se înțelege, o făcuse numai din gelozie și răzbunare, pentru că se îndoise de el. Dar el, el ce făcuse în tot acest timp de cînd erau despărțiți ?

Leonida îi mărturisi cu durere că fusese cast, atît de dezamăgit încît nu mai privise nici o femeie în ochi. Toate îl dezgustau, era doborît de neîncredere. Fusese la cursuri, dăduse un prim examen, îl luase, dar fără strălucire, pentru că mințile îi erau în altă parte. Îl bătea gîndul să se întoarcă în țară, să se înroleze voluntar în războiul care începea acolo, să moară ca un erou, dacă nu putea trăi în atmosfera de puritate în care sperase.

Josette d'Aubépine îi îmbrățișă genunchii, îl rugă să nu plece în România ca să se prăpădească pe acolo, să se întoarcă la ea, îi jură că niciodată nu va mai luneca într-o pasiune nevrednică de o femeie care știe să iubească așa cum îl iubea pe el, dar se lăsase furată de către o iluzie mincinoasă. N-avea să se mai lase furată de iluzii, abea acum s-a maturizat, a cunoscut realitatea, a învățat să-l prețuiască pe Léon ca pe singura minune pe care i-a dăruit-o viața. În sfîrșit Leonida se înduplecă, se înduioșă, o iertă.

Era mai prudent totuși să-și păstreze camera la doamna Branger, pentru că pe Josette o putea apuca oricînd o nouă „iluzie". Dar nu-i fu cu putință, Amélia Branger simți după trei nopți pe care Leonida nu le dormi acasă că se întîm-

plă ceva grav, intră în legătură cu portarul casei în care locuia marchiza și află că Léon fusese văzut dimineața ieșind din imobil. Ea nu-i puse bagajul la ușă, așa cum procedase cîndva marchiza, ea îi opri toate lucrurile ca să se despăgubească de mesele neplătite de Léon, de găzduirea gratuită de luni de zile și îi făcu și un scandal care se auzi pînă sus, la Ginette. Leonida trebui să se mute la marchiză în hainele de gală cu care fusese îmbrăcat, ca să-i facă impresie bună, cînd venise pentru acea lungă discuție încheiată cu împăcarea și să scornească o poveste complicată, cu un hotel în care locuise, odată plecat de la ea, și în care i se furaseră toate lucrurile. Apoi cîteva zile pe rînd trebui să plece de dimineață „la comisariat", ca să se intereseze dacă se găsise hoțul, să bată străzile ca să treacă timpul și să se întoarcă furios că poliția franceză era total incapabilă, că avea să rămînă gol-goluț, el, care avusese o întreagă garderobă. Acceptă greu stăruințele marchizei de a-i cumpăra cînd lenjerie, cînd încălțăminte, cînd cravate, se simțea stingherit să fie îmbrăcat de o femeie, mai ales de una care îi fusese necredincioasă, făcea liste întregi de datoriile pe care le acumula în felul acesta la ea, mai ales că nu-i erau pe plac decît lucrurile foarte scumpe și se întreba cînd va putea plăti toate aceste sume mari. Îl apăsau !

Își trimise acasă noua adresă fără să pomenească numele marchizei, babacu mirosise ceva cînd fusese la Paris și chiar întrebase insistent ce e cu acea marchiză. Aștepta bani, dar în locul lor veni o scrisoare în care Iorgu Movilă îl chema acasă pe un ton patetic. I-o ceti și Josettei, jucă o scenă mare de om în care s-a deșteptat sentimentul filial, conștiința datoriei unui mare patriot, și o lasă pe marchiză să-l roage cu lacrimi în ochi să nu-și prăpădească tinerețile pe cîmpul de luptă, să-i fie milă de el însuși și de ea, care n-are nimic mai prețios pe lume. Leonida rezistă cîteva zile, vru să-și facă bagajele și să-și cumpere bilet de tren, făcu tărăboi la prînzuri și la cine că nu-i ardea de mîncare, apoi se potoli, obosit să joace atîta teatru în fața fleacului ăstuia de femeie care n-avea alt merit decît acela de a primi bani din Mexic și a-i pune și lui la dispoziție o parte din ei, cînd n-o mînca gelozia sau nu dădea peste ea altă pasiune pentru tipi inferiori lui.

Şi apoi mai avea şi altă grijă. Aducînd într-o zi de la portar scrisorile primite de Josette, scrisori rare şi neînsemnate de obicei, afară de acele cu sigiliu argintiu care îi veneau de la bărbatul ei, văzu printre ele un plic ordinar cu un scris mare şi neîndemînatic. Îi păru a cunoaşte acest scris, îi era familiar parcă, da, îl văzuse pe caietul de socoteli al Améliei Branger. Deschise plicul. Înăuntru se aflau patru pagini în care i se descria marchizei viaţa de trîndav întreţinut pe care o trăise „scumpul ei Léon" pe spinarea unei biete femei care muncea din greu, jocurile de cărţi cu două marţafoaice la care trişa cu nerușinare, părerea lui exprimată batjocoritor faţă de oricine despre biata doamnă marchiză care se purtase atît de nobil cu el şi regretul „binefăcătoarei", cum era semnată scrisoarea, că Josette d'Aubépine căzuse iar în ghearele acestui escroc. Leonida rupse mărunt scrisoarea, ieşi în stradă şi o aruncă într-o gură de canal. Dar cu asta primejdia nu era îndepărtată, Amélie putea reveni la atac văzînd că epistola ei nu avusese nici un succes. Trebuia ca de acum înainte să supravegheze zilnic corespondenţa marchizei, să stea la pîndă, pentru că, dacă i-ar fi căzut în mînă o asemenea „porcărie", Josette ar fi reînceput vechile ei istericale, l-ar fi dat poate iar afară din casă, chiar dacă n-ar fi întrevăzut un înlocuitor imediat.

Nu, situaţia lui de acum nu era sigură, nici de durată. Trebuia găsit ceva mai bun, ceva de perspectivă. Chiar dacă s-ar fi hotărît să înveţe de-acum înainte, la ce l-ar fi putut duce asta? Ce putea ajunge? Avocat? Alergătură multă, cîştig puţin dacă nu ştii să jupoi clientul şi, chiar dacă ştii, trebuie să ai clienţi bogaţi, să ai pe cine jupui. La el, un străin, s-ar repezi numaidecît cei cu bani? Ar trebui să se întoarcă la Botoşani sau la Iaşi, să fie clănţău de provincie. Mulţumesc frumos! Să iasă profesor, lefegiu adică, veşnic cu o clasă de idioţi în faţa lui? Să înveţe medicina ani şi ani de-a rîndul, ca să se ocupe pe urmă de gîlci, de buboaie şi boli molipsitoare? Nu, n-avea tragere de inimă pentru nici una din aceste meserii şi nici, ca să fie sincer, să-şi roadă coatele pe băncile unei facultăţi, să-şi cheltuiască vremea citind şi dînd examene în faţa unor inşi severi şi înfumuraţi, care scormonesc în tine ca nişte poliţai într-un delincvent.

Afaceri da, s-ar fi priceput să facă afaceri, să dea lovituri, dacă marchiza i-ar fi pus un capital la dispoziție. Trebuie s-o convingă pe ea treptat să-și investească banii — și nici nu știe dacă Josette avea destui — într-o fabrică oarecare, se făceau acuma multe fabrici și fabricuțe, și pe el să-l facă omul ei de încredere în acea întreprindere, cel puțin director. Sau să cumpere marfă brută pentru industrie și s-o revîndă cu preț mărit, în cel mai rău caz să dea bani pe amanet și cu dobîndă, treabă de care tot el s-ar fi putut ocupa. Erau astea afaceri vrednice de un principe? Cămătar parcă nu era, celelalte... Erau sau nu erau, nici profesoratul nu reprezintă în ochii altora cine știe ce treaptă accesibilă numai nobililor, în schimb te ține locului pentru totdeauna în mizerie și mediocritate. Dar pentru toate astea trebuia ca Josette să facă relații de prietenie cu o anumită lume. Era redusă, prostuță femeia asta, se declara mulțumită că îl are pe el, că se duc la Operă o dată pe săptămînă, că a găsit o cremă de obraz care o împiedică să se zbîrcească și alte nimicuri de același fel. Nu-i intra nimeni în casă, nu era poftită nicăieri, ca în trecut.

Leonida o convinse să încerce să ia legătura cu Ambasada Mexicului din Paris. Dacă avea să se ducă acolo de mai multe ori cu un pretext oarecare, ca soție a atașatului comercial al Franței în Mexic, putea, după cîteva vizite, să poftească la cină pe unii înalți funcționari ai ambasadei. După asta, nu era cu putință să nu fie invitată și ea la o recepție. Cu acest prilej avea să cunoască alți diplomați, ai altor țări, și va da și în cinstea lor alte serate. Cum de n-o tăiase capul pînă atunci? Cînd locuise în Mexic cu bărbatul ei, nu dăduseră recepții? Josette, încurcată, îi mărturisi că nu dăduseră nici una, că fuseseră ei poftiți la vreo două la care ea nu luase bine aminte cum se petreceau lucrurile, apoi marchizul o trimesese înapoi la Paris, pentru că nu-i priise clima. Leonida înțelese că bietul marchiz se speriase repede de calitățile acestei fete de negustor cu care se căsătorise pesemne la iuțeală, dintr-o dragoste fulgerătoare, și că se descotorosise repede de ea, cînd își dăduse seama de greșeala făcută. Ah, el avea s-o cizeleze, să scoată din ea o cucoană, s-o împingă cu sila în cercurile din care făcea parte după bărbat.

Dacă pășea cu dreptul în lumea diplomaților, avea să cunoască prin ei bancheri, oameni politici și pînă la urmă și oameni de afaceri. Pe el avea să-l prezinte drept secretarul ei. Asta avea să facă impresie, marchiza d'Aubépine avea drept secretar un prinț, un om elegant, frumos, binecrescut. Pentru ca toate să se desfășoare după planul lui, Josette trebuia neapărat să adopte o eleganță sobră, să renunțe la culorile țipătoare și *marabu*-urile pe care și le agăța și la gît și pe poale, și pe mîneci, unde putea, la limbajul ei prea familiar uneori, la cochetăria ei ieftină. Să pară inaccesibilă, puțin tristă că e departe de soțul pe care îl iubea, amabilă, stăpînită, în sfîrșit o mare doamnă. Toate astea erau foarte greu de obținut de la Josette. Leonida făcea adevărate repetiții cu ea, nu pentru că ar fi luat pildă de la adevărate doamne franceze, pe care nu le întîlnise, ci pentru că își aducea foarte bine aminte cum se purta maică-sa cu lumea străină, cu cîtă grație și demnitate, ca o adevărată aristocrată. Ah, să fi fost aici Zenobia Movilă, ce mai lecții și ce exemplu i-ar fi dat marchizei ăsteia pariziene, ea, o cucoană dintr-un oraș de provincie din România, al cărui nume franțuzii nici nu-l cunoșteau. Mama cînta la pian Beethoven, Mozart, picta, știa să vorbească despre literatura franceză, Josette nu știa pe lume nimic și, dacă trebuia să fie drept, nici el nu știa mare lucru, dar cel puțin avea ținută, nu făcea gafe, se vedea din înfățișarea lui că e un prinț adevărat.

După multă trudă și multe „lecții", Josette se duse în sfîrșit la Ambasada Mexicului să roage secretarul să-i trimită prin curierul ambasadei cîteva medicamente marchizului, pentru astmul de care suferea, pentru că el, în marea lui dragoste pentru ea, își ascundea boala și nu-i cerea niciodată nimic. Își repetă vizita, apoi pofti la un dineu pe secretarul Ambasadei și pe atașatul cultural. Primul pas fusese făcut. Leonida era acum ocupat să pregătească acest dineu așa ca să nu fie nici sărăcăcios, nici prea abundent ca o nuntă la mahala, foarte rafinat, savuros și delicat. O determină pe Josette să-și schimbe lacheul cu unul care slujise în case mari, să cumpere o garnitură întreagă de pahare de cristal, pentru că ale casei erau incomplete de pe vremea chefurilor cu Fernando și alți derbedei. El însuși avea să fie

prezentat oaspeților în acea seară, asta nu-l emoționa, era stăpîn pe el.

Tocmai în toiul pregătirilor primi o scrisoare din Anglia, de la Georges. Prăpăditul ăsta, pe care îl admirase cîndva pentru dibăcia și ușurința cu care se descurca în viață, îi scria acum de la o fermă, nu din Londra. Devenise grădinar! Să nu-ți crezi ochilor! Lucra pămîntul cu mîinile lui, se și mîndrea cu isprava asta, părea foarte îndrăgostit de fiica fermierului, deși n-o spunea pe șleau, și se exprima într-un grai poetic care îți făcea și greață despre frumusețea primăverii în Anglia și amurgurile liniștite în care se odihnea, la o ceașcă de ceai, de truda de peste zi. Toate enormitățile astea nu ajungeau, Georges se făcuse și predicator, îi scria pe un ton de frate mai mare ce grozăvie e să trăiești întreținut de o femeie, să lenevești, să n-ai o țintă nobilă în viață.

Te pomenești că el, Georges, avea! Ținta lui o fi fost fata acelui fermier, vreo țărăncuță cu brațe . njoase, care mulgea vacile și căuta găinile de ouă. Își pierduse capul, își uitase originea, devenise argat, și mai cuteza să-i facă și morală. Leonida i-ar fi răspuns pe loc, fără cruțare, că el, Georges se înjosea și-și făcea neamul de rîs, că nu trebuia să-i poarte de grijă lui, care chiar acum avea să pătrundă în cercurile cele mai înalte, și că, dacă marchiza îl întreținea, n-o făcea degeaba, îi plătea o muncă grea, ingenioasă.

Dar n-avea timp pentru o astfel de scrisoare, n-avea timp pentru nimic, pregătea prima recepție a marchizei. Avea lungi discuții cu ea în privința rochiei pe care și-o făcea pentru această primire. Ea voia neapărat ca această rochie să aibă un decolteu larg care să coboare pînă la jumătatea brațelor, iar Leonida n-o putea convinge să-și acopere măcar cu dantelă umerii ascuțiți și pieptul osos. Sigur, oasele ei erau delicate, nu ciolane de cal ca ale Améliei Branger, dar nu era un lucru atrăgător să-ți arăți scheletul, chiar fragil fie el. Ăsta era norocul lui pe lume, să strîngă în brațe schelete puternice sau subțirele. În sfîrșit, după ce va pătrunde în altă lume, va intra și în afaceri, va avea de unde alege. Poate va trăi și voluptatea de a da el bani unei femei, nu de a tot primi, și va simți că acea femeie, frumoasă, fără îndoială, depinde de el. Pînă atunci trebuie

să împodobească terasa marchizei cu oleandri înfloriți, acolo aveau să bea cafeaua și coniacul, și să născocească ceva ca fața ei mică și ușor veștejită să nu mai aducă atîta a mutră de maimuțică. Trebuia să-i schimbe pieptănătura, asta fără îndoială. Fard foarte puțin, bijuterii puține și ele, dar veritabile, nu sticlărie cum își agață ea de gît și de urechi. Și încă ceva foarte important: în timpul mesei să nu se agite dacă se aduce sau nu la timp ceva din bucătărie, speriată că n-au să vină toate la rîndul lor, să nu dea nici un semn că ăsta e primul dineu select pe care îl dă, să stea nemișcată și zîmbitoare, să converseze cu oaspeții, lacheul cel nou, Henri, își cunoștea perfect meseria.

*

Grădina de la Sulcina era înflorită toată. Bolțile de trandafiri abea de lăsau razele soarelui să pătrundă prin ele. Cînd treceai sub arcadele lor, lumina era difuză și aurie, tufele de bujori mari și ciufuliți își revărsau capetele rotunde și grele peste poteci, stînjeneii se trecuseră și Măriuca le culegea mereu cărbunii violacei, zbîrciți, lipicioși, care fuseseră cupe ciudate și răsucite, pline de mireasmă, ca să rămînă pentru străjuirea aleilor numai săbiile frunzelor lor înalte. În livadă pomii își pierduseră de mult floarea, cireșii legaseră rod și fructele mici, rotunde, roșii, străluceau ca spălate și lustruite bine de mîna vîntului, de ploaia care potolise praful. Și vișinele începeau să se înroșească, așa că Măriuca pregătea la bucătărie tingirile adînci de aramă pentru dulcețuri, pentru marmelade. Avuseseră grijă din vreme să cumpere zahăr mult, căpățîni, nu se temeau că nu le va ajunge pînă la sfîrșitul războiului. Doar războiul ăsta n-avea să țină cît lumea, gîndea ea.

Vița de vie care coana Polixenia avusese cîndva ideea să fie răsădită în jurul casei, ajungea acolo unde nu era întreruptă de trandafiri agățători, pînă la acoperiș și făcea umbră cerdacului cu mlădițele ei care atîrnau ca o draperie între stîlpii lui. Tocmai acum era în floare. Mirosul ei delicat și ascuțit se amesteca cu parfumul crinilor de sub ferestre. În toate odăile conacului, prin ferestrele larg deschise, pătrundeau aceste miresme îmbinate și amestecate. Lui Gilbert Saint-Laurent i-ar fi părut că trăiește în rai, dacă diavolul nu l-ar fi pîndit după fiecare colț de casă, după

fiecare cotitură de alee. Viaţa lui era atît de împletită din fericiri mici, furate, şi primejdii ameninţătoare, încît se mai întreba uneori dacă n-ar putea scăpa cu fuga, dar îşi înăbuşea singur întrebările, era ţinut pe loc de un sentiment puternic, nemaiîncercat, şi de impresia că totuşi cu prezenţa lui o ocrotea pe acea făptură care îi intrase atît de adînc în inimă. Între odaia care îi fusese hărăzită lui şi iatacul Agatei se afla odaia Zenobiei. De cealaltă parte a sălii largi care străbătea casa de la uşa de intrare pînă la micul cerdac din spatele ei, deci de la un capăt la celălalt, se aflau biroul lui Iorgu, în care boierul şi dormea, odaia Măriuchii şi încă o încăpere în care Movilă spera că-i vor sta fiii chemaţi de el din străinătăţi, atunci cînd nu vor fi pe front, bineînţeles.

Prînzeau şi cinau toţi în sala cea largă, în care mai încăpeau şi sofale, şi jeţuri, şi măsuţe mici, şi un clavir. Acum Iorgu venea şi el la toate mesele, îi părea că în felul ăsta îşi apăra fiica. De cine? N-ar fi putut-o spune limpede, de maică-sa în primul rînd, ăsta era un gînd pe care nu şi-l mărturisea nici sieşi, şi de dragostea asta care începuse între ea şi franţuz, dragoste de care nu se mai îndoia, care nu ştia unde va duce şi dacă e bine să ducă undeva. Nu era Saint-Laurent om cu multe calităţi, le recunoştea, omul pe care visase el să-l ia de bărbat Agata. Dar uite că nimeni altul nu se ivea, că tineretul cunoscut plecase aproape tot la război, că nu ştiai care se va mai întoarce viu sau teafăr măcar, că, oricît ar fi căutat cu mintea lui, nu găsea soţul potrivit pentru ea. Era graba atît de mare? Era, pentru că Zenobia îi făcea o viaţă amară fetei, pentru că, dacă el lăsa lucrurile aşa pe loc încă multă vreme, se putea întîmpla ceva, Doamne fereşte, între Agata şi franţuz. El părea un om de onoare, respectuos faţă de casa care îl găzduia, dar tinereţea biruie respectul, dragostea calcă în picioare principiile.

Cine era Saint-Laurent ca să merite o descendentă din voievozi? Nu era nici de neam, n-avea nici avere, nici o meserie măcar, dacă ajungem să ne mulţumim cu o meserie. Era cultivat, binecrescut, inteligent. Lui, lui Iorgu, îi făcuse înainte de boala lui un mare serviciu, de care nici nu-şi dădea seama. Cînd îl poftise odată în biroul lui şi Gilbert văzuse că lucrează, îl întrebase cu o sinceritate de care

nu-şi dăduse seama că e indiscreţie la ce vor folosi acele teancuri de traduceri din slavoneşte, acele transcrieri cu litere latine ale unor hrisoave sau letopiseţe scrise cu slove cirilice şi ce anume voia să închege şi să demonstreze domnul Movilă. Era o întrebare pe care şi-o pusese şi el de multe ori, nu-i dăduse răspuns, dar cînd venise din partea altuia, a unui om care nu-l considera nici maniac, nici incapabil, aşa cum lăsa să se înţeleagă nevastă-sa, şi cum credeau probabil şi unii prieteni, în Iorgu se deşteptase o sete să utilizeze tot acel material şi să-i dea un sens. Boala il întrerupsese, apropierea războiului îl tulburase, abea aici, la Sulcina deşi urmărea cum putea de la depărtare ceea ce se petrecea sau nu se petrecea încă, se luminase, se hotărîse. Toate aceste documente oficiale sau particulare aşezate în ordine cronologică şi comentate de el puteau alcătui, alături de manualele de istorie ale altora şi uneori chiar în ajutorul lor, o oglindă a moravurilor, a raporturilor dintre domni şi boieri, dintre boieri şi boieri, dintre boierime şi popor, în sfîrşit, un fel de cronică întemeiată pe acte şi letopiseţe a ultimelor două, aproape trei veacuri. Va să zică viaţa lui nu se irosise zadarnic, truda lui ajungea la un lucru folositor, serios, bine clădit. Trebuie să mai trăiască deci, era absolută nevoie să mai trăiască, avea nevoie de putere şi de linişte. Uneori îl mai poftea pe Saint-Laurent în biroul lui, îi vorbea despre lucrarea pe care o începuse, franţuzul îl asculta cu interes, pricepea foarte bine care-i era ţinta, avea şi opinii pe care le exprima cu modestie şi respect. Nici vorbă, gîndea Iorgu, omul ăsta n-a avut nimic cu nevastă-mea, dacă ar fi avut m-ar dispreţui, ca orice amant pe soţul încornorat. Îmi iubeşte fiica, sărmanul, în privinţa asta n-are sorţi de izbîndă, nu la ea, la familie.

Iorgu mai fusese tulburat o dată de auzul veştii că la jumătatea lui iunie ruşii trecuseră Dunărea pe la Zimnicea, că românii îi ajutaseră cu foc de artilerie, apoi, cum nu mai venea în acest iunie nici o ştire nouă, se cufundă în lucrarea lui. Uneori îşi aştepta băieţii sau măcar scrisorile lor, în care să-i răspundă că vor veni sau nu, dar pe urmă îi uita, dezgustat de tăcerea lor, şi-şi vedea de organizarea cărţii lui.

Agata lua şi acum lecţii cu Saint-Laurent, ca şi la Botoşani. Zenobia năvălea în odaia ei pe neaşteptate şi se în-

furia că nu putea să-i prindă cu nimic. Dacă era sigură că între ei începuse o dragoste, cel puţin să-i dovedească, să facă scandal, s-o surghiunească pe Agata la Izvorul cu Măriuca împreună, să-l dea afară pe Saint-Laurent... şi hotărîrea ei se oprea aici. Nu-l putea da afară pe Saint-Laurent, trebuia găsit un pretext să-l păstreze. Cum să-l păstrezi însă, dacă ai făcut scandal şi l-ai compromis în faţa familiei? Nu e mai bine să n-ai familie, nu e mai bine de văduve? Uite că Iorgu a scăpat de la moartea care îi dăduse tîrcoale în iarnă, acum îi ardea şi de lucru, ba se mai şi împrietenise cu Gilbert, dobitocul! Doar în iarnă văzuse cu ochii lui ceea ce văzuse. Ăsta nu crede nici în propriii lui ochi!

Trebuia găsită o soluţie şi fără întîrziere. Agata trebuia măritată. Cu cine? Cu cine se va întîmpla, cu oricine. Să-i iasă în cale un bărbat neînsurat, tînăr sau bătrîn, cum o fi, că îl hotărăşte ea, chiar dacă o s-o coste ceva treaba asta. Dar cînd stai la Sulcina îţi iese în cale ceva? Nici naiba nu calcă pe la ei, toţi cîţi n-au plecat pe front s-au cuibărit la moşiile lor, la conacele lor, stau ca viermii în hrean. Dar Agata trebuie măritată. Ca să-l păstrezi pe Gilbert, o aduci pe Ana Maria din Elveţia. Doar Gilbert n-are să se încurce şi cu smintita, cu degenerata aia. Îl obligi pe Gilbert să rămînă în familia Movilă sub ameninţarea că, dacă pleacă, îi spui lui Iorgu că a încercat s-o seducă pe Agata şi că umpli şi Iaşii sau Botoşanii cu aceleaşi vorbe, ca să nu mai fie primt în nici o casă. Şi, dacă îl ameninţi pe Gilbert, el se întoarce la tine? Aş, e orgolios şi plin de ambiţie. Trebuie să-l cucereşti înapoi cu dezmierdări şi dovezi de dragoste. Treaba e foarte încurcată. Dacă n-ar fi stăruit ea ca Ana Maria să mai fie lăsată în Elveţia, poate că viespea mică ar fi tulburat idila Agatei şi i-ar fi stat în drum. Fetele ar fi luat lecţii împreună cu Gilbert, ba într-o bună zi ar fi putut hotărî ea, ca mamă, că Agata a învăţat destul, că numai Ana Maria mai are nevoie de învăţătură. Cei doi n-ar fi avut a se feri numai de ea, ci şi de curiozitatea adolescentei veşnic strecurate între ei. Pînă acum făcuse bine multe socoteli, ultima fusese greşită. Iorgu mărturisise că-i chemase în ţară pe cei doi băieţi, dar din partea asta nu era nici o primejdie, n-aveau să se întoarcă ei în graba mare, să-i stea de-a stînga şi de-a

dreapta ditamai vlăjgani, să facă socoteala Gilbert că sînt cam de o seamă cu el. Va să zică, două lucruri trebuiau rînduite în cel mai scurt timp : aducerea Anei Maria şi găsirea unui bărbat pentru Agata.

Cu gîndurile astea în minte, obsedată de ele, Zenobia încerca să pară tuturor celorlalţi, mai ales cînd era şi Gilbert de faţă, liniştită şi chiar zîmbitoare. Războiul ! Eh, desigur, o apăsa şi pe ea, dar era totuşi un noroc că se desfăşura la Dunăre, departe de Moldova, că Iorgu putea lucra în pace, că turcii probabil n-aveau să reziste mult, să se gîndească doar ceilalţi că odinioară căzuse Imperiul roman, căzuse şi se destrămase Bizanţul, acum Semiluna îşi trăia ultimele zile de putere. S-o ierte Iorgu, dar era fericită că fiii ei erau departe şi putea spune că e mulţumită de faptul că *monsieur* Saint-Laurent e francez, deci n-are nici o datorie de a merge pe front.

Cînd amurgea, Zenobia se aşeza la pian şi cînta încet şi melancolic nocturne şi valsuri de Chopin, în vreme ce Iorgu îşi fuma ultima lulea pe cerdacul din spatele casei, uneori în tovărăşia lui Gilbert. Măriuca, obosită de alergătura de peste zi, broda ceva sub lampa de pe măsuţă, Agata tînjea să vină şi ea pe cerdac, dar necutezînd s-o facă sub privirea maică-si, rămînea pe o sofa şi asculta clavirul. Toate puteau să pară pentru o privire străină a se desfăşura într-o armonie dulce, monotonă, într-o caldă intimitate. Cînd începea să se întunece şi broaştele din balta care mărginea grădina în spatele casei porneau să dea drumul la concertul lor de orăcăieli pe toate tonurile, Zenobia închidea capacul pianului.

— Iar îmi acoperă muzica guralivele astea ! Sus, Măriucă, dă poruncă să se pregătească de cină. Domnii mor de foame ! spunea ea cu glas înalt, sonor şi vesel. Apoi mai încet, aspru şi tăios : Şi tu de ce-ai încremenit aici, Agată ? Stai cu mîinile în poală ca o babă trîndavă, nu mai ştii să brodezi, să croşetezi ? N-ai lecţii de învăţat pe mîine ? Te prinde somnul unde te aşezi ? Eşti bolnavă sau imbecilă ?

Agata tresărea speriată. Cît timp cîntase mama, uitase că se teme de ea. Se gîndea vag sau limpede la domnul Saint-Laurent, la fericirea de a sta alături de el la masă, în

timpul lecţiilor, sau uneori, rar, cînd la Zenobia venea Florica Ghica, al cărei soţ era pe front şi căreia i se ura de moarte singură la moşia ei vecină cu a Movileştilor, să-l întîlnească în fundul grădinii, de unde nu puteau fi văzuţi din casă sau de pe cerdacul mare din faţa conacului. Nu-şi spuseseră niciodată unul altuia „cînd va veni Florica Ghica, să ne întîlnim în fundul grădinii". Nu existase nici o înţelegere în privinţa asta, dar imediat ce venea doamna Ghica părăseau unul după altul casa, Agata ieşea pe uşă, Gilbert sărea pe fereastra înaltă şi se găseau unul pe altul pe banca de sub bolta de caprifoi. Nici acolo nu-şi vorbeau mult, nu-şi vorbeau aproape deloc. Agata nu ştia ce se poate spune în asemenea împrejurări, nu cuteza să scoată un cuvînt, Gilbert îşi înăbuşea în gîtlej cuvintele care ar fi vrut să-i urce pe buze, chinuit de gîndul că ar rosti poate ceva ce-i spusese odinioară Zenobiei. Ce-ar fi crezut, Doamne, ce-ar fi crezut Agata despre el dacă ar fi aflat... I s-ar fi prăbuşit încrederea în oameni, ar fi fost dezgustată de el şi nefericită, ea care avea şi aşa pricini de nefericire. Uneori îi lua mîna subţire şi o lipea de obrazul lui fierbinte. Agata nu se clintea, îi părea că prin această mînă pătrunde în ea putere, viaţă, bucurie. Alteori îi mîngîia părul negru, strîns în mijlocul capului, şi Agata închidea marii ei ochi albaştri cu gene nemăsurat de lungi, bînd cu toată făptura ei mîngîierea asta sfioasă. N-o îmbrăţişa, n-o săruta niciodată. Simţea că ea nu s-ar fi împotrivit, dar nu cuteza s-o tulbure, era doar sigur că niciodată, niciodată fata asta nu va putea fi nevasta lui. Şi aceste rare întîlniri erau dovezi de slăbiciune din partea lui. Singurul lucru cinstit pe care l-ar fi putut face ar fi fost să fugă departe de familia Movilă. Şi tocmai de asta nu era în stare, cu iluzia, sigur că era numai o iluzie, că o ocroteşte într-un fel rămînînd pe loc.

Cînd auzeau de departe zgomot de roţi şi tropotul de cai care le spuneau că Florica Ghica plecase, Agata alerga spre casă şi se furişa înăuntru prin bucătărie, Gilbert rămînea să fumeze pe aceeaşi bancă pînă cînd era chemat la cină.

Nopţile de iunie deveniseră tulburătoare. Saint-Laurent nu mai avea somn. Ieşea în grădină şi se plimba ca un

besmetic. Uneori ieşea şi Zenobia, se apropia de el, îşi strecura braţul sub al lui şi-i vorbea cu glas foarte dulce, dar Saint-Laurent pretexta totdeauna că pot fi văzuţi din casă sau de pe cerdac de Măriuca sau de Iorgu, şi se ducea în odaia lui.

Într-o asemenea noapte luminată de lună, în care Zenobia nu ieşise şi ea în grădină, Gilbert se opri sub fereastra Agatei. Încercă să-i audă respiraţia în somn cînd, ridicînd ochii spre fereastră, o văzu stînd în picioare, în faţa geamului deschis. Ridică amîndouă braţele spre ea, Agata se aplecă şi-i întinse mîinile. Gilbert începu să i le sărute aprins, una după alta, la nesfîrşit. În clipa aceea se auzi pocnetul tare al unei uşi trîntite în casă. Gilbert dădu drumul mîinilor Agatei şi se furişă aproape, după tufele de trandafiri. Ce nerozie, ce imprudenţă din partea lui! Fereastra Zenobiei era doar vecină cu aceea a Agatei, sigur că ea îi văzuse, sigur că ieşise din odaia ei şi acum avea să vină în grădină, să-i facă lui o scenă sau, mai rău, să intre la Agata şi cine ştie ce se va întîmpla.

Rămase locului cu urechea la pîndă. Nu se auzeau paşi pe pietrişul aleii. În schimb în odaia Agatei răsună plesnetul a două palme puternice, cîteva şoapte înăbuşite, un cuvînt doar: „tîrfă", pe care Gilbert îl auzi, dar nu-l cunoştea, şi iar două palme al căror răsunet ar fi putut trezi întreaga casă. Apoi iar se trînti o uşă şi se făcu linişte. În liniştea asta răsuna doar un plîns sugrumat, dureros, plînsul Agatei. Gilbert rămase în grădină pînă în zori.

A doua zi, la cafeaua cu lapte de dimineaţă, Agata nu veni. Zenobia era amabilă şi senină, Iorgu absent şi Măriuca preocupată de dulceaţa pe care trebuia s-o facă. Saint-Laurent nu întrebă de ce domnişoara Agata nu venise la cafea, ca să nu i se spună că e bolnavă, că nu poate lua lecţii. Intră în odaia ei ca în fiecare dimineaţă la ora nouă. Agata îl aştepta în picioare în faţa mesei, cu caietele şi cărţile deschise. Ochii îi erau umflaţi de plîns, pe amîndoi obrajii păstrase nişte dungi ca nişte urme de biciuşcă şi sub ochiul drept o vînătaie mare, lăsată pesemne de unul dintre inelele grele ale Zenobiei. Gilbert nu spuse nimic, o cuprinse în braţe şi o sărută fierbinte pe obraji. Agata se

lipi de el cu disperare o secundă lungă cît infinitul. Apoi se așezară amîndoi față în față și Gilbert începu să citească tema scrisă de ea în ajun.

În aceeași zi veni să-i viziteze Ianachi Boteanu, care nu dăduse pe la Sulcina de cînd se stabiliseră ei aici, de la sfîrșitul lui mai. Agata nu veni nici la masa de prînz, la care Ianachi povesti multe, mai puține despre războiul care îl interesa pe Iorgu și mai îmbelșugate despre întîmplările din Botoșani, semănate cu „se zice că" și „umblă vorba", mici intrigi de provincie, cam sărăcuțe acum, cînd orașul era aproape pustiu. Raluca Siminești, spunea el cu durere, rămăsese paralizată, fără grai, fără cunoștință, ba mai venise și nepotul ei Aristică să scormonească prin casă, să caute giuvaeruri și bani puși deoparte. Nu găsise nimic, biata Raluca nu agonisise nimic. Aristică nu se obosise să-i dea lui, lui Ianachi, o mînă de ajutor la îngrijirea bolnavei, plecase cum venise. El singur, Ianachi, se devota, era și soră de caritate, și slugă la nevoie. Așa era firea lui! O iubise pe Raluca și se simțea dator față de propriile lui amintiri să fie lîngă ea în nenorocire. Procesul cu Greceanu fusese definitiv pierdut, nu mai putea aștepta vreun gologan dintr-acolo. El trebuia să scoată din buzunar pentru îngrijirea ei. Singurul lui noroc era că nu se lăsa abătut de nenorociri, că avea o natură puternică și optimistă.

Zenobia se uita la el peste masă. Era năpîrlit rău Ianachi, îi mai căzuse un dinte din față, manșetele surtucului îi erau cam roase, părul i se rărise tare. Se mai ținea el drept și încerca să facă haz de necaz, dar se vedea bine că nu venise la ei de dor ce-i fusese, ci cu o nevoie încă nemărturisită. Numai de n-ar spune-o în timpul mesei! Să-i spună numai ei, pentru că o fulgerase o idee nemaipomenită.

După masă, Iorgu se duse în biroul lui, Măriuca în odaia ei să se odihnească, Saint-Laurent plecă în grădină să fumeze, iar Zenobia ieși pe cerdac cu Ianachi, după ce mai porunci un rînd de cafele și o carafă de vin.

— Merge rău, Ianachi, merge rău!

— Cui? Mie!

— Ţie, se vede cale de-o poştă, mai mult decît ai spus la prînz. Cel puţin ai ce vinde, ca să te ţii pe tine şi pe Raluca ?

— Ar mai fi cîte ceva, dar şi Samoilă, misitul, a plecat din Botoşani, parcă a intrat în gaură de şarpe, Culai, argatul meu, nu-l găseşte nicăieri şi eu stau cu braţele încrucişate, că doar n-am să ies în piaţă eu, Ianachi Boteanu, să vînd o tavă de argint sau un candelabru de cristal.

— Cum ? Le mai ai ? Sau sînt ale Raluchii ?

— Ale ei, ale mele — mai sînt ele, dar n-am cum le vinde.

— Şi datorii mari, nu-i aşa, Ianachi ? Te îneci în datorii !

— Ăsta e adevărul, coană Zenobie. Şi, fiindcă ai pomenit de ele, să-ţi spun şi eu pe faţă, ce să mai ocolesc, am venit să mă împrumuţi cu ceva.

— Greu, Ianachi, greu. E război, nu ştiu ce se va întîmpla. Mai vin şi pînă aici cu colectele lor pentru război, cer cînd bani, cînd albituri, ne jupoaie. Eu aş fi mai strînsă la pungă, cine ştie dacă banii ăştia ajung unde trebuie, dar Iorgu, îl ştii, nu-şi face nici o socoteală, are încredere în oricine. Şi-ar da şi perna de sub cap pentru războiul ăsta. Şi pe urmă, de ce să vorbim despre un împrumut, cînd tu n-ai putea niciodată să-mi dai banii înapoi ?

Ianachi o privi întunecat. Îi arunca aşa, în obraz, părerea ei cruntă despre el. Zenobia vorbea de obicei pe ocolite, cocheta puţin, glumea un pic, şi abea la sfîrşit îţi dădeai seama că te refuzase. Acum se uita cu ochii ei imenşi, verzi, la mlădiţele de viţă care atîrnau în faţa lor de pe streaşina cerdacului şi părea că se gîndeşte la ceva, caută ceva. O soluţie poate ! îi trecu prin minte lui Boteanu. Braţele ei albe, goale, rotunde, răspîndeau lumină, gîtul lung, aplecat leneş pe o parte, era rotund, fraged, luminos şi el.

— Ar trebui să te însori, Ianachi !

Boteanu pufni în rîs, ca să-şi acopere uimirea. Era afurisită Zenobia, rea, şi merita să fie şi el impertinent.

— Dacă matale divorţezi, coană Zenobie, şi mă iei de bărbat, eu sînt gata ! Nici s-ar putea pereche mai potrivită !

— Nu, nu, nu-i vorba de mine. Eu m-am gîndit la tine altfel. Te ţii destul de bine, eşti un boier adevărat, ai putea lua o fată cu zestre, ca să ajungi iar ceea ce-ai fost odată: steaua Botoşanilor.

Să ştii că vrea să mă însoare cu Măriuca! îi trecu repede prin minte lui Ianachi. Îi stă în drum, se împiedică de ea, vrea să-şi facă mendrele în voie şi să-şi îndepărteze cumnata. Mă rog, Măriuca are moşia de la Izvorul, poate că şi oarecare bani, din căsătoria cu ea iese ceva, un echilibru oarecare. Dar tare-i stoarsă de vlagă, grasă, greoaie şi plicticoasă! Mori de urît lîngă ea, cum mori acum lîngă Raluca, damblagita. Cînd era sănătoasă Raluca, foc şi pară ieşea pe gura ei. Măriuca a fost totdeauna tăcută şi ştearsă, acum o fi avînd vreo patruzeci şi cinci de ani, e bătrînă, o iei, Ianachi, că n-ai încotro, dar barem pui nişte condiţii şi ridici nişte pretenţii, să-i meargă fulgii Zenobiei, dacă vrea să-i faci asemenea serviciu.

— Mi-ai găsit nevastă? Spune, coană Zenobie, că mor de curiozitate.

Zenobia se mai gîndi o clipă, privind cu pleoapele strînse la mlădiţele viţei.

— Ţi-o dau pe Agata.

Boteanu simţi că i se taie suflarea. Pe Agata! Abea acum îşi aducea aminte un lucru pe care îl uitase, pentru că peste el venise beleaua bolii Raluchii şi îl preocupaseră alte treburi. Băgase doar de seamă o dată, la sfîrşitul iernii, că între Agata şi Saint-Laurent se înfiripase ceva. Se şi gîndise atunci că o păţeşte Zenobia, că va fi părăsită de franţuz. Ba chiar se hotărîse, — acum îşi amintea bine — că venind de la ei, la ultima masă pe care o luase cu Raluca, benchetuind cu ea înainte de paralizia care o lovise, se hotărîse în gînd să vină el în sprijinul sărmanilor tineri, să-i sfătuiască să fugă, să-i ajute chiar, nu atît pentru a-i face un rău Zenobiei, cît pentru a le face lor un bine. Uite cum îţi fură viaţa ocazia de a face un bine!

Să se însoare cu Agata! Binefacere căzută din cer, pleaşcă nesperată vreodată. Agata era frumoasă, tînără, bogată! Avea să se deprindă cu el, să-i aprecieze graţia purtărilor, glasul pe care îl păstra încă şi cu care vrăjise atîtea femei, inteligenţa şi umorul. Era însă destul să vrea Zenobia? Mai exista şi conu Iorgu pe lume, şi nu era încă ma-

tofit. Nu era el energic, dar într-o asemenea împrejurare putea să devină sau, Doamne ferește, să moară de inimă. Asta nu-i plăcea lui Ianachi, să-și omoare prietenul. N-ar fi vrut asta în ruptul capului, deși, vezi, deși era vorba de salvarea lui. Să redevină iar boierul elegant, cu caleașcă la scară, cu moșie bine administrată de soacră-sa, că doar Zenobia făcea moșiile Movileștilor să meargă pe roate, să facă în străinătate călătorii cu nevasta lui tînără, astea toate după ce își va fi plătit datoriile. Bineînțeles, de Agata voia să scape Zenobia, nu de prăpădita de Mărioara. *Et pour cause!*

— *Vous voulez me confier Agathe pour toujours?* întrebă el cu un glas care nu șovăia.

— *Pour toujours, mon cher!* Agata are nevoie să fie măritată, pentru mine e limpede. E o fată cu temperament, nu o bleagă ca mătușa ei. Te asigur că, dacă n-ar fi război, dă-mi voie să fiu sinceră, aș găsi pentru ea un bărbat mai tînăr, mai potrivit cu ea. Nu spun mai bogat, pentru că Agata are destul. Îmi iubesc fata, dar e necesar să mă despart de ea, s-o mărit, ca să ducă o viață normală, după care tînjește.

— I-ai vorbit și conului Iorgu despre planurile dumitale?

— Încă nu. Voiam să știu că ești de acord, tu, Ianachi. Voiam întîi să-mi făgăduiești că ai s-o iubești și ai s-o respecți. Altfel n-aș fi liniștită.

Ianachi duse mîna la inimă, în semn că avea s-o iubească negreșit pe Agata.

— Dar dacă Iorgu se împotrivește?

— Împotrivirea lui nu va dura mult.

— Crezi că... vai de mine, că va face o nouă criză care să-l...?

— Ce-ți trece prin cap, Ianachi? Vreau să spun că am știut totdeauna să-l conving de ce e bine sau rău, și îl voi convinge și de data asta.

Boteanu rămase o clipă pe gînduri. Trebuia să scoată de la Zenobia tot ce putea scoate în disperarea de femeie părăsită de amant în care se afla.

— Știi că am datorii mari, coană Zenobie. Astea ar trebui plătite înainte de căsătorie.

— Spune-mi exact ce datorii ai. Nu umbla cu aluzii și pe ocolite.

— Cam... cam o mie cinci sute de galbeni.

— Ianachi ! Pentru asemenea sumă ai fi fost de mult la pușcărie. Hai, spune adevărul, altfel cade baltă tot ce-am vorbit pînă acum. Mă mai gîndesc puțin și găsesc pe altcineva.

— O mie de galbeni, Zenobie. Cu restul aș fi vrut să mă îmbrac din cap pînă în picioare, vezi că lucrurile de pe mine sînt cam vechi, să-mi repar casa, ca să n-o aduc pe Agata între ziduri mucede, sub bagdadii care cad și pe podele care se cufundă.

— Cu mia asta pe care o să ți-o dau, plătești tu și datorii, repari și casa.

— Cum crezi că...

— Uite cred, sînt sigură. Te cunosc eu bine, Ianachi Boteanu. Pînă la cununie nu mai joci cărți, nu mai bei. M-ai înțeles ? Îți dau chiar acum un avans d' mia aia, avans, să știi, nu bașca, să te îmbraci și să vii s-o ceri pe Agata lui Iorgu. Te vestesc eu cînd să vii, întîi trebuie să-l pregătesc eu.

Fața lui Boteanu, din bucuroasă ce era, se înnoură deodată.

— Coană Zenobie, și ce fac cu Raluca ?

— O lași în casa ei, cu o slugă bună ca s-o îngrijească. Te mai duci uneori s-o vezi, n-ai decît. Ce piedică e Raluca ? Nu mai știe pe ce lume e, nu mișcă, nu vorbește, nu înțelege. Și chiar dacă ar înțelege, tot nu poate vorbi ca să te mustre ! Crezi că o să moară de inimă rea ? Ar fi o fericire pentru ea să moară, să nu se mai chinuiască, dar paraliticii trăiesc mult, *soyez tranquille.*

Boteanu simți pentru prima oară în viața lui un fel de scîrbă, de greață față de femeia asta frumoasă, care îi plăcuse totdeauna. Nu era numai rea și lipsită de scrupule, era vulgară, vulgară, trivială în fundul sufletului ei. Și el era lipsit de scrupule în momentul în care accepta căsătoria cu Agata numai ca să scape de sărăcie, deși o știa sau o bănuia îndrăgostită de altul (dragoste de tinerețe, o păcăleală de cele mai multe ori !), dar avea un suflet nobil, dovadă că îl interesa ce se va petrece cu Raluca, de ce va simți sau crede Iorgu Movilă. Ea însă nu se gîndea

la nimic, nu-i păsa de nimeni, vorbise ca un birjar de Raluca. Nu mai putea s-o privească în ochi, trebuia să plece, să-i treacă gustul ăsta amar. Se ridică.

— Eu plec, coană Zenobie și... aștept vești de la dumneata. Avansul ăla de care vorbeai trebuie să mi-l dai chiar acum, dacă vrei să mă înfățișez aici data viitoare după rangul și după stilul meu personal.

Zenobia se ridică și intră în casă. Ianachi rămase pe cerdac, copleșit și de viziunea strălucită a viitorului care îl aștepta, și de scîrba aceea pe care n-o putea alunga. Din fundul grădinii venea încet Saint-Laurent. Părul îi ardea în soare. Călca ușor, se mișca ușor, era tînăr. Ăstuia avea să-i ia dragostea. Eh, o javră și el, franțuzul ăsta, care trecuse de la mamă la fiică. Toți erau javre, iar el se mai codea să primească propunerea Zenobiei. Ba nu se codea deloc, soarta îi întinde o mînă salvatoare, se cuvenea s-o prindă în grabă.

Saint-Laurent îl văzu abea cînd urcă treptele cerdacului. Avu o șovăire de parcă ar fi vrut să se întoarcă înapoi, pe urmă veni drept la el și-l întrebă :

— Cum e, domnule Boteanu, versul lui Hugo : *Il neigeait, l'âpre hiver tombait...* cum ? Știu că rimează cu *blanche*. Mă obseda în grădină. Dumneata trebuie să-l știi.

— *En avalanche.*

— Da, așa e. Mulțumesc. Saint-Laurent începu să rîdă încet. Mă plimbam printre trandafirii înfloriți și mă obseda iarna. Cine știe ce se întîmplă în om, cînd gîndurile care îi răsar în minte sînt în asemenea contradicție cu ceea ce-l înconjoară ! Plec acum. La revedere.

— La revedere, *mon ami !*

În ușa de intrare, Saint-Laurent se încrucișe cu Zenobia. Îi făcu loc politicos și grav și pieri înlăuntrul casei.

— Ține, Ianachi, treizeci de galbeni. Poți să te îmbraci ca un fante și să-ți mai și rămînă. Și, pentru Dumnezeu, pune-ți și dinții ăia din față, ai început să împroști cu scuipat cînd vorbești !

Boteanu își luă repede rămas bun și se urcă în trăsura de piață cu care venise. Mojică, vulgară, un birjar, asta era Zenobia ! Azi își dăduse întregul caracter în vileag. Să intre cît mai rar în casa lui după ce se va însura cu Agata. El va face din această căsnicie un rai, nu va mai

bea, nu va mai juca jocuri de noroc. Tot ce nu s-a împlinit cu Alice şi cu Simonette se va împlini acum. O nevastă tînără îşi întinereşte şi bărbatul. Scorpia asta să dea cît a făgăduit şi să nu pună piciorul în casa lui.

*

Iorgu lucra în biroul lui, cu ferestrele larg deschise. Mireasma crinilor inunda odaia. Dacă ridica fruntea, vedea peste capetele rotunde ale teilor amurgul care înroşea cerul, care îl păta cu lungi dungi orizontale, de parcă peste el ar fi trecut un penel uriaş, muiat în sînge, şi între dungile de flacără, strecurate uşor, mici fîşii opaline, de un albastru care trecuse numai pe lîngă albastru şi-i furase transparenţa. Era linişte şi Iorgu putea lucra bine. Îşi făcuse zilele astea întregul plan al lucrării şi acum începea prefaţa în care lămurea ţinta acestei cărţi şi utilitatea ei viitoare. Dacă alţii mai tineri aveau să apere şi să slobozească ţara, el avea să aducă sub ochii generaţiilor viitoare o cronică ilustrată prin date exacte a trecutului ei. Era mulţumit.

Deodată, din curte, din stînga casei ajunse pînă la el glasul furios al vizitiului Mitrache, un fel de proteste aproape strigăte şi acoperite repede de glasul Zenobiei, poruncitor, puternic, tunător. Cearta, pentru că semăna a ceartă, dură un minut două, apoi se făcu iar tăcere. Ce se mai întîmplase? Iar n-avea linişte femeia asta apucată, şi i-o mai strica şi pe a lui! Îşi pierdu şirul gîndurilor, se tulburase şi nu merita să se tulbure pentru istericalele Zenobiei. Nevastă-sa se plictisea aici, trebuia să caute rîcă unuia sau altuia. Şi doar azi fusese în vizită Boteanu, avusese o distracţie. Iorgu încerca să-şi alunge din auzul în care rămăseseră întipărite strigătele, zgomotul lor neplăcut, să prindă firul rupt adineauri. Peste tei, cerul nu-şi pierduse nici îmbujorarea, nici opalul. Îşi cufundă privirea în parc ca să regăsească în el pacea de adineauri. Abia apucă să se aplece din nou peste hîrtai scrisă cu slove mărunte şi clare, că uşa se rupse parcă din ţîţîni. Numai Zenobia intra aşa, fără să bată, fără cruţare pentru preocupările lui.

— L-am dat afară pe Mitrache.

Iorgu fu gata să răspundă: „Foarte bine. Treaba ta", ca să scape mai repede, dar din politeţe întrebă:

— De ce, Zenobie? Cu ce te-a supărat?

Ochii Zenobiei aruncau fulgere, furia o gîtuia.

— Pentru că a îndrăznit... nici nu știu dacă trebuie să-ți spun, mi-e milă de tine să afli adevărul.

Sigur că era un nimic, o greșeală pe care Zenobia o umfla și o exagera ca să creeze o dramă, de care îi era dor.

— Atunci nu-mi spune. L-ai dat afară, s-a isprăvit, nu merită să te mai gîndești!

— Nu merită? Ar trebui să te gîndești tu, ca tată, să ai o dată în viață simțul răspunderii.

— Ce legătură are Mitrache cu răspunderea mea de tată?

— Dacă nu înțelegi nimic, trebuie să-ți spun, Iorgule, că între vizitiul Mitrache și fiica noastră Agata existau legături amoroase.

— Zenobie, cred că ești nebună de-a binelea, rosti Iorgu apăsat. Simțea că începe să clocotească.

— Vrei să-mi spui că ceea ce-am văzut cu ochii mei e nălucire? Știi că văd bine și noaptea, nu numai la lumina zilei. Astă-noapte Agata, sfînta asta scoasă din pension de la maici, smerita asta care se înroșește și se pierde numai cînd vede un bărbat, stătea aplecată peste fereastra odăii ei și-și întindea amîndouă mîinile lui Mitrache, care se afla sub fereastră și i le săruta cu foc. Știu eu ce s-a petrecut pînă acum între ei? Știu eu unde au ajuns amîndoi?

Iorgu se lăsă moale pe spătarul jilțului.

— Zenobie, așa ceva nu cred în ruptul capului.

— Adică mint? Mint eu, Zenobia Movilă, îmi mint bărbatul și-mi ponegresc fata fiindcă așa mi s-a năzărit mie?

— Ai fi văzut pe altcineva, altă femeie, alt bărbat, ai fi văzut stafii, ai fi visat și crezi că ai văzut, orice se poate afară de treaba asta.

— Altă femeie la fereastra Agatei? Stafii? Iorgule, mă insulți numai pentru că nu ești în stare să privești adevărul în față. Și să iei măsuri.

— Văd că ai luat dumneata, l-ai alungat pe Mitrache. Nădăjduiesc că nu i-ai spus și de ce.

— N-a fost nevoie. Știe el mai bine decît mine. Așa, l-am dat afară și asta îți ajunge? La Agata nu te gîndești? Cu ea ce facem?

— S-o chemăm aici și s-o întrebăm ce s-a petrecut astă-noapte, cînd dumitale ți s-a părut...

— Mi s-a părut ! Am văzut, şi n-o spun cu inima uşoară. S-o chemăm aici ca să înşire minciuni şi să ne ducă de nas ? Dar pricepe, omule, că fata asta e vicioasă, e stricată la cei optsprezece ani ai ei. A căzut peste primul bărbat care i-a răspuns la ocheade. Dacă cumva o fi şi însărcinată ?

— Zenobie ! încercă să strige Iorgu, dar strigătul ieşi spart şi răguşit. Îşi simţea inima bătînd cu hopuri, încîlcit, nebuneşte.

— Nu striga, ca să nu-ţi facă tot dumitale rău. Eu sînt deprinsă cu strigătele astea, le rabd ca o martiră de cînd ne-am luat, dar dumitale ar putea acum să-ţi dăuneze. Ce e ? De ce duci mîna la inimă ? Să-ţi dau repede un bulin. Vrei să te culci pe sofa ? Stai că te duc eu. Nu te tulbura prea mult, tot eu am găsit o scăpare, în cazul în care Agata e... în sfîrşit, numai nepot de la Mitrache nu ne trebuie.

— Ce scăpare ? întrebă în şoaptă Iorgu.

— O măritäm.

— O măritäm ? Cu cine ?

— Cu Ianachi Boteanu.

— Eşti nebună ! spuse pentru a doua oară Iorgu.

— Stai liniştit şi ascultă-mă. Agata trebuie măritată repede, fie că e sau nu însărcinată. N-am poftă, şi nu cred că vrei nici dumneata, în călduri cum e acum —, iartă vorba, dar ăsta e adevărul —, să treacă de la vizitiu la arnăuţi sau la argaţi. Pe cine avem la îndemînă acum, cînd tot tineretul e la război ? Putem aştepta să se întoarcă cîţi s-or întoarce, şi cînd ? N-avem timp de pierdut. O iubeşte şi o cere Ianachi Boteanu.

Iorgu căscă şi mai mari ochii lui decoloraţi şi lăcrimoşi. Mîna făcută gheară îi strîngea convulsiv halatul pe piept. Cuvintele îi ieşeau hîrîite din gîtlej.

— Un bătrîn... bîigui el, un ştirb, o sărăcie, beţiv şi cu Siminoaia legată de picior... Un... un detracat... fata mea... Zenobie, nu ştii ce spui !

— N-avem la îndemînă unul mai tînăr şi de neam tot atît de bun ca el.

— E cu peste treizeci de ani mai bătrîn decît ea.

— Şi dumneata eşti cu peste douăzeci de ani mai bătrîn decît mine, dar slavă Domnului, ne-am înţeles totdeauna bine. N-am fost noi fericiţi ?

— Fericiţi ! Iorgu ar fi vrut să rîdă dacă nu i-ar fi venit să plîngă. Bănuia că în toată povestea asta cu Agata, Zenobia avea un interes oarecare. Saint-Laurent ? Ce anume era între el şi fata lui ? Avea s-o întrebe el pe fată, mai bine cînd n-o fi maică-sa de faţă, ca să poată spune ce avea pe inimă.

— E beţiv şi cartofor..., mai suflă el.

— A jurat că se leapădă de toate, atît o iubeşte pe Agata.

— O ruină viermănoasă...

— Iorgule ! Iorgule ! Ce-i cu tine ? Vai de mine, ţi-e rău ! Ţi-am spus să fii liniştit, nu se putea să nu-ţi povestesc adevărul ! Măriucă ! Măriucă !

Zenobia deschise uşa şi strigă din răsputeri :

— Măriucă ! Spune-i lui Spiridon să înhame şi să plece repede în oraş după doctorul Pavelică Stamate. Lui Iorgu îi e iar rău.

Agata ieşi repede din odaia ei pe sală.

— Tu marş înapoi ! Nu eşti vrednică să veghezi lîngă taică-tău.

Măriuca strigă ceva către Marghioliţa, apoi se năpusti în biroul lui Iorgu. Zenobia încuie cu cheia odaia Agatei. Doar n-avea să iasă pe fereastră, descreierata ! Apoi se aşează pe o sofa să se odihnească. Dacă Iorgu scăpa şi de data asta, nici o piatră pe sufletul ei. Nu-l omorîse ea.

*

Movilă trecu şi de data asta hopul. Pavelică Stamate rămase două săptămîni la conacul de la Sulcina şi făcu tot ce se pricepea ca să-l salveze pe boier. Ah, spunea el din cînd în cînd, dacă ar fi şi feciorul meu Petre aici, ce bun sfetnic mi-ar fi ! Dar Petre e încă la Bucureşti, urmează medicina acolo. Toţi o ştiau, se deprinseseră cu acest regret al lui Pavelică, mîndru de meritele feciorului său. Totuşi, îl vindecă singur pe boier.

Iorgu se ridică din boală şi mai prăpădit, şi mai slăbit decît prima oară. Uneori i se încîlceau şi gîndurile, nu se putea exprima limpede de parcă şi în creierul lui se petrecuse ceva, alteori ştia foarte bine ce vrea, dar n-avea putere să-şi ducă vrerea pînă la capăt. Ceea ce dorea mereu şi stăruitor era să stea de vorbă cu Agata, dar fata nu se arăta niciodată în biroul lui. Pesemne că-i era oprit. Le

rugase pe Măriuca, pe Zenobia să i-o aducă, dar Măriuca tăcuse mohorîtă, iar Zenobia se împotrivise, sub cuvînt că n-avea nevoie Iorgu să se enerveze şi mai mult.

Nici Saint-Laurent nu-i călcase niciodată pragul, dar acela era un străin, n-avea datoria şi poate nici priceperea să vegheze un bolnav. Şi parcă ar fi vrut să stea de vorbă şi cu el. Nu era mai potrivit Saint-Laurent decît Ianachi Boteanu, dacă trebuia neapărat s-o mărite pe Agata? Nu, nici el nu era potrivit. Şi oare Agata trebuia neapărat măritată? Ce era la mijloc? Gelozia Zenobiei, o minciună a ei sau poate un groaznic, un respingător adevăr? Cum să ţi se liniştească inima şi să te vindeci cînd te macină asemenea griji? Şi iată că totuşi un fel de vindecare venise, vai de capul ei de vindecare. Dacă ar fi putut să lucreze, să-şi ducă mai departe cartea! Doctorul spunea că nici prin gînd să-i treacă a lucra deocamdată.

Venise luna iulie, căldura verii copleşea grădina şi livada, intra pe ferestre între zidurile groase ale conacului, te moleşea, îţi făcea patul nesuferit. Zenobia, care o înlocuia uneori pe Măriuca la căpătîiul sau lîngă fotoliul lui, cînd avusese voie să coboare cîte puţin din pat, era încruntată, tăcută şi aspră. I se întîmplase ceva? Ştia Iorgu că nu din milă pentru el păstra veşnic mutra asta de nemulţumire.

— Ce mai face domnul Saint-Laurent? o întrebase odată cu glas alb.

— A şters putina! Ce-ţi închipuiai, că un venetic ca ăsta avea să rămînă într-o casă în care s-a încuibat nenorocirea? Pesemne că fie-ta o fi vrut să pună gabja şi pe el şi a fugit mîncînd pămîntul. Şi-o fi dat el seama mai demult ce poamă e Agata. Nici o pagubă, un coate-goale mai puţin în casa noastră.

Abea sfîrşi vorbele care îi ieşiseră din gură cu patimă şi venin, că Zenobia îşi muşcă limba. De ce nu se stăpînise? Cum avea să-l mai aducă pe Gilbert vreodată înapoi?

Movilă se gîndi adînc. Asta era deci! De asta Zenobia era vînătă la faţă uneori de furie tăcută! Iorgu simţi o uşoară dezamăgire: plecase Saint-Laurent, nici măcar salvarea asta mizeră pentru Agata. El o fi fost cel de sub fereastra fetei şi Zenobia l-o fi dat afară şi pe el ca pe vizitiu? Dar de ce să-l alunge pe vizitiu? Aici presupunerile şi gîndurile i se încurcau, nu mai putea pricepe nimic.

Poate că în adevăr Agata era o destrăbălată, că avusese ceva cu acel Mitrache, şi Saint-Laurent, care ţinea la ea, plecase de dezgust şi dezamăgire.

Într-o zi Zenobia se sătură de atîta şedere în casă, se îmbrăcă, puse să se înhame şi plecă la Botoşani. Trebuia să vorbească puţin cu Boteanu, să-i spună că hotărîrea ei era neschimbată, să vadă dacă trîntorul şi păcătosul acela începea să-şi împlinească făgăduielile, să se îmbrace, să se dichisească. Eventual, avea să-i mai dea nişte bani ca să pornească repararea casei acum, în vară. Tot pe el avea să-l însărcineze să caute urmele lui Saint-Laurent la Botoşani şi la Iaşi. Gilbert plecase într-o noapte fără să-i spună un cuvînt, plecase pe jos, se vede, după ce în timpul zilei precedente avusese o discuţie cu el, îi spusese în faţă că ştie ce se petrece între el şi Agata (deşi mare lucru, în afară de ceea ce văzuse, nu ştia), îl acuzase de necredinţă, mai rău, de perfidie, de minciună şi duplicitate. Intrase într-o casă primiară, cinstită, şi căuta să seducă fiica boierilor ca să parvină prin ea!

Gilbert îi spusese de la obraz că ea fusese o greşeală în viaţa lui, că n-o iubise niciodată, că pe Agata o iubea în adevăr, dar că îşi dădea seama că nu va fi acceptat niciodată în familia Movilă. Era hotărît să plece. Asta ea nu putea îngădui în ruptul capului. Era nebun? Voia să priceapă Iorgu toată tărăşenia şi să moară din pricina lui? Era şi ucigaş, nu numai arivist şi craidon? Gilbert nu mai răspunsese nimic, palid şi cu fălcile încleştate şi respinsese mîngîierile ei, cînd de la ocări trecuse la tandreţe. Iar peste noapte dispăruse.

Zenobia nu se putea potoli, nici nu-l putea urî pentru asta. Dorea nebuneşte să-l revadă, să-l convingă, să-l stăpînească din nou. În schimb, pe Agata o ura cu toată puterea din ea, ar fi desfigurat-o, ar fi măcelărit-o dacă nu s-ar fi temut de urmări. Nu Gilbert fusese josnic, ci fiica ei, dobitocii de bărbaţi se lasă cuceriţi de oricine, numai să-şi pună o femeie mintea cu ei. Agata purta toate vinile, pentru că îndrăznise să devină frumoasă, pentru că părea smerită şi era îndrăzneaţă, părea pură şi era destrăbălată. Ar fi avut mai multă îngăduinţă pentru ea dacă în adevăr s-ar fi încurcat cu vizitiul Mitrache, decît pentru faptul că îl cucerise pe Gilbert, tocmai pe Gilbert! Trebuia repede mă-

ritată cu Boteanu, o merita din plin, chiar dacă Iorgu se va mai împotrivi. Dar nu mai avea el putere să se împotrivească, cel mult putea să-şi ia tălpăşiţa de pe lumea asta. Bineînţeles, nu i-o dorea, dar dacă se întîmpla, nu Agata, cu tot ce încurcase ea, era vinovată? La optsprezece ani, cînd avea toată viaţa înaintea ei, se repezise la primul bărbat întîlnit. La patruzeci de ani nu mai ai nimic înainte, trebuie să păstrezi ceea ce ai cucerit odată, să ţii cu dinţii. Gilbert plecase, probabil nu departe, era sigură că nu în Franţa pentru că ceea ce agonisise de cînd se afla în România era nimic. Gilbert trebuia găsit, recucerit.

În acea zi de iulie, după ce trapul cailor şi scrîşnetul nisipului sub roţile caleştii Zenobiei se îndepărtară, Iorgu îi ceru Măriuchii să i-o aducă pe Agata.

Măriuca făcu feţe-feţe. Ce avea să-i facă Zenobia dacă afla că i-a dat drumul Agatei?

— Vezi matale, Iorgule, vezi că e încuiată în odaia ei.

— Descuie-o!

— Zenobia a luat cheia cu ea.

— Încearcă toate cheile din casă, poate s-o potrivi vreuna. Să sară pe fereastră nu poate?

Măriuca îşi frămînta mîinile.

— Şi dacă se întoarce... Şi dacă ne prinde?

— Să se întoarcă şi să ne prindă! Atît de rău am ajuns noi doi, Măriucă? Nu mai e în noi nici putere, nici curaj? Sîntem robi la stăpîn aprig?

— Vezi că urlă, face tărăboi, şi matale s-ar putea să-ţi dăuneze la sănătate.

— Să-mi dăuneze sau nu, vreau să vorbesc cu Agata!

Măriuca ieşi din odaie fără să mai spună nimic. După ce încercă mai multe chei, izbuti să deschidă uşa Agatei cu cheia cămării de bucate. Agata se ivi în prag. Slăbise, era palidă, îşi lăsase părul despletit pe spate. Cînd o văzu pe Măriuca, o cuprinse în braţe cu un soi de disperare.

— Unde e? Te-a lăsat să vii la mine?

— A plecat la Botoşani. Vino, Iorgu vrea să te vadă.

Agata fu din trei paşi la uşa lui Iorgu. Măriuca ieşi pe ceardac, să pîndească de acolo dacă nu cumva se întoarce Zenobia, dacă plecarea ei nu fusese o păcăleală, o cursă.

Agata intră, se repezi la genunchii tatălui ei, se lăsă pe

podea, își culcă fața în poala lui și începu să plîngă cu hohote mari și dese.

— Fata tatii ! Draga tatii ! Nu plînge, nu plînge !

— Ți-e mai bine, tată, ți-e mai bine ? întreba Agata printre hohote. N-am avut voie... n-am avut voie să te îngrijesc ! Iartă-mă ! Mi-era frică, îmi era atît de frică să nu fii rău bolnav !

— Agata, draga tatii ! Spune-mi, că mult timp poate că n-avem de stat împreună, spune-mi, pe tine te-a văzut maică-ta în noaptea aceea la fereastră ?

— Da, tată, pe mine m-a văzut !

— Cu vizitiul Mitrache ?

Agata țîșni în sus de la pămînt.

— Cu cine ? Cu Mitrache ? Eu cu Mitrache ? Cine a spus asta ? Mama ? Tată, îți jur că nu era Mitrache, că o asemenea minciună... Nu era Mitrache, tată, mă crezi ?

— Dar cine altul era ?

Agata plecă fruntea și tăcu. Dacă spunea adevărul, poate că și taică-său s-ar fi supărat și s-ar fi supărat și pe Saint-Laurent, l-ar fi socotit un nemernic care i-a dezonorat casa.

— Vorbește, Agată !

— Tată, nu era un om de care să mă rușinez. Și pot să-ți dau cuvîntul meu că mai mult decît a văzut mama... adică mult mai mult... ceva care să mă pîngărească nu s-a petrecut între noi.

Iorgu înțelese, fusese Saint-Laurent. Nu mai avea nici o îndoială. Și Saint-Laurent plecase. Biata Agata, nu mai avea nici o scăpare. Dar dacă fata nu era pîngărită, cum spusese ea, și Iorgu o credea, nu mai era nici o nevoie să fie măritată repede. Și încă cu Boteanu ! Dar cum o conving pe Zenobia, cum îi spun ce-am aflat ? Adevărul îl știe ea, nu vrea să-l știe și alții, încă speră. Trebuie să fie aprig îndrăgostită de franțuz, de asta a scornit povestea cu vizitiul. Ca să nu cadă oprobriul părintesc pe Saint-Laurent, în schimb fiica ei să fie acoperită de rușine. Va avea el destulă putere s-o împiedice pe nevastă-sa să-și ducă planurile la capăt ? Uite că vorbise doar cîteva cuvinte cu Agata și era sfîrșit, topit de oboseală, sleit. Gura abea îl mai asculta.

— Știi că... știi că maică-ta vrea să te mărite cu Ianachi Boteanu ?

Agata își duse amîndouă mîinile la cap, ca odinioară Măriuca, atunci cînd o vestise de moartea lui Todirel Brătescu, și Iorgu nu știu dacă vrea să-și smulgă părul sau să-și strivească țeasta ca într-un cleşte.

— Nu știu! N-am știut! Tată, dacă se va întîmpla... dacă își va duce gîndul pînă la capăt, dumneata să nu te superi cînd eu... eu am să încerc... mă înțelegi, tată? Să nu te superi dacă eu am s-o împiedic.

— Dar eu nu te pot ajuta, fata tatii. Eu sînt pe jumătate mort!

Agata începu să-i sărute mîinile slabe și pătate. Înțelesese că taică-său n-o putea ajuta, dar că ar fi vrut s-o ajute și nu se supăra pe ceea ce avea ea de gînd să facă. Dacă va izbuti! Dacă va izbuti, închisă și ferecată cum era aici, cum avea să fie și la Botoșani.

— Să nu te mai gîndești la mine, tată, să nu te îngrijorezi pentru mine. Oricum, de batjocură n-am să te fac. Să te faci sănătos, tăicuță, așa să mă ajuți! Să nu te pierd. Hai, să te duc la sofa, văd că nu mai ai putere să stai în jilț.

— Să te ajute Dumnezeu, Agata tatii! Du-te. Sînt foarte obosit.

Agata îl sărută pe obraji, ieși din odaie, o căută pe Măriuca prin casă. Cînd ieși pe cerdac, pentru că n-o găsi nicăieri, se opri o clipă să respire adînc vara asta caldă și plină de miresme, vara pe care o vedea de atîta timp numai prin fereastra odăii ei. În clipa asta era liberă, ar fi putut fugi de-a lungul grădinii, și-ar fi putut lua lumea în cap, ar fi putut ajunge acolo unde o aștepta Gilbert. Dar vezi că n-o aștepta încă, așa se înțeleseseră, să-l întîlnească abea după ce își va face un rost cît de modest. Și îi mai da de gol pe Măriuca și pe Iorgu, dacă fugea acum. Pe fereastră avea să-și dea seama Zenobia că n-a ieșit, era prea înaltă fereastra față de grădină. Asta putea face Gilbert, nu ea. Așa, va să zică voia s-o mărite cu Ianachi Boteanu. Numai de n-ar grăbi căsătoria asta îngrozitoare, de-ar ajunge pînă la toamnă, de s-ar vedea toamna la Botoșani. Și poate că Gilbert nici toamna nu va fi în stare... Ce avea mama împotriva lui Gilbert? De ce era mai bun Boteanu? Pentru că era de familie bună? De ce îl disprețuia sau îl ura pe Gilbert, cu care totuși se purta atît de frumos? Era o nenorocire atît de

mare pentru o familie veche ca a ei să pătrundă în ea un străin, un om fără situație, fără rang ? De neînțeles !

Mărioara o trăgea de mînecă, voia s-o încuie la loc și să se liniștească. Agata intră în odaia ei, se așează pe scaun la masa la care lua altădată lecții cu Saint-Laurent. Era înspăimîntată, dar spera totuși. Trebuia să găsească mijlocul de a-l vesti pe Gilbert despre ceea ce aflase azi. Nici nu știa încă unde se află el acum. Dacă în făptura ei sfioasă se deșteptase un fel de curaj, lui i-o datora, planurilor lui clare din noaptea în care părăsise Sulcina. El avea să găsească mijloacele evadării ei, el o iubea, el îi făgăduise.

Culcat pe divanul lui din birou, Iorgu încerca să-și potolească inima. Agata era foarte nenorocită, dar îl lăsase să înțeleagă că are o nădejde. Nu-i spusese care și el n-o întrebase, între un tată și fiica lui e greu să se schimbe asemenea gînduri, cînd morala, sigur, morala te împiedică să accepți orice calcă în picioare principiile, tradiția, obiceiurile. El nu era în stare să calce principiile, dar ar fi fost fericit ca Agata s-o facă. Da, ar fi fost fericit. Sigur că îndrăzneala nu era a ei, nu se născuse dintr-o dată în firea ei supusă. Binecuvîntat fie Saint-Laurent dacă avea asemenea îndrăzneală ! Sigur că n-avea s-o dezonoreze și s-o părăsească apoi pe Agata. Era atît de sigur ? Nu ești sigur de nimic, de nimic, cînd în jurul tău clocotește ura și se țese minciuna. Și el n-avea putere în clipa asta nici să ducă paharul la gură.

Stătea culcat pe spate, o albină intrase pe fereastra deschisă și dădea tîrcoale patului, i se învîrtea în jurul capului. Iorgu întinse greu mîna spre masa de noapte, apucă ziarul pe care i-l pusese Mărioara dimineața acolo. Era, desigur, un ziar vechi, de cîteva zile, așa cum veneau la Sulcina. Nici nu se uitase încă prin el. Făcu cîteva mișcări largi în aer să alunge albina, apoi apropie ziarul de ochi. Un titlu mare îi izbi privirea. Întinse iar mîna spre măsuță, căută ochelarii, ah ! tare mai tremura mîna asta ! și-i potrivi pe nas. La 16 iulie, scria acolo, primele regimente românești trecuseră Dunărea ca să ia parte activă, alături de ruși, la luptele din Bulgaria. O brigadă de infanterie și una de cavalerie din Divizia a IV-a aveau sarcina să ocupe cetatea Nicopole și împrejurimile ei. În sfîrșit ! În sfîrșit ! Am ieșit din încre-

menire, am intrat în războiul adevărat, vom libera țara de o robie îndelungată. El stă aici, se apără de albine, alții au să moară cu miile, au să moară. Dar merita să mori pentru — Doamne, nu mai știe ce merită... iar i se împînzesc gîndurile. Feciorii lui n-au venit... luptă alții... feciorii lui... și nevasta lui luptă să-i ucidă aici, în casă, pe el și pe Agata. Îți faci inimă rea pentru o muiere nebună pe care nu poți s-o stăpînești, și acolo bat tunurile, curge sînge... Tu nu ești bun de nimic. Să-l ucidă odată Zenobia și să se sfîrșească. Albina l-a înțepat în pleoapă. Asta mai lipsea. Nu-i nimic, nu-i nimic.

*

La ferma Roundstone a familiei Barrow, amurgul durează mult, roz-albăstriu, așa cum l-a uluit în primăvară la Londra pe Georges. Munca în sere și în grădină se încheie la ora șapte, cina se ia la ora nouă, pentru că la cinci toată lumea, stăpîni, argați, grădinari, au băut un ceai cu multă pîine cu unt. Stăpînii se află rar la fermă, Sir Barrow vine cîteodată pe neașteptate, încalecă un cal din grajd, pornește către ogoare și inspectează tot ce s-a făcut între o vizită a lui și alta, doarme uneori la Roundstone, apoi pleacă din nou în capitală. Camera Comunelor a luat vacanță, dar domnul Barrow mai are totdeauna ceva de rezolvat, simte nevoia să fie aproape de societatea la care e acționar, să urmărească cota acțiunilor la Bursă, să-și viziteze clubul, să citească zilnic toate gazetele care apar.

Georges a simțit că patima asta pentru acțiuni care a pătruns de curînd în viața tatălui său nu-i place lui Mabel. Tot ce e „afacere" o dezgustă, goana cu sufletul la gură, pentru mărirea averii personale prin „afaceri" i se pare a strica natura oamenilor. Ea nu-și dorește o zestre mai mare decît va avea cînd va moșteni ferma, iar viața la țară, în natură, munca ei în sectorul pe care și l-a ales și pentru care s-a pregătit îi par o fericire. Nu tînjește după alta. Iernile petrecute la Londra sînt destul de încărcate de serate, de concerte, de spectacole, vara poate fi simplă, plină de activitate, de succese mici atunci cînd izbutește să aibă o recoltă bună de legume sau să scoată flori crescute cu grijă, supravegheate de ea, deplin frumoase. Dimineața se scoală foarte devreme să asiste la expedierea zarzavaturilor sau a florilor

pe pieţele din Londra. Şi asta l-a surprins pe Georges cînd a venit aici, ştia că Mabel se ocupă de flori şi de legume, dar nu-i trecuse prin cap că face negustorie cu ele. Îşi închipuise că asta e poate o pasiune frumoasă de domnişoară care n-are alta de făcut decît să-şi umple casa de flori şi să-şi hrănească familia cu conopidă. „Eu nu speculez nimic nici măcar cînd e criză pe piaţă", spunea Mabel cu seriozitate, „nu schimb preţurile, vînd, atîta tot."

Joyce Barrow, întovărăşită totdeauna de Miss Wood, venea şi ea la Roundstone-farm, stătea mai multe zile la şir, dar totdeauna avea de lucru şi aici, fie că scria în amănunt nesfîrşite planuri de acţiuni filantropice viitoare, fie că broda şi cosea — pantalonaşi de data asta. Miss Wood broda şi ea sau se odihnea pe terasă, obosită, melancolică, dar gata să zîmbească oricui cu gura ei palidă, plină de dinţi lungi, care se mişcau puţin. Apoi cele două femei se urcau iar în caleaşcă şi plecau, aveau importante întîlniri la Londra cu amicele lor, pline de acelaşi avînt de milostenie, care le umplea şi visele, cînd izbuteau să doarmă.

Georges era foarte des singur cu Mabel. Asta îi apropiase într-un fel dar nu în cel sperat de el. Mabel îi încredinţa toate planurile ei privitoare la grădină şi sere, îi cerea uneori şi sfatul (Georges era sigur că o făcea numai ca să-l încurajeze, pentru că de priceput încă nu se pricepea), călăreau uneori împreună după orele de lucru de-a lungul unei nesfîrşite alei de plopi care ducea la grajduri şi cocine, stăteau după cină pe terasă pînă la ora la care Mabel hotăra că e tîrziu şi trebuie să se ducă la culcare ca să fie amîndoi buni de muncă a doua zi, dar purtarea ei camaraderească îl intimida, îi tăia îndrăzneala de a-i mai săruta mîinile ca în ziua în care îl iertase că-şi pierduse capul la cărţi. Se gîndea uneori că poate Mabel aştepta o îndrăzneală din partea lui, dar Mabel era atît de egală cu ea însăşi, de liniştită, de clară, încît gîndul ăsta îl părăsea repede. Ar fi putut s-o sperie, s-o jignească sau s-o dezguste. Teama lui că va fi tratat ca ceilalţi angajaţi n-avusese temei. Mînca la masa stăpînilor şi era găzduit într-o foarte frumoasă odaie de la etaj, de la fereastra căreia cuprindea cu ochii peluza, parcul, livada.

În amurgul ăsta limpede de august, după lucru, Georges dăduse puţin tîrcoale casei (şi asta fusese o uimire pentru

el, oamenii aceştia numeau „casă" un mic castel şi „fermă" o ditamai moşie), şi, dacă văzuse că Mabel nu iese pe vasta pajişte din faţa castelului, că se află probabil în odaia ei de la parter, unde face socoteli, cum se întîmpla des, porni singur în parcul din dreapta clădirii. Era ciudat acest parc, împărţit prin ziduri scunde sau garduri vii în vaste apartamente parcă, în grădini pătrate sau dreptunghiulare în care se aflau, în unele, numai trandafiri, în altele rododendroni şi azalee ale căror flori bogate se trecuseră, în altele al căror mijloc era plin de rezeda, de begonii, de flox, cîteva bănci de piatră care se rezemau de zidurile scunde, ascunse sub umbra unor copaci rămuroşi.

În seara asta Georges se opri în „apartamentul", cum spunea el, în care, sub ramurile plecate ale unei sălcii plîngătoare, se afla o bancă aurie din pricina măruntelor flori de muşchi galben care o acoperiseră toată. În mijlocul careului închis între ziduri, între peticele din gazon tuns scurt, lucios şi des, se ridicau ici şi colo, aşezate simetric, tulpinile unor dalii cu capete enorme, roşii. Georges se aşeză pe bancă şi-şi învîrti o ţigară. Îşi văzu mai bine decît oricînd degetele uşor crăpate, unghiile negre de pămînt. La început încercase să lucreze cu mănuşi, mergea greu, dar cînd o văzuse pe Mabel, care nu dădea numai indicaţii, ci şi planta răsaduri, plivea, amestecată cu celelalte ajutoare ale ei, scotea din pămînt morcovi sau cepe în zilele de mare grabă, curăţa arbuştii de uscături sau de mlădiţe nevrednice, lucrînd cu mîinile goale, îşi lepădase şi el mănuşile. Numai că mîinile lui Mabel, nu se ştie prin ce minune, rămîneau totdeauna curate, netede, pe cînd ale lui deveniseră de nerecunoscut. Le freca zadarnic cu săpun şi cu periuţa, se vedea pe ele mereu tot ce făcuseră peste zi.

În grădină era o linişte desăvîrşită, Georges nu-şi putu da seama dacă liniştea asta cobora din cerul întins, de un albastru palid, izvora din pămîntul verde, reavăn, sau venea din toate părţile, de pe cîmpiile acum deşarte de oameni, venea ca o apă mare, tăcută, în mijlocul căreia s-ar fi aflat el, neclintit, cufundat în ea, inundat de ea, alinat de ea. Scutură scrumul ţigării la picioarele lui şi văzu că stătea cu tălpile pe mlădiţe întinse de brebenoc, încărcate de floricele albastre. Nu le băgase în seamă cînd se aşezase aici. Văzuse planta asta, florile astea pe mormintele cimitirului din sat.

le văzuse și în țară, tot pe morminte. Se răsuci ca să se uite ce se află în spatele lui. Va fi fost o piatră funerară, acoperită de iederă? În adevăr, în zidul scund clădit din pietre aproape rotunde, se aflau incrustate la rînd cîteva plăcuțe de marmoră, pe care se zărea scris cu litere de aur, ghicite printre vițele iederii: „Aici zace ogarul Puck, mort în ziua de..." „Aici zace iubita noastră cățeluș Diana, moartă..." Și Flower despre care îi vorbise Mabel, se afla printre răposați! Georges ar fi rîs, dacă nu l-ar fi tulburat încă o dată întrebarea ce fel de oameni sînt ăștia care pun pietre funerare cîinilor, ba le seamănă și flori, dar își internează mamele în azil, pentru că n-au timp pentru ele. Domnul și doamna Barrow n-aveau decît să fie cum vor, să nu păstreze proporțiile firești ale sentimentelor umane, dar Mabel, limpedea Mabel?

De colțul plăcuței pe care era scris numele lui Flower, ultima pierdere grea din familie, era atîrnat un bucheț proaspăt de mixandre. Sigur că Mabel avusese grija asta! Și atunci cum s-o înțeleagă pe ea întreagă, atît de puțin expansivă, atît de puțin sentimentală în relațiile ei cu oamenii, și plină de slăbiciune pentru un cîine! Cu ființele omenești era binevoitoare, fusese și cu el, era de netăgăduit, îi făcuse mult bine după noțiunea ei de bine, și-l făcuse păstrînd o răceală obiectivă, ca și cum și-ar fi scris o temă, fără manifestările de elan și duioșie cu care știe el de acasă că se îndeplinesc actele generoase. Poate că, dacă aș muri și eu pe aici, îi trecu prin minte, m-ar înmormînta în cimitirul satului, nu între cîini, bineînțeles, mi-ar aduce mixandre proaspete pe mormînt cînd ar avea o clipă de răgaz, și și-ar vedea zilnic de treburi, de verze și de trandafiri, cu aceeași sîrguință și aceeași luciditate. Ce însemn eu pentru ea, de ce m-a adus aici, de ce și-a dat osteneală să învăț englezește atît cît am învățat și să deprind o meserie? Examenul la școala de horticultură nu l-am putut trece și totuși m-a angajat aici, „să învăț prin practică", a spus ea. Părinții ei n-au scos un cuvînt, Sir Gerald probabil a fost informat de eșecul meu la școală, dar și el, și doamna Barrow n-au pomenit nimic despre asta, din discreție. Din discreție sau pentru că știu că Mabel ține la mine? Știu ei mai mult decît mine, care primesc zilnic dovezi de prietenie, de camaraderie

mai curînd de la ea, şi mai puţin de afecţiune? A iubit căţeluşa Flower, i-a adus stîrvul iarna ca să-l îngroape aici şi-i pune flori pe mormînt. Sînt şi eu pentru ea un fel de Flower? Sînt poate mai mult? Ar trebui să mă gudur ca un căţel, să îndrăznesc să-mi manifest bucuria cînd o văd, ca să obţin o mîngîiere? Nu, în clipa asta o înjosesc în gîndul meu pe Mabel, presupunînd că mă socoteşte un animal. Totdeauna mi-a dat toată cinstea, dacă m-a făcut un fel de argat, face şi ea aceleaşi treburi ca şi mine. Dar aşteptarea asta, cu care nu sînt deprins, a unui gest de tandreţe, a unei intimităţi de alt fel, are să mă ducă la capătul răbdării. Îmi spuneam, cînd am cunoscut-o, că la ea nu te poţi gîndi decît ca la o viitoare nevastă. În mintea mea, îi făceam onoarea, hatîrul ca eu, prinţul Georges Movilă, să iau în căsătorie o fată de burghezi, fără blazon şi fără arbore genealogic. Acum mă văd în situaţia de a spera măcar o mîngîiere de la fata asta care pune nu ştiu ce distanţă între ea şi lumea întreagă. Seara, înainte de a ne duce la culcare, ea la parter, eu la etaj, se aşază la clavirul din salon şi-mi cîntă ceva, scurt, repede, ca să nu pierdem orele de somn. Uneori sîntem numai noi doi în casa lor mare, dar nu cutez s-o îmbrăţişez la despărţire. Aş vrea s-o fac, şi nu pot. Aşteaptă ea sau nu cutezanţa asta? Parcă nu. Apoi rămîn la fereastra odăii mele, privesc noaptea peluza. Dacă ar fi vorba de altă femeie, de una dintre cele cu care m-am iubit pînă acum, aş coborî scara în goană, aş bate la uşa ei. Şi acea altă femeie mi-ar deschide. Dar poţi face un lucru atît de îndrăzneţ, de necugetat, să baţi noaptea la uşa lui Mabel?

— Ce faci aici, Georges? Te odihneşti? Te-am găsit după mirosul ţigării tale.

Mabel e lîngă el, nu i-a auzit paşii. L-a căutat! Poartă rochia ei de lucru de un cenuşiu deschis, cu fusta bogată în cute mari, pe care o suflecă uneori cînd pămîntul răzoarelor e noroios după o ploaie, şi şorţul albastru cu care grădinăreşte. Ca de obicei, buclele strînse la ceafă s-au desfăcut în zeci de zulufi uşori ca un abur. Soarele care o arde n-o pîrleşte niciodată, cel mult îi roşeşte puţin pielea feţei, dar către seară roşeaţa trece şi Mabel rămîne tot albă. El, Georges, s-a făcut arămiu, şi cînd se priveşte dimineaţa în oglindă se găseşte şi mai frumos, cu ochii lui verzi, strălucitori, străvezii ca nişte *aqua marina*, cu chica aurie ondulată,

pieptănată gen Musset și cu barba scurtă, inelată, aurie și ea. Îi face lui Mabel loc pe bancă, lîngă el.

— E liniște aici, e bine, șoptește încet Mabel.

Stă cu spatele la placa funerară a lui Flower, stă cu nepăsare, de parcă nu ea i-ar fi pus flori azi de dimineață, se gîndește Georges. Fata asta nu lasă să se străvadă nimic din gîndurile, din simțămintele ei. Poate că și față de el are sentimente pe care nu le lasă la vedere.

— Mîine expediem la Londra cinci sute de conopide, cinci sute de livre de morcovi și trei sute de trandafiri, rostește Mabel tot în șoaptă, cu glasul cu care a spus adineauri cît de bine, cît de liniște e aici. Încearcă să se reazime, dar banca n-are spătar. Georges întinde brațul în spatele ei, fie ce-o fi, și spune încet și el :

— Reazemă-te de brațul meu.

Și Mabel se reazemă, fără șovăire, de parcă ar face un lucru obișnuit. E ușoară, ușoară, brațul lui Georges abia o simte. Mîna lui îi cuprinde umărul mic, rotund. Mabel nu se clintește.

— Cum stai cu parcela ta de trandafiri, Georges ? De două zile n-am mai fost să-i văd.

— Bine, bine, îngaimă Georges. E prea emoționat ca să se gîndească la trandafiri. Mabel, mi-e foarte dor de dumneata !

Mabel rîde încet, argintiu.

— Ai dreptate, Georges, nu m-ai mai văzut de mult.

Georges își întinde și celălalt braț prin fața ei și o prinde cu amîndouă ca într-un cerc.

— E foarte bine că m-ai înlănțuit, aveam de gînd să fug !

E glumă sau ironie în glasul ei ? Dar nu încearcă să se desprindă, să scape. Georges își lipește obrazul de obrazul ei răcoros, neted ca mătasea. Stau așa o bucată de vreme, nemișcați. Apoi Georges își desprinde o mînă, îi întoarce ușor, foarte ușor fața către el și-i sărută amîndoi ochii închiși. Mabel rămîne o clipă așa, respirînd adînc, apoi deschide ochii, îi desprinde cu delicatețe mîna care îi adusese capul spre el, îi desprinde și celălalt braț din jurul umerilor ei, se ridică în picioare și spune cu o nesfîrșită tandrețe :

— Să mergem la cină, azi vom mînca mai devreme, ca să ne odihnim bine în vederea lucrului suplimentar de mîine.

Georges se ridică și el. Ea își trece brațul pe sub brațul lui și-l duce încet spre casă. Nu mai scot nici un cuvînt. Stau la masă față în față, Mabel vorbește despre cultura de bame ca și cum adineauri nu s-ar fi petrecut nimic neobișnuit, apoi se așază la pian și cîntă *Preludiul* de Haendel cu care își încheie aproape întotdeauna serile. Georges ascultă stînd pe scaun, lîngă pian. În tot timpul cinei nu s-a putut liniști după clipa, care lui i-a părut extraordinară, din grădină. Cînd Mabel se ridică și vrea să-și ia rămas bun, să intre în odaia ei, Georges îi cuprinde iar fața în palme și-i sărută ochii. Dar Mabel îi pune în piept mîna ei fragilă, pe care Georges o simte grozav de puternică, se dă înapoi cu un pas și spune apăsat :

— Noapte bună, Georges !

Noaptea lui e bună sau rea ? Georges nu mai știe. A trăit minutul care credea că nu va veni niciodată, Mabel nu s-a împotrivit, dar acum, seara, l-a făcut să înțeleagă că nu vor intra de acum înainte într-o perioadă de îmbrățișări și sărutări, că, dacă a acceptat o dată înlănțuirea brațelor lui, asta nu va deveni un obicei, că au treabă, au procupări mult mai serioase. Sau poate va deveni un obicei, dar la timpul potrivit, în momente de răgaz. El simte și acum în palmă rotunzimea umărului ei mic, simte și acum pe buze delicatețea, căldura umedă a pleoapelor și trupul suplu în brațele lui. E prostit de dragoste, se ocărăște singur, dragostea l-a făcut sfios, umil, lipsit de bărbăție, pe el, îndrăznețul, cuceritorul de odinioară. Dar Mabel merită, merită orice, nici o femeie din lume nu e ca Mabel. Ce va aduce ziua de mîine?

A doua zi aduce o mare hărmălaie, o mare agitație în grădină și în curtea în care se încarcă legumele și florile. Iar amiaza le aduce pe doamna Barrow și pe domnișoara Wood în caleașcă, încărcate de teancuri de pantalonași gata croiți, pe care îi vor coase aici, pe terasă, și le vor pune dantele. La Londra era prea cald, preferaseră terasa casei de la Roundstone-Farm.

Către seară Georges pleacă în grădina din ajun, în „apartamentul" în care se află cimitirul cîinilor, stă pe bancă, fumează și speră că Mabel va veni și ea. Dar Mabel nu se arată și tîrziu, cînd începe să se întunece, Georges pornește trist spre casă. Sigur, nu există nici o înțelegere între ei în privința întîlnirii în care nădăjduia el, însă altă femeie ar

fi venit, ar fi ghicit că e așteptată. Altă femeie s-ar fi grăbit.

Peste încă o zi de frămîntări pentru Georges, sosește și Sir Gerald cu un prieten mult mai tînăr decît el, un anume John Murry, cu care se duce la vînătoare de vulpi. La rezervația de fazani năvăliseră vulpile, Sir Gerald fusese anunțat de logofătul lui și venise să le stîrpească, deși blana lor năpîrlită acum nu era încă bună de nimic. Vînează trei zile una după alta, cinele le iau acasă, morți de oboseală, flămînzi și bine dispuși. John Murry îi spune pe nume lui Mabel, se pare că sînt prieteni vechi, uneori evocă amîndoi o pățanie comună la vînătoare, la patinaj, și rîd cu hohote. Georges stă ca împăiat la aceste cine, uită puțina engleză pe care a învățat-o de bine, de rău, aproape nu mai pricepe ce se vorbește în jurul lui, iar el n-are nimic de spus. Mabel e amabilă cu el în grădină, la lucru, la cinele astea nesfîrșite, dar amabilitatea ei pare lipsită de amintiri, e cea „dinainte", cum își spune Georges.

Acest John Murry e frumușel, înalt ca crucea nebunului, cum se spune în Moldova, blond, bineînțeles, cu niște picioare care nu se mai sfîrșesc și care abia încap sub masă, totdeauna gata de rîs și politicos foarte. Nu se prea uită la Georges, nu ia în seamă prezența lui la masă decît dacă îi oferă încă un pahar de bere (a pus stăpînire pe carafe în casă străină, în care există un valet !) cu un „Îmi dați voie ? Aou, îmi pare rău !" dacă Georges refuză, și îi pare atît de rău, încît fața lui zîmbitoare se întristează deodată ca de o nenorocire. Georges nu înțelege care sînt raporturile lui exacte cu Mabel, dacă nu e cumva un pretendent, poate chiar acceptat de familie. Dacă ar putea, l-ar sugruma fără milă sau, mai bine, l-ar provoca la duel și l-ar ucide pe teren. I-ar trebui un motiv pentru acest duel. Motive se pot scorni ele, dar ce-ar spune după asta Mabel ? În fiecare noapte îl frămîntă aceleași gînduri, în fiecare dimineață vine la lucru încruntat și descurajat. Ce-i pasă de parcela lui de trandafiri ? El se ocupă de trandafiri și Mabel e poate făgăduită lunganului ăstuia, care i-a dăruit doamnei Barrow cinci guinee (leafa lui de grădinar pe toată vara !) pentru copiii arierați.

În sfîrșit, Sir Gerald pleacă împreună cu John Murry, cele două doamne rămîn. Georges o urmărește atent cu pri-

virea pe Mabel. Nu e nici tristă că a plecat lunganul, nici veselă că a rămas cu el, e preocupată de treburile ei ca de obicei, e amicală, grăbită și harnică. Cele două doamne stau toată ziua pe terasă, par foarte concentrate, beau multe ceaiuri — „ca să se răcorească" —, la orice oră din zi, mănîncă la mese cantități care pe Georges îl sperie, atît le-a obosit lucrul, iar seara stau nemișcate în salon cînd Mabel cîntă la pian. Joyce Barrow ascultă gravă, de parcă s-ar afla la o înmormîntare, iar Miss Wood privește melancolică în gol, în vreme ce capul și gușile creță îi tremură ușor. Georges, exasperat, e primul care își ia lampa mică de porțelan înflorat, cu flacără scundă, spune noapte bună și urcă scara spre odaia lui. Apoi se aude pasul greu al domnișoarei Wood care suie și ea spre odaia ei de la etaj, suie și nu mai sfîrșește, de parcă scara ar avea o sută de trepte.

Cum poate fi Georges singur o dată, măcar o dată cu Mabel, ca să-și dea seama că amurgul acela în grădină n-a fost un vis, o născocire a imaginației lui, că Mabel n-a glumit atunci, că i-a dorit sărutarea dacă a acceptat-o ? Și într-o seară se urcă odată cu el, pentru că îi trebuie o carte din biblioteca de sus, a tatălui ei. Cînd Georges deschide ușa odăii lui și e gata să-i spună noapte bună, Mabel se strecoară pe ușă înaintea lui, îi ia lampa din mînă, o pune pe o măsuță, se întoarce spre el, îi cuprinde gîtul cu brațele ei ușoare și își lipește fața de a lui. Asta durează o secundă. Mabel își întoarce repede capul, îl privește în ochi, îl sărută pe buze tot foarte repede și șoptește :

— N-ai de ce să fii trist, Georges, n-ai de ce să fii îngrijorat.

Scara scîrțîie sub pașii grei ai domnișoarei Wood.

— A început ascensiunea ! rîde ușor Mabel. Noapte bună, dragul meu.

Și se prelinge pe ușă tot atît de lin cum a intrat. Pașii domnișoarei Wood urcă, urcă. Georges se lasă uluit pe un scaun. Nici asta n-a fost parcă adevărat. Și cu toate astea îi simte și acum pe obraz obrazul răcoros, pe gură buzele delicate, care abia l-au atins. E asta o dovadă de dragoste ? Pesemne că așa iubește Mabel, numai în clipele în care are timp. Sau își dovedește dragostea numai atunci cînd are vreme. Oricum, în noaptea asta e fericit, somnul nu-l cu-

prinde, ceva cîntă în el, în piept, ca într-un ghioc, cîntă pînă aproape în zori, cînd poate adormi.

După cîteva zile pleacă şi cele două doamne. Cît au stat ele aici, Georges n-a putut fi singur nici o clipă cu Mabel şi nici ea n-a căutat să-l întîlnească, a uitat parcă seara în care se strecurase pe uşa lui, în care îl sărutase. N-a putut uita, se gîndeşte Georges, aşteaptă să rămînem aici numai noi doi. I-a spus doar limpede să nu fie îngrijorat, asta era o asigurare că între ea şi John Murry nu există nimic, şi o făgăduială pentru viitor. Mabel nu explică lucrurile, nu se cheltuieşte în cuvinte, ea spune esenţialul şi e convinsă că o înţelegi. Din prima seară în care sînt singuri, după ce au stat o bucată de vreme pe terasă departe unul de celălalt (aşa se aşază Mabel, departe de el, şi dacă Georges îşi alege un fotoliu lîngă ea, se ridică cu un pretext oarecare şi-şi schimbă locul), se duce în salon, unde ea cîntă obişnuitul preludiu şi se despart pe prima treaptă a scării, ca să se ducă la culcare.

Însă despărţirea e întovărăşită acum de fiecare dată de o îmbrăţişare. E o îmbrăţişare scurtă, după care lui Georges îi pare că a strîns la piept un fuior de fum, că a atins cu buzele o floare catifelată, uşor umedă, proaspătă, care s-a smuls iute din sărutarea lui. Nu îndrăzneşte s-o oprească în loc, ştie că mîna ei i s-ar propti în piept, că l-ar împinge înapoi, că glasul ei uşor poruncitor ar rosti : „Noapte bună, Georges!" A cîştigat un drept, acela al sărutării scurte din fiecare seară, e bine, dar e atît de puţin ! Nopţile îi sînt tulburate, zilele zbuciumate. A depăşit clipa în care îl fericea numai atingerea acestei mici zeităţi de gheaţă, ar vrea s-o simtă fierbinte, clocotitoare şi ea la pieptul lui, ca pe o femeie adevărată, nu ca pe o fantomă.

Uneori, pe neaşteptate, Mabel vorbeşte despre viitor : „Anul care vine vom semăna... În iarnă ne vom duce la cîteva baluri... Cînd ne vom întoarce la Londra, îţi voi da să citeşti..." Toate astea sînt puse la plural, e vorba de ei doi, fără îndoială, dar nimic nu se rosteşte precis. Georges ar vrea s-o audă zicînd : „După ce ne vom căsători..." Dar Mabel nu spune asta. O subînţelege ? Aşteaptă alte dovezi de dragoste şi de fidelitate din partea lui ? Aşteaptă să-l vadă un bun grădinar sau ce altceva ? Aşteaptă s-o ceară el ? Asta e mai greu de crezut, cînd toate iniţiativele sînt ale ei.

I-a încredințat o parcelă de gladiole așezată la marginea unui drumeag care duce la cîmp, despărțită de el printr-un gard. I-a arătat și pe hîrtie cît vor aduce aceste gladiole abia înmugurite, în clipa în care vor înflori. Pentru ea faptul că le-a lăsat în grija lui trebuie să fie o dovadă de mare încredere. Prețuiește mult aceste gladiole care vor avea florile mari, roz, multe pe tulpina lor. Georges înțelege că n-o interesează numai cîștigul, că abia așteaptă înflorirea bogată a acestor plante pe care le cultivă pentru prima oară, așa cum ar aștepta un orologier dibaci și pasionat prima bătaie a orologiului pe care l-a lucrat cu migală. După ce a supravegheat ea creșterea și îmbobocirea gladiolelor, le-a lăsat pe mîna lui, i-a lăsat lui bucuria înfloririi lor! Georges intră de cîteva ori pe zi în grădina „lui" de gladiole, le stropește dimineața și seara, smulge orice firicel de buruiană care cutează să mijească între straturi, apoi își vede de trandafiri, ajută la culegerea mixandrelor, chiar și la smulgerea din pămînt a morcovilor, care nu sînt în sarcina lui, dar care, cînd e o grabă mai mare, o aduc și pe Mabel în mijlocul grădinarilor.

Într-o dimineață bagă de seamă că bobocii gladiolelor au început să se desfacă. Florile sînt așa cum le-a prevăzut Mabel, mari, de un roz ideal. Aleargă s-o caute, o găsește într-o seră, o aduce de mînă fericit în țarcul gladiolelor, să vadă miracolul. Mabel mîngîie puținele flori care s-au ivit, cu mîinile ei albe, atît de viguroase cînd îl resping pe el, atît de delicate cînd ating florile roz.

— E o izbîndă, Georges! E izbînda ta! Peste cîteva zile vom începe să le recoltăm.

Georges știe că izbînda nu e a lui, dar primește lauda încîntat. O laudă din partea ei e ca o mîngîiere din partea altei femei. Așa mîingîie ea. Și aici se deosebește de toate celelalte, și deosebirea asta o ridică mai presus de ele.

Către seară, Georges își stropește cu sîrg gladiolele. Aici, în marginea marii grădini împărțite în parcele, e o adîncă liniște. Liniște și singurătate. Toți ceilalți muncitori se află departe, la lotul de trandafiri pe care îi recoltează pentru a doua zi. El își vede de treabă, fluieră încet și se gîndește mulțumit că a scos bine lucrul la capăt, că Mabel l-a lăudat. Și deodată în liniștea asta desăvîrșită se aude zvon de tălăngi parcă, tălăngi multe, îndepărtate, și din cînd în cînd un

behăit subţirel. Zvonul se apropie, sunetul tălăngilor se întretaie, ţese un fel de muzică fără început şi fără sfîrşit, peste care se ridică, puţin mai viguros un behăit gros, alt behăit subţire. Pesemne că o turmă de oi coboară drumeagul care mărgineşte grădina şi se îndreaptă spre altă păşune. Georges se uită peste gard. În adevăr, o turmă cu oile ei multe coboară stîrnind praful şi înghesuindu-se fără rost pe lîngă gard, în tropot înecat în colb, abia auzit, spre păşunea de lîngă rîu, pe care o ştie şi el din plimbările lui în amurg. O ciobăniţă voinică, tînără, cu obrajii arşi de soare, cu braţe puternice dezgolite pînă mai sus de coate, mînă turma cu un băţ de alun şi cu strigăte groase şi catifelate, pornite din gîtlejul ei rotund, plin. Cînd ajunge în dreptul grădinii se uită peste gard, îl vede pe Georges şi rămîne locului. În ochii ei căprui, calzi, se vede bine că grădinarul ăsta îi place, i se pare frumos şi atrăgător.

Georges se reazimă în coate de gardul scund şi o întreabă :

— Încotro ?

Ciobăniţa răspunde ceva într-o englezească din care Georges nu pricepe o iotă. Răspunde şi rămîne locului. În spatele ei turma s-a oprit şi mai behăie rar, potolit.

— Eşti o fată frumoasă ! spune Georges foarte clar.

Ciobăniţa zîmbeşte, are dinţi albi, curaţi, strălucitori între buzele pline, foarte roşii.

— Eşti închis acolo ? Nu poţi ieşi afară ? rîde fata.

Georges se uită pentru prima oară atent la gard şi vede în el o portiţă. Trage uşor zăvorul şi iese în drum.

— Poftim ! Nu sînt închis. Cum te cheamă ?

— Beth ! rosteşte fata şi zîmbeşte iar cu buzele pline, cu dinţii ei mari, albi. Dar pe tine ?

— Georges ! răspunde el, aşa cum ar răspunde orice grădinar în locul lui.

— Mi se pare că nu eşti de aici, după grai.

De data asta Georges a înţeles mai bine sau cel puţin a ghicit.

— Vii de departe, băiete ?

— De la capătul lumii.

Acum Beth nu l-a înţeles pe el. Îl priveşte cu atenţie, apoi renunţă să înţeleagă şi zîmbeşte iar. Pe Georges îl apucă o dorinţă năvalnică să cuprindă în braţe trupul ei

tînăr şi voinic, să sărute gura ei roşie şi mereu gata de rîs. O trage spre el, o simte întreagă fierbinte şi plină zvîrcolindu-se în braţele lui, apoi lipindu-se de el, îi răstoarnă capul şi-i sărută îndelung buzele. Beth îl sărută şi ea, repetat, şi clipa asta parcă nu se mai sfîrşeşte. Apoi se desprinde de ea, cutremurat de o amintire, de o remuşcare. Priveşte în jurul lui. Prin portiţa deschisă a grădinii zece oi, douăzeci de oi, o mie de oi, Dumnezeule! Toate oile pămîntului au năvălit peste gladiole, le calcă în picioare, trec nu printre ele ci peste ele şi caută cu boturile ceva mai bun de mîncat decît florile astea care nu le plac. Georges se repede înnebunit în grădină, Beth îl urmează, alungă amîndoi oile prin portiţa îngustă, dobitoacele se încurcă una pe alta, mai calcă în îmbulzeala lor şi ceea ce mai rămăsese tulpină dreaptă. Beth calcă şi ea alte flori, Georges, care şi-a pierdut capul, aleargă de colo pînă colo, sare peste răzoare, împinge disperat afară ultimele oi, o împinge şi pe Beth, încuie portiţa şi aruncă peste gard, în drum, un miel care mai rămăsese între straturi.

Nu mai aude turma depărtîndu-se, nu mai înţelege nimic. Mintea lui nu poate cuprinde întreaga nenorocire. Se aşază istovit pe pămînt şi se uită la ceea ce fusese lotul lui de gladiole aproape înflorite. Praf şi pulbere s-a ales din ele. Tulpinile zac frînte pe pămînt, florile s-au amestecat cu ţărîna, răzoarele bine greblate sînt răscolite de copitele mici şi ascuţite ale animalelor.

Ce s-a petrecut cu mine? se întreabă Georges. Sînt un armăsar, un armăsar fără minte, era să devin un om, dar a răsărit armăsarul din mine. Am văzut o ciobăniţă, numai atît, o ciobăniţă frumoasă şi m-am întors la animalul care am fost totdeauna. Uite grădina mea, uite florile pentru care mi-aş fi dat şi sufletul ca să fie pe placul ei, al lui Mabel! Ce va zice ea? Cum îi voi explica eu? Şi chiar dacă găsesc o explicaţie ingenioasă, paguba e pagubă, bucuria ei spulberată şi meritul meu de grădinar pierdut definitiv în faţa ei. N-a văzut nimeni scena asta, dacă ar fi văzut-o vreun grădinar, vreun argat, ar fi dat fuga să mă ajute la alungarea oilor. De asta pot fi sigur. Nici că am sărutat-o pe ciobăniţă n-a putut vedea cineva. Ceea ce nu e cunoscut nu s-a petrecut niciodată. Deci nu se ştie, n-are nici o importanţă, oricărui bărbat i se poate întîmpla. Nu sînt un sfînt, sînt un om, un om care aşteaptă de prea mult timp să se împlinească... să i

se împlinească... în sfîrşit, un bărbat normal. Singura problemă, şi grea de rezolvat, e felul în care am prăpădit lotul de gladiole.

Georges străbate grădina de zarzavat, iese în drumul mare, porneşte orbeşte înainte. Nu ştie încotro se îndreaptă. Ba da, e la stînga o pădurice, curge prin ea un izvor, are să-şi bage fruntea în apă, s-o răcorească. Îi plesneşte capul, e fierbinte şi parcă mai mare decît de obicei. Uite o soluţie: să-şi bage capul cu totul în apă. Are să-i fie mai bine.

Apa şiruie din chica lui aurie, din barba mică, ondulată, îi udă spatele, îi udă pieptul, cămaşa s-a lipit de el. Stă pe o buturugă, se uită înaintea lui sub copacii rari. Parcă se întunecă, parcă se face răcoare. Să se întoarcă acasă, să-şi schimbe hainele ca în fiecare seară şi să îndrăznească să intre în sufragerie. Trebuie să fie ora cinei. Mabel poate că s-a şi aşezat la masă. Îl aşteaptă. Are să-i spună... are să-i spună că n-a deschis el portiţa, că zăvorul era probabil tras de cine ştie cînd, că oile au dat năvală cînd el nu se afla acolo, la gladiole, era departe, tocmai la lotul de mixandre... Ei, Doamne, doar nu şi-a pierdut graiul, nici fantezia. Nu va pune Mabel în cumpănă dragostea pentru el cu pierderea florilor! Mabel nu seamănă cu mama, care se preface că are o migrenă dacă e supărată pe cineva şi se închide în iatacul ei, unde geme ca să-i înspăimînte pe toţi. Mabel va spune ce are de spus şi pe urmă îl va ierta.

Georges aleargă către casă, urcă la etaj cîte trei trepte deodată fiindcă a văzut lumină în sufragerie, se primeneşte repede, îşi trece pieptenele prin părul ud şi coboară cu inima făcută ghem.

Mabel stă la masă, dreaptă, liniştită, zîmbitoare. Tacîmul lui se află la locul obişnuit. Georges respiră uşurat, dacă toate sînt ca în fiecare seară, şi restul se va petrece firesc. Se uită la Mabel, încearcă să zîmbească şi el, nu poate, murmură cuvinte de iertare că a întîrziat la cină şi-şi pleacă ochii deasupra farfuriei. Nu se înţelege pe sine, parcă nu mai e el însuşi, omul oricînd gata să scornească orice, să nu-şi impute nimic, să înfrunte şi să treacă mai departe. Doar n-are să repete momentul de la Londra în care i-a mărturisit lui Mabel că jucase cărţi, pierduse tot ce avea şi benchetuise. Atunci Mabel l-a iertat, şi-a culcat faţa pe creştetul lui, dar

aceea era prima lui greşeală, de data asta avea să fie la fel de îngăduitoare ?

— Ce e cu tine, Georges ? Capul ţi-e atît de ud parcă ai fi scos din gîrlă !

— Chiar din gîrlă ies, am făcut adineauri o baie în rîu, mi-era atît de cald.

— Nu cumva ai şi răcit ? se îngrijoră Mabel. Ai o expresie de parcă nu te-ai simţi bine.

— Mă simt foarte bine, Mabel. Sînt stingherit că te-am lăsat să mă aştepţi.

— Oh, nu-i nimic. Te-am aşteptat numai cîteva minute. Te rog să te serveşti cu friptură. Aşa, şi puţin sos. Ce fac gladiolele tale ?

— Sînt minunate ! se aude Georges spunînd tare, clar, vesel.

Aşa, dacă poate păstra tonul ăsta toată seara, pacostea se va afla abea mîine dimineaţă şi se va putea crede că s-a petrecut acum, după plecarea lui sau mîine în zori înainte de venirea lui în grădină.

— Crezi că mîine vom putea recolta ceva ?

— O parte, nu foarte multe.

— Cînd va pleca de dimineaţă camionul cu trandafiri la Londra, am să trimit acasă un buchet de gladiole prin Dick. Tata se va bucura. Aşa preocupat de treburi importante, veşnic cu ziarul în mînă şi cu gîndul la acţiuni şi la politică, nu ştii şi nici n-ai cum şti, îl cunoşti prea puţin, cît de sensibil e tata la frumos, mai mult, la gingăşie. Toarnă-mi un deget de vin, Georges, atît, mulţumesc ! Joe e liber în seara asta, l-am lăsat să se ducă în sat, el e din satul ăsta, să-şi vadă copiii. Trebuie să ne servim singuri.

Uşile sufrageriei erau larg deschise spre terasă. Din noaptea de afară pătrundea răcoare, o mare linişte, un îndepărtat ţîrîit de greieri şi mulţi fluturi mici care roteau în jurul lămpii cu abajur mare de porţelan alb, cu flori roz. Mîinile subţiri ale lui Mabel se mişcau uşor pe faţa de masă, intrau în cercul de lumină aruncat de lampă, treceau în zona de umbră din jurul acestui cerc ca nişte făpturi vii, independente, fără astîmpăr. Georges le urmărea cu privirea. Ce bună ar fi fost pacea asta, singurătatea lor netulburată de nimeni, ce fermecător ar fi fost jocul mîinilor ei, dacă n-ar fi ştiut el că... Nu, să încerce deocamdată să nu ştie nimic. Poate că

dă proporții prea mari unei pagube oarecare, și acasă, la Sulcina sau la Glodeni, se întîmplau pagube, auzise vorbindu-se de ele în familie, dar nu erau numite nenorociri și nici nu atrăgeau după ele nu știu ce urmări. Important era să nu fie el vinovatul, să poată întoarce lucrurile așa încît vina să nu cadă pe el. S-o ardă focul pe Beth, cu oile ei cu tot!

Mabel nu vru să stea în acea seară prea mult pe terasă. Era obosită, un vînt rece stîrnit deodată îi înfioră pe amîndoi. Cerul se întunecase, îl acoperiseră pesemne norii. Pe întinsul lui întunecat începură să se însăileze fulgere mici, albăstrui, apoi alergară fulgere mai mari, urmate de bubuituri de tunete.

— Vine ploaia, Georges. Numai de n-ar cădea și grindină acum, cînd toată grădina e în floare! Să intrăm în casă.

Georges era gata să se îndrepte spre scara care pornea din hol, să uite obișnuitul popas în salon, cînd o văzu pe Mabel intrînd pe ușa lui și atunci o urmă grăbit. Mabel își cîntă preludiul de Haendel, închise capacul pianului, se ridică, se apropie de el și-și petrecu ușurel brațele fluide în jurul lui, tot ca în fiecare seară. Georges îi atinse în fugă buzele, ars deodată de amintirea buzelor flămînde ale lui Beth. Nu-și dădea seama dacă amintirea asta îl scîrbea sau îl tulbura în alt chip, simțea numai că sărutarea suavă a lui Mabel era nepotrivită în seara asta, un joc, o umbră de dragoste, tot atît de inconsistentă cît era în clipa asta umbra capului ei pe perete, legănată ușor de lumina celor două lumînări aprinse pe pian. Și era și nemeritată de el. Simțea și asta, că sărutarea ei ușoară era nemeritată.

Stătu îndelung pe marginea ferestrei lui deschise către parc. Fulgere brăzdau mereu cerul, tunetele bubuiau departe sau aproape. Grindina! Ah, dacă ar veni o grindină puternică, distrugătoare, care să facă harcea-parcea toată grădina, să culce toate florile, să ciuruiască și trandafirii și mixandrele și legumele, să spargă geamurile micilor sere, să strice și fructele din pomi, atunci s-ar putea crede poate că tot ea a nimicit și gladiolele. Ce salvare! Nu s-ar mai alege nimic din munca, din osîrdia lui Mabel, dar ce salvare pentru el! Grindina însă nu venea, după primul puhoi scurt de ploaie, fulgerele, tunetele se depărtară, stelele începură să se întrevadă ici și colo printre petice de nori cari mai

scuturau încă picuri mari. Pe Georges îl cuprinseră umezeala, frigul. Chica deasă nu i se uscase încă, îi părea că are o compresă grea şi rece pe creştet. Se culcă dezamăgit. Tremură un timp sub pătura subţire, îi trecu prin gînd să facă o rugăciune ca în copilărie, rîse de el însuşi, îşi frecă puţin braţele şi umerii şi adormi.

A doua zi un soare puternic lumina parcul şi grădina. Întreaga vegetaţie, bine spălată, strălucea. Georges coborî la ceai, Mabel veni şi ea numaidecît după el. Arăta atît de bine, era atît de vioaie, încît parcă şi pe ea ar fi înviorat-o ploaia din ajun şi i-ar fi spălat cristalul feţei.

— Eh, mergem la gladiolele tale, Georges ! spuse ea după ceai, şi îl luă de mînă repede, gata de fugă. Trecură prin grădina de zarzavat şi deschiseră portiţa micii grădini de gladiole. Mabel încremeni.

— Cînd s-a întîmplat asta ? întrebă cu glas alb.

Georges ridică din umeri. Dezolarea lui, adevărată, acum la lumină putea semăna foarte bine a uimire, a surprindere. Mabel intră printre straturi.

— Florile astea n-au fost culcate de ploaie. Ploaia n-a strivit nimic altceva în toată grădina. Pămîntul e răscolit... e răscolit de copite mici şi despicate. Aici au intrat nişte oi. Dar uită-te, zăvorul porţii dinspre drum e închis pe dinăuntru.

Idiotul de mine, ar fi trebuit să las portiţa deschisă ! Georges îşi muşcă adînc buzele.

— Oile trebuie să fi trecut aseară, după plecarea ta, sau azi în zori. Portiţa o fi fost deschisă şi oile au năvălit... Aseară cred, pentru că unele flori au avut timp să se ofilească. Cineva însă ştie, nu mi-a spus nimic, şi-a închis portiţa la loc. Bietul Georges ! Munca şi bucuria ta !

Cu toate că Mabel dădea această explicaţie, Georges simţi că se înroşeşte, că nu poate rosti nimic.

— Tu ai plecat foarte devreme aseară de aici ? Da, te-ai dus să te scalzi. Nu te-ai uitat niciodată la portiţa asta, dacă e deschisă sau închisă ? Turma trebuie să fi trecut cînd era încă zi, turmele doar nu-şi schimbă noaptea locul de păşunat. Păcat, Georges ! O imprudenţă, numai atît, şi uite ce urmări are ! Singurul lucru de neînţeles e că portiţa a fost încuiată la loc de cineva care nu mi-a spus nimic, care a aşteptat... Păcat de flori !

Mabel îl privea acum în față. Ochii ei deveniseră foarte reci, foarte pătrunzători. Glasul îi era potolit, măsurat, dar privirea ei de neîndurat. Georges avu siguranța că a început să-l bănuie, că așteaptă să-i mărturisească adevărul. Adevărul putea fi că a ieșit el devreme să se plimbe pe cîmpie și cînd s-a întors... Se putea explica însă de ce tăcuse aseară, de ce spusese că gladiolele sînt minunate ? Acum trebuia să-și continue minciuna, ba se cuvenea să se jelească, să se mire, să se înfurie. Le încercă pe toate, pe rînd, fără pic de sinceritate în glas. Se trudea să fie uluit, și era numai lamentabil. Mabel îl privea din ce în ce mai rece, mai lucid.

— N-are nici un rost să stăm aici și să ne jelim. Am să te rog, Georges, dacă vrei, dacă nu ești prea deprimat de pierderea pe care ai suferit-o, să te duci să ajuți oamenii care scot morcovii și-i spală.

Cuvintele fuseseră ironice. Auzi ! „Pierderea pe care o suferise el !"... Dar tonul cu care fuseseră rostite era serios. La scurta masă de prînz, Mabel nu pomeni nimic despre gladiole, nici dacă descoperise persoana care trăsese zăvorul, nici dacă o căutase măcar. Fu amabilă, depărtată, preocupată de altele. În vreme ce lucra la morcovi după-masă, Georges auzi din curtea castelului zgomot de cai, de roți, de clopoței. Venise cineva. Era mai bine, era mult mai bine să nu fie singur cu Mabel zilele astea. La ceai îl găsi instalat pe Sir Gerald. Vorbea aprins cu Mabel despre prietenul lor John Murry, care se înscrisese zilele astea în partidul conservator. Ce dezamăgire ! John nu făcuse încă niciodată politică, Sir Gerald care îl considerase totdeauna fiul lui sufletesc era convins că va intra la liberali, și primise vestea asta ca pe o lovitură.

— Aveam atîta încredere în el ! Socoteam că ne leagă aceleași opinii, că nu-mi ascunde nimic !

— Aou, tată ! Oamenii ne ascund totdeauna cîte ceva, chiar cei pe care credem că am ajuns să-i cunoaștem. O fac din lașitate sau ca să ne cruțe, sau ca să se cruțe pe ei, nu știu. John va fi conservator, tu mai departe liberal, dar veți vîna totdeauna foarte bine împreună.

— Eram deprins să țin la John, mi-era drag.

— Și deprinderea asta se pierde uneori. Ce face mama ?

— Iar bonete. De data asta roșii.

— Foarte bine. Roşul le stă grozav de bine arieraţilor şi e şi un tonic pentru ei.

— Ţi-au izbutit gladiolele ?

— Nu. Le-am ratat. Am pus azi să fie scoase din pămînt şi lotul să fie săpat din nou. Voi încerca iar anul viitor. Şi cum arată bonetele astea roşii ?

— Pline de funde.

— Excelent ! Fundele dezvoltă inteligenţa.

Georges se ridică şi ceru voie să plece, deşi capul familiei nu se ridicase încă de la ceai... Nu mai putea îndura indiferenţa lui Mabel, iar generalităţile pe care le rostise despre sinceritatea prietenilor sigur că-l priveau pe el. Era aproape furios. Mabel îşi întrebase desigur slujitorii şi grădinarii ce ştiau despre lotul de gladiole şi-i crezuse cînd le văzuse uimirea, cînd îi afirmaseră toţi că nu ştiau nimic. Pe ei îi credea, pe el nu ! O minţise, desigur, dar ea trebuia să-l creadă dacă îl iubea. Era datoare să-l creadă. Doar n-o mai minţise niciodată, era firesc să aibă încredere în el chiar dacă de data asta, în sfîrşit, chiar dacă pentru prima oară îi ascundea adevărul. Nu, ea îşi credea oamenii de serviciu ! Fusese totdeauna cu ochii pe el, îi urmărise toate mişcările pînă azi, îl bănuise de la început că odată şi odată are să-i descopere o greşeală. Atîta aştepta ! Ce nebunie să vină pînă aici, să argăţească la fata asta fără inimă, maniacă de adevăr şi hărnicie !

Georges culegea împreună cu cîţiva grădinari merele de vară, treabă la care nu-l trimesese nimeni, şi arunca fiecare măr ca pe un duşman în coşurile mari, puse pe pămînt. Se urcase în vîrful unei scări şi se uita cu plăcere cum fiecare măr zvîrlit de el se pălea puţin, îşi zdrelea obrăjorul rumen. Jos, lîngă coş, Mortimer ridica mărul, îl netezea de parcă ar fi vrut să-i vindece lovitura şi ridica spre el o privire încărcată de mustrare, fără să-i spună nimic. Toţi oamenii ăştia de la fermă înţeleseseră de la început, deşi Georges muncea amestecat cu ei, că domnişorul ăsta care dormea în casa stăpînilor şi mînca la masa lor era şi el un stăpîn mai mic, deşi nu dădea porunci, sau poate un viitor stăpîn. Măcar atît, bombănea în gîndul lui Georges, măcar argaţii să mă stimeze, dacă ea, castelana cu şorţ la brîu se îndoieşte de mine.

Înainte de cină Georges se duse să se odihnească în grădina mică în care se afla cimitirul cîinilor. Simţi înainte de a intra în ea mirosul pipei lui Sir Gerald, vru să se întoarcă înapoi, dar merse totuşi mai departe. Sir Gerald stătea pe banca pe care stătuse el cu Mabel în seara în care ea se sprijinise prima oară de braţul lui, şi fuma. Georges spera că va fi şi Mabel acolo, dar cînd văzu că nu e, fu bucuros. Sir Gerald îl pofti lîngă el şi începu să-i vorbească despre viitoarea expoziţie pe care o pregăteau francezii la Paris şi care avea să fie, după cum spuneau ziarele, extraordinară. Nu credea că Parisul va avea cinstea să-l vadă şi pe el printre oaspeţi — şi aici Sir Gerald dădu drumul acelui rîs scurt, neaşteptat şi retezat repede, cu care Georges se deprinsese —, dar sigur că vor fi destui englezi copilăroşi, aşa erau englezii, copilăroşi, care vor trece Canalul ca să vadă minunile franţuzeşti. Georges îşi dădea seama că Mabel nu-i spusese nimic tatălui ei, că nu se grăbise să-i spună. Asta însemna că supărarea ei nu era adîncă, nu era definitivă. La ceai fusese limpede pentru el că Mabel nu suferă atît pentru paguba pricinuită de „neglijenţa" lui, cît de faptul că i-o ascunsese, că se prefăcuse în ajun a nu şti nimic. Pentru ea Georges săvîrşise o neglijenţă, nu un act de trădare. Pînă şi el trebuia să uite cum se petrecuseră lucrurile, trebuia să uite întîmplarea cu Beth. Mabel care ghicea tot numai privindu-te în ochi, ar fi putut-o ghici. Atunci în adevăr ar fi rupt toate punţile între ea şi el. Şi uite, dulcea Mabel nu-i spusese nimic tatălui ei, vorbise despre lipsa de sinceritate a oamenilor care vor să te cruţe sau să se cruţe pe ei înşişi. Asta trebuia s-o facă să creadă pe Mabel, că voise s-o cruţe pe ea, amînînd cu o zi ştirea că ieşise în cîmp, că oile în lipsa lui... şi aşa mai departe. Nu-şi dăduse seama şi ea ce prost minţise ? Nu-l întrebase la cină dacă e bolnav ? Nu văzuse cum bîiguia a doua zi în grădină ? Nu voia să ascundă neglijenţa lui, dorea numai să nu fie ea mîhnită.

La cină Mabel vorbi despre cunoştinţele lor din Londra, discută cu Sir Gerald reparaţia viitoare a casei lor din oraş, îi adresă şi lui cuvîntul de vreo două ori îmbiindu-l să mai ia salată sau să bea un pahar de bere, ca pe un oaspete căruia îi porţi grija, dar de la care n-ai ce afla ca să-i mai pui şi întrebări.

Sir Gerald rămase două zile la Roundstone-Farm. Mabel nu-i dădea nici o însărcinare lui Georges, îl lăsa să se amestece printre lucrători unde îl tăia capul. Seara nu mai cînta la pian, rămînea îndelung pe terasă cu tatăl ei, vorbind despre oameni și întîmplări necunoscute de Georges, cerîndu-i din cînd în cînd scuze foarte politicos că aveau o conversație care pe el nu-l interesa și lăsîndu-l să se ducă la culcare cu un „noapte bună" rostit din fotoliul din care nu se ridica.

După plecarea domnului Barrow, Georges se hotărî să aibă o explicație cu ea, întîmple-se ce s-o întîmpla. Ajunsese și el să creadă că săvîrșise numai o neglijență, pricina pentru care o săvîrșise îl privea numai pe el, era o ștrengărie oarecare pe care bărbații și-o trec cu vederea, iar femeile o socotesc o dramă, deci o neglijență pentru care era disprețuit și pedepsit ca pentru o vină foarte mare. Mabel trebuia să înțeleagă că exagerează, că se poartă cu el ca un pedagog aspru cu un copil mic, mai rău, ca un stăpîn cu un argat amărît. Aștepta ora prînzului și acolo, față în față cu ea, se pregăti să vorbească. Ridică fruntea și privirea îi căzu pe o mare farfurie cu mere așezată între ei, în mijlocul mesei. Toate merele erau lovite pe o parte sau alta, coaja lor începuse să se îngălbenească în locul unde crăpase. Erau merele zvîrlite de el cu două zile înainte! Mortimer avusese grijă să le separe de cele tefere, i le arătase probabil stăpînei și ea găsise potrivit să le pună acum sub nasul lui, ca să-și vadă singur isprava. S-o vadă și să înțeleagă că ea știe. Altă pedeapsă tăcută, alt gest de pedagog neîndurător.

Georges își împinse scaunul înapoi și se ridică în picioare.

— Astea sînt merele stricate de mine. Te rog, Mabel, să mi le scazi din simbrie.

— Stai jos, Georges. Merele astea trebuie mîncate acum, pînă nu se strică de tot. În piață nu pot fi trimise. Asta e tot. Ar fi mult mai bine să nu spui cuvinte care nu se pot uita, să nu faci gesturi ireparabile.

— Mabel, nu sînt un copil. Te rog să nu mă tratezi ca pe un iresponsabil.

— Atunci ar trebui să-ți iei și tu întreaga răspundere a greșelilor pe care le faci și să le mărturisești înainte de a fi descoperite.

— Marea greșeală de a nu fi văzut dacă portița era încuiată sau descuiată!

— Nu, marea greşeală de a fi ascuns un lucru pe care îl ştiai, de a te fi prefăcut o seară întreagă.

— Am vrut să te cruţ pe tine de o noapte rea.

— Şi cît de bine, cît de perfect ai făcut-o ! Ai fost în stare să mergi cu mine pînă acolo şi să te prefaci mirat în faţa florilor. Tot ca să mă cruţi ?

Georges simţea că nu mai poate întinde coarda şi aşa prea întinsă. Şi mai simţea ceva : nu mai era înspăimîntat şi umilit de propriile lui vini, era revoltat împotriva fetei ăsteia care se înverşuna să-i ceară socoteală, să-l judece cum nici tatăl lui n-o făcuse vreodată, să vrea neapărat să-l pună cu botul pe labe.

— Mabel, sînt un argat...

— Nu, Georges !

— Ba da, sînt un argat care nenoroceşte florile, prăpădeşte merele, minte şi se preface. Sînt incapabil şi ipocrit. Am prea multe cusururi ca să mai rămîn angajat la Roundstone-Farm. Cred că şi dorinţa ta e să mă vezi plecat.

Mabel deveni deodată foarte palidă. Chipul ei strălucitor ca de cristal se făcu de ceară.

— N-aş fi vrut încă să pleci...

— Nu încă ? Dar cînd ?

— Dacă ai putea să te schimbi, Georges ! Am sperat atît de mult că te vei schimba ! Experienţa de pînă acum n-a dovedit-o încă. Poate că nici nu poţi şi eu sînt absurdă. Am mai putea încerca...

— Mabel, dacă nu mă iubeşti pe mine, ăsta care sînt, dacă îţi închipui că ai putea iubi pe altul, cu chipul meu şi cu un caracter plămădit de tine după nu ştiu ce reţetă, înseamnă că te înşeli pe tine şi pe mine în acelaşi timp cu o dragoste care nu există. Nu mai vreau încercări şi experienţe.

Georges se simţea acum foarte puternic. Avea impresia că Mabel e înfrîntă. Cuvintele ei căutau să fie cele vechi, dar expresia feţei ei arăta suferinţă, exprima iubire.

— Atunci pleacă, Georges, şi fii binecuvîntat. Eu doresc să fii mai fericit în altă parte decît aici.

Sub Georges se surpă pămîntul. După o clipă de năucire, dădu ocol mesei şi se apropie de ea.

— Mabel, iubita mea, nu se poate ! Ne-am pierdut amîndoi minţile.

Mabel se ridică în picioare și trase scaunul între ea și Georges.

— Am fost în sfîrșit sinceri unul cu altul, Georges. Sinceri și lucizi. Nu te apropia de mine, n-are rost. Dacă ne-am îmbrățișa acum, nu ne-am cunoaște mai bine decît prin cuvintele pe care le-am rostit amîndoi.

— Dar n-am spus decît nerozii !

— Eu nu. Și dacă tu spui nerozii în momentele de răscruce ale vieții, e și mai rău, e foarte rău. Nu e nici o potrivire între noi. Rămîi cu bine !

Mabel se depărtă de el făcînd cîțiva pași înapoi, privindu-l încă, apoi se întoarse și porni iute spre odaia ei. Georges rămase încremenit. Mabel nu mai semănase în clipa asta cu ea însăși, lumina ochilor i se stinsese brusc, colțurile gurii i se lăsaseră în jos, fața i se scofîlcise parcă. Îmbătrînise deodată, de parcă peste chipul cu care se așezase azi la masă trecuseră treizeci de ani, de parcă o boală crunta izbucnise în făptura ei fragilă și delicată.

Se putea duce după ea ? Era mai bine să lase cîteva ceasuri măcar pînă la o nouă încercare de a vorbi ? Fusese el repezit, violent, imprudent ? Clipa în care o crezuse supusă lui îl pierduse. Trebuia să plece în parc, în crîng, să-și adune gîndurile, să chibzuiască, să vadă cum putea repara tot ce năruise.

Nu-și mai băgă capul în pîrîu, ca data trecută. Se așeză pe un pietroi pe malul lui și se gîndi întîi fără șir, apoi din ce în ce mai clar. Se grăbise să spună lucruri „ireparabile", așa cum îl rugase ea să n-o facă. De ce erau ireparabile ? Între doi oameni care se iubesc nimic nu e ireparabil, și apoi cuvintele lor fuseseră spuse la necaz. Niște prostii, în adevăr niște prostii. Mabel îl iubea, era vădit, se văzuse bine că gîndul despărțirii de el o durea adînc, o desfigurase. Poate că în clipa asta regretă și ea „sinceritățile" pe care le avusese. E croită așa, pedagog, cum spunea el, voia să întîlnească perfecțiunea, cea care nu e de găsit nicăieri. El se simțea gata să-și dea toată osteneala de a fi mai puțin vanitos, mai puțin ușor de jignit și, firește, mai grijuliu în tot ce făcea. Să se stăpînească puțin, asta era tot ce i se cerea. Sigur că Mabel își dădea seama acum că îi imputase numai niște greșeli mici. Ba nu, îi imputase și minciuna, care e o greșeală mai mare. Îi explicase doar că o făcuse pentru ea, de dragul

ei! Pînă în clipa asta trebuie să se fi revizuit pe sine, așa cum o făcea el acum.

Georges ajunsese să creadă că o minţise pe Mabel ca s-o cruţe. Prostia cu ciobăniţa aceea, cum o chema? Beth parcă, asta nu existase vreodată, de vreme ce Mabel n-o ştia. Poate că la ceasul amurgului Mabel avea să vină în grădina mică în care era cimitirul cîinilor şi să-l aştepte acolo. Sigur că avea să-l aştepte acolo. Fata care în timpul iernii renunţase la orice petrecere, la orice bal pentru că ştia că el nu petrece, care îl adusese aici la fermă ca pe un logodnic, deşi logodnă nu fusese încă, dar îşi convinsese părinţii probabil că se va mărita cu el de vreme ce ei acceptaseră situaţia lui cu totul privilegiată la Roundstone-Farm, fata asta care îl îmbrăţişa în fiecare seară cu toată puritatea din făptura ei floralĕ, nu putea avea putere, deşi era puternică, să se despartă de un bărbat pe care îl iubea atît. În grădină el avea să făgăduiască, să jure, să-şi ceară iertare, şi ea avea să-l ierte. Lucrurile nici nu se puteau desfăşura altcum.

Dar în grădină Mabel nu veni. Georges fumă ţigară după ţigară, aşteptă pînă începu să se întunece. Apoi se îndreptă spre casă. Nu ştia dacă trebuie sau nu să intre în sufragerie. Dealtfel, ferestrele sufrageriei erau întunecate, uşile ei spre terasă închise. Întunecate erau şi ferestrele odăii lui Mabel. În odaia lui, aprinse lampa de pe cămin. Văzu că pe masă i se aşezase o tavă pe care se afla cina lui frumos rînduită şi un plic mare, alb. Deschise plicul. În el se aflau cinci guinee, salariul lui pentru toată vara, şi un bileţel scris clar şi corect: *Îţi doresc noroc, Georges! Mabel.*

Aşa, argatul a fost concediat! I s-au plătit şi lunile pe care nu le-a lucrat încă, stăpîna a fost generoasă. Răsturnă pe covor tava, farfuriile căzură cu faţa în jos, carafa de bere se vărsă, guineele se rostogoliră sub pat. Asta fusese iubirea lui Mabel! Asta mai ales fusese stima pe care o avea pentru prinţul Georges Movilă! Trebuia s-o găsească numaidecît, să-i spună în faţă ce gîndea despre purtarea ei grosolană. Coborî scările ca o furtună. Bătu în uşa ei, zgîlţîi clanţa. Uşa era deschisă, în odaie întuneric, pustietate. Unde putea fi? Străbătu un culoar lung şi găsi bucătăria, în care nu intrase niciodată. Bucătăreasa şi valetul Joe stăteau la masă. La ivirea lui, Joe se ridică politicos în picioare.

— Doriţi ceva, domnule ?
— Unde e domnişoara Mabel ?
— A plecat la Londra azi la ora două.
— Ah, aşa !
— Dacă dumneavoastră doriţi să plecaţi mîine, avem poruncă să vă înhămăm pe Tomy la docar. Vă va conduce Sam. Chiar pînă la Dover, dacă doriţi.
— Aş vrea să plec în noaptea asta.
Joe căscă ochii mari, dar se sili să rostească fără uimire :
— Atunci am să-l anunţ pe Sam să nu se culce. La ce oră doriţi să plecaţi ?
— Peste un ceas.
— Bine, domnule.

Georges urcă înapoi în odaia lui şi începu înfrigurat să-şi scoată lucrurile din dulap şi din sertare, să le înghesuie în cele două geamantane cu care venise. Călca plin de furie pe farfuriile răsturnate şi le auzea cu plăcere cum crapă şi se sparg. Paharul fu mai greu de călcat pentru că i se rostogolea de sub talpă, dar tot izbuti să-l strivească. Vorbea cu glas tare, ocăra, înşira cuvinte fără legătură. A lui fusese toată vina, un diavol îl adusese în Anglia şi el fusese orb şi imbecil de la început. Trebuia să lase şi banii aici, banii cu care îi fusese plătită dragostea. Unde erau banii ? Ah, se rostogoliseră sub pat. Îi căută sub pat, culcat pe covor, cotrobăind cu amîndouă mîinile întinse. Se cuvenea să fie lăsaţi la vedere, pe masă. Nu, într-un plic pe care să scrie numele lui Mabel. Dar cu ce avea să-şi plătească el călătoria în Franţa ? Putea opri o guinee, era plata muncii lui pînă acum. Muncise doar în blestemata asta de grădină. Cu o guinee se poate plăti clasa treia la vapor ? Vom vedea, vom vedea. La Dover se mai poate vinde ceva, dacă o guinee nu ajunge. Şi nici un bilet de rămas bun, aşa cum îi lăsase ea, numai o notă care să explice că guineea era plata pe care şi-o oprea el.

Sam îl aştepta, aşezat pe capra docarului. Noaptea era senină, înstelată. Georges nu mai recunoştea nimic din drumul pe care îl făcuse în primăvară venind cu Mabel aici. Cîmpii întinse, cosite, ogoare negre, arate, pîlcuri de copaci înghesuiţi parcă unul în altul, mase negre, informe. Era răcoare şi umed. Lui îi era frig, deşi se înfăşurase în pardesiul cu pelerină. După furia care îl zguduise pînă în clipa plecării, simţea acum o mare oboseală, un fel de slăbiciune, un fel de

somn care îl atingea, dar nu-l cuprindea. Uneori i se părea că a adormit, că se află în camera de la Londra a domnişoarei Wood, că încearcă să repete un cuvînt după ea, alteori că alungă o mulţime de oi care dau năvală peste docar, apoi vedea chipul lui Mabel, numai pe el, mare, acoperindu-i tot orizontul, chipul ei galben, îmbătrînit, stins, aşa cum fusese ieri la prînz, şi atunci tresărea, se deştepta de-a binelea. Copacii, ogoarele alergau pe lîngă el. Copitele calului bocăneau înfundat pe pămînt, sonor pe pietre, roţile săltau pe solul inegal.

*

Masa era împodobită cu ghirlande de trandafiri mici, galbeni, deschişi ca gardeniile. Soarele cald încă al acestui sfîrşit de august pătrundea prin cele trei mari ferestre ale căror draperii grele de catifea vişinie erau suspendate prin şnururi groase, ca să le încadreze fără să le umbrească. Cristalurile, argintăria, porţelanurile prindeau lumina soarelui şi scînteiau.

Leonida se uita la Josette d'Aubépine aşezată în faţa lui şi era mulţumit. Începuse să arate în adevăr aşa cum o dorise el. Se ţinea drept, rîdea puţin şi cu îngăduinţă parcă atunci cînd unul dintre comeseni făcea o glumă, îşi stăpînea voracitatea obişnuită şi mînca măsurat, rochia albă, de voal abia acum, cînd ea nu mai era atît de albă, îi stătea foarte bine. Cît fuseseră la mare, dusese o adevărată luptă cu ea să nu-şi ascundă mereu în cabină sub umbreluţă faţa şi braţele, cum făceau celelalte doamne. Pentru orice femeie pierderea strălucirii albe a pielii era o nenorocire. El bănuise de la început că Josette va arăta mai sănătoasă, mai vie, mai tînără dacă albul ei de cretă, lipsit de viaţă şi de frumuseţe, va fi puţin ars de soare, şi avusese dreptate. Josette parcă se mai şi împlinise puţin, nu mai semăna a maimuţică scoasă din făină, faţa aurie ca frunzele de toamnă i se rotunjise, abia acum se vedea că dinţii ei cam mărunţi sînt egali şi strălucitori. Leonida se mira el singur de darul pe care şi-l descoperise de a preface o făptură oarecare, inegală şi fără ţinută, într-o doamnă adevărată. Nu ştiuse nici el că posedă atîtea cunoştinţe în ceea ce priveşte stilul societăţii înalte. Pesemne că fusese foarte bine crescut, pesemne că avea mult simţ de observaţie şi furase cu coada

ochiului, la un spectacol, la un restaurant, la curse, şi restul pe care nu-l învăţase acasă. Dacă ar fi avut, vai, şi puţină cultură, ar fi fost în stare s-o instruiască mai adînc pe această biată marchiză care dormea de cîţiva ani cu *Eugénie Grandet* la căpătîi şi care nu deschisese niciodată cartea. Dar, în definitiv, te poţi lipsi de cultură dacă ştii să pari un aristocrat, sau să fii, cum era el. Cînd se vorbeşte la o serată, la un dineu despre un concert sau despre un scriitor, poţi sări foarte bine hopul aprobînd sau, cu un mic aer de superioritate, tăgăduind uşor, ca să nu jigneşti alte gusturi, dar să le afirmi pe ale tale, „calitatea" sau „profunzimea", „tehnica" sau „autenticitatea" numitului scriitor sau pianist. Să înveţi un vocabular, se gîndea Leonida, şi nu unul mare, cîteva cuvinte ajung. Nici ceilalţi nu spun decît cuvinte, restul sînt aere şi pretenţii.

Josette d'Aubépine se întorcea în dreapta şi-l asculta pe secretarul ambasadei mexicane, Corado Alvaro, se întorcea în stînga şi-l asculta şi pe Louis Perier, dar se întorcea puţin, nu cu tot trupul cum făcea odinioară, şi surîdea cu economie şi înţelegere. Leonida se gîndea că dacă ar exista un institut în care unele femei cu bani şi fără maniere să înveţe să devină mari doamne, ar putea fi profesor în acel institut, ba chiar director, preşedinte, în sfîrşit şef.

Cu acest Louis Perier trebuia să aibă la sfîrşitul dejunului, după plecarea lui Corado Alvaro, care avea treabă zilnic la Ambasadă, o discuţie temeinică şi definitivă. Perier era pe punctul de a înfiinţa o mică, deocamdată mică, fabrică de mătăsuri, în care marchiza intra ca acţionar cu o sumă de bani destul de importantă, primită de curînd de la soţul ei, sumă la care adăugase şi preţul unor bijuterii vîndute la sfatul lui Leonida, tocmai ca să poată fi stăpînă pe cît mai multe acţiuni. Condiţia pe care avea să i-o pună ea lui Perier era ca Leonida să intre în consiliul de direcţie al fabricii, să participe la toate consfătuirile şi, bineînţeles, participarea lui să fie plătită. Dacă punea piciorul în acest consiliu, Leonida socotea că în curînd va putea înlătura pe alţii, va dobîndi cuvîntul preponderent şi, cu oarecare abilitate, va putea face şi afaceri personale. Care puteau fi ele nu ştia încă, avea s-o dibuie odată intrat în horă. Mai există şi materie primă care poate fi înstrăi-

nată, și produse care se pierd pe drum. Auzise de la alții și era convins că inteligența lui înnăscută avea să-l lumineze la timp.

Se ajunsese la șampanie, conversația era plăcută și vioaie. Perier, care fusese ofițer de marină, povestea o călătorie a lui pînă în Indii și desfășura imagini colorate și ciudate în fața celorlalți. Secretarul marchizei, Leonida Movilă, spunea cu cît regret părăsise ea Mexicul pe care îl adorase, despre care îi istorisise lucruri fantastice și cît ar fi vrut să se întoarcă în acel rai, dacă i-ar fi îngăduit-o sănătatea. Josette privea nostalgic în gol, o durea foarte rău faptul că era atît de șubredă.

Atunci se auzi un zgomot de pași în hol, de parcă mai multe persoane ar fi intrat deodată, de parcă pe podea s-ar fi tîrșit obiecte grele. Leonida ciuli urechea. Henri, valetul cel nou, umbla de obicei ca o pisică, nu putea fi vorba de el. Josette, atentă la cuvintele lui Alvaro, nu auzi nimic. Apoi Leonida, care stătea cu spatele la ușă, o văzu deodată pălind, deschizînd ochii foarte mari, întredeschizînd și gura ca pentru un țipăt. Se întoarse către ușă. Un domn înalt, cu barbă căruntă, cu pălăria în mînă, îmbrăcat într-o haină de un cenușiu aproape alb, se apropia încet de masă. Atît de încet, încît Leonida avu timp, înainte de a se ridica în picioare, s-o privească poruncitor pe Josette, să-i facă un semn cu capul că trebuie să se ridice și ea, să iasă în întîmpinarea oaspetelui. Înțelesese într-o clipită, străinul nu putea fi decît marchizul Philippe Albert d'Aubépine.

Josette se ridică, se îndreptă către marchiz și căzu la pieptul lui. N-o mai țineau picioarele. Marchizul își lipi repede buzele de creștetul ei și se uită la cei trei domni cu o privire rece și politicoasă.

— Josette, draga mea, prezintă-mă te rog prietenilor tăi.

Josette făcu repede prezentările, gîngăvind puțin. Își pierduse stăpînirea de sine, își pierduse ținuta, gesturile îi erau moi și privirea speriată. Leonida văzu cu durere cum se alege praful de osteneala lui, dar acum mai mult decît oricînd trebuia să-și joace rolul de secretar. Marchizul d'Aubépine strînse cu amabilitate mîna celorlalți doi oaspeți, numai cînd îi fu prezentat „secretarul" ridică sprîncenele cu mirare, apoi își redobîndi chipul calm. Leonida îl chemă pe Henri, îi porunci să pună imediat un tacîm și un scaun

la masă, să se aducă primele feluri, să se pregătească odaia domnului marchiz, să se ducă acolo bagajele sale. Josette se așezase iar la locul ei, dar părea o momîie de petice scoasă din apă, așa se muiase din toate încheieturile. Nici măcar corsetul n-o mai ținea drept.

Marchizul vorbea cu Alvaro despre ultimele evenimente din Mexic. Perier se întreba în sinea lui dacă afacerile pe care urma să le trateze cu marchiza și priceputul ei secretar mai rămîneau în picioare, de vreme ce acest soț picat din cer pe neașteptate o înspăimîntase atît de mult pe stăpîna casei, iar secretarul ei se prefăcuse într-un soi de majordom. Presupunea că orice discuție trebuie amînată și asta era în paguba lui, fabrica trebuia deschisă în toamnă.

— Josette, draga mea, mă auzi ?

Nu, Josette nu-l auzise pe marchiz cînd o întrebase unde anume fusese de curînd, de căpătase culoarea asta atît de sănătoasă. Nu primise de mult nici o scrisoare de la ea.

— Oh, Albert, am scris, am scris de curînd, rosti ea slab cînd el își repetă întrebarea. Am fost la mare, în Bretagne. Singură !

Asta putea să n-o mai spună, se gîndi Leonida, că doar bărbată-său n-a întrebat-o cu cine a fost. Îi făcu iar semn, cît putu de discret, să se țină drept, să-și vină în fire. El nu era speriat. Își făcuse repede toate socotelile în cap cînd îi ceruse lui Henri să pregătească odaia marchizului și să-i ducă bagajele în ea. În felul ăsta marchizul n-avea să intre decît mai tîrziu, după ce se va fi scăldat, primenit, îmbrăcat de casă, în dormitorul Josettei în care el își lăsase halatul, papucii, ciorapii, o cămașă de noapte în pat și destule lucruri în dulap. Avea odaia lui, dar uneori se dezbrăca sau îmbrăca în dormitorul Josettei, așa, de lene, ca să nu mai facă un drum pe culoarul care le lega odăile. Avea vreme să culeagă aceste obiecte, cel puțin pe cele la vedere. Josette n-avea pic de tărie, nu era în stare să facă față situației. Nu era cel mai simplu lucru din lume să-i explice bărbatului ei că avea un secretar care o descurca în toate împrejurările pe ea, femeie singură, părăsită la Paris, dezorientată, și că acest secretar era un prinț, în vreme ce el era numai marchiz ? D'Aubépine nu părea un tiran, nici un om grosolan măcar. Fusese surprins o clipă că își găsește nevasta cu trei bărbați, îi trecuse surprinderea. Ar fi

fost mai rău s-o găsească numai cu unul și acela să fie el, Leonida, și în cine știe ce situație. Cum era acum cald, Josette se plimba adesea prin casă numai în jupon și el în cămașă, fără guler, fără cravată. Trebuiau să-și spună că au avut noroc. Dar nefericita de Josette nu mai era pe lumea asta, sigur că avea să facă o boacănă. Presupunea ea că bărbatul i-a venit pe neașteptate ca să surprindă ceva? Că l-a informat cineva de viața pe care o duce și a venit să desfacă această căsătorie care nu reprezenta pentru el decît niște bani grei trimiși din cînd în cînd? Și ceea ce e mai îngrijorător e faptul că poate ea are dreptate.

Alvaro și Perier se ridicară să plece. Rămăseseră atît cît era cuviincios să rămînă, n-ar fi putut fugi ca găinile cînd vine uliul, dar gazda se cuvenea să se odihnească.

— Să vă conduc în odaia dumneavoastră, îi spune Leonida cu un zîmbet cuceritor marchizului.

— Tinere, cunosc drumul în casa mea. Mulțumesc!

Făcuse o gafă, și nu numai atît, se purtase slugarnic. Ce prostie! Meritase răspunsul acesta disprețuitor. Se uită în urma marchizului, d'Aubépine nu se îndrepta spre odaia lui, o lua către dormitorul Josettei care îl urma cu pași șovăitori. Intră și el în odaia lui, neștiind dacă trebuie să aștepte acolo să fie concediat sau să plece mai repede, ca să nu mai aibă de înfruntat o scenă cu marchizul. D'Aubépine intrase în dormitorul Josettei, totul era pierdut. Dacă ea ar fi fost o femeie cu cap, ar fi putut spune că toate acele obiecte bărbătești aparțineau altcuiva și l-ar fi salvat cel puțin pe el. Fusese prea singură, avea un amant, secretarul era secretar, n-avea nici o legătură cu pantofii și ciorapii lăsați lîngă fotoliu. Sigur însă că Josette n-avea nici atîta prezență de spirit, nici atîta generozitate. Bărbatul ăsta care o iubea devreme ce îi trimetea bani ar fi iertat-o, iar cu el, cu Leonida, n-ar fi avut nimic de împărțit. Ba chiar ar fi recunoscut în el omul care a pus o fărîmă de ordine în existența împrăștiată a nevestei lui, chiar dacă n-a putut sau nu și-a îngăduit să se amestece în viața ei intimă, s-o împiedice de a avea o legătură amoroasă. Ah, n-avea ea atîta minte, avea să-l dea de gol de la primele cuvinte!

De la celălalt capăt al culoarului, din dormitorul Josettei, se auzea glasul ferm, dur, al marchizului rostind fără oprire un fel de rechizitoriu se părea. Uneori răsunau plîn-

setele Josettei, apoi erau acoperite de vocea bărbătească, mereu egală și aspră. Judecata părea că nu se mai sfîrșește. Leonida se hotărî, pentru orice eventualitate să-și strîngă lucrurile personale, ca să-i fie mai ușor a pleca a doua, a treia zi, cînd va fi necesar. Marchizul era un om prea bine-crescut ca să-l dea afară din casă chiar în seara asta. Se vedea că e bine crescut și ponderat chiar din cearta pe care o avea acum cu nevasta lui. Nu urla, ca alt bărbat înșelat, sigur că n-o bătea, pentru că Josette ar fi scos atunci chiote pînă la cer. Păcat că-i rămăseseră cîteva cămăși și un frac în dulapul din camera ei, pe acelea n-avea cum să le scoată de acolo. Și mai mare păcat că marchizul nu se întorsese cu două zile, cu o săptămînă mai tîrziu. Ar fi avut timpul să învestească banii Josettei în fabrica lui Perier, el ar fi fost numit în consiliul de conducere, pentru că și mai tîrziu, la înființarea acestui consiliu, condiția acționarei ar fi rămas în picioare, iar dacă pierdea postul de „secretar" paguba n-ar fi fost mare. Doar nu era plătit ı secretar, pierdea traiul în puf din această casă, dar avea un venit, avea o situație cu viitor.

Începuse să se întunece. Din dormitorul Josettei nu se mai auzea nimic. Nu se putea ști ce se petrecea acolo. Marchizul nu venea să-l judece și pe el. Îl ignora, desigur, omul ăsta cu ifose de aristocrat și diplomat. N-ar fi fost exclus să-l trimeată pe lacheul Henri cu misiunea de a-i spune că e concediat. Pe Josette sigur că o iertase, dragostea e stupidă. Nu se mai auzea nimic pentru că probabil că în clipa asta o ținea strînsă pe inima lui. Bietul om, era aproape bătrîn, se înfuriase, își vărsase furia și acum, ușurat, căzuse în sentimentalism, în duioșie. Și poate că... cine știe? poate că Josette îl salvase și pe el, nu mărturisise că el era amantul ei, și toate aveau să se întoarcă spre un bine nesperat.

Leonida aprinse lampa cu picior de bronz înflorat de pe masă. Trebuia ori nu să-și facă definitiv bagajele? În clipa aceea se auziră pe culoar pașii Josettei. Ai ei erau, fără îndoială. Se apropiau de ușa lui. Ce fel de veste îi aducea? Marchizul plecase și ea putea veni la el să-i povestească dacă lucrurile se încurcaseră sau se descurcaseră miraculos?

Ușa se deschise și Josette se ivi în prag. Era îmbrăcată de oraș din cap pînă în picioare. Pălăria îi stătea niței

strîmb, de sub ea atîrnau cîteva şuviţe de păr, ţinea pe braţ fracul şi cămăşile lui, era foarte palidă şi foarte năucă.

— Să mergem, Léon, trebuie să plecăm.

— Chiar acum ? întrebă speriat Leonida. Şi tu ?

— Amîndoi. Chiar acum. Ştie tot.

— Deci i-ai spus că eu sînt... nu puteai spune că e altul ?

— Ştia dinainte. A primit o scrisoare acolo, în Mexic. Ia lucrurile astea ale tale, pune-le în geamantan. Haide, repede. Bagajele mele sînt jos, în faţa casei, le-a dus Henri.

Leonida aşează repede în geamantanul deschis şi aproape plin fracul şi cămăşile aduse de Josette.

— Unde ne ducem ? .

— Ştiu eu ? La un hotel. Ai luat banii tăi, Josette ?

— Îţi spun eu pe drum. Să mergem. Abea mă ţin pe picioare.

Coborîră scara. Leonida o sprijinea cu un braţ pe marchiză şi cu cealaltă mînă îşi ţinea geamantanul. În stradă, pe treptele casei, se aflau cele trei cufăraşe ale Josettei. Aşteptară tăcuţi amîndoi să treacă o trăsură goală. Aşteptară cam mult. În sfîrşit putură opri una şi Leonida spuse la întîmplare numele unui hotel prin faţa căruia trecea uneori, cînd ieşea la plimbare. În fundul trăsurii Josette tremura, ca scuturată de friguri. Leonida tăcea şi el, cu dinţii strînşi. Aveau o noapte întreagă înaintea lor, în care Josette putea să-i povestească tot, şi mai ales cît de frică îi fusese, pentru că, desigur, asta era mai important decît orice, ce simţise ea !

În odaia de hotel, nici mizeră, nici luxoasă, aşa cum arăta hotelul şi pe dinafară, Josette se lăsă să cadă într-un fotoliu şi începu iar să plîngă încet.

— Spune, cîţi bani ai putut lua cu tine, ca să ştiu ce putem întreprinde.

— Cincizeci de franci, suspină marchiza.

— Cum aşa ? Aveai doar în sertar întreaga sumă pe care trebuia să i-o dăm lui Perier.

— Da, în sertar. Albert i-a găsit, mi-a dat din ei cincizeci de franci, atît.

— Dar erau ai tăi ! Ceea ce-ţi trimisese el şi preţul bijuteriilor vîndute.

— Nu i-am spus nimic despre bijuterii. Mi-a fost frică. El a crezut că toți banii din sertar sînt trimiși de el, sînt ai lui, i-a oprit.

— N-a văzut că e o sumă mai mare ?

— Nu i-a numărat.

— Greșeala mea ! mîrîi Leonida. Ar fi trebuit să-i păstrez eu. Și greșeala ta, n-ai avut destulă încredere în mine, trebuia chiar tu să mi-i încredințezi.

— Cine se putea aștepta la asta ? suspină ea. M-a lăsat să-mi iau rochiile, lenjeria, colierul de perle, astea, diamantele care sînt pe mine. A spus... a spus că dacă aș fi avut o legătură oarecare, ascunsă de ochii lumii, m-ar fi iertat. I-ar fi părut o greșeală scuzabilă. Dar așa, cu tine în casă, în fața servitorilor, a musafirilor, a celor de la ambasadă ! Zicea că l-am compromis, că l-am făcut de ocară.

— De ce i-ai spus că e vorba de mine ?

— N-ai auzit că știa dinainte ? În clipa în care te-a văzut a înțeles că nu e vorba de minciuni în anonimele alea, că e adevărat.

— Trebuia să tăgădui, să-i ții piept.

— Păi, hainele din dulap, pantofii de pe covor...

— Puteau fi și ale altuia, nu numai ale mele.

Așa ceva nu-i trecuse prin minte Josettei. Se uita prostită la Leonida, înfricoșată de data asta de el.

— Ce-o să ne facem acum, Léon ?

Leonida ridică din umeri. Se părea că Josette pune la plural tot viitorul lor, de parcă ar fi fost legați pe viață și moarte. Nu era momentul acum să-i explice în ce fel, necunoscut deocamdată nici de el, trebuia să-și croiască fiecare un drum mai departe. Trebuia să se mai gîndească și el, trebuia să se liniștească și ea, ca să-l poată înțelege. Cu cincizeci de franci o pereche de oameni nu pot întreprinde nimic la Paris în ziua de azi. Ce zevzeacă, ce dezarmată, ce stupidă era femeia asta, cum nu știuse să subtilizeze într-un fel banii din propriul ei scrin ! Și uitase în două ceasuri tot ce o învățase el cu atîta trudă, vorbea iar cu „păi" și cu „alea" ca o precupeață.

— Ieșim să mîncăm undeva, Léon ? îl întrebă ea, după ce i se mai potoliseră suspinele.

Îi arde acum de ieșit în oraș, la restaurant ! Îi e foame ! Nici spaima nu ținea mult la ea. Își închipuia de pe acum

că o s-o scoată el din încurcătură, nici nu-i trecea prin minte că s-ar cuveni să găsească ea o formulă salvatoare, de vreme ce propriul ei bărbat le stricase amîndurora toate perspectivele.

— Nu ieşim nicăieri, ne culcăm. Nu-mi arde de restaurante şi presupun că nici ţie.

Ascultătoare, Josette începu să se dezbrace. Leonida îi vedea trupul mic şi uscat dezgolindu-se treptat, alb ca varul acolo unde o acoperise costumul de baie, prăjit de soare pe braţele şi pulpele care rămăseseră la lumină, făcută parcă din bucăţi luate de la două păpuşi croite cu economie şi cu nepricepere de un meşter stîngaci. Aplecată peste geamantanul în care răscolea în căutarea unei cămăşi de noapte, şoldurile îi ieşeau ascuţite în afară, şira spinării arcuită îşi arăta vertebrele, de puteai să i le numeri. Cum, Doamne, putuse sta atîta timp lîngă ea ?

În pat, Josette se lipi de el şi adormi repede, obosită de atîta plîns. Leonida însă nu se putu linişti multă vreme gîndindu-se. Marchizul primise acolo, în Mexic, cîteva anonime. Cine ar fi putut să le trimeată ? Josette n-avea nici o prietenă, nu avusese niciodată. Treaba asta o făcuse o femeie, n-avea ce bărbat să fie gelos pe ea. Fernando nu mai era de mult în Franţa, mascalţonul cu care se încurcase în timpul despărţirii lor era acum favoritul unei curtezane la modă. Aflase asta în treacăt, dar ţinuse minte. În timpul legăturii ei cu Fernando marchizul nu auzise nimic, de vreme ce nu venise atunci s-o surprindă. De data asta îl anunţase cineva. Isprava asta o făcuse numai Amélie Branger, ea era deprinsă cu anonimele, îi trimesese doar şi marchizei cîteva, pe care le interceptase el. Bun. Deci Amélie Branger. Dar ştiind asta, nu făcea un pas mai departe. Ce avea să se întîmple cu el acum, cînd o avea în cîrcă şi pe Josette ? Era femeia care se agaţă ca mărăcinele de un bărbat chiar cînd îl întreţinea ea, darmite cînd trebuia ea întreţinută ? Nu-i trecuse niciodată prin cap că va rămîne veşnic lîngă ea şi acum mai puţin decît oricînd. N-o putea lăsa în stradă, bineînţeles, era doar un gentleman, dar nici n-o putea ţine, avea nevoie de libertate ca să-şi găsească alt drum. Ce se putea face cu ea ? Se spunea că e fiica unui negustor de încălţăminte sau a unui cizmar care făcuse avere. Ea nu-i mărturisise niciodată cine îi sînt pă-

rinţii şi pe el nu-l interesase să afle. Pomenise odată despre un bunic care avea un castel, alteori spunea „doamna asta distinsă din loja de colo seamănă cu mama", dar Leonida n-o luase în serios şi nici nu-i pusese vreo întrebare. Toate doamnele distinse puteau semăna cu mama ei, important era că primea bani din Mexic şi că îl iubea, că nu făcea economie cînd era vorba de el. În sfîrşit, avea să găsească el o soluţie, deocamdată cu cei cincizeci de franci şi cu puţinele bijuterii care îi mai rămăseseră, puteau trăi modest o bucată de vreme. Despărţirea lor trebuia să-i devină şi ei clară ca o necesitate, şi asta nu se va realiza decît în timp, cu multă dibăcie din partea lui. Acum se cuvenea să doarmă şi el, ziua fusese prea încărcată şi în noaptea asta tot nu putea lua nici o hotărîre.

Cîteva zile la rînd Leonida ieşi la plimbare cu Josette încet, pe jos. Susţinea că era o imprudenţă să mai ia o trăsură sau să mănînce în restaurante mari, trebuiau să economisească şi o para pentru ca puţinul pe care îl aveau să dureze cît mai mult. Lui i se retezase posibilitatea de a deveni consilier în fabrica lui Perier, n-avea doar să intre vînzător sau chelner undeva, trebuia să pîndească un prilej de a face o muncă mai aleasă, potrivită cu rangul şi cu inteligenţa lui.

Sfîrşitul lui august era cald încă, Josette tropăia pe lîngă el cu picioarele ei mici, care oboseau repede, se uita cu jind la caleştile în care treceau doamne răsturnate pe perne, se uita în vitrinele largi ale marilor magazine şi nu-i venea a crede că, dacă o ademenea ceva, nu-şi putea îngădui ca mai alaltăieri să intre şi să-şi cumpere acel obiect, fără să şovăie şi fără să se tocmească. Birturile în care o ducea Leonida miroseau rău, mîncarea era proastă, chelnerii neatenţi şi îmbrăcaţi neglijent. Cînd se închideau în odaia lor de hotel parcă nu mai aveau ce-şi spune unul altuia şi se plictiseau cum nu se plictisiseră niciodată. Leonida nu vorbea aproape deloc şi ea nu cuteza să rupă tăcerea.

În sfîrşit, într-o zi Leonida îi puse întrebarea pe care o pregătea de mult :

— Dragă Josette, care sînt în momentul de faţă legăturile tale cu părinţii tăi ?

Josette se zăpăci.

— Cu părinții ? Nu mai am de mult nici un fel de legătură.

— Păcat ! Știi măcar ce fac ei acum ?

— Am auzit ceva. Mama a murit de mult.

— Nu știam. Și bunica aceea care avea un castel ?

— Oh, ea a murit de cînd eram un copil.

— Cui a rămas castelul ?

— Cred că... cred că a fost vîndut.

— Dar tatăl tău, tatăl tău ce face ?

— Nu mai știu. După ce m-am măritat cu Albert, nu l-am mai văzut.

— De ce ?

— Pentru că... pentru că a fost împotriva căsătoriei mele.

— El, un negustor de încălțăminte, rosti Leonida fără să clipească, de parcă Josette i-ar fi mărturisit de mult profesia tatălui ei, s-a împotrivit să te măriți tu cu un marchiz ? Draga mea, fi sinceră, eu cred că tu n-ai mai vrut să-l vezi cînd te-ai pomenit deodată o doamnă cu titlu de nobleţe.

Josette plecă fruntea, nu mai răspunse nimic.

— Foarte urît, foarte rău din partea ta. Asta e o dovadă de lipsă de sentimente filiale, de ingratitudine, și e o mare imprudență. Tatăl tău a făcut avere, mi se pare.

— Da, se îmbogățise. Nu mai știu pe urmă ce s-a întîmplat. Am aflat că a plecat din Paris, că s-a retras undeva, pe Marna, la Nogent cred. Cineva mi-a spus că trăiește acolo ca un rentier, că e plin de bani, iar altcineva mi-a povestit că pierduse tot și a plecat la Nogent pentru că n-a mai putut face față vieții scumpe de la Paris.

— Ar fi trebuit să te interesezi, să-l vizitezi uneori. El doar te-a crescut ! Și cred că acum îți dai seama și tu că, dacă e cumva foarte bogat, ar putea să te ajute în clipa asta.

Josette se înfioră.

— Vai, Léon, m-am purtat în așa fel cu tata, încît nu mai pot da niciodată ochii cu el.

— Ce ai făcut ? I-ai trimis vorbă prin valet că nu ești acasă cînd te căuta și nu i-ai răspuns la scrisori ?

— L-am rugat mai întîi să nu vină la nunta mea, ca să nu mă compromită. Asta l-a înfuriat grozav. Am plecat

în Mexic şi nu i-am scris niciodată. Cînd m-am întors... da, cînd m-am întors m-a căutat el de două ori şi, cum ai spus tu, i-am trimes vorbă prin valet că nu sînt acasă. Şi pe urmă nu mi-a mai dat nici un semn de viaţă.

— Îl cunoştea pe marchiz? Albert nu te-a cerut lui?

— Nu. Albert m-a cunoscut la Opera Italiană, acolo s-a îndrăgostit de mine. I-am spus că sînt orfană. Eh, treaba e prea încurcată ca să ţi-o explic acum.

— Dar nu te-a luat de la Opera Italiană şi te-a dus la cununie! Nu te-a luat din drum! Trebuie să te mai fi văzut de cîteva ori, trebuie să te fi întîlnit undeva. Chiar de o orfană te interesezi unde locuieşte, cum trăieşte, ce fel de viaţă duce, pînă cînd o iei de nevastă, dacă te-ai îndrăgostit de la prima vedere. Hai, povesteşte!

Josette se frămînta, îşi căuta cuvintele, se vedea bine că nu-i place să povestească tot ce se întîmplase atunci.

— Şi, te rog, fără minciuni! rosti sever Leonida.

— Loja la operă era plătită de tata, bineînţeles. Mă duceam la spectacole cu o prietenă, Charlotte. Eram cu ea în seara în care l-am cunoscut pe marchiz. La despărţire, cînd el, Albert, m-a întrebat unde locuiesc, Charlotte mi-a făcut cu ochiul şi eu am înţeles, am spus că la ea. Aşa că Albert ne-a condus cu trăsura la ea, şi a doua zi tot acolo mi-a trimis flori. Pe urmă a mai venit la Charlotte să mă vadă. Cînd eram acasă la tata, ea îi spunea că am ieşit să mă plimb. Şi m-a cerut de nevastă.

— Curînd după ce te-a cunoscut?

— Foarte curînd. Aşa e el, se hotărăşte repede. N-ai văzut şi în după-masa în care ne-a alungat? Şi cînd m-a trimis din Mexic înapoi la Paris, tot repede s-a hotărît. I s-a părut... eh, treaba lui ce i s-a părut.

— Povesteşte, e foarte interesant.

— Dădeam un dineu acasă la noi. Angajase o mică orchestră să-i distreze pe oaspeţi. Şi i s-a părut că-i fac ochi dulci unuia dintre ei care cînta la chitară şi din gură, sau că el îmi face mie, nu mai ştiu.

— Acela era Fernando!

— Mai lasă-mă în pace, nu mă mai descoase atît!

Leonida se uită la faţa ei mică, cu trăsături meschine, în general lipsită de expresie, dar în clipa asta foarte rea, plină de furie şi de ură. Dacă mai stăruie puţin, avea s-o

apuce iar una din acele crize de nervi la care dădea drumul atît de uşor în perioada în care o cuprinsese bănuiala şi gelozia pe el. Nu mai spuse nimic, se întreba numai, privind-o atent, ce putuse găsi marchizul, un bărbat mai în vîrstă decît ea, dar care arăta foarte bine, la femeiuşca asta lipsită de frumuseţe, prostuţă, vulgară, cînd umilă, cînd ţîfnoasă şi mincinoasă la nevoie de parcă ar fi avut o singură sclipire în mintea ei, aceea de a putea ascunde adevărul. De data asta nu mintea, dar cîte gogoşi i-o fi spus şi lui în timpul legăturii lor! Cîţi bani o fi ascuns, cîte cumpărături inutile de lucruri stupide, care rămăseseră acasă şi nu puteau fi valorificate, revîndute acum! Grozave gusturi avea şi marchizul Philippe Albert d'Aubépine! Poate că pe vremea cînd o cunoscuse, cu nouă-zece ani înainte, tinereţea i-o fi dat o strălucire, un farmec, o frăgezime oarecare, dar cu trei ani în urmă, cînd o cunoscuse el, Leonida, nu mai avea decît vioiciune în mişcări, capricii uşor de confundat cu fantezia, cînd nu eşti destul de obişnuit cu femeile. Altfel, tot a ciupercă albă, trăită în umbră, uşor zbîrcită semăna. Iar acum! Tristeţea şi ameninţarea sărăciei o ofiliseră de tot, o gîrboviseră parcă. Nu putea avea mai mult de treizeci şi patru, treizeci şi cinci de ani, era mai tînără decît Zenobia. N-avea personalitate, asta era, mama lui şi la cincizeci de ani avea să fie dreaptă, frumoasă şi strălucitoare. Era un păcat şi să le compari în minte o secundă măcar pe aceste două femei.

În seara aceea Leonida n-o mai întrebă nimic pe Josette. O luă de braţ, o scoase la plimbare, o pofti într-o berărie, fu prietenos şi tandru, ca s-o lase să se liniştească. Nici a doua zi nu pomeni un cuvînt despre lucrurile pe care i le mărturisise ea, dar a treia zi trecu din nou la atac.

— Josette, draga mea, tu ar trebui să te duci la Nogent, să-l cauţi pe tatăl tău.

— Nu ţi-am spus că aşa ceva nu e cu putinţă? Crezi că tata s-ar purta cu mănuşi ca Albert? Mi-ar da în cap cu orice i-ar cădea la îndemînă. Mi-a trimes doar vorbă că să mă ferească Dumnezeu să-i ies vreodată în cale.

— Un om spune multe la furie, dar e tată şi are şi el un suflet de părinte. Cînd te-ar vedea plină de remuşcări, de dragoste, tristă şi nefericită, s-ar înduioşa.

— Uite, eu nu cred.

— Ba o crezi, dar eşti ambiţioasă şi nu vrei să te pocăieşti. Sau eşti fricoasă, şi nu vrei să înfrunţi un moment de furie al lui, care pe urmă sigur că i-ar trece.

— Şi ambiţioasă, şi fricoasă, şi tot ce vrei tu, dar la tata nu mă duc.

— N-avem altă ieşire. Banii se sfîrşesc, eu o slujbă serioasă şi onorabilă n-am găsit...

— Dar ai căutat ?

— Bineînţeles. De cîte ori te las singură şi ies în oraş, nu fac altceva.

Deci asta era în capul ei. Socotea că Leonida trebuie să se pună acum pe muncă şi s-o întreţină. Nu-i este dator cu nimic, întîi se ocupase de caii ei de curse, apoi de propria ei persoană, din care scosese vremelnic o cucoană şi pe care o învăţase să-şi creeze legături în lumea bună. Toate se duseseră de rîpă, înseamnă că această asociaţie a lor, ca să-i zică aşa, n-avea sorţi de izbîndă. Doar dacă tatăl ei ar mai fi avut încă avere şi ar ierta-o. Dar moşul poate că sărăcise. Oricum, trebuia să se afle ce e cu el.

— Draga mea Josette, cu ce vom trăi mîine ? Ai să vinzi şi perlele. Bun. Vom mai avea ce cheltui cîteva luni, puţine. Şi pe urmă ? Stai, mai am o idee. Ce situaţie are acum prietena ta Charlotte ? N-am putea locui la ea o bucată de vreme, ca să nu mai plătim cel puţin hotelul ?

— N-am mai văzut-o pe Charlotte.

— N-ai mai primit-o nici pe ea în casă cînd ai avut o situaţie ? Ar fi trebuit să ghicesc, de cînd te cunosc n-am văzut în casa ta nici o femeie. Şi cu Charlotte ai fost ingrată. Eh, acum culege ce-ai semănat !

— Dar tu, tu, pe care te-am îmbrăcat şi te-am răsfăţat, tu nu eşti acum ingrat faţă de mine ? N-ar trebui să te apuci să faci orice, prinţule, dar chiar orice şi să mă ţii şi tu... ?

— Josette ! Fără vulgarităţi ! Îţi sînt dator tot atît cît mi-eşti şi tu mie, ştii bine. N-am să mă apuc acum, ca o fată de negustor, să înşir cîte servicii ţi-am făcut.

— Dar mă trimeţi la negustorul de tata să văd dacă mai are bani, de care să profiţi şi tu.

— În condiţiile astea, nu se mai poate sta de vorbă. Eu nu mă pot bălăci în asemenea lături. Nu sînt deprins

şi nici nu vreau să mă deprind, să decad, să nu mă mai recunosc pe mine însumi. Plec în clipa asta şi am să mă întorc în ziua în care voi socoti că te-ai revizuit şi tu şi te-ai căit de cuvintele astea ruşinoase.

Leonida îşi luă pălăria şi ieşi. Din fericire avusese prudenţa să-l caute în ajun pe vicontele Charles de Vaubant, prietenul lui Georges, şi se asigurase că poate dormi la el cîteva seri, pînă să se descurce şi treaba asta. Păstra de mult în buzunar optzeci de franci, din seara în care părăsise casa marchizului, bani despre care nu-i pomenise Josettei. Cu ei nu se putea întreprinde nimic, nici măcar atunci cînd suma avea să se mărească prin banii trimeşi de mama pe adresa vicontelui de Vaubant, pe care avusese grijă s-o comunice repede acasă, dar se putea încerca totuşi norocul la cărţi. Charles pretindea că nu mai joacă, Gaudart nu se întorsese din Italia, Sabron învăţa pe brînci, nu va fi însă greu să găsească alţi companioni de joc, cafenelele erau pline de ei. Plecarea lui de la hotel prezenta şi un risc, Josette putea vinde în lipsa lui perlele sau smaragdele pe te miri ce, putea şi risipi o parte din bani ca o zăpăucă, dar era cu putinţă ca, speriată de singurătate, să regrete toată grosolănia ei, să se gîndească mai chibzuit şi să i se supună cînd, odată întors la ea, o va trimete la tatăl ei.

În zilele pe care le petrecu la de Vaubant găsi, în adevăr, la o cafenea mai elegantă, cîţiva amatori de joc, pierdu, cîştigă, pierdu iar, rămase cu banii cu care pornise. Nu totdeauna cărţile sînt o afacere, cum fuseseră în serile trăite la doamna Branger, seri a căror amintire îl dezgusta şi acum. De Vaubant îi pomenea de un post de şef de grajduri la un tip care avea cai de curse, Leonida se mai ocupase de aşa ceva, se pricepea, ar fi fost plătit binişor. Nu era însă deloc acelaşi lucru să fii grăjdar şef la un cuconaş sau să fii consilierul în această materie al unei marchize care abia aşteaptă să-ţi cadă în braţe şi să-ţi pună la dispoziţie iatacul şi frînele gospodăriei ei. Leonida amînă răspunsul şi se întoarse la hotel.

O găsi, în adevăr, pe Josette cuminţită. Nu vînduse nimic, trăise cu pîine şi apă, spunea ea plîngînd, îl aştepta, îi fusese dor de el. Nici măcar nu ieşise pe stradă decît pînă la brutărie, de teamă că el va veni şi n-o va găsi acasă. Era şi mai slabă, şi mai jigărită, rochiile se răsuceau

pe ea ca pe un băţ, frumoasele rochii făcute sub supravegherea lui. Leonida o lăsă să respire fericită o zi, apoi o întrebă iar cu toată gravitatea dacă n-avea de gînd să se ducă la Nogent, să-l caute pe bătrîn. Chiar dacă nu mai avea avere (ferească Dumnezeu de asemenea pacoste !), odată ce-l va fi înduioşat şi îmblînzit, putea rămîne la el o bucată de vreme, pînă ce el o va vesti că şi-a făcut un rost şi se poate întoarce la el.

— Dar tata se poate să nu mă primească, sau, dacă îl găsesc şi să zicem că mă primeşte, unde îţi trimet adresa lui de acolo, pe care acum n-o ştiu ?

— Aici, la hotel, bineînţeles.

— Rămîi aici ?

— Am să încerc să locuiesc la un prieten, încă nu ştiu la care, dar am să trec zilnic pe aici, pe la hotel, să întreb dacă n-a venit vreo scrisoare pentru mine sau dacă nu te-ai întors chiar tu. Josette, să fii înţeleaptă, răbdătoare. Tu ai greşit faţă de el, nu el faţă de tine. Lasă-l să te certe, să se răcorească, tu fii smerită, drăgăstoasă. Ai înţeles ?

— Şi cu bagajele mele ce fac ? Le iau cu mine ? Dacă nu mă primeşte...

— Iei ceva pentru cîteva săptămîni. Îl rugăm pe hotelier să închidă restul în vreo magazie. Hai, fruntea sus ! Te duci să cucereşti un tată, nu o redută ! Şi îmi scrii numaidecît aici, la hotel. Îţi închipui doar cît mă interesează soarta ta !

A doua zi, după ce plecă Josette, Leonida se mută la Charles de Vaubant. Toate relaţiile pe care le făcuse prin marchiză, sau pe care o determinase el să le facă, erau acum pierdute. Marchiza înceta să mai fie marchiză, el nu mai era secretar, amîndoi nu mai reprezentau nimic. Încerca să-şi piardă vremea cît mai plăcut posibil, să nu se gîndească la nimic. Se ducea la teatrele de varietăţi, înghiţise destulă operă cu marchiza ca să fie văzuţi de o anumită lume în loja lor. Acum se distra după pofta inimii, îşi acorda o pauză de la obligaţiile „sociale", trecea şi prin culise bombîndu-şi pieptul, uitîndu-se de sus la micile dansatoare din balet şi cuceritor la vedetele zilei, i se răspundea cu cîte un zîmbet care îi confirma frumuseţea şi eleganţa, tinereţea strălucitoare, capitol pe care pînă acum nu-l exploatase

destul, care abea de acum înainte avea să fie deplin valorificat. Merita mai mult decît avusese, în primul rînd merita o altfel de femeie decît biata Josette, şi prea bătrînă, şi prea urîtă, şi de stirpe prea joasă pentru el. Nu căuta acea femeie potrivită cu el în culise, nici nu-i trecea prin minte una ca asta, se distra numai pînă cînd avea să se hotărască să ia viaţa în piept.

Deocamdată, dacă Josette îl anunţa că se împăcase cu tatăl ei şi că bătrînul mai avea încă avere, mai putea petrece o bucată de vreme cu ea, pînă cînd se va înfiripa pe propriile lui picioare. Trecea zilnic pe la hotel şi după o săptămînă găsi o scrisoare pentru el. Josette îl anunţa că după cîteva scene cumplite se împăcase cu taică-său, dar că două lucruri o întristau grozav : bătrînul era în adevăr sărăcit, îşi cumpărase acolo o căsuţă ca vai de ea, trăia pe sponci şi, ceea ce era culmea, se însurase a doua oară cu o femeie în vîrstă şi ea, foarte gospodină, foarte cumsecade, foarte econoamă, dar o femeie cu care ea n-avea nimic comun, cu care nici măcar nu avea ce vorbi. Toată nădejdea îi era la Leonida, el trebuie să facă tot ce poate ca să găsească de lucru, bineînţeles, îl flata ea, o treabă demnă de el. El trebuia s-o scoată din obscuritatea şi mizeria în care se cufundase la Nogent. Să-i scrie repede la adresa următoare... şi să nu uite cumva cît s-au iubit, cît se iubesc de mult.

Leonida nu-i scrise nici repede, nici cu întîrziere. Nu-i mai scrise deloc. Nici pe la hotel nu trecu să vadă dacă mai veniseră şi alte scrisori. Capitolul Josette era definitiv încheiat. Fusese o greşeală că o lăsase să plece cu perlele şi smaragdele la ea ? Altul în locul lui aşa ar fi gîndit, dar el era prea nobil ca s-o regrete. Da, avea un caracter nobil, se stima pentru asta şi nici nu voia să se mai gîndească la bijuteriile acelei biete femei care nu avea nici frumuseţe, nici tinereţe ca el, avea şi ea acolo două bijuterii.

Charles de Vaubant îl grăbea să se hotărască dacă primeşte sau nu postul de şef de grajduri la acea cunoştinţă a lui, un anume Clément Tussot, care avea şi o bancă la Lyon. Acest Tussot alerga de la Lyon la Paris şi de la Paris la Lyon, cînd să-şi controleze banca şi afacerile, cînd să asiste la cursele la care participau caii lui. Charles ştia foarte bine că Leonida nu făcuse mare ispravă cu caii marchizei, dar

ţinea mai mult să-l vadă pe el rostuit, decît să-l servească bine pe Tussot. Leonida era doar fratele lui Georges, Charles avea sentimentul prieteniei în cel mai înalt grad. Pe urmă, fraţii Movilă erau aristocraţi ca şi el, pe cînd Tussot se ridicase de curînd, dracu ştie prin ce învîrteli, la averea pe care o avea acum. Se spunea că începuse de foarte jos, că în tinereţe vînduse nasturi în Montmartre şi în 1870, în timpul asediului Parisului, făcuse cîteva afaceri grozave, speculase alimentele puţine de care avea parte populaţia, vînduse făină şi zahăr pe sub mînă în strînsă legătură cu cineva de la primărie sau de la comandamentul militar. Nu se ştia nimic precis, dar peste capul lui pluteau bănuieli, acuzaţii tăcute. Charles nu i-ar fi strîns mîna unui asemenea individ, dacă nu l-ar fi întîlnit în case bune, unde era primit ca un egal al gazdelor. De Vaubant îşi dădea seama că bunele moravuri se duceau de rîpă, era dezgustat, dar stătea de vorbă cu Tussot, n-avea încotro, maică-sa, contesa Louise Claire făcuse un împrumut la banca din Lyon a acestui individ, iar acum poftim, n-ajungea că îl saluta pe acest şmecher, îi făcea şi un serviciu. Un serviciu să-l pomenească ! I-l recomandase pe Leonida ca mare maestru în materie de cai de curse. Va avea de ce să facă haz mai tîrziu, în sinea lui, bineînţeles, şi de ce să-i înfăţişeze lui Tussot o mutră plină de regrete, dacă va avea curajul să i-o reproşeze vreodată. Se aflau în luna septembrie şi Leonida nu spusese încă un cuvînt clar. Charles îşi pierdea răbdarea. Împărţea cu el nu numai locuinţa, dar şi masa. Un de Vaubant nu e zgîrcit, e uneori strîmtorat.

Într-o seară în care amîndoi se aflau din întîmplare acasă, aşezaţi în sufragerie la o sticlă de vin şi o bucată de friptură, Charles îi vorbi deschis lui Leonida.

— Dragă Léon, Tussot se află la Paris în clipa de faţă. Peste cîteva zile pleacă la Lyon. Dacă pierzi ocazia asta, eu cel puţin nu mai sînt în stare să-ţi găsesc alta. Gîndeşte-te bine, şi nu mîine, chiar acum.

Leonida privea în gol, cu un zîmbet trist, dezamăgit.

— Ţie, Charles, ţi se pare meseria asta, nu, nu meseria în sine în alte condiţii, ci postul ăsta potrivit cu mine ?

— Potrivit, nepotrivit, eu cred că trebuie să-l primeşti pînă nu ţi-l suflă altul. Nu faci un angajament pe viaţă. Mai tîrziu se va găsi altceva.

— Bine, Charles, accept. Ce să fac? Crezi că tipul, Tussot ăsta, are să fie în stare să aprecieze, în sfîrşit, are să-şi dea seama pe cine a angajat? Crezi că vom intra în oarecare relaţii de prietenie? Că va fi măgulit că îl serveşte un prinţ, i-ai spus că sînt prinţ? Crezi că voi face prin el alte cunoştinţe, alte relaţii?

— Orice e cu putinţă. Tussot, nu-ţi ascund, e cam grosolan, nu înţeleg prin asta mojic, nu, se fereşte să fie bădăran ca să nu i se ghicească provenienţa, dar e lipsit de fineţe. Se învîrteşte însă într-o lume sus pusă din punctul de vedere al finanţelor, nu al originii.

Clopoţelul de la uşa de la intrare sună lung, repetat.

— Aştepţi pe cineva, Charles?

— Eu nu. Habar n-am cine poate fi la ora asta. Deschide tu, Léon şi spune că nu sînt acasă.

Leonida se duse în vestibul. Charles îl auzi din sufragerie cum trage zăvorul şi cum scoate un strigăt de uimire şi de bucurie:

— Georges!

Din doi paşi, Charles fu în vestibul. În faţa lor stătea Georges, prăfuit, obosit, ars de soare, cu faţa slabă luminată puţin de un zîmbet.

— Georges! strigă Charles şi-l cuprinse în braţe. De ce stai pe prag? Intră înăuntru, hai. Trage geamantanul în casă. Păcătosule! Om fără inimă! O scrisoare nu mi-ai scris din Anglia aia a ta. Ai venit de tot? Ce e cu tine de arăţi ca o fantomă? Vino în sufragerie, stai jos. Mi se pare că abia îţi tragi sufletul. Scările astea sînt infernale! Vrei să mănînci sau întîi să te speli? Dar scoate odată un cuvînt!

— Nu pot răspunde pe loc la atîtea întrebări.

— Uite că mai are glas! Léon, tu nu credeai că şi-a pierdut glasul? Sau că nu mai ştie franţuzeşte tot vorbind în englezeşte atîta timp? Ia întreabă-l ceva în româneşte, poate a uitat şi limba maternă!

Georges încercă să rîdă slab şi stătea pe scaun ca un om prăbuşit de oboseală.

— Staţi, staţi puţin. Să-mi vin în fire, să mă odihnesc.

— Mănîncă ceva, Gheorghe, să prinzi puteri.

Georges se uită lung la Leonida şi ochii i se aburiră de lacrimi. Îi spusese „Gheorghe" aşa cum îi spunea tatăl lor, cum Leonida nu-l mai numise din copilărie. Ceva pierdut de

mult venea parcă să-l mîngîie acum. Se descurcase singur de atîţia ani, se crezuse puternic, se aruncase în apele vieţii ca un bun înotător sigur pe el, se înecase la mal ca un neputincios, şi în clipa în care, dezgustat de el însuşi şi de nenorocul lui, slab şi cu sufletul rănit, poposea aici, o adiere din copilărie, dulce ca o dezmierdare, venea să-i aducă aminte că undeva pe lume fusese ocrotit şi iubit, că mai era şi acum poate.

— Leonida, tata mai trăieşte ?

Leonida făcu ochii mari, mirat de o asemenea întrebare.

— Tu n-ai mai avut nici o corespondenţă cu cei de acasă ?

— Nu, de mult.

— Mie mi-a scris mama, tata a fost iar bolnav, dar s-a vindecat. Sînt toţi la Sulcina. Mama mi-a trimis cîţiva galbeni, foarte puţini. Ţara e în război. Cel puţin atîta ştii, sper, că România a intrat de-a binelea în război, în foc vreau să spun. Sau în Anglia nu există ziare ?

— Am citit asta la Calais, într-un ziar francez. Am stat cîteva zile la Calais.

— Te-ai plimbat şi pe acolo, vagabondule ?

Georges îl privi cu tristeţe. Mai pătrunzător decît Leonida, mai atent, Charles îi puse repede un tacîm şi un pahar lui Georges, îi umplu farfuria şi-i tăie pîine. Îşi dădea seama că dezolarea din ochii prietenului său nu e nici prefăcută, nici uşoară. Îi văzuse mîinile bătătorite, unghiile încă pline de pămînt, vestmintele îmbîcsite parcă de praf, ochii înlăcrimaţi adineauri pentru o secundă. Şi era obosit Georges, nu mai avea nevoie s-o spună, era descurajat cum nu-l văzuse niciodată.

— Nu vrei întîi să te speli pe mîini, dragul meu ?

Georges îşi privi lung unghiile, ridică din umeri şi spuse domol :

— Am să mă spăl, dar tot nu iese. Pămîntul, vreau să spun. Are să se cureţe cu vremea.

Cît timp Georges se duse să se spele, Charles îl dădăci puţin pe Leonida.

— Să-l lăsăm în pace. Va vorbi el cînd va avea chef să vorbească. Trebuie să fi avut supărări mari pe acolo.

— Dracu' l-a dus în Anglia ? I-a trebuit să fie muncitor la o fermă ?

— Lasă asta acum. Pe fiecare din noi ne duce dracul sau fantezia noastră spre cine știe ce bucluri, pe care nu le-am întrevăzut.

— Ce înțelept ai devenit deodată, Charles !

— Taci, auzi-l, vine.

Georges se întoarse cu un chip puțin schimbat. Se spălase și pe obraz, își pieptănase barba și părul, își schimbase cămașa. Arăta mai proaspăt și mai înviorat. Mîinile însă erau la fel de crăpate și unghiile la fel de murdare. Se așează la masă și mîncă pe nerăsuflate tot ce i se pusese în farfurie. Apoi ridică paharul și rosti cu glas în care se strecura un fir de batjocură :

— Să bem pentru foștii grădinari și prietenii lor aici, de față !

— Să bem și pentru viitorii grăjdari ! strigă Leonida.

— Cum ? Tu te faci grăjdar ? Adică vei supraveghea iar caii marchizei ? A cumpărat alții ?

— Nici o marchiză, nici o supraveghere ! Grăjdar curat, scumpul meu frate, la un împuțit de parvenit.

Georges izbucni deodată într-un hohot neașteptat de rîs.

— Trăiască frații Movilă ! S-au făcut grădinari și grăjdari, unul ca să strice recoltele și altul ca să frîngă picioarele cailor. Băieți de ispravă, capabili și mai ales democrați ! Nu s-au priceput să învețe carte, dar se pricep să cucerească inimile femeilor. N-aveți voi idee cît de departe am ajuns eu prin femeia pe care am cucerit-o !

— Dar eu ! rîse și Leonida. Am ajuns pe spinarea lui Charles, să mă hrănească și să mă adăpostească.

— Și acum i-am picat și eu în brațe ! Vicontele întreține doi prinți, ca o curtezană bogată și snoabă !

Frații Movilă rîdeau de se prăpădeau. Charles încerca să rîdă cu ei, de politețe măcar, dar își dădea seama că, dacă Leonida făcea haz cu sinceritate, Georges rîdea apucat de un mic acces de nervi.

— Băieți, potoliți-vă. Orice rău din lume are leac și la vîrsta voastră toate abea încep, nu se încheie.

Georges se opri din rîs.

— Cînd ai devenit tu atît de înțelept, Charles ?

— Asta m-a întrebat și frate-tu. N-aveți grijă, nu mă ține mult.

Lui Leonida însă nu-i trecuse cheful de rîs.

— Ia spune drept, Georges, tu te-ai îndrăgostit pe acolo de fata fermierului ăluia? Ţi-a căzut cu tronc o ţărăncuţă, vreo argată de la vaci? Altfel nu pot înţelege cum de-ai slugărit tu la o fermă.

Georges deveni foarte grav.

— A fost vorba de o dragoste, dar aş prefera să nu mai vorbim niciodată despre asta. Vă spun acum, şi asta e prima şi ultima oară, mă auziţi? că am iubit o fată cu totul superioară mie în toate privinţele, o domnişoară aşa cum noi n-am cunoscut alta pînă acum. Vinile despărţirii noastre sînt ale mele, numai ale mele. Ea n-a avut altă vină decît aceea de a fi foarte cinstită, foarte dreaptă şi foarte exigentă. Prea exigentă pentru un om neserios ca mine.

— Ştii vorba francezului, Georges? Pierzi una, găseşti zece! încercă să-l potolească de Vaubant.

— Nu zece, voi găsi o sută, dar nici una nu va fi ca ea. Gata. V-am rugat să nu mai vorbim despre asta.

— Atunci să mai bem, Leonida ridică paharul — pentru viitorul nostru de aur!

— Pentru uitare! închină Georges.

— Pentru patul care nu ştiu dacă mai există în cămară şi pe care tare aş vrea să-l găsesc, ca să am pe ce-l culca pe Georges în seara asta! strigă Charles.

— Amice, unul care a hamalit în portul Calais ca să cîştige bani de tren pînă la Paris poate dormi şi pe jos.

— Ai fost hamal la Calais? Domnişoara aceea mai bine decît tine în toate privinţele te-a lăsat să pleci fără bani, frăţioare? Atunci...

— Léon! îl întrerupse Charles. Am făgăduit să nu mai vorbim despre asta. Hai cu mine să căutăm patul.

Cînd se întoarseră din cămară cu patul care fusese desfăcut în bucăţi şi pe care trebuiau să-l închege la loc, Georges dormea pe scaunul din sufragerie, cu capul pe braţele pe care şi le încrucişase pe masă. Îl deşteptară foarte greu. Nu pricepea unde se află şi adormea mereu la loc.

*

Zilele următoare, Georges, îmbrăcat cu hainele lui bune, bătători Parisul în lung şi în lat. Intră în cafenelele pe care le frecventase odinioară, în varieteurile în care actriţele erau

noi pentru el, dar personalul acelaşi, simţi uneori că redevine cel de odinioară, vesel, gata să se amuze de orice fleac, să facă oricărei fetişcane curte, să se umfle în pene de succesele lui uşoare, să găsească o plăcere în jocul de cărţi pe care îl abandonase de mult, de cînd trebuise să-şi mărturisească lui Mabel greşeala de la Londra şi să se pocăiască. Alteori însă nimic nu-l distra, amintirile îl potopeau, zilele însorite în care grădinărea la Roundstone-Farm îi păreau o fericire pe care poate că n-o simţise destul, iar chipul lui Mabel i se ivea în faţa ochilor, dar nu strălucitor, fraged, cum fusese totdeauna, ci trist, scofîlcit, îmbătrînit, aşa cum îl văzuse în clipa despărţirii de ea. Voia să-şi smulgă această imagine din minte, dar nu putea. În asemenea ceasuri, bea mai mult decît îi era măsura obişnuită. Beţia nu-i risipea amintirile, i le întărea.

Leonida plecase de la Charles. Se angajase la Tussot şi cu primul aconto, pe care avusese grijă să-l ceară numaidecît, se mutase într-o pensiune oarecare, ceva mai bună decît a doamnei Branger. Pensiunea se afla la celălalt capăt al Parisului, aproape de grajduri, dar destul de departe de locuinţa lui Charles. Venea rar să-i vadă pe viconte şi pe Georges, patima pentru cai se redeşteptase în el, îi călărea pe cei mai buni care îi stăteau la dispoziţie şi făcea minuni de exhibiţie în Bois, la orele la care ştia că ies şi marile doamne la plimbare. Trecuse ceva mai mult de o lună de la plecarea Josettei la Nogent, el nu mai dase pe la hotelul în care locuise cu ea, prima ei scrisoare îi ajunsese, nu-i mai trebuiau altele cu jelanii sau poate cu mustrări, cu imputări vulgare şi evocarea unor gesturi trecute ale ei, pe care le socotea desigur generoase.

Şi totuşi o văzu într-o seară, cînd se plimba încet pe bulevardul Clichy. Vremea era destul de călduţă încă, lumea stătea afară, la mesele pe care le scoseseră cafenelele şi restaurantele pe trotuare. Josette se afla la o masă cu un domn mult mai în vîrstă decît ea, un domn cu barbă cărunţă, cu multe brelocuri spînzurate de lanţul ceasornicului care îi împodobea pîntecele voluminos. Era îmbrăcată cu o rochie pe care Leonida i-o ştia, una din acele rochii care ei îi plăceau şi pe care el o convinsese să n-o mai poarte, de o culoare sfeclie care îţi da fiori, dintr-o mătase prea lucioasă, încărcată de prea multe volane şi panglici. Nu mai

era chiar atît de slabă ca la despărţirea lor şi se ţinea cu destulă demnitate pe scaun. Bătrînul acela să fi fost tatăl ei ? Leonida o crezu o clipă, apoi îl văzu pe pîntecos punîndu-şi mîna mare pe mîna ei uscată, cu un elan tandru şi posesiv în acelaşi timp, iar ea întorcînd spre el cea mai dulce dintre privirile pe care i le cunoştea şi aşezîndu-şi cealaltă mînă peste laba păroasă a companionului ei. Ia te uită ! Găsise altul, şi repede ! Nu stătuse mult pe gînduri să aştepte răspunsul lui, se consolase iute. Ce putea fi dihania aia căruntă ? Nici marchiz ca d'Aubépine, nici prinţ ca el, bineînţeles, dar chiar dacă era un negustor oarecare, chiar dacă era în vîrstă, ce văzuse la puţintica asta, la prostuţa asta, la maimuţica asta care nu mai avea nici un ban ? Şi o ţine bine, se vedea după cît era de împlinită ea, care pînă acum nu se îngrăşase niciodată. Sigur, tot subţire era, dar uite, coatele nu-i mai ieşeau prin piele. Ce ciudat ! El, care era şi frumos, şi distins, şi educat, nu dăduse încă peste o femeie care să-l aprecieze şi să-l dorească, peste o femeie de nivelul lui (femei ca doamna Branger sau ca fosta marchiză nu mai aveau ce căuta în existenţa pe care şi-o visa în viitor), dar ea, Josette, găsise la iuţeală ceea ce-i trebuia şi doar nu avea nici o calitate !

Leonida o mai privi puţin din dosul copacului după care se ascunsese şi plecă mai departe, îngîndurat. Fireşte e mai uşor să-ţi împlineşti năzuinţele cînd sînt mărunte. Dacă vizezi departe, sus, trebuie să ai răbdare şi tact. Josette purta la gît perlele pe care el nu i le oprise, „să le păstreze". Ce greşeală ! Lui i-ar fi prins foarte bine acum, iar Josettei pîntecosul acela sigur că avea să-i cumpere tot felul de zorzoane. Ceva mai departe se întîlni cu un tip al cărui nume nu-l mai ştia, un individ cunoscut parcă prin Gaudart sau prin Sabron. Intrară într-o cafenea să bea o bere şi să joace o partidă de biliard. Ah, ce viaţă ştearsă, monotonă, mediocră ducea şi el ! Pînă într-o zi, da, pînă într-o zi.

Georges, care dormise un timp în sufragerie, se mutase în fosta lui odaie la Charles, după ce o părăsise Leonida. Toate ar fi putut fi ca altădată, şi totuşi nimic nu mai era ca atunci. Regreta adesea că nu-şi dusese la capăt planurile de mari aventuri, de călătorii extraordinare peste mări şi oceane. Ar fi dat poate pînă acum de un filon de aur, ar fi murit poate îngheţat în zăpadă dacă ar fi luat-o spre

nord, s-ar fi sufocat de căldură în Sahara, în sfîrşit, s-ar fi petrecut cu el altceva decît o mică idilă înnămolită într-o baltă de corectitudine şi puritate. Corectitudinea şi puritatea pot fi o baltă ? Sigur, cînd sînt încăpăţînate, lipsite de orizont, limitate la nişte noţiuni stătute, pe care nu le împrospătează nici un soi de îndrăzneală, nu le urneşte din locul lor prestabilit nici un sentiment omenesc puternic. Ce se putea face acum ? Se mai putea pleca încă la capătul lumii, doar nu îmbătrînise în mai puţin de un an, însă nu mai avea acelaşi elan, nu-l mai rodea aceeaşi curiozitate. Ar mai fi vrut încă să cuteze asemeni celor mai cutezători, dar nu mai ştia pe care drum s-o apuce. Auzise în Anglia de misionari care se duc să îngrijească leproşi prin Asia parcă. Asta ar fi fost o îndrăzneală. Îşi privea mîinile care se vindecaseră, mîinile curate acum şi iar frumoase, şi se gîndea la ceea ce ar deveni ele dacă s-ar molipsi de lepră. Nu, nu-l îmbia inima la treaba asta.

Şi într-o zi mintea i se lumină deodată. De ce căuta actul eroic la capătul pămîntului, cînd propria lui ţară era în război ? Tata îl chemase doar, îi lămurise care e datoria lui. N-avusese atunci urechi de auzit. Acum, cînd dragostea aceea care îl zăpăcise trecuse, acum pricepea unde poate fi de folos, unde poate da atîta putere cîtă era în el, unde se putea umple de glorie. Da, şi de glorie avea nevoie, ca să se vindece de jignirile primite, ca să crească în propriii lui ochi. Cum de nu se gîndise pînă acum ?

Charles de Vaubant rămase uluit cînd Georges îl vesti că avea să plece în ţară, să lupte.

— Te-ai gîndit bine, Georges ? Ştii că în război se poate şi muri !

— Atunci gloria mea va cădea asupra familiei mele. Nu încerca să mă clinteşti din hotărîrea mea, n-ai să poţi.

Charles nu încercă. Întreaga lui familie doar murise în războaie sau pe baricade. Numai maică-sa scăpase de soarta asta, deşi se prezentase la un regiment îmbrăcată în grenadir. O descoperiseră la timp şi o trimiseseră acasă.

— Cînd vrei să pleci ?

— Poimîine. Am şi oprit bilet de tren. Ştii, cu banii pe care mi i-ai împrumutat tu.

— Dar cadourile, cadourile ! strigă alarmat Charles. Cînd

ai să cumperi caduoți pentru familie ?

— La asta nici nu m-am gîndit !

— Foarte rău. Cum ai să te întorci de la Paris fără cadouri ?

Georges ridică din umeri. Cîtă importanță avea pentru Charles un asemenea fleac, cînd el de fapt pleca la război !

— Lasă-mă pe mine. Te descurc eu. Am să cumpăr eu mîine ce mi se va părea potrivit.

— Și bani ?

— Te mai împrumut cu ceva. Altfel nu se poate.

Georges îl sărută drăgăstos.

— Ești mai bun decît un frate, Charles ! Au ! Frate ! Trebuie să-l caut pe Leonida, să-mi iau rămas bun de la el. Îl uitasem. Sînt pe jumătate plecat, sînt plecat întreg. O pușcă ar trebui să-mi cumpăr, o pușcă. Asta da.

*

Într-o dimineață de septembrie, însorită, blajină, Agata, mereu încuiată în odaia ei, stătea la fereastră și se uita prin geamul închis la crizantemele și tufănelele care începuseră să înflorească în grădină. Cu două zile înainte primise o primă veste de la Gilbert, un bilețel scris în grabă, trimis în grabă printr-un necunoscut care se furișase seara în ograda lor, venise pînă sub fereastra ei la care stătea ca și acum, și i-l întinsese în tăcere. Apoi se făcuse nevăzut, strecurîndu-se iar printre tufele de lilieci. Gilbert îi cerea în bilet să fugă cum va putea de la Sulcina, să vină cu trăsura în care aducătorul biletului o va aștepta în aceeași seară lîngă prima răscruce a drumului care ieșea din sat. El se afla la Botoșani, unde nu putea sta decît trei zile, locuia acum la Iași, își găsise un post acolo. Să aibă încredere în aducătorul biletului. Scrisul era al lui, Agata îl cunoștea bine, n-avea de ce se îndoi. N-avusese timp destul să-și facă un plan precis de evadare. Nu cunoștea altă cale decît fereastra. Era înaltă, dar trebuia să sară pe ea, fie ce-o fi. Își adunase cîteva lucruri într-o bocceluță și pîndise ora la care Zenobia și Măriuca cinau în sala din mijloc. În chipul ăsta maică-sa n-avea cum s-o vadă de pe cerdac, din odaia ei sau din grădină, dacă i-ar fi ars cumva să se plimbe ca în alte seri. Lui Iorgu i se ducea mîncarea în biroul lui, chiar dacă ar fi fost la vreo

fereastră şi ar fi zărit-o, n-ar fi scos nici un cuvînt. Aşa i se păruse Agatei că fusese înţelegerea tăcută dintre ei.

Cînd auzise pe sală zgomot de glasuri şi tacîmuri, Agata înţelesese că cele două femei s-au aşezat la masă. Se urcase pe marginea ferestrei, se apucase cu o mînă de o tulpină groasă de viţă şi, ţinînd bocceluţa în cealaltă mînă, sperînd că va putea să lunece de-a lungul viţei, se aruncase în gol. Dar tulpina aspră îi julise mîna, trebuise să-i dea drumul, şi căzuse cu un picior îndoit sub ea. Se ridicase, piciorul o durea cumplit, îl rupsese, îl scrintise numai, nu-şi putea da seama. O durea şi mîna julită din care curgea sînge, dar la ea nu mai lua aminte. Greutatea era că şchiopăta rău şi-i venea să ţipe la fiecare pas. Se strecură şi ea şontîc-şontîc printre lilieci, dar cum ieşi din desişul lor, auzi nişte lătrături furioase, care se apropiau. Le mai auzise şi în nopţile trecute, crezuse că e vorba de Lăbuş şi Azor cărora li se dădea drumul noaptea. Nici o primejdie, cîinii casei o cunoşteau, aveau să se bucure, să se gudure şi să tacă atunci cînd se vor apropia de ea. Anevoios era să ajungă pînă la poartă, mai departe, pînă la prima răscruce a drumului care ieşea din sat, cu piciorul ăsta care n-o mai asculta şi care durea atît de tare. Dar cîinii fură într-o clipă lîngă ea, erau doi dulăi pe care nu-i văzuse niciodată, doi dulăi răi, porniţi, care hămăiau ca nebuni şi o apucaseră cu colţii lor de poala fustei. Agata încercase să scape de ei, să se apere, să fugă aşa şchioapă cum era, dar îi fusese cu neputinţă să scape de colţii lor. Fusta pe care i-o rupseseră pîrîia pînă sus, unul dintre dulăi îi înhăţase laba încălţată în pantof şi o ţinea de nădejde. În clipa aceea pe cerdac se ivi o lampă pe care o purta cineva.

— Cine e acolo? răsună aspru glasul Zenobiei. Iusuf! Unde eşti? Du-te să vezi la cine latră cîinii. A intrat cineva în grădină.

Agata nu se putuse clinti mai departe. Iusuf o găsise acolo, încolţită de zăvozi.

— Poftiţi în casă! şoptise el ruşinat şi încurcat. Ţin eu cîinii! Hai, păzea, fugiţi de-aici! îşi făcuse el de lucru cu dulăii parcă anume ca să n-o vadă pe Agata trudindu-se încet către casă.

Înţelesese că şi Iusuf era pus s-o păzească, şi dulăii ăştia fuseseră cumpăraţi tot pentru ea sau, cine ştie, pentru o even-

tuală vizită a lui Gilbert, dacă i-ar fi trecut prin minte să intre vreodată noaptea în grădina lor. Oricum, să iasă pe poartă acum n-ar mai fi fost cu putinţă.

— Cine e, Iusuf? strigă din nou Zenobia de pe cerdac.

— Domnişoara, coniţă. N-au cunoscut-o cîinii şi...

Zenobia coborîse treptele ceardacului, înaintase pe potecă, o întîlnise pe Agata şi o înhăţase de un braţ, o dusese spre casă fără să ia aminte că fata abia putea călca.

— Poftim! spusese ea cu dezgust şi scuturînd-o pe Agata de umăr în mijlocul sălii luminate. Îţi place, Măriucă, nepoata dumitale? Îţi place cum arată? Ca o hoaţă care a vrut să jefuiască o casă şi a fost ruptă de cîini! Ca o miloagă, ca o lepădătură care fuge pe fereastră să se ducă... nu-ţi mai spun ţie unde, ca să n-o fac de rîs de tot.

— Dar nu vezi că şi-a rupt piciorul şi că îi curge sînge dintr-o mînă? strigase Măriuca, înecîndu-se de furie.

— Cine fuge pe fereastră din casa părintească n-are decît să-şi rupă mîinile şi picioarele! Plînge-o acum că e şi cu fundul gol, că i-au rupt cîinii rochia ca unei borfaşe adevărate.

— Tu n-ai pic de inimă, Zenobie? Eşti mai rea decît dulăii din curte? Dacă o ţii zăvorîtă ziua şi noaptea...

Niciodată Măriuca nu cutezase să vorbească aşa. Zenobia clocotise şi mai tare. Dacă de data asta o lasă să urle pe muta, pe mocnita asta de cumnată-sa, te pomeneşti că avea să i se suie la cap, să mai încerce şi altă dată să-şi bage nasul în treburile ei de familie.

— Nu te amesteca, Măriucă! strigase ea poruncitor. Tu nu ştii de ce a fost în stare fata asta, cîtă ruşine a adus pe capul familiei, ce nenorocire ne aşteaptă dacă eu, singura care am nitică minte în neamul ăsta de neputincioşi, nu m-aş gîndi cum să înlătur dezastrul. Dezastrul, mă auzi?

— Măcar să vedem ce are la mînă şi la picior! suflase slab de data asta Măriuca.

— Ce are la mînă şi la picior? răsunase alt glas jalnic, de bolnav.

Iorgu stătea în cadrul uşii lui, rezemîndu-se de pervaz, foarte palid.

— Uite! Poftim ce-ai făcut! Îţi place? L-ai făcut pe taică-tău, care e bolnav, să se sperie şi să se scoale din pat! Ai să-l ai pe suflet dacă i se va întîmpla ceva. Nu-i nimic,

Iorgule. Isprăvi de-ale fie-ti. Du-te, Măriucă, în odaia ei cu ea, dădăceşte-o, panseaz-o, mîngîie-o că nu i-a izbutit pocinogul pe care voia să ni-l facă. N-o întreba care e ăla, că are să-ţi spună minciuni. Numai eu ştiu adevărul. Şi tu, Iorgule, vino cu mine. Culcă-te, linişteşte-te, mulţumeşte-mi mie că nu s-a întîmplat mai rău.

Atîta izbutise să audă Agata în seara aceea. Intrase cu Mărioca în odaia ei, plînsese la nesfîrşit, se lăsase pansată, strînsă la piept de biata mătuşă care nu mai scotea un cuvînt, şi apoi se culcase tot plîngînd. Gata ! Totul se sfîrşise. Trăsura care o aştepta la răscruce trebuie să fi plecat după miezul nopţii sau către zori. Gilbert nu va şti niciodată de ce prietenul sau ce va fi fost acel domn pe care îl trimesese după ea se întorsese singur. Nu avusese măcar prudenţa să-şi scrie adresa de la Iaşi în acel bilet. Dacă ea i-ar putea transmite vreodată o scrisoare, nici n-ar şti unde.

A doua zi, Zenobia îl trimesese pe Iusuf în grădină, în faţa odăii, să-i prindă fereastra cu un lacăt pe dinafară. Arnăutul n-o putea privi cum se învîrteşte prin odaie şi nici Agata nu se uita la el, atît de stingheriţi erau amîndoi.

Cum avea să fie oare cînd se vor întoarce la Botoşani ? Sau poate pe ea nici n-aveau s-o ia la Botoşani, maică-sa putea s-o trimeată la Glodeni sau la Izvorul, bine păzită, se înţelege. Ce-i putuse spune în seara aceea Zenobia bărbatului ei ? Alte grozăvii, ca scornirea aceea diavolească a unei legături între ea şi Mitrache ? Tata n-o credea uşor, tata ştie poate de mult cu ce fel de femeie stă alături, însă fusese totuşi nevoie ca ea, Agata, să se jure ca să-i risipească orice bănuială, ca să-i scoată orice ghimpe din inimă. De data asta, cum va ajunge la el ca să-i spulbere şi noile acuzaţii cu care desigur că o încărcase maică-sa ? Mama ! Ma-ma ! silabisea Agata încet, uitîndu-se pe fereastră. Fusese un timp cînd cuvîntul ăsta îi răsuna cald în inimă. Chiar cînd se întorsese de la Paris o mai iubea încă pe această mamă, care n-o răsfăţase niciodată. Acum ? Nu ştie bine, îi era frică, îi era groază de ea. Nu pricepea de ce se pornise această mamă atît de aprig împotriva ei. Pesemne că fusese totuşi geloasă pe ea, pe Gilbert, pe faptul că e iubită. Aşa se întîmplă poate la bătrîneţe. Şi doar mama nu era bătrînă şi era încă atît de frumoasă !

Cineva descuia uşa odăii ei. Asta se întîmpla de obicei la prînz, cînd i se aducea mîncarea. Acum era încă dimineaţă. Agata se întoarse spre uşă. În cameră intrase Zenobia. Se aşează pe fotoliu, se uită lung la Agata. Părea liniştită, chiar binevoitoare.

— Te rog frumos, Agată, să te îmbraci ca lumea, să-ţi piepteni puţin chica aia răvăşită ca un cuibar de cloşcă, şi cînd te-oi chema eu, să încerci să nu-ţi mai tîrăşti aşa piciorul ăla scrîntit. Dacă te mai doare, am să-l chem pe Pavelică Stamate. *C'est entendu?* Pune-ţi rochia ceea pe care ţi-am făcut-o pentru vreo sărbătoare, vreo aniversare în familie. Hai, potoleşte-te! Nu mai plînge! Îmi ajunge un bolnav în casă, nu-mi trebuie doi. Ai făcut greşeli peste greşeli, *assez!* Vreau acum să mă ocup de tine altfel. Dacă n-am putut cu asprimea să corectez nimic din educaţia făcută de doamnele augustine, o educaţie cu desăvîrşire greşită, am să încerc cu blîndeţea. În sfîrşit, văd că blîndeţea lui Iorgu n-a dus la nimic bun, dar pe mine poate mă vei înţelege altfel, pentru că ştii că la nevoie pot fi şi tare.

În picioare, Agata o asculta în tăcere. Ce voia mama? Se înduioşase în adevăr sau îi pregătea ceva neaşteptat, o lovitură dureroasă? Era atît de măsurată la vorbă, atît de blajină! Avea remuşcări? Poate că tata o convinsese în seara aceea, cînd intrase în odaia lui, că îşi acuză fata pentru lucruri pe care nu le făcuse. Nu, n-o convinsese de nimic, a doua zi doar îl trimisese pe Iusuf să-i prindă fereastra cu un lacăt. Atunci? În clipa asta Zenobia se uită cu multă atenţie către dulapul din odaie, deasupra lui.

— Ce e acolo, Agată? Ce-ai pus pe dulap?

Agata se ridică în vîrful piciorului sănătos şi coborî de pe dulap un buchet de flori artificiale.

— N-aveam ce face aici, în odaie, şi atunci m-am apucat să lucrez flori, ca la pension.

Zenobia resfira florile cu mîna ei inelată şi le privea zîmbind.

— Ia te uită ce ştii să faci tu! Ce delicate sînt, ca nişte fluturi! De unde ai avut voalul ăsta roşu?

Agata se făcu mai roşie decît florile. Îngînă vinovată:

— Am găsit în sipetul ăsta, la fund, o bluză veche, niţel ruptă. Să nu te superi, mamă!

— Dar sîrma, de unde ai găsit sîrmă?

— Am... am luat un fir de la vița de afară, e prinsă pe zid cu sîrmă. M-am aplecat pe fereastră și am tras un fir.

Zenobia zîmbea mereu, admirînd florile. Agata prinse puțin curaj.

— E o sîrmă groasă, abia de o poți îndoi. Florile astea se lucrează pe o sîrmă foarte subțire și moale, pe leton.

— Va să zică știi să te descurci la nevoie! Mă bucur. Să mă înveți și pe mine să fac asemenea flori. Eh, mă duc la treburi. Îmbracă-te, fă-te frumoasă, avem oaspeți. Trebuie să începi și tu să te înveți cu lumea. Ești destul de mare pentru asta și destul de mare ca să fii chibzuită, ca să înțelegi că ți se vrea binele.

După plecarea Zenobiei, Agata se tulbură și mai tare. Acel „văd că știi să te descurci la nevoie", rostit cu zîmbetul pe buze, nu fusese un compliment, ci parcă o aluzie la fuga ei pe fereastră, la cine știe ce alte bănuieli ale mamei. O chema deodată cînd avea oaspeți, îi cerea să se gătească! Ce o aștepta oare? Cine erau oaspeții? Nu cumva... nu, era peste putință, tata n-avea să-l accepte niciodată pe Boteanu. Dar mai avea tata destulă putere?

Zenobia puse să se umple toate glastrele din casă cu flori. Măriuca supraveghea la bucătărie facerea unor feluri alese și a unor prăjituri de zile mari. I se spusese că vor veni la masă patru oaspeți, nu i se spusese și cine. Eh, aveau să vină Ghiculeștile probabil, pentru că Sevasta și Valentin, venit într-o permisie de pe front, se aflau acum în conacul Florichii pentru cîteva zile. Al patrulea nu-i trecea prin cap cine să fie, avea să vadă ea.

Pe la unsprezece sosi Ianachi Boteanu, într-o cupea de piață. Era elegant din cap pînă în picioare, își răsese barba și arăta parcă mai tînăr numai cu o mustață bogată, cănită. Și părul îi era cănit. Își pusese și dinții, zîmbea larg, cu toată gura.

După ce sărută mîna doamnelor, Zenobia îl trase deoparte.

— Ianachi, trebuie să intri la Iorgu și să i-o ceri și lui.

— Și dacă nu vrea să mi-o dea?

— Ai ajuns atît de nepriceput încît nu poți convinge un om ramolit și fără energie? Ce Dumnezeu, Ianachi, eu te știam altfel! Cine îți poate rezista ție?

— Dacă nu l-ai putut convinge dumneata...

— A cedat pe jumătate. Fă tu restul. Ai adus verighetele ?

Ianachi duse mîna la buzunarul de la piept.

— Bine, bine. Intră la Iorgu.

Iorgu Movilă stătea în fotoliul de lîngă fereastră, cu o carte pe genunchi. Cînd îl văzu pe Boteanu se întunecă la faţă.

— Coane Iorgule, bine te-am găsit ! Cum îţi merge ?

Bătrînul îl văzu pe Ianachi spilcuit, dichisit, boit la păr şi pudrat pe faţă. Aşa, Zenobia îşi dusese planul la capăt.

— Ianachi, ştiu că n-ai venit să vezi cum îmi merge mie, ştiu şi pentru ce ai venit. Nu, Ianachi, nu ! Eu pe Agata nu ţi-o dau.

— Boierule, să stăm mai întîi de vorbă.

— N-avem ce vorbi.

— Ba avem, dacă vrei să mă asculţi puţin. Nu mai sînt un om sărac, am moştenit o avere bunicică de la o mătuşă dinspre mama. Dumneata n-ai cunoscut-o niciodată. Nu tăgădui că am cîţiva anişori mai mult decît Agata, păcatul ăsta l-ai avut şi dumneata cînd te-ai însurat cu Zenobia. Dar sînt sănătos, sînt în putere, nu mai beau din primăvară şi nici n-am de gînd să mai beau vreodată. O iubesc pe Agata cum n-am iubit pe alta în viaţa mea. Am să mă port cu ea...

Iorgu duse mîna la inimă şi-i făcu semn lui Ianachi să tacă. Nu mai putea îndura.

Boteanu se întrebă dacă trebuia să se oprească, să renunţe. Movilă părea gata de o nouă criză de inimă. Să renunţe ? Să-şi reteze singur craca de sub picioare, singura cracă pe care i-o mai lăsase soarta, ba chiar i-o întinsese cu generozitate ? Să plece adică înapoi, la Botoşani, cu verighetele în buzunar, să-şi ia rămas bun de la o viaţă de huzur cu o nevastă tînără alături, o nevastă care avea să-l iubească într-o zi, de asta era sigur, să lase baltă oaspeţii invitaţi de Zenobia la logodnă ? Să plece cu coada între picioare tocmai acum, cînd arăta atît de bine, cînd putea din nou să placă oricui, nu numai unei fetişcane fără experienţă ? Fetişcana asta avusese un amor cu profesorul francez, probabil nu dus departe, asta nu însemna că nu se va lăsa cucerită de personalitatea lui mult mai plină de farmec decît a franţuzului. Chiar dacă lui Iorgu îi era puţin rău, puţin ! se minţi el, trebuia să stăruie mai departe.

— Coane Iorgule, despre familia din care cobor eu nu trebuie să-ţi mai vorbesc. — Şi deodată îi veni în minte un gînd drăcesc. — Nici despre greşeala pe care a făcut-o Agata şi pe care eu o trec cu vederea numai pentru că o iubesc atît.

Iorgu făcu un mare efort să vorbească.

— Agata n-a făcut nici o greşeală !

— Asta poate că susţine ea, dar franţuzul care s-a întors la Botoşani a spus în tîrg unuia şi altuia că... în sfîrşit nu pot repeta ce a spus despre amiciţia, ca să zic un cuvînt uşor, pe care a avut-o cu Agata. Poate că el minte, dar fata e compromisă. Eu nu mă opresc la una ca asta, eu o iau şi aşa. Altul n-o va lua, pentru că n-o va iubi atît.

Iorgu se rezemă, se răsturnă aproape pe unul din braţele fotoliului. Deschisese gura larg, nu mai avea aer în plămîni. Ianachi se repezi să-l ridice, îl conduse greu pînă la sofa.

— Coane, eu îţi mai spun ceva. Uite, ne logodim azi, dar îţi dau cuvîntul meu de onoare că nu voi grăbi cununia decît după ce Agata se va deprinde cu mine, mă va voi şi ea, după ce te vei înzdrăveni dumneata şi mă vei accepta din toată inima.

— Atunci, suflă Iorgu, de ce e nevoie... e nevoie azi de logodnă ?

— Pentru bunul nume al Agatei. Nu va fi pentru oraş o fată care a avut o aventură, ci o fată logodită cu un Boteanu. Un Boteanu care şi-a revenit ca situaţie, e bogat şi om aşezat.

Iorgu îi făcu un semn cu mîna să iasă din odaie. Boteanu ieşi. Pe sală îl aştepta Zenobia.

— Ei, ai scos-o la capăt ?

— Eu ştiu ? Am găsit un pretext genial, poate că l-am convins. N-a spus nici da, nici nu. Mi-a făcut semn cu mîna să plec.

— Înseamnă că ţi-a făcut semn să pleci şi să te logodeşti.

— Să intre cineva la el, se simte rău. Nu mai poate vorbi.

— I s-a mai întîmplat şi altă dată. Să se ducă Măriuca, să-i dea doctoriile cele tari, pentru crize. Hai cu mine în grădină şi povesteşte-mi ce i-ai spus. Trebuie să ştiu şi eu la nevoie.

— Am un fel de remuşcări... mă tem pentru sănătatea lui.

— Lasă remuşcările pentru alţii cu un caracter mai frumos decît al tău. Ne cunoaştem noi, Ianachi. Sîntem din aceeaşi familie de oameni puternici, cărora li se supune norocul.

Zenobia încerca să-l măgulească, dar Boteanu se simţi iar scîrbit de cinismul ei, de felul în care îşi dădea în vileag lipsa de sentimente, lipsa de respect pentru Iorgu. Şi el mergea împotriva voinţei prietenului lui, şi el îi primejduia sănătatea, însă el îl respecta, ar fi vrut să-l vadă fericit într-o zi, cînd îşi va da seama că Agata e mulţumită de el. Îl minţise, în sfîrşit, nu avusese încotro şi spusese o minciună despre bietul franţuz, trebuise să-l convingă într-un fel, dar îl iubea, îl stima. Ar fi făcut orice numai să-l vadă sănătos şi vesel.

După ce toţi oaspeţii se adunară în sala cea mare din mijloc, în care se pusese masa, Zenobia deschisese uşa odăii Agatei (s-o descuie avusese grijă mai devreme) şi o strigă cu glas melodios :

— Agată ! Vino, fetiţo ! Toată lumea te aşteaptă pe tine, vrea să te sărbătorească.

Agata veni încet, trudindu-se să nu şchiopăteze. Era albă la faţă cu rochia ei albă, sfioasă şi speriată. Se uită la Ghiculeşti, încercă să zîmbească, apoi privirea ei îl descoperi pe Ianachi Boteanu puţin ascuns în spatele Zenobiei şi simţi că îngheaţă. Sevasta, Florica şi Valentin Ghica se priveau pe furiş, nedumeriţi. Nu ştiau nici ei ce o aşteaptă pe Agata, că vor s-o sărbătorească. Poate că era ziua fetei şi ei veniseră fără daruri !

Zenobia o luă de mînă pe Agata, o trase alături de Ianachi.

— Dragii mei, vă vestesc cu bucurie că azi vom sărbători logodna fetei mele Agata... iertaţi-mă, sînt foarte emoţionată... logodna ei cu Ianachi Boteanu. Valentin dragă, pentru că bietul Iorgu se simte foarte rău, te rog pe tine să le pui verighetele în deget şi să-i binecuvîntezi ca un tată.

Zenobia îşi duse la ochi batista foarte parfumată. Valentin, năuc, făcu doi paşi înainte şi luă verighetele din mîna lui Ianachi.

— Iorgu e chiar atît de bolnav ?

— Oh, da ! El te roagă să-i ţii locul.

Ce-ar fi să găsească Iorgu deodată în el puterea din seara trecută şi să iasă în pragul uşii lui ? îi trecu prin minte Zenobiei. Cu neputinţă, e topit, e prăpădit. Ar fi un noroc să nu trebuie să-i aprindem lumînarea astăzi.

Agata se pierduse de tot. Cum de lăsase tata să se petreacă nenorocirea asta ? Era bolnav, auzi, era foarte bolnav. El nu mai putea împiedica nimic. Dar Măriuca, unde era Măriuca ? Nu putea spune ea un cuvînt, în seara aceea ridicase glasul, o apărase ! Trebuie să fie la căpătîiul tatii. Şi aici dacă ar fi, n-ar mai avea a doua oară curajul. Simte cum Valentin Ghica îi pune un inel în deget, cum Boteanu îi prinde mîna şi i-o sărută, cum tot Valentin o apasă pe creştet şi rosteşte ceva. Doamnele aplaudă. Zenobia lăcrimează. Boteanu vrea s-o îmbrăţişeze, dar ea are putere să-l respingă.

— E sfioasă, drăguţa de ea ! spune rîzînd Sevasta. Mai încet, Ianachi, nu te grăbi aşa.

Se aşază toţi la masă şi în prima clipă de linişte, cînd Valentin, care se vede bine că nu e prea mulţumit de treaba pe care a trebuit s-o facă, e gata să ridice paharul, din odaia lui Iorgu se aude deslusit un plîns cu sughiţuri, plînsul Măriuchii.

Valentin rămîne cu paharul în aer.

— Cine plînge în biroul lui Iorgu ? Măriuca ? I-o fi foarte rău lui Iorgu ?

Zenobia se ridică de la masă.

— Vă rog să mă iertaţi o clipă. Sînt îngrijorată...

Intră repede în biroul bărbatului ei şi stă acolo cîteva minute, în care mesenii se privesc cu încordare. Apoi iese liniştită. Plînsul Măriuchii nu se mai aude.

— Nu, Iorgu e ceva mai bine. A aţipit. Plîngea biata Măriuca de emoţie. Ce să-i faci ? Iubeşte copiii mei de parcă ar fi ai ei, drăguţa de ea. Are să vină şi ea curînd la masă. Vrea mai întîi să fie sigură că Iorgu doarme bine, adînc. Valentin, să bem în sănătatea logodnicilor !

Valentin se ridică şi spune iar cîteva cuvinte pe care ar fi bucuros să nu le spună. Ce mire i-au găsit Movileştii fetei lor ! Ciudaţi oameni ! Nu se mai găsea în toată ţara alt bărbat pentru o fată frumoasă, binecrescută, bogată, ca Agata ? Cu

Ianachi e și el prieten de mult, de cînd era adolescent, iar Ianachi se întorsese de la Paris cu studii făcute sau nefăcute, el știe, dar bărbat în toată firea. Azi e bun de dat la lada cu gunoi, Doamne iartă-mă, cu tot părul lui cănit și cu toată talia lui, care s-a păstrat zveltă. Trebuie să fie putred pe dinăuntru. Cum o să-i placă fetei? Se vede bine cît e de nenorocită.

Ianachi nu e nici el bine dispus, dar încearcă să pară. Vorbește mult, povestește istorii pe care ceilalți le știu, altele nu-i vin în cap. O simte pe Agata stînd lîngă el ca un sloi de gheață. Sigur că și ceilalți văd cît e de înțepenită și absentă. Florica și Sevasta parcă nu-și dau seama sau nu arată că-și dau seama de tristețea logodnicei, de veselia excesivă a viitoarei soacre, dar Valentin, cu toate binecuvîntările lui, stă ca la îngropăciune. Negricios și păros cum e, umplut în clipa asta de mîncare, de băutură, de un fel de furie mocnită parcă, nu te-ai mira să înceapă să mîrîie ca un urs, ba să-ți dea și o labă. Ochii lui Ianachi cad pe Sevasta, umflată și ea, dar palidă, gălbuie. Ca un aluat care începe să dospească, cum spusese biata Raluca. Cînd spusese ea asta și rîseseră amîndoi atît de tare? Chiar în ziua în care damblagise Raluca! Stă, zace acasă la ea, nu mai știe nimic, nu mai înțelege nimic, și firește nu bănuie nimic. Dacă ar ști! Ferice de ea că nu știe!

Măriuca vine și ea la masă, salută oaspeții, se așază greoi pe scaun. E plînsă, obosită. Se uită cu o milă nesfîrșită la Agata, la această Agată împietrită, cu gura încleștată, cu ochii mai mari decît de obicei, în care au încremenit mirare și spaimă. Dacă ar fi putut fugi acum două seri, ah! dacă ar fi putut fugi! Măriuca nu știe unde s-ar fi dus, dar n-ar mai fi fost aici, logodită cu Boteanu. Cu Boteanu! Ce grozăvie! Nici ea, cît e de bătrînă, nu l-ar lua pe Boteanu, dar o fetiță, o copilă ca o floare!

Ah, dacă aș fi putut fugi în seara aceea! gîndește Agata. Dar trebuie să sper, să mai sper încă. Gilbert va mai trimete vreo veste, sau eu am să-i trimet lui. Se va întîmpla ceva, n-am să ajung la cununie cu Ianachi. Gilbert a făgăduit. Se va ține de cuvînt. Tata e bolnav, îi va fi mai bine. Tata are să se împotrivească. E slab, dar dacă scapă cu viață... dacă scapă cu viață... Doamne, să nu moară tata! Dar a spus el singur că nu mă poate apăra, atunci, cînd am intrat la el.

Ceva are să se întîmple, nu se poate așa, nu se poate atîta nenorocire !

— Ianachi dragă, ia așază-te la pian și cîntă-ne ceva, îl îmbie Zenobia.

Ianachi arată speriat spre odaia bolnavului.

— Nu se poate ! Vrei să-l trezesc ?

— Cîntă încet, n-are să te audă. Cînd doarme după medicamente nu-l trezim ușor.

Ianachi se ridică și se așază la pian. Poate că va muia puțin inima Agatei cu glasul lui care cucerește pe oricine.

Plaisirs d'amour, ne durent qu'un instant,
Chagrins d'amour durent tout la vie !

îngînă el încet, catifelat.

Alături, Iorgu nu doarme. A ațipit o clipă, s-a trezit, dar s-a prefăcut cufundat în somn ca s-o simtă plecînd pe Măriuca. Măcar ea să fie lîngă Agata în ceasul ăsta greu. Nu poate mișca piciorul, nu poate ridica mîna, nu-și poate sălta capul de pe pernă, nu poate decît gîndi. Și nici asta nu-i ușor. A mințit Ianachi cînd a spus că Saint-Laurent a umplut tîrgul... ? Sigur că a mințit. L-a învățat Zenobia cum să mintă. Da, dar ea a acuzat-o pe Agata de istoria aceea rușinoasă cu Mitrache, iar el, Boteanu, a vorbit despre Saint-Laurent. Deci nu s-au înțeles. Ce e adevărat din toată țesătura asta de mîrșăvenii ? Minte Agata ? E o destrăbălată cum spune maică-sa ? Au, inima ! A trecut iar un cuțit prin ea. Și pare atît de curată ! Nu pare, este. Fata e nevinovată și ei sînt niște ticăloși. Ceva cu Saint-Laurent totuși a fost, Agata l-a lăsat s-o înțeleagă fără s-o spună pe șleau. Și el, francuzul, a vorbit în tîrg ? Un om cuviincios, serios ca el ? Cîntă ? Cîntă Ianachi Boteanu, e fericit. Și moartea nu vine cînd trebuie, vine cînd vrea ea. Mort sau viu, eu tot atîta putere am azi în familia mea. Toți cei de dincolo mă socotesc mort de pe acum și petrec. O logodnă și o moarte, petrec pentru amîndouă. Nu toți, Agata nu petrece. Nici Măriuca. Sărmanele, sărmanele de ele !

*

Septembrie începuse să aurească grădina de la *Le Rosier*. Lacul rămăsese tot nesfîrșit de albastru, cerul oglindit în el

tot fără nori, întins pînă sub munţii care îi opreau privirea Anei Maria. Seara le cuprindea răcoarea şi umezeala pe ea şi pe Solange Duroc, se înveleau în şaluri groase peste rochiile de lînă şi priveau stelele care se iveau sus cîte una, ca nişte flori mici care ar fi răsărit deodată pe întinsul treptat mai cenuşiu al cerului şi răsăreau numaidecît şi în lac, vag clătinate de valurile mici, creţe, ale apei. Ştiau amîndouă că despărţirea se apropie. În Ana Maria se amestecau bucuria de a ajunge acasă cu durerea că n-avea să se mai încălzească la dogoarea afecţiunii exaltate a Solangei. În mintea ei nu-i spunea „exaltată" acestei afecţiuni, dar simţea într-o măsură oarecare că această dragoste era prea mare. Tata, care o iubea, nu se purtase niciodată aşa, nici mătuşa Măriuca. Poate că o iubeau prea puţin, cine ştie ? Poate că aşa trebuia să iubească o mamă ! Avea acum cincisprezece ani, gîndea mai mult, şi uneori îi părea că nu ea e cea iubită, ci acea Albertine, copila pierdută a Solangei.

Avea să-l vadă pe tata, să le vadă pe Agata şi pe Măriuca ! De el, de ele îi era dor, îi era dor de mult, încă din sanatoriu. Avea s-o vadă şi pe mama. Cînd se gîndea la asta, simţea un fior rece în inimă, deşi ultima scrisoare care venise de acasă fusese scrisă de maică-sa. Era prima scrisoare pe care o trimetea Zenobia de cînd Ana Maria plecase de acasă şi nu-i era adresată ei ci doamnei Duroc. Zenobia îi mulţumea repetat şi călduros Solangei pentru grija pe care o avusese pentru fetiţa ei, spunea că bărbatul îi e iar bolnav, că fiica ei cea mare se logodise şi că, de vreme ce Ana Maria se vindecase — şi aici iar mulţumea femeii pline de inimă care se ocupase de copilul ei şi-l salvase —, se cuvenea să se întoarcă în casa părintească, la nunta surorii ei, lîngă tatăl ei suferind şi lîngă mama ei care o iubea, o aştepta şi avea să rămînă singură, deşi adusese pe lume cinci copii. Dacă doamnei Duroc îi era greu să vină s-o aducă ea însăşi, aşa cum făgăduise, şi era de înţeles că nu e uşor, nici plăcut să vii într-o ţară care se află în război, în care gazdele, cu toată recunoştinţa lor, nu te pot primi sărbătoreşte ca în vremuri de pace, era destul să găsească pe cineva care ar putea aduce copila pînă la graniţă, la Iţcani, unde o persoană din familie ar aştepta-o.

Cu toată graţia cu care era scrisă epistola, cu toată recunoştinţa pe care o declara repetat Zenobia, Solange înţelese

că nu era dorită de doamna Movilă. Nu înțelegea pricina, poate că mama Annei era geloasă pe dragostea fetei ei pentru o străină, poate că, dimpotrivă, îi era greu să-și ascundă față de ea răceala cu care privise totdeauna acest copil pe care acum i-l cerea înapoi, probabil la stăruințele soțului ei bolnav, în orice caz, nu era poftită, ci mai curînd îndemnată să nu vină. Îl rugase pe bărbatul ei s-o ducă pe Ana Maria pînă la granița de nord a României. Albert Duroc, totdeauna foarte ocupat, mîrîise puțin, dar primise. Nu avusese nici un fel de simpatie pentru Anne, fusese foarte politicos cu ea de dragul Solangei și, de vreme ce ea era acum vindecată, era bucuros să scape de acest copil rece, tăcut de cum intra el pe ușă și care nu semăna deloc, dar deloc cu Albertine.

Solange amînase de două ori plecarea Annei, o dată, prins de treburi, o amînase și Robert Duroc, dar nu se mai putea amîna încă. Bagajul foarte bogat al Annei, plin de rochii noi, de dantele, de ghetuțe și pantofi, era făcut. Fiecare seară în care mai stăteau amîndouă pe marginea lacului, sub copacii care începeau să-și piardă frunza arămie, privind munții în depărtare, li se părea amîndurora cîștigată, furată unui viitor pe care nici una nu-l întrevedea limpede. În sfîrșit, trebuiră să se mute în casa din Lausanne și să fixeze definitiv ziua plecării, să telegrafieze la Botoșani cînd să fie așteptată fetița la graniță.

Solange o conduse la gară, își stăpînea greu plînsul, îi cerea Annei repetat să-i scrie, îi potrivea mereu șalul de la gît, i se părea că nu i-a dat destule merinde pentru drum, că nu-i stă bine pălăriuța pe care i-o cumpărase în ajun și care îi lăsa urechile goale. Unde îi fusese mintea? Pălăria îi sta pe vîrful capului și, deși nu era încă frig, putea răci la urechi!

Ana Maria era și ea foarte emoționată. I se părea că nu se desparte numai de doamna Duroc, de o mare afecțiune ocrotitoare, dar că se rupe de însăși copilăria ei, ca să intre într-o viață pe care o presimțea aspră, într-o viață căreia va trebui să-i țină piept. Dacă tata ar fi sănătos, toate ar fi altfel, se gîndea ea, dar așa, cine știe... Mai bine să nu presimtă, să nu se teamă, să nici nu gîndească măcar.

În tren nu avu ce vorbi cu domnul Duroc și nici el n-avea ce-i spune. Citea ziarele cumpărate în gară, se întrerupea ca să-i ofere ceva de mîncare, dormea, citea iar. Ana

Maria se uita pe fereastră. Trenul era ceva nou pentru ea, cînd o adusese tata în Elveţia nu ştiuse cu ce merge, nu simţea, nu înţelegea nimic. Era un lucru uluitor să vezi munţi, văi, cîmpii, tîrguri şi sate alergînd în goană pe lîngă tine, colorate, deosebite unul de altul. Cînd trenul se oprea în gări, forfota şi zgomotul lor o ţinea tot nedezlipită de fereastră. La Lemberg schimbară trenul şi domnul Duroc îi cumpără mere şi struguri de pe peron, era amabil atît cît se pricepea el, apoi citi alte ziare, cumpărate la Lemberg de data asta. Trecuseră o zi, o noapte, încă o noapte, Anei Maria îi păru că pierduse şi socoteala timpului scurs de cînd tot mergea. În sfîrşit ajunseră la Iţcani.

Robert Duroc coborî în linişte multele bagaje ale fetei, apoi se opri în picioare, lîngă ele, pe peron, aşteptînd.

— Anne, cunoşti pe cineva din lumea asta de pe peron ?

— Pe nimeni ! şopti îngheţată Ana Maria.

În adevăr, nu vedea nici un chip cunoscut. Nu se primise telegrama la timp ? Ce avea să se facă ea singură aici ?

— Atunci persoana însărcinată să te ia acasă te cunoaşte ea pe tine sau va presupune, văzînd un domn şi o fetiţă, că eşti tu, rosti tot liniştit Robert Duroc. Nu te speria ! mai spuse el cu oarecare căldură, şi fata fu surprinsă de această aproape duioşie care nu răsunase niciodată în glasul lui. Îi veni să-l prindă de mînă, să se simtă mai puţin părăsită, dar îi trecu prin minte : „Îi e milă de mine ! Doamna Duroc mă iubea, lui îi e milă !“ şi-şi băgă amîndouă mîinile în buzunare. Aştepta încordată, încruntată.

În sfîrşit un domn se apropie de ei, cu pălăria în mînă, cu un început de zîmbet pe faţa lui rasă. Ana Maria nu-l cunoştea, dar i se părea că acest chip bărbierit, împodobit de o mustaţă mare, că acest zîmbet, acest mers uşor pentru statura înaltă, pentru trupul voinic al domnului îi aduce aminte de cineva văzut de mult, înainte de a fi dusă la Văratec, înainte de boală şi de tot ce urmase.

— *Mademoiselle Movilă ? Monsieur Duroc, si je ne me trompe pas ?* întrebă domnul zîmbind de data asta cu toată gura. *Je suis le futur gendre de monsieur Movilă, mon nom est Boteanu.*

Robert Duroc îl salută grav. Ana Maria, uluită, îşi lăsă mîna sărutată de gura aceea cu mustăţi mari.

Acum își aducea bine aminte de Ianachi Boteanu, domnul cu o barbă mică, rotundă, care venea în casa lor, care cînta uneori la pian și din gură și era prieten cu tata. În vreme ce cei doi bărbați schimbau cîteva cuvinte de politețe, ea se întreba dacă înțelesese bine, dacă acest domn bătrîn spusese că e viitorul ginere al tatălui ei. Cum ? Ăsta era logodnicul Agatei ? Acest Ianachi, pe care îl socotea în vîrstă și cînd era mică ? Doar le jucase pe genunchi și pe Agata, și pe ea, cînd aveau uneori voie să intre în salon ! Poate că nu pricepuse sau poate că Ianachi spusese ceva la întîmplare, ca să scuze faptul că nu venise la Iţcani cineva din familie, așa cum scrisese mama că se va întîmpla.

Acum Boteanu îl întreba pe domnul Duroc dacă în adevăr n-are intenția să vină cu ei la Botoșani și să se odihnească vreo două-trei zile, iar Duroc, ascunzîndu-și surprinderea față de această invitație despre care nu fusese vorba în corespondența cu familia Movilă, mulțumea politicos și spunea că are bilet de întoarcere cu primul tren care pleacă spre Lemberg. Îl grăbeau multele treburi de la Lausanne !

Așteptară toți trei în restaurantul gării pînă la plecarea trenului spre Lemberg. Boteanu încercă să-l trateze pe străin cu bunătăți aduse de acasă, pregătite anume pentru el de doamna Zenobia Movilă, îl rugă să ducă soției sale, tot din partea doamnei Movilă, un uriaș sul de borangic pentru o rochie de vară. Așa se țesea în România mătasea, așa țesuse și Zenobia pentru buna doamnă Solange Duroc. Domnul Duroc trebuie să se încarce —, să nu se supere ! — și cu un șip cam mare de țuică, o băutură făcută la Sulcina sub supravegherea Zenobiei. Avea să-i placă, Ianachi era sigur. Cînd Iorgu Movilă se va însănătoși, va veni el însuși la Lausanne să mulțumească pentru toate doamnei Solange Duroc.

Boteanu comandă vin, umplu mereu paharul pe care domnul Duroc îl golea numai de un deget, își turnă sieși fără economie și deveni din ce în ce mai guraliv și mai entuziast. Cea mai mare plăcere a familiei Movilă ar fi ca, după sfîrșitul războiului, familia Duroc întreagă să vină să-și petreacă o vacanță la Sulcina. Ba nu, el avea să le fure această plăcere Movileștilor, la el, la moșia pe care o va avea ca zestre de la viitoarea lui soție, era sigur de pe acum că familia Duroc avea să se simtă foarte bine. Să nu-i refuze domnul Duroc bucuria asta ! Elveţianul bea și mînca mă-

surat, răspundea mai mult prin zîmbete scurte şi se întreba în gîndul lui ce fel de oameni erau părinţii Annei, care pentru el se purtaseră ciudat şi pînă acum, ce fel de individ era domnul acesta elegant din faţa lui, care se ameţise din trei pahare de vin, care vorbea fără încetare şi avea să se însoare cu sora Annei. El crezuse că această soră e foarte tînără, dar logodnicul ei putea fi de vîrsta lui, dacă nu ceva mai bătrîn. În sfîrşit, treaba lor, nu-l interesau atît de mult, era bine că scăpa de fetiţă şi poate că această Anne îi fusese un timp de folos Solangei să se vindece, aşa că — Domnul cu ea!

În sfîrşit, trenul de Lemberg sosi, domnul Duroc îşi luă rămas bun de la Anne, fu ajutat să se urce, iar Boteanu se urcă şi el cu fata în celălalt tren, care pleca spre Vereşti. Ameţit cum era, era să uite în graba lui toate bagajele Anei Maria pe peron. În vagon îi mai vorbi o bucată de vreme despre război, despre luptele repetate pentru încercuirea Plevnei care se dădeau acum, în octombrie, apoi amuţi, plictisit de lipsa de participare a viitoarei lui cumnate. Dacă Ana Maria deschisese gura de cîteva ori, nu fusese decît să-i întrerupă disertaţia înflăcărată ca să întrebe de sănătatea tatălui ei, a Agatei sau a Măriuchii. Ianachi se ghemui în colţul lui şi adormi.

Ana Maria însă era neliniştită. Se întreba ce alte schimbări, ce alte noutăţi avea să găsească, dacă prima veste era atît de ciudată. Agata se mărita cu un om bătrîn, care se îmbătase în gara Iţcani, de care parcă şi în copilăria ei auzise că ar fi beţiv. Dar toate amintirile ei din copilărie erau atît de vagi, de nesigure, încît poate că se înşela. Dacă nu era beţiv, în orice caz Ianachi ăsta care dormea cu gura puţin întredeschisă, sforăind uşor în faţa ei, pe cealaltă banchetă, era un moşneag, cu toată mustaţa lui neagră. Se ţinea el drept cînd mergea, acum însă, în somn, se cocoşase, se gîrbovise, se adunase, ca frînt de o mare oboseală.

În gara Vereşti îi aştepta caleaşca Zenobiei Movilă. Nici un arnăut cu fes împodobit cu culbec de diamante la spatele ei. Un vizitiu pe capră şi atît. Era ora două după-amiază. Boteanu socotea că pot ajunge pînă la zece, unsprezece noaptea la Botoşani. În caleaşcă adormi iar. Ana Maria încerca să recunoască locurile, nu mai avea astîmpăr, îi părea că înaintează prea încet caleaşca, îi venea să sară jos şi să alerge

înaintea ei. Întunericul veni devreme. Se lăsase şi un fel de răcoare umedă, scurt timp plouă puţin, apoi ploaia trecu sau ieşiră ei de sub nori. I se făcuse şi foame, mai avea cîteva prăjituri în coşul dat de Solange, le mîncă în tăcere. Vizitiul mesteca şi el ceva pe capră. Boteanu dormea. I se păru că doarme şi ea, că se trezeşte, că e şi mai întuneric, şi mai frig, şi nu ajunseseră încă. Ianachi se trezise, fuma şi îngîna încet un cîntec, ca să-i treacă de urît. Se porni iar pe vorbă, acum povestea cum îşi reparase casa din oraş, cît era de frumoasă, cît de bine avea să se simtă Agata în ea. Ana Maria tremura de frig şi de nerăbdare.

— Luminile oraşului ! rosti mulţumit Boteanu.

Ana Maria deschise ochii mari. Da, intraseră pe străzi mărginaşe, pătrundeau în altele mai largi. Străzile erau luminate slab de felinare care închideau în ele lămpi. Ferestrele caselor erau toate întunecate.

— Cît e ceasul ? întrebă ea cu glas tremurător.

— Ah, a trecut de miezul nopţii ! Uite casa voastră !

Cineva dinăuntru deschise larg porţile. Caleaşca intră în curte. Cîteva ferestre erau luminate. O aşteptau ! Boteanu o luă de mînă de parcă n-ar fi ştiut şi ea unde e uşa de intrare, de parcă trebuia s-o prezinte familiei ei ca pe o ispravă a lui.

În sala din mijlocul casei, în care ardea o lampă, Măriuca şi Agata aşteptau aşezate una lîngă alta pe canapea. Măriuca începu să plîngă şi o sărută la nesfîrşit pe obraji. Agata o strînse la piept şi Ana Maria simţi cum sora ei tremură toată. Uşa salonului se deschise de perete şi Zenobia veni către ea în foşnet de mătăsuri.

— Ana Maria ! Copilul meu ! spuse ea tare, sonor, deschizînd braţele. Vino la sînul mamei tale !

Fata simţi acelaşi fior de gheaţă care o străbătea şi acolo, în Elveţia, cînd se gîndea la maică-sa. Înaintă către Zenobia, se lăsă cuprinsă de ea, îi atinse uşor obrazul cu buzele.

— Dar copilul ăsta e îngheţat ! strigă Zenobia. De ce o ţineţi aici ? Puteţi s-o îmbrăţişaţi cît vreţi şi în salon, unde s-a făcut puţin foc. Închipuieşte-ţi, Ana Maria, a trebuit să facem foc acum, în octombrie, atît e de rece vremea. Veniţi !

— Tata ! Unde e tata ? Vreau să-l văd ! ceru cu glas înăbuşit Ana Maria.

— Cred că la ora asta Iorgu doarme în biroul lui. Nu e bine să-l sculăm, a fost foarte bolnav. Eh, fetiţo, nu eşti cu mine, nu eşti cu noi toate ? Vrei să mă faci geloasă din primul ceas cu dragostea ta pentru taică-tău ? rîse Zenobia.

— Chiar dacă doarme, am să intru uşor, numai să-l văd.

Poate că tata nu mai există, poate că îi ascunseseră moartea ! îi trecu prin minte.

Ana Maria porni către biroul tatălui ei. Zenobia vru să-i taie calea, ca s-o facă să înţeleagă din prima clipă că ea e cea care trebuie să fie ascultată aici, dar pasul fetei era atît de hotărît, privirea pe care i-o aruncă atît de rece, de străină, cum fuseseră şi sărutările ei, încît se răzgîndi. Avea destul timp s-o cuminţească pe răzvrătita asta dintotdeauna. Ah, dacă n-ar fi sperat să-l poată aduce înapoi pe Saint-Laurent ca profesor al sălbăticiunii ăsteia, ar fi lăsat-o mult şi bine la familia aceea elveţiană, care se pare că aprecia un asemenea sloi de gheaţă. Nu dăduse încă de urma lui Gilbert, se ascunsese în gaură de şarpe, în schimb casa se îmbogăţise cu duşmanca asta a ei. Amîndouă fetele o duşmăneau, erau geloase, erau invidioase pe ea, erau soi rău. Şi totuşi pe Gilbert avea să-l găsească într-o zi şi să-l aducă înapoi. Atunci cînd Agata voise să fugă, probabil că avea intenţia să se ducă tot în căutarea lui. Netoata ! Dacă nu-l putuse găsi ea, cum avea să dea de el o dezorientată, o neajutorată ca Agata ? Bine că nu mai era mult pînă la nuntă, de o piatră din casă avea să scape, de cea mai primejdioasă deocamdată.

Ana Maria deschise uşa biroului. Iorgu stătea rezemat de perne, cu ochii mari deschişi. Era tata, şi parcă nu mai era el omul acesta slab, foarte palid, foarte obosit, foarte bătrîn. Fata se repezi la pat, se aplecă peste el, începu să sărute chipul supt, mîinile slabe, perna, părul rărit şi alb, la întîmplare, repetat.

— Fetiţa mea ! Fetiţa mea ! sufla slab Iorgu. Respiraţia îi era gîfîită, întretăiată.

— Tată ! Tată ! repeta Ana Maria şi nu putea spune şi altceva.

— Ce mare ai crescut ! Ce frumoasă eşti ! Eşti sănătoasă ?

— Da, tată, şi trebuie să te faci sănătos şi dumneata. Trebuie !

— Am să încerc, fetiţo !

Măriuca se strecură sfios în odaie.

— Ana Maria, să nu-l oboseşti pe Iorgu ! Te-a văzut, v-aţi bucurat amîndoi, lasă-l să doarmă.

Fata mai sărută o dată mîinile slabe, porni către uşă, se întoarse, îl mai sărută o dată pe taică-său, apoi o urmă pe Măriuca. În salon, Ianachi se aşezase lîngă Agata, îi povestea ceva. Agata stătea nemişcată, cu ochii aţintiţi la fereastra cu draperiile închise în faţa ei. Zenobia îi privea cu duioşie, ca orice mamă care îşi vede copilul fericit. Ana Maria prinse dintr-o ocheadă duioşia asta, atitudinea Agatei şi parcă începu să înţeleagă ceva ce-i fusese pe drum de neînţeles. Restul îl află chiar în noaptea aceea de la Agata, în odaia lor, în care îşi vorbiră în şoaptă pînă în zori, din paturile lor alăturate. Află ceea ce ştia Agata, nu ceea ce ştia Zenobia. Din cînd în cînd sora cea mare se oprea, îşi ştergea lacrămile şi îngîna :

— De ce-ţi spun eu toate astea ţie, un copil ? Cred că fac rău.

— Spune, spune, Agato, înţeleg tot. Trebuie să ştiu şi eu. Nu mai sînt un copil. Am cincisprezece ani !

— Vezi, cu tata nu pot vorbi despre asta, mă opreşte un fel de ruşine, mă şi tem să nu se îmbolnăvească mai tare. Cu mătuşa Măriuca iar nu pot vorbi. Nu i-am spus nimic pentru că şi ea tace şi nu întreabă niciodată nimic. Tu eşti prima fiinţă căreia i-am povestit.

— Şi unde te-a ţinut închisă la Sulcina ? Aici nu poţi ieşi pe poartă, e încuiată ?

— Da.

— Să încerce şi cu mine ! Numai să încerce ! scrîşni din dinţi Ana Maria.

Nu ştia nici ea de unde îi vine puterea pe care o simţea înlăuntrul ei. Poate că din ură ! îi trecu prin minte. Doamna Duroc se speriase cînd o auzise spunînd că o urăşte pe mama ei, o rugase să nu mai aibă asemenea gînduri, să nu mai rostească asemenea cuvinte. Solange Duroc era un înger pe care îl pierduse pentru totdeauna. Sau poate că într-o zi... cine ştie ? Ana Maria simţi că adoarme cu gîndul ăsta. Nu mai auzea ce spune Agata care murmura încă ceva, poate în somn şi ea.

*

În zilele care urmară Zenobiei i se păru că fetele ei vorbesc prea mult noaptea între ele, că stau prea mult cu lampa aprinsă și „au început să arate rău". Hotărî ca Ana Maria să se mute în odaia care fusese a băieților. Așa, în felul ăsta n-aveau s-o mai vorbească pe ea de rău. Sigur că nu făceau decît asta! Urmărită de asemenea bănuieli și gînduri ascunse, se purta cu ele plină de grație, le și plimbase prin tîrg de două ori cu caleașca, o dată însoțite de Boteanu, o dată numai ele trei, ca să vadă și ele lumea, ca să le vadă lumea în deplină armonie. Arnăuții purtau culbecii de diamante la fesuri, toate, chiar și Agata, erau îmbrăcate elegant. Zenobia răspundea amabil în dreapta și-n stînga la saluturile cunoscuților, Agata răspundea timid și cu tristețe, Ana Maria ursuz, scurt.

— *Mon Dieu*, parcă ați fi amîndouă bolnave! mîrîia printre dinți Zenobia, apoi își revenea la bunăvoința pe care se hotărîse s-o arate spectaculos față de ele, pînă la măritișul Agatei. Era mai bine să nu le dea prilej să crîcnească, Ana Maria o putea molipsi de îndrăzneală și pe cealaltă.

În odaia lui Iorgu erau rugate să nu intre, ca să nu-l obosească. Agata se furișa rar acolo, stătea puțin, Ana Maria intra zilnic fără să se ferească, surdă la glasul maică-si, indiferentă dacă în el răsuna asprime și poruncă. Susținea că ea, care fusese atîta timp îngrijită într-un sanatoriu, învățase de acolo cum se îngrijește un bolnav și știa mai bine decît oricine din casa asta să vadă de tatăl ei. Stătea mult la el. Se ferea să-i vorbească despre lucrurile de care îl cruța și Agata, înțelesese că dacă Iorgu nu mai are putere, era inutil să-l tulbure cu necazuri pe care nu le putea descurca. Îi povestea cum arătau lacul Leman, grădina de la Le Rosier, amurgurile pe munți. Nu știuse atunci că vedea cu atîta claritate toate acele frumusețí și că putea vorbi despre ele.

Pe la mijlocul lui octombrie vremea se schimbă deodată, din aspră ce fusese se îmblînzi, soarele începu să încălzească generos. Fetele se duceau amîndouă în grădină. Era desfrunzită, ultimele crizanteme fuseseră pălite de frigul nefiresc de la începutul lunii, dar dincolo de tufișurile de iasomie golașe, dincolo de trandafirii înfofoliți în pînză de sac, era o bancă pe care puteau sta liniștite de vorbă. Uneori Zenobia le vizita

pe neașteptate, ca odinioară pe Agata cînd lua lecții de la Saint-Laurent, le mustra fără să se răstească la ele că pierdeau așa vremea, mai ales Agata, care ar fi trebuit să stea mai mult în bucătărie, să învețe de la Măriuca a face dulcețuri, magiun, torte, acum, cînd se va duce la casa ei și va trebui să conducă gospodăria.

— Nu ne-am văzut de mult, mamă, răspundea înghețat Ana Maria, trebuie să înțelegi că ne place să stăm de vorbă.

— Și ce vorbiți voi ? întreba rîzînd Zenobia.

— Despre mînăstirea în care m-ai dus, despre sanatoriul în care m-ai trimes, despre doamna Duroc care a fost atît de bună cu mine.

Agata înghețată, aștepta ca maică-sa să izbucnească. Ana Maria o privea pe Zenobia în ochi. Zenobia ridica din umeri, fața ei exprima dezamăgire.

— Copil ingrat ! suspina ea. Ai să pricepi mai tîrziu că nu ți-am dorit decît binele ! și pleca spre casă.

Nu era încă momentul s-o disciplineze pe fata asta obraznică. Întîi s-o mărite pe Agata, asta trebuia săvîrșit într-o atmosferă de pace, ca să nu se tulbure și să se încurce tot ceea ce țesuse cu abilitate, își repeta mereu, trudindu-se să se stăpînească. Ardea de dorința să-i vină de hac Anei Maria !

Fetele rămîneau pe bancă și Agata vorbea iar ca și înainte, ca totdeauna, despre Gilbert. I-l descria surorii ei, îi povestea micile lor clipe de tandrețe, gesturile lui ocrotitoare, făgăduința că o va chema la el într-o zi. Chemarea asta trebuie să vină, nu știa nici ea pe ce cale, dar avea să vină înainte de nunta cu Ianachi. Prima oară nu izbutise să ajungă la el, a doua oară va izbuti !

În una din aceste dimineți calde, blajine, auziră de pe banca lor o hărmălaie neobișnuită în curtea din fața casei, zgomot de roți, lătrat de cîini, voci, strigăte chiar. Striga un glas tînăr, necunoscut, parcă spunea : „Bucuroși de oaspeți ?“ Ascultară o clipă, larma se potolea. Dar de data asta se auzi vocea parcă tremurătoare a Măriuchii :

— Agata ! Ana Maria ! Unde sînteți ? Veniți repede ! Veniți !

Se luară de mînă și alergară spre casă. În curte se afla un cupeu de piață din care Iusuf cobora un geamantan mare.

— Cine a venit, Iusuf ?

— He-he! răspunse arnăutul și le făcu semn cu capul să intre în casă.

În sala din mijloc nu era nimeni. Se auzeau glasuri din odaia tatălui lor. Intrară acolo și ele. În picioare, lîngă pat, ținîndu-le cu un braț pe după umeri pe Zenobia și cu celălalt braț pe Măriuca, stătea un domn tînăr, înalt, cu părul auriu, cu o barbă scurtă, aurie și ea, care părea foarte bucuros și vorbea repede și tare. Iorgu, întins pe spate, avea ochii plini de lacrămi și fața luminată de fericire parcă. Cînd le văzu, tînărul dădu drumul celor două femei și se repezi la ele.

— Georges! murmură Agata și-l cuprinse de gît.

Ana Maria, care nu-l mai văzuse de cînd era mică, se uita la el și încerca să-și redeștepte o amintire măcar. Dar n-avu timp să-l privească mult, fratele ei o strînse în brațe, o ridică de la pămînt ca pe un copil, o lăsă iar pe propriile ei picioare ca s-o mai îmbrățișeze o dată pe Agata și rîse cu hohote limpezi.

— Ce mari s-au făcut! E de necrezut! Chiar cînd te-am vizitat la pension, Agato, erai încă o fetișcană. Și dumneata, mamă, ești la fel de frumoasă. N-ai îmbătrînit deloc.

— Să ieșim de aici, copii, să nu-l obosim pe Iorgu! începu Zenobia veșnicul ei îndemn. Îi mai venise și ajutorul ăsta Agatei. Se umplea casa de potrivnici ei. Cine știe ce avea să-i spună tatăl fiului!

— Lasă-mi-l pe Gheorghe! protestă Iorgu. Sînt prea mulțumit ca să obosesc azi. Stai lîngă mine, Gheorghe, povestește, fiule. Voi puteți pleca, dacă vreți. Veți fi cu el la masă, veți vorbi atunci cu el.

— Vezi, tată, am venit la chemarea dumitale...

Atît auzi Zenobia, ieșind cu celelalte din odaie. Dacă Georges venise la chemarea tatălui său, însemna că voia să plece pe front. Cu atît mai bine, unul mai puțin în casă, cu opinii și sfaturi te pomenești, că doar după atîtea „studii strălucite" în străinătate trebuia să se fi socotit înțelept nevoie mare! N-avea el să se prăpădească în război, nu era dintre cei care se bagă în frunte și nici ea nu trebuia să aibă remușcări că îl vede plecat în foc. Se va întoarce teafăr, era sigură.

După prînzul care se petrecu tihnit și în aparență vesel, Georges o urmă pe maică-sa în odaia ei.

— Aș vrea să te întreb ceva, mamă. Ce înseamnă caraghioslîcul ăsta, logodna Agatei cu prăpăditul acela de Boteanu ?

— Dacă taică-tău te-a pus la curent, trebuie să-ți fi spus și care sînt pricinile care m-au hotărît s-o logodesc.

— Tata mi-a vorbit pe ocolite de unele bănuieli ale dumitale, în care el nu crede.

— Iorgu nu mai are capul clar pe care i-l știi tu, Georges. Îmi pare rău că trebuie să ți-o spun. Uneori vorbește niște lucruri pe care te doare inima să le asculți, atît sînt de încîlcite. A fost foarte bolnav, încă e.

Georges se gîndi că în adevăr explicațiile lui Iorgu fuseseră cam încîlcite și rostite pe jumătate. Nu avea capul clar, cum susținea Zenobia sau se sfia să povestească născociri de ocară, josnice ?

— Spune-mi atunci dumneata, mamă, despre ce e vorba. Ce justifică graba și nepotrivirea asta ?

— Copilul meu, mi-e greu să-ți încarc sufletul, acum cînd pleci în război, cu greutățile și rușinile pe care le riscă familia noastră. Lasă-mă să tac și ai încredere în mine.

— Și dumneata poți avea încredere în mine, sînt un om în toată firea.

— Deocamdată mintea ți-e plină de război. Nu poți chibzui acum ce e necesar pentru o familie pe care ai părăsit-o de atîția ani, despre care nu mai știi aproape nimic. Eu știu tot, cunosc ce e bine și ce e rău și ceea ce voi săvîrși va fi bine.

Georges își dădu seama că nu va scoate nimic de la ea, decît poate minciuni, așa cum le numise taică-său, și cuvîntul ieșise greu de pe buzele bătrînului. Încercă altfel :

— Uite, mamă, nu te mai întreb nimic. Făgăduiește-mi că mă aștepți și pe mine cu nunta Agatei ?

— N-ai înțeles că e grabă ?

— Îmi scrii acolo, pe front, cînd vrei s-o măriți, cer o permisie și vin. Îmi făgăduiești ?

— Ai cuvîntul meu !

Georges nu știa prea bine ce spera cu această amînare. Acum n-avea timp să descurce lucrurile, a doua zi trebuia să plece la Iași ca să se înroleze în armată. Dacă se întorcea înainte de nunta Agatei, o putea oare împiedeca ? El venise în țară pentru război, nu pentru probleme de familie. O dată

măcar să ducă la capăt o intenţie ! Îi părea rău de sora lui, spera însă, cine ştie, s-o poată ajuta mai tîrziu. Era supărat pe soarta asta, care nu-l lăsa să fie folositor familiei lui, acelei părţi din familie care era, o simţise de mult, asuprită de personalitatea, de energia excesivă a maică-si. Ar fi vrut să fie un frate bun, o dorise şi la Paris şi-şi uitase repede intenţiile. Acum, cînd ar fi avut iar prilejul, momentul era nepotrivit. *Trebuie* să plece pe front. Plevna era aproape încercuită, citise ziarele dimineaţa pe drum. Sfîrşitul războiului putea fi o chestiune de săptămîni. Nu mai avea o zi de pierdut, dacă voia să ia parte măcar la ultimele atacuri, să facă o ispravă care să-i dovedească lui însuşi că nu face degeaba umbră pămîntului. Tata se aştepta, poate, să-l vadă împiedicînd căsătoria Agatei, de asta îi spusese din primul ceas nemulţumirea lui. Trebuie să priceapă şi tata că de la maică-sa nu se obţinea atît de uşor o renunţare, nici măcar o explicaţie sinceră. În sfîrşit, Zenobia îşi dăduse cuvîntul că îl va chema înainte de nuntă. Pînă atunci poate că războiul se va sfîrşi şi el va veni la momentul potrivit ca un salvator. I se părea că nu e destul de serios cînd se împacă singur cu asemenea speranţe, că se ascundea de sine, se amăgea mai departe.

Agata şi Ana Maria se înţeleseseră în puţine cuvinte. Voiau să-i ceară ajutorul lui Georges, era fiul cel mai mare al familiei, putea ţine locul tatii. Cu îndrăzneala şi puterea lui de om tînăr, putea realiza voinţa tatălui lor. Agata se pregăti să-i vorbească. Să ştie tot pînă a nu pleca pe front şi a avea timp mama să se împotrivească ! Dar după-masă, la ora la care se bea de obicei cafeaua neagră în salon, aflară că Georges pleca a doua zi chiar. Se priviră una pe alta cu deznădejde, nu mai era nimic de făcut ! Agata îşi înghiţea lacrimile, Ana Maria stătea încremenită, nici una nu scotea un cuvînt. Numai Zenobia avea întrebări de pus fiului ei, plină de vioiciune şi de interes.

Seara, Georges intră iar la Iorgu să-i povestească discuţia pe care o avusese cu maică-sa. Iorgu se întunecă, închise pleoapele ca lovit deodată de o mare oboseală.

— Am nădăjduit, băiete ! N-ai izbutit nimic.

— Dar şi-a dat cuvîntul, tată, că n-o mărită înainte de întoarcerea mea. Adică... se încurcă el puţin, că mă va chema de acolo, înainte de nuntă.

— Nimic, asta nu înseamnă nimic. Ori nu te cheamă, ori în ultimul ceas, prea tîrziu... Dă-mi un bulin de pe masă. Da, şi paharul de apă. M-am bucurat atîta cînd te-am văzut acasă...

— N-ai vrut dumneata să mă duc pe front? Nu-ţi fac voia?

— Toate deodată nu le poţi face nici tu...

Abea noaptea, cînd era gata să adoarmă, lui Georges îi veni în minte că ar fi fost bine să se ducă la Boteanu, să-i vorbească, să-l convingă, să-l ameninţe poate. Era prea tîrziu. Dimineaţa trebuia să plece la Iaşi. Avea acolo cunoştinţe care îl puteau trimete pe front sublocotenent. Se bizuia pe ele. Nu se putea să plece soldat simplu! Era doar un Movilă şi mai făcuse şi şcoala de la Saint-Cyr. Cîte clase? Nu era treaba lor. Toate!

*

Agatei şi Anei Maria le părea că fratele lor nici nu venise vreodată acasă. Parcă nici nu-l văzuseră sau văzuseră în treacăt, în graba mare, un flăcău voinic şi frumos care spusese că el e Georges, şi plecase pînă să se dezmeticească ele. Speraseră o clipă, şi clipa aceea se stinsese, sau speranţa se stinsese ca flacăra unei lumînări. Agata aştepta o veste de la Gilbert, Ana Maria aştepta cu aceeaşi încordare ca sora ei, în inima ei de adolescentă se trezise şi înţelegere şi patimă, o patimă crîncenă care ardea pentru izbînda Agatei. În vremea asta, în casă veneau pachete de la Viena cu trusoul Agatei comandat acolo de Zenobia, croitorese din oraş care îi probau rochia de nuntă şi alte rochii pentru viitoarele vizite pe care avea să le facă perechea Boteanu după cununie. Toate cele ce i le cumpărase Iorgu Agatei de la Paris îi rămăseseră nepotrivite, fata crescuse, sau deveniseră demodate. Zenobia voia să-şi trimeată fata din casa părintească bine înzestrată, ca să vadă toate cunoştinţele ce mult fusese iubită şi răsfăţată de mama ei.

În biroul lui, ridicat acum zilnic în fotoliu, Iorgu se gîndea şi el la vizita atît de scurtă a lui Georges. Avea şi pricini de mulţumire, băiatul era sănătos, frumos, hotărît să se poarte vitejeşte pe front, aşa cum îl rugase el în scris cu atîtea luni în urmă. Ar fi putut să rămînă acasă cîteva zile, o săptămînă, ca să lupte cu maică-sa pentru desfacerea lo-

godnei Agatei, dar el venise pentru altă luptă, una în care nu se dezbăteau probleme de familie, ci soarta unei țări, a țării lui ! Tot orașul, toate orașele, toate satele își trimeseseră pe front floarea tineretului. Cînd se uita din fotoliul lui pe fereastră vedea pe stradă numai bătrîni, numai femei. Ziarele erau citite uneori la colț de stradă, sorbite, lumea tremura de nerăbdare să afle ultimele știri. Putea Zenobia să se vaite mult și bine că trimesese la băcănie după cutare alimente și nu fuseseră găsite, putea să se jeluiască și că doamnele din oraș care alcătuiseră un comitet de ajutorarea celor de pe front „o jupuiau, nu alta !", el pricepea foarte bine că armata avea dreptul înaintea altora la hrană, la îmbrăcăminte. Se mînca, se trăia destul de bine, prea bine în casa lui, era o rușine să te mai și vaieți. Luase oare Georges cu el căptușeala de blană de lup pentru mantaua lui militară ? Venise noiembrie, avea să vină și decembrie, nimeni nu știe cînd se sfîrșește un război. Se putea să-i apuce iarna acolo, lîngă Plevna ! Toată lumea era cu urechea ațintită spre Dunăre, de parcă ar fi putut auzi de aici bubuiturile și exploziile de acolo, pe cînd aici, în casă, se pregăteau de nuntă ! Un om înțepenit într-un fotoliu, care dacă ridică puțin glasul se sufocă și aproape leșină, nu poate împiedica o femeie nebună să-și ducă hotărîrea la capăt. Agata îi spusese de mult, la Sulcina, că speră ceva, încercase o dată să și fugă. De ce nu fuge acum ? O părăsise acel Saint-Laurent ? Cum s-o întrebe ? Un tată n-o putea întreba pe fiica lui dacă va fugi de acasă sau nu. Mai spera ceva Agata, sau avea să se lasă dusă ca un miel la tăiere ? Toate gîndurile astea îl măcinau neîntrerupt, îl prăpădeau pe Iorgu.

În salonul în care Zenobia cînta la pian sau picta pe porțelan o miniatură, străină de treburile gospodăriei, atentă numai cînd era vorba de o pregătire specială pentru nunta Agatei, nuntă pe care o hotărîse peste două săptămîni, nu mai intrau nici fetele, nici Măriuca. Le era silă să mai dea ochii cu Zenobia, o vedeau destul la mese. Măriuca mai avea treburi și în bucătărie, unde făcea șerbeturi și marmelade pentru viitoarea casă a Agatei și numai ea știa cît se ștergea la ochi de lacrămile care o năpădeau făcîndu-le. Ana Maria se ducea în odaia Agatei, în grădină nu mai era de stat, vremea rea devenise de data asta fără nădejde de schimbare în bine. Noiembrie începuse cu frig și cu lapoviță.

Pentru ochii celorlalți Zenobia era senină și veselă. Cînd rămînea singură o rodeau gîndurile ca pe Iorgu, dar alte gînduri. De ce toți copiii ei n-o puteau suferi? O iubea Leonida poate, dar de departe, nu simțea nevoia să se întoarcă acasă și să stea lîngă ea ca un zid de apărare. Ce nu făcuse ea pentru acești copii? Îi trimesese în școli bune, le dăduse o educație aleasă, cheltuise pentru toți, mai ales pentru Ana Maria cu boala și cu sanatoriul acela străin, o avere. Nici o picătură de recunoștință, nici o dovadă de afecțiune pentru o mamă ca ea. Nici măcar admirație pentru inteligența și frumusețea ei. Agata se repezise din primul ceas să-i fure dragostea lui Gilbert, Ana Maria se uita la ea ca un cîine rău, Georges trecuse pe acasă ca o pasăre în zbor, dar tot avusese vreme să-i ceară socoteală, nemernicul, de lucruri care nu-l priveau pe el, cel desprins de familie de atîta timp. Copii răi, caractere urîte. Era singură pe lume și trebuia să se lupte cu toți. Ei bine, avea destulă putere să-i învingă și să-i turtească!

Dar Gilbert? Îl zăpăcise Agata, băgase cine știe ce intrigi, o bîrfise pesemne. Nu era cu putință ca Gilbert să n-o mai iubească. I se păruse poate că i-a pierit dragostea, dar acum, acum cînd Agata era departe de el, dacă l-ar găsi, dacă l-ar îmbrățișa, dacă i-ar aduce aminte de ceasurile petrecute împreună, sigur că vechea, marea iubire s-ar trezi din nou în el. Uneori Zenobia își închipuia în amănunt cum va fi întîlnirea lor, ce va spune ea, ce va răspunde el, cum îi va deschide ochii asupra greșelii pe care o făcuse, cum va trezi în el flacăra de altădată. Și pe urmă îi părea că începe și ea să gîndească alandala ca Iorgu, că mintea ei o lua razna. Iorgu era rătăcit, sigur că se ramolise, dar ea? Era tînără, era puternică, era chibzuită. Gilbert trebuie să fie undeva, pe la Iași. După nunta Agatei avea să-l caute, să-l găsească. O cunoștință din Botoșani îi spusese odată „mi se pare că l-am văzut pe profesorul acela francez al vostru la Iași". I se păruse numai, dar Zenobia era sigură că așa era. Nu putea fi supărată o clipă pe el, era nevinovat, slab, sărmanul. Îi era dor de el cum nu-i fusese de nimeni și de nimic în viața ei. Pe Agata, fiica ei care se purtase ca o dementă, o ura din tot sufletul. Era falsă din cap pînă în picioare, nu era de fapt nici sfioasă, nici sperioasă, nici inocentă, se

prefăcea, se maimuțărea. De la cine moștenise, Doamne, caracterul ăsta infam? Din familia lui Iorgu, bineînțeles.

Într-o după-masă de noiembrie, cînd Agata stătea pe marginea patului, în odaia ei, doborîtă de tristețe, iar Ana Maria, care nu mai știa ce să-i spună ca s-o înveioreze, se uita tăcută pe fereastră, în stradă, Agata o auzi pe sora ei scoțînd un strigăt scurt, înăbușit.

— Ah! Agato! El e! Gilbert a trecut pe trotuarul de peste drum uitîndu-se la casa noastră!

Agata sări și ea la geam.

— Unde e?

— A trecut mai departe, nu se mai vede.

— De unde știi că era el?

— Avea capul gol, părul roșu ca flacăra. Un domn subțirel, cu o barbă mică, roșcată, cu părul roșu! Se uita cercetător încoace. El era!

— Să nu-l fi văzut și mama...

— E în salon, cîntă la pian. Ferestrele sa[illegible]nului dau spre curte, nu l-a putut vedea. Dacă a trecut încolo, are să se întoarcă. Speră să-l vezi tu.

— Să deschid fereastra? Crezi că are să se apropie să-mi vorbească? Are să aibă curajul? Poate că nici nu e el!

— Sînt sigură! Deschide! Haide! Uite, am deschis eu.

Așteptară încordat amîndouă. Frigul toamnei le pătrundea în trup, în piept. Peste cîteva minute Saint-Laurent se întoarse pe același trotuar, cu privirea ațintită spre casa Movilă. Cînd le văzu la fereastră trecu repede drumul, se opri sub geamul deschis.

— Agata! șopti el, te aștept la portița din fundul grădinii, pe fundătură.

— Cînd? Acum?

— Acum, mai tîrziu, pe seară, cînd poți. La noapte chiar.

Gilbert plecă repede. Fetele rămaseră o clipă încremenite. Ana Maria se dezmetici și închise fereastra.

— Cum am să fac? întrebă Agata tremurînd.

— Încercăm. Portița e încuiată. Caut eu un fier să stricăm broasca.

— Doamne, cum a îndrăznit să vină sub fereastra mea? Dacă mama...

— Las-o pe mama. Cîntă la pian, n-auzi ?

— Şi tu l-ai recunoscut ! Dacă nu erai tu la fereastră, n-aş fi ştiut niciodată ! Niciodată !

— Mă duc să caut un fier, o sculă, un ac de pălărie.

— Un ac de pălărie ? Cu un ac se poate strica o broască ?

— Nu ştiu. N-am mai stricat alta. Caut, găsesc eu ceva. Îmbracă-te gros, ca pentru drum.

Ana Maria plecă din odaie. Agata îşi scoase paltonul din dulap. Nu ştia să-l îmbrace, n-o mai ascultau mîinile. Îşi puse în grabă ghetele, nu i se potriveau. Încălţase gheata stîngă în piciorul drept. Data trecută, cînd sărise pe fereastră la Sulcina, avusese mai mult curaj. Neizbînda de atunci o făcuse şi mai temătoare, şi mai stîngace. Era în sfîrşit îmbrăcată şi Ana Maria nu mai venea. Peste cîteva minute se întoarse puţin dezamăgită.

— N-am putut căuta în bucătărie ceva mai solid, sînt toţi acolo, şi Iusuf şi Safta, şi vizitiul. Am adus o andrea de împletit ciorapi din odaia mea.

— Crezi că ne foloseşte la ceva ?

— Cred. Are să fie şi Gilbert de cealaltă parte a gardului, ne va ajuta şi el. Să mergem. Eu pun şalul ăsta pe mine, îl pun şi pe cap, mi-ajunge.

— Pe unde ieşim ? Pe uşa din dos e mai bine.

— Nu se poate. Ar trebui să trecem prin bucătărie şi sînt acolo toţi, liotă. Trebuie să ieşim prin faţă.

— Stai ! Nu se mai aude pianul. Să mai aşteptăm.

Stăteau amîndouă în faţa uşii, ascultînd atent, cu sufletul la gură. Cineva parcă ieşi din salon, străbătu sala, se îndepărtă.

— S-a dus în odaia ei să se odihnească. Acum e momentul !

— Să nu mai stăm puţin, ca să fim sigure ?

— Mai tîrziu poate fi prea tîrziu ! Se apropie ora cafelei, cred că va veni şi Boteanu şi nu vom mai putea ieşi din casă. Hai, Agato ! Acum !

Ana Maria deschise uşor, uşor de tot uşa. Ajunseseră în mijlocul sălii, la doi paşi de marchiză, cînd Zenobia se ivi deodată în faţa lor. Nici nu-şi dădeau seama din care parte venise, dar era acolo, dreaptă, înaltă, privindu-le cercetător.

— Încotro, domnişoarelor, una îmbrăcată de oraş şi cealaltă de piaţă ? La ce plimbare ? La cumpărături poate, fără

un ban în buzunar și fără știrea mea ? Ei, dar pe voi e primejdie să vă lase cineva singure, sînteți cu desăvîrșire smintite. Asta gătită vrea să fugă, *c'est une vieille marotte*, și cealaltă, cea îmbrobodită s-o ajute, nu-i așa ?

Agata era palidă, îi pierise deodată toată puterea. Ana Maria în schimb, a cărei față brună era totdeauna uniformă la culoare, se îmbujorase în pometi, de parcă ar fi luat foc pe dinăuntru.

— Nu răspundeți nimic ? V-am întrebat încotro ?

— Și tot dumneata ai răspuns, mamă, așa cum ai presupus dumneata. Noi ce să mai spunem ? rosti răgușit Ana Maria.

— Deci recunoașteți tot, fără sfială ?

— Fără sfială, nu recunoaștem nimic.

Ana Maria nu era deprinsă să mintă. Se înroși mai tare, sîngele îi bătea în tîmple.

— Agato, te duci numaidecît în odăița care a fost a lui Alexandru. Tu, Ana Maria, intră în odaia ta. Am să vă încui pe amîndouă, altfel n-are omul pace cu voi. Am să vin mai tîrziu să vă aduc în salon, la cafea. Iorgu nu trebuie să știe nimic, nu vreau o nouă criză. Nici Ianachi nu trebuie să afle, ar fi prea jignit omul ăsta cumsecade !

Odăița lui Alexandru avea o singură fereastră care dădea în curte, aproape de ferestrele bucătăriei. Agata înțelese că nu mai era nimic de făcut. Gilbert avea s-o aștepte, s-o aștepte iar, s-o aștepte zadarnic. Ultima ei speranță, siguranță aproape, se prăbușise. Peste două săptămîni va fi cununată cu Boteanu. Ce mai putea încerca Gilbert ? Venise pînă sub fereastra ei cu orice risc, altceva ce putea face ? Ea era în închisoare, el afară, nimic nu era cu putință. Minutele treceau ca de plumb peste inima ei. Se prăbușise pe pat, cu fața în jos, nici măcar nu mai putea plînge.

Ana Maria, încuiată și ea în „odaia băieților" se zbuciuma, chinuită de remușcări. Ea o silise pe Agata să plece numaidecît după ce auziseră pașii pe sală. Să mai fi întîrziat un sfert de ceas, poate că mama ar fi fost în adevăr în odaia ei. Zenobia nu ieșise doar din dușumea, ca un șoarece ! Pesemne că, după ce mersese zgomotos pe sală, se apropiase tiptil de ușa lor, să audă ce vorbesc. Cînd ele deschiseseră acea ușă, ea se lipise de perete în dosul ei, apoi din doi pași le ajunsese din urmă. Dacă ea ar mai fi avut puțină răbdare,

dacă ar fi fost mai chibzuită, Agata ar fi în clipa asta în fundul grădinii, ar fi în stradă poate, s-ar depărta împreună cu Saint-Laurent de casa asta blestemată. Cum putea fi o femeie atît de aprigă, de rea cu fata ei, și de ce? Mama a fost totdeauna rea, dar acum e parcă muncită de un diavol. Vrea neapărat nenorocirea Agatei. De ce? De ce?

*

Saint-Laurent aștepta mult în fundătură. Îl cuprinse frigul, îl muie burniţa, îi amorţiră picioarele. Pe la ora opt dădu drumul trăsurii de piaţă care îl aștepta după colţ. Era atît de întuneric încît, dacă Agata venea, puteau merge și pe jos o bucată de drum, pînă la răscrucea în care stăteau totdeauna cîteva cupele de piaţă, fără să-i cunoască nimeni. Izbutise să capete un post de profesor de franceză la gimnaziul din Iași, izbutise să închirieze aproape de gimnaziu o cameră mobilată, modestă pentru Agata, care era deprinsă cu odăi mari și luxoase, dar o cameră curată, luminoasă. Izbutise să mai găsească patru elevi particulari, ca să-și mărească bugetul. Nu izbutise s-o smulgă pe ea nici de la Sulcina, nici de aici, din Botoșani. Îi văzuse în acea după-amiază chipul la fereastră luminîndu-se de fericire la cuvintele lui, dar nu venea, nu putea veni. Era pusă în lanţuri? Era veșnic încuiată? Biata fată! Biata fată! Bietul de mine! își repeta mereu în gînd, mergînd în sus și-n jos pe fărîma de trotuar noroios din spatele grădinii „lor". Biata fată! Bietul de mine!

După miezul nopţii plecă înghețat și ud la hanul de lîngă gară, la care trăsese. Agata nu putea veni, n-avea să vină niciodată. Mai era vreo scăpare pentru ei, pentru dragostea lor? Avea să încerce, avea să mai încerce. Cum? Nu știa cum, dar aștepta un gînd salvator, o soluţie, o nebunie poate.

*

În sufragerie se înădiseră patru mese mari, una continuînd-o pe cealaltă, și toate fuseseră acoperite cu feţe de masă scrobite, brodate, albe. În afară de cei din familie mai fuseseră poftiţi patruzeci și cinci de oaspeţi. O rușine, spunea Zenobia, numai patruzeci și cinci de persoane la nunta fetei celei mai mari a lui Iorgu Movilă și a Zenobiei Duca! Dacă tineretul n-ar fi la război, dacă alţi prieteni și cunoscuţi n-ar

sta ca viezurii în casele lor, fără nici un chef de petrecere şi de nuntă, ascultînd încordaţi veşti de pe front, fie de la copiii sau rudele lor, fie numai despre mersul luptelor, ar fi putut invita o sută de persoane. Alcătuise lista oaspeţilor împreună cu Boteanu şi amîndoi fuseseră de aceeaşi părere, era zadarnic să pregăteşti mai mult decît pentru ăştia patruzeci şi cinci, de care erau siguri că vor veni. Ianachi primise de la Zenobia toţi banii pentru plata datoriilor lui. Nu şi le achitase pe toate, nu le acoperise pe cele de la Iaşi, însă se simţea uşor şi aproape liber. Primise şi bani pentru o caleaşcă şi cai cu care să-şi ducă mireasa acasă. Bucata de moşie care avea să fie a Agatei trebuia să-i revină după cununie. Îi dăduse Zenobia bănet cu amîndouă mîinile, mai mult decît la prima lor înţelegere, te şi mirai că are atît şi se îndură să dea. Era tare grăbită să scape de fată ! O singură prudenţă, aceea de a nu pune de pe acum o parte din pămîntul de la Glodeni şi conacul de acolo pe numele Agatei, nu-l speria pe Ianachi. Avea să vină şi asta, nu se putea să nu vină, altcumva o putea şi el ameninţa că-i aduce fata plocon înapoi ! Cu caleaşcă cu tot, că banii s-au cheltuit !

Iorgu se îmbrăcase în fracul negru, cel de gală. Îi era larg, curgea pe el, îi lunecau şi pantalonii de pe şoldurile slăbite, noroc că îi ţineau cozondracii. Gulerul scrobit al cămăşii îi juca în jurul gîtului. Da, trebuia să facă acest efort, să facă lucrul ăsta hidos, să-şi ducă fata la cununia pe care el n-o voia, dar pe care o pusese la cale Zenobia şi o şi realiza cu puterea ei diavolească. Şi poate că nu s-ar fi trudit să se îmbrace, să iasă din casă el, care nu mai ieşise de luni de zile, dacă Agata, strecurîndu-se la el o clipă, nu l-ar fi rugat cu lacrămi în ochi s-o însoţească el pînă la biserică. S-ar fi împotrivit poruncilor Zenobiei — acum le poruncea tuturor fără nici o şovăire, mai abitir decît în trecut —, dar îi era milă de fata lui, sărmana se îngrozea să fie condusă de altcineva, avea nevoie de căldura lui. În cupea avea să stea el de bine de rău, dar în picioare, la biserică, şi cu atît amar în suflet, nu ştia cum îi va fi cu putinţă. Sperase necurmat că acel Saint-Laurent o va putea răpi pe Agata. Poate că atunci cînd ea încercase să fugă de la Sulcina el o aştepta pe undeva. Dar de atunci nu mai revenise pesemne. Va fi fost şi el o secătură, un uşuratic, poate că fata şi greşise cu el, acum o părăsise şi căsătoria asta cu Boteanu era

necesară. El nu putea şti, n-avea de unde şti adevărul adevărat.

În picioare, sprijinindu-se de birou, Iorgu se uita la manuscrisul lui început, deschis pe masă. Mai încercase în ultimele săptămîni să scrie un rînd-două, dar obosea repede, ochii şi mintea i se împăienjeneau, mîna îi tremura, trebuia să se culce. Peste manuscris stătea desfăcută scrisoarea lui Gheorghe, primită azi de dimineaţă. Iorgu îşi puse ochelarii, luă scrisoarea în mîna lui nesigură, se aşeză în fotoliu s-o recitească ! Aşa, aşa ! Băiatul stătea în şanţuri noroioase, în frig, în zloată, sub bătaia obuzelor. În ajun, în 7 noiembrie — azi era în 15 — luase parte la un atac împotriva Rahovei. Cuceriseră cea mai puternică redută turcească, se retrăseseră după asta, Gheorghe nu pricepea de ce, pentru a doua zi pregăteau o mişcare care avea să taie trecerea unei coloane turceşti în retragere. Gheorghe era convins că armatele române şi ruse vor birui, era vădit că turcii începeau să dea înapoi. Nu era numai părerea lui, o întreagă armată avea aceeaşi convingere — şi din ziare Iorgu ştia că aşa fusese, în 9 noiembrie turcii suferiseră o înfrîngere. Toată scrisoarea era plină de curaj, de entuziasm. Chiar cînd vorbea despre frig, despre foamea care îi muncea uneori cînd aprovizionarea nu-i ajungea la vreme, Gheorghe părea că glumeşte, nu se plînge.

Inima lui Iorgu se umplea de bucurie, feciorul lui era un viteaz, se umplea şi de îngrijorare. Oricînd băiatul putea fi atins de o schijă, spulberat de un obuz. Despre căsătoria Agatei nu întreba un cuvînt, uitase tot ce se petrecea acasă. Nici Zenobia nu-l anunţase aşa cum îi făgăduise, şi Gheorghe uitase, cuprins de vîrtejul acela în care moartea dădea tîrcoale în fiecare clipă vieţii. Pe băiatul meu niciodată nu l-au interesat treburile sau amărăciunile familiei lui ! suspină Iorgu. Apoi se ceartă singur : tocmai acum vrei să-l intereseze ? Mintea lui trebuie să fie acolo, nu aici ! Noi ne ducem acum la nuntă, pe urmă va fi aici zaiafet, iar copilul meu poate fi rănit, poate fi ucis chiar în seara asta, acolo, în iadul războiului.

Măriuca, după ce supraveghease aşezarea veselei de sărbătoare, a cristalurilor, a tacîmurilor de argint pe masă — lîngă argintăria şi vesela familiei Movilă se aşezase şi tot ceea ce alcătuise cîndva zestrea ei, atunci cînd trebuise să se

mărite cu Todirel Brătescu, zestre păstrată și azi într-un dulap încuiat — după ce mai trecuse o dată prin bucătărie să vadă dacă toate bucatele erau gata, păstrate în cuptorul cel mare la căldură, dacă torturile erau puse la răcoare, în cămări, intrase în odaia ei să se îmbrace. Se strîngea tare în corset, în cel nou, mai larg decît cel vechi, care n-o mai încăpea, își punea rochia de tafta, nouă și ea, de culoarea prunei brumate, își încălța pantofii care o strîngeau, de atîta stat în picioare în zilele astea de muncă i se umflaseră și labele, și avea sentimentul că se gătește pentru o înmormîntare, nu pentru o nuntă. Azi îngropau tinerețea Agatei și toată bucuria ei viitoare.

Zenobia se gătea și ea în fața oglinzii, cu ajutorul Saftei. Îi păruse în ultimul timp că arată rău, că a îmbătrînit, dar azi fața îi scînteia, ochii îi străluceau, pielea ei albă răspîndea lumină ca în zilele trecute de fericire. Rochia cu turnel, de culoarea aguridei, fusese minunat croită și lucrată. Croitoreasa asta adusă de la Iași pentru ea și pentru fete avea mîini de înger. Pînă și scîndura de Ana Maria îi păruse la probă mai arătoasă decît altă dată. Agata în schimb, în rochia ei albă, părea o sperietoare de pus în lan. Geaba turnel, geaba perniță mici în locul șînilor care i se topiseră, era împodobită ca de căpătat. Lasă că pentru Ianachi era bună și așa. Se pricepuse tîlharul să-i stoarcă o mulțime de bani viitoarei lui soacre, avea să vadă el pe dracu' după căsătorie.

Pe Agata o îmbrăca acea croitoreasă venită de la Iași. Îi așezase părul negru, strîns de obicei în mijlocul capului, i-l buclase înspre frunte, la ceafă, îi drapase vălul peste față, îi întinsese trena lungă pe covor și-și admira cu pleoapele strînse isprava. Domnișoara asta tristă, mai emoționată decît alte mirese pe care le împodobise, era și nu era ceea ce trebuie să fie o fată dusă la cununie, o fată bogată, la gătеala căreia nu se făcuse economie. Și nu scotea o vorbă, zău dacă nu i se părea că gătește o moartă, Doamne iartă-mă!

Ana Maria se îmbrăcase singură cu rochia ei de un trandafiriu palid. Se uitase o clipă în oglindă, socotise că la culoarea închisă a feței ei trandafiriul ăsta nu se prea potrivea, apoi se așezase la fereastră. Afară fulguia des, cu fulgi mărunți, nehotărîți. În curte se înhămau caii la caleașcă și la cupea, glasurile vizitiilor și nechezaturile se auzeau pînă la ea, prin geamurile închise. Și din bucătărie se auzea larma

slujnicelor casei şi ale altora împrumutate de la prieteni, pentru ca ospăţul să meargă strună. Pe măsură ce asculta mai mult zgomotele astea, pe măsură ce aştepta, Ana Maria simţea că sîngele i se urcă în obraji, ca în ziua în care Zenobia le prinsese pe sală, gata de fugă.

Apoi deodată răsunară şi în casă uşi şi paşi. Safta băgă capul în odaia ei şi o pofti să vină, coniţa o aştepta. Ana Maria îşi îmbrăcă haina îmblănită, bordisită pe margini cu jderi, îşi puse repede pălăria cu pene de struţ albe, prima ei pălărie cu pene de struţ, şi ieşi pe sală. Toţi se aflau acolo, Agata cu trena pe braţ, cu o haină albă garnisită cu hermină, pusă pe umeri şi Zenobia cu paltonul ei căptuşit cu zibelină, cu un soi de tichie de zibelină acoperită cu un şal vaporos, uşor verzui ca şi rochia de dedesubt, care îi cădea şi pe spate peste buclele negre, Măriuca, şi mai umflată decît de obicei, înfofolită bine, năucă. Iorgu, ajutat de Iusuf, cobora în curte.

— Tu du-te după Iorgu, Agato. În cupea cu el, hai odată. Voi două mergeţi în caleaşcă împreună cu mine.

În faţa casei aşteptau, atunci sosite, cele două doamne Ghica în cupeaua Sevastei. În spatele lor alte caleşti, vreo trei, cu poclitul tras, ale altor prieteni ai familiei, care voiau să facă parte din alaiul de nuntă al Agatei. Pînă a ajunge la biserică aveau să se mai adauge şi altele, care aşteptau în faţa casei stăpînilor lor să treacă convoiul Movileştilor. Cupeaua în care se aflau Iorgu şi Agata porni în frunte, urmat de aproape de caleaşca acoperită a Zenobiei.

Se înserase de-a binelea. Înlăuntrul cupelei era întuneric, dar întunericul acesta deveni treptat mai străveziu din pricina multului alb al zăpezii de afară. Iorgu o ţinea de mînă pe Agata, o privea cu ochii lui veşnic înlăcrămaţi, îi deslueşa gravitatea chipului încleştat ca de o emoţie, ca de o frică sau de aşteptarea disperată a inevitabilului. Îi strîngea şi mai tare mîna, a cărei fierbinţeală o simţea prin mănuşă, cînd deodată mîna asta subţire se smulse din mîinile lui şi i se păru că începe să adune în grabă văl, haină în jurul trupului subţire.

— Tată, te rog, te rog! Opreşte cupeaua! Spune-i lui Gore să oprească.

Iorgu bătu în geamul din faţă. Vizitiul însă oprise singur. Se aflau la o răscruce mai întunecoasă. O altă cupea le tăiase drumul, stătea locului pieziş în faţa lor. Agata privi scurt

spre taică-său, îi păru în întuneric că îl vede dînd ușor din cap, a încuviințare, îl sărută brusc și sări din cupea, ținîndu-și cu un braț trena. Haina de pe umeri îi căzu în zăpadă, nu se mai opri să și-o ridice, pieri ca o nălucă albă în fața cailor. Iorgu n-o mai văzu, dar auzi un galop de cal, un fîșîit de roți în zăpadă, în fața lor, apoi la dreapta.

Gore coborî de pe capră, culese paltonul Agatei din zăpadă și cu el pe braț deschise ușa cupelei.

— Ce facem, boierule ? Mai mergem la biserică ?

Iorgu rîse încet, se înecă puțin, nu răspunse. Truță, vizitiul Zenobiei, sosi și el în fața ușii deschise.

— Cucoana întreabă de ce ne-am oprit, boierule.

Iorgu rîse iar fără zgomot. I se tăiase respirația, abea putea vorbi.

— Pentru că nu mai avem mireasă. Spune-i cucoanei că a fugit... mireasa a fugit.

Truță se închină înainte de a ajunge la caleașca Zenobiei. Îi era frică să-i spună una ca asta. Și parcă se și bucura în sinea lui, cu toată teama, că biata domnișoară scăpase de asemenea mire.

— Cucoană, domnișoara a fugit !

Zenobiei îi pieri graiul o clipă. Apoi începu să urle cu un glas pe care nu i-l auzise încă nimeni.

— Mergeți după ea ! Găsiți-o ! Prindeți-o ! De ce stați toți locului ca niște dobitoci ? Încotro a fugit ?

Truță nu răspunse, nu știa încotro a fugit. Nu știa nici Gore, că doar la răscrucea asta era beznă !

— Boierul vrea să se întoarcă acasă, nu-i e bine deloc, mai adăugă el.

— Boierul era adormit, era mort de a lăsat-o să fugă ?

Gore n-avea ce răspunde. El fusese pe capră, boierul și domnișoara în cupea. Poate că boierului îi fusese rău de la început, de cînd plecaseră de acasă. Acum se cuvenea să-l țină așa, bolnav, în mijlocul drumului, sau să se întoarcă înapoi ?

— Înapoi ! strigă Zenobia. Toată lumea înapoi. Vestiți și celelalte cupele și calești care sînt în urmă. Iusuf și Enver să coboare de la spate, să-mi dea întîi culbecii, să coboare și să alerge s-o caute !

— Zadarnic, mamă ! răsună aproape liniștit glasul Anei Maria care tăcuse pînă atunci. Trebuie să fi ajuns departe.

— Căţea ! Tu ai ştiut tot şi ai tăcut. Ştii poate şi cu cine a fugit. Spune !

— Cu omul cu care era firesc să se mărite, fără mascarada asta.

Zenobia se muie deodată, căzu pe pernele trăsurii, se răsturnă peste Măriuca.

Cupeaua lui Iorgu se întoarse prima înapoi. Boierul trebui sprijinit de data asta de doi oameni şi culcat repede.

Pe Zenobia o coborîră mai greu din caleaşcă, din moale ce fusese în prima clipă de leşin, acum era înţepenită din cap pînă în picioare. Celelalte trăsuri, în care se aflase ciudata întîmplare, se întoarseră la casele stăpînilor lor. Doctorul Pavelică Stamate îşi trimese numai nevasta să se culce, el veni la Movileşti, se aştepta ca Iorgu să aibă o nouă criză, dar nu se aştepta ca Zenobia să fie atît de lovită. Îi trebui mai mult de două ore ca s-o trezească din acea stare de inconştienţă.

Ana Maria se dezbrăcă încet. Era fericită. N-aveau decît să se dezlănţuie asupra ei furiile Zenobiei, se simţea destul de tare ca să le înfrunte. Numai tata să iasă cu bine din nebunia care va domni un timp în casă şi care se va răsfrînge şi asupra lui. Trebuia să fie ea tare cu maică-sa, s-o întreacă în tărie. După un timp, Măriuca veni în odaia ei. În ochii ei galbeni, palizi, era şi spaimă şi bucurie.

— Au venit lăutarii, spuse ea încet. I-am plătit eu şi i-am trimes să se ducă.

Apoi, pe neaşteptate, o cuprinse în braţe pe Ana Maria, o strînse tare la piept şi o sărută.

În pragul bisericii, Ianachi Boteanu aşteptă multă vreme, întîi împreună cu cîţiva invitaţi, apoi, pe măsură ce ei îl părăseau, nedumeriţi şi înfrigurati, unii jigniţi că erau lăsaţi să aştepte atît, alţii siguri că se întîmplase ceva care împiedica săvîrşirea cununiei, din ce în ce mai singur. Pînă şi preoţii îşi scoseseră odăjdiile şi plecaseră, dar Boteanu încă mai aştepta. În sfîrşit îi veni în minte să-şi trimeată caleaşca acasă la Movileşti, pentru ca vizitiul lui să afle ce se întîmplase.

Şi află. Întîi se înfurie cumplit. După toată ruşinea asta, îl şi uitaseră aici ca pe un nimic. Apoi îi veni să rîdă. Avea ce merita ! Rămînea el cu o caleaşcă şi cai, cu datoriile plătite şi casa reparată ? Rămînea ! Ducă-se bucata aia de mo-

şie, nu-i fusese scris să fie a lui. Dar Zenobia, Zenobia înghiţea o păcăleală mai mare decît el ! Îi venea să rîdă şi de Zenobia. Ba chiar rîdea cu hohote. Cum să se întoarcă acum în casa lui cea împrospătată, în care pusese să se facă foc în toate odăile, să se aprindă toate lămpile, în care slugile trebuiau să-i iasă înainte Agatei cu flori ? Nu, mai bine să se ducă la Siminoaia săraca, era bolnavă, nu-l mai recunoştea, dar cît îl mai iubise !

*

Luna martie era rece, bogată în ninsori, cu cerul mereu acoperit, scund şi plumburiu. Nimic nu vestea încă primăvara, decît ştirile bune aduse de ziare sau de unele scrisori care veneau de peste Dunăre cu întîrziere, dar veneau totuşi. Unele familii din oraş îmbrăcaseră straie de doliu, altele se bucurau, copiii lor se întorceau, la 19 ianuarie se încheiase armistiţiul. Fiii lor, fraţii sau soţii care nu se întorseseră încă nu mai erau în primejdie, cei din trupele care ocupau încă Vidinul şi Belogragicul, ca o măsură de prevedere, nu luptau, nu mai aveau cu cine, erau ţinute pe loc numai pînă la siguranţa deplină că terenul era complet evacuat de garnizoanele turceşti.

Iorgu stătea în pat, cu scrisorile lui Gheorghe la căpătîi. Le citea şi le recitea. Băiatul luase parte la acel al doilea atac asupra Rahovei în 9 noiembrie, în ajunul căruia îi scrisese. Se purtase eroic, fusese lăudat de maiorul lui, propus pentru decorare. Se luptase în 28 noiembrie la Opanez, unde căzuse rănit. Primise un glonte în braţul stîng şi cu dreapta cea teafără îi scrisese dintr-un spital din Bucureşti să nu-i ducă grija, rana era uşoară. Niciodată Gheorghe nu-i scrisese atît de des. Primise de la el o scrisoare şi la sfîrşitul lui ianuarie, în care îi spunea că a luat parte şi la asaltul Smîrdanului, pe care în două zile românii îl încercuiseră întreg. Toate scrisorile astea îl umpleau pe Iorgu de bucurie, de mîndrie, de duioşie, dar cea primită în luna februarie, după armistiţiu, îl nedumerea. Gheorghe nu pomenea în ea despre o întoarcere acasă, îi scria cam pe ocolite, cam nedeslușit despre o plecare a lui acum, în primăvară, spre Egipt. Spre Egipt ? Iorgu nu-şi credea ochilor. Cum, spre Egipt ? Ce

voia să caute acolo feciorul lui, în loc să se întoarcă acasă, așa cum se întorceau alții în clipa asta ? Tocmai el, care fusese și decorat, care avea de ce să fie vesel și triumfător ? Și care, era mai bine să nu se mai gîndească Iorgu, își știa și tatăl foarte bolnav. Îl apucase iar pe Gheorghe setea de aventură, ca atunci cînd se dusese în Anglia, unde probabil că nu învățase mai mult decît în Franța și despre care nu povestise niciodată nimic ? Nu-i dădea nici o adresă la care să-i răspundă, cu toate că-l întreba de sănătate. Ce amestec, Doamne, ce amestec de sminteală și cuminţenie era în băiatul ăsta !

După fuga Agatei, Zenobia nu venise în odaia lui să-i facă scandal și să-i ceară socoteala, cum se așteptase el. O bună bucată de vreme zăcuse. Apoi o auzise umblînd prin casă, îi spusese și Ana Maria că maică-sa e vindecată, în biroul lui însă nu călcase. Pentru o femeie violentă și gata de harță ca ea, era de mirare. Nu mai avea de la ce-l opri, asta era, și de mustrări i-o fi fost lehamite cum îi era pesemne și de viață. Măriuca și fiica lui cea mică îl vizitau sau îi țineau de urît cît voiau, se părea că nu li se mai punea o opreliște. Casa era mută, pianul nu mai răsuna în salon, nici un glas nu se ridica deasupra celorlalte ca să poruncească sau să certe.

Zenobia ocăra și ordona încă, dar printre dinți, și părea că-și uită numaidecît poruncile, că nici nu bagă de seamă dacă s-au îndeplinit. Slăbise mult, ochii i se cercănaseră, nu mai ieșea la plimbare cu caleașca. Odaia ei era veșnic închisă, și cînd se afla ea înăuntru, și cînd ieșea din ea. Nici o femeie n-avea voie să-i facă curat, să intre în acea odaie. Pînă și lemnele de foc i se puneau în fața ușii, și le lua singură. Seara, după cină, se vedea pe sub ușa ei că lumina nu se stingea încă multă vreme. Ana Maria și Măriuca băgaseră de seamă, se întrebaseră ce făcea oare Zenobia pînă atît de tîrziu singură, în liniște, încuiată acolo.

— Poate citește ! Poate pictează pe porțelan ! își dăduse cu părerea Măriuca.

— Noaptea ? Ar putea face treburile astea ziua, fu de părere Ana Maria.

— Poate că are remușcări și din pricina lor nu poate dormi.

— Mama nu poate avea remuşcări nici dacă ar ucide pe unul dintre noi.

— Bate-te peste gură, fetiţo! Cine ştie ce e în sufletul ei!

— Venin, încheie Ana Maria.

Şi venin era în sufletul Zenobiei. Trebuie să facă ceva, să întreprindă ceva care să nimicească mai întîi fericirea nemernicei de Agata şi apoi, mai tîrziu, să întoarcă sentimentele lui Gilbert către ea. Chinuindu-se cu gîndurile, căutînd, întrebîndu-se, îşi adusese deodată aminte de un mijloc, dar un mijloc fără greş pe care îl cunoştea maică-sa, Polixenia, cînd era foarte supărată pe vreo cunoştinţă sau prietenă de-a ei şi voia să-i vină de hac. Le nenorocea Polixenia pe cele care i se părea că-i făceau ochi dulci bărbatului ei, pe cele care cutezau să fie mai bine îmbrăcate la o sindrofie sau să-i spună ei vreun cuvînt care îi părea îndrăzneţ sau ironic. Toate se îmbolnăveau de friguri, vreo două chiar muriseră, una damblagise.

Zenobia trecu la fapte. Adună în odaia ei vreo două kilograme de lumînări — erau berechet în cămară, Măriuca aprindea toată ziua la icoane — le ţinu îndelung lîngă sobă ca să se moaie, le frămîntă bine ceara şi făuri din ea o păpuşă. O îmbrăcă într-o rochie a Agatei, îi lipi pe cap cîteva fire de lînă neagră, îi boi ochii cu albastru şi o aşeză pe canapeaua de la picioarele patului ei. În fiecare noapte, încălzea în jăratec un ac lung şi-l împlînta în inima păpuşii. A doua zi aştepta înfrigurată o veste de undeva, nu ştia de unde, o ştire care să pice în casă ca un trăsnet. Aştepta să se afle că Agata a murit. Noaptea următoare o lua de la capăt, înfierbînta acul, îl înfigea în inima păpuşii de ceară. De ce nu se întîmpla nimic? Poate că Polixenia cunoştea şi anumite cuvinte care mergeau drept la ţintă. Ea bolborosea la întîmplare blesteme sau rugăciuni care îi veneau în minte, dar se concentra, îşi aduna toate puterile. Era de neînţeles!

Într-o zi se întîmplă totuşi ceva. Intrînd în odaia Anei Maria cînd fata se afla la Măriuca, văzu pe masă o scrisoare de la Agata. Netrebnica era bucuroasă foarte, aştepta un copil. Zenobia se întoarse în odaia ei, fărîmă păpuşa, îi aruncă rochia şi lîna din cap pe foc, aruncă în stradă

bucățile de ceară informe și turtite. Avea să găsească altceva, mai sigur, mai cumplit.

Ana Maria nu avea multă treabă de făcut, în schimb avea vreme să se gîndească, brodînd sau tricotînd, la cele ce se petrecuseră, unele înțelese, altele neînțelese de ea. Cine fusese acel domn tînăr, parcă și frumos, nu avusese răgazul să-l vadă bine cît e de frumos, care se apropiase de ea pe stradă cînd ieșise în oraș cu Măriuca înainte de nunta Agatei să caute pene de struț și-i strecurase în manșon, cu atîta dibăcie încît Măriuca nici nu băgase de seamă, o scrisorică? Ea nu se ferise, nu scosese un cuvînt, spera mereu că se va întîmpla o minune pentru Agata. Acasă văzuse că scrisoarea era în adevăr pentru sora ei. O citiseră împreună, Saint-Laurent îi propunea ultimul lui plan, cel mai cutezător, cel mai nebunesc, cel care izbutise ca prin minune în seara cununiei. Domnul cel tînăr era, fără îndoială, un prieten al lui Saint-Laurent. Cum de o putuse întîlni pe stradă pe ea, care nu ieșea aproape niciodată din casă, era o altă minune. Se vede că acel domn avusese de gînd să cumpere una din slugile casei ca să-i ducă scrisoarea Agatei, dar dacă o văzuse plecînd numai cu mătușa ei, un paznic slab, o urmărise pe ea. Era un drum mai direct, mai puțin primejdios, către Agata.

Cine era acel domn? Locuia oare la Iași sau aici, în Botoșani? Avea să-l mai vadă vreodată? Dar de ce voia să-l mai vadă? Asta nu pricepea nici ea. De mulțumit, sigur că-i mulțumise Gilbert, poate și Agata, dacă domnul îi va fi dat un ajutor lui Saint-Laurent și la răpire, iar Agata îl întîlnise și ea. Dar vezi, viața în tîrgul ăsta era foarte plicticoasă, iar în casa lor în care Zenobia nu mai îngăduia să intre nimeni și mai plicticoasă decît în orice altă casă, era sigură. La cincisprezece ani alte fete se duc la baluri, la soarele. Ea, ca să rupă puțin monotonia zilelor una la fel ca alta, mai deschidea cîte o carte pe care învățase sora ei. Cel puțin să nu uite și lecțiile pe care i le dăduse Solange Duroc. Îi scria doamna Duroc, se bucura la primirea fiecărei scrisori de la ea, îi răspundea, dar o copleșea o mare tristețe, un mare dor după zilele petrecute

la Le Rosier. Şi cînd te gîndeşti că acolo plînsese după casa părintească ! Henri Duroc venea uneori să-şi viziteze mama, era singurul băiat pe care îl cunoscuse în viaţa ei, dar era un băieţandru, veşnic grăbit, lipsit de frumuseţe, niciodată nu-şi oprise ochii pe el. Domnul acela, prietenul lui Saint-Laurent, părea cu totul altfel. Oare avea să-l mai vadă vreodată ? Treceau zilele, treceau săptămînile, i se părea că îmbătrîneşte ca mătuşa Măriuca, avea s-o ajungă din urmă în curînd. Uneori se aşeza la fereastra odăii la care stătuse cu Agata în ziua în care Saint-Laurent se apropiase de ele. Trecea atîta lume pe stradă, de ce n-ar fi trecut şi acel domn ? Apoi îi era ruşine că îl aşteaptă. Să te uiţi pe geam, aşa cum stau fetele de mahala la poartă, şi să doreşti să treacă un necunoscut cu care n-ai nici o legătură, pe care nu-l cunoşti, care nu ţi-a fost prezentat ! Sigur că era din Iaşi. În Botoşani nu văzuse niciodată un domn atît de... adică ce văzuse ea în Botoşani ? Nimic, pe nimeni. Pe Ianachi Boteanu, atît.

Pe la sfîrşitul lui martie, Ana Maria, care ştia cam pe la ce oră trece poştaşul şi se aşteptă să-i vină o scrisoare de la Agata, din Iaşi, pîndind în curte, primi un plic adresat lui Iorgu. Se duse în biroul lui să i-l ducă.

— De la Gheorghe ! spuse el. Din Eghipet...

Ana Maria rămase în picioare să audă şi ea ce scria Georges tocmai din Egipt. Iorgu însă nu deschise plicul. Rămase cu el în mîna care-i căzu pe genunchi. Şi cealaltă mînă îi atîrna ciudat lîngă braţul fotoliului. Şi capul îi atîrna puţin pe spătar. Ana Maria se apropie mai mult. Ochii tatălui ei erau deschişi, mari, ficşi, stinşi, lipsiţi de orice fel de lumină dinăuntru.

Ana Maria nu văzuse niciodată un mort, dar nu avu nici o îndoială că taică-său murise. Asta era moartea ! Nu putea fi altceva. Îngenunche încet şi-i sărută plîngînd mîna caldă încă, încleştată pe scrisoarea care venea din Egipt. Ar fi vrut să rămînă aşa, singură cu el, să-şi plîngă toată durerea din ea, să-i ţină cît mai mult timp caldă mîna de care nu-şi dezlipea buzele, dar îşi aduse aminte că unui mort trebuie să-i aprinzi o lumînare, o candelă. Se ridică şi se duse după Măriuca.

Înmormîntarea lui Iorgu Movilă avu parte de un lung convoi de cupele de casă și de piață, de prezența multor prieteni sau cunoscuți întristați că omul acesta bun, cu o viață pe care o bănuiau nefericită, cu o fire blajină și înțeleaptă, îmbătrînit degrabă, se ducea la numai șaizeci și trei de ani. Dar ceremonia de la cimitir nu fu liniștită ca aceea de acasă. Pe drum se petrecu un fapt care ului și sperie convoiul, așa cum nunta care trebuise să aibă loc cu vreo patru luni înainte uimise tîrgul cu deznodămîntul ei.

După moartea lui Iorgu, Zenobia își redobîndise sîngele rece, stăpînirea de sine, măreția în ținută și limpezimea în porunci. Trei zile încheiate prietenii familiei se perindaseră prin casa Movilă, puseseră flori pe catafalcul ridicat în sala din mijloc, condolaseră văduva, sora răposatului, pe fiica lui cea mică, toate îmbrăcate în rochii cernite, cu fețele acoperite de mari văluri negre. A treia zi, după o lungă slujbă acasă făcută de trei preoți, convoiul se alcătuise în spatele dricului împodobit cu pămătufuri de pene negre, ai cărui cai erau înveliți în valtrapuri pe măsura lor, negre și ele. În prima caleașcă se urcaseră Zenobia și Măriuca. După ele venea Ana Maria întovărășită de Valentin și Sevasta Ghica, apoi alți prieteni, rînduindu-se cam după rangul lor de boierie și după legăturile ce le avuseseră cu familia. Pe trotuare, cum ziua era însorită, se adunase lume din tîrg să privească alaiul. La mijlocul străzii principale însă, Zenobia, care se uita țintă la coșciugul din dric, o întrebă deodată pe Măriuca :

— De la cine e coroana aia de trandafiri de voal roșu ? Spune !

Măriuca se zăpăci, bîlbîi ceva, sughiță de plîns.

— Astea sînt flori făcute de Agata ! A îndrăznit, după ce și-a omorît tatăl, să-i trimeată flori ? Spune !

Măriuca tăcu. Zenobia bătu în geamul din spatele vizitiului, ca odinioară Iorgu la cererea Agatei. Truță opri caii. Zenobia coborî, porunci lui Iusuf să dea jos coroana de trandafiri de voal, s-o arunce în mijlocul străzii, își adună cu amîndouă mîinile poalele lungi, călcă în picioare într-un soi de joc drăcesc coroana, apoi se sui liniștită în cupea și-i porunci lui Truță să pornească mai departe.

Numai lumea adunată pe trotuare văzu isprava asta nemaivăzută. Ceilalți din cupele, din caleștile care se opriseră

în spatele Zenobiei nu puteau vedea nimic, nu pricepeau ce înseamnă oprirea asta. Simion Albu Suceveanu, care venea mai în urmă în trăsura lui, îi spuse neveste-si :

— Ce-o mai fi şi asta ? Acum de ce-au oprit ? De data asta o fi vrînd să fugă cea mică, Ana Maria ?

Şi cu toată tristeţea, îl umflase rîsul.

Abea la cimitir aflară invitaţii, unul de la altul, ce se petrecuse pe drum. Nu se puteau opri să nu şi-o şoptească unii altora, cîntecele de înmormîntare erau acoperite de un zumzet cînd încet, cînd mai ridicat, dar necontenit, de voci speriate sau furioase. Zenobia stătea neclintită lîngă sicriu, dreaptă, cu faţa acoperită. Lîngă ea nu mai era nimeni. Dar ea nu-şi dădea seama că e singură. Pieptul îi era plin de un fel de triumf. Ăsta fusese numai începutul. Pentru Agata abea acum aveau să înceapă nenorocirile. Se simţea clocotind de putere şi de idei. Ah, ce idei năstruşnice, grozave îi veniseră !

Ana Maria rămase şi ea singură o clipă, Valentin Ghica se apropiase de fratele său Antonel, ca să comenteze întîmplarea de pe drum, Sevasta se apropiase de Florica, aveau şi ele ce vorbi. Atunci Ana Maria se simţi luată de braţ de cineva care se lipise ocrotitor de ea. Văzu prin vălul gros că acel prieten neaşteptat era doctorul Pavelică Stamate. Se rezemă şi ea de el. Dar şi celălalt braţ îi fu sprijinit cu blîndeţe. Întoarse capul şi în stînga era domnul acela care îi strecurase atunci o scrisoare pentru Agata ! Da, era el.

— E fiul meu, doctorul Petre Stamate, îi şopti încet doctorul Pavelică, arătînd cu capul spre domnul cel tînăr.

Ana Maria rămase aşa, între cei doi bărbaţi. Nu-şi trase braţele. N-avea acum timp nici să se întrebe, nici să se mire. Tata murise ! Era toată numai durere şi lacrămi. Dar de la amîndoi venea o mare căldură, venea un fel de alinare.

SFÎRŞITUL VOLUMULUI I

Lei 13,50

Acest **Triptic** cuprinde în desfășurarea lui evoluția unei familii în timp de aproape un veac, profilată pe fundalul istoriei țării în acest ultim secol. Primul volum începe în preajma războiului din 1877, iar ultimul îi desenează pe descendenții descendenților în sumbra frescă a celui de-al doilea război mondial. Ele urmăresc ciocnirile de caractere, clocot de patimi omenești, încercarea (și izbînda) unora dintre personaje de a merge în pas cu vremea, cu această epocă revoluționară, de a se preschimba datorită ei și a participa la marile ei schimbări. Fără a fi propriu-zis un roman istoric, stăruind pe caractere și moravuri, cartea de față crește de la primul la ultimul volum în cadrul istoriei pe care o sugerează, iar uneori o și îmbrățișează cu fidelitate și devotament.

LUCIA DEMETRIUS